Franciſci Mariæ Grapaldi poete laureati: d
partibus Aediū. Addita modo verborū
explicatione: Que in eodem libro conti-
nentur: Opus ſane elegans & eruditū
tum propter multiiugā variarum
rerum lectionem cum propter
M. Vitruuij & Cornelij Cel-
ſi emaculatas dictiones:
Que apud ipſos vel
mendoſe: vel ob
ſcure videbā
tur nouiſ
ſime
recognitū: cunctiſq; erroribus expurgatum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

69-5-C.12

Abacus 65
Abdomen 29.&.190
Ablaqueatio 126
Ablaqueator 126
Abolla 119
Abrotanum 158
Abſceſus 121
Abſis 123
Abſtemius 24.&.73
Academia 59
Acapna 82
Acapniſtum 81
Acatium 148
Acatum 148
Acauſti 123
Accetarium 26.&.119
Accipitres 54
accumulatio 126
acentra 124
aceratus 118
aceroſus 72.&.118
acerra 101.&.205
acerſecomes 126
acetabulum 45.&.119
acetoſa 26.&.35
acetum 27.&.125
achetæ 177
achoræ 120
acialium 174
acinus 174
acipenſer 43
acmæ 122
acone 171
acopa 124
acroamata 125
acroaterium 125
acrocherion 192
acrochordones 121
acrocomæ 126
acrolython 125
acromata 125
acroteria 125
actuariæ horæ 160
acupictor 80.&.87
acus 113
adenes 98.&.181
adeps 126
adipſon 153
admiſionales 20
adrachne 34.&.121
adſcrere 21
aganippe 23
agaricum 126
agaſo 50
agon 119
agonia 119
agoniſina 119
agoniſtes 119
agonitheta 119
agria 147
agrion 182
agrippe 210.&.124
ahenum caldarium 83
aigleuces 25
alabaſtrites 19.&.164
alabaſtrum 191
alauda 58
albarium 20
albucus 126
albugo 120
album 124
alburnum 126
alec 43
alectorius 56
alecula 44
alexipharmacon 180
alexitaria 145
aliptes 61
allaria 80
allarii 126
allium 36
alnei pali 118
alnus 118
alopetia 121
alopex 121
alphos 100.&.170
alhoſæ herbæ 122
althea 39
altiles cochleæ 45
alueolus 150
alumen 118
aluta 94.&.119
alutarius 119
amaracus 32
amauroſis 120
ambidens 127
amblipia 120
amentum 109
amerina ſalix 118
amethiſtina 119
amethiſtus 119
áphemeríos 100.&.120
amphibia 55
amphicirtos 123
amphimala 90.&.119
amphireuſis 140
amphitapæ 90.&.119
amphora 81.&.186
amptron 125
amuleta 120
amurca 30
amuſis 122
amygdala 76
amylum 85
anaclytiria 185
anaglypha 67.&.219
analectides 119
analeutrides 119
analyptica 120
analyſis 120
anaplecticon 143
anas 55
anaſtomoſis 121
anatariæ aquilæ 54

Anatomatice'ers 122
Anatome 104.&.122
Ancluſa 122
Ancones 19.&.183
Anctere 150
Ancus 118
Ancyla 120
Ancylobleros 120
Ancylogloſis 121
Ancylops 120
Ancyloſis 121
Andrachne 121
Andritelon 179
Androgynus 86
Andromitis 86
Androne 97
Andros 86
antlia 24
Anetum 33
Aneumatoſis 99
Angina 99.&.121
Angiportus 158
Anguilla 44
Anheloſi piſces 183
Ania 120
Aniſum 33
Annales 120
Anodyna 125
Anoreſia 99
Anpathia 37
Anſa 124
Anſatæ 124
Anſer 55
Anſula 51.&.124
Antæ 20.&.119
Anterides 126
Antes 22
Antherithon 126
Anthithalamus 89
Antica 183
Anticaris 118
Antidora 19.&.118
Antidoſis 118
Antidotum 120
Antilena 53
Antipagmenta 20
Antipharmacũ 120.180
Antrox 100
Anuicaulia 35
apathes 126
Anypodeti 125
Apathia 126
Aper 47
Apexabo 29.&.163
Aphetactus 125
Aphodeuma 141
Aphodeuterion 141
Aphronitron 174
Aphthe 121
Aphthici 121
Apiana 35.&.72
Apinum 75
Apiorum gens 33
Apium 33
Apocaſtaſis 126
Apodos. 126
Apodyterium 60
Apogeon 124
Apolexia 98.&.120
Apona 124
Apophoreta 71
Apoſphraſgiſma 125
Apoſtema 100.&.121
Apotheca 25
Apotropea 120
Apoxiomeni 61
Appendix 18
Apria 49
Aproniana ceraſa/dura cina/actia/iuliana/merena 77
Apyrina mala 76
Apyrinum 123
Apyron 123
Apyrotos 21
Apyortus 123
Apyruſtœ 123
Aqua puteana 23
Aqua ciſternarum & fontium & decocta 23
Aquatici corui 58
Aquilaꝗ gña. 54.&.153
Aquiminarium 66
Ara 101
Arahne 197
Arachnides 197
Arbutus 117
Arca 93
Arcias 179
Archigramatei 105
Archimagyrus 80
Archipoſiarches 71
Archipoſias 71
Architriclinus 64
Arculus 70.&.84
Arcus 63
Areæ 119
Arena 19
Arenarium 19
Arenatum 19
arenicum 123
Areole 32.&.90
Areoſtylos 148
Arganum 122
Argema 98.&.120
Argemo 160
Argyranche 121
Argyrendatæ 73
Argyroaſpidæ 107
Ariſtalthea 39.&.73
ariſtophorũ 73.&.191
ariſtulæ 44

Arma 119
Arma ſutorum fabrorũ cementariorũ agricolarum & ſtudioſorum 119
Armamẽtarium 119
Armaria 102
Armeniaca mala 76
Armi 53.&.119
Armilini 123
Armillæ 119
Armillum 119
Armolinum 127
Armoracia 36
Arnea 154
Aromata 31
Aromatopolæ 31
Arſenicum 123
Arſenocœta 125
Arſenothelys 125
Artemo 122
Artericum 137
Arthreticus 122
Arthretis 122
Artolagani 72
Artynoe 125
Arulatores 49
Aſarota 119
Aſcalonia 37
Aſcalopotes 44
Aſcaridæ 109
Aſcia 121
Aſciræ 124
Aſcopa 114
Aſcules 124
Aſinus 50.&.85
Aſparagus 37
Aſpergilum 101
Aſperga 124
Aſphodelus 126
Aſplenon 194
Aſſa 122
Aſſamenta 62.&.124
Aſſeres 62.&.124
Aſſula 62.&.124
Aſſum 73
Aſtaci 45
Aſthma 121
Aſtomi 121
Aſtragalizontes 95
Aſtragalomantia 134
Aſtragalus 95
Aſtroboliſmus 197
Aſturcones 49
Aſturii 54
Aſueſtinum 176
Athara 127
Atheos 125
Athera 122
Atheroma 121
Athlon 119
athlothetæ 119
Atlantes 20
Atleta 119
Atocia 40
Atoma 195
Atomi 122
Atramentarium vaſculum 103
Atramentum 103
Atricapilla 57
Atrienſes 21
Atriplex 35
Atropha 121
Atrophi 121
Attilus 45
Attonitus 120
Aues ſermocinãtes 58
Auguſta charta 102
Auiaria 53
Aulæa 83
Auleticus 125
Aulicoctia 83
Aurifex 123
Aurpigmentum 123
Auriſcalpium 93
Auro clauatæ veſtes 135
Aurum 43
Aurum coronariũ 38
Autocinetos 125
Autographus 104
Automata 96
Automatos 125
Autopyrus 72.&.191
Aux 124
Auxilla 83
Axes 30.62.&.124
Axinomantia 83
Axungia 29

B

Bacca 127
Baccar 204
Baccæ iuniperi 40
Bacchæ 127
Baccus 72
Bacrio 204
Balanus 128
Baliæ veſtes 127
Baliſta 110
Balius color 127
Balneæ 59
Balſamum 129
Baphia 129
Baptiſmum 60
Baptiſterium 60
Barbitos 129
Barbulus 45
Barrus 45
Baſales 19
Baſilica 129
Baſis 22.&.129
Batillum 82
Batioca 130

Baxeæ 128
Bellaria 74
Bellicæ coronæ 38
Beta 35
Betonica 35
Betulla 130
Bidentes 127
Bigamus 70
Bigæ 70
Bilioſus 128
Bilis 128
Biothanatos 127
Bipalium 130
Bipennis 107
Biſſacena 127
Biſſatia veſtis 127
Biſontes 127
Bitumen 129
Blatæ 129
Blitum 35.&.130
Boa 100.&.128
Bogloſus 34
Bolis 129
Boſca 55
Botryis 140
Botulus 45
Brachialia 106
Brractearii 127
Branchiæ 42
Braſica 35
Brephotrophia 129
Brion 23
Britanni 103
Broci 128
Brocitas 128
Brondocela 128
Bronchus 128
Brucia 212
Brunci 128
Bruſcum 130
Bua 129
Bubali 127
Bubones 128
Bubonion 128
Bubonocelæ 128
Bubſequa 56
Bubula lingua 34
Bucea 72
Buccula 106
Bucentæ 129
Bucentrum 129
Bucephalus 49
Buceriæ 129
Bulapathon 166
Bulbus 37
Bulgæ 53
Buleuterion 130
Bulimia 128
Bulimos 129
Bulla 128
Bumaſthe 78
Burrhanica 129
Burrhus 129
Buteo 130
Butyrum 30
Buxus 40
Byrſa 130
Byſſina 130
Byſſinum linum 130
Byſſon 130

C

Cabura 23
Cacabus 82
Cacochyla 31
Cacodæmones 165
Cachexia 138
Cacoethes 139
Cacthys 154
Calamaria 104
Calamintha 248
Calamus 104
Calantica 132
Caliblephara 133.&.141
Caligatus 136
Caligæ 136
Callum 183
Calo 81
Calopodia 136
Calpar 183
Calpis 183
Calta 185
Caltula 185
Calx 19
Calyptræ 184
Cambre 142
Camellus 56
Caminus 80
Cammarus 45
Campe 14.&.34
Campeſtre 136
Cancellus 63
Cancer 139
Canifera 79
Canis 51
Caniſtra 79
Cantharides 179
Cantherius 56
Canthus 107
Caparis 37
Caper 99
Capital 134
Capidulum 136
Capitium 136
Capnomantia 134
Capreæ 42
Capreoli 48.&.115
Caprifolium 142
Capſaces 84
Capſarius 140
Carabi 65
Cararienſe marmor 19
Carbatinæ 141
Carbo 81

Carbũculus 81.&.139
Carcinoma 139
Carcinus 139
Carda 20
Cardiacus 138
Cardian 138
Cardiogmos 138
Cardo 20
Carduelis 59
Carduus 38
Caries 132
Carminator 134
Carnarium 29
Caro 29
Caroptomantia 83
Carotola 36
Carpani 45
Carpentarii 50
Carpinus 212
Carpiones 45
Carucarii 50
Caryatides 21
Carynum oleũ 30
Caryophilum 31.&.39
Caryote 72
Caſeus 28
Caſſita 59.&.132
Caſtellum 24
Caſtor 48
Caſtula 134
Cataphratus 105
Cataplaſma 162
Cataracta 58
Cataſtagmus 137
Catharſis 136
Cathartica 136
Catheti 131
Catillones 27
Catinus 73.&.132
Catulire 49
Catulitio 143
Cauea 59
Cauedium 23
Caulæ 83
Caulodes 169
Cauma 140.&.295
Caupones 141
Cauſon 138
Cauſtica 137
Cauteria 137
Cauton 148
Cebus 48
Cedrealis 176
Cedrelates 140
Cedreleon 140
Cedria 140
Cedrides 140
Cedrinum oleum 140
Cœlia 198
Cœliacus 198
cœliolyſia 198
cella 25.&.27
cellarius 27
cementa 19
cementarius 19
cœnaculum 64
centones 90
cepe 37
cephalalgea 136
cephalea 98.136.&.155
cepuros 32
cæra 105
ceramentũ ſutoriũ 33
ceramides 133
ceramion 133
ceramites 133
ceraphium 141
ceraſa 77
ceratum 197
cercopithecus 48
cerephilon 142
cerion 138
ceroma 137
ceromaticus 137
ceroſtrota 141
ceruchi 141
ceruical 89
ceruſa 26
ceruus 47
cæſalæ 141
ceſtrã 209
cetra 25
chalaza 153
chalcites 140
cameactæ 133
chameciſos 134
chamedaphne 133
chamelea 133
chameleuce 157
chamemyrſine 133
chameplatanus 133
chamelice 133
chamus 52
charma 135
charmoſina veſtis 135
charta 102
chartophilacium 105
chartopolis 103
chaſma 140
chaus 46.&.203
chelidonia 55
chelonia 140
chelonophagi 44
cheridotæ 94.&.136
chiliarchi 148
chilones 142
chiragra 100
chiromantes 134
chiromylos 85
chironium 138
chironomia 136
chirotechnia 136
chirurgicus 97

Choicre 138
Chondros 174
Chorobates 140
Chryſanthemos 158
Chryſendate 73
Chryſoaſpidæ 107
Chriſocolla 142
Chryſolectrum 192
Chryſomella 76
Chytrapodes 83.&.139
Ciathus 22
Cicercula 113
Cicidelæ 180
Cicindela 96
Ciconia 24.&.55
Cicur 132
Cicus 76
Cinamomum 31
Cinamus 31
Ciniflones 86
Cips 112
Circinus 130
Circitores 134
Circulator 134
Circumfora-
neus 134
Cirnea 132
Cirri 45
Cirſocela 187
Ciſiarii 50
Ciſſimbium 25
Ciſſium 50
Ciſſos 131
Ciſterna 23
Ciſuſa 23
Citrea mala 76
Citroſa veſtis 76
Citta 58
Clamidion 135
Clamydula 135
Clamys 135
Claſici 141
Clatrata feneſtra 65
Clatri 65
Clauicularius 21
Clauis 21
Clematere 73
Clepſydra 96
Clibanus 84
Clidium 29
Cliduchus 65
Clinici 97
Clinidion 89
Clinopodia 89
Clitellarii 53
Clitellæ 53
Cloaca 96
Cluere 106
Clypeus 106
Clytorius 23
Cnedoſcios 55
Cneſmus 138
Coagulum 28
Coccina 135
Cochlea 45
Cocula vaſa 82
Cocum 135
Cocyx 136
Coitus 92
Colacteus 28
Colicon 138
Colhbiſta 133
Colliquiæ 141
Collyria 107
Colobia 135
Colloſtratio 139
Coloſtrum 139
Colum 27.&.138
Columen 116
Columna 22
Colus 87
Colycia 141
Compernes 28
Compluuium 22
Conchæ 44.&.83
Conchilia 44
Conclaue 64
Condus 27
Condylomata 108
Coniectores 134
Conoides 141
Conopæum 91
Conopios 91
Conops 91
Contignatio 62
Conuoluolus 38
Conus 40.&.141
Copula 141
Coquus 79
Coralium 133
Corax 58
Corbes 139
Cordapſos 138
Cordax 202
Cordios 138
Cordum 52
Cordyle 29
Coriago 142
Coridalus 58
Corium 142
Coriza 137.&.167
Corizoſus 137
Cornus 142
corollarium 141
corollæ 38
corona 38
cors 54
cortina 141
coruda 37
coruulli piſces 44
coruus 58
coryandrum 35
corycia 141

corymbus 41
coryneta 109
coryni 109
corynophorus 109
corynthium æs 131
coſmopolites 133
coſmos 133
coſmotica 133
coſſi 207
coricula 139
cotonus 90
coturnix 54
coxendix 99
cranium 141
cranon 141
crapula 135
cratis 84
cremaſteras 140
crepidiculæ 43
crepitulum 135
cribrum 113
criptoporticus 22
criſis 22
criſtalina vaſa 68
crithe 98
critici 188
crocomagma 31
crocota veſtis 135
crocotarius 135
crocotos 135
crocotularius 135
crocum 31
crõmio 37
crotalia 44
crotopezia 136
crumena 94
cruni 142
cruſtæ marmoreæ 131
ctematri 51
ctypodes 136
cubiculum 88
cuculus 103,&,136
cucuma 82
cucumer 36
cucurbita 36
cucurire 56
culcitra 89
culeus 114
culina 79
cultellus 71
culter 85
cumatile 135
cumba 88
cunabula 88,&,134
cunæ 134
cuniculi 47
cupæ 168
cupedia 71,&,134
cupediale 71,&,134
cupedinarii 71,&,134
cupes 134
cupreſſus 40
curculio 110
curules 50
cybium 132
cyclas 135
cyclus 135
cycnus 56
cydonia poma 86
cylindroides 139
cylindrus 139
cymathilis veſtis 135
cymatia 131
cymbium 131
cyminopriſtes 140
cyminus 140
cynicoſpaſmos 139
cynocephali 48
cynogloſos 40
cynorhodes 132
cyperus 142
cypirus 142
cytinus 141

D

Dactylotheca 104
Daducus 65
Dalmatica ve-
ſtis 43
Dama 43
Damaſcenæ roſæ 38
Daniſta 145
Dardania 145
Dardanium 145
Daſypus 47
Daucus 143
Dea mania 165
Decapulator 143
Decempeda 186
Decipulæ 41
Decumare 143
Decumator 143
Decumus 143
Defecatio 26
Defecatores 26
Defecatum vinũ 29
Defrutum 26
Degulatores 27
Deleteria 207
Deleteria mala 145
Delibutus 143
Deliciæ 41
Deliquium 144
Demarchia 148
Demarchus 148
Demothenia 148
Demouorus 148
Dẽdrociſſos 40,&,131
Dentifricia 168
Dentiſcalpium 93
Dentium noĩa 205
Depera 143
Deſultores 53

Detrulator 143
Deuerra dea 79
Deuteria 26
Dextrocheria 143
Diabroſis 144
Diaphporetica 144
Diaphragma 144
Diaria 145.&.165
Diaſatyriocha 195
Diaſpaſma 124
Diaſtylos 148
Diaton 150
Diatriba 63.&.143
Dibaphum 129
Dichonomi 123
Dichotomos 123
Dictata 144
Dictiotecon 161
Dieta 143
Dietarii 143
Dieterices 143
Digitelli fungi 29
Dimenſium 145
Dimixos 56
Dioptra 140
Diotyges 144
Diotta 25
Diphriga 145
Diphteræ 197
Diplinthius 183
Diplois 144
Diplomata 144
Directarii 143
Diriuitores 71
Diſcobolos 129
Diſcophorus 73
Diſcus 69.&.73
Diſpeſia 99
Diſtilatorium 145
Diuretica 145
Dium 143
Dogma 143
Dolichos 199
Dolon 148
Dolones 109
Domoꝝ inuentio 18
Domuitio 143
Donacæ 174
Dora 19
Dorcas 48
Dormitorium 88
Doron 19
Drachma 191
Drauci 143
Dromedarii 51
Dropax 145
Drupe 78.&.144
Drypete 144
Ducieluniæ 144
Duidens 123
Dulciarii panes 31
Dureta 61
Dyſenteria 144
Dyſodia 144
Dyſpnœa 121
Dyſriga 122
Dyſtocia 123
Dyſuria 144

E

Ebenus 144
Ebulus 133
Ebur 46
Eccleſiaſterion 148
Ecclypſis 144
Ecechitia 136
Echo 146
Eclegmata 146
Ecnephias 149
Ectropium 147
Edeatræ 83
Edeſmata 83.&.146
ægilops 120.123.&.149
ægineticum æs 131
ægipanes 48
Elaterũ 149
Elcoſis 99
Electrides inſulæ 192
Electrum 191
Elelicaphos 33
Elenchi 44
Elephantes 45
Elephantia 147
Elephantiaſis 147
Elephas 147
Eleutheria 148
Eleutherius 100.&.168
Elices 141
Ellychnium 65
Elminthes 208
Elutriator 143
embaphia 129
Emblema 63.&.145
Embole 108
Emidæ 45
æmodia 121
Emphraxis 147
Emporos 103
Emporetica charta 103
Emporium 103
Empuſa 163
Ænaria 169
Encanthis 147
Encarpia 131
Encauſtice 137
Encauſtum 143
Enchiridion 146
Enchriſta 146
Enchryphia 73
Encopiæ 124
Endiuia 34
Eneacrunos 142
Eneapharmaçum 136

Enidris 163
Entheca 25
Enthelechia 80
Epagon 122
Epatorium 37
Ependytæ 146
Ephœbeum 148
Ephelis 147
Epheſtiades 149
Epheſtides 149
Epheſtris 93
Ephimeride 147
Ephimeris 100
Ephipium 53
Epialos 147
Epichlyſis 147
Epichriſta 141
Epicrocum 135
Epicyclus 135
Epidemia 148
Epidromes 148
Epidromi 148
Epidromides 41
Epidromon 148
Epilepſia 98.&.147
Epimenium 37
Epinictides 147
Epiphoræ 98.&.147
Epiplocela 187
Epiſchidion 124
Epiſpaſticum 136
Epiſtaſtæ 80
Epiſtomium 66
Epiſtylium 21
Epithemata 146
Epithima 146
Epitogium 146
Epityrum 49
Æpolus 50
Epulæ 74
Equeſtria 146
Equire 40
Equiſio 50
Equitium 49
Equotriba 52
Equus 49
Æra 123
Ergaſtulum 145
Ergata 122
Eregmos 151
Ereuthodanus 188
Erigeron 149
Eringion 38
Ærineus 123
Erotes 148
Eruca 34.&.149
Ærugo 118
erumna 148
erumnulæ 148
eruilium 113
eruum ii3
eryſipelas i47
eryſipelatodes i47
erythacus i49
erythrodanus i88
eſchare i48
æſculeta 40
ethanion i43
ætra i22
euchyla 31
euchylotropha i36
eudomænes i65
eureiculum 4i
eufroſine 34
eurithmia i90
euſaroton 63
euſtylos i48
euthyma i46
euzonum 34
exanthemata i82
exaphori i83
excipulæ 4i
excodicatio i76
excodicator i76
exedre 63
exhydriæ i49
exochæ i47
exomides i46
ezomidæ 94

F

Faba ii2
Fabalia i5i
Faliſcus veter 29
Fana 7i
Far 111
Farcimen 29
Fartores 29
Faſcinum 99
Faſiolus ii3
Faſtigium ii6
Fatago 44
Febris 100
Feccatum vinum 26
Fellare i5i
Fellator i5i
Felles ii
Fœmoralia io6
Feneſtra 64
Fœniſeca 52
Fœniculum 33
Fœnum 52
Fermentum i49
Ferumen i5i
Fœſtuca 52
Fex vini 26
Fibula i5i
Fibrum i5i
Ficedula 57
Ficeta 40
Ficus 40
Fidiculæ i62
Figlinæ i5i
Filicate 73

Hydrops 155
hygrēplaſtra 155
hyetomantia 157
hymen 158
hypagogeus 157
hypagones 157
hypercauma 158
hyperthyron 20
hypethra 39
hypnomantes 157
hypocapnyſton 157
hypocauſtum 60
hypchriſis 98
hypocondrii 156
hypogeſſon 116
hypogloſa herba 157
hypopheræ 156
hypopia 156
hypoſtaſis 157
hypothyra 177
hyſterema 175

I

Iaculum 109
Iacynthus 38
Ianitor 20
Ianthina 159
Ianua 21
Ibices 48
Ichthycolla 41.&.161
Ichthyophagi 41
Icthyopolium 41
Ichthyotrophia 41
Ichthys 41
Icon 159
Iconia 101
Iconium 159
Icteros 160
Idolon 161
Idylia 161
Ignauſia 161
Igniaria 162
Ignis 80
Ignitabulum 80
Ileos 160
Ilicrines 182
Imantopodes 162
Imbrices 161
Impago 21
Impetigo 160
Implanator 161
Impluuium 22
Inaures 150
Incerniculum 163
Incoctilia 161
Incurceruicus 161
Inficiatio 161
Infumibulum 80
Infundibulum 27
Inguinariæ 160
Inquilini 158
Inſtitor 159
Inſula 19.&.159
Inſularis pæna 159
Intercapedo 161
Interciſio ſtoma-
chi 160
Intergerini 159
Interlunium 159
Intermeſtris luna 159
Interpenſiua 161
Interpolium 171
Intertrigo 99
Interuia 100
Intrita 19
Intuba 34
Inula 35
Inuoluolus 210
Ips 112
Ipnolebes 83
Iſchia 165
Iſelaſtica 160.&.161
Iſodomon 161
Iſomerinæ 160
Iſonomia 162
Iſthmon 183
Iris 159
Iuniperus 40
Ixia 210

L

Labarda 166
Labrum 61
Labruſca 78
Lacerna 164
Lachanon 74
Lachanopolion 74
Laciniæ 29
Laconicum 60
Laconicū marmor 19
Lacuna 25
Lacunar 65
Lacus 27
Lacuturres 35
Lagœna 25
Lagophonos 50.&.165
Lagophthalmos 165
Lagotrophia 45
Lamiæ 21.&.162
Laminæ 162
Lampetra 42
Lancea 107
Lances 73
Lancula 166
Lanetum 164
Laniena 29
Lanioma menſa 105
Lanipedes dii 162
Lapathum 35
Lapis liminaris 21
Lapſana 166
Laquearium 65
Lararium 165
Lardum 28
Larix 165

Larue 159
Laſanum 96
Lateres 19
Lateritii parietes 19
Latria 165
Latrina 96
Lauatrina 83
Laurus 40
Lebes 66
Lecanæ 83
Lechitus 84
Leconomantia 83
Lectus 89
Lemargus 27
Lemma 162
Lemniſci 164
Læna 164
Lenobates 27
Lens 113
Lentigines 165
Leo 46
Leopardi 46
Lepidechalcon 165
Lepis 165
Leporarium 45
Lepus 47
Lethargus 109.&.154
Leucopheus 164
Leucoſtictos 19
Lexipiretos 100
Libanotis 33
Liber 102
Lichen 98.&.160
Lichenæ 182
Lichotomos 165
Licia 163
Liciatorium 163
Lienici 195
Lienoſi 195
Lienteria 165
Lignile 85
Ligones 163
Ligurinus 59
Liguſticũ marmor 19
Libium 38
Limariæ 42
Limax 45
Limbolarii 164
Limbus 194
Limen 21
limentinus deus 21
lingulæ 74
lintea 61
linteones 163
linx 48
lipothymia 99
lippi 211
lippienſes 211
lithargyrium 166
lithiaſis 99
lithoſtiota 63
lituus 115
lix 81
lixiuium 81
lixa 81
loba 112
loci 29
loculamenta 114
loculus 95
locuſta 45
lodices 90
logiſtice 66.&.163
loligo 42
lomentum 25
lonchaphoros 107
loche 107
longanones 26.&.163
longuriæ 189
lora 25
lorica 106
loricatio 20
loripedes 162
lorus 166
lotos 166
luca bos 46
lucanica 29
lucerna 95
lucini 165
lucta 63
luculeũ marmor 19
lumariæ falces 165
lumbago 165
lumbricus 27
lupanar 43
lupinus 113
lupus ceruarius 46
lurcones 27
luſcinia 57
luſcitia 98.&.164
luſtricus dies 194
lutea 38
lutra 48.&.63
luxata membra 165
lydoron 19
lychnobius 65
lychnuchi 65
lychnus 65
lynchurium 163
lyſimachia 166

M

Macellum 29
Machera 108
Macherophorus 108
Macrocheræ 169
Macrocola 170
Mactra 171
Madulſa 23
Magire 172
Magma 93
Magnes 170
Maialis 56
Maiæ 45
Mala 76

Malachen 166
Malachis 39
Malatia 169
Maleolus 39
Maltha 19,&166
Malthinus 166
Malua 37
Maluuium 66
Mamphur 170
Mangones 171
Mani 49
Mania 179
Manicæ 106
Manna 172
Mantelis 168
Mantica 53
Mantile 70
Mantilia 168
Manubiæ 170
Mappa 70
Maratrum 33
Marcor 170
Marga 172
Marræ 170
Marſupium 94
Marubium 35
Maſſaris 177
Maſtiche 167
Maſtigaphorus 166
Maſtix 166
Maſtrucæ 166
Matellio 96
Mateola 171
Materiarii 166
Matrix 29
Matta 89
Mattiacæ 170
Matula 24
Meconium 34
Medianum 166
Mediaſtinus 170
Medimnus 114
Mel 31
Melacium 26
Melancoryphos 57
Melandria 29
Melaniæ 169
Melanion 159
Melas 170
Meliceria 170
Melliteí canes 51
Melliturgos 167
Melinum 167
Melis 167
Meliſſa 35
Melones 36
Melopepones 36
Melopes 30
Membrana 103
Mena dea 172
Mene 172
Mænia 19
Meniana 166
Menſtrua 187
Mentagra 169
Mergæ 178
Mergi 55
Merones 171
Merulæ 57
Meſaulæ 170
Meſenterium 170
Meſpila 77
Metanea 188
Metopæ 205
Metopoſcopi 169
Mica 79
Midas 112
Miloecon 85
Miliarii apri 172
Miliarium 172
Milica 112
Millus 167
Milium 113
Mimus 167
Minium 104
Miſagathus 167
Miſantropos 167
Miſodemus 167
Miſogyneia 167
miſotechni 166
mitellæ 168
mithridatica ſinthesis 193
mitra 168
mixe 167
modiolus 24
modius 113
mola 169
moletrina 85
molibdena 172
molucrum 168
momus 188
monchromaton 171
monedula 58
monile 53
monobibli 171
monoceros 48
monocores 168
monolemmates 162
monopolium 78
monopteræ 178
monoxilū 31,83,&,167
mora 77
morphæ 169
morphea 169
morpheus 169
mortarium 85,&,172
morticini 170
mos nubentium 168
moſcheuma 171
moſchos 23
motacilla 59
mucidus 167

mucro 108
mulotriba 52
mullus 42
mulus 50
multicia 168
muranium 171.
murenulæ 167
muria 31.&.171
murices 44
muſca 79
muſcaria 33
muſcarii 171
muſcillæ 79
muſcus 23
muſeacum 21
muſtaceum 84.&.167
muſtea mala 76
muſtella 42
muſtricola 170
mutuli 62
mya 79
myactonos 171
myagrus 79
mydriaſis 169
myla 169
myoctonos 171
myopie 169
myra 93
myriophilon 35
myriſtica nux 31
myrmiciæ 169
myrmix 169
myrobolanum 195.
myropola 93
myropolium 93
myrothecium 93
myrtera 41
Myrtus 41

N

Nablium 174
Nana mala 76
Nani 192
Narce 38.&.173
Narciſus 38
Narcotica 173
Naſiterna 83.&.173
Naſſa rete 41
Naſturtium 34
Naulium 174
Naumachia 61
Nauticus 192
Nebrides 48.
Nebulæ 173
Nebulones 16.&.173
Necromãtia 83.&.174
Necron 174
Necya 174
Necyomantia 174
Necys 174
Nefrendes 173
Nephritis 173
Neruici 173
Neruiæ 174
Neſſotrophion 54
Neſtia 174
Netrices 174
Neuli 173
Neura 174
Neurobapha 173
Neurobatæ 173
Nexilis 173
Nictalopes 164
Nictalopia 164
Nictalopii 164
Niptra 174
Nitrum 174
Niuarium collum 27
Nix eſtiua 27
Nodinus deus 201
Noegeum 173
Noſema 174
Noſematicus 174
Noſocomion 173
Nothrotes 170
Nouacula 85
Nouelletum 174
Nucamenta 174
Nuciperſicum 76
Nucleus 174
Nuculæ 75
Nugones 173
Nuſcitioſi 164
Nux 75
Nux iuglans 75
Nux baſilica 75
Nyctages 174
Nycteris 174
Nycteus 174
Nyſia 41

O

Oataticha 19
Obices 21
Obrizum 176
Obſidianum 177
Obſtetrix 88
Occentator 177
Ochra 176
Ocreæ 106
Ocymum 33
Oeco 86
Oecodomicum 21
Oeconomia 86
Oeconomus 86
Oecos 86
Oenanthe 177
Oenomel 25
Oenon 73
Oenophorum 73
Oenophorus 73
Oeſophagus 183
Oeſipum 164
Offa 84
Offector 175

Parulides 181
Paſceolus 180
Paſſer 43
Paſſer ſolitarius 59
Paſtilli 180
Paſtinaca 43
paſtinum 183
patagium 179
patibulum 21
patina 84
patinarius 84
pauculæ 185
pauimentum 63
pauo 54
pauſarius 185
pecten 52
pectenatũ tectũ 115
pectunculi 42
pædagium 184
pedamentum 39
pedecoſus 184
pedules 180
pegaſi 50
pelamides 29
pellacia 169
pellax 169
pelliones 179
peluis 66
peluium 66
pemmata 74
penaria cella 27
penarium 27
peniculus 83
penis 83
penna 104
pennaria 104
penſiles horti 32
pentadoron 19
pentaſpaſti 188
pentathli 186
penula 180
penus 28
peplios 34
peplum 180
pepones 21.&.36
perdix 54
peredia 179
pergula 39
peribolus 63
peridromi 148
periodice 181
peripetaſma 90
periptere 178
periſcelis 179
periſodomon 161
periſterotrophiũ 94
periſtroma 90
periſtylium 21
perna 28
pernio 100
perpendiculum 177
perſica 76
peſſi 180
peſſuli 21
petaliſmus 175
petaminarii 178
petaſo 28
petaſus 180
petauriſtæ 178
petroleum 30
petroſelinũ 33.&.37
phagedæna 132
phalacrocoraces 58
phalangæ 123
phalangium 123
phalaris 55
phaleræ 53
phantaſma 161
pharetra 109
pharmaca 180
pharmacopolæ 97
phaſianus 54
phecaſia 180
phengites 22
phenicopterus 55
phenicurus 49
philaucia 188
philomena 57
philomythos 184
philoſomatos 184
philyræ 106.&.103
philyre 106
phimata 99.&.181
phimoſis 99
phingites 177
phlebotomiæ moſtra- tor 194
phlegmones 182
phlictena 182
phrenitis 181
phtines 189
phrygia 179
phtiriaſis 98.&.182
phtirophagi 183
phtoes 182
phtiſis 182
phygethlon 179.&.183
phylogineia 183
phyſemata 44
phiſeteres 183
phiſignomus 183
pica 58
picris 185
piſtorũ familia Ro. 154
pila 85
pinacotheca 21
pincerna 71
pineta 40
piper 31
piperitis 35
pirorum genera 76
piſcina 41.&.60
piſtillum 85

piſum 113
pithetes cometæ 211
pityria 150
pityrii panes 150
pixagatus 63.
pixis 85
planulæ 21
plantanus 39
platelea 59
platiceros 48
platyophtalmon 191
plaudi canes 51
pleuritis 181
plinthus 183
plote 41
putei militares 185
pluteus 103
pneumonia 181
pnigos 60
pocilator 71
podagra 100.&.181
poderis 180
podia 184
podium 20
polimenta 179
polimixos 65.
poliorcetica 110
polubrum 66.
polycronius 178
polymita 179
polypus 181
pomarium 32.&.75
pomona 75
pompholix 185
pontones 157
popina 80
popinones 80
porcæ 177
porphirio 55
porphyrites 19
porri 35
porrigo 180
porta decumana & pre-
toria 20
porticus 22
portiſculus 185
portulaca 34
portunus 20.
portus 177
portus lapis 19
poſca 186
poſtes 20.
poſtica 20
poſtilena 53
poſtomis 52
praſion 35.
precarium 178
præfurnium 60
prælium 27
prequox 178
preſentarium 178
præſepium 51
Præſtigiator 178
pretexta 180
prætorium 177
priapiſmus 195
primigenius 20
proboſcis 46
proceres 63.
proceſtrium 63.
prochemaſis 197
procoeton 63.
prodromi 185
progymnaſma 63.
promus 27
promulſidarium 74.
pronaus 183
propinator 74
propnigneos 60
propyleum 20
proreta 185
proſophon 184
prothyrides 183
prototomus 35.
prototypa 106
protypa 106
protyra 177
prouerbiũ ad reſtim 189
pruna 81
pruneoli fungi 29
prunicipes 82
prunoꝝ genera 76
pſecada 186
pſeudiſogonion 161
pſeudiſodomos 161
pſeudoſpheces 185
pſeudothyra 20
pſichrolutres 60.&.178
pſilothrum 179
pſitacus 58
pſora 182
pſoricum 185
Pterigium 181
Pteron 179
Pteroti 178
Pugilatorius folis 149
Pugillares 103
Pugio 110
Pulmentum 82
Puls 82
Puluinus 89
Pumilio 76
Pycoſtelon 21
Pycta 178
Pygmei 199
Pyr 34.&.80
Pyra 80
Pyragra 150
Pyrales 80
Pyramis 80
Pyrcera 34
Pyrecbola 82
Pyriaſes 180

pyricauta 80
pyroboli 182
pyrolampides 180
pyror 183
pyrpitis 80
pythia certamina 178
pyxia 184

Q

Quadrantalia 186
Quadræ 71
Qualeæ 54
Qualus 17
Quartanarius 100
Quaſillus 87
Querquera febris 186
Quietalis pluto 185
Quinquepeda 186
Quinquertiones ludi 186
Quirinus 108
Quiſquiliata veſtis 185
Quiſquilium 185

R

Rabulæ 188
Racematio 51
Racemus 78
Radii 187
Radius 187
Radula 189
Raia 43
Ralla 168
Ramices 187
Rana 43
Rapa 36
Rapaciolum 36
Raphanus 36
Raphius 203
Raponcium 36
Raſtellis 51
Rauis 188
Rechamus 188
Recidipna 186
Reciduus 188
Recinium 187
Recuperatorium iudicium 189
Redimiculum 186
Rediuia 187
Reliquum 189
Remenſis tella 92
Repagulum 21
Reſegmina 187
Reſimus 189
Reſtiones 189
Retæ arbores 188
Retractator 188
Rhagades 187
Rhagadia 187
Rhaponticum 187
Rhedarius 50
Rhegmochaſmos 196
Rhenones 187
Rhetræ 188
Rheubarbaræ 187
Rheuma 187
Rheumatiſmus 187
Rhinoceros 60.&.186
Rhipades 148
Rhiparos 148
Rhipas 148
Rhipocōdyli 148
Rhipos 148
Ripſaſpidæ 125
Rhodinum oleum 38
Rhododaphne 136
Rhodendros 186
Rhodos 38
Rhogoides 197
Rhoicæ mulieres 187
Rhoiton 76
Rhomphea 108
Rhopalum 169
Rhumbus 43.&.87
Rhuncus 186
Rhus 189
Ricæ 188
Ricinus 188
Ridica 189
Robigus deus 188
Rorarii 110.
Ros ſiriacus 172
Roſa 38
Roſarium 38
Roſæ damaſcænæ 38
Roſetum 38
Roſmarinus 33
Rota pinnata 106
Rubeta 189
Rubia 40.&.188
Rubigalia 188
Rubigo 188
Rudeæs 95
Rudus 63
Rulla 187
Ruma 29
Rumia 29
Runcina 187
Runcinator 187
Runcones 187
Rupinæ 188
Ruta 37
Rutellum 187

S

Sabina herba 40
Sabulum 19
Sacarum 31
Sacellum 101
Sagena 41
Sagmarium 54
Sagum 193
Sal 30
Salamandra 80
Salarii 31

Sales 30
Salgama 28
Salgamarii 28
Salgamarium 28
Salinum 71
Salitus 30
Saliunca 190
Salix 151
Salmæ 50
Salnitrum 159
Salſamentarii 30
Salſamentum 30
Salſilago 158
Saluia 33
Saluiata 84
Salutatorium 189
Samara 200
Samio 190
Sandala 111
Sandalium 194
Sandaraca 40.&.176
Sanguiculi 37
Sanguiſuga 42
Sanſucus 32
Sapa 26
Sapo 170
Sarabella 193
Sarcocella 187
Sarcoides 201
Sarcophagus 199
Sarculum 194
Sardæ 44
Sardonix 174
Sarire 21.&.194
Sariſſæ 109
Saritor 194
Sartago 84
Sartor 194
Satrapes 189
Satrapia 189
Saturea 34
Satyriaſis 195
Scabies 196
Scabritia charta 102
Scabrities 157
Scaci 35
Scala 62
Scalpellum 194
Scalptorium 198
Scalpturata paui-
menta 191
Scamnum 89
Scandix 176
Scandulæ 115
Scaphidum 194
Scaphium 96.&.194
Scapus 112.&.199
Scarabeus 150
Scardua 45
Scarificatio 198
Scarus 43
Scaturigo 150
Scenophegia 194
Schenobates 63
Schedæ 103
Schiſta 198
Scobes 79
Schola 201
Scholia 201
Scimpodium 201
Scintilatio 195
Sciomachia 199
Sciomanthium 199
Sciorhericos 96.&.152
Sciros 196
Sciuri 199
Scliroſis 195
Scloperum 110
Scobes 79
Scobina 79
Scolopen-
drum 37
Scolymos 38
Scombri 44
ſcope 79.&.199
ſcopia 202
ſcoprula 176
ſcoria 166.&.198
ſcorpio 110
ſcortea 180
ſcotoma 195
ſcranteum 109
ſcriblita 191
ſcrimnium 105
ſcriptorium 103
ſcrotum 200
ſcrupi 197
ſcrupus 106
ſcruta 200
ſcutella 74
ſcutra 74
ſcutulata ve-
ſtis 93 & 106
ſcutum 93
ſcyla 37
ſcymni 47
ſcytalia 47
ſcytos 157
ſecale 112
ſecuris 108
ſedile 69
ſegeſtria 197
ſelini 33
ſeliquaſtrum 201
ſemicinctiũ 86.&.192
ſemiplotia 197
ſentina 201
ſentinus deus 201
ſæpia 42
ſeps 194
ſepte 194
ſeptruchi 65
ſera [illegible]

ſeres 94
ſerica 94
ſericatius 193
ſerie 25
ſeris 101
ſerotina 178
ſerperaſtra 201
ſerpilum 33
ſerra 21
ſeruiæ 38
ſerum 28
ſeſquiobolus 193
ſeſquipes 193
ſeſſeli 37
ſeſſiles 34
ſetacia 113
ſextarius 113
ſextiuus denarius 191
ſicilices 198
ſicilicus 198
ſicilire 51.&.198
ſicyonia 199
ſiderati 197
ſigma 191
ſigninum 63
ſil 200
ſilens luna 190
ſilens cœlum 190
ſilex 199
ſiligineus panis 72
ſiliqueſtrum 35
ſilurus 44
ſimbella 95
ſimiæ 48
ſinapi 31
ſinciput 29.&.190
ſincopis 99
ſingraphium 104
ſingultus 195
ſiparium 90.&.193
ſiphonculus 24
ſiphones 24
ſiriaſis 195
ſirpare 201
ſirpiculum 201
ſis 112
ſiſama 112
ſiſer 36
ſiſimbrium 200
ſiſtylos 148
ſitanius panis 191
ſitula 199
ſitus 199
ſmigma 191
ſmilax 200
ſocordes agni 52
ſolati 197
ſolea piſcis 43
ſoleæ 50
ſolium 27
ſolum 23
ſomnus 91
ſonchus 201
ſonticus morbus 197
ſorba 77
ſortilegus 193
ſoter 148
ſoteres 148
ſoteria 148
ſpadones 78
ſpaſmus 196
ſpaſtici 196
ſpata 108
ſpatalium 192
ſpecillum 194
ſpeculum 86.&.92
ſpecularis 189
ſperma 75
ſpheriſterium 60
ſpheromachia 60
ſphinges 48
ſpicilegium 52
ſpineoli fungi 29
ſpinther 192
ſpira 22.&.198
ſplenetis remediū 195
ſpoliarium 191
ſpondylos 87.&.192
ſpongiæ 37
ſpongioli fungi 29
ſquatinæ 43
ſquilla 45
ſtabulum 49
ſtagnea vaſa 82
ſtaphilinus 36
ſtardæ 59
ſtechada 39
ſtellio 44
ſtephanus 38
ſtephanoplocos 38
ſtibadia 64
ſtilicidium 116
ſtiria 116
ſtipare 26
ſtragula 90
ſtramentum 52
ſtrapedes 53
ſtrepſicerotes 48
ſtriæ 22
ſtrige 51
ſtrigilecula 61
ſtrigiles 22.&.61
ſtrigmentum 61
ſtrix 20
ſtrobilus 38
ſtrophia 38
ſtructores 71
ſtrues 51
ſtruthiocamelus 53
ſturnio 45
ſturnus 57
ſuarius 50
ſubare 49

ſubgrundaria 116
ſubdiales 39
ſublicium 21
ſubrumi agni 29
ſubſelium 70
ſubulones 47
ſuccidia 28
ſuccuſſones 49
ſudarium 92
ſudatoria 59
ſudes 109
ſuffitores 81
ſulcus 20
ſulphurata foměta 82
ſumen 29
ſuperliminare 20
ſuppedaneum 89
ſyagros 47
ſycelis 57
ſycomorus 78
ſycos 78
ſycoſis 78
ſymbolũ 70.&.104
ſympoſium 71
ſympotis 71
ſynanchis 58
ſyndones 90
ſynctericus 100
ſynæcus 86
Syntheſis 34.&.193
Syſſitia 70

T

Taberna 30
Tablinum 21
Tabulata 61
Tabulatio 62
Talaris veſtis 205
Talea 37
Talia 37
Talipedare 205
Talus 95.&.205
Tapetes 50
Tarantula 44.&.183
Tarichos 175
Taſis 182
Taxus animal 167
Taxus arbor 200
Techni 208
Technitis 208
Technopegnion 208
Tectorium 20
Tectum 115
Telamones 20
Teletæ 206
Telum 204
Templum 115
Tœmpocos 104
Temulentia 73
Temulus piſcis 45
Tenaſmus 204
Tendiculæ 41
tenontes 206
teraneola 58
teredo 207
teripudium 56
teruncius 207
teſſillatum 63
teſſellæ 63.&.202
teſſera 37
teſtaceus panis 84
teſtæ 82
teſtuacium 84
teſtudo 44.&.88
teſtus 84
tetanos 111.&.196
tetanothra 86.&.203
tetradoron 19
tetrapharmacum 207
tettigometræ 177
tettigoniæ 177
tettiſgos 177
texitechnos 108
thalaſio 87
theca 101
theria 205
theriaci paſtilli 205
theriaclea 206
therme 59
theurgi 206
theurgia 206
theurgici 206
thiræ 177
thuribulum 101
thurio 44
tiara 203
tiarati reges 203
tiarophori 203
tibicines 115
tieldones 49
tignarius 62
tignum 62
tilia 206
timiopola 135
tinea 27
tinia vaſa 27
tinnitus aurium 203
titillatio 206
titillatus 206
titio 81
titiuilitium 193
tollo 202
tollutares 49
tomacula 202
tomix 206
tonſus 205
tophus 19
topia 202
topiarii 41.&.202
topiarium 41
toralia 89
torcular 26
tori 206
tornarii 170

torniamen 202
tornus 170
torris 81
torques 88.&.205
toſlica 206
toxeuma 206
toxos 109
trabea 203
trabeatio 203
trabeatus quiri-nus. 203
trahe 204
traheæ 204
trachonia 203
tragopagus 26
tragos 99
tragula 207
tranſtra 115
trapetes 30
trechedipna 186
trechedipni 186
trenetica tibia 204
trenodium 204
trenox 204
trepteria 206
tribula 204
tribulus 204
trichie 44
trientalis 206
triginos 26
trigla 42
trigliphi 205
trimixos 96
triobolus 26.&.202
tripatinum 207
triplinthius 183
tripodes 69
trips 112
tripudium 46
triſpaſtos 188
triteuus 156
triticum 11
trochiſci 180
trochus 107
troclcæ 14
troia 202
trulla 204
truliſſare 204
tryginon 149
tubuli 116
tuceta 83.&.203
tucia 186
tudicula 204
tudiculare 240
tudites 204
turbo 207
turdus 57
turtur 57
turunda 56.&.203
tuſſis 150
tutulus 207
tutulati 207
tygris 46
tympanici 155
tympaniæ 202
tympaniſtes 202
tympanites 155
tympanotriba 202
tympanum 14.&.202
typhon 149
typus 206

V

Vacinii 211
Vagina 110
Valetudo 97
Valetudinarium 97
Valgia 210
Valgioſum 210
Vallum 113
Valuæ. 10.&.112
Valuolus 112
Vannum 113
Vappa 26
Varri 210
Varices 210
Variæ 46
Variæ picæ 49
Vaſtazontes 186
Vatiæ 210
Varieni 210
Vatrachos 43
Vectes 11
Velabrum 113
Velites 110
Venabulum 109
Ventilator 113
Vepreta 210
Veredi 49
Vermiculata paui-menta 191
Vermiculatus 210
Vermina 208
Verminati 208
Verminatio 208
Vernix 40
Verrucæ 99
Verſoria 210
Verſura 19.&.208
Vertagus 51
Verticulus 87
Veru 84
Verucula 209
Veruina 211
Veruta 84
Veſpertilio 174
Veſtibulum 20
Veſticipes 209
Veſtis 93
Veſtium nomina 93
Veterina 51
Veterinarii 51
Veternum 209
Vibriſſæ 208

Vicia 112
Vietores 25
Vigilie 96.&.208
Vimina 25
Vinum 25
Vinorum genera 25
Viola 38
Viriculum 209
Viridaria 32
Viridari ſerui 210
Virgata veſtis 210
Vitrearii 208
Viuera 208
Vligo 25.&.208
Vmbilici 209
Vnguentorũ gña 93
Vnguis 209
Vniones 44
Vola 210
Volgiolum 210
Volſelle 208
Volua 29
Voluox 210
Volutabrum 210
Volutina dea 201
Vomica 109
Vomitus 100
Vomonices 167
Vopiſcus 210
Vrceoli fictiles 68
Vredo 188
Vri 209
Vrinatores 24
Vrinarium 60
Vrna 24.83.114.191
Vrſorum partus 47
Vrtice 210
Vſtrigo 210
Vſus anulorum 104
Vua 98
Vuarum genera 78
Vulcanus 80
Vultures 58
Vulua ſuilla 29
X
Xenia 170.&.211
Xenius 211
Xenius Iupiter 211
Xenodochia 211
Xenodochus 211
Xenos 211
Xeria 155.&.211
Xerolibya 211
Xerophtalmia 211
Xeros 211
Xiphiæ cometæ 211
Xiphion 211
Xiphos 211
Xylina 211
Xylinæ veſtes 87
Xylobalſamum 129
Xylocinamum 31
Xylon 87.&.211
Xyron 211
Xyſtus 72
Xyſtici 62
Y
Ypermetopon 151
Z
Zamia 212
Zamiæ nuces 212
Zea 111
Zemio 212
Zephyria 56
Zetæ 60
Zibilini 123
Zigodes 133
Zizipha 78
Ziziphus 78
Zographia 104
Zomidion 212
Zomos 212
Zonarii 211
Zone 211
Zoophita 212
zophorus 140
zopiſſa 212
zoſter 211
zoſterus 211
zyga 212
zygia 211
zimiſtis 72
zythus 112.&.211

Ianus Andreas Albius.

Antiquam:Marius Domum:recurrens:
Qui Mos:eſt proprius:boni Architecti:
Inuenit:loca multa:Aranearum:
Cincta Caſſibus:& graui Veterno:
Et ne:Lucifugæ latere Blattæ:
Poſſent:Aedibus Expulit:Tenebras
Qualis:Purpureus fugure Thitan:
Solet:Quum a populis:Caput Sepultis
Effert:& Radiis reueſtit Orbem:
Sed:dum ſingula:noſter Archimedes:
Illuſtrat:Propius ſuiſq; rebus:
Infert Mane nouum:cadit velut Flos
Quem:Bruma:aut Aquilo:inſoleſue Aratrum:
Præſit:Ha Tenebræ:Tenebricoſæ:
Orci:quæ omnia Deuoratis:ipſi
Dent uobis:male Dii:Abſtuliſtis omnes:
Aeuo huic:Delicias:vale Ha vale Aetas:
Infælix:viduata:tam Fideli
Et Docto:Nitido::& Probo:Architecto
Rara:qui potuit:domum Elegantem:
Arte:ponere:Quam:nec Inuida Aetas:
Terras:Exitio Datura:perdet.

Petrus Maria Cariſſimus Canonicus Parmenſis.

Hoſpes:licet Negocium:inſtet obſecro:
Audi:tibi ita præſto:Lacæni ſint fratres:
Si quando:iter:per æquor:inſanum paras
Idemq; Mauors:ſi vis ingruet pugnæ:
Obdormit:Aeternã ſopore alto hic:noctem:
Grapaldus ille:ille Agnitiſſimus dudum:
Qui fecit:Aedẽ Splendidam:& Raram ſane:
Iam abi & memento oculis tuis ſat debere:

Franciſci Marii Grapaldi Viri Illuſtris : Vita Per Ianũ Andreã Al-
biũ:ad Reuereñ.Dñm Florianũ Canonicũ Patro.Suũ Digniſſ.

Dionyſio- dori Adagium — D IONYSORVM Sophiſtam:tritũ quoddã
Veteri Sermone Adagiũ:in ore Sæpe:habuiſſe:
Chryſip- pus — Auctor eſt Plutarch⁹:Quis patrẽ laudabit:Ni-
ſi Improbi liberi:uerum Hoc Chryſippus Phy-
loſophus:eius ſane triſtitiã reformidans:cõmu/
taſſe:mitioriq́ꝫ verbo:ad meliorem partẽ: tradu
xiſſe videtur : Quis patrẽ laudabit:niſi probi li-
beri:dicebat enim:illoꝝ arrogantiã:Eo prouer-
bio cõprimi:qui cũ ipſi nulla vi tute excellant.
Maioꝝ ſuoꝝ gloriã:& laudẽ ſibi ipſis:frequẽter aſcribant: Cæteꝝ

Pyndari ſententia — Cui maiorum generoſitas:& ſplendor: (vt inquit Pyndarus) non
degenerãti natura conueniat:queadmodum tibi Floriane:qui do-
meſticis exẽplis cõformatus maioꝝ tuoꝝ:memoriã reuocas : neq́ꝫ
enim alienæ laudis:Gloriã tua virtute deſtitutus aucuparis:Quam
obrem Cũ ego Grapaldi:Ciuis tui: Vitã litteris mãdaſſem:Opere
præcium:mihi feciſſe videor. Si illã tibi : tibi inquam meo numini

Primitias diis Offeri — mitterẽ quãdo Antiq̃ receſſq́ꝫ:fuerit ꝯſuetudo Primicias: eiſdẽ deis
offeri de quib⁹:mortales benemeritos fore Exiſtimabãt:Sed iã ad
inſtitutũ opus:ne Cupreſum ſimulare videar:reuertamur : Gẽtem

Brixillum Ciuitas Otonis Silui Cedes — Grapaldã:vt hinc ordiar ex Brixillo originẽ:duxiſſe cõperim⁹ : Op
pido ſane nobili:cũ ꝓpter amenitatẽ:regis fluuioꝝ:Eridani in cu-
ius ꝑĩpio ſitũ eſt tũ ꝓpter otonis Siluii:memorãdã cedẽ:ueꝝ ĩteſti
na bella tumultuſq́ꝫ Barbarici:eã Vrbẽ poſtea obſcuriorẽ reddidẽſ
Qua de re:Chãtes Frãciſci Marii auus merito quidẽ : ĩter Selectos
Argus Heroes Anumerãdus: ne ſedẽ male hoſpitã Diuti⁹ teneret
Parmã ſe cõtulit:Quã Vrbẽ : inter cæteras Ciſalpinę Galliæ pluri-

Parma Romanorum Colũnia — mũ excedere ſatis notum eſt:vtpote:Quæ ex Priſcis illis Romanis
originẽ ducit:Ex Catellano igit(ſecunda vt aiunt Iunone) Grapal
dus naſcit:Cui⁹ ortus:Circa idus Hypberætei mẽſis fuit : Qui apd
Macedonas October eſt:quo natos mẽſe Serotinos lõgęuoſq́ꝫ fore

Hyperberæteus Menſis — vulgo creditũ eſt:Is itaq́ꝫ populari ægritudine:q̃ Epidimiã grçci vo
cãt Paſſim ĩgraueſcente:a quodã familiari aſportat:Ne tã nobilis fa
miliæ:vno vt dicũt Epulo:Omnes reliquiæ conſumerentur : Cre-

Popularis Ægritudo Epidimia — dendum eſt enim:Apollinem Vt q oraculoꝝ de⁹eſt:ideq́ꝫ Poetaꝝ
tutor præuidiſſe Hominem olim ſibi honore futurum:il umq́ꝫ ex ta
li diſcrimine liberaſſe : Quando eundem deum præſtare ſalubribus
cauſis Auctor ſit Menãdrus : Qui ſcribit etiã Mileſios απολλωνι
ουλιω pro ſalute ſua ĩmolare:itẽm Homerus ĩ libris Illiados: ſalu

tis auctorẽ Appellat: δολξτε και μαχαιρε & eũdẽ peſtis dato-
rẽ: Vñ apud Pachynũ Siciliæ ꝓmõtoriũ Lybiſtinus Apollo: magna
religiõe Celebris eſt: nam cũ Lybici Siciliã ĩuaſuri: ad id ꝓmõtoriũ:
claſſem adegiſſent: Apollo q ibi colebať ab ĩcolis ĩuocatꝰ: Immiſſa
hoſtibꝰ peſte: cõris pene tali morbo procidẽtibꝰ Lybiſtinus cogno
minatꝰ eſt: ideq; in Agamẽnonis exercitũ ĩ Chriſidis vlciõnẽ fecit::
dicebat aliquãdo id ſibi quod Neſtori accidiſſe: ille enĩ patre & fra-
tribꝰ bello Meſeneo ad Herculẽ interẽptis ſolus ſuperſtes remãſit:
ita & ego meis omnibꝰ peſte coruẽtibꝰ ſolus ſuperfui: is igiť ad bo-
nas artes: Honeſtaq; ſtudia animũ nec præter indolis pollicitationẽ
appullit: primũq; præceptore vſus eſt Philippo Beroaldo homĩe qui
dẽ in litteris benemerito: Verũ vt ſors bonoꝝ eſt inuida: Auũculus
cui tutella demandata erat: in fata hominũ ceſſit: ex quo factũ eſt:
vt ſe ad Queſtuarias artes nãq; domi res anguſtior videbať applica
ret: quod & Pacuuiũ Poetã alioſq; cõplures feciſſe legimus & ne vi-
tã Cælibem q̃ oẽs pariter Philoſophi deteſtãť ageret priꝰ tamẽ pen
ſiculatis ſuper hac re Metelli ſentẽtiis: Amabiliã duxit Vxorẽ ex no
bili Garimbertoꝝ familia: de qua plura dicturus erã: niſi me ſuem
Mineruã docere cognoſcerẽ: ſuis itaq; rebus amico (vt audio) Her-
cule cedẽtibus ruſum ſe ad humaniora ſtudia cõtulit: Certũ eſt enĩ
res humanas in eũdẽ ſæpius caſum deferi: ſiue qđ habũdãtẽ & para
tam materiã ad ſimilitudines edẽdas fortuna habeat: ſiue quod re-
rũ ſeries ex qbuſdã terminatis numeris vt Pytagoras Samius credi-
dit cõnexe ſint: Vnde neceſſariũ eſt: ex illaꝝ reꝝ decurſu ſæpe eadẽ
euenire: Veluti ex duobus Atteonibꝰ alter enim Syrus: alter Arcas
fuit vtrũq; ab apro interẽptum fuiſſe: ex duobus Scipionibꝰ ab alte
ro Carthaginem captã ab altero fõditus euerſam: Troiã primũ ab
Hercule ꝓpter Laumedõtis equos poſtea p equũ ligneũ a græcis:
tertio propter equum qui in porta cõſiſtens Illiẽſibus claudere vo-
lẽtibus impedimẽto fuit: a Charidemo duce captã fuiſſe: Huic igiť
noſtræ Rei publ. negocia vtpote oĩum horaꝝ homini demandata
fũt: in quibꝰ ſe ſemp tali ſolertia taliq; moderatione: tali deniq; pru
dẽtia geſſit vt neq; detrahẽdi Anſa cuiq̃ data ſit: dicebat aliquãdo
Thadeus Vgoletus homo aprime cãdidiſſimus: eũ quo res littera-
ria Naufragiũ feciſſe liquido patet: ãnefis Grapalde populũ (vt il
le inquit) multoꝝ capitum eſſe belluam: & ob hoc fortaſis Samius
Phyloſophus omnino abſtinendum a fabis prædicabat: quando
ſuffragia vt noſtra tempeſtate fabis dentur: interim rebus ad ſedẽ
Apoſtolicã declinantibus vna cum cæteris Verbenariis ſeu vt li-
guidius loquar oratoribus noſtræ Rei Publi. vicem gerẽtibus pro-

Apollo ſalutis
Auctor Lybici Siciliã ĩuaſere
Lybiſtinus Apollo
Neſtor ab Herculæ Euaſit
Philippus Beroaldꝰ
Pacuuius Poeta
Metelli ſententiæ
Suẽ Mineruã docere
Amico Hercule
Ex numeris cõſtant omnia
Troia ter capitur
Thadeus Vgoletus
Bellua multorũ capitum
Abſtinendum a Fabis

ficiſcit: qui Palatino certamie: quod moris lāguētis Græciæ adhuc
ſeruat: Donatus Laurea & publico ſtipēdio abs fœlicis recordatio
Verbēarii nis Homine: quē qm̄ res expoſtulat ſub Pythagoreo ſilētio ꝑtereun
Silentiū pi dū duximus: ī patriā magna qdē omnium expectatiōe reuertit: fe
tagoreum runt enim quū ex mōte Mario: q mons ātiquo noie Vaticanus ap
Vatican⁹ pellat: ſiue a Deo Vaticano penes quē eſſent vocis humane initia
Deus qm̄ pueri ſimul atq͂ nati ſūt eā: primā vocē edāt quæ prima in Vati
Vagire cāo ſyllaba eſt iccirco Vagire dr̄: ſiue qđ Varū reſpōſo pulſis æthru
Dies ſine ſcis. P. R. eo potitus ſit ſubiacētē vrbē aſpexiſſet: obortis dulci quo
linea dā affectu lachrymis proclamaſſe: Salue tot illuſtriū virorū patria
nullā enim quoad Romæ ſe Habuit diē ſine linea ꝑteriiſſe affirma
bat nā ſi quid occii quod qdē raro: circos iuiſebat: Thermas: thea
tra Naumachias: aquædu..us: mōtes: porticus: vias: fora: inſulas
Arcus: coloſos: ſtatu..s: obeliſcos: methas: Amphiteatra & alias vr
Vrbis an bis ātiqtates: Nec multo poſt ad Leonē. X. Pōti. Termaxumū ruſū
tiquitates orator venit a quo tā benigne cognitus Vt abs Tyranno Siciliæ ru
ſum platona accipi diceres ex quo itinere malā capitis diſpoſitionē
crebraſq͂ oculoꝝ vertigines cōtraxit: Cū propter Chlimatis diuer
ſitatē tū propter ſolis ardores: nā ex his reb⁹ (vt aiūt Phiſici) capue
infirmū efficit: quare ad balnea Quæ in pricipio æthrurie ſūt iuxta
Marcus Apenini montis radices ductus ſane opera Marci Garbatii Medici
Garbati⁹ pariterq͂ philoſophi experiētiſſimi cōtēdit: ea enī (vt exiſtimo) Pri
Porſenæ mū a Porſena æthruſcoꝝ rege q ſe laniculū vſq͂ habuit īſtituta ſūt.
balnea Sed nūc tēporis Corſenæ balnea corupto qdē vocabulo paſſim ap
pellāt de qbus vt multoꝝ eſt opinio ītellexit i libris Epigrāmaton
Martialis ætruſcis niſi Thermulis laueris illotus morieris Oppiane
ex quo factū eſt vt nō poſt multū tēpus priſtina adepta valitudine
nouā Academiā īſtitueret: verū fortūa quæ vt iqt Epicarmus nulis
Dictum in reb⁹ fidē ſeruare didicit: diē accelerat ne diu res litteraria ſua glo
Epicarmi ria ſua deniq͂ fœlicitate vti poſſet. Laborauerat igit circiter mēſem
de fortūa vnū e dolorib⁹ iis q qm̄ viſceꝝ Cartilagini ihæreāt ex argumēto Hy
Hypochō pochōdrii appellāt: Hi tā & ſi neminē ſua qdē vi iugulāt qm̄ tū acu
drii tiſſimi ſūt etiā iure moleſtiſſimi ꝑhibentur: ſed enim fato ne dixerim
an inſitia incuriaq͂ medētium id euenerit vt dum curatio dolorib⁹
adhibetur febris vna oium inſidioſiſſima contracta ſit: Quę ſen
ſim illapſa nō quidē in venas aut in Arterias ſicuti cęterę ſolent ſed
in artus in viſcera in neruos in oſſa quoq͂ & medullas icubuerit: ea
vero quod latēter quaſiq͂ lenibus veſtigiis irrepſerat parū prio an
Naturæ ſa maduerſa: dein vero cum ſatis magnam ſui ſignificationem dediſ
tiſfacere ſe non tamen pro eo ac debuit diligēter curata ſic hominem pror

ſus afflixerat vt nō virib⁹ modo ſed pene omni amiſſo corpore diſ-
tabeſceret: Quare pridie q̄ Naturæ ſatiſſaceret ītelligēs nullā ſuæ
ſalutis ſpē reliquā fore nihil pri⁹ habuit q̄ vt animæ medicū accerſe-
ret cui de cōtractis tota vita noxiis Chriſtiāo ritu cōfiteṫ: Sūmo de- Oratio ad
in mane qeſcēti meditātiq; Sacerdotē adeſſe cū ſacramēto nūciāt: Deum ha
Ille enī tu ne ſiqt mitiſſime Ieſu tu neqſſimū hūc ſeruū dignaris īui bita
ſere: ad quod dixi ſeruū imo vero hoſtē: Qui tātis abs te cumulat⁹
bñficiis: tuā tocies maieſtatē læſerim: quod ego p illā qua omne ge
nus hominū cōplecteris charitatē q̄ te cœlitus: ad nos ī terrā dedu
xit: q̄ famē: q̄ frig⁹: æſtū: labores: cōtumelias: flagella: irriſus: verbe
ra q̄ poſtremo crucē: ſubire te cōpulit: p hāc ego ſalutifer Ieſu q̄ſo
obteſtor: auertas faciē a peccatis meis & cum ante Tribunal tuū cō
ſiſtero quo me iādudū citari plane ſentio: nō meā fra⁹: nō culpa: ple
ctaṫ: ſed tuis meritis cōdoneṫ: hæc atq; alia cū dixiſſet corp⁹ & ſāgui
nē dominicū: diuina q̄dā maieſtate vered⁹ accepit: tū cōſolari Mar
cū Antoniū filiū vt ferret æquo aīo vim neceſſitatis: nō defutuꝝ cœ
litus patrocinium: eramus ibi Anſelmus vnaq; Cæſar Chariſſimus Anſelmus
vir & ī Matematica & medicīa exqſitiſſimus multiq; cōplures fami- Cæſar
liariū: cū ſe Apio īdigere ꝓclamauit: credebā ego aliqua medicamē Chariſſi-
ta: Apio pparari oportere: cū Anſelmus clā mihi ad aurē deflectens mus
hic īquit profecto: ſibi diē īſtare cognoſcit Apio enim mortuos: ſe Mortuos
pulchraq;: veteri Græcorū more coronabantur: idq; defunctorum apio coro
Epulis dicatū eſſe Lucianus affirmat: verū: vt nos mutuo obloquē- nari
tes aſpexit: heus vobis īterim parabo ſedem in Fortunatis inſulis ī- Fortūatæ
ter odoratū lauri nemus vnde ſuperne plurimus Eridani p ſiluā vo inſulæ
luitur amnis. Hiſdēq; reiteratis ſæpius Carminib⁹ expirauit. Vir ad
omnia ſūma natus & qui flantē reflātemq; toties fortunā vſq; adeo
fuit alterna velificatione moderatus: Vt neſcias vtrum ſecūdis reb⁹
cōſtantior an aduerſis æquior ac temperatior apparuit: periit autē Climathe
Quinquageſimo & ſexto ætatis ſuæ anno qui inter Climatericos id ricus
eſt ſcalarios annumeraṫ: abs quibus ſine aliqua moleſtia mortales Annus
euadere difficilimum eſt: nā per ſeptēnariū numerū humanæ vitæ Septenna
Vehiculum diuiditur: præceſſere autem admirāda quædam Signa rius
& Prodigia euis credo obitum ſignificantia: nam & tales homines Numerus
Immortalibus deis cordi eſſe proculdubio credēdū eſt: Eius enim vitæ Vehi
Gentilicia inſignia; Quæ in prærupta noſtræ Vrbis turri depicta culum
erāt de Cœlo tacta ſunt: nā Fulmina ex alto ſtatiſq; de cauſis ex ſuis Quædā
veniūt ſyderib⁹: q̄re ueteres Romani ex Aethruſca diſciplina ſacer Prodigia
dotes ī vrbe habuerūt: q fulmīa ipſa procurarēt qui fulguratores a Fulgurato
M. Catone appellāṫ: Conſedit etiam ī eiuſdē tecti cacumine Inau- res q ſint

ſpicatiſſima q̄dam auis lugubri triſtiq; ſuo carmīe illud puto quod
poſtea ſecutū eſt denūcians:Has enim huiuſcemodi volucres omi
Præceptū noſas eſſe malaq; mortalibus portēdere ſuperſticioſa Vetuſtas cre-
Amythao didit:niſi ipſæ ex pcepto Melāpodis Amythaonii:Gruci ſuffixe ha-
nii berētur pleraq; alia Infauſti ominis aparuere:quæ q̄dem ſingula na
in Diras rare hau d mihi viſum eſt:in Laceſſendo aūt reſpondēdoq; ex tēpore
acutiſſimus fiūt:Cauſidico cuius informe gibbo erat corp⁹;agent
Dicta q̄- apud ſe cām & frequēter dicēti cōrige me Si quid reprēdis:ego te
dam ingt monere poſſum:Corigere nequaq̄:cum vidiſſet mulierē ex fra
Vrbaniſſi xino arbore pēdulā vtinā īquid cæteræ arbores fructū huiuſcemodi
ma tuliſſent a Tōſore loquaci Rogatus quomodo te tondeo Silēs īqt:
cum ornatum ſcutū elegātius cuiuſdā videſſet dixit nō mirari quod
ſcutū tali cura ornaſſet ī quo plus præſidii quam in gladio haberet
Interogatus qua hora prādere oporteat:Si diues inquit qua vult:Si
pauper quādo poteſt:Quodam dicēte vēturos aliquādo in Italiam
Turchas Turcas nubes ſagittarū copia:facturos:melius inquit in vmbra pu
ſagittis gnabimus:rogatus cuiuſmodi vinū Libētius biberet alienum ingt:
pollere adoleſcēti cuius cōſuetudine tenebamur Chaſandrā ſe dicenti q̄m
euētū cuiuſdam rei prædixiſſet:recte īquis:nam multos poſſū tuos
Aiaces Aiaces Oyleos noīare Cū ſcorti filiū in turbā iacientem lapides cer
oylei neret:Caue ait ne patrē ferias:Cū vidiſſet luxurio ſi cuiuſdā domui
īſcriptū:venalis:Sciebā ingt quia vini crapula obſeſſa facile dominū
euomeres:Admirāte quodā ea quæ ſūt Florentie donaria longe ait
plura eſſent:Si qui ſeruati nō ſunt ea deuouiſſent:Intuens aliquādo
Scopo po adoleſcētem lapides in crucē iaciētem Euge inquit ſcopo eni potie
tiri ris:Prolixam certe haberet materiā:Si quis iſta colligere ac proſeq
vellet:ſunt enī pene īnumerabilia huiuſcemodi vrbanitatis dicta:
Scripſit compoſuit autē libros de Partibus Aediū Opus ſane elegās & eru-
Pſalmos ditum quæ materia Latinis grecīſq; vſq; ītacta erat Scripſit etiā Pſal
Hebreoꝝ mos quoſdā ductus ſane ſuorū delictorum penitētia.Quod & He-
Rex breum Regem feciſſe teſtis eſt Antiquitas:Cæterum quoad corpo
Opinio ris Habitudinē pertinet procerior:obeſitate tamē conueniētī:Hu-
theophra mectātib⁹ oculis:ore quedā gratū odorem exhalāte Cuius rei cauſa
ſti fuit quædā corporis tēperies īnato calore feruētis:cū enī (vt Theo
Torrida phraſtus æſtimat)humor a vapore digeritur:ſuauis gīatur odor
loca oportet:ea propter arrida atq; torrida Orbis terraꝝ loca:plurima
Aromata & preſtantiſſima ferunt Aromata:Sol enim putredinis materiā hu-
ferunt morem exhaurit:Qui rebus abundat extrinſecis.

FINIS

P. Franciſcus Parius.
Inſtructæ ſi cura domus: ſi cura loquendi
Sit tibi Grapaldi ſcripta diſerta lege.
Quæ latuere diu tam docta vocabula: fecit
Ille quidem medio ſplendidiora die
Nam latii decus eſt: & noſtri gloria ſæclis
Et Iubar & linguæ Delius Auſoniæ.

Bernardus Bergondus.
Grapaldum uenerare laureatum
Hoſpes. Si latias colis camænas
Fontes non opus eſt adire graios
Si quod ſcribere vis poema clarum
Hic fons eloquii: & Chorus ſororum
Si proſam legito ſuas Tabellas
Quas hic quottidie ſuis amicis
Mittebat. Ciceronis inſtar: atq;
Criſpi dixeris omnibus Saluſti
Eſſe. Si Thalamum: Lacunar: Aulam
Tectum nobile: Porticus: Columnas
Condis. Hunc lege. Liuor abſit Hoſpes
Quod tu ſi facies opus placebit.

Epithap. Mar. Grapal. per Nicolaum Pictulum
Hac potuit feciſſe itiner: qui Lumine ſicco:
Belorophonteis eſt male gratus aquis:
Thymbreum: Aonides: Marium: Euan Numina uatum
Atq; alios plures: hæc capit Vrna deos.

Cæſar de Michaelibus.
Iacet Peridum decus ſororum
Franciſcus Marius Grapaldus Vrna hac.
Pone arcum & Pharetram/& leues ſagittas
Apollo/& lachrimis decora ademptum:
Relicta Aonides Lyra atq; plectro
Deplorent obitum ſui poetæ
Mæſta tu quoq; (proh dolor) iuuentus
Luge orbata tuo bono parente.

Franciſcus Marius Grapaldus Poe-
ta Laureatus Parmenſis Illu-
ſtri Horlando Marchio-
ni Pallauicino.

Signa dabit Plates:leporem venator:& auceps
Perdices:crepidas ſutor:& arma faber:
Iſitia & fartor:ſumen:uentremq; faliſcum.
Inſtar pyramidis Bubſequa lactis opus:
Et figulus capides:ientacula dulcia piſtor:
Crœſus opes:numos diuitis arca Midæ:
Attalicum textrix:redolentia coccina lydus
Infector:uates grande poema dabit.
Aſt ego quæ potui:ne ſpernas munera:gerræ
Sint licet:eſt etiam grata Corola Ioui:
Fœlix viue diu Marii non immemor:Euan
Phœbus Calliope tu mihi ſolus eris.

Philippns Beroaldus Bono-
nienſis in Laudem
Operis.

Tectum nobile multiplex venuſtum
Cellas:horrea:porticus : columnas:
Menſas:balnea:fornices:dietas
Extruxit tibi doctus Architectus:
Nec perpendiculo decempedaq;
Metatus calamo ſed eleganti
Structuram uariauit & poliuit.
Lector perſpice:rem ſtatim probabis:

¶ Illuſtri Hotlando Marchioni Pallauicino Viro Principi Franciſcus Marius Grapaldus Poeta Laureatus Parmenſis Sal.

CVM MVLTI Libelli cõpluriaq; volumĩa cãdidiſſime vir eruditoꝝ oĩum fauiſſor cõſtãtiſſime hac potiſſimũ de cã ſæpi⁹ legant̃:qa viris optimis illuſtribuſue dicata ſunt:ego haſce meoꝝ ſtudioꝝ primitias:ſeu magis lubet hæc nugamẽta gerris ſyracuſãis vaniora ſub tuo noĩe edere coſtitui:vt cũ legẽtes viderĩt tibi ĩ quo virtutes de excellẽtia ĩter ſe certare iã norũt oẽs:eẽ dicata:auidi⁹ legãt:reuerẽtiuſq; obſeruẽt. Sũt aũt de partib⁹ ædiũ:additis ꝙ cõuenire videbant̃ ex ꝓbatiſſimis:ꝗntũ potui:ſcriptorib⁹:& ĩprimis Pli. luce doctrinarũ ſplẽdidiſſima:quoꝝ verba ſæpicule ĩter legẽdũ notabis:nec ꝗ oĩb⁹ ſed ꝙ crebra lectiõe occurrerũt memoria ĩgeniũq; ſuggeſſit:his eq́dẽ multa:illa vero quã plurima apes ex floridis herbatibuſq; pratis mellilegulas ſecutus ĩ ſcedulis calamo digeſſi:magis dictionũ ſtudẽs ĩterꝑtamẽtis ꝙ locoꝝ ſinguloꝝ idoneis:vt Architecti ſolẽt:diſpoſitiõib⁹:Dom⁹.n.tã ãpliſſimæ ſtructutã nõ docere:veꝝ ædificatæ ꝑtes ꝺſcribeŕ:hoc ẽ ſingulis:noĩa ſua reddere:& breuiuſcule fortaſſis quã decebat elaboraui. Cõplura fateor me vł addere vel diffuſius ſcribere potuiſſe:quoꝝ qbuſdã cõſulto:ne ĩ ĩmẽſũ opus creſceret falce ĩꝑaui:ꝗdã cũ abſoleta tũ nimis triuialia minime ꝯuenire viſa ſũt. Prætetea ali⁹ alio plura & ſcire & rimari ꝑt:nemo oĩa:hoĩes ſum⁹. Mihi aũt ſatis ẽ hui⁹ materiæ:quã publicæ vtilitatis ergo ſuſcepi maximã ꝑtẽ tradidiſſe hoc breui Enchiridio qđ a ſemidocto ĩtra ꝺcimeſtre ſpatiũ & ꝯceptũ & editũ pigmẽtatorioꝝ olitoꝝ & artificũ turbæ ſemidoctulæ ẽptionẽ ſi venerit ĩ auctiõe ꝑſtolabit̃:Affranius qppe nauci ñ daret:nec licitator Plaut⁹ Cicũ offerret. Ea tñ oĩa ꝗ́ hacĩq; ſũt his ꝑcipue ſaturnalib⁹:ꝙ nũc xp̃iana religio ex ortu redẽptoris ſaluberrimo Natalitia rectiſſime nũcupat ad te mitto tãꝗ Xeniola veteꝝ morẽ Romanoꝝ ĩmitatus:vt cũ talis ſepoſitis:teſſeris ſcruppis & auleolo poſt ludũ:quẽ tẽpus poſtulat:ĩ ocio fueris:ſi tñ Africãi Scipiõis exẽplo eſſe potes ocioſus hæc legas:legẽdoq; caſtigatoris & ſi ĩ formatoris opã reqreŕ videat̃) adhibeas:& illa veluti Aeſculapi⁹ Vrbiũ aut reſtituas ad vitã:aut iuuãte Vulcão:vt Plato tragica poemata:liberes ĩfamia:ſi puenir̃ nõ merent̃ ad famã:Noui enĩ ĩgenii tui acumen:noui accerrimũ illud tuũ iudiciũ:quod medius fidius tanti facio:ꝗ̃ti Catonẽ illũ adotiã gladio adeptũ. M. Cicero Romanæ princeps eloquẽtiæ faciebat:& merito. In te nãq; ſũma doctrina & Lepos viget attic⁹ maſuꝝ(vt dicũt)eloqo cõparãdus. Quã ob rẽ ſi has meas nugulas nõ ĩprobaueris ſublimi feriã ſidera vertice. Vale & Mariũ tibi addictũ excipe.

Gerræ ſiculæ

Plinius

Apes mellilegulæ

Saturnalia quæ Natalicia

Franciſci Marii Grapaldi Poetæ Laureati Parmeñ. De partibus Aediū Liber. I.

Domum inuentio

VNDI rudimento Homines feri et in culti ante fruges cognitas querna grāde ac fructibus: quos paſſim e terra natura ꝑduxerat victitabant: in ſpelunchiſq; aut habitabant: aut tecta ſiluarum incolebāt. Verem agreſti illo & ferino victu aliquantulum poſito: cœpere primum alii tuguriola de fronde harundinibuſq; cōtexere:

Caſa

alii quemadmodum Doxius Cæli filius exemplo ab hirundinum nidulis ſumpto: luto Acerato extruere loca quæ cannulis temere contecta ſubirent: mox cogitationibus ſuis adiicientes res nouas: nō ſolum humiles caſas: ſed & ampliſſimas domos fundatas & lateritiis parietibus aut lapidibus erectas: materiaq; & tegulis tectas conſtruere cœperunt veluti Athenis Eurialus & Hyperbius fratres excogitaſſe dicuntur: Procedente demum tempore luxus ille Romanorum ſumptuoſiores ac ſplendidiores erexit: & picturæ honore: & ex toto fere orbe marmoribus tranſlatis: & quod maius eſt ſolerti inuēto ex arena in cruſtas ſectis: quibus non cōtenta luxuria etiā addidit: vt trabes & parietes tāq̄ uaſa inaurarentur: compluriaq; ac diuerſa ad habitandum loca non tantum vtilitatis opportunitatiſue: ſed & uoluptatis cauſa ponerentur: de quibus ne longius q̄ res exigit noſtra præcurrat oratio hinc exordior: candide & fœliciter lege.

Secta marmora.

¶ Parietes Veſtibulum Ianua Atrium Periſtylium Caput primum.

INTER Parietes Architectorũ om-
nium ſententia lateritii præferũtur: Lateritii
vtpote ſi ad perpẽdiculũ fiant æter Parietes
ni: ideoq; ad publica vt plurimum
& priuata opera ſatrapum domos:
& ampliſſimas principum regũq; au
las ponuntur. E ſilice tamen græci Silicei
diu ꝓbauere: erecti ſunt & marmo- Marmorei
rei: quos Romæ primo ſcænam. M. Cruſtati
Scauri ædilis habuiſſe memorãt. Ve
tum excogitata arte marmora ſecã-
di in laminas fuere in prætio cruſtati: cruſta tantum marmoris inte
cti: qua primum Romæ totius domus ſuæ parietes in celio monte Parietes
legimus Mamurram e formiis equitem Romanum operuiſſe. Sunt
autem & priuatarum ædium & publicarum: ſignificantq; ſtructurã Inſula
domus uniuerſæ corpus ambientem: quæ ſi undiq; uiam habuerit Muri
inſulam faciet. Muri uero primum a Traſone erecti ſiue mœnia ur- Mœnia
bium & oppidorum: Structuræ quoq; ædes intus diſtinguunt ac ſe- Intergeri-
parant diuerſis nominibus ad uaria opera vſuſq; plurimos parietes ni
dicuntur & itergerini & Mediani: id genus omnia iactis in ſolo ſta- Mediani
bili fundamentis calce arena lateribus/marmore/gypſo: cemen- Fiſtuca
tis/creſcunt & conſtruuntur: At ſi ſtabile ſolum non fuerit ex uligi- Calx
ne vel aquarum exundantia Fiſtuca inſtrumento ſublicæ paliq; ex Arena
alno imprimis pangẽtur ad fundamina. Calx ipſa de albo ſaxo aut Arena tũ
ſilice optima coquitur fornace calcaria per calcarios ad ſtructurã: Arenariũ
quæq; erit ex ſpiſſo ſaxo & duriore utiliſſima: iuſta tamẽ arenæ ab ari Sabulum
ditate hærendoue mixtione temperata: unde arenatum e calce & Lateres
arena: & Arenarium ubi foditur: eius ſunt foſſitia fluuiatica & ma- Lydoron
rina: inter quas craſſior minus aſpera ſabulum nuncupatur: foſſitiæ Tetrado-
quartam partem calcis fluuiaticæ & marinæ tertiam addere conue ron
nit. Laterum quoq; ex Intrita fiunt genera tria: Lydoron ſiue Dido- Pẽtadorõ
ron longum ſeſquipede latũ pede: Tetradoron e palmis quattuor: Doron
Pentadoron e quinq;. Doron. n. græci palmum appellant: & dora Dora
munera ꝙ manu darentur: unde Antidora. Variant autem natio- Antidora
nes laterum nomina & formas: quæ omnes ſiue oblongæ uel incur Marmoris
uæ ſeu quadrangulæ ut in frontatis: triangulæue fuerint fornace la- vſus
tericia durãdæ ſunt. Marmoris in ædificiis etiamnũ uſus probatur: Frontati

qui apud Romanos adeo percrebuit:ut nauibus ad id preparatis
ex longinquis regionibus/tranſmarinis prouinciis extremis natio-
nibus adueherentur in vrbem marmora : nulla fere alia q̃ dilitiarũ
cauſa:hinc plinius alpes quas ĩ portẽto prope habueres veteres ab
Hãnibale pœno mox a Cymbris ſuperatas cædi in mille marmorꝫ
Parium genera cõqueritur. Eſt.n.pariũ candidiſſimũ a paro e cycladibus
Caratiẽſe inſula:ſimile ex Liguria vehitur ad nos quod a loco Caratienſe vo-
Liguſticũ citamus:tale liguſticũ olim Lunenſium Lapidicinæ dederunt. Lu-
Luculeum culus marmori quod fere atrum erat illo delectatus nomen impo-
Laconicũ ſuit:cuius colũnas duodequadragenũ pedum Scaurus in atrio col
Ophites locauit : quæ poſtea in Theatro Marcelli tranſlatæ ſunt : Laconicũ
Porphyri- viride eſt & cunctis hylarius:ophites a maculis ſerpentium quibus
tes diſtinguitur nomẽ accepit:Porphyrites rubet cãdidis interueniẽti-
Leucoſti- bus punctis Leucoſtictos vocatur: Primũ autẽ verſicoloria marmo
ctos ra Latomiæ chiorũ dedere:Baſſaltes ferrei coloris eſt & duriciei:vñ
Marmora nomẽ mutuatur:onychites q & onyx ex Arabiæ mõtibus eſt e quo
Verſicolo vaſa pororia in germania producũtur. P. Lentulus Spirer ampho-
ria primo ras ex eo & vrceos magnitudine cadorꝫ oſtendir:Alabaſtritẽ quoqꝫ
Baſſaltes candidũ cauare ſolent ad myrorhecia:quoniã vnguẽta incorrupta
onychites ſeruare creditur:eſt Tophus lapis fragilis cãdidus & minus inquit
Alabaſtri- Plinius põderoſus qui Porus vocatur : Eſt pumex græce ciſſeris q̃ſi
tes pertuſus eroſuſqꝫ a vermiculo qui Cis dicitur qualis hordearius tri-
Tophus ticariuſqꝫ eſt: Sed de his iam ſatis. Difficile namqꝫ eſſet enumerare
Porus ſingula genera in rãta multirudine:cũ quilibet locus ſuũ fere mar-
Pumex mor ꝑducat. Primus autẽ peregrinũ marmor Numidicũ quod fuit
Ciſſeris in colũnis habuit. L. Craſſus orator:quẽ ob id. M. Brutus in iurgiis
Marmor Venerẽ pallatinã appellauit. Cementa vero dicũtur omnis rudior
externum materia qua ædificia cõſurgũt:ſed proprie lapides vulgares ſubdu
primo ri. Plinius in. xxxvi. medios parietes farcire fractis cemẽtis:inde ce
Cementa mẽtarii fabri murarii qui parietes ducendo domos ædificãt nomẽ
Cemẽtarii acceperũt. Hi de præcio totius operis faciundi:ſi cũ domino cõue
Redem- nerint:ædificãdũqꝫ id cõduxerint redẽptores vocitãtur. A cemẽto
ptores. Cementitii parietes etiã dicti:hoc ſcitu dignũ:ordines ipſos laterꝫ
Coria in parietibus ſtruendis a Vitruuio Coria nominari quæ vulgo tur-
Verſura ba opificũ curſus appellat:Sed eidẽ flexus angulorꝫ in ædificiis &
Campe parietibus exterior verſura dicitur quã græci cãpen uocãt:& Anco
Ancones nes etiã a cubiti uerſura quãdoqꝫ legimus Gypſo quoqꝫ parietes ca
Gypſum meræ & infumibula additis arũdinibus leuiſſime ſuſpẽdũtur: Vſus
Maltha eius & ĩ albariis pro tectorio. Sed in hoc ꝑferũt maltha:quæ Plinio
Intrita autore fit e calce recẽti:& intrita : quæ in mortariis hoc eſt Lacunis

& cōceptaculis maceratur & fermētiſcit: Eo madido ſtatim vtūtur: qm̄ celerrime coit: ac ſiccatū dureſcit: optimū coqtur e lapide ſpeculari: quo & ſculptores & pictores protypa Echtypa Iconia ſimulacra & cōpluria alia ꝓducūt: ac formas faciūt: fit & e lapide marmoroſo: quod in albariis apud nos probatur. Parietibus nāq; extructis Calx inducitur: vnde calcata ædificia calce cōtecta loricationē & tectoriū appellāt: & ꝑcipue ſi leue politumue fuerit: vt ſuper induci poſſit penicillis vel albariū vel pictura: & cæteræ id genus circūlitiones quæ ſtructurā plurimū venuſtāt: nā & calx interdū aſpera relinquitur: ita vt grūmuli emineāt. Pli. de cucurbitis in .ix. Reptantibus inqt flagellis ſcādentes parietū aſpera intectū vſq; natura ſublimitatis auida: quo loco ꝑ arteſum aſpera: pleriq; lectitabāt: ad arta calce aſpera tectoria: vel ab atteo appendices e ligno interpretantes. Sed de hoc alias. Porrigit aūt ſæpicule extra parietē in facie domus mutulis e marmore ſuppoſitis loc⁹ ad ſpectādū inſtar ſuggeſtus vel pulpiti quē podiū & podiolū ꝑ diminutionē rectiſſime dicem⁹.

Loricatio
Tectoriū
Albarium
pictura
Arteſes
Podium

Veſtibulū ante ianuā locus: a ue particula quæ mō ītēdit: modo minuit: & ſtando cōponi videt. Domos nāq; ampliſſimas ædificaturi ante ianuā vacuū reliquere: in quo togati clientes: qui patronū: qui diuitē orbū ſalutatū ex cōſuetudine veniebant priuſq̄ per admiſſionales in ſalutatorio admitterētur cōſiſtebāt: & neq; in via ſtabāt: neq; intra ædes erāt. Ab hac igitur cōſiſtitione & quadā quaſi cōſtabulatione ſpatia illa veſtibula ſunt appellata. Plautus in moſtellaria: Vide veſtibulū añ ædis hoc & ambulacrū cuiuſmodi: alii a Veſta deduci exiſtimarūt Ouidius in faſtis: Hinc quoq; veſtibulū dici reor vnde precamur Quā famur veſtā quæ loca prima tenet: domuſq; partē nō recte primorē ſignificare. Græci propyleū dixerūt: Marcus Cicero Officiorum ſecundo: Phalereus Demetrius: qui periclē principē greciæ vituperabat ꝙ tantam pecuniā in præclara illa propylæa profuderit.

Podiolū
Admiſſionales
Salutatorium
propylæū
Oſtia
Ianitor
Oſtiarius

Ianua primus ædium aditus eſt a Iano bifronte: cui omne principium cōſecrauit antiquitas: cætera intra Ianuā generaliter oſtia ſunt: ſeu Valuas habeāt ſiue fores: q̄uis hæc vſus corrupit: nam & Ianua a qua Ianitor pro Oſtio ponitur: & Oſtium a quo Oſtiarius: pro Ianua: græci Thyras vocitant: unde Thyridion oſtiolum: & pſeudothyra deducta: Prothyra quoq;: & Hypothyra: valuarum hians illa cauitas: ipſa uero oſtiorum latera antas appellamus quandoq; Paraſtatas: a quibus antipagmenta valuarum ornamenta. At poſtes ꝙ poſt oſtia ſtant: e populo abiete cupreſſo & id genus cæteris clauis ferreis cō-

Thyræ
Thyridiō
pſeudotyra
Hypothyra
Antæ
paraſtatas
Antipagmenta
poſtes

Impagines — fixi ad egreſſum & ingreſſum prohibendum: & bullis auratis interdum ad ornatum & ſplẽdorem: in medio Impaginum æque diſtincti ſuper cardines deuoluuntur: Hora Veianus armis Herculis ad poſtem fixis latet abditus agro. poſuerunt & maiores ex ære: hinc Camillo Spurius Caruilius quæſtor obiecit ꝙ in domo oſtia haberet ærata: Nam fores proprie & per diminutiuum Forulæ dicuntur

Fores
Forulæ

quæ foras aperiuntur. Plinius in trigeſimo ſexto de Valerio Publicola: & eius fratre. Adiici decreto ut domus eorum fores extra aperiretur: & Ianua in publicum reiiceretur. Et Plutarchus parum diſſentiens a Plinio memorat Primum. M. Valerio Publicolæ fratri cum de ſabinis triumphaſſet domum publice poſitam: cuius fores extra aperientur: cum antea cæterarum ædium intro referando impellerentur: ut ex hac conceſſione honoris appareret quotidie eam domum aliquid publice admiſſuram: Valuæ quæ reuoluuntur & ſe velant vt ex Varrone Seruius atteſtatur: Porta uero proprie eſt murorũ & caſtrorum: hinc decumana hinc prætoria ꝙ per eam portentur & exportentur cuncta: Alii inter quos eſt Donatus ab aratri portatione nomen accepiſſe exiſtimarunt. Subiunctis namq; vacca & Tauro qui vrbem deſignabat: aratrum manu ſuſpendebat ne ſulcum quem primigenium dicunt faceret vbi aditus ciuitatis erant relinquendi: Portarum deus Portunus unde & clauim manu tenebat autor Feſtus: ueluti nunc claues dantur Diuo Petro qui ianjtor cæleſtis aulæ vulgo creditur: Poſticum item Oſtium: ſed in poſteriore ædium parte tantum. Horatius. Atria ſeruantem poſtico falle clientem: Ammianus Pſeudothyron vocat. Eſt & poſtica ad frugum inuectionem domibus neceſſaria: unde poſticula: Apuleius: Per quandam breuem poſticulam introuocat me: Fores autem cum planulis ferreis parietibus ut videmus cardinibus coniunguntur & ſuper illos deuoluuntur: Cardo ipſe quaſi cor ianuæ quo mouetur: huius dea Carda quaſi Cardina apud Romanos fuerat: cuius feriæ Kalẽdis iuniis celebrebãtur. Ouidius ſexto Faſtorum: prima dies tibi Carda datur: Dea cardinis hæc eſt. Hæc ſtriges nocturnas & Lamias puerorum ut dicebant Cunas infeſtantes a limine ſummouebat.

Valuæ
Porta
Decumana
Prætoria
Sulcus
Primigenius
Portunus
Pſeudothyra
Poſtica
Poſticula
planulæ
Cardo
Carda
Strix
Laniæ

Limen tã ſuperior q̃ inferior oſtiorũ pars. Iuuenalis pendẽtia linquit vela domus & adhuc virides in limine lauros: & poeta: Armatoſq; vident ſtantes in limine primo: Limen autẽ ſuperius quod Neoterici ſupliminare: Græci Hyperthyron & Hyperthyrion ſuſtinere ſolent ſigilla q̃dã incurua & gibboſa quæ Atlãtes dicẽtur & a noſtris Telamones virili q̃dem

Hypthyrõ
Supliminare
Atlantes
Thelamones

effigiæ: nā muliebri ſi quæ in ædificiis etiā ſtantes erecte fuerint Caryatides vocabunt: vt ſcribit Vitru. architectus: Limina e marmore Numidico primus ī domo poſuit. M. Lepidus Catuli ī cōſulatu collega veꝝ magna repræhēſione: A limine Liminaris lapis: & poſtliminiū ius cōpetens in captiuitate detentis ſi ad propria repedauerint. At limen ipſum a limo obliquo ꝙ ingredietibus exeuntibuſq; tranſuerſum ſit: vt eſt apud Donatū & Pompeium. Liminis deum limentinū veteres & forculum qui præeſſet foribus coluerunt.

SEra qua admota oſtia claudūtur: Diuus Hieronymus in pauli vita oſtium quod petebat occludens ſera obfirmauit: adſerere. n. ē admouere vt Feſtus Pōp. At. M. Var. a ſarire ꝙ eſt aperire dictā exiſtimauit. Inde reſerare recludere. M. Cicero Nec ita claudenda eſt res familiaris ut eā benignitas aperire non poſſit: nec ita reſerāda vt pateat oībus: Nonius Marcellus patibulū vocat ꝙ ea remota Valuæ pateſcūt: Serra alias qua qd ſecatur: Vergilius. Tū ferri rigor atꝙ argutæ lamina ſerræ. Hāc vt Plinio placet Dædalus īuenit: vt apud Seruiū legimus Perdix illi nepos ex ſorore primus mōſtrauit: Ouidius ī metamophoſi. Ferroq; incidit acuto Perpetuos dētes: & ſerræ reperit vſum: peſſuli quoq; qbus oſtia claudimus claueq; mox ſubdita reſeramus: Apuleius in aſino aureo. Tūc Myrmex tandē claue peſſulis ſubiecta pandit fores. Itē ſubdita claui peſſulos reduco. Hinc Solomonis canticorū qnto: peſſulū oſtii meii apetui dilecto meo. Vbi Nicolaus de Lyra oſtiolū ī porta nimis frigide īterptatus eſt. Vñ opeſſulata Ianua peſſulis firmata: Vectes itē qbus fores offirmanť: Vergilius: Cētū ærei claudūt vectes: æternaq; ferri robora nec cuſtos abſiſtit: limine Ianus. Vectē cyniras agriopæ filius īuenit: cuius noīe & paxlus ferreus preſertim ſignificatur. Clauis etiā qua fores arculæ & id genus multa: & claudūtur & aperiunť. Vñ cōclauia loca q̄ ſub una eadēq; claue clauſa ſūt: vt apud Pōpeiū: Terētius ī Eunucho. Dum apparať virgo ī cōclaui ſedet. Vbi Donatus Cōclaue inquit eſt ſeparatior locus in interioribus tectis ꝙ intra eum loca multa & cubicula clauſa ſint adhærentia triclinio. At Cicero Conclaue ipſum triclinium eſt interpretatus: Clauem Theodorus ſamius primo mōſtrauit: a qua faber clauicularius. Obices etiamnū Peſſuli clauſtra ſeræ vncini vocitantur: & ab obiiciendo teſte Gellio nomen acceperunt: generaliter quæcumq; obſtacula dici poſſunt: Silius Italicus: & fidos certant obices accerſere ſilua Vergilius ecce maris magna claudit nos obice pontus: Repagula item ſunt quæ pateſaciē di gratia ita figuntur vt e cōtrario pangātur: autor Pompeius Oui

Caryatides
Lapis liminaris
Limētin?
Deus
Poſtlimiū
Forculus
Adſerere
Sarire
Reſerare
Patibulū.
Serræ
Peſſuli
Opeſſulata
Ianua
Vectes
Primo
Clauis
Cōclauia
Clauis
Primo
Clauicularius
Faber
Clauſtra
Obices
Vncini
Repagula

diꝰ:raptaq; de dextro robuſta repagula poſti oſſibꝰilliſit:Pli.Abies
ualuaꝛ repagulis & ad q̄libet īteſtina opa aptiſſima:hæc & repages

ATrium primus ītra ædes aditus: Vitruuius:in vrbe atria
proxima ianuis eſſe debent:ruri a pſeudo vrbanis ſtatim
periſtylia:Lucæ.xi. Cum fortis armatus cuſtodit atrium
ſuum in pace ſunt ea quæ poſſidet: & poeta:Atria longa
pateſcunt.Vbi vt notauit Ser.culinam facere antiqui cōſueuerāt:
hinc atria dicta quaſi atra ꝑpter fumi fuliginem:ſiue ab Atriatibus
æthuriæ populis vt autor eſt.M.Var.Nam pompeius atrium ante
ædes genus ædificii proprie dictū putat quaſi aterriū ꝙ e terra oria
tur:vnde Atrienſis inter primores Seruus nomē accepit:& Atrio-
Atrienſis lum in amplis domibus in quibus erat atrium maius:At proximus
atrio locus Tablinum a tabulis ut græce Pinacotheca dicebatur:
Tablinū Plinius in.xxxv.Tablina codicibus implebantur: & monimentis
pinacotheca rerum in magiſtratu geſtarum: aliæ in foribus & circa limina ani-
morum ingētium imagines erant affixis hoſtium ſpoliis.Item ima
ginum pictores Sopylon & Dionyſium quorum tabulæ pinaco-
thecas implēt:& Apuleius Floridorum vltimo Medici inquit cum
ītrauerint ad ægrum vti viſant nemo eorum ꝙ perpulchra Tabli-
na ī ædibus viſant:& lacunaria auro oblita:De Tablino quoq; me-
minit in.vi.Vitruuius Architectus:Eſſe tamen illa fere videtur dif
ferentia:ꝙ in Pinacothecis tabulæ pictæ:in Tablino rerum in ma-
giſtratu geſtarum monumenta continebantur.

PEriſtylium columnis formā accipit:In tres enim aut qua
tuor partes habet porticus:Vitruuius Periſtylia inquit ī
tranſuerſo tertia parte longiora ſint q̄ introrſus: colum-
na & tam alta q̄ porticus latæ fuerint. Periſtyliorum īter
columnia ne minus trium ne quatuor columnarū craſſitudine in-
ter ſe diſtent:Item coniungūtur his domus ampliores habentes
latiora periſtylia:in quibus pares ſunt q̄tuor porticus altitudinibus
Rhodia- aut vna quæ ad meridiem ſpectat excelſioribus: Id autē peryſtiliū
cum quod vnam altiorem habet porticum:Rhodiacum dicitur: habēt
Inteſtinū enim domus egregia ueſtibula & ianuas proprias cum dignitate:
Opus porticuſq; periſtyliorum albariis & tectoriis & ex inteſtino opere la
Oecodo- cunariis ornatas: Vbi inteſtinum opus e ligno fabrorum accipies
micum quod & Sublicium:& Oecodomicum ædibus aptum: Suetonius
Sublicium in Auguſto & Marcus Varro periſtylum appellant:cui nomen de-
Epiſtyliū dit Peri græca præpoſitio: & Styli columna: quemadmodum ab
pycnoſty- epi capitellū Epiſtylium nominatur:Inde Tetraſtylon: decaſtilon
lon a columnarū numero:& pycnoſtylō ī quo dēſiores ſunt columnæ.

POrticus apud antiquos ad deambulationem & vmbrã
erectæ ſunt: Martialis. Claudia diffuſſus ubi porticus ex-
plicat umbras: Et Sueto. in Domitiano Solicitior in dies
porticum in quibus ſpatiari conſueuerat: parietes phen- phengites
gite lapide diſtīxit: e cuius ſplẽdore per imagines quicquid a tergo porticus
referet prouideret: Primi eas domibus addiderunt tyrrheni: in qui primo
bus ſeruorum & concurrentium turba diuerteret quæ imitati ro- porticus
mani poſt modum & in melius aucta ad ſuam Rem Pubicam tran romæ
ſtulerunt: ut ſcribit Diodorus. Celeberrimæ autem portic⁹ Romæ Corinthia
fuerunt Corinthia ab ære corinthio quod erat in columnis ad cir- pompeia
cum Flaminium erecta a Cn. Octauio: Pompeia: Claudia: Liuia ab Claudia
autoris nomine: & porticus Catuli quam de manubiis Cymbricis Liuia
erexerat: Subterraneas autem Cryptoporticus appellant: Sunt & Catuli
miliariæ porticus ex paſſuum numero: ſicut a ſtadiis q̃s Vitruuius Miliariæ
ſtadiatas vocat: niſi qui miliarias porticus accipiat pro eis in qui- Stadiatæ
bus multæ porticus conuiæ procubebant: Suſtẽtantur omnes Co- Crypto-
lumnis quæ ideo dictæ ſunt quod culmina ſuſtineant autore Pom- porticus
peio: Harum tria potiſſimũ habemus genera, Teretes: q̃drãgulas Columnæ
& ĩ his Striatas: quadrangulæ potiſſimum angulares quæ antes: cæ Striatæ
teræ Medianæ. Plini. elegãter cõchã & Apulei⁹ Metaphoricos frõ Antes
tẽ ſtriatam dixere: quãta autẽ debeat eſſe craſſitudo lõgitudoq; illa Medianæ
rum in ædificiis docet locupletiſſime Vitruuius in tertio: & in quar
to circa Striglium inquit caua & angulos Striarum: nã Striæ in colũ Striæ
nis erũt partes extãtes & prominulæ: Strigles vero cauæ & cõditæ: Strigiles
ipſiq; canaliculi: Apud veteres Doricæ ĩ ima craſſitudĩe ſextã partẽ
altitudinis habuerunt: nonam Corinthiæ & Ionicæ: ſeptimã Tuſca
nicæ: fuerunt preter has & Aticæ columnæ quaternis angulis pari
laterum ĩteruallo: Columnas e marmore peregrino primus Lucius
Craſſus orator de quo ſuperius in domo ſua poſuit: Quod in ſum-
mo earum ponitur in opere Epyſtilium nuncupatur: Plinius ſic pa- Epyſtiliũ
tris ædes Iouis quam vis lapideas columnas & epyſtilia circunda
rent ſed & trabem quam columnis imponunt in ſtructuris archi-
tecti hoc nomine ſignificamus: Quod ſubponitur ſpiram erudi- Spira
tiores cæteri Baſem dixerunt: quæ ad plura refertur Idem: In Ephe Baſis
ſiæ Dianæ aede de qua prius ſermo fuit primũ columnis ſpiræ ſub-
ditæ & capitella addita. Spira itẽ genus operis piſtorii: & funis nau
ticus in orbem conuolutus: ſed proprie circulus qui in ſe ipſum nõ
recurit. Hinc in ornamentis capitis matronarum & in ſerpentibus
eſt ſpira: Plinius ĩ nono: Lolliam Paulinam quæ fuit. C. Pricipis ma
trona vidi ſmaragdis margaritiſq; operam alterno textu fulgenti-

bus toto capite crinibꝰ ſpiris auribus collo manibus digitiſq; : quæ
ſumma quadrigenties ſeſtertium colligebat:Claudianus in raptu
Perſephones de ſerpentibus. Nũc ſpiris Zephiros tranant:Martia
nus Capella de nuptiis philologiæ & Mercurii:Et ſpiris toruo nitue
Xyſtus runt aſtra dracone.Inter porticꝰ eſt Xyſtus lata ad hibernam exer
citationem:ibi enim atheletæ per hyemem exercebantur ut ſcribit
Vitruuius:qui docet quemadmodum facienda ſit.Vnde a Xyſto
Xyſtici Xyſtici:Suetonius in Auguſto:Nec tamen eo minus aut Xyſtico-
rum certationes:aut gladiatorum pugnas ſeueriſſime ſemper exe-
git.Item Nõ tam ſtatuarum & tabulaꝝ pictarum ornata ædes ſuas
q̃ Xyſtis & nemoribus excoluit.Vbi Xyſtus pro ambulatiõe accipi
poteſt in quã arbuſculæ ſunt iu plurimas ſpecies effigiatæ : veluti &
penes Plinium ad Apollinarem . Ante porticum Xyſtus conci-
Paradro- ſus in plurimas ſpecies diſtinctuſq; buxo:Nam ut refert Vitruuius
midæ latini Xyſta ambulatiões appellant:quas græci Parodromidas: Ci
cero in Bruto:Cum ambularem ĩ Xyſto & eſſem ocioſus domi:De
Xyſticis etiamnum Suetonius in Galba : Vt & ſi quid ſcænici aut
Xyſtici donatum olim vendidiſſent auferetur emptoribus.

¶ Cauedium & Puteus Caput. II.

CAuedium vt Pli.Cecilius in epiſtolis dictiõe mu
tilata:ſiue cauũ ædiũ vt.M.Var.dictiõe integra:
locus eſt ſub dio vacuus:cinctus vndiq; portici-
bus ad cõem oĩum vſum:quinq; autẽ generibus
diſtinguiť quorum nõia Tuſcanicũ: Corinthiũ:
Tetraſtylõ.Diſpluuiatum & teſtudinatũ:ſingu-
loꝝ ſtructuram & facies breuitatis cauſa ſcribere
ſuſpẽdimus:tũ etiã quia huiuſcemodi ſtructuris
raro nũc utimur & cũ vtimur ita mutamus ita ue
nuſtamus ut aliæ videanť quiſq; tñ illas noſce uoluerit inueniet in
libro Vitruuii de Architectura ſexto:Circa cauediũ loca diſponen
tur vnius cuiuſq; rei vtilitatis gratia parietibꝰ diſſepta Veluti pena
Impluuiũ ria cella & vinaria :Coquinæ cœnatio cubicula & Balneæ: Implu-
uium quoq; qua impluere imber indomũ poteſt ;M. Var. ſi relictũ
erat in medio ut lucem caperẽt deorſum quo impluebat impluuiũ
Cõpluuiũ ſurſum qua compluebat cõpluuiũ:utrũq; a pluuia:Plautus in Am
phitriõe: deuolãt angues Iubati deorſum ĩ Impluuiũ duo maximi:
Cicero ĩ Verrem oſtẽdã in ædibus priuatis Verrem lõga difficiliq;
uectura columnas ſingulas ad impluuiũ numis q̃dragenis milibu.

non nimis magnas habuiſſe locatas. Sueto. in Aug. cōpluium pro ipluuio poſuit: Enatā palmā ante ædes ſuas in cōpluuiū deorꝝ pe⸗natriū trāſtulit: vtq; coeleſceret magnopere curauit. In eo aūt Pu⸗teus fodiēdus: nā i oppidis aut hic aut Ciſterna neceſſaria eſt ne vt inqt Ariſtoteles in pollicitis aqua deeſſe poſſit: quæ & vtiliſſima ad mūditiā: & ſaluberrima eſt vt Philoſophi & medici referunt: & nos ex vſu liquido cognoſcimus: niſi ciuitas fontiū ſcaturigine redūdet īpendio laudanda: quæ &.n. cælū videt aqua ſalubrior iudicat: vt multi credidere: Plinius obſeruationē hanc vanā exiſtimat. De pu⸗teo igitur Ciſterna & fonte nonnulla his adſcribenda diximus.

P Vteos primis Danaus Beli piſci filius ex ægypto in græciam q̄ vocabat Argoſdipſion aduectus inuenit: Strabo quoq; ſcribit Danaides plurimos puteos argis effodiſſe: quo ex facto verſus ille vulgatus eſt: Argos aquis vacuū Danaæ ſtruxere redūdans: Hinc putearius foſſor puteorū: in qui⸗bus (vt ſalis quæ notiora ſunt taceā) argēti metalla reperiūtur. Indicio eſt puteus in Hiſpania ab Hānibale inchoatus: q in dies illi. ccc. pondo argenti ſubminiſtrauit: Ipſæ vero aquæ puteorum reſpectu fontium malæ ſunt: vt ſentit Auicēnas. Stagnātes namq; damnantur: quæ profluūt ſalubriores dicūtur. Hoc ſcitu dignum eſt: quod tradit Ariſtoteles in Problematis: Summam puteorum aquam in⸗fima ſalſiorem: nec minus quod referunt Seneca in q̄ſtionibus naturalibus & Aphrodiſæus: Puteanas aquas æſtate frigidas hyeme calidas eſſe quoniam calor per æſtatem aerem ambiens calidum: frigus in terræ fugat penetralia: quo aqua frigeſcit: hyeme vero fri⸗gore aera occupante calor in penitiſſima terræ deſcendit: & aquam calfacit. Natura quippe ita ſanxit: vt contraria in eodem loco & tē⸗pore ſimul non manerent: Hinc Lucretius. — Putearius — Aqua puteana

Frigidior cur in puteis æſtate ſit humor
Areſcit quia terra calore: & deniq; ſi quid
Forte vaporis habet propere dimittit in auras:
Quo magis eſt igitur tellus effœta vapore
Fit quoq; frigidior qui in terra eſt abditus humor:
Frigore comprimitur porro omnis terra coitq;
Et quaſi concreſcit: fit ſilicet in coeundo
Exprimat in puteos ſi quem gerit ipſa calorem.

Emittunt omnes fere languinē quæ Muſcus appellatur Vnde Mu⸗ſcoſi fontes ac putei: & Columellæ verbum Muſcantur: non autem ab odore qui & Muſcus dicitur: græce Splagnon & Bryon diuerſo tamen ab illo qui Moſchos vocatur. — Muſcus — Bryon — Moſchos

CIſterna aquã euripis aquagliis & cananiculis ſiue nauicellis ſub ſtillicidio poſitis ad ĩbres ſuſcipiẽdos in ea ĩductã cõtinet:ad quod alludẽs Horatius Flaccus in ſatyris ĩqt Collectos ne bibant ĩbres puteoſue perẽnes iugis aq̃:ſic aũt ideo dicta uidet ꝗ ſit Cis id eſt ĩfra terrã autore Feſto Põpeio: vnde.M. Varro diſciplinæ ruſticæ libro prĩo Si oĩno aqua nõ eſt vi-
Aqua ciſternarum
ua ciſternæ faciẽdæ ſubtectis: Vlpianus iure cõſult⁹: Ciſterna aquã viuã nõ habet:& qdẽ Ciſternæ ĩbribus cõcipiũt ſed p glareã ĩmiſſã & ſpongias purificatis:Medici ciſternaꝝ aquã inutilẽ aluo cõfitent duritiaſq; faucibus facientẽ:multi illã laudarunt:ꝗ leuiſſima ſit im-
Aqua pluuia
briũ aqua ex qua vt plurimũ replẽtur: quod falſum eſſe ĩ.xxxi. Pli. oſtendit:Probat tñ aqua pluuia ab Auicẽna pp ſubtilitatẽ licet fa-
Aqua decocta
cile putreſcat:Decocta vero nulli eſt æq̃perãda minore inflatiõe & faciliore deſcẽſu:q̃m ſubtilitas decoctiõe acquiritur. Inuentũ fuit Neronis principis aq̃ decoq̃re vitroq; dimiſſam ĩ niues refrigerat:
Aqua optima
ita ſine vitiis niuiũ uoluptas frigoris innocua cõtingebat.Optima eſt aũt aqua aeri perq̃ ſimillima:quæq; calefiat & refrigeret celeri⁹: quæ decocta uaſis cruſtas nõ relinquit:quæ legumĩa citius pcoqt:& demũ quæ leuior eſt:vt ſentire videtur Auicẽnas & Hippocrates. At Plini⁹ ad ſtateræ iudicium perraro aliquã dicit leuiorẽ inueniri.

FOns dictus eſt ꝗ inde aqua fũdit e terra:quæ fõtana appellata cæteris ſalubrior eſt & maxĩe terre liberæ vt Aui-
Aqua fontana
cẽnas teſtat. & cum nullus ſapor odorue aquaꝝ ad cibos eſſe debeat: Vnus tamẽ in toto tradit orbe fons aq̃
Cubura
iocũdæ olẽtis in meſopotamia Cabura q̃m vt ferunt fabulæ: eius
Fontium diuerſitas
aq̃ Iuno eſt pfuſa:Fõs erat æthiopiæ quo loti pinde ac oliuo delibuti uiolam redolebãt:& eius aqua nihil ĩnatare poterat:ſed oĩa peſſum ibant in profundum vt tradit Herodotus.In germania trans. Rhenũ maritimo tracto fons erat aq̃ dulcis ſolus:q̃ epota ĩtra bie-
Ciſſuſa
nium dẽtes deciderẽt:Plinius auctor eſt: Fons erat Thebis Ciſſuſa nomine in quo Baccum nutrices cum fuiſſet in lucẽ editus abluiſſe dicũtur in fabulis:nã color Vini ſplẽdebat aſpectu trãſlucidus: potuq; mellitiſimus:vt Plutarchus in Lyſandro: fons vti vino mi-
Maduſſæ
xtus fuit Paphlagoniæ ex quo potantes maduſſæ:hoc eſt ebrii fiebant:Apud Naſomonas fons erat p diem frigidus:noctu calidus: de quo meminerũt:Italic⁹.Põponius mela:& Lucretius.Eſt apud Hãmonis fanũ fons luce diurna frigidus:at calidus nocturno tem-
aganippe
pore fertur: Solinus Aganippen fontẽ Beotiæ dixit a Cadmo fuiſ-
Clytorius
ſe mõſtratum cuius aqua facundiam pareret: E Clytorio Arcadiæ qui biberit fiunt abſtemii ideſt vini oſores & inuinii ut recitãt Vitru

uius: Vibius Seqſter:& Ouidius metamorphoſeon vltimo his ver-
ſibus: Clytorio qcumq; ſitim de fonte leuauit Vina fugit gaudetq;
meris abſtemius vndis: Fons autem græce: πηγη. Vnde pagus ſi- Pagus
mul poſitæ Villæ hoc eſt ruſticanæ domus plures nomē accepit: ꝙ Inuinius
circa fōtes hæ ponerētur: hinc paganꝰ ruſticꝰ: ſemipaganꝰ ſemiruſti Abſtemiꝰ
cus. & paganalia feſta ruſticoꝝ: ut a fōtibꝰ. Fōtani dei & fōtanalia. Villa

Iphonculus ſignare videtur tubos & fiſtulas ſiue epiſto- Paganus
mia qbus aquæ murmurātes emittūtur: tales cōſpicimꝰ Paganalia
in fontibꝰ manu fabrefactis i qbus ſunt huiuſcemodi li- Fōtanalia
gulæ plures ꝓminētes & aquas plurifariam euomētes:
Plinii ex epiſtola ad Apollinarem hoc apertiſſime verba declarāt:
quæ iccirco duximꝰ ſubiungēda: In hoc fonte Crater: circa Siphō-
culi plures miſcent iucundiſſimum murmur: & paulopoſt. Eſtiba-
dio aqua velut expreſſa cubantium pondere Siphonculis effluit ca
uato lapide ſuſcipitur gracili marmore cōtinetur: atq; ita occulte
tēperatur: vt impleat nec redundet. Fiſtula uero a ferēda ſiue fun- Fiſtula
denda aqua dicta videtur: ſignificatq; vt Pomponius iure cōſultus
inqt proprie tubos per quos aquas ducimus: a cuius ſimilitudine
inſtrumētum muſicū & vlcꝰ altū & calloſum in corpore nomen ſor
titur: Dicūtur & papillæ in fontibus quæ aquas fundunt: Varro in
re ruſtica Si adduxeris inquit fiſtulā & in eam papillas impoſueris te
nues quæ eructēt aq̄: alii māmas uocāt: græci Maſthos: vbera Caſ-
ſiodorus: Siphōculos ipſos per diminutionē a Siphonibus appella Siphones
mus qbus proprie aquas aliud ue liqdū ītereueniēte ſpiritu attrahi-
mus atq; emittimus: Seneca in quæſtionibus naturalibus: ſolemus
duabus manibus inter ſe iunctis aquam concipere & compreſſa
vtrinq; palma in modum Siphonis exprimere.

Ntlia machiula ē ad aq̄ hauriēdā excogitata nā ἀντλεῖν
latine haurire dicitur: Martialis. Curua laboratas Antlia
tollit aquas. & Pōpeius Antlare haurire a græco ἀντλεῖν
deſcēdit: Liuius florē antlabāt liberi ex carcheſiis: Vtun
tur ruſtici ligno oblōgo ad aquā e puteis extrahēdam urnula quod
Cicōiam a roſtro Ciconiæ alitis hiſpani dixere. illi uero Telonē qdā Ciconia
tollonē a tollēdo: & Tollononē vt vegetius ſed his ꝑ bellica ma- Tollo
china li. iiii. Trochleæ nāq; rotulæ ſunt ſtrinatæ e ligno uel ære qbꝰ Trochleæ
aq̄s haurimꝰ fune ductario & hydria: Lucretiꝰ: Multaq; ꝑ trochleas
& Tympana pondere magno cōmouet: atq; leui ſuſtollit machina
nixu: Et ex īterpretatiōe Diogēis laertii ſic ſcriptū īuenimꝰ: Ego ita
hiſce iam pridē aſſuetꝰ ſū ac ſi ſonū. Iugiter trochlearū hauriā: nam
dum ſaxa aquæ: ligna marmora & id genꝰ cætera ꝑ trochleā ſurſum

ductario fune trahuntur crepitus & ſonus cõcitat: Ductarius autẽ
Ductarius funis eſt q p orbiculos trochleæ ducit. Vrne vero vaſcula qb⁹ aq̃s
funis haurire ſolemus ſic iõ dictæ ſunt ꝙ Vrinãt in aqua: Vrinare eſt enĩ
Vrnæ in aquã mergi: vñ vrinãtes & Vrinatores qui ĩ aquã mergunt apud
Vrinatores Varronẽ: Et caliſtratus iurecõſultus ad legẽ rhodiã de iactu ſcribit
Vrinatores merces extrahere ex nudis q̃s leuandæ nauis cã in illas
nautã miſerãt Delphini ſidere oriẽte natus erit Vrinator autore Fir
mico Materno: Cõplures eqdem machinulæ ad aquã hauriendã pa
Machina aquaria rantur: Proxima æſtate cũ ad monaſteriũ Diui Benedicti diuertiſſe
in agro Mãtuano citra Padũ: padilironũ quod vocitãt Vidi verſati
Modioli lẽ machinã qua æneis vaſculis q̃dratis & equo helciario aq̃s haurie
bãt: de ſimili meminit Vitruuius: Ita cũ rota a calcãtib⁹ verſabitur
Modioli pleni ad ſũmũ elati & rurſus ad imũ reuertẽtes ĩfundẽt in
caſtellũ ipſi p ſe qđ extulerũt: Sũt enĩ modioli vaſcula q̃drata qbus
cũ tympanis ad hauriẽdas ex puteo ſiue lacu vndas vtunt: quoꝗ vt
eſt apud Frõtinũ de aq̃ ductibus alius erogatorius alius acceptato
Tympana rius: Tympana vero machinæ: ſũt tractoriæ vt ẽ apud Vitruuiũ l.x.
ad aquã hauriendam ſumma celeritate: aptiſſimæ ad Salinas & hor
Caſtellum tos irrigandos: & Caſtellum vt Crater in fontibus aq̃ receptaculũ:
Crater ex quo fiſtulis aqua decurit: vt Iabolenus iurecõſultus interpretat.
At Feſtus Diuidicula inquit antiqui dicebant q̃ nũc ſunt caſtella ex
quibus a riuo cõmuni aquã quiſꝗ in ſuum fundum ducit.

HArpax inſtrũ dicet cũ pluribus vncinis quo Vaſa & alia cõpluria q̃ vel ĩ flumine vel in puteis ceciderint extrahimus: dici põt & Harpago inter nauiũ vtenſilia numeratus & ab Anacharſe Scytha philoſopho: vt dicitur: inuẽtus: a græcis Ambæ dictiones ſunt: nã apud illos ἁρπάζειν. eſt rapere: Triuiales a lupo quod rapax eſt animal Luppum appellant.

Apotheca caput. III.

CELLA Locus a celando vbi aliquid condebant: Inde a carne Carnariã: a farina farinariã: a lignis lignariam: a libris librariam: a caſeo caſeariam: a vino Cellam Vinariã dicimus in qua vt nomẽ
Vinaria cella indicat Vinũ ſeruatur: Vitruuius. Habeatꝗ con iunctã cellam Vinariam habentem a ſeptentrio ne lumina feneſtrarum: cum.n.alia parte habue rit quam Sol calefacere poſſit Vinum quod erit in ea cella confuſum a calore efficietur imbecil-

lum: Plinius. xiiii. latus cellæ Vinariæ aut certe feneſtras obuerti in
aquilonem oportere: uel vſq; in exortũ æquinoctialem: ſterquilinia
& arborũ radices procul: abeſſe omniaq; odoris euitãdi facillimo in
vina trãſitu. De hiſdem Andin⁹ poeta in georgicis. Nec celis ideo
cõtende faleris: Vbi Seruius expoſuit Apothecis: ita enim nũcupã- Apotheca
tur cellæ Vinariæ: Plinius Apothecas inquit fuiſſe & diffundi ſolita
vina: ãno ſexcẽteſſimo trigeſimo tertio urbis appet ĩdubitato vini
opimiani argumẽto. Itẽ: Vina in Apothecis canis ortu mutãtur q̃-
dam poſteaq; reſtituuntur ſibi. Scribit Vlpianus Vina quæ in Apo
thecis ſunt fundo ĩſtructo legato nõ cedere: ſi ſint illic non vſus:
ſed cuſtodiæ gratia: & ſic quæcũq; ibi q̃ſi ĩ horreo habent. Vbi hor Horreum
reum accipit locus ad cuſtodiã non ſolum frugum ſed rerũ aliarũ
ſepoſitarũ a quotidião vſu: veluti apud. L. Apuleiũ ĩ Metamorphoſi
Demõſtrat horreũ vbi ueſpera ſagaciter argẽtũ copioſũ recõdi vi
derat & q̃uſdã Entheca nominat. Cellam autẽ Vinariã cõcluſam
& ſubterraneã ſi loci cõditio patit: Nã in plurib⁹ regionibus Hypo- Entecha
gea ſubterranea loca fieri ĩ ædibus Vliginis mador nõ ſinit: at ſub- Vinaria
diali omnino pauimẽto cũ Lacunula in medio ſternere habereq; cõ cella
ducet: & vt vina incorruptiora ſeruent: & ſi quid cadorum uel ſet- Hipogea
uorũ vitio fuerit effuſũ colligi poſſit. Lacuna ipſa & Lacunula dicit Vligo
liquidorum in terra cõcauũ receptaculũ. M. Tul. Lacunã ĩproprie Lacuna
ex furto dixit in auro factam. In hac veteres teſtis doliis fictilibus Teſtæ
vina ſeruarũt quæ ſi duas aures vel anſas habuiſſet: Dyotæ noĩabã Dyotta
tur. Horatius. Deprome quadrimũ ſabina O Thaliarce merũ Diot
ta. Item diffugiũt teſtis cum fece ſiccatis amici: Nam primi in alpi-
bus poſtea ruſtici cados ligneos circulis cinctos excogitarunt: Ca- Cadi li-
di ipſi Seriæ Dolia vaſa dicuntur quibus vinum cõditur: Epigrãma gnei
tarius poeta. In uaticanis cõdita muſta cadis. Plinius: Doliis etiã in Primo
tervalla dari: ne inter ſe vitia ſerpant cõtagione vini ſemper occyſ- Seriæ
ſima: Terentius Relcui oĩa dolia oẽs ſerias: Cados optimos no- Dolia
ſtri qui ſunt Materiarii: e quercu: robore: caſtanea producũt: quos Materiarĩ
circulis amerina ſalice ligatis cingunt: vietores dicti: quando viere Vietores
eſt ligare inquit feſtus vnde vimina: Vſi ſunt olim Tudertani cal- Vimina
laicis finitimi doliis & p̃ſepibus aureis: vt eſt apud Strabonem: Il- Ad vinũ
lud autẽ ſcitu dignum: quod tradit. M. Cato in rebus ruſticis ad vi p̃bandũ
na probãda: Si uas ex hederæ ligno fiat: ut ciſſimbium: & vinum Ciſſimbiũ
quod aquam habere dubitabis in eo miſceris: Vina tranſfluere &
remanere aquam ſi mixſta fuerit inuenies. Opercula ipſa cadorum Opercula
addita maſtice & pice medicanda ſunt: apud nos per hiemem ci-
nis: per æſtates arẽna adhibetur. Inde Columellæ verbum opercu-

Fiſtulæ lare opculis claudere: Fiſtulæ vero ligneæ doliis in fronte ponunt
Spinæ ad vinum aptius depromendū:addit Illis ſpina hoc eſt lignū mu-
ſtipare cronatū cuſpidatū ue a ſpinis id nomē adeptū:quæ i arborib⁹ i fru
Stupa ctib⁹ acutæ ſūt cōfert aūt ſpinis fiſtulæ:imittēdis iuoluit ſtupā ne
pſtillet fiſtula:nā ſtupa ad ſtipādū optía vū & ipſū ſtipare deductū

VInum a vi nomen mutuatur vt placet Varroni in libris
Sapores līguæ latinæ.Quatuor eius præcipui ſapores dulce acu-
tum lene & Auſterū:dulce minus inebriat:vt refert Ari
ſtoteles in Problematibus:ſtomacho innatat:auſterum
Colores facillius cōcoquit:colores q̄tuor:albū fuluū ſangineum & nigrum
vini Vinum plantara primū vinea Noeū ſub quo fuit diluuiū inuenit:
Vinū prio vt Lactantius diuinarū inſtitutionū ſecundo teſtatur: Gentiles ue-
Noeus ro Dionyſium qui Bacchus liber Lyeus Lene⁹ & Euan: Vini reper
torem fuiſſe fabulātur:At primus Italis Saturn⁹ dedit:e creta in la
tium aduectus: In Galias aūt prīo vinū Aruus etruſcus vir clarus
teſte Plutarcho ad uexiſſe dr̄ ex Italia:Fuerat eqdē aā vrbē vini pe-
nuria:vt Mar.Varro auctor eſt:q ſcribit Mezēnū ethruriæ regē auxi
liū Rutulis tuliſſe cōtra latinos vini mercede:qd iá in eoꝝ agro ha-
beri eēt cœptū:Sub regib⁹ quoq;:&tū poſtea:Romulus lacte nō vi
no libauit Numæ Pōpilii lex fuit pp vini iopiá:Vino rogū ne reſp-
Lex Nu- gito:Et.L.papirius ipator aduerſus Sānites dimicaturus vouit vini
mæ pocillū ſi viciſſet:Deniq; iter dona inqt Plini⁹ ſextarios lactis ſæpi⁹
nunq̄ vini datos inuenimus.Poſt aliquot deinde annos Romæ &
Vini co- in Italia Vini copia fuit:ingenioſiſſimaq; potu i vita apparuit ad bi
pia & ge- bēdū generib⁹ centum nonagita qnq;:& ſi ſpecies æſtimētur pene
nera duplici numero excogitatis. Vina fuſca in album colorem mutari
Lomentū ſatis notū eſt ſi Lomētū.i.fabaccā farinā vino qs adiiciat: vel ouo-
Lagœna rum triū lagœnæ vaſculo vinario infundat.albumen ſale adiecto
Albū ex fu diuq; cōmoueat: id quod Palladius & Apitius tradiderūt:At dul-
ſco ce ex auſtero Origanū herba muſto imiſſa facere exiſtimat: Apnd
Dulce ex veteres melle admixto fiebat mulſi nomen adeptum vt oſidit Epi-
auſtero grammatarius poeta eo diſticho cui lēma eſt mulſum:Attica necta
reū turbatis mella falernū:Miſceri decet hoc a Ganimede merum:
Oenomel vnde Onomel dicetur quo verbo vtitur Vlpianus iureconſultus
Paſſum nam veluti Hydromel & oxymel ita oenomel recte deducemus:Et
paſſū dulce fuerat ex vna q̄ græci ſticā vocāt nos Apianam: Hinc
vice mulſi eo pauperes vtebātur cū mineris eſſet precii Martialis:
Gnoſia minoæ genuit vīdemia Cretæ hoc tibi:quod mulſum pau-
peris eſſe ſolet:Inter vina quoq; dulcia vinū fuit quod Græci Aigle
Aigleuces uces nominát hoc eſt ſemper muſtum:id feruere prohibentes:Pri-

mus Ariſtæus mel vino miſcuit ſuauitate pcipua: vt ſcribit Plini. Et mulſi nutritu multos inquit longam ſenectam toleraſſe conſtat: Pollionis Romuli exemplo: qui Centeſimũ annum excedens cum a diuo Auguſto hoſpite interrogaretur quanam ratione vigorem illũ cuſtodiſſet: intus mulſo: foris oleo rñdit: Habuerũt & cõplura alia vini genera: Tortiuũ nouiſſime expſſum: Protropũ añq̃ calcẽtur vuæ ſpõte defluẽs: & a regionib⁹ nomẽ adepta Chiũ: Leſbium: Falernum: Cecubum Setinum: Suerrentinũ: Calœnum: Signinũ: Tarraconẽſe. Spoletinum. Caretanum: Fondanum: & ex chio Aruiſium: Noſtra ætate præ cæteris. Trebianum: Vernatiolum: Amabile: & ex creta Maluaticũ quod vocant commendantur.

Vini genera
Tortiuum
Proptropum
Trebianũ
Vernatiolum
Amabile
Maluaticũ

DEfrutum ſit muſto ad dimidiam partẽ decocto vt ſcripit Plinius a deferuendo dictum autore Palladio: Inde vaſa Defrutaria: ſapa vero a ſapiditate muſto ad tertiã ptẽ decocto græce ab ἕψειν quod eſt decoquere Hepſema nominatur Cum Plinio minime ſentit Marcellus penes quẽ legimus Sapa quod nunc mellaciũ muſtũ ad mediã partẽ decoctum: Defrutum ſi ex duabus partibus ad tertiam redegerant deferueſaciẽdo: Huic accedit. L. Columella. Nã muſtum inquit q̃ dulciſſimum de coquitur ad tertiã: & decoctum ſicut ſupra dixi Defrutum cocatur Cuius igitur opinioni inhærendum ſit: Iudicent alii: ipſe hoc unũ ſciõ in condumentis defrutũ & ſapã pene ſapore nõ diſtare.

Sapa
Defrutarium
Heſpema
Melacium

OMphacium dici poteſt a nobis vinum ex vua immatura quæ græce Omphax: Omphacium item oleum ſit ex eadem cuius medicinæ meminit Plinius in vigeſimo quarto: & duodecĩo ei⁹ cõfecturã docet: Medici ex ĩmaturis oliuis Omphacinum oleũ appellant vt eſt apud Auicennam.

Omphax

ACetũ quod vitio cadi ſeu uetuſtate fieri ſolet ſtomacho prodeſt. Serenus & potu & fotu ſtomacho cõducit aceetum. Et Dioſcorides vim acceti eſſe dixit euſtomacham colorẽ meliorẽ præſtat: & cibos ſaporeſq; non alius ſuccus magis comẽdat aut excitat: pterea digeſtionẽ adiuuãs peſti aduerſaẽ vt ſcribit Auicẽnas: Ei⁹ quoq; ad multa remedia vis efficax. Si quidem. M. Agrippa ſupremis annis graui morbo pedum cõflictatus cum dolorẽ illũ ppeti negret demerſis in accetũ calidũ crurib⁹ ab acerrio morbi ĩpetu euaſit: nec mirũ q̃do acceti vis & calfacit & refrigerat vt ſcribit Aphrodiſæus: Ouũ ſi ĩ aceto diu fuerit diſſoluẽ: & cortex ei⁹ adeo molleſcet vt p anulũ trãſeat: Aceto plumbũ efficiẽ Ceruſſa: æs quoq; trãſit ĩ ærugineẽ: Margaritæ ſimiliter diſſoluunẽ: Horati⁹: Fili⁹ Aeſopi dtractã ex auẽ Metellæ: ſcilicet vt de

Omphacinum oleũ
Vis aceti
Ceruſſa
Aerogo

Oxos · Oxymel · Oxygala · Oxypora · Oxyporopolæ · Acetariũ · Tragopagus

cies ſolidũ exorberet acceto diluit ĩſignẽ Baccã:Exſtat Cleopatræ &.M.Antonii ſpõſio de qua plini⁹ & Macobri⁹ meminerũt. Et C. Caligulæ exẽplũ luxurioſiſſimũ q vt ſcribit Suetoni⁹ precioſiſſimas margaritas acceto liq̃factas abſorbuit:& panes obſoniaq; ex auro cõuiuis appoſuit:Oxõ græci accetũ dixere. Vnde Oxymel ab acceto & melle cui⁹cõpoſitionẽ docet Galenns ĩ pharmaceuticis: Oxygala q̃ſi lac acetoſũ.Oxypora cõdimẽta quæ ex aceto fiunt:a qbus Oxyporopolæ vẽditores:Ab aceto nos accetariũ cõdimẽtũ appellabim⁹ quo lactucas Erucã Trapopagũ nũc vulgo Barbam petræ: Acetoſã & id gen⁹ herbas cõditaneas vel pedes porcinos elixos: caparimue ſalitũ ſiue ſiſeris radicẽ ſubducẽt prũoſo coctã:& cõpluria alia cũ aceto oliuo ſale & arõatib⁹ ĩterdũ cõdita ad eſcã pparam⁹.

Acetoſa · Deuteria · Secũdaria · Tertiaria · Oparia vina · Villum

LOra ſiue Deuteria quæ ſecũdaria veluti apud nos p vini caritatẽ Tertiaria:fiũt maceratis aqua vinaceis poſt muſtũ acinis expſſum ĩter vina oparia numerãda vt ſcribunt Plinius & Marcellus:queãdmodũ lora optia fiat docet. L.Columella:eiuſdẽ meminit.M.Varro rei ruſticæ prio.Eoq; aqua addit ĩgt ea vocat lora φ lota acina ac p vino operariis dat hyeme hĩ & vinũ qd licet mere ſit:tñ altricis p[illegible]ũq; vitio aquatũ guſtu videtur:id Villũ recte dicemus:quale [illegible]dũ eſt pueris:& ſpleneticis.

Floci · Feccatum vinum · Tryginon · Fex vini · Defecatũ vinum · Defecatio · Defecatores

FLoces vini feces autor Nonius:vñ.A.Gellius in noctibus atticis Apludã edit & flocces bibit Hic floccipẽdo & floccifacio verba deducta quæ paruipendere ſignificãt:flocces.n.fere nihili ſũt:ſiue potius a floccis q lanarum particulas notant a velleribus diuiſas & euolãtes.Terẽtius. In uidere oẽs mihi mordere clãculũ:ego floccipẽdere.Plautus: ĩ Caſina:tibi hic dũ ppitius ſit Iuppiter:tu iſtos minutos deos floccifeceris.Fit tñ exprimiturq; e fecibus vinũ quod fecatũ.M.Cato appellat:græci Tryginon a fece quoq;:quã Tryga nominãt:& fex ipſa ſiccata recipit ignes ac ſine alimẽto p ſe flagrat pluribus officinarũ vſibus ſeruiens.Vina oĩa fere ianuario mẽſe Poſt vigeſimã lunã defecanda ſunt:nã illis plurimũ detrahitur ſi relinquitur defecatio: cui ſeſe ĩmiſcẽtes defecatores recte dicemus:vnde & defecatũ vinum.

Trioboli · Gerrones · Nebulones

VAppa vinum eſt quod odorẽ & ſaporẽ amiſit. Horatius Qui veientanũ feſtis potare diebus cãpana ſolitus trulla Vappãq; profeſtis:Inde homines Trioboli viles Gerrones Nebulones & nugatorii Vappæ dicuntur.Plinius vitiumq; muſto quibuſdam in locis ſponte feruere qua calamitate cum deferbuit deperit ſapor Vappæq; accipit nomen probroſum ẽt hoĩum cũ degenerauit animus.Catulus.Satis ne cũ iſto Vappa

frigoraq́ & famem tuliſtis. Vitiū eſt etiā ſi acet vnde fit acetū: ſi mu
cet mali odoris mucore cōtracto: a quo Mucidum vocāt noſtrates. Acetum
TOrcular lacus prœlum pro eodem literatores vſurpāt: Mucidum
ſed ꝓprie Prœlū eſt trabs: qua calcātur vuæ prælii inde Prœlum
nomine deducto: Lacus qui cōtinet muſtū prœlo ex vi- Lacus
naceis expreſſum & trāſmitit vt in dolia condať: Colu-
mella: Ante quam prœlo vinacea ſubiiciātur de lacu quā recentiſſi
mum addito muſtum in amphoram nouam eāq́ oblinito & impica
to diligēter. Tibullus: Pleno piguia muſta lacu: Lacus ipſe græce.
λακκός Vnde leneus Baccus & Lenobates vuæ calcator: Torcular
vero ſeu lubet Torculariū: totū ipſum eſt iſtrumētū ſiue machina: Lenoba-
cuius ſtructura a. M. Catone in re ruſtica deſcribitur: At trapetum tes.
mola olearia. Vergilius: Teritur ſicionia bacca Trapetis.

TInia vaſa vinaria apud ātiquos fuere autor Pōpeius: Mar Trapetū
cellus Tinas appellauit: & vt manifeſtarium eſt grandio
ra nō erāt: veluti apud nos ſub hoc vocabulo habentur
nec ad eos vſus parata: his nāq́ e ligno fabricatis & cir-
culis cinctis muſta cū vinaceis noſtra tēpeſtate ebuliūt: ponūturq́
a plurimis ī āgulo Apothecæ lateritiæ ēt: cū fiſtulis ī frōte ad muſta
trāſmittenda ꝑductis: apud ueteres autē inter Epitrapezia nume-
rabantur: At Tinea uermiculus dicitur veſtes chartas & quædam
alia erodens: & aluearis īfeſta Ouidius Agreſtes tineæ res obſerua
ta colonis: Auſonius: Si tineas carieq́ pati te charta neceſſe eſt:
Martiāus capella Vittiſq́ ſemiuulſis quas in cumano antro poſt Si-
byllam tinearū morſus carieſq́ carpebant: Eccleſiaſtici quoq́ qua-
drageſimo ſecundo capite dicitur de veſtimētis procedit Tinea: &
a muliere iniquitas viri: Et Tineæ corporibus humanis in quibus Tinea
aluntur: & preſertim puerorum moleſtiſſimæ ſunt quæ Lūbrici di-
cunť: & græce Elminthes. Vnde Cornelius Celſus in pueris cenſet
nihil Tinearū verminatione fore periculoſius: qn̄ ſæpiſſime necat. Lumbrici

COlum genus eſt quod illi e viminibus contexti a colan-
do dictū: nam vina apud antiquos colabantur vt eſſent
iocundiora: quod a pleriſq́ etiamnum hodie ſeruatur:
verum lineo colo: quod vitarūt ī vinis ꝑſertim generoſiſ
ſimis maiores: quoniam eo colata vina perdere ſaporem exiſtima-
runt. Horatius integrum perdunt lino vitiata ſaporem: de colo me
minit Vergilius in getogicis. Colaq́ prœlorum fumoſis ditripe te-
ctis. nam q̄los cuiminibus tātūmodo dicemus. De illo diſtichō eſt Quali
Martialis in apophoretis ſed niuariū id appelat a niue qua ad vinū Niuatium
& aquā decoctam refrigerandā ueteres utebanť: Hinc niuē ſeruari colum.

Nix æſtiua mẽſibus æſtiuis conqueritur Plinius .ix. inquit. Seruatur algor æſti-
bus cogitaturq; vt aliis mẽſibus nix algeat. Seneca ĩ naturalibus q̃-
ſtionibus Vnguentarios inquit lacedæmonii vrbe expluere & ꝑpe-
re finib⁹ ſuis cedere iuſſerũt: qa oleũ diſperderẽt: qd illi : ſi vidiſſent
ſeruãdæ niuis officinas. Heliogabalũ ĩpatorẽ ſcribit Lãpridius mon
tem niuiũ in viridario domus aduectis niuibus æſtate feciſſe.

INfundibulum e ligno excauato vel ære dicit̃ per quod ĩ
vaſa latices ex ſolio vt nomẽ indicat infundimus: quo vo
cabulo vtitur. M. Cato in re ruſtica : & Colomella : Rarã
inquit ſupra modũ velut per infundibulum trãſmittere
imbres. Itẽ Alioquin plaga ipſa deorſum ſpectãs nõ tãtũ recipit hu
morem q̃ illa: quæ reflexa & reſupina more infundibuli ꝑ medulam
trãſmittit quicquid aquarum cæleſtium ſuperfluxit. Vnde iuuenes
& mulieres ĩ primis meliora dogmata & cõſilia audiẽtes cõparant̃
infundibulo: nã more infundibuli quãtũ hauriũt tãtũdẽ trãſmittũt
& nõ cõtinent. Flauius Vopiſcus in aureliano de Crapulatore bibe
Lura bat inqt infundibulo appoſito plus orca. Ruſtici noſtrates Lurã vo
Lurcones citãt: antiquiores aũt os culei & utris Luram dicebãt : Vñ lurcones
Lemargi capacis gulæ homines: vt Lemargi & degulatores catilloneſq; no-
Degulatores men acceperũt. Soliũ vero ipſum de quo mẽtionẽ fecimus uas ſali
gnum vel ex abiete dicitur in apotheca preſertim: quo ad uinũ plu
Catillones rimoſq; liquores tranſferẽdos ellutriandos detrullãdos ideſt trãſua
Solium ſandos & diffũdẽdos oleũq; ꝺcapulãdũ vtunt̃: vſus ei⁹ & ad panos
lineos vel canabinos cũ lixiuio calido & cinere emaculãdos.

Penarium Caput. IIII.

Cella prõptuaria CELLARIVM quam cellam promptuariam:
alii promptuariũ appellãt: Locus eſt in quo con-
duntur & ex quo promitur ad uictũ neceſſaria:
Cellarii Diuus Hieronymus ſi tñ is eſt Lucæ. xii. Cõſide-
rate coruos quibus nõ eſt cellariũ, neq; horreum
& deus paſcit illos. Eius qui curã gerebãt cella-
Promus rii dicebant̃: Plaut⁹ in captiuis: Sume: poſce pro
Condus me qduis: te facio cellariũ: eoſdẽ promos & con
peniariũ dos vocat q; de intus promant : & intus cõdãt:
Penaria ait. 11. ĩ Pſeudolo : Promus & cõdus ſum ꝓcurator Peni: Auſonius:
cella promuſq; q̃ condus magis : Horatius, foris eſt Promus : quo loco
Penuaria piſcis genus perperam nouellus interpres exponit : A penore

etiam is locus Penarium ut pompeius & Varro teſtantur & penuaria cella ſiue penaria vt capet cõtendit nuncupatur. M. Cicero: ſemper enim boni aſſiduiꝗ domini refert a cella vinaria & olearia & penuaria eſt. Idem quarto Verrinarũ. M. Cato ſapiẽs cellam penuariam reipubli. noſtræ: nutricẽ plebis romanæ Siciliam nominauit: Eſt autem penus non locus vt triuiales grãmatiſtæ & quidã alicuius in doctrina nominis crediderunt. Sed quicquid victus gratia ſiue eſculentũ ſit ſiue poculentum cõditur ac ſeruatur ut ſcribit. Q. Mutius libro ſecundo iuris ciuilis: Sabinus libro. v. ad Vitelium: Vlpianus de penu legata: Donatus Terentianum illud enarrans: Cũ in cellulã ad te patris penum omnem congerebam clanculum. M. Cicero in ſecundo de natura deorum: & A. Gelius. Qui & thus & cæreos: ligna quoꝗ penori adſcribi poſſe ex Maſſurii iure conſulti auctoritate demonſtrat: plautus in pſeudolo: Nã niſi penus ãnuus hodie cõuenerit cras populo proſtituã vox. Dantur & penario Salgama cõditanea quæcũꝗ ad victum in uaſis ſeruata: vt fici in orcis vuæ in ollis: Vnde ollares: Sorba: fœniculi: oliuæ: pirra & id genus multa in vrceolis: Vnde Salgamarium uas & Salgamarii venditores: Nos vero aromata caſeum carnes ſalitas: & nõnulla alia eſculenta penario noſtro dabimus ſeruanda: omiſſis frugibus quas etiã veteres promptuariæ celle dederunt: de quibus in horreo ſuo loco dicemus: Vnde autem Penoris nomen deducatur. Phauorinus Gelianus oſtẽdit: Quæ etenim inquit longæ viſionis gratia cõtrahuntur & recõduntur: ex eo quod non in promptu ſint: ſed intus & penitus habeantur Penus dicta ſunt.

Penus — *Salgama* — *Ollares vuæ* — *Salgamarium* — *Salgamarii*

Caſeus a coacto lacte dictus videtur: nam fit lacte coagulato: hædino in primis vitulorum ve coagulo: primus id coagulare & caſeum (vt volunt) conficere mõſtrauit Ariſtæus athenienſis. Lac uero ipſum nihil aliud eſt ꝙ ſanguis concoctus: Ex caſeis qui fiunt maximi cibi ſũt bubuli & qui difficillime tranſeant ſumpti: mox ouili: minimi cibi & ꝙ facillime deiiciantur caprini: fumo apud romanos in uelabro: vnde velabrẽſes cõditi: Cũ moles ſunt alibiles magis: in corpore nõ reſides veteres & aridi contra: Auctore Var. rei ruſticæ ſecundo: Auicẽnas quoꝗ ſcriptum reliquit. caſeũ recẽtem & nutrire & pinguedinem pducere. uerũ ſtomacho nõ cõferre: Ariſtoteles in tertio hiſtoriæ animaliũ: Præcipuum inqt lac ad conficiendũ reponendũꝗ caſeũ ouilũ caprinũꝗ eſt: mox bubulũ: Eqnũ aſiniũꝗ miſcẽt ad Phrygiũ caſeum faciẽdũ: bubulũ qdem fertilius caſeo eſt: quã caprinum: cũ ouilo caprinum miſcuere ſiculi vt nunc etiam quicũꝗ copia id ge-

Caſeus — *Coagulũ* — *Lac* — *Velabrenſis caſeus.* — *Caſeus recens* — *Caſeus vetus* — *Phrygius caſeus*

Hippax. nus lactis abundant: merum equinum Hippacen appellant. Prima
Parmēſis nobilitas in Italia caſeo datur Parmenſi his temporibus: cum olim
caſeus ſecunda lanis daretur Hinc nos Diſticho.

Non me veſtinus preſſit: non luna nec hyblæ:
Bubſequa: ſum Parme nobile lactis opus:

Incorruptus diu ſeruat̄: & is diutius cuius coagulo īditū ſit cerebrū muſtellæ: quē etiam a muſculis a ſoricibus: non attingi Plinius atteſtatur. Zoroaſtrē legimus in deſertis caſeo vixiſſe annis. xx. ita tēperato vt catioſam vetuſtatē non ſentiret: Fit quoq; caſeus quē ſecundariū vocāt ex ſero primi caſei lento igne ſiue potius tenui flāmula modico tamen lactis addito tam diu ebuliēte donec ad ſūmū natauerit: Recoctā paſſim dicimus: Candida eſt & quaſi ſpongioſa: nec guſtu inſuauis: multiſq; herbaceis pulmētis adhibetur: Salita etiānū vice Caſei vtuntur ruſtici Semipagani & tenuioris cenſus paupertinæq; conditionis homines in cibariis: Serū vero ipſum purgatoriā vim obtinens lactis ſanies eſt diluta: quā lactis quodq; genus habere māifeſtariū eſt: Lac ipſum græce Gala vñ Galactopotæ lactis potatores: eo recēs coagulato vtimur ī cibis ſecūdæ mēſæ: hinc faciūt noſtri lactarii præ cæteris laticiniis iuncatas quas vocant a iuncis: in quibus inuoluūtur: eodem lacte nutritos collacteos appellant.

(Margin: Caſeus Secūdariꝰ — Recocta — Serum — Gala — Galactopotæ — Lactarii — Iuncatæ — Collacteii)

SVccidia tergus ſuis ſiue maſſa carnis porcinæ ſalita nuncupatur a ſuibus cedendis: nā id pecus primū occidere & ſalire: vt ſeruarēt patres familias cœperunt: vt ſcribit. M. Varro in libris linguæ latinæ. Et rei ruſticæ ſecundo. Qui inqt non audierit patres noſtros dicere ignauum & ſumptuoſum eſſe qui ſuccidiam in carnario ſuſpēderit potius e laniario quā e domeſtico fundo. Et. M. Cicero: Iam hortum agricolæ ipſi ſuccidiam alteram vocant: Nōnulli ſuccidiam dictā exiſtimarunt quod paulatim ſucciditur Nonius ſucceſſionem neceſſariam interpretatus eſt: dixitq; Lardum ſignificare: quo nomine carnem ſalitā proprie notamus vt ſit lardum quaſi large aridum teſte Macrobio: Vñ epithetō diſcretiuū pingue addiderūt. Ouidius Pinguia cur illis guſtant̄ larda Calēdis: & Horatiꝰ: Vncta ſatis pingui ponant̄ oluſcula lardo: neoterice enim lardū vocatur quod in ſuccidia pinguiſculū eſſe ſolet. adipe qui nec cogitur nec ſiccitate aliqua frāgitur ſalito.

(Margin: Lardum)

PErna quæ a pede nomē mutuat̄ pars eſt e ſuccidia: hinc Pernæ e concharum genere piſces: q; ſtant veluti ſuillo crure longo in harena defixi: Nam pernam pedem antiqui dicebant: vnde Cōpernes longis pedibus ſiue genibus plus inſto cōiunctis autore Pompeio: Succidia cōtinet Pernā:

(Margin: Pernæ — Cōpernes — Petaſo)

Petaſonem & lardum:De petaſone qui per diminutionē Petaſun-
culus & de Perna meminit duobus diſtichis epigrāmatarius Poeta
in xeniis:Muſteus eſt propera:caros nec differ amicos : Nam mihi
cū vetulo ſit petaſone nihil:Ceretana mihi fiat vel maſſa licebit:de
menapis lauti de Petaſone vorēt:& Horatius Quicquā preter olus
fumoſæ cum pede pernæ:vbi epitheton adiunxit iuxta ſalſurā.M.
Cat. qui in libris reꝝ ruſticanarum Pernas ſalitas in fumo biduum
ſuſpendere precipit:Plautus ī captiuis:Quāta peſtis pernis veniet
quanta lardo : aduenieſ totū deturbabit cū carne carnariū : Carna Carnariū
rium nāq; vt nomen indicat & locus eſt:in quo caro habeť:&inſtru
mētum cū pluribus vncinis quibus ſuccidiæ appēduntur nam vbi
vēditur:Macellum & laniena vocatur:Caro ipſa a cadendo ꝙ euo- Macellū
lata aīa corpus deficiat diciť nō mō q̄drupedū bipedum ve ſed & Laniena
apedum inter quæ aquatilia numeranť:Bipedū preſertim anſerina Caro
ſale cōditur:vtunť illa apud nos qui ſunt ſuperſtitioſi Iudæi ſuillam Carnes ad
leuitici.xi.interdictam ex veteri lege quam omniparentis Dei filius ſalſuram
Meſſias aduenieſ abrogauit nō manducātes:Quadrupedum Por-
cina pinguedine humidula præ cæteris & bubula ad ſalſuram com
mendatur:Inter aquatilia vero anguillarum: Tynni & eiuſdem pi-
ſcis Cordylarum & Pelamidum ad ſalis conditurā probatur: Vn Cordylæ
de Thynnium quod & Thuniū:nam Thynni ceruice & abdomine Pelami-
in precio fuere atq; Clidio hoc eſt iugulo tātum recēti:cætera pars des.
plena pulpamentis ſale aſſeruatur:Melādrya vocatur ceſis quernis Thynniū
aſſulis ſimilima:in vſu fuerant & Cybium & Vræum Horæum ve ex Clidium
eodem genere:Condiuntur etiamnum ſale e piſcibus alii complu- Melādria
res ac eorum oua. Vnde oataricha legimus:ad quadrageſimale im Cybium
primis ieiunium in quo non ſolum terreſtrium omnium animalium oataricha
carnem ſed & caſeum & alituum oua deguſtare prohibemur vt eſt Fungi
quarta diſtinctione Decretorum pontificalium : hinc ſalire cœpi- Boleti
mus etiam fungos:& īprimis rubentes Boletos:Lacinias ſubruffas Laciniæ
circa caſtaneæ radices forma ampliore erūpētes:Spōgiolos albicā- Spongioli
tes & coccineos:& a digitis Digitellos. Nā prateſes &pruneoli ſiue Digetelli
Spineoli p uer e ſpinaꝝ radicibus recētes tātū menſis apponunť. Pratenſes

SVmē fit ex papillis ſuillis vno die poſt partum ſectis & ſa Pruneoli
litis Martialis in xeniis:Eſſe putas Sumē nūdū ſic vbere Spineoli
largo effluit:& viuo lacte papilla tumet:a ſugēdo ut Mar Ruma
cellus interpretatur Sumē appellatum : ſiue vt alii quaſi Subrumi.
Rumen a mamma quam ueteres Rumam vocabant. Vnde ſub-
rumi agni lactentes : & Rumia dea quæ lactentibus præeſt pue-
ris & mulierum mammis veluti apud nos Diua Agatha : dicitur

Abdomē & abdomē vt Pli. referēte diſcim⁹: Satyrograph⁹ poeta ꝑ pāticib⁹
Rumia obeſis poſuit: Mōtani quoqꝫ uēter adeſt abdomīe tardus: nā Abdo
mē ī hoīe vt ait Cel. ab Illis ac pube ſurſū uerſus ad pcordia ptinet.

VLua ſuilla lautiſſimi cibi erat apud Romanos: de qua multa tradūtur a Plinio qui optimam eam eſſe dicit quæ fuerit porcæ occiſæ partu enecto: Eiectitia vocatur altera edito partu Porcaria: e primipara Sue imprimis probatur: Horatius Cum ſit obeſo nil melius turdo nil vulua dulcius
Eiectitia āpla. Hunc ſequit̄ epigrāmatarius poeta in xeniis. Te fortaſſe ma
Porcaria gis capiet de virgine porca. Me materna graui de Sue vulua capit:
Vulua autem quam ueterum & locos appellamus ī mulieribus ſub
Vterus matricis nomine a medicis ſignificatur: vnde in ſacris litteris cum
Loci mortuis parentāt canunt flammines: Quare de vulua eduxiſti me:
Matrix Et plinius Boletoꝝ pro rumpentium in oui ſpeciem. albū illud in
Volua uolucrū Voluā nuncupat: At proprie matricē vteri ceruicē & Orifi
Orificiū ciū Interfœmineum ue ipſum dicemus: quæ etiā apud Collumellā
Interfemi noeum fœminam notat ad prolem deputatam veluti marem admiſarius.

Admiſſarius LVcanice genus eſt farciminis & Iſicii notiſſimi a Lucanis populis a quibus milites Romani eam facere didicerūt: autor Varro: Martialis: Filia picœnæ venio lucanica porcæ Plutibus hinc niueis grata corona datur: eius cōpoſitionem docet Apitius: Eſt & Faliſcus venter non diſſimilis (vt opi
Faliſcus nor) lucanicæ inuētus primo in faliſcis vnde nomē: Papinius quar
venter to Siluaꝝ: Nō lucanica nō graues faliſci: Hila itē farciminis genus
Hila eſt hilū tenui inteſtino quod ieiuniū vocāt uel ab hilo idel minimo
Horatius Perna magis an magis hilis: Farcimina aūt inter quæ &
Hira longanones & ſanguiculi & apexabo numerātur a fartis inteſtinis
Farcimīa nomen acceperunt replentur quippe rebus multiiugis ueluti ſale
Longanones caſeo carne minutiis fruſtulatim teſſellatim ve conciſis: aromatib⁹
ſanguine hædino cumprimis & ſuillo: adipe: & id genus reliquis
Sāguiculi Iſcia quoqꝫ farcimina notāt: Donatus Fartores inqt q Iſicia & farci
Apexabo mina faciunt: difficilia ſunt oīa ad cōcoquēdum cuius rei cauſam
iſicia referūt Macrobius & Aphrodiſæus: Cōmēdant̄ īprimis linguæ ad
Fartores farturam Sincipita etiam ſuilla: & glandia que ſuam laudem apud
antiquos ſale tantum cōdita habuerunt: Primum heliogabalu Ro.
Sincipita Imperatorem Iſicia de piſcibus excogitaſſe comperint.

Glandia AXungia adeps porcinus interior: Plinius Axūgiā inquit etiā græci appelauere in voluminib⁹ ſuis: E ſue quæ non peperit aptiſſime vtunt̄ ad cutē mulieres axungia: noſtri
Liquamen hodie ex ea teſſellatī cōciſa & mox ad ignē in vaſe æneo

liquefacta faciunt liquamẽ quod appellant:Id exemplum & in olla
teſtacea conditũ uſui toto ferre anno eſt:Axungia aũt ex eo nomẽ
eſt adepta: ꝙ ea precipue maiores axibꝰ vehiculorꝶ perũgendis vt
nũc etiá Ruſtici ad faciliorẽ circunactũ rotarꝶ utebant̃ : alii axes ab
ea dictos uolũt:Aruina vero ĩtra viſcus& cutẽ dicit̃ pinguedo. Aruina

BVtyrꝶ uatura oleoſũ ex lacte fit & vt plurimũ bubulo:Pli Axes
nius:e lacte fit & butyrꝶ barbararꝶ gentiũ laudatiſſimus
cibus:& quod diuites a plebe diſcernát plurimũ e bubu-
lo:& inde nomẽ pĩguiſſimũ ex ouibꝰ:ná vt ſcribit Ariſto
teles.7.hiſt.aĩaliũ tertio ineſt pĩguedo:quæ etiá cõcreta oleũ ꝑpe
trahit:Ruſticulæ noſtrates ex lactis particula pĩguioreq́ noctu in
ſummo venerit:crebris ictibꝰ ĩ vaſe ligneo oblõgo ſed oris anguſti
ĩpulſa:pauxillo aq̃ addito donec dureſcat ꝑducũt Butyrꝶ : Exiguo
guſtu ſitim & famem ſedat: vires conſeruat:prodeſt & tuſiculæ: ve
nenis aduerſatur vt ſcribit Auicennas.

OLeũ ab olea:oliũ ab oliua nomẽ mutuat̃ : vtrũq́ freq̃ns Oliuum
apud poetas:Venafranũ palmá obtinẽs in maximo pre
cio fuerat vt teſtant̃ Strabo &.M.Varro : Vñ epigráma
tarius poeta in exeniis:Hoc tibi campani ſudauit bacca
venafri:Vnguentũ quoties ſumis & iſtud olet : Oleum & trapetes Oleum &
primus Ariſteus athenienſis inuenit:Palladiꝰ: nõnulli olearũ oleiq́ Trapetes
educendi inuentionem dederũt nam ante huius deæ Ortum erat primo
hæc arbuſcula cum aliis ſiluestribus immixta : oliui uſus aberat cũ
eſſet ignota:hæc olei exprimẽdi modum inuenit:vt ſcribit Diodo-
rus:hinc Silius inuento primam Lybien perfudit oliuo:Ex oleis ſe-
cẽ expreſſam antiq fraces dixerunt:oliui vero ipſius Amurcá:a qua Fraces
examurcari ſordibus purgari:Oleũ tradit Feneſtella in Italia Hiſpa Amurca
nia & Africa nõ fuiſſe Tarqnio priſco regnãte áno centeſimo octo-
geſimo tertio Vrbis quidá anno quingẽteſimo quĩto Appio Clau-
dio Ceci nepote.L.Ibnio cõſulibus olei libræ duodenæ aſſibus ve-
niere:& mox anno.clxxx.M.Seruius.T.F.ædilis curulis olei libras
denas ſingulis aſſibus p̃ſtitit po.rõ.ꝑ totũ ánũ:minus ea inqt Plini
us miret̃:qui ſciat poſt ános.xxii.Cn.Põpei quarto cõſulatu oleum
ꝓuintiis Italiam miſiſſe:Fit & e nucibꝰ iuglãdibus olem:quod Ca- Carynum
rynum nominant: alopiciis utile eſt : traditatiq́ aurium infuſum: Petroleon
cæterum ſapore graui : Vnde apud nos eſculentis non miſcetur: Olearia
ſed in lucernis funiculum nutrit ardentem:ueluti & quod e lini ſe- cella & ta
mine Raporum Raphaniq́ exprimitu:eſt & Petroleõ e petris ole- berna
um ſponte defluens:Ab oleo autem inter cætera fit olearia cella Olearium
inq̃ habet̃:& olearia taberna ubi uenale exhibet̃:& Oleariũ uas ex vas

Hydreleũ lapide præſertim excauato in quo cõmode ſeruatur: Hydreleum ve
ro græce oleum erit aqua dilutum.

MEl apes cõtrahũt ſuccũ dulciſſimũ ſubtiliſſimũ ad multa
cõdimẽta optimũ medicaminaq; neceſſariũ: corpora pu
treſcere nõ ſinit: cũ purgãdi ſimul & cõſeruãdi uim habe.
at vt eſt apud Dionyſiũ Areopagitã: vnde Babilonii de
functorum cadauera in melle ſepeliebant vt refert Herodotus. in
Thalia: & apicius cocus carnes vt ſine ſale diu durent melle cõ-
Sepulcrũ tegit: mala quoq; pira pruna Ceraſa vt diutule incorrupta habeant
dulce cũ petiolis in melle ſeruãda ꝑcipit. Vtrum autẽ ſuccũ ex floribus
ducãt qui protinus mel fiat: an quæ collegerint in hunc ſaporẽ mi-
xtura quadã & ꝓpietate ſui ſpecies mutẽt vt inquit Seneca non
ſatis cõſtat: Quibuſdam enim placet nõ faciẽdi mel ſciẽtiã illis eſſe
Apiarii ſed colligendi: Ariſtoteles hiſto. animalium quinto. Mel non apes
Mella pri- ſed rorem cadẽtem ad mella deferre argumẽto eſt: q; vno aut alte
mo ro die cellas melle repletas inueniunt apiarii illarum curam haben-
tes. Item autumno mel poſtea quam detractũ eſt nõ reparatur: cũ
tamen illo etiam tẽpore flores ꝓueniant: Mella primus oſtẽdit Ari
ſtæus atheniẽſis vt Plinius autor eſt. Diodorus ſiculus ſexto biblio
thecæ Curetes cretæ populos ſcribit mellis uſum primos induxiſſe
Cyrenenſes mellis & fructuum repertorẽ iactitãt Saturnũ: vt refert
Macrobius: Alii inuentionẽ Teſſalis alii Melliſo Creſſorũ antiquiſ-
ſimo regi aſſignant: nonnulli Baccho dederunt: Ouidius a Baccho
mella reperta ferunt: Item Liber & inuenti præmia mellis habet.

SAl omnis aut fit marina aqua vel puteana ſtagnorumue
aut gignit: ad obſoniũ & cibaria vtilior quiſquis facile li
queſcit & humidior ut pote qui minorem amaritudinẽ
habere creditur: Seruãdis carnibus aptior acer & ſiccus
Sales vita namq; humanior ſine ſale nequit degere: adeoq; neceſſarium
eſt elementum vt tanſierit intellectus ad uoluptatem: animi quoq;
ſamia vt inqt Plinius ſales apellantur: omniſq; vitæ lepos & ſumma
hilaritas laborũq; requies non alio magis vocabulo conſtat. Quid
Samium ſi ſamia legendum ſit vt impluribus condicibus habetur non ſola-
tia: per quæ voluerit acumina ſignificare: hinc Terentius quis ha-
Saline pri bet ſalem quod inte eſt ſamium vero pro acuto poſuiſſe ueteres ex
mo Marcelli autoritate ſatis notum eſt: hoc autem æſtimandum relin-
Salitus quimus. Ancus martius rex ſalis modia ſex milia in congiario de-
Salſamẽtũ dit populis: & ſalinas in quibus ſal primus inſtituit: Varro etiam vi-
Salſamen ce plumẽtarii ſale vſos veteres ſcriptũ reliqt: a quo inter cætera ſali
tarii tum deducimus: & ſalſamentũ ad vſum ciboꝝ. Vnde ſalſamẽtarii q

alio nomine ſalarii: vendentes ſalſaméta: quorum aquam muriam *Salarii*
dicimus ad ſaltem iterum ſi coquatur redeuntem & ſalſamentariū Muria
vaſculum vel lapideū vel figlinum ſiue ligno excauto Monoxylum Monoxylū
in quo habentur: Salſa oīa minuunt corpus: nam inter Cacochyla: Cacochyla
ideſt mali ſucci ponuntur quorum contraria Euchyla dicentur.

OVa gallinarum maxime ſorbilia recens nata inter ganea Euchyla
tos cibos numerantur: cuſtomacha ſunt vt ſcribit Dioſcorides: Nullus eſt certe alius cibus qui in ægritudine magis alat: neq̧ oneret: ſimulq̧ potus vſum & cibi habeat. Auicēnas quoq̧ multæ alimoniæ eē illa aſſerit: quoniā plurimū ſubſtātiæ ipſorū conuertitur in nutrimentū: Prandii dabātur initio veluti nūc recens nata ſorbilia: Horatius ab ouo vſq̧ ad mala citaret Io Bacche: apud quem Cacius longa meliora rotundis exiſtimat: ipſius hæc verba ſunt: Longa qbus facies erit ouis illa memen Oua meliora
to vt ſucci melioris & vt magis alba rotundis ponere: namq̧ marē
cohibent calloſa vitellum: in his quod candidum eſt arborem vocat Apicius Albuginem Plinius: medici albumen: hoc admixtum calci viue glutinat vitri fragmenta: quod croceum eſt Vitellus nun Albor albugo
cupatur: Martialis: Candida ſi croceos circunfluit unda vitellos:
Oua menſe auguſto natā decreſcēte luna diutiſſime īcorrupta ha Albumen
bentur: Seruari autem illa in lomēto aut in paleis per hyemem: æſta Vitellus
te in furfuribus vtiliſſimum: ſale exinaniri creduntur.

SAccarum mel dicimus in harundinibus collectum hoc fert Arabia producit & india: ſed & Creta italia & ſicilia mittunt Saccarum: Intellexit de eo Strabo cum ſcribit in .xv. Harundinem in india mel ſine apibus gignere: hinc Seneca ad Lucilium: Aiunt inueniri apud Indos mel in harun Mel harūdinis
dinū foliis quod aut ros illius cæli: aut ipſius harūdinis humor dulcis & pinguior gignat. Optimū eſt: dulciſſimū: & cōdimentis aptiſſimum: ita vt nullū eduli genus (vt in adagio eſt) reddat īſipidius: Vnde ī pulmētariis teſtuaciis iuſculis & omnibus fere cibariis hoc tempore qui ſunt potentiorum archimagyri vel coqui eo vtuntur: Pigmentarii quoq̧ ad tragemata ſaccaro multa integunt: & panes dulciarios additis nucibus pineis vel amygdalis ad ientacula con Dulciarii panes
ficiunt: Sed & nuces poma ſiliquas aſparagos aliū cucumeres Iſicia fungos & quæcūq̧ id genus eſculenta (vt cætera taceam) ſpeciarii ſiue aromatarii noſtrates e ſaccaro vt vera & natiua diceres concinnant: Iure igitur Penario ſed minime humido ſaccarum ad quottidianos vſus ſeruabimus: cōdemus & Piper cæteraq̧ Aromata quibus epulæ multifariam condiuntur.

Myriſtica nux
Speciarii
Aromatopolæ
Piper
Gingiber

ARomata fragrantis odoris ſpecies ſunt pigmẽtoꝝ. Inter quæ habent Nux quã græci Myriſticã Aromatopolæ q aromatarii: & pigmẽtarii: ac Speciarii a ſpeciebꝰ: Moſchatã dixere bonũ oris odorẽ facientẽ: oculis: epati: Lieni vt refert Auicẽnas conferentẽ: Piper: Cinamũ: Gingiber: & Caryophilũ: Addidere crocũ nonulli: Nã & his miſcetur in ſapore vim habens aromaticã: Piper arbuſculæ ꝓducunt Iuniperis noſtris ſimiles quarũ ſiliquæ ĩ quibus grana ſunt: priuſquã dehiſcant decerptæ toſtæq; ſolibus faciũt piper quod vocatur lõgum: dehiſcentes aũt per maturitatẽ oſtẽdit candidũ pip: quod deinde ſole torrefactum colore rugiſq; mutat̃: de his Auicẽnas Galenus & dioſcorides meminerunt: frequens naſcit̃ in India & cũ calidiſſimũ ſit: in cibis magis hyeme q̃ æſtate ꝓbat̃: Sed hoc miꝝ quod legimus: Piper & Sinapin ĩtegrã ſi deuores ventrẽ non excalfacere: Si trita excalfacere

Sinapi

Gingiber a pipe ſapore pene nõ diſtat. In arabicis Troglodyticiſq; pagis naſcit̃. Parua eſt herba radice cãdida celeriterq; cariem ĩ tãta etiã amaritudine ſentiẽte: hic cõdiunt eã multi cũ melle ſaccaroue: in vaſculiſq; reponũt & Italis trãſmittunt: Caryophilũ pipere grandiuſculũ ẽ capitellis dẽtatis vt tradit Serapio: In nemoribꝰ Indicis genitũ vehit̃ ad nos odoris & medicinæ grã: ĩ cibariis ſtomacho cõferẽs vomitũ & nauſeã arcere credit̃. Cinamomũ ſiue cinamũ ſurculis ẽ odoratũ ĩ æthiopia naſcẽs & ĩ ſabeis: India quoq; vt ſtrabo teſtat̃ & ea maxime quæ auſtralis eſt Cinamomũ habet & reliqua aromata. In Arabia uero Cinamus auis ſurculis Cinami comportatis nidũ ſibi facit: quos incolæ ſagitis plũbatis deiiciẽtes colligunt: vt Ariſtoteles hiſtoriæ animaliũ nono ſcriptũ reliq̃t: Calidũ eſt & ſiccum ſtomacho prodeſt caput humore purgat vt ẽ apud Auicenã. Frutex ipſe duorũ eſt cubitorum altitudinis ampliſſimus: palmi minimus: craſſitudinis autẽ quattuor digitorum: gignit̃ in planis: ſed in aſpretis dẽſiſſimiſq; rubis & veprībꝰ: Ideoq; difficilis colectu: p̃cipua bonitas virgultorum tenuiſſimis partibus: lignum ipſum in faſtidio eſt propter origani acrimoniam: Xylocinamum appellant

Caryophilum
Cinamomum
Cinamum
Cinamus auis
Xylocinamum

Crocum optimum traduut ſaliuam ac dentes inficere: crapulam arcet: ebrietatiq; reſiſtit: tollit pruritus: uenerem ſtimulat: rubicundiora facit corpora ſomnum inducit: cor conciliat: vt placet Auicẽnæ: inflamationeſq; omnes diſcutit: Fit ex eo vnguentũ crocinum quod Crocomagma dixere. Prima nobilitas Croco dat̃ cilico atq; ibi in Coryco mõte vt ſcribit Plinius & Vibius ſequeſtei: Corycus item mons iuxta Teum: cuius preternauigatio latronibus infeſtatur qui Corycei dicũtur: hi Mercatores auſcultare ſoliti via & opibꝰ

Crocum
crocomagma

cognitis opes diripiebant: Quamobrem omnes curioſos & occul
ta ac ſecreta auſcultare geſtientes Coryceos nuncupamus: & ĩ pro
uerbio eſt: vt apud Straboñe legimus: Hunc ergo Coryceꝰ auſcul-
tauit: Cum quid & dicere & facere vult occulte veluti Coryceorum Coryreus
ĩſidias iã diu exptus: Tmolus quoq; Lydiæ mons: vt referũt Probꝰ: prouerbiũ
Solinꝰ: & Luciꝰ Columella croco ẽ florẽtiſſimus: Laudaẽ & crocũ Li
cium & cẽturipinũ in Sicilia & Phlægreũ Croco medici in pharma
cis & plurifariam coqui in pulmẽtariis vtunẽ: huic Crocꝰ adoleſcẽs
vt mytheci fabulãtur in eo mutatus nomen impoſuit: A quo iam
ad hortos in quibꝰ bulbo radicis ſeritur per Cauedium trãſeamus.

Hortus Caput. V.

HORTVS communi Appellatione ubi herbæ & Areolæ
olera diſpoſitis Areolis puluillis ve naſcũẽ: veꝝ Puluilli
apud ãtiquos omnis villa Hortꝰ: dicebaẽ ꝙ ibi
autore Pompeio qui arma capere poſſent orirẽ-
tur: Vnde Pliniꝰ In duodecim inqt tabulis legũ
noſtrarum nuſquã nominatur villa: ſemper ĩ ſi- Villa
nificatione ea hortus: in horti herediũ Horti ve Herediũ
ro numeri pluratiui arboribus ad voluptatem Horti
cõſiti: vt Pompeiani horti & Luculiani: Primus
ad animi relaxationem hortos athenis inſtituit Epicurus pago Gar
getyco: hic Papinius in ſiluis: Quas ipſe ſuis digreſſus athenis ma-
let deſerto ſenior Gargetycus horto: Propetius: illic uel ſtudiis ani
mum emendare Platonis Incipiam aut hortis docte Epicure tuis:
Cicero de natura deorum: Cur tãtum epicuri hortus habuerit licẽ-
tiæ: Nam ut ſcribit Laertius ĩ horto Is ſcholam habuit ubi docebat
ante ipſum in opidis illos habere morem ferunt non fuiſſe: Antiq-
tus qũẽ horti celebrati: hinc Heſperidum & Alcinoi: Pẽſiles quoq; Penſiles
ſiue Semiramis eos: ſiue aſſyriæ rex Cyrus fecerit: Penſiles autem horti.
dicuntur ꝙ ſupra ædificia facti uel columnas erecti pendeãt: Græ Paradiſus
ci hortos paradiſos latini etiã pomaria & Viridaria: quibꝰ adeo me Pomaria
delectari fateor vt cum ocium datur: in his preſertim umbroſis & Viridiaria
amœnis apriciſue ſpaciari impendio & deambulare poſt ſedenta-
rium & publicæ & priuatæ lectionis laborem comitimus tamen li-
belis ne horula pereat: modo in vmbra modo in ſole conſueuerim
exiſtimauerimq; ſemper domũ licet ornatiſſimam ſine hortis: non Olus
domum ſed ergaſtulũ & tenebricoſum carcerẽ appellãdam: Olus Olitorium
vero vna quæq; herba ſatiua ĩprimis erit qua veſcimur: Ide forũ oli- forum

Olitor toriū vbi olera uenduntˀ:Olitor q & græca dictione Cepuros ipſe
Cepuros hortulanus:nā teſte Phoca grāmatico κηπωϱός.eſt hortus Vnde Hie
Heroce⸗ rocepis hortus ſacer:& cepurica hortēſia : quæ antiq illi frugalita⸗
pis tis dilectores Accetaria appellabāt ab accipiendo: ꝙ expedita ac
Cepurica parata ſemp eſſent omnino hortus pauperis eſt macellū:vnde Ma
Accetaria cellotas inqt Varro Iones hortoꝝ oſtiola dicūt:& forū olitoriū diu
Cipus nominatū eſt Macellum : Apuleius in Apologia magiæ Olitori &
Olitaria cauponi merito eſt cōceſſum:olus & vinū ex nobilitate ſoli cōmen⸗
īſtrumēta dare:& olitoria inſtrumēta vt Martæ ſarcula ligones Pala bidentes
Macello⸗ compluriaꝗ alia qbus ad hortorū culturam ututˀ: quæ imprimis
tæ foſſione & exherbatione inutiliū herbarū conſtat : q̄lis eſt gramen
Macellum herba notiſſima a qua graminoſus ager Columellæ. Ab ola ut in⸗
Exherba⸗ quiunt olera nomen acceperunt: Vnde olla olera legit prouerbio
tio dicitur:de quorū paucul:s ad cōdimēta generib⁹ quæ digeſſimus
Gramen hæc ſunt: adiūximus & coronamēta de arboribus etiānum quibus
Gramino horti cōſiti eſſe debēt ad uoluptatē nōnulla cōſcripſimus:In herbis
ſus aūt multa efficaciſſima ad morbos remedia ſūt:vn̄ Herbarii tot me
Herbarii dici q vim & naturā herbaꝝ noſceˀ ſtudēt:& herbariā medicinā pri
medici mū a Chyrōe mōſtratā docti & īdocti paſſim ꝓfitenˀ ſæpi⁹ circū fo⸗
Herbaria ranei Aliū(vt dicitˀ)ꝑ cepe vēdētes: Adiiciēda fuerāt hortis ac co⸗
medicina ronamētis aluearia & apes res præcipui q̄ſt⁹& cōpēdii cū fauēt:Sed
Aluearia quoniā in pagis illaꝝ curā habere ſolēt Melliturgi Mellarii ueruſtici
Melliturgi iure prætermiſſa nemo vt opinor culpabit.
Mellarii MEnta herba notiſſima eſt:cuius odor animū & ſapor aui⸗
ditatē in cibis excitat. Mētæ nomen inqt Plini⁹ ſuauitas
odoris apud grecos mutauit:cū alioquin Myntha uoca⸗
medioſm⁹ retˀ Hedioſmos illi quoꝗ nomē ē: Mentā vero exiſtimāt
Myntha dictam a nomine Mynthes:quam ferūt pellicē Plutonis a Proſer⸗
pina depræheſam in mentā deformatā fuiſſe.hinc nos diſticho.

Summani pellex terram tenet arctius vlnis.
Miraris:verus uſꝗ perennat amor:

AMaracus herba ab amaraco nomē habuit:q puer regius
cū odifera geſtaret vnguēta caſū lapſus fracto vaſculo:
odore vnguinis in herbā mutat⁹ eſt:q̄ alii ſanſucū : Ro⸗
Sanſucus mani perſam vocitāt:Ex hac vnguentū odoratū & oleū
Perſa fit Amaracinū. Aulus. Gellius:Nihil cum fidib⁹graculo nihil cum
amaracino fui.Lucretius Poſteſꝗ ſuperbos vngit amaracino & fo⸗
Sanſucinū ribus miſer oſcula figit:Dicitˀ & ſanſucinū a ſanſuco:Plinius in.xiii.
ſimilis & in ſanſucino admixtis omphacio calamo : optimū hoc in
Cypro & Mitylenis:vbi plurima ſanſucus:& in .xxi. de ſanſuco lo⸗

quēs : ſit ex ea oleum quod ſanſucinum uocatur ſiue amaracinū ad excalfaciendos emolliendoſq; neruos: Non poſſum non admirari complures uiros alioquin eruditos amaricinū pro amaracino barbare etiam ſæpius effutire. *Amaricinum*

Serpillum quod græci Herpyllon vnde & Serpullum: etiā ſi a ſerpendo nomen accepiſſe autor eſt. M. Varro rei ruſticæ tertio: herba eſt foliis ramuſculiſq; per terrā ſerpētibus imprimis odoratū : de qua meminit Vergilius in bucolico ludicro de Teſtili intinctū faciente ſic ſcribens: Allia ſerpillum atq; herbas contundit olentes: ad medicinam efficacius ſilueſtre: in aceto decoctum frontiq; & temporibus illitum cum roſaceo capitis ſedare creditur dolores: *Herpylon*

Libanotis herba odorem Thuris habens Roſmarinus latine appellatur: Columella de cibariis apum ruſtice diſciplinæ decimo poſt hæc inquit frequēs ſit Incrementi maioris ſurculus vt Roſmarinus: & paulopoſt: Nā ſunt etiam languentibus remedio Cythiſi tum deinde caſiæ atq; pini & Roſmarinus: hæc trita & cū aqua ſparſa per ædes pulices nigellos necare dicitur: at ſuccus eius regiū morbū pellit & viſum exacutit. *Roſmarinus*

Saluiam latine noſtri qui nunc ſunt herbarii græce Eleliſphacon nominant mentæ haud diſſimilem albentem & odoratam: : hanc cum Arthemiſia alligatam qui habet viator laſſitudinem ſentire itinetariam negatur: Paralyticis prodeſt: dolorem dentium ex vino īpoſita minuit: & contra ſerpētium morſus exhibetur: Artemſia ipſa ab Artemide dicta eſt ſiue ab Artemiſia regina cū prius parthenis uocaretur: quæ omnibus fœminarum malis medetur : eandem quoq; ſecum habentibus negant nocere mala medicamenta beſtiam ue ullam : ne Solē quidem vt ſcribit Plinius. *Eleliſphacon* *Artemiſia* *Parthenis*

Ocymum a celeritate naſcēdi ex græco ſibi nomen vēdicauit: autor Pōpeius: Pli. in horto ſatoꝝ celerime naſcūtur Ocymum blitum napus & Eruca : celerius quoq; id ipſum putant erūpere ſi inter ſationis initia calida aqua fuerit aſpſum Odore nō improbatur: durat per autumnū & Theophraſto autore in libro de plātis tōſum diminutūq; regerminat: mā mis illitū lactis prouētum extinguit: capiti ueronicum roſaceo cephaleā tollit: Semen aūt cū ceramento ſutorio verucas pellit: eſt & ocymū genus quoddam pabuli vt. M. varro diſciplinæ ruſticæ primo atteſtatur: Id eſt ſegetes uirides ſectæ anteq̄ ſiliquas generent: bubuſq; datur vt citam aluum faciat: vnde nomen accepit. *Ceramētū Sutorium* *Ocynum*

APium folia habet petroſolino ſimilia ueꝝ maiora:honos ipſi in Achaia coronare victores ſacri certaminis Ne‑meæ:hinc Iuuenalis gaudētis fœdo pegrina ad pulpita ſaltu ꝓſtitui:graiæq́ apiū meruiſſe coronæ:& Plutarch⁹ ĩ Thimeleontis vita Corithios refert Apio coronare eos qui apud Iſthmon viciſſent ſacram & patriam coronam Apium exiſtimātes: quemadmodum & apud Nemeam Apio coronabātur victores cū pinus nōdum in vſus veniſſet:Ab Apii etiamnum corona quam.L. Apius in achaia meruit Apiorum gētē Romæ eſſe cognominatam legimus:Sapor eſt Apio acutus & odoratus uelut aneto & fœnicu lo:unde Auicēnas tradit illud oris optimū odorem facere:At ĩ cō dimētis qbuſdam peculiarem gratiā habet:præterea ſi piſces in pi‑ſcinis ægrotent eo viridi recreātur:Petroſelino autē nomen impo‑ſuit:Nam petra lapis & ſelinon Apiū dicit̃:Plinius alio genere Pe‑troſelinon quidam appellant in ſaxis natum:Eſt & Buſelinō:Helio ſelinon:oreoſelinon & Hipyoſelinō omnia ex eodem nomine apud græcos pendentia : a Selino urbs ſelinis dicta quod ibi plurimum naſcatur ut ſcribit Vibius ſequeſter.

Apiorum gens

petroſeli‑num

Selinis

ANetū autore Plinio ĩ.xix.& coquoꝝ & mendicoꝝ gratia naſcit̃ nā in cōdituris nō ĩſuaue eſt:& ſemen eius feruens olfactū ſingultus cohibet:ac ex aqua potum ſedat crudi tates Ipſius quoq́ ad tormina vis efficax:nam doloribus cōfert ut Auicēnas teſtat̃:eius comas in ſummo ſemina mittentes Muſcaria appellabimus:qualia ſunt fœniculo apio coriādro & aliis de Panace ĩ.xii.ſemine ĩquit Pli.in muſcariis depēdēte : ut ferulæ.

Muſcaria

ANiſum ĩ cōdimētis peculiarem gratiā habet a Pithagora inter pauca laudatū ſiue crudū ſiue decoctū:Item uiride aridumue omnib⁹ q̃ cōdiunt̃ quæq́ intingunt̃ deſidera‑tū. Quin ipſum oris halitum Iocundiorem facit fetorē tollens matutinis māducatū cū Zmyrneo & melle exiguo Inſom‑nia leuat ſuſpēſum ĩ puluino ita ut dormiētes olfaciant:appetentiā ciborum facit:mox vino collutum uultum præſtat Iucundiorem.

FOeniculū græco nomine Marathrū oculoꝝ claritati mi re confert:Angues per hymē membrana corpori ob‑ducta fœniculi cibo impedimentū illud exuūt:Senectu tem & Vernationē uocitamus.Idem oculoꝝ caliginem quam hiberno latibulo contaxerāt marathro ſeſe adfricātes depo nunt atq́ oculoꝝ aciē refouēt:ut ſcribit Aui. ex democriti auctori‑tate:uñ experimētis poſtea cognitū eſt idē ꝑſtare hominib⁹: Nam ſuccus eius cū melle attico uetuſtiſſimā licet caliginē diſcutit.Sere‑

Marathrū
Senectus
Vernatio

nus.Si tenebras oculis obducit pigra ſenectus:Expreſſæ marathri
guttæ cũ melle recenti detruſare malum poterunt.

RVta apricis locis & ſiccis cinere vult nutriri vt Plinius &
Strabo tradidere:gaudet & umbra fici ut Auicenas ſcri
ptum reliquit:quoniam eius radices ĩdigẽt calore ut eſt
apud Ariſtotelẽ in Problematibus:Peculiaris eſt illi au-
toritas ꝓpter uenena q̃bus remedium exhibes p̃ſentarium: Vnde
& Muſtellæ contra ſerpentes dimicaturæ Ruta ſe muniunt:& Cn.
Põpeius uictoria Mithridatica ĩ ſanctuariis:quæ aporeta & arcana:
regis manu ipſius Antidoti ſyntheſim ĩuenit:ex duabꝰ nucibꝰ ſiccis Aporeta
ficis totidẽ. & Rutæ foliis uigĩti ſimul tritis.mica ſalis addita:q̃d Sãctuaria
ieiunꝰ ſi quis ſumpſerit uenena eo die ĩnocua experiet̃.Rutam fur- Arcana
tiuã fertilius putant ꝓuenire: ſicut apes furto ſubtractas peſſime: Antidoti
eiuſdẽ quoq; frutice pluribus ãnis durare:niſi mulier quæ in men- Syntheſis
ſtruis profluio ſanguinis ſit eam tetigerit & ob hoc inaruerit. Apes fur-

SAturea fragrãtis odoris herba eſt quã Thymbrã nõnul- tiuæ.
li uocãt:diuerſam credit Columella:Hæc cãpo Troiæ vi Thymbra
cino ut aiũt nomẽ ĩpoſuit p quẽ fluit amnis : Thymbreꝰ
ut refert Strabo:& thymbrei Apollinis haud lõge tẽplũ
fuerat a cãpo ſic appellatũ: Põpeiꝰ a mõte Troião dcm̃ exiſtiauit Sa
turea aũt ipſa venerẽ emortuã ſuſcitat ĩ cibis ſũpta vñ ex græco vt q
dã uolũt nom̃ ſibi uẽdicauit q̃ſi ſatyrea: vt ſatyri ĩ uẽerẽ ꝓni & ſalaces Satyri.

PYretra herba eſt aromatica linguã adurens:nã Pyr ignis
eſt:Eius folia in acetariis probãtur: Radice uero utunt̃ Pyr
pigmẽtarii:qua mãduca(ut dicitur) ſi quis glãdem mẽ-
tulæ ſaliua humectauerit in coitu ad duciclunium coget
fœminã:de quo Lucretiꝰ:Idq; ſua cauſa cõſuerunt Scorta moueri:
Ne cõplerent̃ crebro grauidæq; iaceret:Et ſimul ipſa viris Venꝰ vt
cõcinnior eſſet:Ita enim dicere placuit Ducicluniũ: ſicus Apuleio Duciclu-
Poſcinumiũ:Præterea Ducicluniæ meretrices dicũt̃ q̃s alii receclu nium
nias mobilitate cluniũ nõ ſine venere amatoribꝰ placer̃ elaborãtes: Duciclu-

LActucæ a lacte autoribꝰ Plinio & Var.nominatæ naturã niæ
habent refrigeraticem: & ideo per æſtatẽ grate ſtomaco Recelli-
faſtidiũ auferũt: cibi appetantiã faciũt:& ſomnũ con- cluniæ
ciliãt vt ex Galeno ſcribit: Auicẽnas : p̃cipuũ ad hoc eſt
Papauer cuiꝰ e ſucco fit quod opiũ uocãt habẽs p ſomnũ vim ſi co Papauer
pioſius ſumat̃ mortiferã:Ignauius eſt meconiũ ſuccus & capitibus: Opium
quæ Codia græci: foliis ue decoctis:Diuus Auguſtus priſtinã olim Meconiũ
ualitudinẽ lactuca recuperauit Muſæ medici prudẽtia: Collumella Codia
ruſticæ diſciplinæ vndecimo:Iãq; ſalutari properet Lactuca ſapore.

Triſtia quæ releuat lōgi faſtidia morbi: Antonii muſæ medici ĩ Au-
Cappado gusto meminit Suetonius cui ob reſtitutā Cæſari ſanitatē Po. Ro.
cæ ſtatuā iuxta ædē Aeſculapii erexit: Lactucaꝝ criſpas Capadocas vo
Seſſiles cāt: ſeſſiles vero q̄ late ꝑ terrā diffūdunť. Endiuia quoq; lactucarum
Endiuia generi eſt adſcribēda: Satiua magis probať & illa precipue quæ fo
lio criſpo ſolet prouenire: nā elixa cū ſtomacha cēſetur: Altera ſpō-
Intuba te pululans longo & anguſto caule intubis haud diſſimilis eſt: Intu
ba ipſa a ieiuno ĩ cibis ſumpta ſemꝑ epaticis ꝓfuere vt aſſerit Theo
dorus Priſcianus: A medicis impēſius laudatur Endiuia: E paticis
enim mire confert ſtomacho ſaluberrima vt eſt apud Auicennam.

ERucæ herbæ vis ineſt calida: lōgꝙ frigora cōtēnit & lactu
cæ miſceť in cibis: vt illius tēperet frigiditatē: venerem
quoq; valēter excitat: hinc Poeta ĩ moreto venerē reuo-
cās eruca morātē: & Columella: Excitet in venerē tardos
eruca maritos: Veꝝ ad hoc efficati⁹ eſt ſemē qđ Galenus ĩ Pharma
Satyria ceuticoꝝ libello pōit ĩ Satyriis hoc ē cōpoſitiōib⁹ ad libidinē excitā
Euzomon dē: In cōdiēdis vero obſoniis tāta fuit eius ſuauitas: vt græci Euzo-
Naſturciū mon appellauerint: Id qđ Plinius in .xx. ſcriptū reliquit: Eiuſdem fe
re ſaporis eſt Naſturciū dictū a nariū tormēto: quod aīum ita exa-
cuit: vt contra torpentē & ſomniculoſum dicamus: Ede naſturciū
ideſt excita te: Erucæ itē in hortis aīalia herbis noxia naſcuntur: q̄ a
Campe græcis Campes vt refert Columella .xii. aduerſus illas ex eq̄ capite
oſſa palo imponūtur & cancer fluuiatilis ĩ medio ſuſpēſus auxiliať.

Peplios POrtulaca quā græci Peplion dicunt & Adrachnem: her
adrachne ba eſt frigida & humida vt ſcribit Auicēnas quæ dentiū
Dentium tollit ſtuporem: vt eſt apud Amphrodiſæum in Proble-
ſtupor matibus: & Ariſtoteles quærens cur id faciat Portulaca
& Sal qui etiam congelationem dentium diſſoluit cauſam affert hu
miditatis viſcoſæ exſorbentis humidū acutum ſiue acerbum quod
erat circa dentes: venerem inhibet & veneris ĩſomnia: præterea cō
tra Vuulæ morbum collo ſuſpenſa probatur veluti exēplo Plinius
Vmbilic⁹ affirmat. Sed & vmbilico prociduo impoſita medetur.

procidui BOgloſſus & ſatiua eſt quam Boraginem triuiales vocant
Bubula li- & ſilueſtris: Latini ab aſperitate linguam Bubulā vtrāq;
gua appellauere: calida eſt & humida: cardiacis auxiliatur in
Bogloſſi- cibo ſumpta: ſanguinem purgat: & hilaritatem inducit:
ni flores flores eius in condimento & medicina peculiarem gratiam habēt:
Ipſa vero in vino deiecta animi voluptates auget: Hinc Euphroſi-
Euphroſi- num græci dixere quaſi lætificantem: Nam ἐυφϛῦιν eſt lætari: Eu
ne phroſine lætitia: & Euphroſia exultatio.

Eta hortenſiũ herbarũ leuiſſima eſt: duo eius genera græci fecere a colore nigram & candidã: mira differẽtia ſi vera eſt. Cãdida ſolui aluum: nigra modice inhiberi: Illinitur alopepetiis cruda & uulceribus in capite manãtibus: Cocta fluctuationes ſtomachi & ventris ſiſtere exiſtimatur: & cum Braſſica in dolio vini ſapor corrũpatur: odorem foliis Betæ demerſis reſtitui autor eſt Plinius. Inter Anniuicaulia ſiue Annuifera numeratur germania inareſcẽtia quidem & exoleſcẽtia ſed radices retinẽtia quæ annuatim pullulant: vt Hyſopus lateris morbo quæ dicitur pleuritis conferens: Siliquaſtrum odore piperis vnde etiam Piperitis: lapatiũ quãdoq; Rumex & eius omnino ſpecies acetoſa: Meliſſa: Nepta ſantolina in acectariis hyeme grata Pulegium ipſo brumali die ſuſpenſum in carnariis floceſcens: Myriophylon Millefolium capillamenti modo folioſum: Marubium quod praſiõ eximie Hæmoptoicis vtile: Betonica domũ in qua ſata ſit tutã reddẽs a piaculis omnibus Glycyrrhiza dulciradix quæ uulgo Liquiritia tuſſi conferens: & Liguſticũ quod paſſim Liuiſticũ ad detrimẽta laudatum: Panacem aliqui vocant: quod nomen omnium morborũ remedia promittit: vt plinius auctor eſt.

Annuicaulia · hyſopus · Siliqſtrum · Piperitis · Lapatum · Rumex · Meliſſa · ſantolina · Nepeta · Pulegium · Acetoſa · Myriophylon · Marubiũ

Nula calida eſt: hinc radice illius per hyemes ĩ pulmẽtariis quibuſdam vtimur: ſeritur occulis ex radice exciſis ut harũdo: Illuſtrata eſt olim Iuliæ Auguſtæ cibo quottidiano: auſteritate tamen aliquãtulũ pungit: vnde Horatius Acres inulas appellauit: Cõdita tuſſim ſedere credit: a ieiuno quoq; cõmãducata dẽtes cõfirmat ſi vt eruta eſt terrã nõ attigerit.

Praſion · Betonica · Liguſticũ · Glycyrrhiza · Panax

Inapi herba nota: cui⁹ ſemine ſemel ſato vix eſt liberare locum: qm̃ cadẽs protinus viret: nec aliud magis ex his quoq; vis ĩ ſublime fertur iudicauit pithagoras in nares & cerebrũ penetrare: nam uſus eius etiam pro pulmentario in patellis inquit Plinius decocto citra itellectum acrimoniæ: Et nũc cõdimẽtum ex eo faciunt admixtis uuis paſſis: pipere: ficis: Sandalis rubris: ſapa: & melle contra pituitã teneř in oro donec liqueſcat: gargariſſatur ad vuam cũ aceto & melle: ad dentiũ dolorẽ manditur: Senſus atq; ſternutamenta purgat ſtomacho vtiliſſimũ.

Raſſicæ Cato tria facit genera: vnam extẽſis foliis caulæ magno: alterã criſpo folio quã Apianam vocat & ſelinada: tertiam minutis caulibus lenem & tenellam: Cyma a prima ſectiõe preſtat: hic eſt inquit plinius Quidã ipſoꝝ cauliũ dilicatior teneriorq; cauliculus: Prototomũ græca dictione ueluti primæ ſectionis vocitam⁹. Columella: ſed iam Prototomos

Apiana · Cyma · Prototomus

Caules tempus decidere caules. Braſſicæ uero ipſæ uel quaſi paſſicæ dicũ
Cauliculi tur: vt ſcribit Varro: uel a præſecando quia folia præſecamus e tyr
Lacuturreſ ſo vt Pompeius: Sed & caules nuncupantur: vnde Cauliculos ſiue
Sabellici coliculos deducimus: Et capitatos caules peregrandes capite in
caules orbem porrecto olim Lacuturres: & ſabellicos caules vſq; in admi‑
Tyrſi rationem criſpos appellamus: uerũ etiam herbarũ plurium ſtipites q
Scapi Thyrſi & ſcapi hoc nomine ſignificãtur. Inde vnicaulis herba quæ
Vinicauliſ vnico tantũ caule creſcens in ramulos nõ diffundiť: Braſſicæ cibo ſenſus purgãtur: Ereſiſtrati diatribatenuit nihil ſalubrius: nihil uti‑lius eſſe ſtomacho & neruis Braſſica: Ideoq; paraliticis & tremulis & Hæmoptoicis eã dari iuſſit: Eſt autem pauci nutrimenti: crapulã ſoluit: ebrietatem retardat vt refert Ariſtoteles & Auicennas: Nã exſiccat uapores vt Galenus atteſtatur. Si quis parum audiat ĩquit M. Cato in re ruſtica terat cum vino braſſicã ſuccumq; expreſſum tepidum in aurem inſtillet: cito intelliget ſe plus audire: Dioſcori‑des deniq; medicus tradit populum Romanum ſexcentis fere an‑nis medicina braſſicæ uſum non dum enim ad urbem conuenerãt medici: qui pigmenta ſecum attuliſſent ſed ea tempeſtate militares viri glorioſas cicatrices gratuito olere curabant.

A Triplex & ſilueſtre & ſatiuũ eſt olus: accuſatũ a Pythagora tanq̃ faceret hydropicos: morbũ regiũ: & pallorẽ: addidere medici Dionyſius & diocles gigni ex eo plurimas ægritudines: nec niſi mutata ſæpius aq̃ coquẽdũ: Illinitur autẽ ſalubriter ĩcipiẽtib⁹ furũculis ſiue crudũ ſiue coctũ fuerit:
Atrapha‑xis Atriplicis olus græci Atraphaxin appellãt: autore Columella ĩ. xii.
Spinacia Decipiũtur ꝑfecto q̃ exiſtimãt atriplicẽ eẽ ſpinaciã: Ita. n. noſtri tpis
Hiſpaniũ olus medici herbã illam ſemine ſpinoſo uocitãt cum olus hiſpanum for taſſis ſiue blittum rectius poſſit & debeat nuncupari.

B Littũ herba eſt iners ſine ſapore: aut acrimonia ulla: vnde cõuitium apud Menandrũ poetam uxoribus faciunt mariti: & Plautus blitteã dixit meretricẽ: Stomacho inutilis eſt uentrẽq; adeo turbat vt cholerã faciat aliq̃bus: Clauis tñ pedũ & lienib⁹ ꝓdeſſe crediť: a ſaporis ãt ſtupore appella
βλᾶξ tã eſſe ex græco ꝙ ab illis βλαξ ſtupid⁹ dicať Põpei⁹ exiſtimauit.

C Oriandrũ inter ſilueſtria nõ ĩueniť: ſed ubiq; fere ſatum naſciť: p̃cipuũ habeť ægyptiũ: vis magna dať viridi ad refrigerãdos ardores: ſimplex edẽdũ nõ ẽ: ſed aceto p̃parandũ ꝓpter inatã malitiã. M. Varro eo ſubtrito carnẽ ĩcorruptã cũ aceto æſtate ſeruari poſſe credidit: Xenocrates uero mẽſtrua cõtineri vno die ſi granũ biberit fœmĩæ biduo ſi duo &

totidẽ dieb⁹ quot grana ſumpſerit:hic Macer:Xenocrates inqt totidẽ ceſſare diebus mẽſtrua : quod mulier coriãdri grana uorabit. Prohibet & uapores a capite vt ſcribit Aui.ĩ aceto aũt albo p diem maceratũ reddit illd̃ aptiſimũ ad pulices necãdos:p ædes ſpargat̃.

CVcumeres a curuor̃ nomẽ autor̃ Varrõe acceperũt: creſcũt q̃ cogunt̃ forma:ĩ italia virides & q̃ minimi ſunt:cũ magnitudinẽ exceſſere Pepões vocant̃:q ĩ cibis ĩpẽſius refrigerãt:aluũq; molliũt:Sũt & melopepões q nõ pẽdẽt ſub humo rotũdant̃:Neoterici mellones appellãt: quos ẽt p ſumã hyemẽ Galien⁹ ĩpator exhibuit:Idẽ recentes vuas trienio ſeruauit: cucumis ip̃e tenet &iocũdiſſim⁹ fit:ſi añq̃ põat̃ ſemẽ lacte maceret̃: nõnulli etiã quo dulcior exiſtat hydromelle id faciũt:Locus aũt cucumerariũ vt cucurbitarũ nũcupat̃:Hieronym⁹ Iſaiæ prĩo:ſi tamẽ Hieronym⁹ eſt:Derelinquet̃ inqt filia ſyon vt umbraculũ in vinea: & ſicut Tugurium ĩ cucumerario:nam in vineis & cucumerariis ſiunt cuſtodiaria:vt videmus quaſi ergaſtiola temporaria.

Pepones Melopepones Melones Cucumerarium Cucurbitarium

CVcurbitarũ duo ſunt genera:lõgæ & rotũdæ:cõmẽdant̃ in cibis lõgiores:cũ rotũdiorib⁹ p̃ſertim uaſor̃ vice utamur.Pli.Nup ĩ balnear̃ uſus venere vrceor̃ vice:iã pridẽ vero ẽt cador̃ ad vina cõdẽda:& Columella:de media inquit parte cucurbitæ ſemen inuerſo cacumine ponito vt fiat incremẽti uaſtioris:nã ſunt ad uſum uaſor̃ ſatis idoneæ:Cortex nõ ſiccis tener eſt:deradit̃ tamẽ in cibis:quos ſalubriores præſtãt quæ pẽdendo creuere:prolixiori tamẽ & tenuiori fructu qui maius reliquis inuenit pretiũ:nam ear̃ genus eſt unũ quod Camerariũ uocant quia cameras & pergulas operit reptantibus flagellis & capolis ĩnitentibus:Chryſippus medicus illas damnabat:ſed omnium cõſenſu ſtomacho utiliſſimæ & interaneor̃ ueſicæq; exulceratiõib⁹ medicant̃: bonũ humorẽ eas generare & febrib⁹ cholericis ꝓdeſſe Auicennas teſtatur: Cauendum eſt autem ne eo in loco quo cucumeres & cucurbitæ conſitæ ſunt mulier admittatur:nam fere ipſus cõtra ꝯtu vt notat Collumella virentium incremẽta langueſcunt:& ſi in menſtruis fuerit etiam viſu nouellos fœtus necabit.

Cuſtodiarium Camerarium.

RAphani adeo frigore gaudẽt:vt ĩ germania ĩfantiũ puerorũ ſi Plinio crdim⁹ magnitudinẽ æquẽt. Iidẽ hiberno tẽpore vtiliſſimi in cibis:ructus tamẽ mouent dentib⁹ ſemp inimici:eos.n.atterere dicũt:Androcydes raphanũ ꝯtra ebrietates mãdi p̃cepit:mire uenenis aduerſari veteres credidere:Vnde ante alios cibos mẽſis apponebat̃:calidæ eſſe virtutis omnium medicorũ opinione cõfirmatur:& nobis quoq; ex uſu

licet cognoſcere:nã cũ cæteris cibariis ĩſtomacho ſolus ructus mo-
uet:Auicẽnas.Raphanus ĩquit digerit & non digeritur: Alexãder
quoq; Aphrodiſæus ĩ problematis refert calidũ eſſe: hũores exſic-
care & attenuare:mouere aũt ex humorib⁹ ſpũs ac eos exhaurire &
exinanire dũ p eos eructat:Aegyptii propter oliui fertilitatẽ quod
de ſemine faciũt Raphanũ ĩpẽſius celebrãt: Genus eſt vnũ q frõ-
Armoracia de copioſius quam corpore Armoraciam noſtri appellauerunt.

Staphylinus P Aſtinacæ duo ſunt genera:vnũ quod agreſte ſpõte pro-
ueniẽs Staphylinũ græci dixere:alteꝝ uero radice uel ſe-
mine primo vere ſiue per autũnum:ut ex autoritate Hi-
gini ſcribit Plinius:In cibis hyeme uere etiã prĩo gratio-
res ſũt:& preſertim cocte mox patinis cõdita:Eſt & e genere Paſti-
Siſer nacæ Siſer:radice ſubruffa:quã olim Tiberius Cæſar illuſtrauit:fla-
gitãs eã oĩbus annis e germania:Gelduba fuit oppidũ Rheno im-
Carotola poſitum ubi pcipua generoſitas:Carotola a neotericis vocitatur.

R Apa frigoribus dulciora fiunt:cibi vſum Romanis illis
pſertim veteribus qui frugalitatẽ vt deam adorabãt præ
ſtiterunt: vñ a Samnitum legatis inuẽtus eſt.M. Curius
cognomẽto dẽtatus rapũ ad ignẽ coquere autores Plu-
tarchus in apophtegmatibus & Cicero ĩ Catõe maiore: Palma dat̃
in nurſino agro naſcẽtibus:Democritus a cibis abdicauit pp infla-
ctiones.Diocles vero & Dionyſius magnis laudibus extulerũt:Fo-
lia etiã cibariis ſeruiũt decocta ad minutal quod Rapaciolum no-
minamus Mediolanenſes vero Rapacium.

Rapaciolum N Api rapis lõgitudine ĩ primis differũt quos apud Roma
Rapaciũ nos Amiternũ ciuitas in ſabinis laudatiſſimos mittebat:
Martialis in Xeniis:Nos amiternus ager fœlicibus edu-
cat hortis:Nurſinas poteris parcius eſſe pilas:& Plinius:
palma Romæ Amiterninis datur:inde nurſis:Tertia nr̃atibus. Eſt
iter napos genus quodã ſilueſtre ſatiuũ etiã radiculæ perexiguæ ad
Rapõciũ acceraria nõ ĩprobatæ:noſtri Raponciũ vernaliter dictitãt.Bunion
Bunion græci Napum vocant:vnde Pſeudobunion mentitũ napũ: Nam
Pſeudobunion pſeudo falſum notat: Hinc pſeudoſmaragdus: pſeudopropheta:
pſeudolus:Pſeudographus falſarius ĩ ſcribẽdo & alia compluria.

Pſeudographus A Llium in caput:creſcit nucleoſq; membranis quibus veſti
tur ĩcludit:aſperum eſt ſapore:& quo plures habuerit nu
Pſeudoſmaragdus cleos eo aſperius. Tradidere nonnulli interlunio poſitũ
& item luna ſilente intermeſtriue euulſum odoris fœdita
Luna ſilẽs te cariturum:oculos hebetat:inflatiões facit:ſtomachum lædit co-
ĩtermeſtriſ pioſius ſumptum:ſitimq; gignit.Somnos tamen prouocat: atq; in

rotum rubicũdiora reddit corpora:gallinis quoq́ contra Pituitam prodeſt. Auicẽnas cum vino dandũ præcepit aduerſus ſerpentium morſus:Galenus vero Theriacam appellat ruſticorũ: At Horatius in Epodis illud execratur: Edat Cicutis aliũ nocentius:O dura meſſorum ilia Quid hoc veneni ſæuit in præcordiis? Theriaca aũt inter remedia eſt pſentaria cõtra venena fere oĩa:ſic dicta ꝙ venenis beſtiarũ aduerſetur:alii ꝙ e viperarũ carnibus cõſtet q̃ naturalẽ q̃ndã mutuũ affectũ habent quã Anpathiam vocant aduerſus quod uis aĩal venenoſũ:admiſcet̃ pterea Dictam⁹ herba cui ꝓprietas cũ corde:Epatoriũ cũ iecore:Scolopẽdriũ cũ liene:Petroſelinũ cũ vẽtris orificio:Hyſopus cum ſepto & pulmone Seſſeli cum veſſica vrinæ: Helenium cum renibus: Ruta cum colo:& cum cerebro Gẽtiana.

Theriaca ruſticorũ
Anpathiã
Dictamũ
Epatoriũ
ſcolopendrium
Petroſelinum

CEpe plura ſunt genera:nobilior eſt Aſcalonia ab oppido iudeæ: Nã vt refert Strabo ĩ.xvi. Aſcalonenſiũ regio præcipue fert cepas optimæ rotũdiſſimæ:itẽ ruffe acriores q̃ cãdidæ:ſiccæ q̃ virides:crudæ q̃ coctæ:cepa oculos mordet:vñ a græcis nomẽ ĩpoſitũ crõmion quaſi pupillã oculi cõprimi cogeret:vt ſcribit Ariſto.in problematibus: Vñ lachrymoſa dicit̃ a Columella:reuireſcit & cõgerminat decedente luna:innareſcit creſcente:quã ob cãm ſacerdotes ægyptii credũt Peluſiotas cepis abſtinere:quia ſolũ oleꝝ cõtrarias lunæ uices habeat minuẽdi atq́ augendi:hinc Diuus Hieronymus: Impelle ſi uales peluſioten vt edat cepe: Adde ꝙ aliũ & cepas inter deos iureiurãdo habet ægyptus: ex quo exiit illud Satyrographi poetæ Porrũ & cepe nefas violare & frãgere morſu O ſanctas gẽtes qbus hæc naſcunt̃ ĩ hortis numina: Cepis caput grauatur: cerebrũ ĩfeſtat̃:ſõnuſq́ grauis inducit̃: Hæmorhoidibus tamen tritæ impoſitæ vehementer proſunt. In cibis aluum molliunt:& appetentiã faciũt: Eaꝝ ſoliculũ taliam appellamus:nam Talea lignum eſt præciſum ex vtraq́ parte ſed cuſpidatũ in ima:plantandi gratia:a quibuſdã etiam ponitur pro Teſſera:hoc eſt ligno complanato quo numeros notant ruſtici idiotæ mechanici:& imprimis apud nos pagorum magiſtri.

Hyſopus
Seſeli
Helenium
Rura
Gentiana.
Aſcalõiæ
Crõmio
Talia
Talea
Teſſera
Magiſtri pagorum

BVlbus haud diſſimilis cepæ uenerem ĩpendio excitat: vt ſcribit Dioſcorides: vnde epigrãmatarius poeta : Cũ ſit anus cõiunx cũ ſint tibi mortua mẽbra : Nil aliud bulbis quãſatur eſſe potes:& columella ĩ.xi. quæq́ uiros acuũt armantq́ puellas: Iam Megaris veniãt genitalia ſemina bulbi: Quibus adſtipulantur. M. Varro & Apicius ſcribentes : Nuptiis legitimis Bulbos ſponſis apponi ſolitos cũ nucleis pineis aut erucæ ſucco & pipere ad vſum veneris: Megarici a megaris urbe græciæ ĩ di-

Mons nuptialis

Epimeniũ ſciplina ruſtica a Catone celebrantur: Eſt bulborum genus Epime-
Epimeni- nium & per diminutionem Epimenidium e Scylla : Bulbos autem
dium ſcito generaliter dici radices rotundas tunicatas: quales ſunt croci.
Scyla Narciſſi & harundinum.

Porri duo habenẽ genera ſectiuũ & capitatum: ſectili Ne-
ro iperator autoritatẽ dedit cũ eo vocis gratia pſertim
æſtiuis menſibus vteretur: viſcoſitatem nãq; habet leni-
Trachea tiuã qua confert arteriis pulmoniq; eſt Trachea ne exſice-
tur: Præterea purgatuum eſſe gutturis teſtaẽ Ariſt. Capitatum ve-
ro in caput creſcit Vñ nomen: Id fiebat ſuppoſita tegula vel ſilice:
Succus frequẽti etiã trãſlatione i caput rotundaẽ: ſuccũ loetiferũ eẽ oſtẽdit.
porri Plinius Qui ſcribit Melã equeſtris ordinis rerũ ex pcuratione a Ti-
berio Cæſare accerſitũ i ſũma deſperatiõe ſucco porri ad triũ dena-
rioꝝ argẽteoꝝ põdus hauſto ɔfeſtim ſine cruciatu aĩam exhalaſſe.

Maluæ genera duo Plinius poſuit: quæ foliorũ amplitudi
ne diſcernanẽ: i ſatiuis maiorẽ græci melopen : alterã ab
Melopes emoliendo aluo Malachen dixere: ſilueſtrẽ cuius folium
Malachis grandiuſculũ eſt & albæ radices Altheã & ab excellentia
Althea effectus Ariſtaltheam apoſtemata fere oĩa reſoluentem vt eſt apud
ariſtalthea Auicẽ. Malua ipſa quæ ſeptimo menſe in arabia arboreſcere & Sci-
Scipiones pionũ ideſt baculoꝝ vſum pbere crediẽ : aculeatis ictibus medeẽ.
Vẽtrẽ quoq; ſoluit vel clyſteribus infuſa vel in cibis ſumpta. Cõmẽ
danẽ in primis ex ea cauliculi ſurgentes a radice quos detraſis prius
foliis ĩ modum aſparagoꝝ coctos ĩ cibariis cum aceto oliuo ſale &
aromatis nõ iprobãdos ipe dixerim: nã guſtu iocũdi aluũ ſalubriter
emollientes bonam per ætates valitudinem præſtare creduntur.

Aſparagi ſilueſtres ac horridi natura fuerãt: verũ altiles fa
cti: ternisq; libris in ſolo rauenacio ſpectantur. Coruda
Coruda inquit Cato in hortis ſerenda eſt vnde fiãt aſparagi: de
quibus epigrãmarius poeta in xeniis: Mollis in æquorea
quæ creuit ſpina rauẽna: Nõ erit ĩcultis gratior aſparagis: ſic aũt iõ
dicti q; ex aſperis virgultis leguntur autores Pompeius & varro: In
aqua citule coquuntur: hinc: Auguſtus ad exprimendã in rebus ce
leritatẽ dicebat vt ſcribit Trãquillus: vellocius q̃ aſparagi coquan-
Spongiæ tur Aſparagorum altilium Satiuorũq; radices Spongias vocamus.

Capparis herba calida & ſicca in cultis terris nõ facile pro
uenit: multi enim ſunt experti: ſed in caſſum radices trãſ-
ferentes & ſemina ſerentes vt tradit Ariſtoteles in Pro-
blematibus: Cõtra ĩ aridis: in Incultis: & præcipue in pa
rietinis hoc eſt muris veteribus ſine tecto luxuriat ſpargens per ter

ram frutices:Coitum auget & ſpleneticis impenſius prodeſt:velu-
ti & Tamarix mirabilem habens Antipathiam contra lienẽ:ita vt ſi Parietinæ
ex ea alueis factis bibant ſues ſine eo viſcere inueniãtur:& ideo hoĩ Tamarix
ſplenetico cibũ potũq; dedere in vaſis ex ea factis:quæ expertus in
me teſtari audenter & vere poſſũ eo remedio lienis duritia liberat⁹.

ERyngiõ herba aculeatæ mordacitatis ſpinoſa veluti car
duus:ſatiua in cibis probatur radice tantũ:quæ melle Ci
namomo & Cariophilo condita guſtui nõ iniocunda nõ
inſuauis venerem emortuam excitare creditur.

CArduus ſatiuus cibis adhibetur: de quo Plinius certum
eſt inquit carduos apud carthaginem magnam Cordu-
bamq; precipue ſextertia ſena milia e paruis his reddere
quoniã portẽta quoq; terrarũ in Ganeam vertimus etiã
ea quæ cõſciæ quadrupedes refugiunt:Manducatus Carduus oris
commendat odorem:Ad eſcam tener habendus eſt aliter impro-
batur:Scolymos græce dictus in latino vt ait Dioſcorides Stroby- Scolymos
lus vocatur quia nucis pineæ ſpeciem habet: vt videmus: vuluis Strobylus
etiam conferre dicitur & maxime radice ad mares generãdos:hinc
eſt q; matronæ complures vt vidimus efflictim carduos appetunt:
nec fortaſſe fit ob venerem quam excitant: Vini quoq; appeten-
tiam faciunt:Elixi in patinam ponuntur mẽſiſq; inferuntur:eſſe aũt
eos cum Cinamo & ſale conſueuere plurimi addunt quidam mel
& acetum:Carduis ſiccatis vtũtur fullones:unde Serenus:carduus
& nũdum doctis follonibus aptus:verum vt opinor & ita eſt hi ful-
lonarii inter ſilueſtria numerantur:eorum nãq; pluta genera notaui
mus quorum florem Pappum nominarunt. Pappus

ROſas inter coronamẽta hortenſia:violaſq; pene inquit
Plinius noſtri nouere:de his igitur liliiq; floribus paucu
la dicemus:Poſtq̃ &.M.Cato in hortis coronamenta ſe
ri precepit:Roſa ſemine vel virgulto ponitur ſcrobibus Semẽ roſe
aut ſulco breuiſſimo:Inſeritur & ocellis radicis vt harundo:ſemina
autem non exiſtimemus medios floſculos crocei coloris quos fe-
runt:nam baccas purpureas nutriunt:quas in piruli formã plenas
ſeminibus poſt vindemiã maturas oſtẽdũt:Roſam præcocem ha-
bere qui voluerit duobus palmis ab ea in gyrũ fodiat:& aqua cali-
da rigabit:calice germinare incipiẽte. Eius plura ſunt genera:odo
ratius eſt quod in ſpinetis per arua naſcitur:vtuntur illo ad vnguẽ-
ta oliuum & medicamina pigmentarii:Validiora etenim habentur
omnia ſilueſtria:q; vt ĩquiũt his terra pinde ac mater eſt:cæteris no Silueſtria
uerca:Ego vero primã odoris laudẽ poti⁹ dederim roſis quas nũc validiora

Damaſce paſſim Damaſcenas dicimus non ſolū biferas ſed toto ferre anno
næ roſæ floreſcētes: Roſis cōſita loca roſaria vt Violaria: & Roſeta vt lilieta
Roſarium uocitamus: Græci roſam Rhodon appellant: Inde Cynorhodos
Violariū & Rododaphne deducta: Et Rhoſinū oleū e roſis: quod roſaceū
Roſetum noſtri nuncuparunt. Roſarū in coronis vſus prope nimius eſt: Cū
Lilietum e floribꝰ fierēt ſerta a ſerēdo ſeruie vocabant: coronas vero tenuio
Rhodos res qbus vſi ſunt antiq Strophia inqt Plinius dixere vnde nata ſtro
Rhoſinū phiola: verſicolores Sycionii ex īgenio pauſiæ pictoris inuenerunt
Roſaceū poſt olympiadē cēteſimā. Floribꝰ autē p hyemes deficiētibꝰ tamē
Coronæ to e cornibꝰ tīcto coronas hibernas fecerūt: paulatimq; & Romæ
Seruiæ ſubrepſit appellatio: corollis inter initia ꝓpter gracilitatē nomina
Strophia tis: mox & corollariis: poſt q̄ e lamina ærea tenui auro oblita dabā-
Corollæ tur hæc ille. Qui coronas facit coronarius a noſtris Stephanoplo-
Corollaria cos a græcis dicit: nā Stephanos ē corona: Sed & victores ī ludis &
Coronariꝰ viri fortes ī bellis opa ſtrenue nauata coronas virtutis ꝑmia repor-
Stephano tarūt. Quæ ut plurimū ex auro & frondibꝰ fuere: Bellicæ celebrant
plocos oualis: naualis: muralis: obſidionalis: caſtrēſis: ciuica: & triūphalis:
Stephāos quod aurū etiā coronarū: de quibus plura Plinius & A. Gellius.
Bellicæ VIolæ plura ſunt genera: purpureæ luteæ croceæ & albæ:
Coronæ purpuream ſponte naſcentē apricis & macris locis e ra-
Aurū co- dice exeūtem iacynthū appellāt: ab iacyntho qui deli-
ronarium tiolum fuerat appollinis in huiuſmodi florem mutato:
Iacynthus vt mythicorum quidam fabulantur: inde veſtis Iacynthina: alii Iā-
vnde veſtis ianthina. & papinius violantillam dixit ianthida: nam
iacynthi eadem illis ſunt uaccinia. Satiuis maior autoritas luteæ vt
Lutea ſcribit Plinius quæ & flammea flox & luteola nominatur: Inter vio-
Flammea las ipſe poſuerim florem odoratum: cuius fragrantia haud diſſimi-
Flox lis Cariophilo de quo inter aromata iam dictum eſt merito nomen
Cariophi- ab illo ſibi vendicauit.
lus LIlium roſæ nobilitate proximū eſt cognatione olei & un-
guenti quod liliō uocāt: cādor floris eximius: foliis foris
ſtriatis. & ab anguſtiis in latitudinē paulatim ſeſe laxan-
tibus effigie calathi: reſupinis p ambitum labris tenuiq;
filo & ſemine ſtantibus in medio crocis: ſimilem producit in frute-
Cōuoluu- tis Conuoluulus herba: ſed ſine odore: nec crocis intus: Cādorē tā
lus tum referēs: ac ueluti rudimētum naturæ lilia facere cōdiſcētis: Eſt
Narciſſus & purpureū liliū: Narciſū uocāt a puero narciſſo: Pliniꝰ ī. xx. a Nar
Narce ce deducit: Narcen græci torporē dixere: odor quippe illius caput
Crynon agrauat: Eſt & rubēs Crynon appellant. Quidam inter genera li-
Iris liorum & irim poſuere: radice tantū cōmēdatur nobiliſſimi odoris

vt Salicica:floret diuerſi coloris ſpecie ſicut arcus cæleſtis vnde nomen accepit:ſed de his hactenus. Iam ad arbores tranſeamus ſine quibus horti nec eſſe nec dici poſſunt.

ARbores in maximo precio habuit rudis illa veterũ antiquitas:vtpote e quarũ fructibus ante fruges inuẽtas alimẽta:e libro ante velleta veſtes miniſtrabantur: & ante chartas volumĩa texebanť:ex his quoq; oleũ corpora liquor recreans:vireſq; potus vini:tot deniq; ãnui ſapores indies maturitate puenieẽtes:& mẽſas ſecũdas replẽtes:tot medicamina e frõdibus:Ligno:floribus:radiceq; prouenietia:Innumerabiles pterea ſunt vſus earũ ſine qbus vita duci vix poſſet. Arbore agros arbuſtamus:arbore caua currimus equor:aduehẽtes pip:ebenũ:vniones:gẽmas aromata:Reubarbaꝝ:caſiam:compluriaq; alia ad vſus noſtros:Balſamũ & thus ad cultus diuinos arcanaq; myſteria: arbore fundamẽta in vliginoſis paluſtribus & aquoſis locis firmamus: arbore cõſtruimus tecta:arbore mẽſas dolamus:hic acernæ & citreæ olim precioſſimæ:arbore ſedilia fulcra arculas paramus:arbore validiſſimũ elementũ quo cibaria ad alimoniã præparãtur ſeruamus: habẽt & arbuſculæ propria numina. ioui deorũ vt dicebant maxĩo Eſculus. Apollini Laurus:Mineruæ olea:veneri myrtus:Herculi populus:Plutoni cupreſſus:Baccho uitis & cybeli ſiue pani Pinus dicatæ ſunt. Quin & Siluanos Faunoſq; ſiluis dedit antiqtas:& Dryades Hamadryadeſq; nymphas adfinxit. In hortis autẽ ponẽdæ ſũt arbores & ad voluptatẽ & ad fructuũ vtilitatẽ:quaꝝ culturã Eumolpus athenis primus oſtendit. Sed qm̃ plurima earũ ſunt genera ita vt vix numerari poſſint:omiſſis quæ cõuenire non videntur de quibuſdam & quidẽ breuiter dicemus:primũq; de frugiferis: mox de his quæ vel vmbra vmbroſa vel Topiario opere varias ſpecies repreſentantes impenſius delectant.

Liber arborum

Cultura arb. prĩo

VItibus principatũ inter arbores eſſe dandum exiſtimauerim: poſtq̃ arboris appellatione illas cõtineri Vlpianus & pleriq; veterũ voluerũt. Nulla enim quæ ſuauiorẽ vberiorẽq; fructũ producat arbor inuenit. In hortis vel Malleolo:hoc eſt nouello palmite:ſeu Viua radice ſerenda eſt ad voluptatẽ magis:q̃ ad prouentũ:ſubdiales nãq; deambulationes vmbroſis opculis opacat in fornicatis ſalignis pedamentis:ſic enim vitis adminicula dicimus clauiculis pãpinis capreoliſue adhærẽs atq; luxuriãs racemoſq; demittẽs ſtructuram ipſam & latine & elegãter Pergulã dicemus:Nã Plinius Vitiũ generoſarũ pergulas pcepit qn quatribus eẽ putãdas:Subdiales aũt ambulatiões græci hypæthras

Melleoli Viuiradix Pedamẽta Pergula Subdiales Ambulationes hypæthras

vocant: Creſcũt attamẽ vites ad arboris iuſtæ craſſitudinem: Meta ponti tẽplũ Dianæ vitigneis colũnis ſuſtinet: ſcaliſq; tectũ Dianæ epheſiæ ſcandit vite vna Cypria vt memorãt: & iouis ſimulacrũ po pulonię cõſpicit inquit Plinius e vite vna plurib⁹ æuis incorruptũ: Nõ eſt enim ligno vlli æternior natura: e vite Parmulæ texuntur ad

Parmulæ

vſus bellicos: ex eadẽ inſigne centurioni geſtamẽ dedit Senatus.

OLea ex cuius baccis trapeto pſſis vtiliſſimus oliui liquor educitur: in hortis ſeri põt: & maxime collinis: huic ho norẽ dedere Romani. & turnas equeſtres idibus ſextilis & in minorib⁹ triũphis ouãtes coronãdo: Athenæ quoq; ex oleagina fronde victoribus coronas propoſuere. Græcia vero in Olympiis oleaſtro coronauit: Locũ vbi cõſitæ fuerint oletũ ſiue oli uetũ appellabimus: Ibi oleas digeſtas in ordinẽ græci Stœchadas

Stœcades Oletum Oliuetum Plantaria

vocãt: vnde ſeptũ quoddã militare Stœcada paſſim dicimus. Poni debẽt in hortis & Perſicus: Prunus: Ceraſus: Ziziphus: Celſus: Ci trus: Ficus: Apirinus: Amygdalus: pinus & reliqua pomiferarũ Nu ciferaꝝ genera: de quoꝝ fructibus i ſecũda mẽſa ſum dicturus Ad hoc neceſſaria erunt plãtaria hoc eſt ſeminaria in agris: e qbus plan tæ ſumptæ transferant: vt adultæ poſtea ſuũ fructũ pducant: vel ut quibuſdã opus eſt: p inſitionẽ alienũ & qdẽ mitiorẽ: Plãtaria etiãnũ veteres filiarũ dotẽ dixere: quia plãtatæ arbores tã fœlices q̃ infœ cũdæ veluti: Salices populus: Vlmus: iuglãs: Ceraſus: Sorbus & id genus cæteræ ac poſt aliquot annos vẽditæ maximũ qſtũ exhibẽt.

Nemuſcu lũ ĩ ædib⁹

Voluptati quoq; cõferet ipẽſius nemuſculũ habere ad amuſſim po ſitis arbuſculis: in quo p æſtates ĩ vmbra cũ libuerit ſpatiari: legere exercere corpus mẽſas ad cibos poneř licebit: Diſcurrẽtib⁹ hic ide damis timidulis: & lepuſculis auritis tripudiãtib⁹. Per arboꝝ vero faſtigia nitidulo carduele: philomẽa attica canoris auiculis modula tim occinẽtib⁹. Diſponeť & locus ad curſũ equoꝝ idoneus quẽ ic circo Hipopodromũ græca dictiõe nũcupabimus. Nec pcul inter

Hippo dromus

umbroſa vireta: lateritia marmoreaue ſedilia ãbulatiõe ĩterdũ fati gatos iuuantia: De hippodromo meminit Pli. Cecilius in epiſtola ad Appollinarẽ de villa quã ĩ thuſculis poſuerat. Adiacẽtis hippo dromi nemus comaſq; pſpectat Itẽ hãc diſpoſitionẽ amœnitatẽq; tectorũ lõge præcedit hippodromus medius pateſcit: ſtatimq; in trantiũ oculis totus offertur. Platanis circuit. Illæ hedera veſtiun tur: vtq; ſummæ ſuis: ita imæ alienis frondibus virent.

PLatanus nũc italiæ fere incognita umbræ tãtũ gfa ex alie nis vecta regionibus in prætio Romæ habita. Petronius arbiter in ſatyris. Nobilis æſtiuas platanus diffuderat

umbras: & Apuleius in Coſmographia. Platani vt ait poeta vm
bras potantibus miniſtrantes: hinc Licinius mutianus terconſul Ly
ciæ legatus prodendũ etiam putauit intra platanum quæ illic clara
habetur ſe epulatum eſſe cum duodeuiceſimo comite: Primum ce-
lebrata eſt in Academiæ ambulatione athenis cubitorum triginta
ſex: ad mirabilem namq; altitudinem creſcit. Commendantur &
Chameplatani coactæ breuitatis ſic ſerendi genere & recidendi ex Chame-
cogitatæ. Primus autem Cn. Macius ex ordine equeſtri Augu. Cæ- platani
ſaris amicus nemora tonſilia conſtituit. Tonſilia

LAurus apollinis eſt arbuſcula ꝓpter Daphnem quã ama nemora
uit in ea deformatã: ſiue ꝙ ſpectatiſſima naſcitur in par-
naſo: Euſebius vero ſcribit eam ſoli dicatã q̃m ignea eſt:
unde odio maxime a Dæmonibus habetur: ſiue ꝙ pluri-
mum ſonat ſi vratur quod prædicendi artem deſignat: Diuinatio-
nis autem deus Apollo exiſtimatur: Ianitrix quoq; cæſarum eſt & põ
tificũ triũphiſq; dicata: coronã capite & ramuſculũ tenẽtibus manu
triũphãtibus: & præſertim e Delphica qua & Delphis coronaban- Delphica
tur uictores: unde nomen. Nam Cato genera duo fecit hanc & cy- Cypria
priam: Pompeius Leneus adiecit quã muſtacẽ uocauit: ꝙ muſtaceis muſtax
eius folia ſubiicerentur. Sola arborum fulmine non tangitur: hinc
contra fulmina ferunt Tiberium Cæſarẽ tonãte cælo ea coronari ſo
litum: Lauro cõſita loca Laureta q̃ græci daphnonas: Nã Daphne Laureta
laurus: petronius ĩ Satyr. & Baccis redimita Daphne: folia uero lau Daphne
ream uocamus. Perpetuo uirens topiario operi accedit. Laurea

BVxus ſemen ſuum producit & granum quod Cartegon Buxeta
dixere: præterea uiſcum & hiphear: autor plinius. In to- Saliceta
piario opere cõmẽdabilis eſt: Laudatur & leni minimeq; pineta
criſpante uerũ pallidula materie: ex qua fiunt Tibiæ mul Corneta
tiforatiles: & pectines dente multifido ad capillos explicandos: & populeta
pyxides ad uſus mortalium plurimos: frequens naſcitur in Cytho- Cupſſeta
to: hinc Catullus buxiferum eum appellauit: eſt & ipſius copia co- pruneta
pioſa in corſica vt Diodorus in. vi. atteſtatur: A Buxo buxeta loca perſiceta
buxis cõſita dixere. Sicut a Salice vel pticali vel viminali ſaliceta: a Ceraſeta
pinu pineta: a cornu corneta: a populo populeta: a Cupreſſo cupſſ- Coryleta
ſa: Pruno pruneta: perſico perſiceta: a Ceraſo ceraſeta: a Corylo co Aeſculeta
ryleta: ab Aeſculo æſculeta: & a Fico ficeta. Ficeta

CVpreſſus natu moroſa exciſa nõ renaſcit̃ quã ob cauſam
plutoni ſacra habet̃: & ideo funebri ſigno ad domos de-
functorũ illam poſuere maiores. petronius ĩ ſatyris: Gau
dent ferali circum tumulata cupreſſu. In hãc Cypariſſus

Siluani delitium mutatus dicitur in fabulis:Odore nō improbatur
quamuis violento:ex ea ſcādulæ aſſeres tabulæ fiunt e quibus locu
Materiarii los:menſas:fulcra & capſas producunt fabri lignari:quos Plautus
Materia materiarios nominat a materia: cuius nomine ligna ad fulciendū
edificandūq; neceſſaria idonea ue ſignātur : vt notat iuriſcōſultus
de legatis tertio:Cariē & vetuſtatem nō ſentit.ualuas e cupreſſo in
Dianæ epheſiæ tēplo durare Mutianus ſcribit iā quadringētis pro
pe annis materiā habentes nouæ ſimilē.Nux autē eius conum quā
Conus uocitant in aceto decocta dentiū tollit dolores vt ſcribit Auicēnas
Trahiť arbor ipſa in ſpecies uarias tonſilis opere Topiario.

SAbia herba frutexue folio fere cupreſſi perpetuo virēs
Topiariis nō improbatur : Loco thuris ꝑpter odorē ad
ſuffitus adhibet:Illita vlcera purgat:miſcēt quidā folia
Atocia eius in Atocis medicamētis quæſpē partus ītercipiūt:
nā tocos partus eſt.Seriť ꝓpagine & ramo vt Roſmarinꝰ : quoniā
neutri ſemē:Sabinæ vero virginis īter Diuas receptæ corpꝰ in hac
vrbe qeſcit:ē & Cynogloſſos līgua canīa topiariis opibꝰ gratiſſima.

Cynogloſſos. IVniperus arbuſcula ī harenoſis frequēs: naſciť coma vi
rens ꝑpetua:vnde fit vt Topiario operi impenſius ido-
nea habeať:durat & eiꝰ:materia diutiſſime īcorrupta:qp
pe quæ ſenectā cariemue nō ſentit.Quod oſtendiť ex tē
plo Dianæ e Zazintho aduectæ anno ducenteſimo ante excidium
Troianū in quo Plinio aſſerēte ex autoritate Bocchi adhuc durant
trabes ex Iunipero:huic Carthaginēſis Hānibal inductus religione
pepercit:Iuniperus gumi ad nihil vtile eodem autore ꝓducit:Hoc
tamē mola truſatili in polinē redactū ſimile eſt thuris Pollini: Vtū-
turq; illo ſcriptores pennarii ad papyrū exaſperandā : Medici San-
Sādaraca daracā Indoctuli Vernicē appellāt:cuius fumus præ cæteris dolo-
Vernix rem leuare dentiū dicitur:vt eſt apud Auicennā:ēū ex arboris ipſiꝰ
Baccæ iu- ligno factus ꝑ ædes ī peſte cōferat:grana vero ſiue Baccæ cōdimē-
niperi tis ad farturam ſeruientes & matrici & doloribus.

HEdera ſemper virēs ſine adminiculo per ſe ſtare non po-
teſt:hæret ergo arboribus illas quodam modo brachiis
amplexans:hæret & muris quos ſæpicule rūpit: Vnde &
nomen accepit:vt ſcribit Pompeius:ſiue potius ꝙ edi-
ta petit:uel edat omnia quibus adhæſerit:Eſt & tamen genus illius
Dēdrociſſos. quod perſeſtans arboreſcit Dendrocinos appellať : Eſt & ꝗ nunquā
niſi humi ſerpit nomine Chameciſſos:Hedera inqt Theophraſtus
Chameciſſos. in libro de plātis omniū maxime viuax eſt:ſiue arbores ſcādens am
plexu ſuo ꝑſtringat:ſeu in terra abdita ima ſubeat:ſpecies aūt ꝑci-

puæ tres ponũtur: Nigra cãdida & quæ Helix uocat̃: Celebrat̃ ni- Helix
gra in poetarũ corollis: quam & Nyſiã & Bacchicã dixere qm̃ victor Nyſia
Bacchus ex India cũ rediret coronã hederaceã capite geſtauit: Id
quod exẽplo ipſius Alexãdrũ macedonẽ feciſſe legimus apud Pli-
niũ hæc paucula de hedera ſubiũgentẽ: Cuius dei & nunc adornãt
Tyrſos galeaſq; etiam ac ſuta ĩ thraciæ populis ſolẽnib⁹ ſacris: me
rito igit̃ hedera libero patri dicata coronabãt poetæ: vt nũc lauro:
ſub cui⁹ tutela etiãnũ fuere: Racemos eius orbẽ circũactos corym
bos vocam⁹: hinc poeta: Diffuſos hedera veſtit palẽte corymbos. Corymbi

MYrtus ueneris exiſtimatur arbuſcula: hinc myrtea dicta
quæ nunc Murtia: Liuius Ad murtiæ datæ ſedes: Pere- Murtia ve
grina eſt: vt refert Plinius primum in Elpenoris tumulo: nus quæ
vt inquiunt viſa: Loco piperis hac ueteres vſos ante pi- Myrtea
per ad uectum memorant nam odorem illius reddit: vt Piperitis Piperitis
herba hortẽſis: Cato eius tria genera protulit nigram candidam & Tropiarii
a coniugiis fortaſſe coniugalem: ſatiua quoq; eſt & ſilueſtris Topia
rii genera ſatiuarũ fecere. hi ſunt qui naues: Inſignia principum: ſer
pentes: & compluria alia formant ex harboribus herbis fruticibus
opere delectabili: quod Topiarium a Topiis: uocamus: Vlpianus Tropiariũ
iureconſultus Topiarii inquit erunt fundi inſtrumenta ſi etiam viri Myrtea
datia ſint. Item Topiarium ornandi cauſa paratum: Ex myrto fuit corona
ouantium corona poſt q̃ Poſthumius Tubertus conſul de ſabinis
victor primus ouans vrbem ingreſſus quoniam leuiter ſine cruore
rem geſſerat myrto Veneris uictricis coronatus inceſſit. M. tamen
Craſſus de fugitiuis & Spartaco laurea coronatus eſt fuit & ouanti-
um vt diximus oleagina corona: Myrto con ſita loca Myrtita uoci-
tamus: ſed iam herbarũ arborum & coronamentorum reliquis ĩnu Myrteta
merabilibus fere generibus omiſſis: Piſcinas quæ in hortis haben-
dæ ſunt proſequamur.

❡Piſcina. Caput VI.

PISCINAS appellamus Lucus & ſtagna q̃ piſci-
bus viuis cohercent̃ clauſa: vt ſcribunt Gellius
& Varro: Hinc Martialis Piſcina Rhombũ paſ-
cit & lupos vernas: Viuaria quoq; dicunt̃ quib⁹
piſces incluſi paſcuntur: Plinius Oſtrearũ inquit
Viuaria primus Sergius orata in Baiano inuenit Viuaria pl
L. Craſſi oratoris ætate: & mox eadem tẽpeſtate ſcium
prior Licinius Murẽa reliquorũ piſciũ uiuaria ĩue
nit. Apud romanos etenim piſcinarũ ſtudia cele
brata ſunt ꝑcioſiſſimiſq; piſcib⁹ referta Ichthyotrophia habuerũt:

adeo vt & Cato tutor Luculli grandi ære ſeſtertiũ miliũ quadringẽ
toꝝ autore Columella puplli ſui piſcinas uẽditauerit:& velut ante
a deuictis gẽtib⁹ Numãtinus & iſaricus:Ita ſergius orata & Licini⁹
Piſcinarii Murena a piſcib⁹ cognominarenť.M.quoq; Tulius Cicero.L.Phi-
Piſciæ dulces lippũ & Hortẽſiũ piſcinarios appellauerit a piſcinis.Quaꝝ qdẽ ge
nera duo ſũt dulciũ & ſalſaꝝ:& vt verbis.M.Varronis vtar ex rei ru
Salſæ ſtice tertio:alteꝝ apud plebẽ & ſine fructu vbi Lymphæ aquã piſci
nis nřis villaticis miniſtrãt:illæ aũt maritimæ piſcinæ nobiliũ qbus
Neptun⁹ aquã piſcib⁹miniſtrat:magis ad oculos ptinẽt q̃ ad ueſſi
cã & potius marſupiũ exinaniũt q̃ replẽt.Primũ eni ædificanť ma-
gno ſecũdo paranť magno:tertio alũtur magno: Hirtius circũ pi-
ſcinas ſuas ex ædificiis duodẽa milia ſeſtertia capiebat:eã oẽm mer
cedẽ eſcis quas dabat piſcib⁹cõſumebat:nec miꝝ:vno tpe eni hũc
Piſciũ ſpecies Cæſari memini ſex milia murenaꝝ mutua dediſſe in põdus:& pp pi
ſcium multitudinẽ q̃dragies ſeſtertio villã veniſſe. Piſciũ vero ſpẽs
ſunt ſeptuaginta quatuor pter cruſtis teſtiſq; ĩtecta q̃ ſũt triginta vt
autor eſt Pli.De ſingulis nõ dicemus qa ſupfluũ videť:de qbuſdam
Ichthys tãtũ q̃ nobis occurrẽt & qdẽ paucula notabimus:Piſcis ãt ipſæ græ
Ichthyotrophia ce Ichthys ĩde Ichthyotropia apud Columellã loca in qbus alunť
piſces:Ichthyocola glutẽ ex piſcib⁹:Ichthyopoliũ forũ piſcariũ:&
Ichthyophagi Ichthyophagi populi & piſcibus veſcerenť tũ ipſi vt inqt Strabo tũ
coꝝ pecora.Domos Idẽ ex cetorũ & oſtreaꝝ cõchis operiũt: Vſum
Ichthyopolium trabiũ coſtæ:portaꝝ maxillæ pſtare creduť:de his multa Diodo-
rus:piſcibus eos veſci phibuit eũ p ea loca iter faceret Rex mace-
Ichthyocolla donũ Alexãder Capiunť piſces hamo in eſca latẽte a quo hamiotæ
piſcatores:& piſces ineſcati:Naſſa etiã viminea : Rete ſagena ſiue
Hamus Euerriculo ac fuſcina tridentata:Tragula quoq; vt plurimũ ex un-
Hamiota dis trahunť:Nõ ĩprobanť & ſepta ex harundinibus uiminibuſue cõ
Naſſa rete texta ĩ fluuiis q̃s Plinius Excipulas appellat ab excipiẽdo:veluti de-
Sagena pulas laqueos a decipiẽdo & tẽdiculas a tẽdẽdo vt aues vt feras ca
Euericulũ piamus:quas etiã mos eſt ineſcare:Nero vt ſcribit Suetoni⁹ piſca-
Fuſcina tus eſt rete aurato purpura coccoq; funibus quos Epidromides vo
Tragula citãt nexis At ĩpator Diu⁹ Augu.laxãdi animi gřa hamo piſcabať.
Excipulæ MVrenæ ſingulo menſe pariũt:laudantur in ſicilia flutæ q̃
Decipulæ græce plotæ:Flutæ aũt ideo q, in ſũma aqua præ pingue
Tẽdiculæ dine fluitẽt:cũ ſole torrefactæ in aquã ſe mergere deſi-
Epidromides nant:Martialis in xeniis.Quæ natat in ſiculo grãdis mu
rena profnudo:Non valet exuſtã mergere ſole cutẽ:Et cum cæte-
Elutæ ris pennæ ad natandũ ſint vel quatuor vt auratæ & lupo : vel binæ
Plotæ ut anguillis:nullas id genus piſcis habere manifeſtarium eſt:ita aũt

undis vtitur:vt terra ſerpentes:nã ſerpit in humore:vt Ariſtoteles
in primo hiſt.animalium atteſtat̃: Murenas alterius notæ piſcibus
in uiuariis miſcere Collumella damnauit: quia rabie quæ his ueluti
canino generi accidit vexatæ ſeuiſſime perſequũtur ſquammoſos
pluriosq̃ mãdẽdo cõſumũt:Prim⁹.C.Hir.Murenaria excogitauit. Murenaria

MVſtellam piſcem murene fere ſimilem:ſi nõ primas ſaltẽ
ſecundas noſtra tempeſtate in cibis partes adeptum di-
ci poſſe nonulli exiſtimarunt:ipſe tamen hirudinem po-
tius appellandam eſſe crediderim a quadam hirudinis
paluſtris quæ ſangui ſuga eſt ſimilitudine: laudat̃ ĩpenſius e Rhe- Sanguiſuga
tiæ lacu brigantino:Neoterici a lambẽdis petris lampetram dixere Hirudo
habent & ſuam commendationem piſces extra Italiam cum alii tũ Lampetra
Coracinus princeps nilliaci macelli(vt ille inquit) & Salmo in Aq- Coracin⁹
tania fluuiatilis prælatus omnibus marinis auctore Plinio. Salmo

ANguillæ piſciũ ſolæ exanimes nõ fluitãt:Non ouo nõ coi
tu eas ꝓcreari affirmat Ariſtoteles.naſcunt̃ ergo ex his q̃
terræ vocãt.Inteſtina ſpõte ĩ luto:humeſcẽteq̃ humoræ Inteſtina
ꝓueniẽtia:tum in mari tum etiam in fluuiis ſtagniſq̃ pu- terræ
tredinis ratione:ſed ĩ mari qua algæ ſunt:ĩ ſtagnis & fluminibus iu
xta ripas:calor enim eas ſubiens partes facit vt putreſcãt. Veſcunt̃
certis locis limo & eduliis ſi quis apponat:ſed plurimæ dulci humo
re viuũt.Idq̃ viuariis Anguillarũ dãtes operã ſeruare cõſueuerunt: Angulariũ
vt q̃ maxime pura ſit aqua afluens ſemper & eflués: Queãdmodũ
eſt ĩ piſcinula noſtra Bugoleſiana:breui nãq̃ niſi ea fuerit lympida Bigoleſiana piſcina
aſtrãgulatæ ĩtereunt.Brãchias etenim q̃bus maior pars piſcium ſpi
rat exiguas habẽt:hinc turbare aquã ſoliti ſunt qui illas piſcant̃.De Branchiæ
lacu ĩ piſcinã ꝑ æſtatẽ trãſlatæ viuere nõ poſſunt:hyeme vero faci-
le tolerãt ſedis mutationes:ſic autẽ ideo dictæ vident̃ q̃ ſpecie an-
guem repreſentent:vnde.M.Varro de vocabulis aquatilium: Ex
parte inquit a ſimilibus aliqua rebus ſunt tranſlata vt anguilla & Li Lingulaca
gulaca:quæ ab Ariſtotelæ.Glotis Anguillas ãd tricennos pedes lõ
gas educat ganges ĩdiæ vt ſcribũt Plini⁹ & Solinus in colectaneis. Glottis

MVgilis piſcium omnium ſquammis intectorum uelociſſi
mus eſt: At omnium animalium tum terreſtium tum
aquatilium uelolciſſimum eſſe Delphinem Ariſtoteles Delphin
hiſtoriæ animalium ultimo ſcriptum reliquit:Huius na-
tura deridetur:nam abſondito in metu capite totum ſe occultarii
extimat:id quod de Phaſiano plurimi tradiderunt: a capite græci
cephalon appellant: Inter fuſaneos numeratur: ex argumen- Fuſanei piſces
to ſic vocitatos quod fuſim retibus capiuntur: Veluti & Tynni

Lupus — Lupus:Limariæ:ſpuriæ:Monedulæ:Cromis:& Paſſeres:vt ex Ari-
Limariæ — ſtotele hauſimus hiſtoriæ aïalium quinto:in ſexto vero ſunt inquit
Spuriæ — qui oē mugilū genus ſponte oriri opinētur:ſed non recte:nā & oua
Cromis — eorū fœminæ & ſemen genitale mares habere cernunt:Genus qui
dem illorū eſt quod nō ex coitu:ſed ex limo arenaue naſcat: Piſciū
Lacte pi-ſcium — autem omnium fere mares pleni ſunt ſemine genitali lacte noïato:
Heliogabalum imperatorem ſcribit Lampridius in locis mediterra
neis murenarum & luporum lactibus ruſticos pauiſſe.

MVllus quē Barbonē ideo vocitant barba gemina inſigni-
Barbo — tur inferiore labro:hinc Cicero in Paradoxis Barbatulos
Trigla — mullos nūcupauit:græce Trigla dicitur:quo nomīe nūc
romani vtūtur:In viuariis & piſcinis nō creſcit:eſt illi ma
xima gratia ſicut magnitudo modica:nā libras duas raro admodū
exuperat:illud mirū eſt quod Mutianus prodidit:mullū octuagīta
Mullei — librarū in mari indico fuiſſe captū:nec minus quod ſeqtur:Mullum
aſinius celer vir cōſularis vt refert Macrobius ex ſamonici ſereni au
toritate ſeptem milibus numū mercatus eſt:octonis vero ut Pli. te-
ſtatur ſimile Iuuenalis de Criſpino:mullū ſex milibus emit æquantē
ſane paribus ſeſtertia libris. Veſcūtur mulli & alga & oſtreis & alioꝝ
piſciū carnibus. Nomen eis Feneſtella a colore Mulleorū calciamē
torū datum exiſtimauit:mullei autem fuerūt calcei regum albano-
rum poſtea patriciorum a millando id eſt ſuendo nominari.

LOligo inter molliū piſciū genera numerat:pedes duos
Cirri — habēt qbus ori cibos admouet:hi aſperi & lōgiores ſūt:
cæteri cirri cum quibus venatur:ſic aūt ideo dicta ꝙ ex-
tra aquā volitet littera īmutata q̄ſi Voligo vt ſcribit Var
ro:hinc Plinius Loligo etiā volitat extra aquā ſe efferēs:quod & pe-
Pectūculi — ctūculi faciūt ſagittæ modo:Mollia vero gña piſciū dixerūt q̄ ſāgui
Piſcis mol-les — ne carēt & foris carne molli obducta ſolidū intus mō ſāguinei gene
ris cōtinēt:vt ſæpia ēt:& Polypi a multitudine pedū nomē adepti.

Sæpia — LVpus piſcis ī capite lapidē habere credit:vt referūt Pli.
Polypi — & Ariſto. Præcipuā huic auctoritatē fuiſſe Cornelius Ne-
pos tradidit:inter piſces qdē Tyberinos apud romanos
primū locū tenuit: & Is præſertim qui eſſet captus inter
duos pontes vt repetit Macrobius ex Varronis reꝝ humanaꝝ vn-
decimo:& columella. M. Philippi velut vrbaniſſimum quod erat lu
xurioſiſſimū factum ac dictū referens:Is enim apud hoſpitem Caſ-
ſini cū cœnaret appoſitūq; e vicino flumīe lupū deguſtaſſet atq; ex
puiſſet īꝑ robū factū dicto ꝓſequutus Peream inqt ni piſcē putaui:
Ex hoc eſt facta multoꝝ gula ſubtilior:qbus faſtidio fuit lupus flu-

uiatilis: niſi quem Tyberis aduerſo torrēto defatigaſſet vnde Horatius in ſermonibus: Lupus hic Tyberrinus an alto captus hiet pō tes ne inter iactatus & amnis oſtia ſub thuſci: lupus alias rapax eſt animal; at lupa meretrix etiam dicitur. inde lupanar quod primum in Cypro inſula Venerem inſtituiſſe fabulantur. Lupa Lupanar primo

Aurata piſcis ab auri colore nomen accepit: Cuius amator ſergius: Orata cognominatus eſt vt refert Macobrius: nam orata prius dicta: quaſi Aurata ab oro quod uulgo ēt ꝑ auro dicūt: hinc Orichalcū ab ære & auro quidā falſo putarūt cū ſit a mōte & ære nominatū: In cibis cōmēdanť auratæ optimæ ex lacu lucrino: qbus ꝓpriū fuit conchis pingueſcere: vnde Epigrámatarius poeta in Xeniis. Non omnis præciū laudéq auraca mereť: Sed cui præcipuus cōcha lucrina cibus: coeūt vt cæteri piſces uentris attritu & oua cōcipiūt ſed non oībus contingere in tanta copia vt fœtum educant manifeſtarū: alioquin replerentur maria & ſtagna cum ſinguli vteri innumerabilia contineant. Orata Aurum Orum Orichalchum Coitus piſcium oua piſciū

Menæ breues ſunt: colorem mutant: hyeme candide æſtate fiunt nigriores. Ariſt. hiſto. animalium. viii. Mena inquit grauis melior eſt: forma rotūdior fœmine: porrecti or mari & latior. Euenit vt cum fœtu impleri fœmina incipit maris color in nigredīem mutetur: & caro deterima cibo efficiatur: per id tēpus a nonnullis Hirci vocantur. De mena quam Alecem etiam dici poſſe quidā credidere meminit Perſius & Martialis cum inquit: & caudam Cybii breueſq menas. M. quoq Cicero de finibus bonorum & malorum. Qui enim uoluptates contemnunt eis licet dicere ſe acipenſerem menæ anteponere. Hirci Alec

Scarus quo carpathium pelagus abundat adeo littoribus Italicis Ignotus fuerat: vt nec latinū nomen haberet: verum Optanus claſſis præfectus ſub Claudio principe copiam ſcaroꝝ copioſam nauibus aduectam in mare ſparſit iter cāpaniæ littus & oſtiā: Autores Macrobius & Plinius qui ſua tēpeſtate huic piſci prīcipatū dari ſcriptū reliquit: Herbis ueſci & piſculū ſolus ruminare crediť teſte Ariſt. hinc Oppian⁹ Hic ſcarus ſaxa frequētat: q mites īter piſces clamore tremēdo Intonat & ſol⁹ palētes ruminat herbas: hoc vno nāq excepto piſces cæteri ſerratis ſūt dētib⁹: id ē accutis & more ſerræ pectinati ſeſe ſtipātib⁹.

Acipenſer piſcium olim nobiliſſimus eſt habitus vt ſcribit Plinius. Verū Traiani tēporib⁹ in magno pretio nō fuit: vt idem teſtať de ipſo loquens cum inquit. Nullo nunc in honore eſt quod equidē miror: cū ſit rarus īuētu: Cō Serrati dētes

mẽdatur tamẽ a Martiale & ſynchroni creduntˀ: Ad pallatinas Acĩ penſera mittite mẽſas ambroſias ornent munera rara dapes: Contra aquã nãdo meat: Squãmaſq́ piſciũ ſolus habet ad os uerſas vt repetit Macrobiꝰ ex. P. Nigidio figulo rerũ naturaliũ maximo idagatore Primꝰ epulis hunc appoſuit Calloniꝰ p̃co ſi Porphiriõi credimꝰ apd illd Horatianũ Callõi p̃couis erat Acipẽſer mẽſa ni famis

Callonius

PAſſer & ſolea piſces plani ſunt: Paſſer optimus in cibis iudicatˀ a paſſere auicula nomen vt ferũt adeptus: Solea quoq́ quæ lyeni ĩpoſita medetˀ ĩter lautiores piſces numeratˀ: hæc a Solea vt opinor nomẽ mutuatˀ: ea autẽ ſolo pedis ſubiicitˀ: Martianꝰ capella. Calcei admodũ furui quoq́ maxime Soleæ atræ notis nigredĩe corolantˀ: Aulus Gellius omnia ferme in genus inquit quibus Plantarum calces tantum in fine teguntur cætera parte nuda & teretibus habenis iuncta ſoleas dixerũt nõ nunquam uoce græca crepidulas: hinc ſoleatus ſoleas indutꝰ: & ſolearius ſutor earũ. Quin & materia robuſtea ſuper quam craticius paries extruitur ſolea nuncupatur. Certiſſima eſt autẽ vt ſcribit Plinius ſecuritas planos piſces vidiſſe in mari quia nunq̃ ſunt vbi maleficæ beſtiæ: qua ex cauſa Vrinatores ſacros illos appellant: inter quos Raia & paſtinaca connumerantur.

Solea
Crepidulæ
Soleatus
Solearius
Sacri piſces
Raia
Paſtinaca

RAna nutriſſima eſt: græce Vatrachos: vnde ex parte Vatrachomyomachia Hometrica: & adagiũ apud græcos Vattachos Seriphii: in eos qui nimis taciturni ſũt: quoniam in ſeripho mutæ ſunt ranæ: alibi vero garrulæ coaatrices. Inter cartilaginea numerãtur: vt Raiæ: Torpedines: Squatinæ Bugloſſa & pſitta quæ paſſer Rhumbuſue: Mares ipſi cum maxime coaxant ad coitum fœminas cientes Ololyzontes dicentur: pariunt minimas carnes nigras quos Gyrinos vocant oculis & cauda inſignes: quæ mox findit ſe in pedes poſteriores.

vatrachos
Squatinæ
Paſſer
Gyrini
Ololizontes

RHumbus quoq́ Rauennæ delicatior inter planos ponitˀ eius magnitudinẽ ĩnuit Iuuenalis: & epigrãmatariis poeta ĩ Xeniis. Quãuis lata gerat patella Rhõbũ Rhũbꝰ tñ eſt latior patella: marinꝰ piſcis eſt: Caſſius autẽ Hemina tradidit piſces marinos ĩ uſu fuiſſe ꝑtinꝰ a Roma cõdita. Rhũbus alias ĩſtrumentum eſt ĩcãtatoriũ rẽ magicã adiuuãs ĩ quo ſignificatu accepit Martialis: Cũ ſecta colcho luna uapulat rhũbo. Ouidiꝰ in amoribꝰ Scit bene quid gramẽ quid torto cõcita rhumbo Licia: quid ualeat virus amãtis equæ: & Propertius Staminea rhumbi du citˀ ille rota. Theocritus quoq́ in pharmaceutria ægloga mulieri ueneficæ rhumbum dedit inter cætera quibus ſibi amãtem alliceret.

Piſces marini

LAcertus piſcis eſt idoneus ad ſalſamēta: de quo Martia-
lis: cū ſexitani ponit̄ tibi cauda lacerti: & ſatyrographus
poeta: cōchen æſtiui cū parte lacerti: eſt & lacertus ani-
mal terreſtre: Vergilius nūc viridos etiā occultāt ſpine-
ta lacertos: Plinius ī.viii. Lacerti arabiæ cubitales ī India uero ī Ny
ſa mōte.xxiiii.ī lōgitudine pedū: colore fului: aut punicei: aut Ce-
rulei: Indoctuli ſtellionē dixere: cū Stellio ſit minor lacerta: quem Stellio
græci Aſcalabotē Neoterici Tarātulā appellāt: quo nomine genus Aſcalabo
quoqꝫ aranei nūc peculiare apuliæ ſignatur: Id ſtupidos morſu ſuo tes
uel ridētes ſaltāte ſue & tremulos reddit: hinc Ariſtoteles ī hiſt. ani Tarātula
malium.viii. ſcribit ī Italia fore locis q̄buſdā morſus ſtellionū exi-
tiales: eſt & Turio piſcis freq̄ns ī Sicilia cōmēdatiſſimꝰ ſalſamētis. Thurio

GObius ſiue gobio uel Cobius ex græcis per .x. piſcis eſt
quo Veneti ātiq̄ores cœnæ p̄cipio utebant̄: hinc exiit Alecula
diſtichō: ī Venetis ſint lauta licet cōuiuia terris p̄cipiū piſces
cœnæ gobius eſſe ſolet: Paruulus eſt: unde Columella. Gregales
Nam & alecula modo capta & cātharus exiguuſqꝫ gobio: quiſquis Dentices
deniqꝫ eſt īcrementi minuti piſcis maiorem alit: gaudet arena gre- Coruuli
gatimqꝫ degit: hinc gregales īter piſces numerat̄: Vt Thynni: Ale Ariſtulæ
ces. Lacerti: Coruuli ſiue graculi: Dētices: mulli: malleoli: Elegini: Scari
Scari. Ariſtule: lolii: papauer̄ Iuliæ: Liariæ: Scōbrie q̄bꝰ liq̄mē garū Scombri
quod dixer̄: & monedulæ: ac Trichiæ q̄s Sardas uocamus & alii. Garum

OStrea duriore cōcha regunt̄ in cibis nō uulgarem gratiā Monedu-
adepta. Primus ſergius Orata optimum ſaporem lucri- læ
nis adiudicauit: primus omnium Oſtrearia vt diximus Trichiæ
in baiano locauit ante marſicum bellum. L. Craſſi ora- Sardæ
toris ætate: martialis de oſtreis lemmate præpoſito Ebria baianno Oſtrearia
ueni modo concha lucrino: circeis etiamnum laudatiſſima naſce-
bant̄: Horatiꝰ. Oſtrea circeis miſeni oriunt̄ echini: Britanica quoqꝫ
optimi ſaporis iudicata: & prelata lucrinis: utpote dulciora: de ſin-
gulis aquinas poeta ſatyrographus circeis nata forent an lucrinum
ad ſaxum: rutupino ue adita fūdo Oſtrea callebat primo depræhē-
dere morſu. Omnia autē tunc meliora in cibis exiſtimātur: cū oua
appellata habuerint: quæ tamē nihil ad generationem conferunt
ſed indicio ſunt meliores nutrimenti: ueluti pinguedo in ſangui- Pinguedo
neis vt Ariſtoteles aſſerit de generatione animalium tertio. Purpuræ

COnchæ oculis carent omniqꝫ alio ſenſu q̄ cibi & periculi Buccinū
illarum genera ſunt: Purpuræ: Buccinū & murices: quæ Murices
cōchilia: equorū ſanguine veſtes antiq̄ infectores tinxe- Conchilia
runt: ſunt: & Dactyli a ſimilitudine humanorū unguium Dactyli

dicti:atq; alia compluria:quæ omnia celerrime adoleſcunt:& præ-
Fauago ſertim Purpuræ:quæ verno tēpore eundē in locū ſeſe colligētes cō
ducūt quā fauaginem noīant:ea eſt veluti fauus apū Ariſtoteles in
quinto hiſt. aīaliū quō generentur recenſet. In. viii. vero oſtrearia
inq̄t & cōcharia cruſtaq; etiā intecta tūc optima cū grauida ſunt:vt
Squāmoſi piſces late patet ī locuſtis & id genus cæteris:at mugilis lupus & reliqui fe
re oēs ſquāmoſi cū ferūt deteriores habent:vt etiā de ſiluro dicitur:
Silurus cuius mas quoq; fœmina peior in cibis credit:cū in cæteris piſcib⁹
Anguillæ mares fœminis ſint meliores licet in genere anguillaꝝ iucundiores
multi exiſtimēt fœminas cū fœminæ vere nō ſint:ſed q̄a aſpectu di
ſcrepāt fœminæ appellant:In mari īdico potiſſimū naſcitur genus
Margaritæ cōchaꝝ vt ſcribit Solinus & Ammian⁹:quod margaritas vnioneſq;
cōcipiūt pro qualitate roris quē ſitientes certo anni tpe hiatu quo-
dam hauriūt:ſi purus īfluxit cādicāt:ſi turbidus ſubnigricāt aut pal
leſcūt:hoc deniq; credit:matutini aeris ſemine clariores: veſperti-
ni obſcuriores vberiore hauſtu fieri maiores:Si tonuerit cōprimunt
conchæ:uitiaq; cōtrahētes abortiua faciūt:quæ paruula: vt inania:
Phyſemata Phyſemata dixere:pducunt & margaritæ facie vna rotundæ altera
planeæ ob id Tympaniæ a tympani forma nūcupatæ: & pceriores
Tympania quas faſtigiata lōgitudine Elenchos vocitāt:alabaſtroꝝ figura ī ple
niorē orbē deſinētes:hos digitis ſuſpēdere inquit Pli. & binos ter-
Elenchi noſq; aurib⁹ fœminaꝝ gloria eſt:cū id fecere Crotalia appellāt:ceu
Crotalia ſono quodā gaudeāt ex ipſo colliſu margaritaꝝ: Præcipua ē autem
Vniones Vnionibus præ cæteris autoritas nūq̄ duob⁹ ſimul repertis vn̄ no-
men:ſūma laus in cādore magnitudine orbe leuore & pōdere:Duo
p omne æuū maximi celebrati. Vtrūq; Cleopatra regina poſſedit.
Romā vero primū Syllanis tēporibus illatos fuiſſe vniones veteres
tradidere:Naſcūtur margaritæ & in Taprobane īſula:In pſico ſinu
maris rubri circa Arabiā:In littore etiā Britanico:veluti Iulius Cæ-
ſar ex inſcriptiōe teſtatus eſt ſubdita Thoraci:quē e Britanicis mar-
garitis Veneri genetrici dicatū in tēplo eius poſuit.

TEſtudines tardigradæ & domiferæ:ī cibis ſumptæ Pthiſi
cis lienoſis caducisq; pitulātur:Ex earū autē carnæ vt in
prouerbio eſt:vel multum edendū vel nihil edēdū: qm̄
modica in cibis dolores mouet in īteſtinis:copioſa pur-
gat & ſanat. Vere & elegāter illas deſcripſit Pacuuius:q̄drupes tar-
digrada:agreſtis:humilis:aſpera : capite breui : ceruice anguinea:
aſpectu truci. Tātæ magnitudinis in mari Indico naſcuntur vt ſin-
Chelonophagi gularū ſuperficie habitabiles caſas integāt:& circa mare rubrū his
tanq̄ cimbis nauigent. Chelonophagi orientales populi teſtudini-

bus vitam agunt: vnde nomen: earum quoq; teſta vaſorum vice
& nauium vtuntur domos eadem ſibi contegentes: ſic autem ideo
dictæ ſunt q; teſta tegantur: autor, M. Varro. Eaq; genera ſunt ma-
rinæ paluſtres terreſtres & lutariæ quæ ĩ dulci aqua diuerſantur: has Lutariæ
græci Aemydas appellãt terreſtres vero cherſinæ dictæ in operib⁹: Aemide
nam vt ſcribit Plinius: Teſtudinum putamina ſecare in laminas le- Cherſinæ
ctoſq; & repoſitoria his veſtire Caruilius pollio inſtituit. Teſtudo
quoq; lyra dicitur quoniã Mercurius Apollinis cytharam de teſtudi
ne ſicca meditatus eſt vt Aratus & Higinius referunt. Hinc Hora-
tius illum curuæ lyræ parentem nuncupauit: & ad citharam apoſtro
phans inquit: O decus phœbi: & dapibus ſupremi grata teſtudo Io
uis: O laborum dulce lenimen.

COchleæ terreſtres ſunt & aquaticæ exerentes ſe domici-
lio cornuaq; protendentes: quibus teriti olim Narnien-
ſes (vt dicitur) pontem celeberrimũ ad illas arcẽdas ſũt
demoliti: oculos nõ habent. Ideoq; corniculis iter explo
rant: Pompeius a Limo limaces appellat: & vt ſentio terreſtres intel
ligit: quæ terra per hyemẽ delitеſcũt: vere prodeũtes. Columella.
Implicitus conchæ Limax hirſutaq; campe. Earum viuaria inſtituit Limax
Fuluius Hirpinus in Tarquinienſi paulo ante ciuile bellũ: quod cũ Altiles co
pompeio magno actu eſt. Saginam quoq; cõmentus ſappa & farre chleæ
aliiſq; rebus: vt cochleolæ etiam altiles ganeam implerent.

CAncri petroſa amant: brachia bina denticulatis forcipi-
bus ſortiti: quibus ori cibos quoſcunq; ceperint admo-
uent: in pauore retrorſum mira celeritate decurrũt: veris
initio ſenectutem anguium more exuunt reuocatione ter-
gorum: ac plenilunio vt oſtrea implentur: brachia vero in piſcibus Cirri
quibuſdã modo cirros modo accetabula ab accipiẽdo vocamus: Accetabu
Eorum genera ſunt Carabi: Aſtaci: Paguri: Maiæ: Heracleotici: & la
alia ignobiliora: Ariſtoteles, iiii, hiſt. animalium Cruſtatorum ge- Carabi
nus primum ponit Locuſtas: proximũ huic Cãmarum: tertiũ Squil- Aſtaci
lam: & quartum cãcros: mox ſingulorum differentias proſequitur: Paguri
quorũ etiam quarto de partibus animaliũ meminit: ſingula quoq; Maiæ
genera in ſuas ſpecies diuiduntur: Omniuora ſunt oĩa: vtpote quæ Locuſtæ
limum: lapillos: & algam deuorent atq; etaim ſtercus: vt Cancri ſa Cãmarus
xatiles: De piſcium generibus & natura compluria traduntur a Pli Squilla
nio Ariſtotele & Opiano: ex qbus hæc paucula dicta ſufficiant: Bre Cancri ſa
uitate namq; delector plura coarceruare nec potui iure nec debuit: xatiles
Adde q; multa piſcium nomina apud autores inueniuntur qui nũc
nec in pratio: nec equidẽ cogniti ſunt: contra hac noſtra ætate ge-

Temulus nera piſcium habentur: de quibus miror nullá in veteribus ſcripto-
Barbulus ribus memoriá extare veluti Temulus. Barbulus. Perſicus. Truta.
Perſicus Merlucius. Strigillis. Botulus. Cauedulus Carpani. Scardua. Gat-
Truta piones qui in Benaco lacu naſcunt: Sturio in pado licet Silurus a
Botulus nõnullis perperã credatur: Nam Attilus ĩ ipſo amne alius eſt a ſtu-
Carpani rione qui græce modo hyſca mõ hicca nominatur: ea vox porcũ ſi-
Scardua gnificat vnde noſtri Parmenſes paruulos ſturiones porcellas appel
Carpiões lant: atq; alii complures: Verum vt dicá quod ſentio vel nõ hiſdem
Sturio apud veteres noĩbus fuere: qbus nũc ſunt: vel de illis qui in prætio
Silurus ea tẽpeſtate habebant mentionẽ viliorib⁹ poſtpoſitis fecere: Vide
Attilus mus enim tẽpus per ætates & ſæcula ĩ rebus fere oĩbus pciũ decus
auctoritatẽ nũc vni minuere: nũc alteri augere: Hinc Lucreti⁹. Nũc
iacet æs aurum in ſummum ſucceſſit honorem: Sic voluenda ætas
cõmutat tpa rex. Quod fuit in pcio fit nullo deniq; honore. Hinc
ab aquaticis in leporario ad terreſtria aĩalia notior diuertamus.

¶ Leporarium Caput. VII.

LEPORARIA Appellantur nõ ea tantũ quæ
maiores noſtri dixere ubi ſoli lepores ſunt: & græ
Lagotro-phia cis Lagotrophia vocantur: ſed oĩa ſepta ædificia
quæ ſunt: & habẽt ĩcluſa aĩalia quæ paſcunt. Ro
Robora-ria boraria eadem a tabulis roboreis qbus ſepta fue
runt anteq̃ macerias & mœnia noſcerent: autor
Viuaria ſil ueſtrium Gelli⁹ ex Varro. Viuaria autẽ aprorũ cæterorũq;
ſilueſtriũ primus Romanorũ ĩſtituit Fuluius Hir
Therio-trophia pinus: qui in Tarquinieñſi feras paſcere delectat⁹
eſt locis concluſis: quæ ex græco proprie Therio
trophia nuncupamus. Qualia noſtri tẽporis princeps ad venatio-
num ſæpicule voluptatẽ: rato ad pugnã in harena antiquioribus vſi
tatã parare cõſueuerũt: ſed tu cõprimis Princeps omniũ principũ
Lauretum optime & optimorum magnificentiſſime poſuiſti adherentia hor-
Laurentũ tis oppidi tui quod munitiſſimum & ſplendidiſſimum loco Cremõ
Caſtrolau rum nenſis agri fertiliſſimo ædificaſti: & a lauro quã mereris Caſtro lau-
rum: vt laurentumue merito nuncupaſti.

ELephantes maxima omniũ animalia facile manſueſcũt:
ſunt. n. autore Ariſto. a natura mites & manſueti: ita vt
ad rationale aĩal proxime accedant: horum quidã auri-
gas ſuos qui in prelis ceciderãt exemerũt: quidam ante-
Vniproleſ rioribus pedibus vtero ſubiectos ſeruauere. Pudore nunq̃ niſi clan
culũ coeũt: Adulteria nõ nouere: nulliſue pp feminas inter ſe prelia

cæteris aĩalibus pnicialia: Biennio vtero grauefcũt; vt alii feſquiãno alii triennio: hinc ad exprimẽdã hominis tarditatẽ in rebus peragẽdis eleganter dicere conſueuimus. Citius pariẽt elephãti: ſemel nec amplius quã ſingulos pariunt: ſunt enim vniproles: Iuuenta eorum ſexageſimo incipit: vtpote annis plus ducentis aliquãdo & trecentis viuentiũ. Nare pro manu vtunt̃: qua cibos & ſiccos & humidos colligentes ori admouẽt: vnde manum noĩe peculiari latine dicimus quã prælongã & in anfractũ flexibilẽ græci Proboſcidẽ: noſtri etiã Promuſcidẽ: Dentiũ magnitudo in quibus Ebur perfectiſſimũ eſt inde cognoſcitur: ꝙ in extremis africæ poſtiũ vicem in domiciliis pbẽt: autores Plinius: Diodorus & Solinus: adde ꝙ non potius dẽtes q̃ cornua teſte Aphrodiſæo appellãda ſũt. Ebur ipſum a Barro nomẽ accepit q Elephãtẽ notat: ex voce: q̃ eſt Barrire veluti Rugire Leonũ. Frẽdere aprorũ: rictare Leopardorũ: Blacterare camelorũ: vlulare luporũ: Gannire vulpiũ: Hinnire equoꝝ: Mugire boũ: Rudere aſinorũ: Ballare ouiũ: Grunnire porcoꝝ: Latrare canũ: Elephantes aũt qbus bælua nulla prudẽtior eſt vt refert Marcus Cicero de natura deoꝝ primo vidit Italia Pyrrhi regis bello in lucanis & boues lucas nominauit: boues equidẽ a magnitudine: lucas a lucanis: Auſonius: Vt lucas Boues olim reſumpto præferoces prœlio fugit iuuẽtus Romula. Neui⁹ atq prius Locuſta pariet Lucã bouẽ. Iũcti primũ Aphrico triũpho Magni Pompei currum ſubiere quod prius india uicta liberọ patre triũphante factũ memorant: At primus victo Pyrrho Curius ille dentatus cõtinentiæ Romanæ ſingulare exemplum Romam quattuor duxit Elephãtes vt ſcribit Eutropius. Naſcuntur in India maiores; generat eos & Africa: Arabia: Mauritania Aethiopia: Troglodītia: & Italia; quod ne cuipiam incredibile videretur Columella ex rei ruſticæ quarto verba ſubieci: India perhibetur molibus ferrarũ mirabilis: pares tamẽ in hac terra vaſtitate bæluas progenerari quis neget: cum intra mœnia noſtra natos animaduertamus Elephantes: Pugnã illorum primus omniũ in circo dedit Cn. Pompeius ludis quibus ſe factam Theatrum dedicauit vt teſtis eſt Aſconius Pedianus.

Leo ſolus ex feris clemẽtia ĩ ſupplices vtit̃: pſtratiſꝗ parcit pcuſſorẽ agnoſcit: & ex obſeruato inuadit. Animi index cauda ſicut aures equoꝝ. Ignẽ formidare ĩpẽdio credit̃ qd Homerus ſenſit cũ dicat Ardenteſꝗ faces quas q̃uis ſæuiat horret. Oſſa adeo dura habet: vt his pcuſſis ignis q̃ſi e ſilice pdeat. Ad currũ iunxit eos primus. M. Antonius & qdẽ bello ciuili cum dimicatum eſt in pharſalicis campis. Primus quoꝗ Leonẽ ma-

Dictum ĩ pigros
Manus
Proboſcis
Ebur
Barro
Barrire
Rugire
Frendere
Rictare
Blacterarẽ
Vlulare
Gannire
Hinnire
Mugire
Rudere
Ballare
Grunnire
Latrare
Voces animalium
Luca bos
Leo manſuefactus

vocant:Creſcũt attamẽ vites ad arboris iuſtæ craſſitudinem: Meta ponti tẽplũ Dianæ vitigneis colũnis ſuſtinet: ſcaliſq; tectũ Dianæ epheſiæ ſcandit vite vna Cypria vt memorãt:& iouis ſimulacrũ populoniæ cõſpicit inquit Plinius e vite vna plurib⁹ æuis incorruptũ: Nõ eſt enim ligno vlli æternior natura:e vite Parmulæ texuntur ad vſus bellicos:ex eadẽ inſigne centurioni geſtamẽ dedit Senatus.

Parmulæ

OLea ex cuius baccis trapeto pſſis vtiliſſimus oliui liquor educitur:in hortis ſeri põt:& maxime collinis : huic honore dedere Romani.& turnas equeſtres idibus ſextilis & in minorib⁹ triũphis ouãtes coronãdo:Athenæ quoq; ex oleagina fronde victoribus coronas propoſuere.Græcia vero in Olympiis oleaſtro coronauit:Locũ vbi cõſitæ fuerint oletũ ſiue oliuetũ appellabimus:Ibi oleas digeſtas in ordinẽ græci Stœchadas vocãt:vnde ſeptũ quoddã militare Stœcada paſſim dicimus.Poni debẽt in hortis & Perſicus:Prunus:Ceraſus:Ziziphus:Celſus: Citrus:Ficus:Apirinus:Amygdalus:pinus & reliqua pomiferarũ Nuciferaꝝ genera:de quoꝝ fructibus ĩ ſecũda mẽſa ſum dicturus Ad hoc neceſſaria erunt plãtaria hoc eſt ſeminaria in agris:e qbus plantæ ſumptæ transferãt:vt adultæ poſtea ſuũ fructũ pducant:vel ut quibuſdã opus eſt:p inſitionẽ alienũ & qdẽ mitiorẽ:Plãtaria etiãnũ veteres filiarũ dotẽ dixere:quia plãtatæ arbores tã fœlices q̃ infœcũdæ veluti:Salices populus:Vlmus:iuglãs:Ceraſus:Sorbus & id genus cæteræ ac poſt aliquot annos vẽditæ maximũ qſtũ exhibẽt.

Stœcades
Oletum
Oliuetum
Plantaria

Voluptati quoq; cõferet ipẽſius nemuſculũ habere ad amuſſim poſitis arbuſculis:in quo p æſtates ĩ vmbra cũ libuerit ſpatiari: legere exercere corpus mẽſas ad cibos ponerẽ licebit:Diſcurrẽtib⁹ hic ide damis timidulis :& lepuſculis auritis tripudiãtib⁹. Per arboꝝ vero faſtigia nitidulo carduele:philomẽa attica canoris auiculis modulatim occinẽtib⁹.Diſponet & locus ad curſũ equoꝝ idoneus quẽ icirco Hipopodromũ græca dictiõe nũcupabimus. Nec pcul inter umbroſa vireta:lateritia marmoreaue ſedilia ãbulatiõe ĩterdũ fatigatos iuuantia:De hippodromo meminit Pli. Cecilius in epiſtola ad Appollinarẽ de villa quã ĩ thuſculis poſuerat.Adiacẽtis hippodromi nemus comaſq; pſpectat Itẽ hãc diſpoſitionẽ amœnitatẽq; tectorũ lõge præcedit hippodromus medius pateſcit : ſtatimq; intrantiũ oculis totus offertur.Platanis circuit. Illæ hedera veſtiuntur:vtq; ſummæ ſuis:ita imæ alienis frondibus virent.

Nemuſculũ ĩ ædib⁹
Hippodromus

PLatanus nũc italiæ fere incognita umbræ tãtũ gfa ex alienis vecta regionibus in præcio Romæ habita.Petronius arbiter in ſatyris. Nobilis æſtiuas platanus diffuderat

umbras: & Apuleius in Coſmographia. Platani vt ait poeta vm
bras potantibus miniſtrantes: hinc Licinius mutianus terconſul Ly
ciæ legatus prodendũ etiam putauit intra platanum quæ illic clara
habetur ſe epulatum eſſe cum duodeuiceſimo comite: Primum ce-
lebrata eſt in Academiæ ambulatione athenis cubitorum triginta
ſex: ad mirabilem namq; altitudinem creſcit. Commendantur &
Chameplatani coactæ breuitatis ſic ſerendi genere & recidendi ex — Chameplatani
cogitatæ. Primus autem Cn. Macius ex ordine equeſtri Augu. Cæ-
ſaris amicus nemora tonſilia conſtituit. — Tonſilia nemora

Laurus apollinis eſt arbuſcula ꝓpter Daphnem quã ama
uit in ea deformatã: ſiue ꝙ ſpectatiſſima naſcitur in par-
naſo: Euſebius vero ſcribit eam ſoli dicatã qm̃ ignea eſt:
unde odio maxime a Dæmonibus habetur: ſiue ꝙ pluri-
mum ſonat ſi vratur quod prædicendi artem deſignat: Diuinatio-
nis autem deus Apollo exiſtimatur: Ianitrix quoq; cæſarum eſt & põ
tificũ triũphiſq; dicata: coronã capite & ramuſculũ tenẽtibus manu
triũphãtibus: & præſertim e Delphica qua & Delphis coronaban- — Delphica
tur uictores: unde nomen. Nam Cato genera duo fecit hanc & cy- — Cypria
priam: Pompeius Leneus adiecit quã muſtacẽ uocauit: ꝙ muſtaceis — muſtax
eius folia ſubiicerentur. Sola arborum fulmine non tangitur: hinc
contra fulmina ferunt Tiberium Cæſarẽ tonãte cælo ea coronari ſo
litum: Lauro cõſita loca Laureta q̃ græci daphnonas: Nã Daphne — Laureta
laurus: petronius ĩ Satyr. & Baccis redimita Daphne: folia uero lau — Daphne
ream uocamus. Perpetuo uirens topiario operi accedit. — Laurea

Buxus ſemen ſuum producit & granum quod Cattegon — Buxeta
dixere: praterea uiſcum & hiphear: autor plinius. In to- — Saliceta
piario opere cõmẽdabilis eſt: Laudatur & leni minimeq; — pineta
criſpante uerũ pallidula materie: ex qua fiunt Tibiæ mul — Corneta
tiforatiles: & pectines dente multifido ad capillos explicandos: & — populeta
pyrides ad uſus mortalium plurimos: frequens naſcitur in Cytho- — Cupſſeta
ro: hinc Catullus buxiferum eum appellauit: eſt & ipſius copia co- — pruneta
pioſa in corſica vt Diodorus in. vi. atteſtatur: A Buxo buxeta loca — perſiceta
buxis cõſita dixere. Sicut a Salice vel pticali vel viminali ſaliceta: a — Ceraſeta
pinu pineta: a cornu corneta: a populo populeta: a Cupreſſo cupſ- — Coryleta
ſa: Pruno pruneta: perſico perſiceta: a Ceraſo ceraſeta: a Corylo co — Aeſculeta
ryleta: ab Aeſculo æſculeta: & a Fico ficeta. — Ficeta

Cupreſſus natu moroſa excifa nõ renaſcit̃ quã ob cauſam
plutoni ſacra habet̃: & ideo funebri ſigno ad domos de-
functorũ illam poſuere maiores. petronius ĩ ſatyris: Gau
dent ferali circum tumulata cupreſſu. In hãc Cypariſſus

Siluani delitium mutatus dicitur in fabulis:Odore nõ improbatur quamuis violento:ex ea ſcãdulæ aſſeres tabulæ fiunt e quibus locu
Materiarii los:menſas:fulcra & capſas producunt fabri lignari:quos Plautus
Materia materiarios nominat a materia: cuius nomine ligna ad fulciendũ edificandũq; neceſſaria idonea ue ſignãtur: vt notat iuriſcõſultus de legatis tertio:Cariẽ & vetuſtatem nõ ſentit.ualuas e cupreſſo in Dianæ epheſiæ tẽplo durare Mutianus ſcribit iá quadringẽtis pro pe annis materiã habentes nouæ ſimilẽ.Nux autẽ eius conum quã
Conus uocitant in aceto decocta dentiũ tollit dolores vt ſcribit Auicẽnas Trahiẽ arbor ipſa in ſpecies uarias tonſilis opere Topiario.

Sabia herba frutexue folio fere cupreſſi perpetuo virẽs Topiariis nõ improbatur: Loco thuris ꝓpter odorẽ ad ſuffitus adhibeẽ:Illita vlcera purgat:miſcẽt quidã folia
Atocia eius in Atocis medicamẽtis quæſpẽ partus itercipiũt: nã tocos partus eſt.Seriẽ ꝓpagine & ramo vt Roſmarin⁹: quoniã neutri ſemẽ:Sabinæ vero virginis iter Diuas receptæ corp⁹ in hac vrbe qeſcitẽ & Cynogloſſos ligua canĩa topiariis opib⁹gratiſſima.

Cynogloſſos. IVriperus arbuſcula i harenoſis frequẽs: naſciẽ coma vi rens ꝑpetua:vnde fit vt Topiario operi impenſius ido- nea habeaẽ:durat & ei⁹:materia diutiſſime icorrupta:qp pe quæ ſenectã cariemue nõ ſentit.Quod oſtendiẽ ex tẽ plo Dianæ e Zazintho aduectæ anno ducenteſimo ante excidium Troianũ in quo Plinio aſſerẽte ex autoritate Bocchi adhuc durant trabes ex Iunipero:huic Carthaginẽſis Hãnibal inductus religione pepercit:Iuniperus gumi ad nihil vtile eodem autore ꝓducit:Hoc tamẽ mola truſatili in polinẽ redactũ ſimile eſt thuris Pollini: Vtũ- turq; illo ſcriptores pennarii ad papyrũ exaſperandã: Medici San-
Sãdaraca daracã Indoctuli Vernicẽ appellãt:cuius fumus præ cæteris dolo-
Vernix rem leuare dentiũ dicitur:vt eſt apud Auicennã:cũ ex arboris ipſi⁹
Baccæ iuniperi ligno factus p ædes i peſte cõferat:grana vero ſiue Baccæ cõdimẽ- tis ad farturam ſeruientes & matricꝫ & doloribus.

HEdera ſemper virẽs ſine adminiculo per ſe ſtare non po- teſt:hæret ergo arboribus illas quodam modo brachiis amplexans:hæret & muris quos ſæpicule rũpit: Vnde & nomen accepit: vt ſcribit Pompeius:ſiue potius q; edi- ta petit:uel edat omnia quibus adhæſerit:Eſt & tamen genus illius
Dẽdrociſſos. quod perſeſtans arboreſcit Dendrocinos appellaẽ: Eſt & q̃ nunquã niſi humi ſerpit nomine Chameciſſos:Hedera inqt Theophraſtus
Chameciſſos. in libro de plãtis omniũ maxime viuax eſt:ſiue arbores ſcãdens am plexu ſuo pſtringat:ſeu in terra abdita ima ſubeat:ſpecies aũt ꝓci-

puæ tres ponũtur: Nigra cãdida & quæ Helix uocat̃: Celebrat̃ ni gra in poetarꝫ corollis: quam & Nyſiã & Bacchicã dixere qm̃ victor Bacchus ex India cũ rediret coronã hederaceã capite geſtauit: Id quod exẽplo ipſius Alexãdrũ macedonẽ feciſſe legimus apud Pliniũ hæc paucula de hedera ſubiũgentẽ: Cuius dei & nunc adornãt Tyrſos galeaſq; etiam ac ſuta ĩ thraciæ populis ſolẽnibꝰ ſacris: merito igit̃ hedera libero patri dicata coronabãt poetæ: vt nũc lauro: ſub cuiꝰ tutela etiãnũ fuere: Racemos eius orbẽ circũactos corymbos vocamꝰ: hinc poeta: Diffuſos hedera veſtit palẽte corymbos.

Helix
Nyſia
Corymbi

MYrtus ueneris exiſtimatur arbuſcula: hinc myrtea dicta quæ nunc Murtia: Liuius Ad murtiæ datæ ſedes: Peregrina eſt: vt refert Plinius primum in Elpenoris tumulo: vt inquiunt viſa: Loco piperis hac ueteres vſos ante piper ad uectum memorant nam odorem illius reddit: vt Piperitis herba hortẽſis: Cato eius tria genera protulit nigram candidam & a coniugiis fortaſſe coniugalem: ſatiua quoq; eſt & ſilueſtris Topiarii genera Tatiuarꝫ fecere. hi ſunt qui naues: Inſignia principum: ſerpentes: & compluria alia formant ex harboribus herbis fruticibus opere delectabili: quod Topiarium a Topiis: uocamus: Vlpianus iureconſultus Topiarii inquit erunt fundi inſtrumenta ſi etiam viridaria ſint. Item Topiarium ornandi cauſa paratum: Ex myrto fuit ouantium corona poſt q̃ Poſthumius Tubertus conſul de ſabinis victor primus ouans vrbem ingreſſus quoniam leuiter ſine cruore rem geſſerat myrto Veneris uictricis coronatus inceſſit. M. tamen Craſſus de fugitiuis & Spartaco laurea coronatus eſt fuit & ouantium vt diximus oleagina corona: Myrto con ſita loca Myrtita uocitamus: ſed iam herbarꝫ arborum & coronamentorum reliquis ĩnumerabilibus fere generibus omiſſis: Piſcinas quæ in hortis habendæ ſunt proſequamur.

Murtia venus quæ
Myrtea
Piperitis
Tropiarii
Tropiariũ
Myrtea corona
Myrteta

¶Piſcina. Caput VI.

PISCINAS appellamus Lucus & ſtagna q̃ piſcibus viuis cohercent̃ clauſa: vt ſcribunt Gellius & Varro: Hinc Martialis Piſcina Rhombũ paſcit & lupos vernas: Viuaria quoq; dicunt̃ quibꝰ piſces incluſi paſcuntur: Plinius Oſtrearꝫ inquit Viuaria primus Sergius orata in Baiano inuenit L. Craſſi oratoris ætate: & mox eadem tẽpeſtate prior Licinius Murẽa reliquorꝫ piſciũ uiuaria ĩuenit. Apud romanos etenim piſcinarꝫ ſtudia celebrata ſunt ꝑcioſiſſimiſq; piſcibꝰ referta Ichthyotrophia habuerũt:

Viuaria piſcium

adeo vt & Cato tutor Luculli grandi ære ſeſtertiũ miliũ quadringẽ
toꝝ autore Columella puplli ſui piſcinas uẽditauerit:& velut ante
a deuictis gẽtib⁹ Numãtinus & iſaricus:Ita ſergius orata & Licini⁹
Piſcinarii Murena a piſcib⁹ cognominarenť.M.quoqꝫ Tulius Cicero.L.Phi-
Piſciæ dul lippũ & Hortẽſiũ piſcinarios appellauerit a piſcinis.Quaꝝ qdẽ ge
ces nera duo ſũt dulciũ & ſalſaꝝ:& vt verbis.M.Varronis vtar ex rei ru
Salſæ ſtice tertio:alteꝝ apud plebẽ & ſine fructu vbi Lymphæ aquã piſci
nis nr̃is villaticis miniſtrãt:illæ aũt maritimæ piſcinæ nobiliũ qbus
Neptun⁹ aquã piſcib⁹miniſtrat:magis ad oculos ptinẽt q̃ ad ueſſi
cã & potius marſupiũ exinaniũt q̃ replẽt.Primũ eni ædificanť ma-
gno ſecũdo paranť magno:tertio alũtur magno: Hirtius circũ pi-
ſcinas ſuas ex ædificiis duodẽa milia ſeſtertia capiebat:eã oẽm mer
cedẽ eſcis quas dabat piſcib⁹cõſumebat:nec miꝝ:vno tpe eni hũc
Piſciũ ſpe Cæſari memini ſex milia murenaꝝ mutua dediſſe in põdus:& pp pi
cies ſcium multitudinẽ q̃dragies ſeſtertio villã veniſſe. Piſciũ vero ſpẽs
ſunt ſeptuaginta quatuor p̃ter cruſtis teſtiſqꝫ ĩtecta q̃ ſũt triginta vt
autor eſt Pli.De ſingulis nõ dicemus qa ſupfluũ videť:de qbuſdam
Ichthys tãtũ q̃ nobis occurrẽt & qdẽ paucula notabimus:Piſcis ãt ipſæ græ
Ichthyo- ce Ichthys ĩde Ichthyotropia apud Columellã loca in qbus alunť
trophia piſces:Ichthyocola glutẽ ex piſcib⁹:Ichthyopoliũ forũ piſcariũ:&
Ichthyo- Ichthyophagi populi & piſcibus veſcerenť tũ ipſi vt inqt Strabo tũ
phagi coꝝ pecora.Domos ĩdẽ ex cetorũ & oſtreaꝝ cõchis operiũt: Vſum
Ichthyo- trabiũ coſtæ:portaꝝ maxillæ p̃ſtare credunť:de his multa Diodo-
polium rus:piſcibus eos veſci ꝓhibuit cũ p ea loca iter faceret Rex mace-
Ichthyo- donũ Alexãder Capiunť piſces hamo in eſca latẽte a quo hamiotæ
colla piſcatores:& piſces ineſcati: Naſſa etiã viminea : Rete ſagena ſiue
Hamus Euerriculo ac fuſcina tridentata:Tragula quoqꝫ vt plurimũ ex un-
Hamiora dis trahunť:Nõ ĩprobanť & ſepta ex harundinibus uiminibuſue cõ
Naſſa rete texta ĩ fluuiis q̃s Plinius Excipulas appellat ab excipiẽdo: veluti de-
Sagena pulas laqueos a decipiẽdo & tẽdiculas a tẽdẽdo vt aues vt feras ca
Euericulũ piamus:quas etiã mos eſt ineſcare:Nero vt ſcribit Suetoni⁹ piſca-
Fuſcina tus eſt rete aurato purpura coccoqꝫ funibus quos Epidromides vo
Tragula citãt nexis At ĩpator Diu⁹ Augu.laxãdi animi gr̃a hamo piſcabať.
Excipulæ MVrenæ ſingulo menſe pariũt:laudantur in ſicilia flutæ q̃
Decipulæ græce plotæ:Flutæ aũt ideo ꝙ in ſũma aqua præ pingue
Tẽdiculæ dine fluitẽt:cũ ſole torrefactæ in aquã ſe mergere deſi-
Epidro- nanť:Martialis in xeniis.Quæ natat in ſiculo grãdis mu
mides rena profnudo:Non valet exuſtã mergere ſole cutẽ:Et cum cæte-
Elutæ ris pennæ ad natandũ ſint vel quatuor vt auratæ & lupo : vel binæ
Plotæ ut anguillis:nullas id genus piſcis habere manifeſtarium eſt:ita aũt

undis vtitur:vt terra ſerpentes:nã ſerpit in humore:vt Ariſtoteles in primo hiſt.animalium atteſtat: Murenas alterius notæ piſcibus in uiuariis miſcere Collumella damnauit : quia rabie quæ his ueluti canino generi accidit vexatæ ſeuiſſime perſequũtur ſquammoſos pluriosq̃ mãdẽdo cõſumũt:Prim⁹.C.Hir.Murenaria excogitauit. Murenaria

Mvſtellam piſcem murene fere ſimilem:ſi nõ primas ſaltẽ ſecundas noſtra tempeſtate in cibis partes adeptum dici poſſe nonulli exiſtimarunt:ipſe tamen hirudinem potius appellandam eſſe crediderim a quadam hirudinis paluſtris quæ ſangui ſuga eſt ſimilitudine: laudat ĩpenſius e Rhetiæ lacu brigantino:Neoterici a lambẽdis petris lampetram dixere habent & ſuam commendationem piſces extra Italiam cum alii tũ Coracinus princeps nilliaci macelli(vt ille inquit) & Salmo in Aqtania fluuiatilis prælatus omnibus marinis auctore Plinio. Sanguiſuga Hirudo Lampetra Coracin⁹ Salmo

Anguillæ piſciũ ſolæ exanimes nõ fluitãt:Non ouo nõ coitu eas ꝓcreari affirmat Ariſtoteles.naſcunt ergo ex his q̃ terræ vocãt.Inteſtina ſpõte ĩ luto:humeſcẽteq̃ humoræ pueniẽtia:tum in mari tum etiam influuiis ſtagniſq̃ putredinis ratione:ſed ĩ mari qua algæ ſunt:ĩ ſtagnis & fluminibus iuxta ripas:calor enim eas ſubiens partes facit vt putreſcãt.Veſcunt certis locis limo & eduliis ſi quis apponat:ſed plurimæ dulci humore viuũt.Idq̃ viuariis Anguillarũ dãtes operã ſeruare cõſueuerunt: vt q̃ maxime pura ſit aqua afluens ſemper & effluẽs : Queadmodũ eſt ĩ piſcinula noſtra Bugoleſiana:breui nãq̃ niſi ea fuerit lympida aſtrãgulatæ ĩtereunt.Brãchias etenim q̃bus maior pars piſcium ſpirat exiguas habẽt:hinc turbare aquã ſoliti ſunt qui illas piſcant.De lacu ĩ piſcinã ꝑ æſtatẽ trãſlatæ viuere nõ poſſunt:hyeme vero facile tolerãt ſedis mutationes:ſic autẽ ideo dictæ videnẽ ꝙ ſpecie anguem repreſentent:vnde.M.Varro de vocabulis aquatilium : Ex parte inquit a ſimilibus aliqua rebus ſunt tranſlata vt anguilla & Lingulaca:quæ ab Ariſtotelæ.Glotis Anguillas ad tricennos pedes lõgas educat ganges ĩdiæ vt ſcribũt Plini⁹ & Solinus in colectaneis. Inteſtina terræ Angulariũ Bigoleſiana piſcina Branchiæ Lingulaca Glottis

Mugilis piſcium omnium ſquammis inte ctorum uelociſſimus eſt : At omnium animalium tum terreſtium tum aquatilium uelolciſſimum eſſe Delphinem Ariſtoteles hiſtoriæ animalium ultimo ſcriptum reliquit:Huius natura deridetur:nam abſcondito in metu capite totum ſe occultarii extimat:id quod de Phaſiano plurimi tradiderunt : a capite græci cephalon appellant : Inter fuſaneos numeratur : ex argumento ſic vocitatos quod fuſim retibus capiuntur : Veluti & Tynni ſces Delphin Fuſanei piſ

Lupus Lupus:Limariæ:ſpuriæ:Monedulæ:Cromis:& Paſſeres:vt ex Ari⸗
Limariæ ſtotele hauſimus hiſtoriæ aīalium quinto:in ſexto vero ſunt inquit
Spuriæ qui oē mugilū genus ſponte oriri opinētur:ſed non recte:nā & oua
Cromis eorū fœminæ & ſemen genitale mares habere cernunt:Genus qui
dem illorū eſt quod nō ex coitu:ſed ex limo arenaue naſcat: Piſciū
Lacte pi⸗ autem omnium fere mares pleni ſunt ſemine genitali lacte noīato:
ſcium Heliogabalum imperatorem ſcribit Lampridius in locis mediterra
neis murenarum & luporum lactibus ruſticos pauiſſe.

MVllus quē Barbonē ideo vocitant barba gemina inſigni⸗
Barbo tur inferiore labro:hinc Cicero in Paradoxis Barbatulos
Trigla mullos nūcupauit:græce Trigla dicitur:quo nomīe nūc
romani vtūtur:In viuariis & piſcinis nō creſcit:eſt illi ma
xima gratia ſicut magnitudo modica:nā libras duas raro admodū
exuperat:illud mirū eſt quod Mutianus prodidit:mullū octuagita
Mullei librarū in mari indico fuiſſe captū:nec minus quod ſeqtur:Mullum
aſinius celer vir cōſularis vt refert Macrobius ex ſamonici ſereni au
toritate ſeptem milibus numū mercatus eſt:octonis vero ut Pli.te⸗
ſtatur ſimile Iuuenalis de Criſpino:mullū ſex milibus emit æquantē
ſane paribus ſeſtertia libris. Veſcūtur mulli & alga & oſtreis & alioꝶ
piſciū carnibus. Nomen eis Feneſtella a colore Mulleorū calciamē
torū datum exiſtimauit:mullei autem fuerūt calcei regum albano⸗
rum poſtea patriciorum a millando id eſt ſuendo nominari.

LOligo inter molliū piſciū genera numerat:pedes duos
Cirri habēt qbus ori cibos admouet:hi aſperi & lōgiores ſūt:
cæteri cirri cum quibus venatur:ſic aūt ideo dicta ꝙ ex⸗
tra aquā volitet litteta īmutata q̄ſi Voligo vt ſcribit Var
ro:hinc Plinius Loligo etiā volitat extra aquā ſe efferēs:quod & pe⸗
Pectūculi ctūculi faciūt ſagittæ modo:Mollia vero gña piſciū dixerūt q̄ ſāgui
Piſcis mol ne carēt & foris carne molli obducta ſolidū intus mō ſāguinei gene
les ris cōtinēt:vt ſæpia ēt:& Polypi a multitudine pedū nomē adepti.
Sæpia LVpus piſcis ī capite lapidē habere credit:vt referūt Pli.
Polypi & Ariſto. Præcipuā huic autoritatē fuiſſe Cornelius Ne⸗
pos tradidit:inter piſces qdē Tyberinos apud romanos
primū locū tenuit: & Is præſertim qui eſſet captus inter
duos pontes vt repetit Macrobius ex Varronis reꝶ humanaꝶ vn⸗
decimo:& columella. M. Philippi velut vrbaniſſimum quod erat lu
xurioſiſſimū factum ac dictū referens:Is enim apud hoſpitem Caſ⸗
ſini cū cœnaret appoſitūꝗ e vicino flumīe lupū deguſtaſſet atꝗ ex
puiſſet īꝑ robū factū dicto ꝓſequutus Peream inqt ni piſcē putaui:
Ex hoc eſt facta multoꝶ gula ſubtilior:qbus faſtidio fuit lupus flu⸗

uiatilis: niſi quem Tyberis aduerſo torrẽto defatigaſſet vnde Horatius in ſermonibus: Lupus hic Tyberinus an alto captus hiet põtes ne inter iactatus & amnis oſtia ſub thuſci: lupus alias rapax eſt animal: at lupa meretrix etiam dicitur. inde lupanar quod primum in Cypro inſula Venerem inſtituiſſe fabulantur.

Lupa
Lupanar
primo

AVrata piſcis ab auri colore nomen accepit: Cuius amator ſergius: Orata cognominatus eſt vt refert Macobrius: nam orata prius dicta: quaſi Aurata ab oro quod uulgo ẽt ꝑ auro dicũt: hinc Orichalcũ ab ære & auro quidã falſo putarũt cũ ſit a mõte & ære nominatũ: In cibis cõmẽdant auratæ optimæ ex lacu lucrino: qbus ꝓpriũ fuit conchis pingueſcere: vnde Epigrãmatarius poeta in Xeniis. Non omnis præciũ laudẽq; aurata meret: Sed cui præcipiuus cõcha lucrina cibus: coeũt vt cæteri piſces uentris attritu & oua cõcipiũt ſed non oĩbus contingere in tanta copia vt fœtum educant manifeſtanũ: alioquin replerentur maria & ſtagna cum ſinguli vteri innumerabilia contineant.

Orata
Aurum
Orum
Orichalchum
Coitus piſcium
oua piſciũ

MEnæ breues ſunt: colorem mutant: hyeme candide æſtate fiunt nigriores. Ariſt. hiſto. animalium. viii. Mena inquit grauis melior eſt: forma rotũdior fœmine: porrectior mari & latior. Euenit vt cum fœtu impleri fœmina incipit maris color in nigreduiem mutetur: & caro deterima cibo efficiatur: per id tẽpus a nonnullis Hirci vocantur. De mena quam Alecem etiam dici poſſe quidã credidere meminit Perſius & Martialis cum inquit: & caudam Cybii breueſq; menas. M. quoq; Cicero de finibus bonorum & malorum. Qui enim uoluptates contemnunt eis licet dicere ſe acipenſerem menæ anteponere.

Hirci
Alec

SCarus quo carpathium pelagus abundat adeo littoribus Italicis Ignotus fuerat: vt nec latinũ nomen haberet: verum Optanus claſſis præfectus ſub Claudio principe copiam ſcaroꝝ copioſam nauibus aduectam in mare ſparſit iter cãpaniæ littus & oſtiã: Autores Macrobius & Plinius qui ſua tẽpeſtate huic piſci prĩcipatũ dari ſcriptũ reliquit: Herbis ueſci & piſculũ ſolus ruminare credit teſte Ariſt. hinc Oppian⁹ Hic ſcarus ſaxa frequẽtat: q mites ĩter piſces clamore tremẽdo Intonat & ſol⁹ palẽtes ruminat herbas: hoc vno nãq; excepto piſces cæteri ſerratis ſũt dẽtib⁹: id ẽ accutis & more ſerræ pectinati ſeſe ſtipãtib⁹.

ACipenſer piſcium olim nobiliſſimus eſt habitus vt ſcribit Plinius. Verũ Traiani tẽporib⁹ in magno pretio nõ fuit: vt idem teſtat de ipſo loquens cum inquit. Nullo nunc in honore eſt quod equidẽ miror: cũ ſit rarus ĩuẽtu: Cõ

Serrati dẽtes

mẽdatur tamẽ a Martiale & ſynchroni credunt: Ad pallatinas Aci penſera mittite mẽſas ambroſias ornent munera rara dapes: Contra aquã nãdo meat: Squãmaſq; piſciũ ſolus habet ad os uerſas vt repetit Macrobi⁹ ex. P. Nigidio figulo rerũ naturaliũ maximo ĩdagatore Prim⁹ epulis hunc appoſuit Calloni⁹ p̃co ſi Porphiriõi credim⁹ apd̃ illd̃ Horatianũ Callõi p̃couis erat Acipẽſer mẽſa ni famis

Callonius

Solea

PAſſer & ſolea piſces plani ſunt: Paſſer optimus in cibis iudicat a paſſere auicula nomen vt ferũt adeptus: Solea quoq; quæ lyeni ĩpoſita medet ĩter lautiores piſces numerat: hæc a Solea vt opinor nomẽ mutuat: ea autẽ ſolo pedis ſubiicit: Martian⁹ capella. Calcei admodũ furui quoq; maxime Soleæ atræ notis nigredĩe corolant: Aulus Gellius omnia ferme in genus inquit quibus Plantarum calces tantum in fine tegun tur cætera parte nuda & teretibus habenis iuncta ſoleas dixerũt nõ nunquam uoce græca crepidulas: hinc ſoleatus ſoleas indut⁹: & ſolearius ſutor earũ. Quin & materia robuſtea ſuper quam craticius paries extruitur ſolea nuncupatur. Certiſſima eſt autẽ vt ſcribit Plinius ſecuritas planos piſces vidiſſe in mari quia nunq̃ ſunt vbi maleficæ beſtiæ: qua ex cauſa Vrinatores ſacros illos appellant: inter quos Raia & paſtinaca connumerantur.

Crepidulæ
Soleatus
Solearius
Sacri piſces
Raia
Paſtinaca
vatrachos

RAna nutiſſima eſt: græce Vatrachos: vnde ex parte Vatrachomyomachia Homerica: & adagiũ apud græcos Vatrachos Seriphii: in eos qui nimis taciturni ſũt: quoniam in ſeripho mutæ ſunt ranæ: alibi vero garrulæ coaatrices. Inter cartilaginea numerãtur: vt Raiæ: Torpedines: Squatinæ Bugloſſa & pſitta quæ paſſer Rhumbuſue: Mares ipſi cum maxime coaxant ad coitum fœminas cientes Ololyzontes dicentur: pariunt minimas carnes nigras quos Gyrinos vocant oculis & cauda inſignes: quæ mox findit ſe in pedes poſteriores.

Squatinæ
Paſſer
Gyrini
Ololizontes

RHumbus quoq; Rauennæ delicatior inter planos ponit eius magnitudinẽ ĩnuit Iuuenalis: & epigrãmatariis poeta ĩ Xeniis. Quãuis lata gerat patella Rhõbũ Rhũb⁹ tñ eſt latior patella: marin⁹ piſcis eſt: Caſſius autẽ Hemina tradidit piſces marinos ĩ uſu fuiſſe ꝓrin⁹ a Roma cõdita. Rhũbus alias ĩſtrumentum eſt ĩcãtatoriũ rẽ magicã adiuuãs ĩ quo ſignificatu accepit Martialis: Cũ ſecta colcho luna uapulat rhũbo. Ouidi⁹ in amorib⁹ Scit bene quid gramẽ quid torto cõcita rhumbo Licia: quid ualeat virus amãtis equæ: & Propertius Staminea rhumbi ducit ille rota. Theocritus quoq; in pharmaceutria ægloga mulieri ueneficæ rhumbum dedit inter cætera quibus ſibi amãtem alliceret.

Piſces marini

LAcertus piſcis eſt idoneus ad ſalſamēta: de quo Martia-
lis: cū ſexitani ponit tibi cauda lacerti: & ſatyrographus
poeta: cōchen æſtiui cū parte lacerti: eſt & lacertus ani-
mal terreſtre: Vergilius nūc viridos etiā occultāt ſpine-
ta lacertos: Plinius ī.viii. Lacerti arabiæ cubitales ī India uero ī Ny
ſa mōte.xxiiii.ī lōgitudine pedū: colore fului: aut punicei: aut Ce-
rulei: Indocti ſtellionē dixere: cū Stellio fit minor lacerta: quem Stellio
græci Aſcalabotē Neoterici Tarātulā appellāt: quo nomine genus Aſcalabo
quoq; aranei nūc peculiare apuliæ ſignatur: Id ſtupidos morſu ſuo tes
uel ridētes ſaltāte ſue & tremulos reddit: hinc Ariſtoteles ī hiſt. ani Tarātula
malium.viii. ſcribit ī Italia fore locis qbuſdā morſus ſtellionū exi-
tiales: eſt & Turio piſcis freqns ī Sicilia cōmēdatiſſim⁹ ſalſamētis. Thurio

GObius ſiue gobio uel Cobius ex græcis per .x. piſcis eſt
quo Veneti ātiqores cœnæ prīcipio utebant: hinc exiit Alecula
diſtichō: ī Venetis ſint lauta licet cōuiuia terris prīcipiū piſces
cœnæ gobius eſſe ſolet: Paruulus eſt: unde Columella. Gregales
Nam & alecula modo capta & cātharus exiguuſq; gobio: quiſquis Dentices
deniq; eſt īcrementi minuti piſcis maiorem alit: gaudet arena gre- Coruuli
gatimq; degit: hinc gregales īter piſces numerat: Vt Thynni: Ale Ariſtulæ
ces. Lacerti: Coruuli ſiue graculi: Dētices: mulli: malleoli: Elegini: Scari
Scari. Ariſtule: lolii: papauer Iuliæ: Liariæ: Scōbrie qb⁹ liqmē garū Scombri
quod dixer: & monedulæ: ac Trichiæ q̄s Sardas uocamus & alii. Garum

OStrea duriore cōcha regunt in cibis nō uulgarem gratiā Monedu-
adepta. Primus ſergius Orata optimum ſaporem lucri- læ
nis adiudicauit: primus omnium Oſtrearia vt diximus Trichiæ
in baiano locauit ante marſicum bellum. L. Craſſi ora- Sardæ
toris ætate: martialis de oſtreis lemmate præpoſito Ebria baianno Oſtrearia
ueni modo concha lucrino: circeis etiamnum laudatiſſima naſce-
bant: Horati⁹. Oſtrea circeis miſeni oriunt echini: Britanica quoq;
optimi ſaporis iudicata: & prelata lucrinis: utpote dulciora: de ſin-
gulis aquinas poeta ſatyrographus circeis nata forent an lucrinum
ad ſaxum: rutupino ue edita fūdo Oſtrea callebat primo depræhē
dere morſu. Omnia autē tunc meliora in cibis exiſtimātur: cū oua
appellata habuerint: quæ tamē nihil ad generationem conferunt
ſed indicio ſunt meliores nutrimenti: ueluti pinguedo in ſangui- Pinguedo
neis vt Ariſtoteles aſſerit de generatione animalium tertio. Purpuræ

COnchæ oculis carent omniq; alio ſenſu q̄ cibi & periculi Buccinū
illarum genera ſunt: Purpuræ: Buccinū & murices: quæ Murices
cōchilia: equorū ſanguine veſtes antiq infectores tinxe- Conchilia
runt: ſunt: & Dactyli a ſimilitudine humanorū unguium Dactyli

dicti:atq; alia compluria:quæ omnia celerrime adoleſcunt:& præ-
Fauago ſertim Purpuræ:quæ verno tẽpore eundẽ in locũ ſeſe colligẽtes cõ
ducũt quã fauaginem noĩant:ea eſt veluti fauus apũ Ariſtoteles in
quinto hiſt. aĩaliũ qũo generentur recenſet. In. viii. vero oſtrearia
inqt & cõcharia cruſtaq; etiã intecta tũc optima cũ grauida ſunt:vt
Squãmoſi late patet ĩ locuſtis & id genus cæteris:at mugilis lupus & reliqui fe
piſces re oẽs ſquãmoſi cũ ferũt deteriores habenť:vt etiã de ſiluro dicitur:
Silurus cuius mas quoq; fœmina peior in cibis crediť:cũ in cæteris piſcib?
Anguillæ mares fœminis ſint meliores licet in genere anguillaꝝ iucundiores
multi exiſtimẽt fœminas cũ fœminæ vere nõ ſint:ſed qa aſpectu di
ſcrepãt fœminæ appellanť:In mari ĩdico potiſſimũ naſcitur genus
Margari- cõchaꝝ vt ſcribit Solinus & Ammian?:quod margaritas vnioneſq;
tæ cõcipiũt pro qualitate roris quẽ ſitientes certo anni tpe hiatu quo-
dam hauriũt:ſi purus ĩfluxit cãdicãt:ſi turbidus ſubnigricãt aut pal
leſcũt:hoc deniq; crediť:matutini aeris ſemine clariores: veſperti-
ni obſcuriores vberiore hauſtu fieri maiores:Si tonuerit cõprimunť
conchæ:uitiaq; cõtrahẽtes abortiua faciũt:quæ paruula: vt inania:
Phyſema- Phyſemata dixere:ꝓducunť & margaritæ facie vna rotundæ altera
ta planeæ ob id Tympaniæ a tympani forma nũcupatæ: & ꝓceriores
Tympa- quas faſtigiata lõgitudine Elenchos vocitãt:alabaſtroꝝ figura ĩ ple
nia niorẽ orbẽ deſinẽtes:hos digitis ſuſpẽdere inquit Pli. & binos ter-
Elenchi noſq; aurib? fœminaꝝ gloria eſt:cũ id fecere Crotalia appellãt:ceu
Crotalia ſono quodã gaudeãt ex ipſo colliſu margaritaꝝ: Præcipua ẽ autem
Vniones Vnionibus præ cæteris autoritas nũq̃ duob? ſimul repertis vñ no-
men:ſũma laus in cãdore magnitudine orbe leuore & põdere:Duo
p omne æuũ maximi celebrati. Vtrũq; Cleopatra regina poſſedit.
Romã vero primũ Syllanis tẽporibus illatos fuiſſe vniones veteres
tradidere:Naſcũtur margaritæ & in Taprobane ĩſula:In pſico ſinu
maris rubri circa Arabiã:In littore etiã Britanico:veluti Iulius Cæ-
ſar ex inſcriptiõe teſtatus eſt ſubdita Thoraci:quẽ e Britanicis mar-
garitis Veneri genetrici dicatũ in tẽplo eius poſuit.

TEſtudines tardigradæ & domiferæ:ĩ cibis ſumptæ Pthiſi
cis lienoſis caduciſq; pitulãtur:Ex earũ autẽ carnæ vt in
prouerbio eſt:vel multum edendũ vel nihil edẽdũ: qm̃
modica in cibis dolores mouet in ĩteſtinis:copioſa pur-
gat & ſanat. Vere & elegãter illas deſcripſit Pacuuius:q̃drupes tar-
digrada:agreſtis:humilis:aſpera: capite breui: ceruice anguinea:
aſpectu truci. Tãtæ magnitudinis in mari Indico naſcuntur vt ſin-
Chelono gularũ ſuperficie habitabiles caſas integãt:& circa mare rubrũ his
phagi tanq̃ cimbis nauigent. Chelonophagi orientales populi teſtudini-

bus vitam agunt: vnde nomen: earum quoq; teſta vaſorum vice & nauium vtuntur domos eadem ſibi contegentes: ſic autem ideo dictæ ſunt q teſta tegantur: autor, M. Varro. Earũ genera ſunt marinæ paluſtres terreſtres & lutariæ quæ ĩ dulci aqua diuerſantur: has Lutariæ græci Aemydas appellãt terreſtres vero cherſinæ dictæ in operib⁹: Aemide nam vt ſcribit Plinius: Teſtudinum putamina ſecare in laminas le- Chetſinæ ctoſq; & repoſitoria his veſtire Caruilius pollio inſtituit. Teſtudo quoq; lyra dicitur quoniã Mercurius Apollinis cytharam de teſtudine ſicca meditatus eſt vt Aratus & Higinius referunt. Hinc Horatius illum curuæ lyræ parentem nuncupauit: & ad citharam apoſtrophans inquit: O decus phœbi: & dapibus ſupremi grata teſtudo Iouis: O laborum dulce lenimen.

COchleæ terreſtres ſunt & aquaticæ exerentes ſe domicilio cornuaq; protendentes: quibus teriti olim Namienſes (vt dicitur) pontem celeberrimũ ad illas arcẽdas ſũt demoliti: oculos nõ habent. Ideoq; corniculis iter explorant: Pompeius a Limo limaces appellat: & vt ſentio terreſtres intelligit: quæ terra per hyemẽ delitéſcũt: vere prodeũtes. Columella. Implicitus conchæ Limax hirſutaq; campe. Earum viuaria inſtituit Limax Fuluius Hirpinus in Tarquinienſi paulo ante ciuile bellũ: quod cũ Altiles cochleæ pompeio magno actu eſt. Saginam quoq; cõmentus ſappa & farre aliiſq; rebus: vt cochleolæ etiam altiles ganeam impleant.

CAncri petroſa amant: brachia bina denticulatis forcipibus ſortiti: quibus ori cibos quoſcunq; ceperint admouent: in pauore retrorſum mira celeritate decurrũt: veris initio ſenectutem anguium more exuunt reuocatione tergorum: ac plenilunio vt oſtrea implentur: brachia vero in piſcibus Cirri quibuſdã modo cirros modo accetabula ab accipiẽdo vocamus: Accetabu Eorum genera ſunt Carabi: Aſtaci: Paguri: Maiæ: Heracleotici: & la alia ignobiliora: Ariſtoteles. iiii. hiſt. animalium Cruſtatorum ge- Carabi nus primum ponit Locuſtas: proximũ huic Cãmarum: tertiũ Squil- Aſtaci lam: & quartum cãcros: mox ſingulorum differentias proſequitur: Paguri quorũ etiam quarto de partibus animaliũ meminit: ſingula quoq; Maiæ genera in ſuas ſpecies diuiduntur: Omniuora ſunt oĩa: vtpote quæ Locuſtæ limum: lapillos: & algam deuorent atq; etaim ſtercus: vt Cancri ſa Cãmarus xatiles: De piſcium generibus & natura compluria traduntur a Pli Squilla nio Ariſtotele & Opiano: ex qbus hæc paucula dicta ſufficiant: Bre Cancri ſa uitate namq; delector plura coarceruare nec potui iure nec debuit: xatiles Adde q multa piſcium nomina apud autores inueniuntur qui nũc nec in prætio: nec equidẽ cogniti ſunt: contra hac noſtra ætate ge-

Temulus Barbulus Perſicus Truta Botulus Carpani Scardua Carpiões Sturio Silurus Attilus

nera piſcium habentur:de quibus miror nullā in veteribus ſcriptoribus memoriā extare veluti Temulus.Barbulus.Perſicus.Truta. Merlucius.Strigillis.Botulus.Cauedulus Carpani.Scardua.Garpiones qui in Benaco lacu naſcunt: Sturio in pado licet Silurus a nōnullis perperā credatur:Nam Attilus ī ipſo amne alius eſt a ſturione qui græce modo hyſca mō hicca nominatur:ea vox porcū ſignificat vnde noſtri Parmenſes paruulos ſturiones porcellas appellant:atqꝫ alii complures:Verum vt dicā quod ſentio vel nō hiſdem apud veteres noībus fuere:qbus nūc ſunt:vel de illis qui in prætio ea tēpeſtate habebant mentionē viliorib⁹ poſtpoſitis fecere: Videmus enim tēpus per ætates & ſæcula ī rebus fere oībus ꝑciū decus auctoritatē nūc vni minuere:nūc alteri augere:Hinc Lucreti⁹.Nūc iacet æs aurum in ſummum ſucceſſit honorem: Sic voluendo ætas cōmutat tpa rerꝫ.Quod fuit in ꝑrio fit nullo deniqꝫ honore. Hinc ab aquaticis in leporario ad terreſtria aīalia notiora diuertamus.

¶Leporarium Caput. VII.

Lagotrophia Roboraria Viuaria ſilueſtrium Theriotrophia

LEPORARIA Appellantur nō ea tantū quæ maiores noſtri dixere ubi ſoli lepores ſunt:& græcis Lagotrophia vocantur:ſed oīa ſepta ædificia quæ ſunt:& habēt īcluſa aīalia quæ paſcunt. Roboraria eadem a tabulis roboreis qbus ſepta fuerunt anteq̄ macerias & mœnia noſcerent: autor Gelli⁹ ex Varro. Viuaria autē aprorū cæterorūqꝫ ſilueſtriū primus Romanorū īſtituit Fuluius Hirpinus:qui in Tarquinieſi feras paſcere delectat⁹ eſt locis concluſis:quæ ex græco proprie Theriotrophia nuncupamus.Qualia noſtri tēporis princeps ad venationum ſæpicule voluptatē:raro ad pugnā in harena antiquioribus vſitatā parare cōſueuerūt:ſed tu cōprimis Princeps omniū principū optime & optimorum magnificentiſſime poſuiſti adherentia hortis oppidi tui quod munitiſſimum & ſplendidiſſimum loco Cremonenſis agri fertiliſſimo ædificaſti:& a lauro quā mereris Caſtro laurum:vt laurentumue merito nuncupaſti.

Lauretum Laurentū Caſtrolaurum

ELephantes maxima omniū animalia facile manſueſcūt: ſunt.n.autore Ariſto.a natura mites & manſueti: ita vt ad rationale aīal proxime accedant: horum quidā aurigas ſuos qui in prelis ceciderāt exemerūt:quidam anterioribus pedibus vtero ſubiectos ſeruauere.Pudore nunq̄ niſi clanculū coeūt:Adulteria nō nouere:nulliſue pp feminas inter ſe prelia

Vniproleſ

cæteris aīalibus pnicialia:Biennio vtero graueſcit;vt alii ſeſquiāno alii triennio:hinc ad exprimēdā hominis tarditatē in rebus peragēdis eleganter dicere conſueuimus.Citius pariēt elephāti:ſemel nec amplius quā ſingulos pariunt:ſunt enim vniproles:Iuuenta eorum ſexageſimo incipit:vtpote annis plus ducentis aliquādo & trecentis viuentiū.Nare pro manu vtunt̄:qua cibos & ſiccos & humidos colligentes ori admouēt:vnde manum noīe peculiari latine dicimus quā prælongā & in anfractū flexibilē græci Proboſcidē:noſtri etiā Promuſcidē:Dentiū magnitudo in quibus Ebur perfectiſſimū eſt inde cognoſcitur:ꝙ in extremis africæ poſtiū vicem in domiciliis pbēt:autores Plinius:Diodorus & Solinus:adde ꝙ non potius dētes q̄ cornua teſte Aphrodiſæo appellāda ſūt.Ebur ipſum a Barro nomē accepit q Elephātē notat:ex voce:q̄ eſt Barrire veluti Rugire Leonū.Frēdere aprorū:rictare Leopardorū:Blacterare camelorū:vlulare luporū:Gannire vulpiū:Hinnire equoꝝ:Mugire boū:Rudere aſinorū:Ballare ouiū:Grunnire porcoꝝ:Latrare canū:Elephantes aūt qbus bælua nulla prudētior eſt vt refert Marcus Cicero de natura deoꝝ primo vidit Italia Pyrrhi regis bello in lucanis & boues lucas nominauit:boues equidē a magnitudine:lucas a lucanis:Auſonius:Vt lucas Boues olim reſumpto præferoces prœlio fugit iuuētus Romula.Neui⁹ atqꝫ prius Locuſta pariet Lucā bouē.Iūcti primū Aphrico triūpho Magni Pompei currum ſubiere quod prius india uicta libero patre triūphante factū memorant:At primus victo Pyrrho Curius ille dentatus cōtinentiæ Romanæ ſingulare exemplum Romam quattuor duxit Elephātes vt ſcribit Eutropius.Naſcuntur in India maiores:generat eos & Africa:Arabia:Mauritania Aethiopia:Troglodītia:& Italia:quod ne cuipiam incredibile videretur Columella ex rei ruſticæ quarto verba ſubieci:India perhibetur molibus ferrarū mirabilis:pares tamē in hac terra vaſtitate bæluas progenerari quis neget:cum intra mœnia noſtra natos animaduertamus Elephantes:Pugnā illorum primus omniū in circo dedit Cn.Pompeius ludis quibus ſe factam Theatrum dedicauit vt teſtis eſt Aſconius Pedianus.

LEo ſolus ex feris clemētia ī ſupplices vtit̄:pſtratiſqꝫ parcit pcuſſorē agnoſcit:& ex obſeruato inuadit.Animi index cauda ſicut aures equoꝝ.Ignē formidare īpēdio credit̄ qđ Homerus ſenſit cū dicat Ardenteſqꝫ faces quas q̄uis ſæuiat horret.Oſſa adeo dura habet:vt his pcuſſis ignis q̄ſi e ſilice pdeat.Ad currū iunxit eos primus.M.Antonius & qdē bello ciuili cum dimicatum eſt in pharſalicis campis.Primus quoqꝫ Leonē ma-

Dictum ī pigros
Manus
Proboſcis
Ebur
Barro
Barrire
Rugire
Frendere
Rictare
Blacteraſ
Vlulare
Gannire
Hinnire
Mugire
Rudere
Ballare
Grunnire
Latrare
Voces animalium
Luca bos
Leo manſuefactus

Leo manſuefactus — nu tractare & manſuefactum oſtẽdere auſus eſt Hanno carthagineſis: damnatuſq; illo argumẽto: quoniã nihil non perſuaſurus vir tã artificis ingenii videbatur: & malle committi libertas ei cui ĩ tãtum ceſſiſſet feritas: autor Plinius: Symandium etiam regem ægyptiorũ ferunt Leonis domi enutriti opera in pugnã vti ſolitum fuiſſe ad victoriam vt ſcribit Diodorus bibliothecæ ſecũdo. Nõ mãſueciores factos exarmare cõſueuerã: vt olim Heliogabalus: qui dentibus & vnguibus exectis tricliniis etiã epulãtibus conuiuis eos immitebat: Sed exarmare pro mãſuefacere quidam dixerũt: pugnã eorũ ſimul plurium Romæ primus dedit. Q. Scæuola. P. F. in curuli ædilitate. Centũ autẽ Iubatorũ primus omniũ. L. Sylla q poſtea dictator fuit. in prętura. Naſcunt ĩ Europa: & ea pcipue pte quæ eſt inter Acheloũ amnẽ & Neſum cæteris fortiores: Peculiare nãq; eſt Europæ beſtias producere robuſtiores veluti Aſiæ efferatiores. Africæ multiformiores: hinc Prouerbio quodam dicitur: Semper aliquid noui africam afferre: Cauſa eſt aquarũ penuria: quia fit vt bibendi deſiderio ad vnũ fontẽ concurrãt alienigenæ feræ: & quæ ante diſcrepabant inter ſe fiãt mitiores: atq; ita cõiũgant: Leænarũ partus adulterinis coitibus Pardorũ degenerat: & Leones quidẽ pcreant ſed in plebe remanent ignobiles & Iubarũ inopes vt autor eſt ſolinus in collectaneis: Leopardos dixere: Pardi vero qui mares ſunt & Variæ quæ Pardales & Pãtheræ in africa Syriaq; copioſius naſcunt macularum varietate inſignes: veluti Tigrides: Camelopardalis: cuius meminit Plinius Albertus magnus & Solinus, nũc Cyrapha: primũ Romæ Cæſaris dictatoris ludis circenſibus viſa. Et Lupus ceruarius quem chaum Thoem quoq; ſi idem eſt tamen vocitant tantæ obliuioni: vt illi etiam in fame mandenti ſi retro aſpexerit cibi ſubrepat obliuio: hominẽ & diligit & neq; valde metuit neq; offẽdit vt apud Ariſtotelem nono hiſt. animalium legimus.

Exarmat⁹ Leo

Prouerbium

Leopardi. Pardi. Pardales. Varie. Pantheræ. Camelopardalis. Gyrapha. lupus ceruarius. Chaus. Thoes.

Tygris a uelocitate nomen accipit: nam lingua medica tigris ſagita eſt Vnde Plinius Tygrim inquit hircani & Indi ferunt animal uelocitatis tremedæ: Tantæ pernicitatis ſunt vt nihil ſit quod nõ aſſequant quamuis lõge ãte cedat: hæc tũc præcipuæ probat cũ catulorũ ſuorũ raptoribus inſiſtunt Diuus Auguſtus primus romæ tigrim ĩ cauea manſuefactam oſtẽdit. Q. Tuberone Fabio maximo cõſſ. quarto nonas Maias in dedicatione Theatri Marcelli. At poſtea diuus Claudi⁹ ſimul quatuor: & Philippus Cæſar decem exhibuit: Nitent fuluo colore qui nigrãtibus ſegmentis ĩterundatus Impẽſius oblectat. Dicunt autẽ Catuli foetus ferarũ & compluriũ animalium Plinio & aliis: Lucre-

igTris

Manſuefacta

Catuli

tius: At catuli pantherarum ſcymniq́ leonū ut ſint hi proprie leo- | Scymni
num: nam ſcytalia græce aliarum ferarum nuncupantur. | Scytalia

Aper græce ſyagros: dicitur ꝙ in aſperis locis ſenticetis & | Syagros
montibus intōſis verſatur: vt referr. M. Varro ī libris lin
guæ latinæ. Primus romanorum. P. Seruilius Rullus pr̄
eius Rulli qui in conſulatu Ciceronis legē agrariā ꝓmul-
gauit aprū ſolidū epulis appoſuit: ad quod reſpiciens Iuuenalis & | Aper in
ſua notans tēpora exclamat. Quanta eſt gula quæ ſibi totos ponit | epulis
apros animal propter cōuiuia natum: Plurimi eſt nutrimenti: & fa- | Caro
cilis digeſtionis: melior quā domeſticus: quia leuioris ſubſtātiæ vt
eſt apud Auicēnam: ꝙ autē in viuariis haberētur apri oſtendit. M.
Varro in re ruſtica. Cū emiſti fundū tuſculanū a. M. Piſone in lepo-
rario apri fuerūt multi. Item Nūc vt habeant multos apros cōplu-
ra iugera maceris cōcludūt: Caſtrati maiores & ferociores euadūt:
hinc Homerus nutrit exectū ſiluis horrentibus aprū inſtar nō bru- | Aper
ti ſed dorſi montis opaci: caſtrantur autem ꝙ recentioribus adhuc | caſtratus
morbus pruriens incumbit ī teſtes: .. atterentes eā partē ad ar-
bores teſticulos extingūt vt Ariſtoteles hiſt. aīalium. vi. atteſtatur
In portētis numerant tres apri: Erymātheus quē ſuſtulit hercules:
Aper in olympo myſiæ in cuius venatione cecidit filius Crœſi vul- | Aper
neratus ab Adraſto: de quo Herodotus: & Aper Calydonius: quē | Eryman-
Altheæ & Oenei filius Meleager interfecit. | thes

Ceruus græce Elaphos cornibus inſignitus eſt quæ ſolida | aper in olī
ſunt autore Ariſtotele vnde nomē accepit. γ. in. κ. muta | po
to quaſi geruus quod cornua gerat: ſiue ἀπὸ τῶν κεράτων | aper cha-
hoc eſt a cornibus quæ primum bimis oriuntur ſimplicia | lydonius
ꝗdē & recta ad ſubulaꝝ ſimilitudinē: quā ob rē ſubulones p id tp̄s | Elaphos
appellanť: In imis cornib⁹: nā ſenes his carēt: ramis ad vſū pugnæ | Subulōes
añ frōtē pēdētib⁹ ꝙ adminicula dixerūt. Cornua ip̄a ſinglo āno mē | Admini-
ſe aprili amittūt locis difficilimis: & ꝙ īuēiri nequeāt: vn̄ ꝓuerbiū il- | cula
lud emanauit: ꝙ cerui relīquūt cornua: cauēt. n. ne iermes reperiā- | Prouerbiū
tur: tāꝗ cū cornib⁹ arma ſua amiſerint: vitā viuūt longiſſimam hinc
Poetæ illud eſt: viuacis cornua cerui: & Columella rei ruſticæ decio | Viuax cer
ceru⁹ cōplurib⁹ ānis ſuſtineri p̄t: nā diu iuuenis poſſideť: ꝙ æui lon- | uus
gioris ſpatiū ſortitus eſt. Cōſtat enī vt ſcribit Solinus aliquos poſt
centū annos cū torquibus aureis quos Alexādet magnus addide-
rat fuiſſe captos: adopertis iam cute in magna obeſitate nec dū īdi
ciū ſenis p̄ferentes: febrem nō ſentiūt: quin huic morbo medenť. | Contra fe
Quaſdā nos inquit Plinius principes fœminas ſcimus oīb⁹ diebus | brem
matutinis carnē eā deguſtare ſolitas lōgo æuo caruiſſe febrib⁹. Na- | Caro cerui

Ceruæ candidæ ſcũtur interdũ colore candido: qualem fuiſſe tradunt. Q. Sertorii ceruam: quam eſſe fatidicam hiſpaniæ gentibus perſuaſerat: vt eſt apud Plutarchum. Animal eſt ſimplex & omnium rerum miraculo ſtupens: adeo vt uenatoris arcum & ſagitas in ſe directas miretur: In fabulis celebratur cerua cornibus aureis eximie pernicitatis quam arte & ingenio Hercules cepit: etiam ſi Ariſtoteles de partibus animalium Ceruas fœminas cornua non habere rationibus oſtendit Conſtat equidem ex Callimacho in hymno delphi e q̃nq; ceruis ſecus Parrhaſii montis radices inuentis quarum e cornibus ſplendebat aurum quatuor ipſam ſine canibus cepiſſe curruq; adiunxiſſe: fugientem aliam Iunonis uoluntate Herculi vt certamen fieret rupem excepiſſe Ceraunium.

Cerua cornibus aureis

VRſoꝝ partus primo cãdida eſt informiſq; caro muribus paulo maior: ſine oculis & abſq; pillo quã lãbendo paulatim figurant. hinc Ouidius in ultimo metamorphoſeos. Nec catulus partu quem reddidit urſa recenti: Sed male viua caro eſt: Lãbendo mater ĩ artus fingit: & ĩ formam quantã capit ipſa reducit: In ualidiſſimũ eſt his caput ſicut leonibꝰ firmiſſimũ. L. Domitius Aenobarbꝰ curulis ædilis Meſſala cõſule Numidicos urſos centum & totidem æthiopas venatores in circo romano exibuit: quod ſpectaculũ inter memorabiles titulos annotatum eſt vt tradit Solinꝰ: Adeps ipſe defluuiũ capilloꝝ inhibere credit̃.

LEpꝰ q omniũ aĩaliũ p̃dæ naſcit̃ ĩ cibis palmã p̃ cæteris q̃drupedibꝰ obtinet: & ſeptẽ dieꝰ formoſiores epulones facit: hinc epigrãmatariꝰ poeta. Inter q̃drupedes Mattia prĩa lepꝰ: Itẽ ad Gelliã: Cũ mittis leporẽ dicis mihi gellia ſemp̃ formoſus ſeptẽ Marce diebꝰ eris: quæ carmĩa a Lãpridio repetita ſunt ĩ vita Alexãdri Seueri q̃ Lepuſculis delectabat̃: Saginari lepores ĩſtitutũ eſſe oſtẽdit. M. Varo ĩ re ruſtica his uerbis: quæ a Macrobio ĩ Saturnalibꝰ recitant̃: Hoc quoq; nup̃ ĩſtitutũ eſt: vt lepores ſaginarent̃ cũ exceptos e leporario quondã in caueis & loco clauſo faciãt pĩgues: Nos leporẽ obturatis auribꝰ ſurdũ celerius pĩgueſcere legimꝰ: Lælius putauit dictum a celeritudine ꝙ leuipes eſſet. at Gellius ex Varrone Leliũ culpãs a verbo græco antiquo quo Aeoles Boetii leporim appellabãt Dormitiunt oculis patẽtibꝰ lepores multiq; hominũ quod Corybantiã græci dixere: Daſypodes eoſdẽ eſſe claſſicorũ & primariorũ ſcriptoꝝ quidã uoluere: Plinius negat: Eſt ĩter eos genꝰ quoddã nõnulli Lepuſculos: hiſpania Cuniculos nominat: quod ſub terra Cuniculos ipſi faciant: ueluti mures quas dicunt Myopias: vbi latitant in agris. Martialis in Xeniis:

Corybãtiã
Daſypus
Lepuſculi
Cuniculi
Myopiæ

Gaudet in effoſis habitar ecuniculus antris: Monſtrauit tacitas ho
ſtibus ille vias, ut Camillo ad Veios capiendos in ethruria: fœcun
ditatis ſunt eximiæ: hinc opidum in ea ſuffoſum a cuniculus fuiſſe
ſcribit Plinius in. viii. Quin & Balearici olim auxilium militare ab
Auguſto petere coacti ſunt cuniculis eorum regionem populátibꝰ
autor Sſtrabo: Inter ſemifera animalia connumerantur: quæ nec
placida nec fera ſunt ſed mediæ inter utraqꝫ naturæ: Non enim feri
tatem habent & ideo feræ dici non poſſunt: neqꝫ manſueſcunt vnq̄
quo fit ut nec placidi nec cicures habeantur: Timidiſſimi quidem   Timida
ſunt veluti & Damæ cæteraqꝫ id genus animalia quibus dilutus eſt   animalia
ſanguis: vt refert Ariſtoteles: hinc ſunt quos puſillanimes latini: Puſillani-
græci micropſychos nominarunt.   mes

Capreæ quæ Dorcades acutiſſime uidētes a ſimilitudine   Micropſy-
quadam capræ dicunt̃: vnde capreoli: Capræ ipſæ uel a   chi
carpēdo ſumma virgultorū uel a crurū crepitu: Caprea   Dorcades
rum genera cōpluria enumerat Plinius in octauo: Sunt   Capreoli
Ibices maximæ pnicitatis: Eſt Dama quæ raro māſueſcit nebros ēt   Capræ
appellata: vnde Nebrides pelles damaꝝ quibꝰ in liberi patris Or-   Ibices
giis vſi ſūt antiquiores: Sunt Rupi capreæ: ſunt Pygardi: ſunt Ory   Dama
ges ſoli cōtrario pilo veſtiti & ad caput uerſo: Sunt Strepſicerotes: Nebrides
& Platicerotes: hi a cornibꝰ latis: illi a cōtortis nomen adepti: mul-   Pygardi
taqꝫ alia haud diſſimilia: quoꝝ q̄dā alpes q̄dā trāſmarini ſitꝰ mittūt.   Oryges

Herinacei ſpinis cōtecti ſunt: Aariſtoteles hiſt. aīaliū prīo   Strepſice-
Pilos effigie aculei ſpiculatos genus quoddam pilorum   rotes
eſſe exiſtimandum eſt quales herinacei aut hiſtrices: ge-   Platicerotes
runt: vicem enim villoꝝ non pedum ut echinoꝝ aculei
præſtant, hi & herices ꝙ ſpinis horreant dicti in ſepibus dumoſis &   Herices
vineis p autūnū p̄cipue diuerſant̃ cōdunt̃ in arboribus hyeme & ci
bis per æſtatem paratis ueſcuntur: Vbi ſenſere uenatores contra-
ctis ore & pedibus conuoluntur in formam pilæ ne quid cōprahē
di poſſit præter aculeos: ſunt e genere eoꝝ maiores Hiſtrices qui-   Hiſtrices
bus longiores aculei & cum tendunt cutem miſſiles: Herinaceoꝝ
caro uentrem leniens euſtomacha eſt vt ſcribit Auicennas.

Glires paruula animalia cum latent in arboribus hyeme
ſomno pingueſcunt: ut Atiſtoteles autor eſt: hinc epi-
gramatarius poeta in Xeniis: tota mihi dormitur hyems
& pinguior illo tēpe ſum quo me nil niſi ſōnꝰ alit: Inter ga
neatos cibos numerabantur apud maiores adeo vt Cenſoriæ legis
princeps. Q. Scaurus & Marcus in cōſulatu illos cænis ademerint   Viuaria
At Fuluius Hirpinus viuaria coꝝ in doliis excogitauit.   glirium

SImiæ hominũ figuris ꝓxima animalia apud nos in deli-
tiis habentur omniũ ferre rerum imitatrices. Cauda hæ
Cercopi- carent:ſunt tamẽ in genere earum caudatæ Cercopithe
theci ci vt ſcribit Solinus:quorũ Martialis Simii lemmate præ
Pithecos poſito meminit in apophoretis:Calidus emiſſas elideꝛ Simius ha
Cebus ſtas:Si mihi cauda foret cercopithecus eram:Nã Simio mira eſt ſo
Sphinges lertia:græci Pithecon uocant:Latrũculis fictis cara hũc luſiſſe Mu
Cinoce- tianꝰ autor ẽ.Simias fert Libya aut teſtimõio Poſſidonii refert Stra
phali bo libro.xvii.Et.xv.Indiæ ſiluam ſupra Hemodos mõtes abunda-
Satyri re cercopithecis:Cebũ alii caudatã Simiã ĩterp̃tanꝭ:In ſimiaꝝ gñe
Aegypães numeranꝭ &Sphynges mãmis ꝓminẽtibꝰ ac dociles ad feritatis ob
Simus liuionẽ:& Cynocephalia capite canino:& ſatyri ex libidine nomen
Silus adepti quos ægypanes nonnulli uocitant. Simiæ ipſe ꝙ ſimæ ſint
Silæ ideſt naribus depreſſis:Simi autem contrarius eſt Silus : unde Silæ
Biſon galeæ.Alii tamen dictas uoluere quaſi mimias:hoc eſt imitatrices:
lupus q̃ in Leporario rarenter tenenꝭ:Sed catenula in qualibet fere ædiũ
Vulpecu- parte ligantur vt conſpici poſſint atq; delectent:& cum hæ turpiſ-
la ſimæ beſtiæ uocentur ab Ennio : credunt tamen ſuos catulos eſſe
Vnicorniſ omnium formoſiſſimos. id quod pleriſq; noſtrum qui ſcribimus
Monoce- euenit.Et de Roborario hactenus:Cæteroꝝ namq; animalium vt
ros Biſontis:monocerotis quem Vnicornem latini:Rhinocerotis: Lu
Mellis pi:Vulpeculæ: melis ideſt taxi:Lincis:Vri:Hyenæ:Caſtoris qui fi-
Linx ber:Muſtellæ aucupibꝰ cum miteſcit ſeruientis:Viuerræ quæ Pho-
Vri lita:muris alpini qui Armellinus : & lutræ aquaticæ : quoꝝ ſpecies
Hyena uarias Solinus Pli. Alber. magnus & Ariſt. tradidere nihil attinet
Caſtor formas referre:q̃m eorum quædam apud nos nũquã: uel raro ui-
Lutra dentur: quædam autem cum ſint uel menſis exploduntur:uel mi-
Rhinoce- nime manſueſcunt:quod ſi forte contigerit parnm uel nihil dele-
ros ctant:His igitur omiſſis ſtabulum ſubiungimus:in quo mulũ equũ
Viuerra q̃ aſinum animalia homini impẽſius neceſſaria:Camelumq; & ſi Ita-
Pholita liæ fere incognitus ſit Canem deniq; ut cuſtodiam ponemus:cæ-
Armellinꝰ teraq; quæ conuenire uidebuntur annotabimus:Bouem uero Tau
Armellinꝰ rum & ex his Vitullos ac Iunices:Bubalos colore nigro:Suem:Ver
Vituli rem & inde Nefrendes Maialeſq; materiã numeroſam ganeæ:Sin
Iunices cipita:glandia:Abdomina:Iecuſcula:Vuluas: lumbos callũ exhi-
Bubalus. bẽtes:Ouem pecudem ue & arietem e quibus agni puriſſimi & uer
Agni ueces.Capram:Hircum:unde hædi cibis gratiſſimi : & reliqua ſi q̃
Hædi ſunt greges & armenta Quoniam urbanam domũ non uillam de-
ſcribimus pretermittemus.

¶Stabulum Caput. VIII.

STABVLVM Vbi greges & arméta claudun Equile
tur locũ generaliter appellamus: nam vbi equi Hara
tenentur ſpecialiter equile: vbi oues ouile: vbi Ouile
ſues haram dixere: Bobile quoq; a bobus: Capri Bobile
le a capris hedile ab hædis: Agnile ab agnis no⸗ Caprile
mina traxerunt. Stabula ipſa & deuexa & aut gla Hædile
rea aut ſabulo ſaxoue ſtrata eſſe oportet: vt hu⸗ Agnile
morem reſpuere aut exorbere & traſmittere ua⸗
leant: ſpectareq; ad meridiem vt facile ſiccentur
& frigidis ventis nõ ſint obnoxia: Vnde apud nos ea maxime par⸗
te qua equi ad preſepia ſtare ſoliti ſunt Silicantur ideſt Silice lapi⸗ Silicata
de uulgari ſternuntur quæ ex lateribus quoq; vocãt Silicata: vt De⸗ Delapida
lapidata lapide ſtrata: ſed præ cæteris operæ pretium eſt & tutiſſi⸗ ta
mũ aduerſus ignem Stabula per teſtudinẽ cõcamerare: ꝓpter fœ⸗ Fœnile
num paleas & ſtraméta quæ in illis habent parte ſuperiore: qua fœ
nile recte appellabimus. Dicuntur & ſtabula hominum diuerſoria
& hoſpitia: in quo ſignificatu accipit ſæpiculæ Petronius Arbiter
ĩ ſatyris: & Apuleius ac diuus Hieronymus ĩ euãgelio Stabulariũ p Stabulari?
hoſpite uiatores præcio recipiẽte poſuerũt: Vlpianus iurecõſultus
Caupones inqt & ſtabularios eos æque accipiem?: q cauponã & ſta
bulũ exercẽt: Vnde & pſtibule pſedæq; meretrices dictæ: ꝙ quæ⸗ Proſtibu⸗
ſtus copioſioris gratia cõcurẽtib? illuc aduenis mãſiões ante ſtabu⸗ læ
la habent. Stabularii dicuntur magiſtro ſtabuli obtemperantes. Proſedæ

Equos annis quinquagenis uiuere: fœminas minore ſpa Magiſter
tio creditũ eſt: Scythæ fœmininis vt nunc noſtri qui ſunt ſtabuli
curſores caballarii vti maluere: ſed in præliis: ꝙ vti nam
curſu non impedito reddant: hinc ab Hiſtoricis celebrã
tur equæ Cymoniæ: quæ tres victorias olympicas reportarunt &
mortuæ athenis ſepultæ ſunt. Item Euagoræ laconici: quæ etiãnum
in ludis æleis victrices fuere: Libidine ex fœminis potiſſimum incẽ
dunt: mox vacchæ vt ſcribit Ariſto. Equiũt itaq;: Vnde id verbum Equire
ab hoc vno animali trahit maledicto in viroſas mulieres & libidi⸗
noſas Euẽtari quoq; p id tempus credunt: ita affectæ currũt relicta Subare
ſocietate: Simile eſt hoc vitium quod ſubare in ſuibus dicit: in cani Catulire
bus catullire: Curſus fit nõ oriẽtem uerſus aut occidẽtẽ: ſed ex ad⸗ Hippoma
uerſo auſtri aut aquilonis: Idq; emittunt quod Hippomanes voci⸗ nes
tat: veluti ſues quod apriã nuncupãt: Equaræ virus a coitu in Ly⸗ Apria
chnis accenſum Anaxilaus prodidit equinorum capitum uiſus re⸗
preſentare monſtrifice: Libido extinguitur vel iuba detonſa: vel

Equitium equo admiſſario ex equitio ideſt mandra equorum admiſſo: Iuba
Mandra certiſſimus autor poſteris etiã prodendum putauit a Semiramide
Nini regis vxore equũ ad coitum vſq; adamatum: Fideliſſimi homi
nibus ſunt. Vſi & ob amiſſos dominos triſtãtur: & lachrymas inter-
Fides dum fundunt. Interfecto Nicomede rege equus q illius fuerat ine-
equorum dia vitam finiuit. Vulneratus itẽ in prœlio equus Magni Alexãdri
Bucepha- Bucephalus regẽ in aliũ tranſcẽdere minime paſſus eſt: Idem regiis
lus inſtratus ephipiis neminẽ q̃ ipſum dorſo excepit: vt referunt. Q.
Curtius: Solinus: Plutarchus: & Iuſtinus. Nec Cæſaris Dictatoris
equũ quẽquã alium dorſo excepiſſe legimus: eiũdẽq; priores pedes
hoīs ſimiles habuiſſe locupletiſſimus teſtis eſt Trãquillus. Qua ef-
figie ante veneris genitricis ædẽ poſitus eſt. Equorũ autẽ alii Gra-
Gradarii darii: Aſturcones & Veredi: Gradarii molli gradu & ſine ſuccuſatu
Succuſſo- ra incedũt: cõtra Succeſores: quos alii Succuſatores Succuſones ve
nes frequẽter ſeſſorem inquietant: Vnde nomẽ ſortiti: Nã marcello au
Aſturcões tore ſuccuſare eſt frequenter excutere: Aſturcones molli greſſu al-
ternaq; glomeratiõe incedentes equitẽ minime cõcutiunt: Plinius
Tieldões ſcribit in hiſpania eſſe gentẽ aſturiam equorũ feracem: Tieldones
Arulato- appellant: minori forma aſturcones gignẽtes qbus in curſu nõ vul
res garis ſit gradus: ſed mollis alterno crurũ explicatu glomerato: In-
Cociones de Equiſiones & arulatores ſiue mauis Cociones arte & ĩduſtria ta-
Tolluta- lem poſtea gradus glomerationẽ equis dederunt: nõnulli Tolluta-
res res vocant Ab aſturia regione Aſturcones nũcupari: Martialis Hic
breuis ad numerũ rapidos qui colligit ungues: Venit ab auriferis
gentibus aſtur equus: & Sillus Italicus punicorũ tertio de aſturib⁹
populis loquẽs. His paruus ſonipes nec marti notus at idẽ: aut ĩ cõ
cuſſo glomerat veſtigia dorſo. Seneca tamẽ epiſtolaꝝ. xiiii. ad Lu-
cilium: Ita inqt non oĩbus obeſis manis & aſturconibus & Tolluta
riis præfers illũ vnicũ equũ ab ipſo Catone defrictũ: vt tollutares
& Tollutarii dici poſſint: at Veredi velociſſimi in curſu dicentur q-
Veredi bus maiores vſi ſunt ĩ venatiõe hinc exiit illud apigrãmatari poetæ:
Stratiociti Stragula ſuccincti venator ſume Veredi. Talibus noſtra tẽpeſtate
Gantherii vtunt Lancearii equeſtres Stratioticos quos dicũt Lanceas manib⁹
reciprocãtes: cõmẽdant ad hoc Turcorũ caballi teſticulis vt pluri-
mũ ademptis (Cãtherios vocãt) Perniciſſimi: nã cantherius equus
Veredarii caſtratus eſt: A veredis curſores ſiue mauis tabellarios equeſtres ce
Caballarii leri celeritate litteras perferentes Veredarios vt a caballis alii ca-
Equulei ballarios appellant: qui teſte Iulio firmico ſub equi cæleſtis ſidere
Mani naſcuntur: Sunt & equulei equi puſilli mani & diminutiua voce ma
Manuli nuli de qbus Plinius Cecilius & Horatius meminerunt: Hos etiam

Buricos nominãt vt eſt apud Acronem & Porphirionẽ. Omniũ pe Burici
dibus ſoleas e ferro addimus: At Nero olim mulis ſuis ex argento
Et plinius in .xxxiii. Vaſa inquit coquinaria ex argẽto Caluus orator
fieri conqueritur: Sed nos Carrucas ex argento cælare inuenimus:
Noſtraq; ætate Poppea cõiunx Neronis principis delicatioribus iu
mentis ſuis Soleas ex auro quoq; induere ſolebat: nam ad currum Soleæ
equi iungunt: Hinc curriles & Biiuges & a caruca carrucarii: a car Curriles
pento carpentarii: a Rheda rhedarii: & a ciſio fere quod currus Ci Biiuges
ſarii nomina traxerunt. Sed mulos primum cœptos curru vehicu Carrucarii
loq; adiungi creditum teſte Pompeio: Equos autem Neptunũ pri Carpenta
mo domaſſe exiſtimant Cretenſes artemq; ab eo equitandi inſtitu rii
tam: ex quo Hippius ſit cognominatus: vnde Papinius in Thebai Ciſium
de. Neptunus equo ſi certa priorum fama patet primus teneris le Ciſiarii
ſiſſe lupatis Ora & littoreo domitaſſe in puluere fertur: alii Amazo Equi
nas: Plinius equo vehi Bellorophontem inſtituiſſe autor eſt: & ex Rhedarii
equo pugnare theſſalos qui Centauri ſunt appellati: Caballi namq; Equi prio
bello aptiſſima ſunt animalia. Hinc Lucretius: Lanigeræ pecudes & domiti
equorum duellica proles: hic eſt Bellorophontes qui aduerſus chi Ex equo
mæram pegaſo equo alato vſus eſt ad victoriam vt mythici fabu pugnare
lantur: Is in Helicone boetiæ monte uugula ſaxum feriens fontem Centauri
eduxit Hippocrenẽ ut Aratus & Higinius tradidere: Ex hiſtoria eſt
equidem aligeros in æthiopia equos naſci: quos Pegaſos nomina Pegaſi
uit Plinio in octauo & Alberto magno in .xxii. autoribus.

MVlus qui græce ἡμίονος. ex equa & aſino vt notiſſimum
eſt gignitur animal viribus in labore eximiũ: optimus ad
generationem aſinus habetur qui equam pullus ſuxerit:
Hinc admittunt de induſtria: quos hippotelas vocant Hippothe
tanq̃ eqmulgos: q viribus bonis mõ equoꝝ ſupueniẽtes in paſcuis læ
coeãt: at ex equo & aſina genit⁹ pullus hinnulus vocat vt ſcribit Pli. Hinnulus
& Varro: Mulũ .lxxx. annis vixiſſe atheniẽſiũ monumẽtis appet: Mu
læ ipſæ non pariũt: qm̃ ex differẽtibus ſpẽs aĩalibus cõſtant: & nõ hiſ Mulæ ſteri
dem p naturã & tẽperamentũ ſeminibus vt ſentire vr aphrodiſæus les
in problematibus: Sunt tamen in Syria quæ pariant: ſed ſui gene
ris vt refert Ariſtoteles hiſt. animalium primo. At mulus ipſe ſeptẽ
nis implere poteſt: cum equa etiam cõiunctus Hinnus procreauit: Hinnus
Mulorum ductor mulio nuncupatur: ſicut equiſio equorum: bubul Mulio
cus boũ: qui & bubſequa: nam Agaſo ab agendo generale verbum Equiſio
eſt: Plinius in .xxxv. Athenion Agaſonem cũ equo pinxit: Apuleius Bubulcus
in metamorphoſi: Ante nos tractamus in ciuiliter: qui noſtrũ Aſi Bubſequa
num furatus abducis: quin potius effaris vbi puerum eiuſdẽ Aga Agaſo

Opilio ſonem necatum ſilicet occultaris: Opilio ouiũ quaſi oliuio Suarius
Aepolus ſuũ q porcarius: & Aepolus ex græco quaſi Aegolus caprarũ. Muli
Suarius calcitrones idest calcibus ĩfeſtãtes vitio arcent vini crebrioꝝ potu.
porcarius ASinũ quadragentis numis emptum. Q. Aſinio ſenatori
Calcitr. haud ſcio an oium præcio animaliũ uicto inquit Plinius:
Plagarũ & penuriæ tolerantiſſimus negligentiã custodes
fortiſſime ſuſtinet: tardiuſq; reliquis armentis deficit. Nã
vt notat Columella: Laboris & famis maxime patiẽs raro morbis af
ficitur: frigore tamẽ obrigeſcit vtpote natura frigidus: vnde & ĩ põ
to & in ſcythia non naſcit vt Aphrodiſæus & Ariſtoteles tradidere:
Pullus aſinus Pullos aſinaꝝ epulari Mœcenas ĩſtituit: multum eo tpe p̃latos ona
gris: poſt eũ interiit autoritas ſaporis: Onagri ipſi e ſilueſtri genere
Onagri vnde nomen: in phrygia & lycaonia præcipui cum venatibus agitã
tur ita eminus lapides calcitrando emittũt vti inſequentiũ perforẽt
pectora: aut perfactis oſſibus capita ipſa diſplodãt: hinc in re belli-
ca tormẽtũ quoddã onagri nomẽ accepit vt ſcribit Ammianus: Pul
lis eorũ ceu ſapore p̃ſtantibus Africa gloriatur: quos Laliſiones ap-
Laliſio pellat: Martialis in Xeniis. Cũ tener eſt Onager ſolaq; Laliſio matre
paſcitur: hoc infans ſed breue nomẽ habet in græcia Aſini arcadici
nobilitati: in Italia Reatini. Marc⁹ Varro rei ruſticæ ſecũdo ſcriptũ
reliquit ſua memoria Aſinũ veniſſe Seſtertiis milibus ſexaginta: &
Plinius de aſinis hæc protulit: Queſtus ex his opima p̃dia exupe-
rat: notũ eſt in celtiberia ſingulas emi quadragenis milibus numo-
rum. Quartos in his dentes adiudicanda ætate gnomones dicem⁹
Gnomones dẽtes vt ex Ariſtotele hauſimus: apud quẽ etiam ad quadrupedũ ætatem
dinoſcẽdã hoc ſcitu dignũ & experiẽtia cognitum legimus: cutem
prætentam maxillis detractam, & mox relaxatam ilico in ſuum locũ
redeuntem indicium præbere recentioris quadrupedis: at diutius
Signũ equ ſenis rugatam permanentem veteris ſignum oſtentare

CAmellos iter armenta paſcit oriens Bactrii eos mittunt
& Arabia vt ſcribit Diodorus: ſed in hoc differũt: & ara-
bici bina in dorſo habẽt tubercula: ſingula bactriani. Ad
miniſteriũ duplex habentur: onerũ enim ſalmas iumẽto
Salmæ rum vice dorſo ferunt: vt tradit Caius Iurecõſultus ad. L. aquiliam
Doſſuaria ideoq; inter dorſuaria aĩalia numerãdi: & equitatũ præbent in prœ-
liis perniciores: ſed in primis fœminæ: coituri ſolitudines petunt vt
Elephantes: matres nũq̃ ſupueniũt: ſi quis etiã cogere velit nõ pa-
Inceſte nota tiuntur: Cũ de induſtria cuſtos in venerẽ cũ matre miſcere camellũ
feciſſet: Is r̃ cognita ſceleris cõmiſſi anxi⁹ camellariũ paulopoſt mor
camelari⁹ ſu interemit vt refert Ariſtoteles hiſtoriæ animalium nono. Sitim

quatriduo tolerant: potu non gaudent niſi aquam prius turbauerint:equos impenſius adere: formidat & equus Camellū adeo quidem vt ſpeciem eius intueri nec odorē ſentire ſuſtineat vt autor eſt Herodotus:Durant in annos quinquagenos qdam & in centenos teſtibus Plinio in octauo & Solino in collectaneis:Primum aūt camellos videre romani qui cum Scipione Antiochū deuicere:atq̨ iterum qui cū Archelao ad Orchomenū & chætoniam dimicarunt vt Plutarchus in Luculo atteſtat̄:Nūc paſſim Dromedarios appellamus iter ueterina animalia numerādos:qua dictione vt nomē indicat notamus aīalia ad uecturas idonea:hinc Veterinarii curā veterinorū ꝓfitētes:qui & Cteniatri.i.lumētarii a medella iumentorum dicti apud nos cōſueuere etiā illa locāda domi nutricaf ad q̄ſtum. Vnde equos mulos aſinos meritorios vocitamus ſicut ſcorta meritoria & tabernam meritoriam:Oroſius:E taberna meritoria fons olei terram exundauit.

Dromedarii

Veterina

Veterinarii

Equi meritorii

Cteniatri

Scorta meritoria

Taberna meritoria

CAnis qui græce κύων ad totius domus ſed præcipue ſtabuli cuſtodiam tam in oppidis q̄ pagis eligēdus eſt: familiam namq̨ & pecora abſeruat latratu fures indicando:Quis famulus inquit Columella amātior domini:qs fidelior comes:qs cuſtos ī corruptior: qs excubitor īueniri poteſt vigilātior:quis deniq̨ vltor & vindex cōſtantior Garamantū regē canes ducēti reſiſtētib⁹ ſeſe oponētes ab exilio reduxerunt: Colophonii & caſtabalēſes ad bella canū agmina & cohortes habuerēt. Volcatiū etiā nobilē q autore Plinio ius ciuile Caſſeliū docuit e ſuburbano aſturcone redeuntē cū aduesperauiſſet canis a graſſatore defēdit:Soli canes nomīa ſua recognoſcūt:Itinerꝝ meminerūt: uocē domeſticā agnoſcūt:domíos æq̄liter & fideliter oēs diligūt:hic Lucreti⁹:Canū fido cū pectore corda:Liſimachi regis canis flāmæ ſe iniecit rogo domini accēſo & pariter igne eſt abſumpt⁹: Iaſonis quoq̨ licii īterfecti canis inedia vitā finiuit:alunt̄ etiānum canes ad venationē: hinc venatici dicti:quorum alii lepores capreolos & id genus cætera curſu preuenientes mordicus appræhendunt atq̨ interimunt Alii ſagaces odore ferarum ueſtigia ſcrutantur:& venationes retiariam accipitrinā & curſoriam adiuuant .hi pendulas & ampliores aures ſortiti Plaudorum nomē acceperunt:Si qui aduerſus apros ſpumantes:lupos rapaces : Vrſos informes:& ferociora aīalia emituntur : collū corio cum clauis acutis & eminentioribus cui millus nomen eſt ueſtiri prodeunt Venandi uero modum Curetes induxere vt eſt apud Diodorū:ſuſcepeř poſtea cæteri:& ī primis perſarum reges tanq̄ ueriſſimam rerum belicarum meditatio-

Canū fides

Canū memoria

Venatici canes

Sagaces canes

Plaudi

Millus

Venandi mos prio

nem:commendatur a Platone in libro ſeptimo de legibus cum ſit canibus equis & corporeis viribus : quicũq; habuerit horoſcopũ in quarta parte leonis erit uenator vt : Firmicus teſtat᷑: Sunt & canes ſpõte ĩ venationẽ exeuntes prædamq; domum referentes Vertagi

Vertagus — nũcupati:Martialis:nõ ſibi ſed domino venatur Vertagus acer illæ

Mellitei — ſum leporẽ qui tibi dẽte feret. Sunt p̃terea mellitei a loco paruuli in deliciis olim fœminar̨ vt nũc p̃ſertim religiõi addictarũ celebrati.

PRæſepium dicit᷑ vbi iumentis cibus miniſtrat᷑:hinc Poeta aut intus clauſo ſatura ad præſepia ſeruãt : Appuleius Metamor. vi. Præſepiũ meũ ordeo paſſim repleri iubet fœnumq; bactriano camello ſufficiens apponi. Columella. In ſtabulo ſint ampla præſepia ſuper quæ tranſuerſi aſſeres in modum iugeri a terra ſeptem pedibus elati cõfingãtur ad quos

Præſepe — religari poſſint Iuuenci. At Præſepe ipſum proprie ſtabulum di-

Capiſtrũ — cetur : Lignum uero ad quod equos cæteraq; iumenta capiſtris ita

Vacerta — n. ipſa Lora dicuntur religare ſolemus non aliter q̃ ad anſulam uel

Lora — vncinum uacerra nominatur:Columella elator̨ genus uacerras ap

Anſula — pellat:quibus e robore factis caueæ muniuntur.

FVrcule ſiue furcillæ dicuntur quibus & frumenta cilẽtur ideſt mouẽtur; nam cillere eſt mouere vt ſcribit Seruius & quibus fœnum palea & id genus reliqua iumentis miniſtrantur:hiſdem ruſtici in fœno colligendo utuntur: Marcus Varro rei ruſticæ primo : Herba cũ creſcere deſiit & æſtib⁹ areſcit ſub ſecari debet & quod ad pareteſcat furcillis uerſari. Fur-

Furcilles — culæ ipſe uident᷑ a furca hypocoriſticos deducte. Furcilles quoq; e

Fimus — ferro dicimus bidentatos uel tridentatos quibus utuntur ſtabula-

Fimetum — rii ad excrementa iumentor̨ paleis mixta (fimum appellant) vnde fimeta quæ Sterqlinia e ſtabulo eiiciẽda:Sed furcilles quoq; ſiue furcilla dixerũt quibus homines ſuſpendebant᷑ auctore Pompeio.

RAſtelli proprie quibus per fœniſecia fœſtucas abradimus : a quo abraſu Raſtelli ſunt nominati vt autor eſt. M. Varro in libris linguæ latinæ:& rei ruſticæ primo Tũ de pratis inquit ſtipulam raſtellis eradi atq; addere fœ-

Sicilire — niſecio cumulum:quo facto ſicilienda prata ideſt falcibus conſectanda quæ fœniſecæ prætericrunt: Verum & ſtabulariorum vſib⁹ deputantur. Hiſdem quoq; terram effodiunt. Vnde Suetonius in Nerone. Tubaq; ſigno dato primus raſtello humum effodit & corbulæ congeſtam humeris extulit:colligitur autẽ fœnum per fœni-

Strues — ſeces & cæteros in metas ſtrues vel cumulos:quas Columella vide

Strigæ — tur Strigas vocare, nã Strigæ ordines ſunt rerũ inter ſe cõpactarũ.

FOeno alunt̃ iumẽta: dat̃ & ſtramẽtũ: equos uero generoſiores & ad curſum ꝑſertim paratos quos barbaricos dicimꝰ: paleis & Zeaticio hordeaceoue cibario q ſunt prĩcipũ eqſones alere cõſueuerũt. At uerno tẽpore eqs iunioribꝰ ĩprimis ꝑ cõtinuos dies pluſculos Farrago exhibet̃: qua & purgant̃ & obeſiores euadũt: d̃ hac Pli. l. xviii. Põpeiꝰ &. M. Varro ĩ re ruſtica meminerũt: hoc ſcitu dignũ eſt quod refert Ariſt. hiſt. aĩaliũ octauo: Farraginẽ pilũ expolire: cũ frugibꝰ grauida eſt: inutilẽ cũ duris iã ariſtis ĩhorreſcit. Fœnũ aũt ipſum & fœſtuca autor̃ Põpeio a fœtu nomĩa traxerũt: a fœno Fœniſecæ q fœnariis falcibus fœnũ ĩ pratis ſecãt: Collumella rei ruſticæ ſecũdo: Ita necubi ferramẽtũ fœniſecis poſſĩt offendet̃: alii fœnũ a fœnore deducũt ꝙ nil aliud ſine alq̃ cura tm̃ fœnoris ꝓbeat: Vnde prata: e qbꝰ fœnũ: antiq dixere q̃ſi parata: Fœnũ mẽſe maio primũ ſecãt fœniſecæ tũ ẽt poſtea maximeq; ſi prata ſint irrigua qd̃ ſeronatũ & fere autumnale Cordũ nũcupamꝰ. Pliniꝰ: Rurſus inqt deſecta rigari oportet: vt ſecet̃ fœnũ autũnale qd̃ cordũ uocãt: Veluti corda frumẽta tarde matureſcẽtia dicunt̃ autor̃ Põpeio: Itẽ cordi agni q & ſocordes pꝰ tp̃s cũ remãſerint inuoluis intimis vt tradit. M. Varro rei ruſticæ ſcd̃o.

STramẽtũ e ſtipula culmiſq; faciũt: ſed optimũ cũ nũdũ pluerit & ãte ſpicilegiũ: quo r̃lictas ſpicas colligũt: ſicut Racemos relictos Racematiõæ: Pli. in. xviii. Vbi fœnis ĩopia ſtramẽto paleã q̃rũt. Itẽ alibi de hordeo loq̃ns: Palea ex optimis ſtramẽto uero eiꝰ nullũ cõparat̃: &. M. Varro rei ruſticæ prio: ĩfra manũ ſtramẽtũ qd̃ terræ hæret poſtea ſubſecat̃: Cõtra quod cũ ſpica ſtramẽtũ hæret corbibꝰ ĩ areã defert̃: vbi diſcedit in apto loco palã a quo nominata poteſt eſſe palea: ſtramẽtũ a ſtãdo vt ſtramẽ dictũ putãt: alii a ſtratu ꝙ pecori ſubſternat̃: Palea ipſa e culmis & ſtipulis tenuioribꝰ ĩpẽdo ꝓbat̃: Plures gentiũ ea ꝓ fœno vtunt̃: optima eſt e milio: ꝓxima ex hordeo: peſſima e tritico: ꝑter q̃ iumentis opere laborantibus: noſtri ſubtractu animalium illam præcipue ſeruare conſueuerunt. Datur & per hyemem interdum armentis: Cæteris prefertur Viciæ palea in cibariis ſi mature fuerit collecta: hoc vnũ addimus culmũ dici calamũ: ſtipulam vero folia quæ ambiunt culmũ: Virgilius: culmumq; leuẽ ſtipulaſq; volãtes.

FIſcina a ferendo nomen accepit vt ſcribit. M. Varro: ea nãq; fœrunt̃ paleæ fœnum frondes & id genus reliqua Ouidiꝰ. Vnde data eſt ægræ fiſcina frondis oui: Et Plinius frondarias fiſcinas quatuor implere frondatorem iuſtũ eſſe autumat Sed Virgilio cum dixit aut facilis Rubea texatur

Fœſtuca
Fœniſecæ
Fœnariæ falces.
Prata
Cordum fœnum
Corda frumenta
Cordi agni
Socordes
Spicilegiũ
Racematio.
Stramen
Palea.
Stipula
Culmus

Rubeus
Rubia

fiſcina virga : a Rubo qui Viriliū vſu cōmēdatur Plinio Rubea eſt: quando Rubeus a colore non eſt a doctis receptus : niſi legas Rubia ad oppido cāpaniæ:nam Rubia alias herba qua infectores vtū tur. Inde fiſcella vas e iuncis aut vimine qua caſeus formatur: Diu⁹ Hieronymus ad ruſticū: Vel fiſcellam texe iunco vel caniſtrū lentis

Fiſcella

plecte viminib⁹. Tibullus. Tunc fiſcella leui dextera eſt vimine iunci:raraq; p nexus ē via facta ſero:ab ea fiſcellus vt opinor caſei mollis appetitor nūcupat: Eſt & fiſcella e viminibus funiculiſue contexta qua boum ora:fauceſq; mulorū capiſtrantur. Plinius in.xviii. Fiſcellis capiſtrari boues oportet ne germinium tenera præcerpant:

Fiſcellus

Fiſcina item olei factores vtuntur vt idem.xv.oſtendit.

Strigilis inſtrumentum e ferro dentatū a ſtringēdo quod radere ſignificat dici poteſt:quo equos & id genus iumēta expolire ſolent equiſones e corpore ſordes abradendo. Vnde Equotribas appellabimus qui equos: vt Mulotribæ Plauto:q mulas fricant:apud antiquos proprie ad vſus balnei ſtrigiles fuere vt dicemus:Strigiles etiamnum ſermone vernaculo piſciculi quidam dicuntur quorum frequens fit captura p hyemes:hi veru toſti ſale aceto oliuo pipere & Cinamomo conditi paropſide:in cibis non improbantur.

Equotribæ
Mulotribæ.

Frena quibus equi cohercentur. *Seneca* : hippolytus artis continet frenis equos:Ea inuenere peletronii q & ſtrata equorū primi monſtrauerunt:Oreas quibus ora frenātur:ſicut aureas quæ ad aures religātur autore Pōpeio dicemus:Aſt poſtomis ad cohibendā tenaciam naribus imponitur vt tradit Nonius Marcellus. Eſt & īter frena lupus quē lupatū nōnulli: hinc Poeta:duris parere lupatis:& Papinius ī Achil. Nō aſpera prebet ora lupis:Eſt & Chamus quo Dauidis Pſalmo.xxxi. vſus eſt Diuus Hieronymus. Niſi potius hi fuerint ſeptuaginta interpretes quoꝝ pſalterium per horas cantatur:vt quibuſdam placet.

Strata equorū primo
Oreæ
Aureæ
Poſtomis
Lupus
Luparum
Chamus
Retinacula

Habenæ ꝗ & retinacula frenis ānexa ſūt lora:manuq; tenētur vt equū ī gyros flectere īpellere & retinere valeam⁹. Vergilius de turno manibus mollit habenas:Silius Italicus punicoꝝ ſeptio. Ferrato calce atq; effuſa largus habena cunctantem impellabat equū vbi per calcem ferratum calcaria e ferro intellexit quibus equos cōcitamus : nō aliter ꝗ flagellis e ſūmis arboꝝ partibus:e loris:e neruo taurino. Freni vero ipſi a frōtalibus pendent quæ caput equi hinc inde vinciunt & additis bullis interdū auratis gēmiſq; venuſtant:Plinius in.xxxvii.de Comide gēma. Quondamq; tantæ magnitudinis inquit fecere vt equis re

Calcaria
Flagellū
Frontalia

gum in oriente frontalia atq; pro phaleris penſilia facerent.

E Philippum ſella dicitur quæ equis ad molliorē vecturam imponitur & loris canabinis quæ cingulas vocitant ven trem cingentibus ne difluat continet: Martialis Ephip pii lēmate ꝓpoſito in apophoretis. Stragula ſuccincti ve nator ſume veredi Nam ſolet a nudo ſurgere ficus equo: Inde equi ephippiati quoq; cōtrarii ſunt a noſtris deſultorii nūcupati ꝙ ex his facile deſiliant deſultores: qui teſte Manilio ī qnto aſtronomiæ fiūt ſub ſigno Eniochi. At gñaliter oīa q̄ mu'is equiſue īſternunt Strata dixere: & equos ſtratos ac īſtratos eis ornatos. T. Liuius de ſcdo bel lo punico: Armatos deinde inſtratiſq; equis ſignū expectare: ab vr be cōdi. lib. vii. Mulis ſtrata detrahi iubet: Seneca ad Luciliū: Stul tus eſt qui equū empturus non ipſum inſpicit ſed ſtratū eius & fre nos: Silius: Stratūq; oſtro quē ceperat ipſe cornipedē. Ephippio āt dextra ac ſiniſtra loris qbuſdā ferreæ machinulæ addunt: quas Stra pedes eleganter & latialiter appellabimus: quia in his ſeſſores dum terga premūt equoꝝ pedes habere cōſueuerūt: apud maiores vt in ſtatuis equeſtribus apparet nō fuere Ephippiū ipſum dicitur ꝙ ſu pra equū ponatur: nā græci Hippon equū nominat: vnde Hippo drom⁹: Hippiatros equomedic⁹: hippocāpus piſcis: hippomanes & caruncula & virus: hippona dea equoꝝ ſicut Bubona boū: Hip poconii vero mangones ab equis cōponendis colorē fuco; robur inani ſagina vt ait Quintilianus mētiētes: & Hippiades ſtatuæ mu lieꝝ equeſtres qualis Chocliæ īter obſides Porſenæ Poſita dicitur: ac Hippagones naues trāſuehēdis conuehendiſq; caballis aptæ.

Cingulæ. Ephippia ti equi. Deſulto rii. Deſulto res. Strata. Strapedes. Hippos. Hippia tros. Hippocā pus. Hippoma nes. Hippona. Hippoco nii. Hippia des. Hippago nes.

M Onile non ſolū mulieꝝ ornat⁹ dr: ſed equoꝝ ēt pēdens a collo in pectus vt ſcribit Pōpeius: Ouidius ī faſtis Dat digitis gēmas dat longa monilia collo: Aulus Gellius in noct. atti. eqtatū inquit frenis ephippis monilib⁹ phale riſq; ꝓfulgētē: q̄ verba apud Macrobiū ī ſaturnal: recitat ꝓtextatus: & Poeta de equis latini Aurea pectoribus demiſſa monilia pēdent.

P Oſtilena incuruum lignum ſiue craſſius lorum dicetur quod ſub iumentorum cauda poſuere: eo ꝙ apoſterio re parte habeatur: Plautus in caſina Ita te a gerūda aqua curuum faciam probe vt poſtilena poſſit ex te fieri: hinc per contrarium Antilena qua pectus cingitur vt pectorali; ſed & cingulas laterales legibus a lateribus quæ cingunt; adduntur fere omnibus bullæ ex oricalcho in primis orbiculatæ extuberanteſq; ad ornatum & ſplendorem

Antilena. Pectorale. Cingulæ laterales.

PHaleræ equorũ ornamẽta dicunt a verbo græco φ illu-
ſtrare ſignificat. Verg. Primus equũ phaleris inſignẽ vi-
ctor habeto: & poeta ſatyrographus magnorum artifi-
cum frãgebat pocula miles vt phaleris gauderet equus:
Inde phaleratus: Suetonius in Claudio: Craſſus frugi equo phale-
rato & in veſte Palmata.

Armi HElciũ dicit ante pectus equorũ & id gen⁹ aialiũ ab armis
ideſt humeris pendẽs iſtrm̃ quoddã tractoriũ quo & mo
læ illi p machinulã inexæ verſant: & curricula per temo-
nem trahuntur: Vñ & nomẽ accepit: Helco &.n. græce
traho latinæ iterprãt: hĩc helciari⁹ apud Martialẽ q fune canabino
nauẽ trahit aduerſus vndas: Sidonius curuorũ hic chorus helciario
Helciari⁹ rum de Helcio meminit Apuleus metamorph. nono Defectũ alio-
quin me helcio ſparteo dimoto nexu machinæ liberatũ applicãt p̃-
ſepio: & pauloppoſt: helcio tãdẽ abſolutus refectuiq ſecure reddit.

CLitellæ appellant qb⁹ colligatæ ſarcinulæ mulis & id ge
nus veterinis portant vt ſcribit Põpe. Horati⁹ ĩ ſatyricis
Sermõib⁹: hĩc muli capuæ clitellas tpe ponũr: Inde mu-
Clitellarii li clitelarii: Plaut⁹ ĩ muſtellaria: Muliones mulos clitella-
muli rios hñt: ego hẽo hoĩes clitellarios magni ſũt oneris qcqd ipõas ve
Dorſualia hũt: opimẽta vero qb⁹ mulorũ boũq & equorũ dorſa cõtegũt: Dor
Bulgæ q̃ ſualia vocãt: At ſacculi ſcortei ad ferẽda numiſmata ſiue cætera ad
Vulgæ iter pegrinationẽq neceſſaria bulgæ dñr autore Põp alii vulgas vo
Hippopæ citarũt: Seneca ab eqs qb⁹ portant hippopas: Ipſi⁹ hæc verba ſũt ex
libro eplarũ ad Luciliũ. xiii. M. Cato cẽſori⁹ quẽ tã neceſſariũ Reipu.
fuit naſciq Scipionẽ alter.n. cũ hoſtib⁹ nr̃is bellũ alt cũ morib⁹ geſ-
ſit Cãtherio vehebat: hippopis qdẽ ipoſitis vt ſecũ vtilia portaret:
Mantica ſũt & mãticæ ac p diminutionẽ mãticulæ perulæ uiatoriæ. Aeſopus
Manticula ille feſtiuiſſim⁹ Apologorũ ſcriptor duas mãticas ſingulis dedit ho-
minib⁹ Anticã & Poſticã ĩ illa aliena ĩ hac nr̃a repoſta ſũt vitia: Sed
vtinã obuerterent vt ſua qſq vitia intueri poſſit: aliena non tã facile
poſſet: Verũ nemo videt vt ille inquit manticæ quod intergo eſt.

¶ Auiarium Capur. IX.

ORNITHONES Loca appellamus oĩum ali
tum quæ intra pariẽtes domus ſolent paſci: vt ex
Auiaria M. Varro ſcribit Au. Gel. noct. atti. ſcdo: Auia-
ria quoq dici pſit: q aues ibi paſcunt ĩcluſæ quas
primus iſtituit clauſis oĩum generũ auib⁹. M. Læ-
lius Strabo brũduſii equeſtris ordinis: ex eo cæpi
mus inquit Plinius aĩalia carcere cohercere qbus

natura cælum aſſignauerat: Vbi uero opinabantur altilia Saginariū a ſagina dixere: Vnde. M. Varro ſcribit in re ruſtica pullos anſerinos includi ſaginario. Eſt & Cros quam cohortē quoq dicimus locus cinctus parietibus quo gallinas anatas & id genus reliqua habere in Villa ſolemus: Vnde cohortales apud rei ruſticæ ſcriptores gallinæ uocanť: Ouidiꝰ abſtulerat multas illa cohortis aues: & Var ro: Cors in aqua paſcebanť gallinæ: Græci ornitrophion noīant a gallinis paſcendis quas ornithas nūcupant: præ cæteris in eo Inclu di ſolitas: nam & alias aues hinc ornithogonia de Auitii natura cōmentarios legimus: In urbana quoq domo cortem facere poterimus in qua paſcere ciconias grues Pauones gallinas anſeres & ſimilia dabitur ad vſus quottidianos. Excrementa aūt Purgamenta tritici minuta ad cibos cōmode dabūtur gallinis & cæteris auibus co hortalibus: & maxime cum Annonæ caritas fuerit.

Saginariū

Cors

Ornithotrophion

Ornithæ

Ornitagonia

Excreta

AQuilæ vt refert Aphrodiſæus in problematis oculorum acie acutiſſima inter aues principatum ſibi vendicant: nunquam bibunt veluti & cæteræ volucres aduncæ carniuoræ quod faciunt genera auium rectunguia fulmine non tanguntur: Vnde armigeri Iouis nomen acceperunt. C. Marius ſecundo conſulatu romanis aquilam legionibus ſolam dicauit cum eam antea vna cum lupis equis apris & minotauris ī ſignis haberent: Plura aquilarum eſſe genera ſatis notum eſt: quorum ad venationem nonnullis vtimur: hinc Aſturii quas ab anatum venatu Anatarias aquilas latialiter nuncupabimus principum & ditiorum ad delicias alumnantur: quemadmodum & accipitres: quibus ſocietate quadam aucupantur ſagacibus catulis aues excitantibus: quas humana gula populetur. Verum lepuſculos etiam aquilæ venantur: Vnde græcis eſt lagophonos: De accipitrum aquilarumq generibus multa Plinius Albertus magnus & Ariſtoteles tradiderunt apud quos compluria ſi volueris diligens lector inuenies: Sed plurima in libellis qui cura virorum principum & ditiorum extant ſuper educatione accipitrum & cæterarum auium quæ venationis ſociæ ſunt.

Aſturii

Anatariæ aquilæ

Accipitreſ

Lagophonos

PAuo auis Iunonia laudatꝰ expādit colores caudæ aduerſo maxīe ſole: nā ſic fulgētiꝰ radiāt: ſed ſi añ trimatū: Vñ epigrāmatariꝰ poeta de pauōe ī Xeniis: Miraris quoties gēmātes explicat alas. Et potes hāc ſæuo traderē dure co quo: Eſt illi vt refert Ariſtoteles hiſto. aīaliū prīo: Cura ornatus & politura veluti māſuetudo elephātis: & vulpibus aſtutia: Pauonem cibi grā primus occidit orator Hortēſius: ſaginare vero īſtituit. M.

Pauo in cibis primo

Aufidius Lurco circa nouiſſimũ piraticum bellũ: rediturſq; ex eo q̃ſtu ſeſtertium ſexagena milia habuit: eius caro non facile coruptio ne putreſcit vt Diuus Auguſtinus in dei ciuitate atteſtatur.

PHaſianæ dictæ a phaſi colchorum fluuio exiſtimantur: Ab argonautis nãq; ex ea regione in græciam tranſportatæ ſunt: Id quod Martialis diſticho cui Phaſianæ lemma eſt dilucide oſtẽdit: Argoa primum ſum tranſportata carina: ante mihi notum nil niſi phaſis erat: & Petronius arbiter ĩ ſatyris: Iam paſidis vnda orbata eſt auibus: phaſianæ in cibis præ

Itis cæteris uolucribus cõmendantur: nutriũt enim impenſius nec ſtomachũ ut pote concoctu faciles ledunt: In hanc auem Itilum Terei mutatum mythici fabulantur.

PErdices libidinoſiſſimæ aues creduntur: plinius in decimo: Illæ qdem & maritos ſuos fallũt: q̃m intẽperãtia libidinis frãgunt eaꝝ oua ne cubando detineantur: tunc ĩter ſe dimicãt mares deſiderio feminaꝝ victũ aiũt uene

Sodomiticæ aues rẽ pati Id qdẽ & coturnices: Trogus inqt & Gallinaceos aliq̃n. Idẽ Ariſtoteles hiſt. aĩalium nono ſcriptũ reliqt: Hic. M. Varro. Sic ꝑdices quæ vt Archelaus ſcribit uoce maris audita cõcipiunt: & Solinus: dimicaẽ circa connubium victoſq; credunt fœminarum uice ſuſtinere uenerem: Ipſas libido ſic agitat vt ſi uentus a maſculis flauerit fiant pregnantes odor iucundiſſimi ſunt ſaporis: & ideo ſolis diuitum menſis apud ueteres ponebantur: Martialis ponitur Auſoniis auis hæc rariſſima menſis: hanc in lautorum mandere ſæpe ſoles. Eſt de illa & noſtrum diſtichon.

Lautorum dubiis perdix ſodomitica cœnis
Aptior: ægrotis iuſcula ſæpe dedit:

Theophraſtus phiſophorum peritiſſimus omnes in paphalagonia perdices bina corda habere ſcripſit: Sicut in cherroneſo ad propõtidem Lepores bina habere iocinora teſtãtur plinius & Ariſtoteles

COturnices a ſono vocis autore Pompeio apud Delon partu deorum inſignem primo in uentã; vnde inſula no

Ortygiæ Qualeæ men accepit: Ortygias græci nũcupãt latini coturnices Cibos grauiſſimos habent uenenorũ ſemina: nam Elleborum comedunt hominibus lœtiferum: vt refert Aphrodiſeus ĩ Problematibus: Lucretius in libris de rerũ natura Præterea nobis Veratrũ eſt acre venenũ: At capreis adipes & coturnicibus auget: quã ob cauſam menſis prudẽtioꝝ damnatæ: ſimulq; ꝑpter morbũ comitialem deſpui ſuetũ: quẽ ſolæ aĩalium ſentiunt præter hominẽ Autores Plinius & Solinus: Hinc nos diſticho luſimus.

In precio ſunt nunc olim damnata Coturnix:
Vox nomen: precium dat ſapor ipſe mihi:
Paruæ ſunt Auiculæ: & cũ ad nos venerint potius terreſtres q̃ ſub-
limes: nã aduenæ ſunt: vt hirũdines per ver venientes ad nos: fla- Hirundo
te incipiẽte fauonio: quẽ ob id chelidoniam vocarũt a viſu hirundi Chelidon
nis quæ græce chelidon. Hinc chelidonia herba: qua oculis pullorum Chelidõia
in nidulo viſum reſtituunt: Ariſtoteles hiſtorie animaliũ octauo ſcri Glottis
bit Coturnices abire ducibus glottidẽ otto & ortigometra atq; etiã Ortus
Cinchramo a quo & noctu inquit reuocamus. Ortygo-

Porphyrio auis eſt laudatiſſima in comagene: nobilior tñ metra
balearica ut tradit Plinius: Cui iter aues Hæmatopodas Cinchra-
a colore pedũ ſanguineo numerandæ roſtrũ quod ꝑ ma mus
xillis aues habere teſtis eſt Ariſtoteles & prælonga crura Hæmato-
rubent: Auiũ ſola morſu bibẽs cibũ omnẽ aqua tinctũ ad roſtrũ pe podas
dibus veluti manu affert: de illa diſtico meminit Martialis ĩ Xeniis. Roſtrum
Nomẽ habet magni volucris tã parua gigantis: & nomen Praſinus
porphiriõis habet Hanc ego crediderim eſſe quã Siculi & Romani
vernacula lingua Coturnicẽ appellãt. Nã aliã eſſe a phœnicoptero Coturnix
ex pennis rubentibus nomen adepto certo certius eſt. Phœnico

Grues: quæ a ſono vocis: excubias nocte diuidunt: capi- pterus
te ſubter alam condito dormiũt: alternis pedibus ĩſiſtẽ-
tes: Dux ipſe detecto capite & proſpicit & quod ſenſerit
ore ſignificat: nãde lapide quod dicitur falſum eſſe Ari-
ſtoteles hiſt. aĩalium. viii. exiſtimauit: Abeũt ex vltimis in vltima fla
tu ſecundo volãtes. Hinc ex ſcythicis cãpis ad paludes ægypti ſu-
periores vnde Nilus profluit venire dicuntur; quo in loco cũ pyg- Pygmei
meis bellant: Nõ. n. id fabula eſt: Sed certe genus tũ hoĩum tũ etiã
equorum puſillũ vt dicitur eſt. deguntq; ĩ cauernis ex quo nomẽ Tro
glodytæ a ſubeũdis illis accepere: Aetatẽ in his ĩdicat color nã ſe-
nectute furueſcũt autore Solino: cuius rei cauſam reddidit Ariſto-
teles ultimo de generatione: volãtes autem ordine euodam. Y. lit
teram faciunt. Id quod Palamedem depræhendiſſe legimus Diuus Y littera
Hieronymus ad Ruſticum de vita monaſtica Grues inquit vnam
ſequuntur ordine litterato: Martialis. Turbabis verſus nec littera
tota uolabit: vnam perdideris ſi palamedis auem: & Claudianus
Pendula ceu paruis moturæ bella colonis.
Tracia cum tepido premutant ſtrymonia Nilo
Ordinibus variis per nubila texitur alis
Littera: pennariumq; noti inſcribitur aer:
Plinius In Balearibus inquit inſulis in honore mẽſarum eſſe Vipio Vipiones

Pipiones

nes:ſic enim uocãt minorẽ gruem:at Pipiones pulli ſunt colũbini.

Ciconiæ lingua carere dicunt:Sonum enim quem edurit oris potius q̃ uocis eſſe exiſtimarũt: maxima eſt his nec uulgaris pietas ſenecturẽ genetricis viciſſim educãtes vt Ariſtoteles nono hiſtoriæ aialiũ autor eſt. Tãtus his præterea honos ĩ theſſalia ſerpẽtum exitio vt capitale fuerit Ciconiam occidiſſe ut refert Solinus:Cornelius Nepos qui ſub diuo Aguſto cæſare deceſſit:cũ ſcriberet Turdos pauloãte cæptos ſaginarii:addidit Ciconias magis placere q̃ grues: cũ hæc nũc teſte Plinio ales ĩter primas expetatur:illam nemo uelit attigiſſe:Ciconiæ aũt pulli ĩ cibo lippitudini ĩpẽdio medent:hos apponer mẽſis ĩſtituit Ruſſus ꝑtori⁹ vt apud Porphirionẽ legim⁹:Ciconia ipſa græce πελαργὸς.

Pulli Ciconiæ

Anſer natura eſt ad ſenſus & ſtrepitus ales acuta & ſolicita:eidẽ vigil ineſt cura defenſo Capitolio maxime celebrata:quo tꝑore Galli ſenones urbe capta & icenſa duce Biẽno capitoliũ noctu aſcẽdẽtes anſeꝝ ſtrepitu ac clãgore excitato Mãlio deiecti fuere:vt ſcribunt. T. Liuius. v. ab vrbe cõdita:plinius. & Plutarch⁹ ĩ camillo hinc Lucretius Romulidaꝝ Arcis ſeruator candidus anſer:Apud veteres cõmendabant in cibis anſeres præſertim iociniore quod fartilibus quibuſdã in uẽtre vt creſceret excogitatũ eſt exemptumq; lacte & mulſo magis augeris:Horatius:nõ ſine farre pinguibus & ficis paſtũ iecur anſeris albi:Scipio:an Metellus:an. M. Seſſius tãtũ bonũ inuenerit incertũ eſt Cotta quidẽ Meſſalinus palmas pedũ ex his torrere:atq; patinis cũ criſtis gallinaceoꝝ condire mõſtrauit:cõmendant apud nos & plume quibus culcitras farcire cõſueuimus: & Adipe: Liquamine etiam inde excogitato quo præcipue hebræi in condimentis vtuntur:locus autem proprie vbi anſeres aluntur:chenoboſcion græci appellauere:nam χὴν χηνὸς anſer eſt.

Iecur anſerinum

Pluma anſerina

Adeps

Liquamen

Chenodoſcion

Anas quæ græce νῆσσα a natãdo nomẽ accepit:Cicero. ſerpere angues:natar Anaticulas volare merulas: cornib⁹ vti videmus boues:nepas aculeis:ſuã deniq; cuiq; naturam eſſe ad viuendũ ducẽ:in aquis. n. libentius q̃ ĩ terra uerſant. Ex quo inter Amphibia numerat:quæ græci vocãt auium genera vitæ duplicis cũ nõ tantũ terreſtria ſed aquatilia deſiderẽt pabula:vt Varro Plinius Columella & Ammianus ſcripſere. Ariſtoteles hiſto. animalium. viii. refert circa lacus & amnes uerſando victitare anates:olores:Phalarim: Vrinatricẽ:Boſcam anati ſimilẽ ſed minorem:& anſeres:quemadmodum Gauiæ: Mergi: Fulicæ: Cæteris auibus domeſticis calidior eſt & plurimi nutrimenti vt eſt

Amphibia

Phalaris

Vrinatrix

Boſca

Mergi

Fulicæ

Gauiæ

apud Auicennam: Aguloſis & pectore & ceruice commendatur in cibis: Vnde epigrãmat. poeta in Xeniis: Tota quidẽ ponatur anas ſed pectore tantum & ceruice ſapit cætera redde coquo. Vbi anates clauſæ paſcuntur Neſotrophion græci dixere. Neſotrophion

Cygnus græce vt inqt Higinius olor latinæ auis eſt tota cãdida: quæ morti ꝓxima cantũ flebilem canẽ dicit: quaſi diuinans meliorẽ eſſe mortẽ ꝙ vitã: Ideoq̃ Apollini uaticinationũ deo erat dicata: vt ſcribũt. M. Tulius & Plato: Martialis. Dulcia defecta modulat carmina lĩgua cãtator Cycnus funeris ipſe ſui: Cycnus Phaetõtis amator poſtillius iteritũ diutino fletu ĩ hãc alitẽ mutat⁹ eſſe dicit ĩ fabulis: Aduenĩetes e longinquo olores colla ꝓcedẽtib⁹ ĩponũt: & feſſos ad terga recipiũt: autor Plini⁹: ſic dicti vt qbuſdã placuit ꝙ ĩ totũ cãdicãt: veluti holocauſtũ victima ꝙ ĩtegra ignib⁹ ĩponebat: holographũ teſtamẽtũ ſola teſtatoris manu ſcriptũ & holophanta in omnibus mendax. Holor. Holocauſtum. Holographum teſtamentũ. Holophãta.

Struthiocamelus auis ẽ magnitudĩe reliqs excedẽs ita vt beſtiaꝝ pene generi ſit ad numerãda: nã a terra nõ tollit pedib⁹ pugnat qbus hominẽ etiã ꝓſternit: cõcoquit deuorata quantumuis duriſſima vt clauos quoq̃ ferreos: Comendant oua ipſius ꝓpter amplitudinẽ recepta pro vaſculis: & pennæ ad criſtas galearum conoſa ornantes vt Plinius autor eſt. Struthiocamelus

Galli gallinacei ſydera nouere ternas diſtinguẽtes horas interdiu ipſo cãtu: quẽ generoſiſſimi ferarum leones extimeſcunt: vt ſcribunt Solinus & Lucretius: Mortales ad opera excitant ſomnos abrumpẽtes: nam ante lucem in crepuſculo canere ſolent diem aduẽtare nuntiantes: cuius rei cauſam reddit. M. Cicero de diuinatione ex Democriti autoritate: canere aũt deſinunt caſtrati: De his plinius in decimo Horum ĩquit ſunt Tripudia ſoliſtima: hi magiſtratus noſtros quotidie regnunt: domoſq̃ ipſi ſuas aut claudunt aut reſerant: hi faſces Romanos impellunt aut retinent: iubent acies aut prohibent: victoriarum omnium toto orbe partarum auſpices: hæc ille: moris enim fuit Romanis ducibus pugnam inituris aduocare pullarium & offas Gallis obiiceret ad augurium captandum: ſi ueſcerentur ratum erat auſpicium cum aliquit ore excidiſſet terripudium dicebatur ſoliſtimum: mox tripudium dictum: quoniam ſilicet eſca in ſolo cadebat M. Tullius de diuinatione libro primo. Cum terripudio Flaminius auſpicaretur Pullarius diem prœlii committendi differrebat: Galus græce ἀλέκτωρ vnde Alectorius lapis qui in ventriculo ipſius inuenitur. Pullarius. Tripudiũ ſoliſt. Alectori⁹.

Capones — CApi ſiue capones galli gallinacei caſtrati dicuntur vt ſcri
Maialis — bit.M. Varro & Columella : differunt ergo a gallis : vt
Cantheri⁹ — maialis a verre: Cantherius ab equo admiſſario : Veruex
Veruex — ab ariete:& caper ab hirco: At in cibis gratiores ſunt ut
Caper — pore remoto ueneris vſu facti pinguiores & ſalubrioris nutrimenti
Martialis in Xeniis: Ne nimis exauſto macreſceret inguine gallus
amiſit teſtes nunc mihi gallus erit: Plinius Deſinunt canere caſtrati
quod duobus fit modis : lumbis aduſtis candente ferro : aut imis
cruribus: mox ulcere oblito figlina creta: facilius ita pinguefcunt:
Ariſtoteles hiſtoriæ animalium nono Caſtrant galinacei parte no
uiſſima ſui alui quæ cū coeunt cōcidit: hanc enim ſi duobus aut tri
b⁹ ferramētis aduſſeris capos facies: pfecte caſtratis criſta palleſcit
Cucutrire — & ipſi cucutrire ... t: neq̧ rē venercam repetunt : caſtrata autē
Caſtrata — omnia auctiora q̄ nō caſtrata euadūt: E gallis apd nos euulſis teſti
pina... — culis p poſteriora modico vulnere capōes fiūt: Hic noſtrū diſtichō
Diſtichon — Pinguior vt fierem dempſit genitalia lumbis
Ruſtica: ſumq̧ capus: antea gallus eram.
Turundæ — Pinguſcunt autem milii farina cum melle preſertim: & turundis in
Loculamē — cibo datis: Nam Plinius eo nomine vocat Bucceas qbus farcire ſa
ta — ginareq̧ gallinas: anſeres & capos ſolemus.

GAlliæ omni tēpore i loculamētis diſpoſitis: aut ab ipſis
met electis loco abditiore oua pariunt prætereq̄ duo
mēſibus hyemis brumalibus: Sed nō omnia ad pro...
Hypene- — aptæ: egerunt namq̧ irrita q̄ plurima quæ a græcis Hy
mia — penemia quaſi ſubuentanea: a latinis zephyria dicunt: & minora &
Ziphyria — minus iucundi ſaporis: quædam geminos includunt vitellos Pu
Gallinæ — milionum genus fœcōditate laudat: Ariſtoteles hiſt.animaliū .vi.
pumiliæ — Adrianæ gallinæ inquit paruo quidem ſunt corpore ſed quottidie
pariunt: nam quod incremento corporis deeſt in excrementū ſemi
nale exūdat vt idē refert de generatione libro tertio. Vulgares etiā
gallinæ fœcundiores ſunt generoſis: patauinas cōmēdat magnitu
Saginare — do. Saginatæ libras.xvi. pōdere exuperāt. Primi dliaci Saginare do
gallinas — cuerūt: Exceptæ cœnis fuere ī terdicto legis. C. Fannii cōſulis ānis
xi.ante bellū tertium punicum: Pingueſcūt autem in tenebris fari
na mulſo conſperſa in cibis addita autore Columella: Martialis in
Xeniis de altili gallina præmiſſo lēmate: Paſcitur & dulci facilis gal
Puluerātri — lina farina: Paſcitur & tenebris Ingenioſa gula eſt: Puluere impen
ces aures — dio delectātur in quo ſeſe volutando quodammodo ſcabunt. Sūt
ātragemā — enim puluerattrices uelutī ex humiuolis Alauda Perdix & attages
gallinaria — Ionicus laudatiſſima : de Gallinarum generibus ouis & incubatu:

ac de Gallinariis cōſtituendis Plinius in decimo:Columella in no-
no ſcripſere;hoc vnum minime prætereūdum:pullis excluſis ma-
trices glocitatrices ſub caueis ex ſalice cæteriſq; vitilibus cōcinatis
Includendas cū pullis:quo ad illi firmiores fuerint:nec illud quoq;
omittendum quod ſcribit Iulius Polux:caueam in quam ſe chortis
alites cubitum ituræ recipiunt dici Petauron. Petauron

PVlli gallinacei dicuntur fœtus gallinarum vt nomē præ Gallina-
fert ad huc tenelli:pullaſtrum & pullaſtram neoterice vo cei pulli
camus.M.Varro rei ruſticæ tertio: Chors in qua Paſce-
bantur gallinæ:& earum fructus erāt oua & Pulli:de his
quoq; diſtico meminit Martialis in Xeniis:Si libycæ nobis uolucres
& Phaſides eſſent acciperes:at nūc accipe chortis aues : Pullus aūt Pullus
generale vocabulum eſt omnium alituum.Sed quadrupedum etiā
quorundam fœtus pulli dicuntur: veluti pullus equinus & aſininꝰ: Pullini dē
a quibus pullini dentes quos primum eiiciunt nomen adepti:Pul- tes
lus item puer eius a quo obſcene eſſet amatus : Vnde .Q. Fabius
cui eburno cognomen fuit propter candorem:ꝙ eius natis icta eſ
ſet fulmine pullus Iouis eſt appellatus:Pullus quoq; ater collor di-
citur:qui græce eſt a carbone Antharcinus : hinc pullatus atratus Anthraci-
& nigra veſte indutus. nus

TVrtures verno tēpore occultantur pennaſq; amittunt:
menſtrua fœtura albæ inter illas,cōmendantur:Illud ſci-
tu & admiratione dignum eſt quod traditur : Turturem
amiſſo uiduam marito arborem viridem non petere:ſed
ſiccis ramalibus & truncis ſemper inſidere:ac fluenta lympida ad
potum turbidare.Pinguior in cibis probatur:& cura quidem leuio
re q̄ cæteræ aues ſaginaꝰ:nā ī tenebris milio pīgueſcit:habitat æſta
te loca frigida hyeme tepida:at Fringilla tepidis æſtate : ꝑ hyemes Fringilla
frigidis delectaꝰ:Dyſentericis ī cibo turtures mire ꝓdeſſe dicūꝰ vt-
pote uētrem ſiſtentes:ſed efficatior ad hoc illaꝝ ſanguis habetur.

FIcedula auis paruula ſic dicta videꝰ ꝙ ficubꝰ pingueſcat:
vt autor eſt.M.Varro in libris linguæ latinæ: Vnde Mar
tialis:Cū me ficus alat cū paſcar dulcibꝰ vuis cur potius
nomē nō dedis vua mihi?græci quoq; Sycelidē ꝙ ficubꝰ Sycelis
ueſcatur appelauere hoc nomen autumno tantum poſiidet:nam Melanco-
poſtea a nigro vertice melācoryphos vocaꝰ latinæ atricapilla. hoc ryphus
ſitu dignum:naturam auibus neq; ueſſicam vrine receptaculū neq; Atricapil
renes elargitam eſſe:quia multa indigebant humiditate vt oriri pi- la
næ atq; inde creſcere poſſent:neq; omnino quidem mingunt:cum
uero bibunt ſtercus immodice humidum deiiciunt.

TVrdos inter reliquas aues ĩ cibis laudauit antiquitas: vnde Horatius Nil melius turdo nil vulua dulcius ampla: & epigrãmatarius poeta in Xeniis ĩter aues turdus ſi qs me iudice: certet inter quadrupedes mattia prima lepus præfertur eorũ genus quoddã reliquis maiuſculum pectore albo ni

Pillaris — grantibus maculis variegato quod merulæ magnitudine p hyemẽ

Turdariũ — iuniperi baccis enutritum p̃ſertim mõtana mittere ſub pillaris noĩe conſueuerunt. Turdi autẽ paulo ante Diui Aug. Cæſaris principatum in turdario Saginari cœpti ſunt vt ex autoritate Nepotis diximus: Columella rei ruſticæ nono de educandis ĩ ornithone turdis hæc ſcribit: Hac impenſa curaq;. M. Terẽtius ternis ſæpe denariis ſingulos ẽptitatos eſſe ſignificat auorum tẽporibꝰ: quibus qui triũphabant populo dabant epulũ: at nũc ætatis noſtræ luxuries quotidiana fecit hæc præcia: Sermone humano edocti loquunt. Agripina coniũx Claudii principis turdum habuit quod nunq̃ ante inquit Plinius imitantem ſermones humanos cum hæc proderem.

MErulæ dictæ ꝙ meræ ideſt ſolitariæ volitant: vt ſentit. M.

Merculatĩ — Varro in libris de lingua latina hinc merulatim ſolitarie dicemus. Enigris ruffeſcunt. canunt æſtate: hyeme balbutiunt: circa ſolſtitium mutæ: roſtrum anniculis maribus in ebur transfiguratur Circa Cylenem arcadiæ nec aliubi candidæ naſcuntur: Primæ auium pariunt & partum non educant: at fœliciter ſecundum ducunt ad fidem vt Ariſtoteles hiſto. animalium quinto teſtatur.

Sturnatĩ — STurni nigri albis diſtincti maculis propriũ habent caterGraculatĩ — uatim volare: Vnde ſturnatim ſicut graculatim: humanum ſermonem ipſi ac luſciniæ cantu imitant: Papinius Auditaſq; memor penitus dimittere voces Sturnus: &

Luſcinia — aonio verſæ certamine picæ. Et Pli. Habebãt inqt Cæſaris iuuenes Sturnũ: Itẽ luſcinias græco ſermone dociles: p̃terea meditantes in diem & aſſidue noua loquentes lõgiore ẽt cõtextu: In luſcinia perfecta muſicæ ſcientia modulatus edit ſonus: & tũc diſtinguit conciſo: copulatur intorto: promittit reuocatur infuſcatur ex inopinato: Auſpicio efficaci in ore Steſicori cecinit infantis: Albicantibus

Philomẽa — pennis nec quidem arte olim luſcinia dono data ẽ Agripinæ: Claudii Cæſaris vxori: Philomena vt fabulæ tradunt cũ per vim a Tereo eſſet violata & elinguis facta ſatis decẽte metamorphoſi hanc alitẽ ſibi induit: Vnde Martialis in apophoretis: flet Philomena nephas inceſti Tereos & quæ muta puella fuit garrula fertur auis: nam armonia cantus & varietate modulati ſoni cõmendatur.

PSitacus auis eſt tota viridis torque tantum purpureo in ceruice diſtincta: India & orientalis plaga hac abundat: Papini⁹ ī ſiluis: Pſitacus ille plagæ viridis regnator eoæ: Plini⁹: India auē hāc mittit Pſitacē vocāt viridē toto corpore: torque tantū miniato in ceruice diſtinctā: Impatores ſalutat: & q̄ accipit verba pnunciat: In vino pcipue laſciua: capiti eius duritia eadē quæ roſtro: hæc cū loqui diſcit ferreo verberatꝰ radio: nō ſentit aliter ictus: cū deuolat roſtro ſe excipit: illi innititꝰ leuioréq; ſe ita pedū īfirmitati facit: cui ad ſtipulanꝰ Ariſtoteles Solinus & Apuleius floridorū ſecūdo: meminit etiā de illo Martialis: Pſitacus a uobis alioꝶ nomina diſcā: hoc didici per me dicere Cæſar aue: Macrobius in ſaturnal. de Auguſto: Salutatus ſimiliter a pſitaco emi iuſſit eū: Idem miratus in pica hanc quoq; redemit: nam & picæ humana voce ſermocinātur: hoc autem conſtat aues quæ litteras proferre poſſunt lingua præ cæteris eſſe latiore: nā lata lingua vt refert Ariſtoteles de partibus animalium ſecundo abſolutior eſt.

Pſitacus

Aues ſermocinantes.

PIcæ adamant verba quæ loquūtur: nec diſcūt tātnm ſed diligunt: meditāteſq; intra ſemet cura atq; cogitatione intētionē non occulrāt: conſtat emori uictas difficulrate verbi: verum addiſcere facilius putant qbus glans cibus eſt & quoꝶ pedibus vt hominis quini digituli numerantur: non .n. id omnibus inſigne: ſed illud omnibus proprium: q̄ cantu eloquūtur ita vt vocem ſi audias hominem putes: nec miꝶ cum pieri filiæ cum muſis auſæ cantu decertare in id genus auis ſint mutatæ: Statius & Aonio verſæ certamine picæ. Nup inqt Plinius cerni cœpere picarum genera quæ longa inſignes cauda Variæ appellanꝰ. His proprium eſt omnibus annis cum ſeritur rapa calueſcere: vt corui omnes aquatici calueſcunt: ob id phalacrocoraces nominati: nam phalacros caluos græce dici ſatis notum eſt: Pica autem eadem eſt quæ Citta græcis: Vnde cittam in pregnantibus dicunt: quoniam auis illius variæ modo ſolent varia appetere: nam & cruſtas (vt cætera taceam) ex fluminibus in eſcam petunt non nullæ

Lata ligua

Variæ picæ

Aquatici corui

Phalacrocoraces

phalacri

Citta

COruos q̄ græce Coraces ore coire & parere vulgus arbitratꝰ: ad qd reſpiciēs epigrāmatari⁹ poeta in apophoretis ſcriptū reliqt Corue ſalutator quare fellator haberis: In caput itrauit mētula nulla tuū: Id tñ Ariſt. de generatione aīaliū tertio negauit. Impatores ſalutāt vt ſcribūt Pli. & Macrobius hiſtoriam illius corui referentes: q ſub Tiberio principe ſermoni aſſuefactus omnibus matutinis euolans in foꝶ Tiberiū deinde germanicum & Druſum Cæſares nominatim: mox tranſeuntem

Corax.

Hiſt. Corui
populũ Ro. ſalutabat: Hũc Sutor ſiue æmulatiõe ſiue iracũdia ſubita ductus pp maculam calceis excremẽto eius poſitá interemit tãta plebis cõſternatiõe vt Sutor interẽptus ſit: fumus vero cliti celebratum cõſtrato lectulo ſuper duorꝝ æthiopũ humeros p̃cedẽte tibicine ad rogũ vſq;: qui cõſtructus dextra uiæ Appiæ ad ſecũdũ lapidem fuit. M. Seruilio. C. Ceſtio cõſulibus ad. v. Kalendas aprilis: Corui rarẽter cibos venantur: ſed carne morticina hoc eſt aĩalis p ſe mortui veſcuntur: vt uultures qui& Vulturii & aquilarũ plura genera:

Morticina
Vulturii
apud veteres futura ſignificare putabantur cantu & volatu: Inde Phœbo aues dicatæ deo diuinationis: ex coq; a Silio Italico Phœbea ales coruus nuncupatur.

perdix
Cornix & ipſa voces humanas imitatur: Papinius in Siluis. Quæq; refert iungens iterata vocabula cornix: oẽs tamẽ fere codices Perdix habẽt: quod etiãnũ legi poſſe ipſe crediderim pp perdicis fabulá Ouidianá: Adde ꝙ Serenus illã garrulam appellat. i. canorá: aut ouum illitũ tulerit qđ garrula perdix. Cornicem vero vocalẽ inueniri & nos liquido ſcim⁹ & plinius locupletiſſimus teſtis accedit in decimo ſic ſcribẽs. Nunc quoq; erat in urbe Roma hæc prodente me equitis Romani cornix e betica: primũ colore mira admodũ nigro deinde plura contexta verba exprimẽs: & alia atq; alia crebro addiſcẽs: Cornicis vita longiſſima: vtpote cui nouem noſtras ætates dedit Heſiodus: Hinc luuenalis de Neſtoris ætate polycronia longæui. Exẽplum vitæ fuit a cornice ſecundæ.

Graculi vt ipſe exiſtimo dicũtur a voce quá priæ noĩs ſyllabæ correſpondẽtẽ emittũr. M. Varro in libris linguæ latinæ dictos credidit ꝙ gregatim & agminatim volitãt eſt illis hoc nãq; peculiare & genuinũ vt quottidie videmus. Nõ deſunt q a gerendo deducant: ꝙ iacta furmentorꝝ ſiue leguminũ ſemina gerant: eſt præterea his & auri & argenti cõpluriũq; aliꝝ reꝝ mira furãdi natura: ex quo nõnulli monedulas appellauere exprimũt ẽt ſermonẽ humanũ quo ĩpẽſius delectãt: & caueis emiſſi

Monedulæ
Lupus
reuertuntur. Quidam attamen inter genera monedulaꝝ quæ tria faciũt Graculum poſuere & lupum cognominatũ paruũ & ſcurram.

Terraneola
Alauda auis eſt quá & galeritam dicimus cum plumula elata in capite: huic ſimilis eſt Terraneola: niſi ꝙ apicem non habet ſic dicta quoniá in terra non in arboribus diuerſatur: nidificaturq;: ambæ ſuauiſſime cantilant caueis cluſæ: Alauda neoterice nomẽ retinet: Terraneola apud nos triuia

Corydal⁹
liter regius appellatur: Græci alaudam a galea Corydalũ dixerunt:

eſt enim apud illos κόρυς galea: unde etiam noſtri galeritam: niſi po tius a galero: hanc & Pariſitam uocant. Galerita Paraſita

Caſſita quibuſdam eadem auicula eſt quæ in ſegetibus di uerſatur & nidulum ſtruit: id ferme temporis cum meſſis inſtat pullos habens iam iã plumantes: de qua Aeſopus phrix ille egregius fabulator luſit apologũ quem hic no ſtris inſerere operepreciũ duximus. Ea caſſita itura cibum pullis quæſitũ monet eos ut ſi quid audiant id cum redierit ſibi referant: Interim aduentat dominus ſegitis illius & filio matura inquit hæc operas poſtulãt: iccirco in craſtinum amicos adibis: & roga veni ant operam mutuam daturi vt meſſis peagatur: Vbi rediit mater: renũtiauit omnia: & trepidii orãt ut ſe auferat: iubet illos caſſita bo no aĩo eſſe: nã ſi domin⁹ ait ad amicos meſſem reiicit craſtino ſeges nõ meteť: Die igiť poſtero caſſita ad pabula euolat: domin⁹ fruſtra amicos pſtolať: tũ ille rurſũ ad filium: Amici nulli ueniũt qn poti⁹ imus & cognatos affineſq; nſos oram⁹ vt ad ſint diluculo ad me tẽdũ: nũciant hoc itidẽ pulli pauidi Caſſitæ: ea hortať ſint a metu ocioſi: futuꝝ vt neceſſarii ferme nulli obſeqales ſint: Aduertãt mo do ſi qd denuo diceť: Orta luce ꝓxima & auicula ĩ paſtũ ꝓfecta affi nes opã nõ pſtãt: Hinc dñs filio Valeãt iqt bẽiuoli cũ ꝓpĩqs noſmet pſi cras metem⁹: Id qd ubi a pullis mř accepit hora ĩqtiã ẽ abeũdis: nũc dubio ꝓcul meſſis pageť ĩ ipſo.n. iã uertiť quoq; eſt negotiũ nõ ĩ alio a quo petiť: Atq; ita Caſſita cũ pullulis faceſſit & ſeges deme tiť: Et hic eſt Aeſopi apolog⁹ de amicoꝝ & ꝓpinquoꝝ vt Gelli⁹ no tat leui plerũq; & ĩani fiducia: Vnde audenť diceř poſſum⁹: o amici amic⁹ nemo: o affines nulli affines: & illud ex oraculo q̃ſi Delphico exiiſſe: Ne qd expectes ãicos ne qd cognatos qd tu p te ageř poſſis

Carduelis auis minima eſt a carduo herba ſpinoſa nomẽ adeptæ: legim⁹ apud Ariſtotelẽ ſpinã appeteř ligurinũ & carduelem: de illa hæc Plinius ĩ.x. Minimæ auiũ car dueles ĩperata faciũt: nec uoce tantum: ſed pedibus & ore pro manibus: Acanthis græca dictione a quibuſdam nomina tur: hinc poeta Littoraq; halcyonem reſonant & acanthida dumi. Caphurnius in bucolico ludrico Aſtile credibule eſt vt vincat Acã thida cornis: ipſe tamen aliam a carduele crediderim: vt ſit quæ ſpi nus dicitur. Carduelis autem paſſer ſolitarius ſuauiter cantantes lu ſciniæ pſitaci & reliquæ aues: quæ cantu delectãt caueis clauſæ ha bentur inde apud Papinium in ſiluis Cauea cui complexus ebori virgaꝝ argenteus ordo pſitacum Metioris cuſtodiuit & epigram mat. poetæ de cauea eborea diſtichõ eſt apophoretis. Fiunt caueæ

Ligurinus · Acanthis · Solitarius paſſer · Cauea

a noſtris vt plurimum ordine virgarum æ nearum paruulis aſſercu-
lis ligneis complexo. Cōmēdatur & vitex ſalicis gen⁹ naſcēs i areno
ſis Sāguē ītēr frutices: amerina ſalix & id genus cætera vtilia ad vir
gas cauearū: Et hæc ſūt q̄ ex multis auiū generibus paucula ne opi
Galbula ſtographus liber exiret breuiter omiſſis Galbula vel vt alii Galbero
Galberus Regulo ſiue Regaliolo & trochilo oīum minimo: Motacilla ſemp
Regulus caudā mouente: Stardis non īſuauibus ad eſcā: Noctua Oto aurita
Trochilus Bubone qbus ad aues capiēdas vtunť aucupes: Pico Martio: Paſ-
Motacilla ſerculo ſalace: Vpupa criſtata: & Apodibus: q̄ cypſelli: vſu pedū ca
Stardæ rentibus: Cuculo: Herodio Ardea ve quā Garzā dicunt: Salo ſiue
Noctua Aegitho fœcūdo ut pdices & gallinæ: ac platea q̄ platelea Cicero-
Otus ni & Ariſtoteli Pelecanis: cōgeſſimus: iam thermas & præſertim cū
Picus bruma anni pars frigidior nunc ſit ingrediamur.
Vpupa
Cypſelli

ℂ Balnearia cella. Caput. X.

Ardea THERMAE Locus appellať qui lauandi ſudādi-
Platelea ue vſibus deputať: aut calidis aquis: aut fornice
Pelenan⁹ tātū igne calefacto: nā thermon græci calidū di-
Herodius xere: īde thermopylæ ī græcia trāſitus a calidis
Aegithus aquis nomen accepit: Quæ autē proprie ad ſudā
dū loca habētur ea ī epiſtolis Seneca Sudatoria
Sudatoria nuncupat: Quid inquit cum ſudatoris? Omnis
ſudor per laborem exeat: In quibus vero deſcen-
Sudatoria dimus vt lauemur ante cœnam: aliis ve diei no-
ctiſq; horis: nam Cōmodum Antoniū īperatorē ſepties vel octies
p diē lauiſſe legimus: Balneas uocam⁹ & balinea nā græci quoq; ba
lanion: quarum qui curam habēt Balneatores dicunť aliquādo me
Balneæ diaſtini. Diſpoſitionē docet Vitruuius i. v. Thermæ balneaq; apud
Balneato- romanos voluptatis & munditiarum gratia conſtitutæ ſunt tam pu
res blice quam priuatæ: nec tātum in ſolo: ſed etiam penſiles: quas Ser-
mediaſtini gius orata primus inſtituit: Sed thermæ præſertim publice quarum
Thermæ multitudo & magnitudo quanta Romæ fuerit docent ruinæ: &. P.
victor in eo libello qui eſt de regionibus vrbis: Ammianus Laua-
Balnea cra in vrbe inquit in modum prouinciarum extructa: Fuere autem
aquis me- in multis Italiæ locis & extra Italiam balnea q̄ aquis medicatis mor
dicatis bos curarent: queādmodū puteolis & in Ethruria: vt ſcribit Varro:
Acade- & Sinueſſa: quibus narciſſus Claudii cæſaris libertus olim morbo le
mia uatus eſt: vt refert Tacitus: nam multis ægritudinibus medeban-
Ciceronia tur: autore Strabone: Itē in villa quā Cicero academiam appellauit
næ aquæ Ciceronianæ aq̄ oculis: & iuxta vrbem albulæ vulneribus plurimū

confere̅tes. Baiis quoq; vitiorum: vt inq̄t Seneca: diuerſorio ī ca̅pania erant balnea calidaru̅ aquaru̅: & ad voluptatem: & ad ſana̅dos morbos aptiſſima ab omnibus celebrata: Co̅mendantur & cereta‑na valitudinis cura̅dæ gratia: vt ſtrabo teſtatur: & ad Chalcidis ca̅pum aquarum callidarum ægritudinibus accomodatiſſima: q̄bus Cornelius Sylla fœlix: vt ipſe dici voluit: vſus eſt. Habuit & lypara ſiciliæ balnea ad valitudine̅ bonam & ex vſu voluptatem præſta̅da̅ vt optima iudicata autor Diodorus in. vii. Exptus ſum ipſe hac proxima æſtate Lixignani pagi parmenſis balnea: quorum vnda ſalutari intra pauculos dies vegetus exurgens ex acerrimo iu̅ctararum dolere conualui: teſtis eſt Bartholomeus Anſelmus medicoru̅ optimus optimoru̅ archiatrus: cui me tantum debere fateor quantum: Aeſculapio Viribus ex Hippolyto reformatus: Vigent ac tempeſtate & alia co̅pluria balnea aquis medicatis: luto etiam: ex quo ad vlcera imprimis lutamenta co̅mendantur: de quibus quoniam ſuperfluum videbatur ſcribere ſuperſedi. — Baiæ — Lixignani balnea — Lutame̅ta

PIſcina lauacru̅ domi erat: vbi frigida calidaue lauaba̅tur atq; natabant vt in natabulo: Cicero latiorem inquit piſcinam voluiſſem: vbi iactata brachia no̅ offenderentur. Suetonius in Nerone Epulas e medio die ad media̅ noctem protrahebat: refotus ſæpius calidis piſcinis ac tempore æſtiuo niuatis. E lampridius ſcribit Romanoru̅ imperatorem Heliogabalum: non niſi vnguento nobili: aut croco piſcinis infectis nataſſet: frigidis aute̅ lauacris deditum græco vocabulo: quo vtitur Seneca Pſicrolutrem appellamus: nam lutra lauacra dicuntur quæ ab aquis Nymphea etiamnum vocata. — Piſcina — Natabulu̅ — Pſichrolutes — Lutra nymphea

VRinarium locus ante balneum fuerat: vbi vrnas ponere ſolebant: vnde nomen: vt ſentit. M. Varro ī libris linguæ latinæ. Vrna ipſa: vt diximus: uas eſt aquarium: hinc Vtnarium genus menſæ quadratæ in culina: de quo latius infra ſuo loco dicemus. — Vrna

APoditeriu̅ latine̅ ſpoliatoriu̅ & ſpoliariu̅ locus eſt ad miniſteriu̅ balnei: ī quo ſe loturi aut ſudaturi veſtes d̄ponebа̅t meminit de illo Plinius cecili⁹ ī epiſtola ad apolinare̅ plurib⁹ locis: & hoc maxi̅e: ī de apodyteriu̅ balinei luxu̅ & hilare excipit cella frigidaria: in qua baptiſterio̅ a̅plu̅ atq; opacu̅: ī frigidaria au̅t cella quod frigidariu̅: vt nomen indicat frigida veluti calida in calidaria: ī tepidario te̅pida lauabantur. Qui vero mercede ſeruanda ī balneis veſtime̅ta ſuſcipiebat capſarius dicebatur: vt refert Vlpianus iureconſultus de officio præfecti vigilum — Spoliariu̅ — Capſarius

LAconicũ ſudatio ↄcamerata dicet̃ formæ orbiculatæ ubi
cruditatẽ ſtomachi excoqm⁹: locũ igne ĩcluſo p ſpiracula
paruula calefaciẽte p̃furnio: hoc ẽ fornacula ex terra & tu
Præfurniũ bulis mãmatis q̃ & mãmæ addito tormẽto cõ cĩnata: quã
ſub noĩe hypocauſti multi ſignauere: nã hypocauſtũ uaporariũ ĩter
p̃ramur. Papinius in ſiluis: Vbi lãguidus ignis ĩerrat ædib⁹ & tenuẽ
Hypocauſtum uolũt hypocauſta uaporẽ. Plini⁹ cecili⁹ ĩ epiſtola ad Gallũ de uilla
laurẽtina. Applicitũ ẽ cubiculo hypocauſtũ pexiguũ quod anguſta
feneſtra ſuppoſitũ calorẽ: ut rõ exigit: aut effũdit: aut retinet. Alius
oĩno ab hoc erat Heliocamiuus uaporariũ quoddã ſola re: Et item
Zetæ loca in pluribus ædium partibus modo ſole multipliciter acce
Heliocaminus pto modo ignibus tepeſcebant: Vnde Lampridius Indicos inquit
odores Heliogabalus ad vaporandas Zetas ſine carbonibus iube-
Zetæ bat incẽdi: Sed & præfurnium furni fornaciſq; os parens dicemus:
præfurniũ Columella de laconico: Mox deinde vt apti veniamus ad ganeas
quottidianam cruditatem laconicis exquoquimus & exuto ſudore
ſitim quærimus: noctesq; libidinibus & ebrietatibus: dies ludo vel
ſomno conſumimus: ac noſmet ipſos ducimus fortunatos: quod
nec orientem ſolem vidimus: nec occidentem.

Pnigos PRopnigeon p̃prie ſignificat ſuffucatoriũ: utar enim hac
dictione quoad melior dabitur: eſt nãq; locus in balneis
ĩ quo ignis incluſus exæſtuat: Pnigos græce: latine æſtus
& ſuffocatio: & pnigo ſuffoco dicit̃: apud Pli. dictio ẽ de-
prauata q̃ an plinianæ ſententiæ accomodari poſſit videãt eruditio-
res. Propnigeon equidẽ optime quadrat. & pro eo quod diximus
accipiẽdũ eſt: nam balnei partes ĩter q̃s eſt propnigeon deſcribẽs:
adiacet inq̃t vnctuariũ hypocauſtũ: adiacet propnigeon balinei: re
fellẽdus nõ eſt illoꝝ vt manifeſtarius error qui Propylæon lectitãt.

Shæriteriũ SPhæriſteriũ locus eſt balnei ſpecie rotunda: in quo va-
ria exercitationũ genera veteres habuere. Vñ Pli. in epi
ſtolis Apodyterio ſuppoſitũ eſt Sphæriſteriũ quod plur
ra genera exercitationis pluresq; circulos capit: Suetoni⁹
ĩ Veſpaſiano Valitudĩe p̃ſperrima vſus eſt quãuis ad tuẽdã eã nihil
ãpli⁹ q̃ fauces cæteraq; mẽbra ſibimet ad numeꝝ ĩ Sphæriſterio de-
fricaret. Sed ĩprimis ad exercitiũ pilæ fuit d̃purat⁹: quã greci σφαί-
Sphæromachia ζάν appellãt: vñ apd̃ Senecã ſphæromachia pilæ luſoriæ certamẽ.

BAptiſteriũ in quo quis lauatur quaſi lauacrum & tincto-
riũ ac piſcina ipſa: nam bapto intingo: vnde baptiſma
Tinctoriũ Baptiſm⁹ intinctio: Plinius ad gallũ ide balinei cella frigidaria ſpa
cioſa & effuſa: cuius in cõtrariis parietib⁹ duo baptiſteria

velut eiecta finiantur abũde capacia:& ad Apollinarem. Cella frigi daria ĩ q̃ baptiſteriũ ãplũ atq; opacũ. Soliũ Itẽ dr̃ ĩ balneis vas ĩ quo lauamur: græci pyleõ vocãt: Celſus Interpoſitis duab⁹ horis ĩ ſoliũ is aq̃ calidæ reſupin⁹ dimittẽdus ẽ: ſicut a gẽib⁹ ad umbilicũ aq̃ te neat: Pli. lib. xi. de lacte aſinæ poppe a certe igr Domitii Nerõis cõ iũx q̃ngẽtas p oĩa ſecũ fœtas trahẽs balneaꝶ ẽt Solio totũ corp⁹ il lo lacte macerabat: extẽdi quoq; cutẽ credẽs: & alibi. Argẽto fœmi ne lauanẽ: & niſi argẽtea Solia faſtidiãt: meminit de illo Suetoni⁹ q ſcribit Auguſtũ Duretã id dictiõe hiſpanica noĩaſſe: At ſoliũ occeãi prim⁹ iter prĩceps Alexãder roman⁹ appellauit: Soliũ Itẽ Sella rega lis græce thronos baſilicos: Sili⁹ Italicus: Cõſedit ſolio rerũq; ĩuaſit habenas: inde legim⁹ ĩ Solomonicis ꝓuerbiis. Iuſtitia firmat Soliũ. Solium Pyleon Dureta

L Abrũ manifeſtã in hominis partibus habet ſignificatio nẽ. Perſius: Nec fonte labra prolui caballino qui verſus Scazon eſt teſte Ruffino: dicitur & vas aquariũ hypoco riſticos ẽt labellũ quo in balneis præſertim maiores vte bantur: Cicero Labrũ inq̃t ſi ĩ balneo nõ eſt cura vt ſit: in quo ſigni ficatu acceperũt plinius ĩ Epiſtolis & Stati⁹ in Siluis. Labrũ item ad oleum habuerunt olei factores Vnde. M. Cato in re ruſtica: Oleum in labrum primũ indito, inde in alterũ doliũ: de his labris amurcã ſemper fecemq; detrahito: ſed & labra vinaria legimus. Labellum

L Intea & q̃bus in balneis vtimur ſudaria territoria. Martia lis. Ne tam ſæpe teret lintea ſullo tibi: & quibus Nautæ vtuntur velis. Vergilius Certum eſt dare litea retro. His æolus prim⁹ nautas vti docuit vt ſcribit Dio dorus: pli nius: ab Icaro vela repta fuſſe auctor eſt ĩ ſeptimo. At in. xix. apud Tracone̅ inuẽta refert Carbaſa: cãdida ea fuerũt: Cãdori pertinace potiſſimũ gratia pmanente. Ad Actium tamẽ Cleopatra purpureo velo veniſſe cum. M. Antonio & eodem fuiſſe memoratur. Antea Alexãder Macedo in Indo amne nauigans verſicoloria primum in quodã ceramine nauali Naumachiam appellãt: lintea exhibuerat. Tranſierunt & lintea ad ſpectantium umbracula: id quod primus omniũ. Q. Catulus campanam imitatus luxuriam fecit cum capi tolium dedicaret: Carbaſina deinde inuexit in theatro Lẽtulus ſpin ter a pollinaribus ludis: mox Cæſar ille dictator totum forum obũ brauit: Vtraq; autem e lino: vnde nomina fuere. Naumachia

G Vttus vaſis genus erat ab eo dictus q; guttarim funde ret: autor. M. Varro ĩ libris de lingua latina: eo ĩ balneis vſi ſunt Ro. veteres ad oleũ: quo poſt lauationem eorũ corpora in Alipthesio hoc eſt vnctuario: ita enim locus Eleotheſium Vnctuarium

Alipites
Vnctor
Pedotriba
Rhinoceros

dicitur vnctor qui græce aliptes & pedotriba vngere conſueue-rat. Hinc Apuleius ĩ floridis ampulam oleariam pro gutto poſuit. Fiebat autem vt plurimũ e cornu bubalo. Nobiliores e cornu Rhinocerotis guttum habuerunt. Iuue. magno cum Rhinocerote lauari qui ſolet. Et Epigrã. poeta in apophoretis Geſtauit modo frõte me iuuencus. Verum Rhinocerota me putabis.

Stigmēta

STrigiles dictæ ſũt a ſtringẽdo qđ radeř ſignificat: vt ſcribit Marcellus. Erant enim inſtrumenta balnearia ideſt quibus utebantur in balneis maiores ad abradendum ſudorem: :ut nunc linteis e corpore: & abſtergendas ſordes quas inde ſtrigmẽta appellarunt. Perſius. I puer & ſtrigiles criſpini ad balnea defer. Legimus apud Strabonem libro .xv. de moribus indorum: illos exercitium præcipue frictionem probare: & maxime ſtrigilib⁹ Ebeni leuibus corpora expolire: reges quoq; corpora ſtrigilum perfrictione curare. Scribit apuleius in floridis: Hippiam Sophiſtam multiſcium & rerum experientia Dædalum ſibi cõcinaſſe Strigileculam ita fabrefactã ut in manu capulo moraretur: & ex ea ſudor riuulo laberetu r: Pergamenæ Strigiles vt optimæ ab antiquis celebratæ Martialis in Apophoretis.

Frictio

Strigilecula

Pergamus has miſſit curuo diſtringere ferro
Ne tam ſæpe teret lintea fullo tibi.

Apoxyomenii

Sordes autem e corpore radendo detergentes græci Apoxyomenos: hoc eſt diſtringentes nominarunt: vt Plinius in .xxxiiii. hiſtoriæ nat. oſtendit: licet & diſtringere ſe dicant qui ſe poliunt exterguntq;: id quod fere poſt quietem matutinis ſolemus omnes: Eſt & ſtringilis aluminis genus. Hiſpani uero ſtrigiles vocant auri natiui paruas maſſas: quod ſuper omnia ſolum in maſſa auro inuento capitur: cum cætera in metallis reperta igni perficiantur: hoc ſtatim aurum eſt: conſumatamq; materiam protinus habet: cum ita inuenitur: vt idem auctor eſt Plinins.

❡Franciſci Marii Grapaldi de partibus ædium liber ſecondus.

INFERIORIBVS ædiũ partibus q̃tũ po-
tui diligenter quæ ue his cõuenire uiſa ſunt bre
uiter diſpoſitis;De baſilica : cœnaculo coquina
gynæcio:cubiculo:valitudinario:ſacello:biblio
theca:armamẽtario:granario : poſtremo de tur
ri:ultimaq; contignatiõe ſiue mauis tecto : q̃ oĩa Superiora
ſuperiorib⁹ partib⁹ ad ſcripſi:quia ordo id exige
re videbat̃:quis eorꝝ plurima ĩſerioribus quoq;
ad æſtatis calores potiſſimũ euitandos ꝓ locorꝝ
cõditiõe &regionũ diuerſitate architecti addere cõſueuerint:Hæc
ẽt vt ad faſtigiũ dom⁹ ĩcœpta pueniat ſubnectere cogimur In qs
oĩb⁹ ĩterp̃tãdis ſi qd min⁹ elegãs q̃ doctrina tua expetebat honori
cuius hæc eſt ſacrata editio:ſi qd minus eruditũ quã hæc tẽpora no
ſtra expoſcũt;& res ipſa de q̃ agit̃ poſtulabat ĩueneris : id omne tri Subdialis
bue cũ ætati tũ negociis & publicis & priuatis.Mallui.n. ſubdialis promus
promus ueniã deprecari:q̃ umbraticus cõdus uenia carere:ſubciſi Vmbrati-
vis horulis ætatis anno.vi.& vigeſimo olimpiadis qngẽteſimæ ſe cus cõdus
xageſimæ ſextæ ãno.ii.quod eſt dñici natalis millæſimo q̃dringẽte
ſimo ſupra octuageſimũ octauũ hæc nũq̃ agamus:public⁹ & pri-
uatus interp̃s:nũc ſenator haud ingrata tñ.vt auguror : legẽtibus
futura cõtexui nõ mediocri qdẽ labore:nõ parua difficultate quæ
fuere totãq; uaria & vulgo incognita rimari excogitar̃:oblata locis
ſuis ponere : poſita ueterꝝ ſcriptorꝝ auctoritate firmare:ad illos.n.
tãq̃ ad ãchorã recurrere opæp̃ciũ duxi:vt & fides locupletior habe
ret̃:&lector curioſus fõtẽ quo pluria poſſet haurir̃ ñ ignoraret:qb⁹
cau ſis ueniã apud te ñ ſolũ:ſed apd̃ ceteros facile me adeptuꝝ:ut
par ẽ:exiſtimãs:ad ſupiora dom⁹audẽter aſcẽdo aĩo eqdẽ aut dele
ctare iã doctos:aut indoctos(vt ille inquit) manifeſtius erudire.

❡Scalæ contignatio pauimenta proceſtrium. Caput I.

SCalæ igitur a ſcãdẽdo nomen acceperũt ; quod
his altiora ſcãdimus:Gradus quoq; e ligno mar Gradus
more laterculis ſunt per quos ad ſuperiora ædiũ
& ædificiorũ omnium aſcenditur autore Marcel
lo Vergil.Poteſq; ſub ipſos nitunt̃ gradibus Pli
nius l.xxxvi. Portituſq; aſcẽdũt̃ nonagenis gra
dibus oẽs:nam proprie ex plurimis gradib⁹ ſca
læ cõſtãt.M.Varro Grad⁹ inqt duplicata ſcãſio.
Scalæ vero qbus per gytum aſcendimus a Co-

Cochlides Cochleæ Portatiles Scalæ perticæ

chleæ forma & Cochlides & cochleæ dicuntur. Fiunt & ſcalæ e te-retibus lignis perticas uocant gradibus interpoſitis: & e funibus canabinis ambæ portatiles: utuntur illis putatores vindemiatores & nos domi ad plurima: his uero milites etiam i vrbium oppugnationibus vt ſcandentes muros introire poſſint: tales vt eſt apud Vegetium dedere militari Capaneus excogitauit: vtuntur illis & fures & amantes ad furta: Aſclapiades medicus pruſienſis nullo unq̃ modo ĩfirmus ſuprema in ſenecta lapſu ſcalarum ueluti Elpenor morte ſubita exanimatus eſt.

Solariũ

Contignatio: quæ triuialiter ſolariũ: dicitur ſiue ſtrata ſit cemento laterculiſue: ſiue non ſtrata Plinius Sexquipedalis paries non pluſq̃ vnam cõtignationẽ: tolleret Ammianus Marcellinus: ad contignationem turris tertiam aſcenderunt Prima autem ſi parietis firma ſoliditas patitur per teſtudinem concameranda. A tigno nomen mutuatur: quod in lege xii. tabularum notat omne genus materiæ: ex quo ædificia coſtant Inde Tignarius non ſolum qui dolabra lingua complanat: ſed qui ædificat nomẽ accepit: vt Caius iurecõſul. atteſtaẽ Porrigũtur aũt Trabes ſuppoſitis mutulis a pariete in parietem vt fiat cõtignatio: ſuperponuntur mox Tigilla quæ aſſeres trãſuerſæ illis tabulæ: tabulis rudus nouum ſiue laterculi vel teſſerulæ cũ calce: Antiqui mutulos e marmore parieti interſerebant firmiſſime qbus imponebãt capita trabium alligata cum anſis & fibulis æneis ad trabeationem catenandam: apud nos e parietibus prominentes ex robore ĩſculpti ponunẽ & ſæpicule inaurañ Proceꝝ ẽt nomẽ adepti: Aſſeres ipſi e truncis arboꝝ ſtridula dẽtataq; e ferro Serra nõ ſolũ ad hoc opꝰ ſed ẽt ad cõpluria alia mortalium uſibus producenda ſecantur: quẽadmodum & Tabulæ: ad arculas: ualuas: fulcra & menſas: aſſeres etiã bipenni & dolabra ex vnico trunco quadrantur ſic dicti q; trabibus parietibuſq; aſſideant: texturam coaſſationem uocitamus: vt tabulis tabulationem: Et Tabulata: in quibus ſi fiſſuræ fuerint rimæ proprie dicentur: nam & axes tabulæ ſectiles ſunt Feſto pom. a quibus etiam aſſamenta & aſſulæ Trabes uero duo ligna compacta: qualia nectuntur ferreis clauis cum latiudo triclinii craſſitudinem neceſſariam in ſola arbore non inuenit: fiuntq; firmiſſimæ ex robore & abiete: E iuglande facile franguntur ſed id pnuntiãt ſtrepitu quod in Antandro accidit vt refert Plinius cum e balneis teriti ſono profugerũt: Ex Vlmo ſtilla marceſcunt & æuo præ cæteris corrumpuntur veſtiuntur: & trabes aliena materia arboribus in laminas ſectis quas pulcherrimas præſtat Abies & utraq; populus.

Tignum Tignarius Aſſeras Mutuli proceres Tabulæ Coſſatio Tabulatio Tabulata Rimæ Trabes Axes Aſſamẽta Aſſulæ Veſtire trabes

PAuimenta quibus lacunarũ nitor reſpondere debet ex
ulmo ad cameras primum Agrippa inthermis quas ro-
mæ fecerat trãſtuliſſe legimus: hæc fuere ex lapideis figli
niſue cruſtis vitro tectis atq; encauſto pictis: quod opus
e muſaico: vt nũc appellant Teſſaltũ dicit̃ q teſſelis.i.paruus qua- | Teſſelatũ
dratis lapillis intextũ ſit: Pauimẽta aũt ſunt a pauire quod ferire ſi- | Teſſellæ
gnificat quia fiebãt vt fiunt e lapidibus & teſtulis bene pcuſſis addi | Muſeacũ
ta calce. Pli. fractis etiã teſtis vtẽdo ſic ut firmius durent tuſis addi | Signina
ta calce q̃ vocãt Signigna: dicta hæc ſunt barbarica: & teſtacea: lati | Gannea
ni feſtucas ſubiiciẽdo Gãnea nũcuparunt: ſternunt̃ & cheroſtrata a | Grecanni
cornibus: ſcalpturata: ſubdialia quæ Hypethra: ſubtegulanea græ- | ca
cis hypoſtega: Græcanica: & Pœnica e marmore vt volũt numidi- | Hypæthra
co p̃terea Lithoſtrata e paruulis cruſtis marmoreis quaſi pauimẽta | Subdialia
lapidibus ſtrata: q̃ qdem ſub Sylla cœptauere. Sternunt̃ & Aſaro- | Lithoſtro-
ta in qbus Xenodorus primus claruit: nã Aſarotũ ſtrauit miro arti- | ta
ficio paruulis teſtulis ĩ varios colores tinctis: & imagines pictis. Vñ | Aſarota
Papinius in p̃io ſiluaꝝ Tiburtinã villam Vopiſci deſcribẽs: varias | Subtegu-
vbi picta p artes gaudet hum⁹ Superãtq; nouis Aſarota figuris. No | lanea
mẽ ab a & ſaroſcopo ſiue vero mutuãt̃: Scopa quoq; a græcis ſaros | Hypoſte-
dicta: Vñ Euſaroton: Teſſerulas aũt qb⁹ ĩſtrata pauimenta uariant̃ | ga
dum Verſicoloria fiunt Embleta quidam dixere veluti Sculptio- | Saros
nes inſertas: cum Emballo ſit ĩterſero: quæ ĩ lignis ẽt fieri decenter | Euſarotõ
uidem⁹: Materia vero pauimẽti ſaxa ſilicet cõtuſa ſiue teſtæ fractæ & | Emblẽma
glarea cũ calce rudus nouũ uocat̃. Nã & dirrupti pauimenti poſtea | ta
rudus uetus nuncupat̃. Plinius cõplanatæ eãt ueteri rudere uiæ. De | Rudus
nouo Vitruuius architectus: Tũc ſuper ſtratũ duces rudus hoc eſt | Rudus
ſaxa cõtuſa duabus partibus & una calcis temperatæ conſtitues: un | quomõ
de Rudetum plenũ rudere locum: & erudare rudera aſportare. | Rudetum

PRoceſtriũ apud Pli. iuniorẽ in epiſtolis exiſtimo locũ eſſe
diciq; apertũ & patulũ quo ꝓceditur in cubiculis cœna
culis & reliquis partibus ſuperioribus: ait. n. ĩ epiſtola ad
Gallũ de uilla laurẽtina: Poſt hãc cubiculũ cũ proceſtrio | procoetõ
altitudine æſtiuũ munimẽto hibernũ: nã ꝓceſtria vt Pompeius inqt
ædificia ſunt ante caſtra. vel qbus ꝓcedit̃ in muro. Sũt tamẽ qui ve
lint cũ procoetone eſſe legẽdũ loco ante cubiculũ nomẽ ex græco
ſibi vendicãte. Nemo eſt qui ſuam etiã deformẽ ne dicã ĩformẽ fœ
turã nõ probet. Fit autem proceſtriũ æqualibus colũnaꝝ marmo-
rearũ lateritiarũue ĩteruallis patulum: ſup quarũ epyſtilia arcus cur- | Arcus in
uãtur vt ſpecioſior ſit ſtructura: Arcus enim in ædificiis fornicatur | ædifi.
in hyemiſculum: quẽadmodũ & cæleſtis quem irim appellant: & e | Iris

cornu hippotoxotarum venatorũq; contenditur: ſpiculis dirrigen-
dis aptiſſimus: hunc locũ ipſe exiſtimauerim dici poſſe pergulam
cauedium ſiue hortos & plateas proſpectantem: in quo ambulare
Pergula cõſueuimus: Vnde a pergendo fortaſe pergula nominata: cui cõſi
Exedræ miles ſunt patentes exedræ: Vnde Vitruuius lib. vii. Apertis uero
inquit ideſt Periſtyliis aut exedris aut cæteris huiſmodi locis quo
ſol & luna poſſit radios ſuos imittere. Nec me preterit Pergulã p-
prie locum notare in quo opera ſua uelut in propatulo artifices ha
bebant: hinc legimus Apellem perfecta opera in pergula propo-
ſuiſſe. In prima autem ædibus ſolaria tectaue ſepto ne quis cadat I
Loricula preceps muniuntur: id loricam loriculam Peribolum ue nominare
peribolus poſſumus: Nã lorica ſepimentum eſt apud hiſtoricos quo urbem
cingunt obſeſſores: Peribolus vero accipitur a Diuo Hieronymo
pro ſepto corona & circuitu: Petronius Arbiter lorica inquit ſiue
cancellus eſt murus cœnaculorum ſeu quorumlibet ædificiorum
Cãcellus oram ab iniuria lapſus inibi incedentis defendens.

¶ Baſilica Caput II.

BASILICAM quæ ꝓprie publica eſt Regiam
Pancratia notans: commodato uocabulo dicere poſſu-
ſtes penta mus locum domi ampliorem in quo dominum
thi id temporis expectãt ſalutatores: Cliẽtes patro
Quĩquer- nos diſputando: vel colloquendo: ſeruuli domi
tiones nos ad miſſos ſedendo deambulãdo ue preſto-
Paleſtrita lantur: fiunt interdum & conuiuia maiora: cho-
Pyxagat? reæq; ad citharæ & tibiæ amenos concentus du
Pictæ cuntur: Et princeps ius dicens ibi quoq; ad tri-
Pugil bunal ſedem habebit: cauſas cognoſcet & iudicabit. Ludi præterea
Funepe? ibi dem a Pancratiaſtis pẽtathlis quos & quinquertiones dicimus
Schœno- a Paleſtritis: Pyxagathis ſiue pugilibus qui Pyctæ: Petauriſtis Peta-
bates miariis: mimis funiãbul ſiue Funepidis quos græci ſchœnobatas:
gymnaſiũ Athletis: præſtigiatoribus: & id genus cæteris exhibẽtur: Verũ ipſe
Gymnaſi in ædibus locum peculiarem exercitationibus: ponẽdum exiſtima-
arches uerim quod Gymnaſiũ a græcis primo delectatiõis & exercitii gra-
Progym- tia inſtitutũ vt referẽte Cicerone ĩ. ii. de oratore didici græca dictio
naſmata ne appellabitur: Hinc Gymnaſiarches prĩceps gymnaſii: & ꝓgym
Scholæ naſmata præexercitamenta: Licet poſtea philoſophi gymnaſia te-
Diatribæ nuerit & ĩ illis diſputauerit: quæ & ſcholæ & Diatribæ uocitatæ ſũt.
Lucta Exercitabũtur autem lucta q̃ Paleſtra a laconicis Thucidide hiſtori
Paleſtra co autore nudatis corporibus & oleo delibutis inuenta. Diſco quo
Diſcus Apollo Hyacinthum per imprudentiam interfecit: Haltere Saltu:

Ceſtibus: Fole pila trigonali. Harpaſto: & cæteris ludricis exercita
tionibus: quæ profecto laudandæ ſunt: vnde Ariſtoteles politicoꝝ
viii. monet Ephœbos gymnaſticæ diſciplinæ exercitationi traden
dos eſſe ut fiant agiliores & firmiores: Dedecet adoleſcentem iuue
nẽ ſeniorẽ etiã: vt ſæpicule fit: Teſſeris & alueolo tabellis ue pictis
& Alea lydorum vt vult Herodotus inuento dies perdere. Legant Alea pr̄ſo
latina eruditi: Vulgaria agrãmatici qui uel propter ualitudinẽ vel
ætatem corpus exercere non poſſunt: Omne tempus amittitur Humanio
& vitæ nõ adſcribendũ: quod humanioribus litteris nec domi nec res litteræ
foris impediẽtibus: quod artibus ingeniis: quod honeſtis exercita
mentis non impartitur: Ocium ſine virtute mors eſt & viui: vt in-
quiunt: hominis ſepultura: Nõ poſſum non laudare nõ præconiis
efferre Indorum Gymnoſophiſtas: qui ne torpore animi: deſuetu- Gymnoſo
dine ocioq; ocioſo corrupti viui atq; uidẽtes: vt ait Lucretius: vitã phiſtæ
perderent: Cum menſa poſita ex diuerſis locis & officiis ad fruga
les epulas cõuenirẽt Iuuenes interogabãt: vt a prima luce ad illud
diei rationem bene recteq; geſtorum cõmemorarent: qui nihil ha-
bebat offerre unde pranderet Impranſus foras ad opus aliquod ex
trudebatur. Quæ quidem optima conſuetudo vtinam hac tem- Cõſuetu-
peſtate ſaltem a nobis reciperetur. Diſcerent profecto multi laxius do optĩa
tẽmpore tanquam gratuito abutentes illius rationem iuxta Cato-
nianam ſententiam reddere: cuius iacturam naucifacientes in cra
ſtinum ſemper differunt ſana conſiglia: dum vitæ nullum maius di
ſpendium ſit q̄ dilatio poſtq̄ ſpiritus homini datus eſt precatio: Ve
homini qui nullũ aliud habet argumẽtum: quo ſe probet diu uixiſ-
ſe præter ætatem.

❡Coenaculum Caput .III.

COENACVLVM Locus appellatur vbi cœ-
namus vt autor eſt. M. Varro in libris de lingua
latina: & proprie in ſuperiore ædium parte: Cœ Cœnatio
natio vero aut Dietæ in ima Nã & ſuperioris do Dietæ
mus vniuerſa cœnacula dicta. Vnde cœnacula
ĩquit Pompeius ad quæ ſcalis aſcẽditur. Et Sue
tonius cœnaculum meritorium dixit mercede
conductum: cum ſuperiora inquilinis locarent:
Iuuenalis de pauperibus: nã quæ meritoria ſom
nũ admittũt. Icẽ rar? uenit ĩ cœnacula miles. Tricliniũ quoq; quod
Cicero Conclaue: idẽ locus dicebatur: in quo tribus totis menſiſue Tricliniũ
ſtratis comedebãt pcipue cõuiuio accepti. Apuleius in. x. Iã deniq; Conclauẽ

cœnati e triclinio dñi deceſſeramus: Huius quanta latitudo fuerit bis tanta longitudo eſſe debet ſymetrica ratione: vt Vitruuius .i.vi. teſtatur. Inde Architriclinus qui conuiuio præeſt nomen accepit. Inde mappæ: inde lecti trichlinares. Plau. in bacchidibus a duob⁹ lectis biclinium formauit: ait. n. Aduortite Mneſiloche & tu piſtoclere iam facite in biclinio cum amica ſua uterq; acubiltum eatis ita negotium eſt: atq; ibidem ubi ſunt lecti ſtrati poteris cito κλίνη nāq; græce lectus dicitur latine: Hinc Hexaclinos torus diſcubitorius qui ſex capiebat. Martialis. Eſt teſtudinē menſus quater hexaclinon: Habuerunt antiqui & quæ ab herbis ſtibadia appellauere: ex marmore poſtea veluti apud Plinium in epiſtolis: Martialis eo diſticho cui lemma eſt ſtibadium inquit Accipe lunata ſcriptū teſtudine ſigma: octo capit: veniat quiſquis amicus erit.

Architriclinius

Biclinium

Hexaclinos

Stibadia

Feneſtra qua lucem accipere loca conſueuerunt: Ouid. Qua lumen thalamis parua feneſtra dabat. Nonio Trāſena dicitur: quæ & extētum funem notat apud Plautū & Saluſtium: Cicero ī oratore quaſi per tranſenam prætereūtes ſtrictī aſpeximus: Ammianus: tāq̄ e trāſena ſimul emiſſis. Debent aūt & cubiculis & bibliothecis vt ſcribit Vitruuius in primo fieri oriērem uerſus feneſtræ: quas etiam Auicennas comēdat quoniam ſol matutinus intrans aerem purificat: Verꝫ cum pro cōditione tempoꝝ loca ſint in ædibus diſponenda ita vt cubicula vt triclinia habeamus & æſtiua & hiberna: ne ciconiæ negtues hominibus prudentiores videanť. Feneſtræ cōmēdabunť per æſtates ſeptētrionem ſpectantes: hyemales vero aerem meridianalem introducentes Nos attamen orientales: ſi fieri poteſt: quibuſcūq; fere locis impendio laudamus: Neceſſaria omnibus ſūt ſpecularia vt ſine aeris nocumento cum uolumus lux admittatur cū trāſluceāt vtpote olim facta e ſpeculari lapide tranſlucido: nunc autem e vitreis orbibus vel teſſellis plumbo iunctis: hinc Seneca ad Lucilium lib. xiiii. quædam noſtra demum prodiiſſe memoria ſcimus: vt ſpeculariorꝫ uſum per lucente teſta clarum traſmittentium lumen: ſed charthaceæ etiam ſcedulæ: & lintea cæra alba & caprino ſeuo inuncta modo probatur. Vulpianus iureconſultus Specularia inquit & uela frigoris cauſa imbrium in domo ſunt: inſtrumēto domus non cōtinerti Caſſius exiſtimabit. Verum addere prius oportet clauſtra e tabulis quæ ſuper cardines veluti de foribus dictū eſt deuoluantur: ea tamen arte cōpacta vt per rimas tabularū aer nocturnus intrare & dormientibus obeſſe nō poſſit: hinc Subſcudes primis tabulis æque īmittuntur: Cancelli nāq; appellantur ligna modicis inter

Specularia

Cancelli

Clatrata feneſtra

Subſcudes

uallis inter ſe intrãſuerſum annexa: quibus muniuntur fæneſtræ.
Diuus Hierony. ſolomonis Prouerbioꝝ ſeptio De feneſtra domus
meæ p cancellos proſpexi iuuenẽ video paruulũ: Et cãcellis diſtin-
cta eſt curis elephantoꝝ: Inde cancellata dcã a plinio in octauo ſic
ſcribẽte: ſed cancellata cutis & inuitãs id genus aĩaliũ odore ergo
cũ extẽti recepere exanimata arctatis in fugas repẽte cancellis cõ-
præhenſas enecãt: Antiq ẽt cãcros dixerunt Vnde Hyppocoriſti- Cãcellarii
cos cancelli: a qbus cancellare uerbum deductum ex inductione Li Scribæ
nearũ tranſuerſatum: & ab eo cancellarii qui ſcribæ grãmateiq; uo Clatri
cãtur: Et clatrii quoq; quibus aliquid munitur aut ſepitur nuncupa Gramma
ti. His vtimur ad feneſtras: Inde Clatrata feneſtra apud Plautum ĩ tici
milite cum inquit: mirum eſt facinus quomodo hæc hic tranſire
potuerit: nam certo neq; ſolarium apud nos eſt neq; hortus ullus: Clatrata
neq; feneſtra niſi clatrata: Clatri apud. M. catonem in re ruſtica li- feneſtra
gna ſunt cauearum quibus hæ muniuntur.

LAquearium ſiue lacunata lacu trabe in ædificiis plana
triclinii cubiculiq; partem ſuperiorem ſiginificat ſed la- Lacus
cus etiam dicitur lacunar: Suetonius in Nerone lacuna Lacunar
ria quæ noctu ſuper dormientem laxata machina deci-
derent parauit & Verg. Sũmiq; ferit laquearia tecti. Primuss Pam
philus Brietis filius Apellis preceptor Lacunaria pingere inſtituit: Laquearia
nec cameras ante eum taliter adornare mos fuit: vt ſcribit Pli. qui picta prio
luxũ romanoꝝ notans ſic etiam in. xxxiiii. inquit: Laquearia nunc Lacunaria
& in priuatis domibus auro teguntur: poſt carthaginem euerſam aurata pri
primo inauratu ſunt in capitolio cenſura. L. Mũmi inde tranſiere in mo
cameras in parietes quoq;: qui & ipſi tãq̃ uaſa inaurantur: Proper-
tius in tertio elegiaꝝ: nec camera auratas inter eburna trabes: Papi
nius in primo ſiluaꝝ: Robora dalmatico lucent ſatiata metallo: Sa
laucis quoq; regis colchorum aureæ cameræ argenteæ trabes & co
lumnæ: atq; paraſtatæ fuiſſe narrantur victo Soſeſtre ægypti rege di
tiſſimo: ſed imprimis Verſatilia admiratiõi fuere cum aliam ex alia Verſatilia
faciem oſtentarent. Laquearia

POlimyxos lucerna dicitur quæ multos habet angulos & Lucerna
i his funiculos illuſtrãdis cõuiuiis accomodamus vnde
Mart. ĩ Apophoretis. Illuſtrem cũ tota meis cõuiuia flã-
mis: Totq; gerãmyxos: vna lucerna vocor: Lucerna aũt Lychnus
græce Lychnus. Verg. Pẽdẽt lychni laq̃arib⁹ aureis: & Lucreti⁹ Lu Pẽſilia cã-
mina pẽdentes lychni: Lacunaribus. n. eos appẽdebãt ueteres ue- delabra
luti nos cãdelabra Orichalcea quæ recte appellabimus Penſilia: vt Penſilis
lychnum penſilẽ illi dixere: primi ægyptii lucernæ uſum monſtraue lychnus

re vt eſt apud Euſebiũ.x.pparationis euãgelicæ:alychno Ellychniũ eſt qui lucernæ adhibet:& flãmã nutrit funiculus Pli.i.xxxv. de Sulphuris generibus.

Cauton — Quartũ cauton inquit ad Ellychnia maxime con

Ellychniũ — ficienda q̃uis oẽs fere codices habeãt lychnia quod etiã placet: cũ

Lychnia — lychnia græce ſint cãdelabra aliquãdo & eadem quæ ellychnia:ſed

Lychnobii — meam magis amo fœturã:Demoſthenis oratiões ad lucernã lucu

Thriallis — bratas dixerũt Ellychnion redolere:ſed & thryallida & Phlomõ vo

Phlomos — cant:alychno quoq; lychnobios ad lucernas viuentes qui noctibus vice dierũ vtunt noiarunt:Seneca epiſtolarũ vltimo: Nihil conſumebat niſi nocte:Itaq; credo dicẽtibus illum quibuſdã auarũ & ſor

Lychnuchi — didũ vos inqt & lychnobiũ dicetis:lychnuchi autẽ lychnos amplectunt:& ſane ita nominat apud græcos qcqd lucernas ſuſtinet: vt

Ophiuc⁹ — inter aſtra ophiuchus id eſt vt Columella vertit anguifer: & Dadu

Daduch⁹ — chus tedifer : Sceptruchi reges Homero ſceptriferi : at cliduchus

Septruchi — clauiger: Vtiliſſimi vero lucenarũ funiculis habentur floculi qdam

Cliduch⁹ — in pillulis roboreis naſcentes: Vnde Plinius in decimo ſexto de fructibus quos robur producit: Naſcuntur in eo inquit pilulæ nucibus

Funiculi — nõ abſimiles intus habentes floculos molles lucernarũ luminibus aptos nam & ſine oleo flagrant:ſicuti galla nigra:Quo loco a veritate hiſtoriæ recedentes quidã floſculos lectitant. Ipſi autem lucernarũ candelarũq; funiculi cũm nimium exuſti flãmam lucidam non emittunt emungũtur quodã inſtrumẽto:quod ab emũgendo emũ

Emunctorium — ctorium appellabitur:qua dictione in alio tamẽ ſignificatu vtuntur medici. Emungere quidem proprie eſt nares pituita muco & ſordibus ſuperfluis purgare. Vnde in prouerbiis Solomonicis tritum illud adagiũ: qui vehemẽter emũgit elicit ſanguinẽ:& quẽadmodũ q nares habet emunctas acrius olfacit & clarius loquitur : ita candelæ emunctæ ſuperfluitate funiculi in fungos iam conſumpti limpidius ſplendidiuſq; lumen emittunt:Plau.lychnium emunge patũper vt videat anus vbi pedes ponat.

Delphica Cortina — ABaccus mẽſa dicitur ſtructoria quam poculis ornare cõſueuimus:vt etiã e marmore Delphicã: quæ cortinam tẽpli antiquitus notabat. Auſonius: fama eſt:fictilibus cœnaſſe. Agathoclea regẽ : atq; abacũ ſamio ſæpe oneraſſe luto. M.Cicero in tuſculanis qõnibus abacos inqt cõplures ornauit auro argẽtoq; cælato. Eſt & abacus res depingẽdis deſignãdiſq;

Abaculi — aptiſſima formis: vt ſcribit Mar. Capella i geometria: Perſius: Nec qui abaco nũmeros. Et Apulei⁹ i apologia magiæ prima: Abaco & puluiſculo te dediſſes:& abacus colũnarũ cubile vt Vitruuius hoc ẽ planicies ſtructa ad ſeſſũ habilis; Abaculos vero dicemus Calculos

ad numeroꝝ diſpũctiones ſupputatiõeſq̃ :a q̃bus vt video ſupputã
di peritiam quam Plato Logiſticen vocat Abacũ neoterici noiarũt. Logiſtice
MAnubium quo manus lauãtur:vt ſcribit Pompeius:quẽ-
admodũ peluuiũ vas quo pedes ſunt loti:& peluis:hinc Peluuium
de Seruatore legimus:Miſit aquã in peluim & cœpit la- Peluis
uare pedes. Nonius hanc vas aquariũ exiſtimauit in quo
varia pluunt vñ nomẽ.Idẽ maluuiũ truelũ appellat:cui⁹ orceolũ aq̃
manalẽ iq̃t nũcupamus:ꝙ eo aq̃ manãs i truleũ effũdat:At ſeruius Truellum
lebetẽ vaſculũ iterpretatus eſt:in quo aq̃ cadit cum manus lauant: Manalis
Sed lebetes quoq; legim⁹ cognatios:ab aliis pollubrũ etiã noĩatur. Vrceolus
GVtturniũ aqminariũ ideſt vaſculũ quo aqua guttatim in Lebes
manus mitti per colli anguſtias a guttis nomen accepit Pollubrũ
autore Põpeio apud nos gutturniis ꝑminẽs quoddã an Guturniũ
guſtæ lingulæ in eſt in fronte:quod aquam emittẽs Epi- Agmina-
ſtomion appellare poterimus:licet proprie epiſtomiũ dicatur i frõ- tium
tibus manu fabrefactis:In quibus ſũt lingulæ tubuliue plures aquã: Epiſto-
vt ſupra diximus tranſmittẽs.M.Verro i tertio rei ruſticæ:in primis mium
radiis eſſe epiſtomiis verſis ad vnũ quẽq; factum ſic ut fluat i cõui-
uã.Et Seneca in.xiii.ad Luciliũ:Niſi aquã argẽtea epiſtomia fude-
rint:& adhuc plebeias fiſtulas loquor:Deprauati codices habẽt epi
toma:quod eradi debet & ſubſtituẽdũ epiſtomia:id quod ab erudi
tiſſimo philippo beroaldo præceptore meo haud pœnitendo audi Philippus
ui:cuius penſiculato iudicio ſcriptiſq; minime triuialibus fidem eã Beroald⁹
habeo indubitatam:quæ olim Delphici Apollinis oraculo habeba
tur:cuiq; acceptum quicquid in me eſt referens Thaletis quam Mã
dtaitum is popoſcit mercede mubiq; dependo.
CAndelabra ſunt quibus candelæ dum ardent continen-
tur:a quibus nomen mutuantur:vt refert Macrobius ex
M.Varronis rerum diuinarũ autoritate:Pli.M.Var.&
Martialis de cãdelabro præmiſſo lẽmate ſic ſcribẽs.No-
mina candelæ nobis antiqua dederunt.Non notat parcos vncta lu
cerna patres.Ex argento auro etiam his vtuntur noſtra tempeſta-
te princeps & antiſtites:cæteri ex oricalcho:pauperiores e ligno:vt
olim ex rei familiaris anguſtia:Hinc exiit diſticon.Eſſe vides lignũ
ſeruas niſi lumina fiet:De candelabro magnus lucerna tibi.Cande Candelæ
læ ipſæ & ex cæra fiunt:quæ in primis ad rem diuinam flaminibus:
potentioribuſq; in ædibus ſeruiũt:& ex ſepo vulgares quæ ſepatiæ
dici poſſunt.Vñ Apuleius:Tota domus cõpletur tedis lucernis cæ Sepatium
reis:ſepatiis:& cæteris nocturni luminis inſtrumentis:vbi ſepatium Sepum
a ſepo deduxit:quod etiam ſeum:dicitur animaliũ bifidas vngulas Seum

habentiũ & cornigerorũ. Candelæ quoq; laminis corneis ita cõpoſitis: vt ventus flãmam extinguere nõ poſſit includuntur: laternas appellãt. Martialis: Dux laterna viæ clauſis feror aurea flãmis. Plinius .xxii. Vrorũ inquit cornibus barbari ſeptẽtrionales potant: & mox: apud nos in laminas ſecta trãſlucent: atq; etiam lumen incluſum latius fundunt. Et Plautus in Amphitrione Quo ambulas tu qui Vulcanũ in cornu concluſum geris? Pauperiores inter nos loco cornu: & veſica & papyro vtuntur: Cæreus autẽ a cæra dictus ẽ: vt nomẽ indicat: de quo epigrãmatarius poeta in apophoretis: Hic tibi nocturnos præſtabit cæreus ignes: Subducta eſt puero nãq; lucerna meo. Quo loco puerum pro ſeruo accipit Aduerſitore: ita enim dicit ſeruulus inquit ad dominũ foris cœnantem vt illum domum reducat & comitetur: autor Donatus. Apuleius ĩ decimo: At intus cærei ꝑclara micantes luce nocturnas nobis tenebras inalbabant. Cæreos ſaturnalibus muneri dabant humiliores & tenuioris cenſus hoĩes locupletioribus: quod autorẽ Põpeio cæreis ditiores pauperes candelis vterent. Hos antiqui funalia a funibus dixere. Silius Italicus punicorũ ſexto: cui nocturnus honos funalia clara: ſacerq; poſt epulas tibicenus adeſt: vbi loquitur de Cn. Duilio: Cui pœnis bello nauali ad milã uictis: & quinquaginta nauibus captis conceſſum eſt a ſenatu: vt reuerenti a cœna tibicen caneret & funale ꝓferretur: a funalibus funera dicta: nã mortuos ſepelientes funebri pompatico honori illa maiores adhibuere. Funerũ autẽ & ſepulchrorũ vſum pluto qui Ageſilaus: ſũman⁹. Diſ. Orcuſ. Vedius: & Stygulus iupiter dicitur ĩtroduxit: vt eſt apud Diod. Hinc vita functis dominari exiſtimans. Funebris pompæ lex eſt vt funus precedat nos ſequamur tãquam poſt defunctum morituri: Cæterum Funeras antiqui dicebant ad quas funus & dolor pertinebant: vt ſororem matrem vxorem. Nam Præficæ ſunt planctus principes non doloris vt põte ad lamentandum conductæ.

Cæreus — Aduerſitor — Funalia — Funera — Plutonis nomina — Funere — Præficæ

CAlix vitreus vaſculũ e vitro quo bibimus ideo nuncupatur q; eo calidam bibebant antiqui: vt refert. M. Varro in libris linguæ latinæ: nam & calidam & frigidam conuiuiis veteres adhibuerunt. Iuuen. Calidæ gelidæq; miniſter. Vitreus autem a vitro conſtat: id trãſlucidum eſt: plura habẽs genera vaſcula ex eo apud nos vitrearii producũt ad vſus in primis menſarũ: & quibus papyro uiminibuſue intectis viatores vtuntur ad vina portanda: vnde viatoria nominantur ſed nõnũq̃ & lignea ſtãnea coclacea fictiliaq; ad hunc vſum habentur: Plinius Vaſa viatoria e taxo vinis in gallia facta mortifera fuiſſe cõpertũ eſt: vitrea

Vitrum — Vitrearii

tiis officinis nūc Venetiæ: vt olim Sydon nobilitantur: Calix item uas ad obſonia. Ouidius ĩ faſtis: Stant calices minor ĩde fabas ol⁹ alter habebat: &c. M. Varro Calix ĩqt a caldo ꝙ in eo plus calida apponebať. Fuerūt & calices gēmati a gēmis maiores nāq; calicibus gemmas inſerebāt & pcipue ſmaragdos: vnde Plinius. xxxiiii. Nec hoc fuit ſatis turba gēmarū potamus & ſmaragdis teximus calices: ac temulētiæ cauſa tenere indiā iuuat: Silius Iam ſimul argēto fulgētia pocula mixta quis gēma quæſitus honos: quæ res uſq; adeo creuit: vt multi: gemmas digitis detractas poculis adderentur. Iuuenalis: Nam uirro vt multi gemmas ad pocula tranſfert a digitis. Et Mart. Gēmatū ſcythicis vt luceat ignib⁹ aurū: Aſpice quot digitos exuat iſte calix. At calices fictiles culullos appellamus. Gemmati calices Cululli Criſtallus

CRiſtallina uaſa & pocula dicunť ex criſtallo: q lapis eſt ex aqua puriſſima ſub terra cōgelatus autores Diod. A. Gellius ex Ariſtotelis libris & Seneca naturaliū q̄ſtioniū tertio Nāq; glaciem eſſe certū eſt: unde: & nomē græci dederūt. Papinius: in ſiluis: Raraq; longæuis niuib⁹ criſtalla gelari: Et eccleſiaſtici. xliii. diciť Aqlo flauit & gelauit criſtallus ab aq̄ qđ criſtallina eſſent ĩ pcio apud veteres Plinius oſtēdit: q ĩ. xxxvii. refert matrēfamilias nec diuitē Trullā criſtallinā ſeſtertiis cētū qnq̄ginta milib⁹ pſtinaſſe: & Neronē ĩ ſupma ira calices duos criſtalinos fregiſſe nūcio rerū amiſſarū accepto: Suet. Scyphos qdē nominat: ſed criſtallinos fuiſſe nō ſcribit: quos a cælatura carminis homerici Homericos Cæſar ipſe appellabat: Nā pocula quoq; & eſcaria ad uſū mēſæ ĩſculptiōib⁹ exaſpanť: hinc toreumata: hic Anaglypha: & Triglypha cū emblematis venuſtātib⁹. Epigrāmat. poeta Artis phidiacæ Toreuma clarū. Itē & mēſis anaglypha de pſnis. Salluſti⁹ Cū tabulas toreumata ſigna emunt noua diruunt: aliud ædificāt Latini nunc cælata: at ueteres Anceſa uocauere ꝙ circuncedendo fierēt: autore Pompeio: primus Phidias cælandi inſcūpendiq; artem: quæ eſt Toreutice: demonſtrauit: In Corynthis inquit Plini⁹ æs placet auro argentoq; mixtum: in cælatis ars & ingenia. Syphi homerici Toreū ata Triglipha Anaglypha Cælata Anceſa Toreutice corinthia

MVrrhina pocula ex murrha humoř quodā ſub terra calore cōcreto murrhinarii pducūt Plinius in trigeſimo tertio. Murrhina & Criſtallīa ex eadē terra effodimus qbus pcium faceret ipſa fragilitas: oriens mittit: nitor eſt his & uarietas colorū circūagētib⁹ ſe maculis ĩ purpurā cādoreq;: ē & in odore aliq̄ cōmēdatio. Mart. ĩ Apophoretis de murrhinis pmiſſo lēmate. Si calidū potas ardēti murrha falerno Cōuenit: & melior fit ſapor ĩde mero. ea ĩ urbē primū iuuexit mithridatica victoria Pōpe Murrha Murrhinarii

ius: quoq; mos preciū adeo in dies creuit vt poculū murrhinū ad ſextarios tres capax .lxxx. ſeſtertiis emptū fuerit. T. Petroni⁹ uir cōſularis moriturus inuidia Neronis principis murrhinā trullā treccētis ſeſtertiis emptā fregerit vt mēſam eius exheredaret. Horum meminit & inrecōſultus. Diuus Auguſtus capta Alexandria nihil ſi p̄ter calicem murrhinū retinuit.

Potorium uas
Scyphus
Calix
Ciathus
Nimbus
Luter
Mixtariū
Bicarium
Phiala
Hyalos
Hyalina
Hyalurgos
Anſæ
Cátharus
Aræ
Eſcaria
Epitrapezia
Trapeza
Trapezitæ
Campſores
Naſus in poculis
Colybiſtæ
Numularii

POculum & ipſa potio & uaſculū potoriū nuncupaẗ. Cicero: caret ēpulis extructiſq; mēſis & frquētibus poculis caret ergo uinolentia cruditate & īſomniis: Veg. Pocula ſi quādo ſæuæ infecere nouercæ. Lucretius & ſedare ſitī prius eſt q̄ pocula natū. Silius Italicus. At celtæ uacui capitis circū dare gaudēt Oſſa nefas auro & mēſis ea pocula ſeruāt. Dicunẗ autē pocula a potatione: vt ſcribit. M. Varro: quoq; quidē varia ſunt nomina: ſicut diuerſæ formæ: vt ſcyphus: quo uſus eſt Hercules: Calix q a græcis κύλιξ: ciatus nīb⁹ q etaim ipſa effuſió: Cymbiū: carcheſium amula: bicos biceriſue: obba: trulla: cratera: aliphanū: patera luter quo uinū aqua miſceẗ: vnde mixtarium capidex: cupa & phiala ex uitro nimis frigide: vt uolūt: quod græce hyalos diciẗ: a quo hyalina vitrea & hyalurgos uitreari⁹: nā aureas & argēteas phialas legimus horum nōnulla: vt cātharus anſas habēt qbus apprehenduntẗ. Varro diuinaq; libro. v. aras tradit anſas primo dictas ꝙ erat neceſſariū ſacrificātes illas tenere: hinc peritiſſimus Maro æneidos vi. inqt. Talibus orabat dictis araſq; tenebat Plautus ī Perſa Anſatū dixit hominē qui glorioſe ambulat brachiis inſtar Anſarum extātibus & ſubnixis: Compluria etiā naſum in ſummo: Iuuēalis ſicabis calicem naſorū quatuor: eſt. n. naſus in poculis & uaſis cæteris quo fluit & egeritur humor: Omnia aūt meoſis apta quæ ſunt uaſcula & potoria & eſcaria epitra pezia uocantur: vnde Papinius in ſiluis: Vindicis poculū epitrapezion celebrat: de quo meminit & Martialis: dictio eſt græca ab epi præpoſitione & trapeza menſa deducta inde trapezitas menſarios campſarios argentarios colybiſtas & numularios ucitarunt quod menſis utantur. Suetonius in Galba: numulario non ex fideuerſanti pecunias manus amputauit: menſæq; eius affixit: & Ioannis ſecundo de ſeruatore dictum eſt. Numulariorum æs effudit & menſas ſubuertit.

Pteroti
Refrigeratorium;

APyrotō græci uocāt uas frigidariū: Vnde Plinio in trigeſimo ſexto calices Apyroti etiam ſi legiẗ q̄ſq; Pterotos: nā calida & frigida in cœnis uſos ſcimus ueteres: hinc ipſe crediderī Apirotū nos poſſe: Refrigeratoriū appel

late uas illud patẽs in quo uitreo porcellanico argẽteoue: & paupe
rioribus figlino frigida pleno per eſtates poculis imiſſis vina & de
coctam refrigerare ſolemus: ueluti olim apud Romanos in niue
menſibus etiã æſtuis (vt iam dictum eſt) ſeruata refrigerabãtur.
VRceoli fictiles vt Ccaprũculũ & calpar nũc ad vina dicũ Capruncu
tur e terra facti: qbus etiã potẽtiores olim uſos credimus lum
nãq; figlinarũ opera apud antiquos in pcio fuere: vt au Calpar
tor eſt Plinius in .xxxv. ſic ſcribẽs Figlinaꝝ opera imbri Figlinaꝝ
cibus tabulis tegulisq; ad balnea mãmatis: vel ad tecta coctilib⁹ la opera
terculis frontatisq;: aut quæ rota fiunt etiã factilib⁹ doliis ad vina
excogitatis & ad aquas ꝑpter quæ Numa rex .vii. collegiũ figuloꝝ
iſtituit: & mox maior quoq; pars hoĩum terrenis vtitur uaſis: Samia
etiãnũ i eſculẽtis laudanť: retinẽt hãc nobilitatẽ & Aretiũ i Italia: &
calicũ tãtũ ſurrẽtũ Auſonius: Fama eſt fictilibus cœnaſſe Agatho Figlina
clea regẽ: Marc. Aretina nimis ne ſpnas uaſa monemus: lautus erat primo
thuſcis Porſena fictilibus. Vrceolos aũt pocula & id genus multa ĩ Argilla
ſupellectile ex argilla: ita .n. terra appellať prĩo Chorebũ figulũ athe Plaſtice
niẽſem legimus formaſſe. Plaſticẽ uero quæ imagines ex argilla ef Rheocũ
fingit omniũ primos i Samo Rhoecũ & theodoꝝ: vt alii Dibutadẽ
Sicioniũ filiæ opera excogitaſſe: Lactãti⁹ ſcribit Prometheũ prĩo ſi
mulacrũ hominis de terra feciſſe: hinc locus fabulæ dat⁹ ipſũ igne
cæleſti hominẽ e limo factũ animaſſe: licet Higinius ad mirã ĩgenii
excellentiam: Euſebius uero referat ad humanitatem & ſcientiam Oenopho
ad quas a feritate & nimia imperitia mortales traduxit & quodam rus
modo reformauit. Qui uero urceolis & lagœnis vina e cella vina Vinifer
ria fert ad Triclinium is eleganti uocabulo dicetur Oenophorus: Dorопho
niſi mauis eum Viniferum nominare: Veluti Dorophorus dona rus
ferens: Melophorus poma: & id genus innumera. Melopho
SEnſas lectus triclinares diſcubitorios appellamus quib⁹ rus
poſitis cibos capimus. Oui. Nunc dape nunc poſito mẽ Ientaculũ
ſæ nituere lyeo. Apuleius de Aſino aureo mẽſas dapib⁹ Prãdiculũ
largiter inſtructas accũbũt. Si mane diſcũbim⁹ Ientacu Silatum
lũ id eſt prãdiculũ is primus cibus vocať: ueteres ſilatũ acratiſmon Acratiſ
græci dixeť: ſi tũ poſtea prãdiũ: ſi meridie merẽda: vt ſcribit Noni⁹ mon
q̃ ãtecœniũ: ſi ueſpe cœna: ũde ab ãtiqs autore Põpeio: ueſpna eſt Prandium
nomita: quod uero nũc eſt prãdiũ cœna dicebať: Sicq; nulla fere merenda
pars diei comeſſationib⁹ erit ĩmunis: Damnabat bis die ſaturũ ho Antecœ
minẽ fieri Plato diuinus: vt crediť: philoſophus: At nũc qdam vt nium
porci ad aquiliculũ ſorbitione; non ſolũ bis: ſed & quater crapula Cœna
ſeſe ingurgitant tanq̃ ad perdenda eſculẽta geniti: vnde Suetoni⁹ Veſperna

de vitelli imperatoris luxuria Epulas inquit triſariam ſemper:Inter dum quadrifariã diſpartiebat in ientacula & prãdia & cœnas come ſationeſq; facile oĩbus ſufficiens vomitãdi cõſuetudine: comeſatio ipſa cibus potuſq; dicitur qui poſt cœnam ſumitur: vel potius quãcũq; hora extraordinaria: Sunt enim adeo multi gulæ voraciſſimæ & in explebilis Barathri vt ad comedendũ natos ſe tãtũ exiſtimẽt: hinc Philoxenum Erixidis & Gnathonẽ Siculũ gulæ proceres ĩmo vero perdiros Gulones ac extremæ cupediuoras infamant Litteræ: q̃ cõuiuiis adhibiti emungere ſe in pultariis ſoliti eſſent: vt abſtinentibus cæteris ſoli epulis: ampliter fruerenẽ nulla conuictorum habita ratione. hic eſt ille Philoxenus qui Gruis collũ a diis ĩmortalibus ſibi dari optabat cũ diceret nõ eandẽ ciborũ eſſe rationem: Sed partim linguam partim gulam ſua mouere ſuauitate: Socrates vero ſanctiſſime dicebat: multos homines propterea velle viuere vt ederẽt & biberẽt: ſe ſe bibere atq; eũe vt viueret: & Aulus Gellius quis inq̃t habens aliquid humani pudoris voluptatibus iſtis duabus comedendi atq; coeũdi quæ ſunt homini ſue aſino cõmunes gaudeat! A cœna autẽ iter cætera fit domicœniũ quo vſus eſt Martialis. Et cœnatoria quæ recidipna & triclinaria veſtimẽta ad vſus cœnæ: hinc exiit diſtichon: Nec fora ſunt nobis nec ſunt vadimonia nota: his opus eſt pictis accubuiſſe toris. Plautus incœnam ſine cœna dixit. Eſt & cœnipeta qui libenter petẽs alienas cœnas Paraſiti ſæpicule perſonã induit: dũ diuiti aſſentatur: dũ blanditur & interim nõ tolerãda ſuffert cibi & ventris gratia: hinc legimus Heliogabalũ imperatorem Paraſitos ad rotam aquariã ligatos cũ vertigine ſub aqua miſiſſe & rurſus ad ſũmum reuoluiſſe: ita vt eos Ixionios amicos vocaret. Menſam ipſam quã Cato amicorũ parentẽ ac procreatricẽ putauit vacuã tolli nõ ſinebant Romani veteres: ſed oĩno cũ aliquid ſupereſſet interpretãtes ſemp de eo quod nũc adeſt aliquid in futurũ relinqui oportere: ac per hodiernũ craſtini meminiſſe: vt ſcribit Plutarchus in problematibus: At ĩ proteruia ſacrificio mos fuerat epularũ reliquas & fragmenta in ignem mittere: ut cõſumerenẽ: hinc innotuit ſcoma ſiue dicteriũ illud Catonis: Nã cũ Albidius bonis ſuis abliguritis nouiſſime domũ quæ ſuperfuerat incẽdio ꝑdidiſſet: pro terriam hominẽ feciſſe dicebat: quod enim comeſſe nõ potuerat id cõbuſiſſe. In maximo autẽ prætio habitæ ſunt apud antiquos menſæ citreæ: quas vt Plinii verbis ex decimo tertio loquar: Fœminæ viris contra margaritas regerunt. Extant hodie Marci Ciceronis in illa paupertate: & quod magis mirũ eſt illo æuo emptæ libris vndecim: Cum his memorantur: & Galli Aſinii: quæ libris vndecim ve-

Domeſatio

Domicœnium

cœnatoria

recidipna

Incœnis

Cœnipeta

Paraſitus

Ixioni amici

protoruia

Scoma

Dicteriũ

Citreæ mẽſæ

mundatæ ſunt:& duæ a iuba Rege venditæ quarum alteri pretium fuit libris quindecim:alteri paulo minus:honos præcipuus in vena cripſis oblongo diſcurſu vel intorto:ille Tigrinæ: Pantherinæ appellantur. Fiebant autẽ eo artificio vt dimidiatis orbibus nõ tantũ rima ſed nec cõmiſſura vſquã apperet:veluti abiegnæ a noſtris fiũt materiariis non ſine glutino compoſito ex caſeo Sapro.i. marcido ſed recente:& calce viua faberrime: Vtebantur & acernis ex acere arbore factis vnde nomen:Apud nos candore probátur Eboreæ: Eburatæq́ ebore intectæ:& cupreſſinæ propter odorem:fiunt & ex Abiete vt dictũ eſt & iuglande:quarum pulchriores habentur quæ centra & ſpiras non habuerint:hæ conuolutas vedas oſtendunt:illa duritiem clauo ſimilem ferris inimicã: Sed illarum pulcherrimæ lignorum bracteis ſiue potius preſegminibus & teſſellis diuerſicoloribus glutino compactis uermiculatim fabrefactæ:quas ſegmentatas quidam nominant: Vt ſint ſegmentata a ſegmento opera e ligno teſſellatim depicta. Segmẽtum .n. dici poteſt quoddam quaſi ramentum & ſectio: Plinius de marmoribus in .xxxvi. Craſſior harena laxioribus ſegmentis terit & plus erodit marmoris: Inde veſtes ſegmentatæ ſegmentis hoc eſt punctulis & bracteolis aureis ſiue argenteis minutim depictæ: Plautus quam pulchræ ſegmentatam veſtem:ſegmẽtum rectius dicitur monile ꝙ ſi ueluti quidam circulus: vel vt alii ꝙ quibuſdã bracteolis quaſi preſegminibus conſtet:& diuidatur:nam ſegmentum a ſeco naſcitur c in g mutato:veluti a fingo figmentũ a ſtringo ſtrigmentum vt ſit quaſi ſecamentum. Vñ partes mundi in quas vniuerſa terra digeritur & noſtri circulos græci paralellos dixere ſegmenta eleganter plinius appellauit cum inquit Quinto continetur ſegmẽto ab introitu caſpii maris: Bactria: hiberia: Armenia. Sunt & qui id opus e ligno Teſtudineũ vocitent quoniam dum materiarii Abietariiue voluere veteres imitati qui teſtudinum vt diximus laminis menſas & lectos veſtibant hoc opus excogitauere. Bracteæ aũt ſubtiliores ſunt. Laminæ craſſiores:inter Bracteas habent̃ q̃ vocãt Auri argẽtiq́ folia:ad inaurãdũ & inargẽtandũ idonea. Vnde Bractearii qui inauratores:eam ſi inauratores æs argentum non ſine argento Viuum quod appellant inaurent.

Cillibæ menſæ rotundæ quadratæq́ etiã nuncupant̃ autore Pompeio:nam Diſcus tãtũ mẽſa rotunda dicetur. M. Var. Menſam eſcariã Cilibam appellabãt ea erat q̃drata vt nũc in caſtris eſt:a cibo Ciliba dicta. Poſtea rotũda facta:& qđ a nobis media & a græcis meſa mẽſa dici põt niſi ꝙ ponebant pleraq́ in cibo mẽſa. Vinaria vero cilibãtũ:ſed vide ne potius

Tigrinæ
pãtherinæ
Saprus
Acernæ
menſe
Eboreæ
Ebruræ
Cupſſinæ
Centra
Segmẽtatæ mẽſæ
Segmẽtũ
Circuli
Paralelli
Teſtudineũ opus
Bracteæ
Laminæ
Diſcus
Menſa

cibilæ a cibo vt Eſcariæ ab eſcis ſint nominādæ. Prim⁹ Heliogabalus īpator ro. argēteas mēſas ī ſuppellectile habuit vt lāpridius teſtatur. Suppellex autē ē domeſticū patris familias inſtrumētum vt exponit Vlpianus iureconſultus veſtibus inter cætera ſubtractis.

Suppellex

Tripodes menſæ cū tribus pedibus vt nomē indicat fuere: quibus apud nos hodie mēſæ ipſæ ſuſtentātur antiq̄tus erant militares: Horitius Donarem tripodas p̄mia fortiū graiorū: Homerus quoq̨ ī odiſſea narrat Alcinoū inter cætera Xenia Vlyxi tripodē magnū dediſſe: Mēſæ vero vnico tantū pede ſubnixe monopodia dicuntur: quæ inter inſtrumēta luxuriæ a priſcis collocabant. Scribit Pli. in. xxxiiii. ex autoritate. L. Piſonis Cn. maniliū aſia deuicta primū iuuexiſſe in urbē ſuo triūpho monopodia abacos & triclinia ærata Vrbis anno quingēteſimo ſexageſimoſeptimo & in vltimo Victoria tū illa inq̄t Pompei primū ad margaritas gemmaſq̨ mores inclinauit: ſicut. L. ſcipionis & Cn. Manili ad cælatū argentū & veſtes Athalicas & Triclinia ærata: ſicut. L. Mūmii ad corinthia & tabulas pictas: Vbi Tricliniū in ſuppellectile fuiſſe oſtēdit: a quo locus ipſe de quo diximus noīatur & tris mēſas ſiue totos habebat ita cōiunctos vt transferri huc atq̨ illuc poſſet legimus & argentea triclinia romæ fuiſſe: Idem Plinius xxxiii. Cornelius Nepos tradit ante Syllæ victoriā duo tantū Triclinia romæ fuiſſe argentea. Repoſitoriis quibus menſas imponebāt argentū addi ſua memoria cœptū Feneſtella dicit qui obiit nouiſſimo Tiberii principatu Sed & teſtudinea tū in vſum veniſſe: Ante ſe autē paulo lignea rotūda ſolida nec multo maiora q̄ menſas fuiſſe: ſe quidē puero quadrata & cōpacta aut acere op̄ta aut Cœdro cœpiſſe: mox additū argētū ī angulos lineaſq̨ p̄ cōmiſſuras: Adde q̄d triclinia verſatilia celebrata fūt: quæ diſcūbētibus conuiuis circum agerent. Iā dixerat Liuius Originē luxuriæ romanæ ī urbē ab Aſiatico exercitu inuectā fuiſſe ita vt vincendo victa fuerit: cū īprimis maiora q̄ credi poſſit detrimenta cōuiuiorū luxu ſuſtinuerit: vnde pluſrimæ leges ſumptuariæ quæ & cibariæ latæ quingēteſimo octuageſimo octauo: Didia: Licinia: & Cornelia: vt Macrobius teſtatur.

Monopodia

Tricliniū

Repoſitoria

Triclinia verſatilia

Sumptuariæ

Cibariæ

Sedile a ſede vbi ſedemus macrobius ait Cicero Laberio p̄tereunti & ſedile quærēti recepiſſem te niſi anguſte ſederē. Verg. Gramineoq̨ viros locat ipſe ſedili: maiores enī noſtri ſedētes epulabant: quē morē habuerūt a Lacenib⁹ & cretēſib⁹ vt Varro docet in libris de gēte populi romāi: in q̄bus notat q̄d a q̄cūq̨ gente traxerint autor Seruius Enarans illud Vergilianum in ſeptimo Perpetuis ſoliti partes conſide-

Sedentes epulabāt

re menſis. Vbi de ſacris tantum epulis dictũ oſtendũt ſuperiora & ita nos accipiamus quando accũbebãt maiores in cõuiuiis non ſedebant quem morẽ ſeruant hodie quoq; e barbaris plurimi: Vnde Valerius max. fœminæ inquit cũ viris cubantibus ſedẽtes cœnitabant. Et plutarchus ſcribit Catonem Vticenſem in cœna ſediſſe nã poſt pharſalicã inqt pugnã hoc quoq; priori mœſtitiæ addiderat vt nunq̃ iaceret niſi cum dormiret: In accubitis autẽ honoratior locus non tã ſummus q̃ melius creditur: hinc Maro aurea compoſuit ſpõda mediamq; locauit: Refert Xenophon Cyrum ſolitum fuiſſe conuiuas honoris gratia a latere ſiniſtro iuxta ſe ponere: vtpote fideliores chariorefq; illos declarãs qui in parte cordis leua diſcũberent: Nos vero a dextro latere tãq̃ honoratiore collocam⁹: quos digniores & maioris autoritatis cenſemus inter coepulones: & ſynariſtũtes quoq; numerus a maioribus ſic diffinitus eſt: vt Gratiis tribus quas charitas græci minor nõ eſſet: nec Muſarũ numerũ excederet. Nõ comitẽdũ eſt hoc loco illud. A. Gel. ex Mar. Var. ſatyris menippeis conuiuium conſtare ex rebus quatuor: & tum deniq; oĩbus numeris ſuis abſolutũ eſſe: belli homũculi p vocatores collecti ſunt: ſi electus locus: ſi tẽpus lectũ: ſi apparatus non neglectus: nec loquaces inqt nec mutos cõuiuas legere oportet: qa eloquẽtia in foro & apud ſubſellia: ſilentiũ vero nõ in cõuiuio ſed in cubiculo eẽ debet. Sermones igiť id tẽporis habẽdos cẽſet nõ ſup reb⁹ anxiis aut tortuoſis: ſed iocũdos atq; ĩuitabiles & cũ quadã illecebra & voluptate vtiles ex qbus ingeniũ noſtrũ amœnius fiat & venuſti⁹: quod pfecto eueniet ſi de id gen⁹ rebus ad cõem vitæ vſum ptinẽtib⁹ cõfabulemur: de qbus in foro atq; in negotiis agẽdis loqui nõ ociũ: Adhibẽt nõnulli Anagnoſtẽ q legat faciles vtileſq; ex philoſophia qõnes vel Erotica q̃dã nõ nimis laſciua: Plurimi vero fidiũ modulamina: nõ ſine puello carmĩa vel rithmos dearticulãte. Nã & Alcinoi apud Homerũ & Didõis apud Ver. Mẽſa habuit hæc Ioppã illa Pheniũ cithara canẽtes. Scribit Plato in Gorgia cantillenã hanc cõuiuiis cãtari ſolitã: optimum eſſe bene valere: ſecũdo loco formoſum eſſe tertio habere diuitias nulla fraude partas: Valerius vero maximus Maiores inquit natu in cõuiuiis ad tibias egregia ſupiorũ opera carmine comprehenſa canebant quo ad ea imitanda iuuenum virtutem alacriorem redderent: vbi plures ſedebant ſubſellium vbi duo biſellium dicemus: ſicut Binominem a duobus nominibus Bigamum a duabus vxoribus: Bigas a duobus equis vt trigas a tribus & biferam arborem quæ fert bis fructũ ãnuatim: Subſelia quoq; minora ſunt magiſtratuum veluti Tribunorum quæſtorum & triumui

Coepulones
Synariſtũtes
Numerus cõuiuarũ
Gratiæ
Charites
Conuiuiũ conſtat
Vocatores
Nec muti nec loquaces
Sermones conuiuales
Cantilena ĩ cõuiuio
Bigamus
Bigæ
Trigæ

rorum qui non in ſellis curulibus nec in triuialibus conſidedebat ut
Subſeliū ſcribit Aſcōius pedianus: & ſubſellia ſedes theatrales appellantur
Biſera Sella itē qua ſedemus quaſi ſeda a ſedēdo unde Laberii ſcomma in
Arbor Ciceronem recitans Symachus apud Macrobiū Mirū inqt ſi angu-
Duabus ſte ſedes q ſoles duab⁹ſellis ſedeſ:q̄ſi nec Cæſari nec Pōpeio ſid⁹ve
ſellis refert Seneca: Eadem græco vocabulo Thronus dicitur: prouer-
ſedere bioꝶ Solomonis uigeſimo Miſericordia & ueritas cuſtodiūt regē:
Thronus & roboraſ clementia thronos eius: Cathedra quoq; ad ſedēdū po-
Cathedra niſ:& Scānū a ſcamno vt uolūt terra elata īter duos ſulcos ꝓ ſedili
Scanum accipiſ: Mart. Sedere ī eqtū liceat an tibi ſcānis: Ouidius ſexto Fa-
Scanna ſtorū Ante focos olim ſcānis cōſidere lōgis mos erat Marcus Var-
longa ro aliter ſcamnū īterpretatus eſt vt in cubiculo dicemus: Eſt & Emi
Hemicy- tyclus cathedra ad ſedendū in medii circuli formā vnde nomē: nā
clus & Sidonius hemicyclon dixit Solium ī blancis ſemi rotundū: ſed &
Sigma cœnatio diciſ ueluti Sigma: Legimus apud Strabonē Luſitanos ſe-
dētes cœnitare ædificatos ī pariete Hemicyclos habētes. Marcus
Cicero ī Lælio: Cū ſæpe multa narret tū memini domi ī hemicyclo
ſedentē vt ſolebat cū & ego eſſem vna & pauci admodū familiares
Mutitatio ī eum ſermonē illū īcidere q tū multis fere erat in ore: Nā ſoliti fue
rāt ātiq: id qđ Poſthuma ætas recepit patriis & uernaculis eſculen-
tis mutitare ideſt mutua conuiuia domi agitare: quæ Sodalitia vt
Syſſitia græce ſyſſitia appellauere. Namq; Syſſitos eſt apud illos Sodalis
Sodalitia paſſim inter noſtros agitantur Symbola collatione ſingulis facta
Symbola vnde nomen: qui nihil contulerint Aſymboli dicētur vt ſolent cœ-
Aſymboli nipetæ & hi qui accedunt interdum vt in prouerbio dicitur & Ce
Acleti nant Acletiideſt citra Vocationem.

Mappæ dicuntur quæ ſuper menſam ſternuntur: Plinius in decimo nono de lino ſcribens quod uiuum appellant Ardentes in focis cōuiuiorum uidimus mappas ſordib⁹ exuſtis ſplendeſcentes igni magis q̄ poſſent aquis: Vi- loſæ apud ueteres habitæ ſunt ī prætio: hinc epigrāmarius poeta in apophoretis de mappis nimirū intelligēs: Nobilius uiloſa tegunt
Manteliū tibi litea citrū: māteliū uero ꝙ mātile: linteolum eſt quo manus te
Mantile gere ſolemus quaſi manutergiū ut. M. Varro in lingua latina inter
praſ: frequēs. n. ad manus tergēdas fuit uſus mātiloꝶ vt ſcribt fe-
Manticu- ſtus Pōpeius: Inde Māticularia dicunſ ea quæ frequēter ī uſu habē
laria tur & q̄ſi quotidie manib⁹ tractanſ: hæc latīe loq diſcereq; uolētes non ſuo nocabulo demōſtrare nō minus dedecet: quam hominē non ſuo nomine appellare: hinc īpēſius elaboraui vt ī hoc litteraꝶ delectoribus ac ſtudioſis pro virili parte prodeſſem.

Salinum vaſculũ eſt in quo vt nomẽ indicat ſalis elementum continetur:& menſæ infertur:in qua ſignificatione accepit Horatius in carminibus cũ inquit: Viuitur paruo bene cui paternũ ſplendet in mẽſa tenui Salinum. Fit vt plurimum e plumbo albo nonnũq̃ e vitro aut criſtallo argento ẽt ad vſus ditiorũ:pauperes ligneo vel figlino vtũtur: Vas item apud antiquos dicebatur quo primitias diis offerebant vt ſcribit Porphirio Horatianus interpres:Cõſueuerunt nãq; maiores noſtri cũ alimenta ſe dono deorum habere cognoſcerẽt ex omnibus aliquid illis offerre magis vt ſe gratos exhiberent q̃ ꝙ deos aliquo arbitrarenť indigere. Vnde cũ agros quoq; vrbes ac oppida deorũ munere ſeſe poſſidere intuerenť: vt eſt apud Cẽſorinũ: ptẽ quãdam templis ſacelliſq; vbi eos colerẽt dicaueť:hĩc deciæ fana cultuſq; deoꝝ. Decimæ Fana Cult⁹ deorum

Cultellus a cultro p diminutionẽ autore Seruio nomẽ accepit:eo vtimur i mẽſa ad panẽ carnes &id gen⁹ multa ſecãda & i fruſtra diuidẽda. Iuuenalis Spectas & chironomõta volãti cultello donec peragãt dictata magiſtri oĩa nec ſane minimo diſcrimine refert quo geſtu lepores & quo gallina ſeceť:cui aſtipulať Seneca ad Luciliũ. Ali⁹ pcioſas aues ſcidit & p pectus & clunes certis ductib⁹ circũferẽs eruditã manũ ĩ fruſtra excutit:Infœlix q huic vni rei viuit vt altilia decẽter ſecet:obiter notabis Altilia altilia dici q̃ ad Saginam domi nutricantur:& chironomõta ſtructo Altilia rem qui legem quadã manuũ eleganter diuidit aues & cætera eſculenta:ſcribit Suetonius:id quod eſt damnandum:Claudiũ Cæſarẽ Chironomon ex ferro quo duo gladiatores mutuis ictibus concidiſſent ſibi paruulos cultellos in vſum ſine mora fieri iuſſiſſe.

Quadræ vt plurimũ ex Stamo ĩterdũ ex argẽto ad vſus locupletiorũ a forma dicunť ſuper quas cõciſæ carnes & pulmentaria diſponuntur:veluti rotũda repoſitoria orbes dicimus: quæ & Diſci noĩe ſignificari poſſet nſi temporis qdã voluere:a Diſco quo in gymnaſiis exercebantur : ſicuti & Abacos quadras notare:nã quot capita tot ſunt ſentẽtiæ:pterea ingens eſt rerũ copia ſine nomine quas cum propriis appellatiõibus ſignare poſſumus alienis & cõmodatis vtimur vt inquit Seneca in ſecundo de beneficiis. Triuiales elementarii ꝙ ſup ea carnes & cætera obſonia cultello diuidimus inciſoria appellare contendunt. Orbes Diſci Abaci

Structores dicuntur qui menſas & cibaria curabãt vt ſcribit Seruius:& qui pulmentaria cultello ſcindebãt in fruſtula diuidentes. Non ſine Fuſcinula vel furcilla e ferro argentoue quã manu ſiniſtra tenere:vt ſcinderent elegã Fuſcinula

tius receptū Mar. Et quæ nō egeāt ferro ſtructoris ofelle. Iuue. Sed
nec ſtructor erit cui cedere debeat omnis pergula Tripheri docto-
ris. Qui uero princeps eſt cōuiuii architriclinus dicitur: archipoſias
& ſympoſiarches tāq̄ princeps compotationis: quā Symphoſium
græci vt Sympotim cōpoterē noīant: quē coronis vti unguēto de-
libutis hilaritatis gracia mos olim inualuerat: qui miniſtrāt pocula
menſæ īgerētes & pincernæ & pocillatores: Diriuitoreſue: q & ſtru-
ctores: eo uocabulo vſi ſunt Apuleius & Ammianus: ꝓpinatores
quoq; ſi pricipi ſi diuiti ꝑguſtauerint: nā id genus viri habēt ꝑguſta-
torē oīum ciboꝝ: cū uenena timētis faciūt illum ꝑguſtādo explo-
rare an illata ſint uenenata: ſed nihilomin⁹ uenenū ſæpius auro quā
argilla bibit: & pluries ſub Matteis latitat q̄ ſub oleribus. Epulanti
Caludio Cæſari uenenum datū per ſpadonē ꝑguſtatorē teſtat Sue-
tonius. Architriclini eſt autem curare vt eduliū uariorū fercula ſiue
miſſus ſeriatim & in tēpore cōuiuis quos coepulones cōmēſales &
cōuictores dicim⁹ exhibeant vt ſcite oīa: oīa ſplēdide diſpoſita ſint
ad hoc ꝑſto aderit miniſtrorū ornatiſſimoꝝ turba linteis ſuccincta
p quos vt inquit Seneca ſigno dato ad īferendam cœnā haud ob-
ſtrepēter diſcurrit: per miſſus a mitēdo & fercula a ferēdo ſingula-
rum epulaꝝ ſingulas cōdituras ītellige: Apuleius de Aſino aureo
libro quinto. Et illico vini nectarei eduliūq; uariorum fercula co-
pioſa nullo ſeruiēte: ſed tantum ſpiritu quodam impulſa ſubmini-
ſtrantur: & Lampridius ſcribit Heliogabalum imperatorem cele-
braſſe tale cōuiuium: vt apud amicos ſingulos ſinguli miſſus appa-
rarentur: & aliqn̄ oēs miſſus ſola phaſianorum carne ſtruxiſſe: Sue-
tonius quoq; narrat Aug. Cæſarē cœnā ternis ferculis: aut cū abū-
dantiſſime ſenis ꝑbuiſſe ſed fercula ſimpliciter quoq; dapes ſigni-
ficant: quæ ſi fuerint lautiores cupedia: vnde cupediarii: & cupe-
dulæ dicuntur. Cirus rex vt refert Xenophon in pedia amicorum
chariſſimos honoratiſſimoſq; quos videri volebat mittebat ad eos
ptes ferculoꝝ ex mēſa: nā ptes diſtribuere miſſitareq; ī cœnis olim
mos inualuit: qui adhuc permanet inter amiciores beneuolos &
amatrices: vt illa etiam cōſuetudo mutandi uaſa cum ferculus. Pli-
nius. xxxiii. Ptolomeum Varro tradit Pompeio res gerēte circa Iu-
dæam octo milia equitum ſua pecunia toloraviſſe: Mille cōuiuas to-
tidem aureis potoriis immutātem uaſa cum ferculis ſaginaſſe. Sed
illud munificentius quod legimus: eadem uaſa apponi cōuiuiis ſo-
lita fuiſſe vt ipſi ea ſecum ferrent & dono haberent quæ ideo Apo-
phoreta dixeunt.

Architri-clinus
Archipo-ſias
Archipo-ſiarches
Sympho-ſium
Sympotis
Pincernæ
Pocilato-res
Diriuito-res
Propina-tor
Prægusta-tor
Quæ uere mattea
Architri-clini eſt
Conuiue
Cœpulo-nes
Conuicto-res
Miniſtri
Miſſus
Fercula
Cupedia
Cupedu-læ
Cupedina-rii
Apopho-reta

PAnis e tertio q Atopyrus ſyncomiſtis & Pyrinos Hippo
crati apud nos fit laudatiſſimus fermento addito: qui
Zymitis nuncupať ňá abſq̧ illo azymi nomẽ adeptus i-
probatur: licet plus nutriat vt refert Theodo. Piſcianus
Encryphia azyma ſubcinericia inquit Ambroſius. E ſiligine antiqo
res panem cæteris præferebant: Seneca ad Lucilium: Malum pa-
nem inquis: expecta: bonus fiet: etiã illũ tene tibi & ſiligineũ fames
reddet: cuius quidem ſententiã ꝓbat exẽplũ Ptolomæi qui rex olim
per ægypti deſerta nõ ſubſequutis comitibus pane cibario i caſu-
la oblato nihil illo pane iucũdius unq̃ ſe comediſſe affirmauit. Eſt
enĩ meo iuditio eſca ſuauiſſima panis ſiccus cũ famis obſonio: ſi-
cut in ſiti aqua nectareũ eſt poculum: & in amoris tentigine venus
melitiſſima etiã in formis ancillula exiſtimať. Ipſius ãt panis ꝓprie
tatem vt ſcribit Nonius a paſcẽdo ueteres appellauere: ſiue ꝙ om
nibus pulmẽtis incibis adhiberi poſſit & fere adhibeať: cũ nullum
obſoniũ reddat iſipidius: nã πᾶν græce totũ. Vnde Pantheõ om-
niũ deoꝝ tẽplũ: Pamphagus oĩa comedẽs: Pãtomimus oĩa imitãs:
Pãcarpiæ coronæ ex diuerſis & pene oĩb⁹ florũ gñribus cõpactæ.
Vbi hř Panariũ dicim⁹: ſicut a penoſ penariũ. At eius fruſtulũ buc
ceã & hypocoriſticos bucellã: Hier. Solomonis ꝓuerbioꝝ. xvii. me
lior ẽ bucela ſicca cũ gaudio: q̃ domus plena victimis cũ iurgio: &
Auguſtus Cæſar ad Tiberiũ: In balneo demũ poſt horã primã no-
ctis duas bucceas mãducaui: priuſq̃ ungi inciperem: Eſt apud nos
peregrinum ſcortillum olim elegans: nunc non ſatis inuenuſtum
quod fruſtillo panis conduci poteſt: poſtico (ut fertur) lacinioſo
admittens quos ualuis bipatentibus emittat: Panis genera a Pli-
nio in. xviii. numerantur ab obſoniis oſtrearii. Artolagani a deli-
tiis: feſtinatione Speuſicii: a coquendi ratione furnacei: & artopte-
ſii ſiue artopticii. Itẽ aquatici quoniam aqua trahuntur a tenui &
ſpongioſa inanitate vt Picentes: Addimus nos Turrundam de
qua eſt apud Nonium & Catonem: Subcineritios ſub cinere co-
ctos in foco. Vnde ſlocacei: & inter cibarios ſiue ſecondarios Ace
roſũ q̃ſi paleis mixtis autore Põpeio: & Pityrium furfureum Cani-
ceumue a caniicis furfuribus farris: nã iterũ coctus nauiticus diceť
partim rubidus: at ex nouo frumento Siranius in trimeſtri a meſſe fa
ctus: Summa uero laus panis ſiliginis uel tritici bonitate: & cribri
farinarii excuſſoriiue tenuuitate cõſtat. Caligula q̃rtus Cæſarũ pa-
nes & obſonia ex auro cõuiuis appoſuit vt ſcribit Trãquilus. In cõ
uiuiis noſtra tẽpeſtate ſaliarib⁹ oli cœnis lautiorib⁹ vidimus ipſi &
panes bellaria: offas iuſſulatas: carnes & id genus cætera inaurata

Autopyr⁹
Scyncomiſtis
Pyrinos
Encryphia
Zumytis
Azymus
Siligneus
Eſca ſuauiſſima
Nectarea potio
Melitiſſima
Venus
Pãtheon
Pãphaguſ
Pantomimus
Pãcarpiæ
Panarium
Buccea
Buccella
Panis genera
Artolagani
Aquarici
Picentes
Turrũda
Subcinericii
Focacei
Cibarii
Acceroſi
Sperma
Mater
amygdala
Pinea

Fiũt & panes dulciarii cum ſaccaro ſimplici:uel pineis nucib⁹ ſolidis agminati ingeſtis aut amygdalis cõtuſis & in forma teſtuacii in clybano coctis:qui Martii panes vel Martios panes dici poſſunt vt inquit Hermolaus ĩ quadã epiſtola ad Cardinalem Senenſem:Nã

Cruſtula mellita

Maza modo panis offa:modo libum:placentaue:de qua Athene⁹ Martios autem ab inuẽtore paſtillos vt Martiatũ vnguẽtum in me-

Mazapanes

dicina legimus:hos initio prandii conuiuis apponũt potẽtiorꝫ ſtructores cũ cruſtulis ſæpiculæ mellitis:hamis iũculis lacertulis q̃ forſi-

Martii panes

tan Brachiolæ & id gen⁹ ſcitamẽtis vt uerbis vtar Apuleanis:quorum concinnatores piſtores dulciarii Cruſtulariiq; dicentur.

Brachiole

Cruſtularii

Liber Bacchus

Vinum humanis corporib⁹ gratiſſim⁹ liquor modice ſumptũ nõ officit ſtomacho:nõ cerebro:ſed digeſtionẽ adiuuat:vires alit appetẽtiã ciboꝝ inuitat:ſanguinẽ coloremq; hominũ iuuat:triſtitiæ curam hebetat: vnde Bacchum teſte Seneca de vitæ trãquilitate liberũ dixerũtq; animum a ſeruitio curarum liberet:algorem expellit:ſomnumq; cõciliat:Hinc Aſclepiades medicus utilitatẽ vini æquari vix potẽtiæ deorum poſſe ꝓnuntiare nõ dubitauit:At copioſius hauſtum caput turbat:& ſtõm lædit:vñ Plinius prorſus ĩquit vt iure dici poſſit neq; uiribus corpo-

Nec utili⁹

Nec pernitioſius

ris vtili⁹aliud neq; aliud uoluptatib⁹pnitioſi⁹ſi modus abſit:hĩc ſcatet ebrietatis libido portẽtoſa:pallor:genæ pendulæ:oculorum vlcera:tremulæ manus effundẽtes plena uaſa: & quæ ſi pœna præſens:furiales ſomni:& inquies nocturna:hinc ex ore halitus fetidi: hinc rerum omnium obliuio morſq; memoriæ: Nam uapore cerebrum debilitat: membra remolit: vnde pueris & nutricibus non eſſe dandum monet Ariſtoteles ĩ libro de ſomno & vigilia:Auicẽ.

Vinũ pueris dare

Vinum pueris ĩquit dare:eſt ignem igni addere lignis debilib⁹.Seneca ad Lucilium:Epulæ cruditates afferunt:ebrietates neruorum torporẽ tremoremq;:& libidines:pedum manuũ articulorũq; omniũ deprauationes:Propertius elegiaꝝ ſecũdo:vt hæc quoq; tranſeunter referam: Vino forma perit:vino corũpit ætas: Vino ſæpe ſuum neſcit amica virum:Apoſtolus quĩto ad epheſios:Nolite innebriari vino in quo eſt luxuria.Iam prius dictũ fuerat a Solomone prouerbiorum.xx.luxurioſa res vinũ & tumultuoſa ebrietas: & in

Fomẽtum ueneris

decretis põtificalibus.xxxv.diſtinctione.luxuriæ fomẽtũ & incẽtiuum eſſe vinum legimus:inde nõ eſt quod miremur ſi Romæ & in latio fœmininis vinũ bibere lõgo tẽpore nõ licuit. Inuenimus in hiſtoriis Egnati Merelli vxorem ꝙ vinũ bibiſſet e dolio interfactã fu-

Luculi claium

ſte a marito:eumq; cedis a Romulo abſolutũ:& Fabius maximus ĩ annalibus ſcripſit matronã ꝙ loculos ĩ quibus erant claues celæ vi

nariæ reſignauiſſet a ſuis inedia mori coactam: Ex hoc inſtitutū eſt
propinquos fœminis oſculum dare: vt ſcirent an temetum bibiſ- Temetum
ſent (hoc tum nomen erat) Vnde abſtemius & temulētia deducta Abſtemi⁹
quecūq; enim mulier vt uere & catholice refert Valerius maximus Temulen-
immoderatæ vinum appetit virtutibus ianuam claudit & uitiis ape tia
rit. Aegyptiis quoq; regib⁹ certa erat ſtatuta vini potādi mēſura: q̄
neq; inebriari poſſent: nā regibus eſt in prouerbiis Solomoniciis:
Vinum minime dando eſt quia nihil ſecretū ubi regnant ebrietas Vinū regi
ne forte bibētes obliuiſcant iudicioꝝ: & multent cauſam filiorum b⁹ nō dā-
pauperis: Vnde dictictant Romulum ad cœnam uocatū nō mul- dum
tum bibiſſe quia poſtridie negociū habebat: monet Plato intertio
de re plubica: a vini temulentia abſtinere debere ciuitatū guberna
tores: ne cuſtode cuſtos indigeat: Sapientis viri ſuper mēſam cele
bre dictum eſt: Prima cratera pertinet ad ſitim: ſecunda ad hilarita Dictū cele
tem: tertia ad uoluptatē: quarta ad in ſaniam: hinc ebrietatem eſſe bre
furoris uolūtariam ſpeciē Catoniana ſentētia diffiniuit: nā per eā Ebrietas
& ſenſu & mēte excedim⁹: vt eſt apud Dionyſium areopagitā: feſti
uiter dixit Plautus Vinum luctator eſt doloſus: pedes captat pri-
mū: Satis notū ē Archeſilaum philoſophū cū vinū immodice hau
ſiſſet obiiſſet ætatis anno ſeptuageſimo quīto: quia uini copia natu Incredibi-
ralem viuificāq; uirtutē caliditate ſuffocat: in his præcipue qui inſi- le
tū calorē exiguum atq; imbecillum poſſidēt: Sed incredibile quod Dilutū ui-
ſequit ab Ariſtotele tamē hiſtoriæ animaliū ſexto traditū: Siracuſis num
potator quidā egregius ouis ſub Storia poſitis in terra tam diu po
tabat donec oua ederent fœtū: Cum autē purum in cœnis uinū da
batur omnes deum ſoſpitem optabat bibenti: cum poſt cœnam di
lutum id eſt aqua mixſtum: quod Staphilus ſcyteni filius primus in- Merum
ſtituit ſumebāt: Iouē uocarunt ſaluatorem: nam uini puri: quod me Oenon
rum eſt: potus ad inſaniam redigit: aqua iouis mixtus uoluptatem Gaſteriū
læticiamq; affert & prohibet inſaniā vt autor eſt Dio. in quīto Bi- Gaſter
bliothecces. Maracis qdē vti potionib⁹ p. xx. diem a nte canis ortū Baucaliū
totidem poſtea ſudet Heſiodus: Vinū ipſum græci Oenon appel Onopho-
lant inde oenophorum Vt Gaſteriū uel gaſter & Baucaliū: ex argil rum
la ligno ſtāno uel argento uaſculū ad ferenda vina idoneum: Apu Oneopo-
leius metamorph. vii. Oenophoro quod immixtum vino gerebat la
uenenum: & oenopola uenditor vini: qui ſolet Aduentoribus ſuis Oenopo-
meratiūs vinum exhibere: ac Oenopolium taberna uinaria: præter lium
panem & uinum cætera ut edendi irritamenta quædam reperta: Aduento-
non per uſum uitæ neceſſarium ſed per luxum animi parata obſo- res
nia dicuntur: Iuuenalis Nec tamen his ulla obſonia fiunt rancidu- Obſonia

la:hinc Thucydides hiſto.primo narrat Artaxerxem Temiſthlocli
dono dediſſe magneſiam ob panẽ:Lampſacũ ob vinũ: Myuntem
ad obſonium:Dicere ſolitus fuerat Alexãder famem optimum ſo-
re obſonium:Cæterum cum uaſa a græcis quæ dicuntur Baucalia
latice implentur ſonum vt inquit Aphrodiſæus edunt tibi ꝓpriũ
a quo vt Vaſis nomen eſt factum vt alia apud græcos nomina ſo-
norum factitia ueluti in aqua phloesbos: & in aluo botbotymos.

LAnces ſunt uaſa lata rotũda quibus caro tam toſta q̃ eli-
xa cæteraq; edulia cõdiunt menſæq; inferant: Horatius
i ſatyricis ſermonibus ligna nutritus glãde rotundas cur
uat aper lãces: Apud Martialem commẽdant Chryſun-
datæ ex auro cum fierent vt nũc etiam ex argento Argyrẽdatæ: Et
quoniam elixae toſtaeq; carnis mentionem fecimus eduliorum ra
tionem ex Mar. Varronis ſententia aperire non inducens fore duxi
mus: Primum maiores noſtri aſſam carnem comederunt: elixam
poſtea: mox iure conditam ac per inde iucundiorem: quod quod
genus Cornelius Celſus Iurulẽtum appellat his uerbis: tum res ea
dem magis alii iurulẽta q̃ aſſa magis aſſa q̃ frixa. Vnde i libris linguę
latinæ: Vbi pultẽ aut in rulenti quid ponebãt a capiendo Catinum
nominarunt: Apuleius autem iuſſulẽtum formauit i Apologia ma
giæ ſic de Ennio ſcribẽs: Oſtẽdit qualiter aſſus aut iuſſulẽtus opti-
mæ ſapiat: nec tamẽ ab eruditis repræhẽditur: tribus itaq; nomini-
bus diſtĩguebat axo elixo & iurulento quibus frixum additum. Ca
ro autem eſt cibus præ cæteris corpus nutriẽs autore Celſo vt pro-
pinquioris cõuerſionis ad ſãguinem. Siccioris nutrimẽti eſt frixa &
toſta: humidioris elixa: pĩguis malæ alimoniæ & paucuIæ cibũ ſub-
leuans: ſalita quoq; corpus extẽuans teſte Theodoro Priſciano nõ
probat: melior eſt autẽ omnis oſſibus proxima & digeſtibilior: vt
eſt apud Auicennã. Veſcuntur & populi et holorũ carne cruda qui
Homophagi ĩde dicunt: vt refet Thucydes hiſtor. tertio: Inter lan
ces uero habent Thympana a forma: Felicitate ad ſpetiẽ herbæ fi-
licis cælatæ: Clematerǽ q̃ſi pampinatæ: vt Hederatæ Corymbiatæ
ab hederis Pãpinis Corymbis (vt uidemus) iſculptis: Ariſtopho-
rũ Mazononũ Diſcus & Magyæ a Coquina fortaſſe: de quib⁹ meni
nerunt Pli. Acrõ Põpeius Horatius Marcus Varo & alii: Apuleius
cœnarum reliquiis Diſcus ornatus Feneſtella: Hierony. Abacuch
Danieli portãtẽ in diſco prandium elegãter Diſcophorũ appellauit
Carinus quoq; inter lances numerat: Perſius Poſitum eſt algẽte ca
tino durum olus: Hora Inde domi me ad porri & ciceris refero la

Fames
Optimũ obſonium
Phlosbos
Bothorygmos
Chryſendate
Argytendate
Eduliorũ ratio
Iurulentũ
Iuſſulentũ
Catinus
Aſſum
Elixum
Frixum
Caro
Homophagi
tympana
Filicatæ
Clematetæ
ariſtophorum
Mazonomum
Diſcus
Magytæ
Diſcophorus
Catinus

chãiq; catinũ: Lagana ãt vt ſentit Acrõ ſunt quædã,quaſi mẽbranu Lagana
læ ex farina & aqua quæ iure pingui coctæ caſeo: Pipere: Croco: Ci Paſtilii
namomoq; cõditæ in cibis nõ iniocundæ pãticoſo,noſtro videnť: Circuli
his fere ſimiles ſunt niſi q criſpuli & craſſiores ex aqua & fama pa= Globuli
ſtilli: globuli a qbuſdã: circuli ẽt: & magis incõdite facti Lixulæ & Se Lixulæ
miluxulæ nũcupati: q elixi caſeo aromatis & butyro cõdiunť. Sed vi Semiluxu
de ne aqud Horat. Lachani legẽdũ ſit cũ græci Lachanõ olus vnde læ
Lachanopolion locus ubi olera uẽdunť nominauerint: Eũdẽ & Pa Lachanõ
ropſidẽ dicere poſſumus: Hic in cœna domini q̃ Mathei uigeſimo Lacanapo
ſexto Paropſis Marci. xv. catinus uocať. Suetonius ĩ Galba: Ordi= lion
nario qdẽ diſpẽſatori breuiariũ rationũ offerẽti Paropſidẽ legimus Paroſis
p ſedulitate ac diligẽtia porrexiſſe. Sũt & Gabatæ uaſa cõcaua edu Gabatæ
lis pulmẽtariiſq; aptiſſima. Epigrã. poeta ĩ. vii. Trãſcurrũt gabatæ
uolãtq; lãces: & ĩ. xi. Sic implet gabatas paropſideſq;. Eſt ꝓmulſida
rium a ꝓmulſide cõdimẽto. Eſt Boletaria ſeruieris boleris uolupta= Promulſi=
rio vt inquit Seneca ueneno: vnde eſt: Cum mihi boleti dederint darium
tam nobile nomen Prototomis pudet heu ſeruio colliculis Sunt Boletaria
Pultaria a Pulte illa antiquorum nomen adepta. Pultaria

SCutella a nobis id circinatæ rotũditatis uaſculum dicit Minutal
quo minutal ex carne uel oleribus Lymoniacæ ſcitiſſimi Lynonia=
ſaporis Pulmẽtũ: iuſcula: ĩtinctus & cætera id genus cõ ca
dimẽta ĩ mẽſam p dapiferos exibenť: eſt ãt iuſcũ ſiue iu= Dapiferi
ſculũ ius: qbus uocabulis utunť. M. Cato Apitus & Apuleius: hinc Iuſcum
iuſcula cibaria liquidiora uocitamus: quæ cõſtat uitellis ouoꝝ: om= Iuſculum
phacio: iure pingui: Croco & cinamo: hæc crocea ſunt: uiridia ſi uo
lueris croci loco betas & petroſeli in modicũ cõtundet & per Seta=
ceũ trãſmittet: Scutela ipſa a ſcutulis vt qdam credidere nomẽ mu Scutellæ
tuatur: Sunt. n. ſcutelæ rotũdæ formæ quales aranea cõtexit Pli. xi.
de araneis. Quãta arte celãt pedicas ſcutelato ĩte ad capiẽdas mu
ſcas circa graſſãtes: & ſcutulata ueſtis Iuuenale a ſcutulis nũcupať:
qb⁹ diuidere ueſtes gallia docuit: Scutulã itẽ pro uaſe ponit Mar. Diuidere
xi. Sic ĩplet gabatas Paropſideſq;: & leues ſcutulas cauaſq; lances: Veſtes
hinc ſcutellas: Cicero: ĩ Tuſcu. quæſt. Demus ſcutelã: dulciculæ po
tiõis aliqd ꝓuideam⁹ & cibi alii ſcutellã a ſcutra uaſis genere dedu=
cũt: ſicut a mitra mitellã: Ad iuſcula ãt & pulmẽta liqdiora ĩmẽſa co Scutra
chlearib⁹ pſertĩ orichalceis uel argenteis utimur quæ a cochleis no Cochlea=
men traxerũt: vnde Epigramat. poeta ĩ Apophoretis Sũ cochleis ria
habilis ſum: nõ minus vtilis ouis: Nũquid ſcis potius cur cochleať
uocer? Sed e ligno etiam ad uſus coquinarios & plurium officina=
rum cauantur: his non multum diſſimiles Lingulæ: de quibus idem Lingulæ

dere elatos uides baracteata fœlicitas eſt. Inſpice (bonos ſemper excipio) & ſcies ſub iſta tenui mẽbrana dignitatis quãtum mali iaceat: iſpice ac penitus cõſidera & uidebis totidẽ eſſe aurato uellere arietes: Igitur quotidiana eorum ora dicere inuenias: rationibus multa ꝓdige ꝓfuſa: & in ſemet nihil: plane quidẽ villas opipare: vt inquit Apuleius extruũt & domos ditiſſime exornant: ſed in hac rerũ affluentia nihil eſt indignũ preter ꝙ ipſe dominus ædiũ. Illas itaque edificiorũ ſpecies in quæ tãta ꝓfuderũt amœniſſimas & extructiſſimas depræhendas: aulas æmulas vrbiũ cõditas: domos vice tẽplorum exornatas: familias numeroſiſſimas calamiſtratas: opiparam ſuppellectilem omnia affluentia omnia ornata: preter ipſum dominũ: qui ſolus Tãtali vice in ſuis diuitiis Inops egẽs pauper nõ quidem fluentũ illum fugitiuũ captat & fallacis vndæ ſitim: ſed veræ beatitudinis & ſinceræ vitæ: & prudẽtiæ fortunatiſſimæ eſurit & ſitit: Sed iam nos late non ſine muſis paruulo cõtenti hos intra ſepta refertiſſima vere eſurientes relinquamus: & interim ſub conopœo altiore iam nocte ſecuri dormitum concedamus.

Fœlicitas Bracteata

Arietes aurati

Inops in diuitiis

Conopœũ genus eſt tẽtorii lineii lanei vel bombicini: qđ ad euitandos culices & muſcas circa lectos explicare cõſueuimus. Horatius in milites romanos inuehens; iterque ſigna turpe militaria ſol aſpicit conopœum: Propertius i tertio de Cleopatra. Fœdaque tarpeio conopœa tẽdere ſaxo: eo. n. præcipue utebantur Alexandrini: quia ibi ex nilo culices abundant vt refert Herodotus Nam conops græce latine culex hinc a Strabone geographici operis. xiii. dictũ eſt conopiõ Herculem œteos colere quoniam eos a culicibus quos conopas vocant liberauit.

Conops Conopioſ

Iſpoſito autẽ ornatoque lectulo qua ratiõe cubandũ ſurgẽdũque ſit: & quid poſtea ciuiliter faciẽdum breuiter ſcribere nõ indecens fore exiſtimaui. In faciẽ igitur pronus dormiat qui ſtomacho imbecillis eſt: quo ĩ numero magna pars urbanorum omneſque fere literarum dilectores ĩueniunt. Id. n. digeſtionem adiuuat. nec ſine pituitã excreſcere calorẽ naturalem augendo: Supinus ſomnos ne capiat qui ſanæmentis eſt: Is nãque cubitus ſtomacũ lædit: Apoplexiam grauioreſque ſæpicule morbos inducit: cũ cerebũ neruos ac renes fluidus humor ĩficiat: fœtidumque oris alitũ facit. Primo aũt ſomno homini qui ſanus eſt qui bene ualet: in latus dextrum mox in ſiniſtrum quieſcere utiliſſimum eſt verum humeris ſemp & capite elatis: ſomnus ipſe ꝗ ſopor & græce ὕπνος eſt animi in mediũ ſeſe receſſus. Qui bene concoxit mane tutiſſime ſurgere poteſt: cui ſtomachus ex indigeſtiõe crudum ructat is ge-

Cubitus pronus

Cubitus ſupinus

Cubãdi rõ Somnus

ſcere in lectulo atq; paulululm redormire: vt monet Cornelius Celſus: & ſi conquoquere ſomno corpulentiæ q̄ firmitati ſit vtilius: lõ athletas volebant cibos ambulatione perficere: & peruigilio cibi præcipue vincuntur. Vbi autem quis ſurrexerit leuare ſi poteſt aluum debet excreando continue mucoſæ pituitæ ſaliuam: ſi quam noctu cõceperit: capillum ad uerticem vorſum pectere: uriſcalpio ſordibus verminantibus aures purgare: nares emungere: Os aqua præſertim æſtate fouere: lauare manus & faciem: ſudarioq; lineo & extergere & puluiſculo vnguine laticeue odorato linire aut irrorare poterit mox veſtib⁹ forenſibus corpori ad ignem ſi pruinoſa hyems fuerit decẽter aptatis ædibus exire: Rei diuinæ vt ſe gratum exhibeat intereſſe: pro ſalute deo preces fundere: pro peccatis oblatiũculam elemoſynalem errogare: hinc exercitationi ſe tradere debet: quæ teſte Fortunatiano ſi quid indigeſtum adhuc iſederat deducẽs corpus firmat: & longam adoleſcentiam reddit: ita tamen ne laſſitudinem inducat. Optimum igitur erit equitare quod coxis ſtomacho prodeſt hortos irriguos & pomaria ſuburbana comitibus caitellis ad uenationes inuiſere. iactu miſſilium: folle pugillatorio ſpiritu tumentem: pila trigonali prædura: quam nunc Florẽtinã ac paruulam appellant: & curſu modice: vt eſt apud Auicennam ſeſe exercere: Negocia ſua amicorũ clientũ reipublicæ ve curare: Domuitionem vt prãdeat deinde capeſſere. Ipſe cibus ſimplex ſit vtpote homini vtiliſſimus aduerſus plurimas ægritudines: coaceruatio nãq; ſapoꝝ peſtifera: & tot condimenta ad edendum ſaturos cogentia pernicioſiora creduntur vnde Diodorus Ichthyophagos tradit vitam per omne ferre tempus ſine morbis ducere ꝙ ſimplici piſcium cibo vtantur: hinc Socrates ſuadere ſolitus erat illos cibos potuſq; vitandos qui vltra ſitim famẽue ſedandam producant appetentiã. Cauere præterea oportet ne nimia feſtinatione deiiciatur: ne deſiderium edendi: quæ eſt peredia & Orexis modũ excedat. Conferret igitur ſanitati conſeruandæ: & ciborum minutatim illa diuiſio: quæ facit vt calor facilius conficiendo expediat: vt Ariſtoteles autor eſt: & a cibo ſeſe ſubtrahere cuius exceſſus corpori putrefactionem inducunt. Auicẽnas vehemens inquit repletio in qualibet diſpoſitione vitanda: ſiue ex cibo: ſiue ex potu procedat: quæ crapulæ nomine quandoq; ſignificatur: Sumpto autem cibo ab omni corporis cõmotione vehementi: & animi mentiſq; agitatione horis ad ſummum duabus ſuperſedendũ eſt: mos domeſtica tractare: & ſi altius ſol pgreſſus lõgioribus dieb⁹ noctem terræ vmbrã tardauerit meridiari: ideſt meridie dormire: præcipue ſõno gete placidiſſima

Cõcoqre ſomno
Forenſia
Exercitatio
Equitatio
Pugillatorius follis
Pila trigonalis
Domuitio
Cõdimẽta
Peredia
Orexis
Ciborum Exceſſus
Crapula
Nox
Meridiari
Somnus

ſponte ſubrepére:Illoq; citule fugato ad animi relaxationem : non (vt aleones)ad auaritiam teſſeris & alueolo:ſiue latronibus inſidioſis:pictiſue tabellis ludere:vel cellam librariam intrans legere : vt plus ſciat & melius poter it:hinc domo exire ad venationẽ: vel ad negocia:reuertiq; poſtea & mẽbra prius mẽſa dapib⁹ frugaliter inſtructa:deinde lectulo ſplendide delicateq; ſtrato ſaltem poſt ſeſqhoram a cœna recreare:quod ciuile erit & pſperrimæ valitudini cõſeruandæ plurimũ conducet.Sed in primis & ante oĩa obſeruet qui diutius qui conſtãtius valere & viuere cupit:ne paſſerculos ne gallos gallinaceos imitetur:qbus coitus ẽ frequẽtior:Hippocrates diuina vir ſcientia coitũ venereũ morbi caduci ſpeciẽ exiſtimauit. Et Cantes mihi pauus paternus iuriſcõſultiſſimus ac philoſophiæ nõ ignarus:interroganti p iocum quãdo coeundũ eſſet ſerio reſpõdit: Cum te ipſo fieri volueris infirmior:poſſem multorũ ad id citare teſtimonia:vnũ hoc cornelii celſi:vt modeſtiæ ppinquius nõ omittẽdum:cui adſtipulat Petrus aponẽſis cõciliator:Cõcubitus neq; nimis cõcupiſcẽdus neq; nimis ptimeſcẽdus eſt:rarus corpus excitat frequẽs ſoluit.Idem iterdiu peior eſt:noctu tutior:ita tamen ſi neq; illum cibus:neq; hunc cũ vigilia labor ſtatim ſequitur. Sed & idem Cornelius hyeme inquit Venus non æque pernitioſa eſt:Vere tutiſſima:nec æſtate nec autũno vtilis:tolerabilior tamen autũno:æſtate vero ſi fieri poteſt ex toto abſtinendum eſt.

Pecten quo capillus explicatur.Galphurnius in bucolicis Nais & iplicitas comebat pectine comas. Capilli enim a quibus capillitium & capillamentũ pectendi ſunt præterea ſemel i hebdomade lixiuio ſaponeq; lauãdi ad ĩmũ ditiã tollẽdã ex humiditate pueniẽtẽ q̃ pediculos in aliquibus generat:nã ſemper humidũ eſt caput pter cerebrum quod humiditate abũdat Vnde & capillos habet:vt ſcribit Ariſtoteles in problematis:& in ſecũdo de partibus aĩalium. Sunt tamẽ qui uel ad ſanitatẽ: uel ad crines denigrãdos caput nõ lauẽt:primã capilloꝝ tincturam Medea vt eſt apud Euſebiũ euangelicæ ppationis decimo excogitauit:Cõmendatur epapherẽſis a mollibus coma gradatim formata: oportet & illos tõdere:barbã quoq; radere italico ritu quæ & ueſtis: Vñ ĩueſtes dicunt:& ueſticipes Ad hæc parãdus eſt tõſor cũ nouacula & forpiculis:qb⁹ ẽt ungues ſecat:vñ Reſegmia cadũt:&vibriſſas pilos e narib⁹ tollit. Tõſores ipſi i Italiã e Sicilia venere poſt Romã cõditã ãno q̃dringẽteſimo qnquageſimo q̃rto:adduxit.P.Licinius Mena:autor Varro:antea intonſi fuere.Ouidius in faſtis:Hoc apud ĩtonſos nomẽ habebat auos:Primus oĩum radi quotidie ĩſti

Aleones
Lectio
Coitus
Cantes
Grapald⁹
Cõcubit⁹
Coitus
Nocturn⁹
Diurnus
Capillitiũ
Capillamẽtum
Pediculi
Capilli
Denigratio capillorum
Epapherẽſis
Tondere
Radere
Veſtis
Inueſtis
Veſtipices
Tonſores
reſegmia
Vibriſſæ
Radi quotidie

tuit africanus ſequens Diuus Auguſtus cultris uſus eſt: Poſt annos
autē ter ſeptēnos flore genas ueſtit iuuenta: vt eſt apud Macrobiū
Barbati & Cenſorinū. Nos tamē ante vigeſimū barbatos uidimus: Pube-
Puberes ſcere uero quarto decimo teſtis eſt Aphrodiſæus Chalcidius in Thi
meo Platonis: & iureconſultus. Pecten itē quo utunť textrices: Oui
dius: Illa etiā ſtātes radio percurrere tellas Erudit & rarū pectine dē
ſat opus: Pectē quoq; raſtellū: Idē. Hoc modo uerebat cū raro pecti
Plectrum ne pratū: & cratē notat dētatā ſtilis ferreis. Pectē ēt plectrū quo in
citharis pulſandis chordas tāgimus: Silius dulcius Oeagrios pulſa
bat pectine neruos. Et pectines piſcium genus ſunt qui ſaliūt & ex-
tra undas uolitant ſeq; ipſi carinant. Horatius. Pectinibus patulis
iactat ſe molle tarentū. Pectines itē e ferreis ſtilis qbus ad linū eno
dandū ad lanā canabē ac ſtupā explicādā utunť reſtiarii ī primis la-
Hami narii & domi fœmellæ. Pli. ī. xix. hamos appellat lanā de lino loqns
Pectiť iqt ferreis hamis. At ī noīe pectē diciť ſub umbilico pilis hir
ſutus. Iuuenalis Inguina traduntur medicis iam pectine nigro.

Sudariolū SVdariū linteolū diciť ad ſudorē tergēdū unde nomē &
diminutiue ſudariolū quo nares emūgendas purgamus
Catul. ad Marrucinū. Nā ſudaria ſethaba ex hiberis mi-
ſerūt mihi muneri Fabullus & Veranius: hæc amem ne-
ceſſe eſt. Itē R emitte pallium mihi meum quod inuolaſti ſudariūq;
ſethabum: Suetonius de Nerone fugiente ex urbe. Adopertoq; ca
pite & ante faciē obtēſo ſudario equū aſcēdit quatuor ſolis comitā-
tibus: & mox: ligato circa collū ſudario pdierit in publicū. Cōmen
Rhemēſis tela datur e Rhemēſi tela ſubtiliſſima ex lino a rhemis populis galliæ q
adhuc extāt cōmunicata quoq; aliis galliæ populis textrini gloria.

SPeculum quod in eo homines imaginē ſuā immo ſe ip-
ſos ferre aſpiciūt ex verbo antiquo: Macrobius de Hor-
tenſio: fuit enim ueſtitu curioſo & vt bene amictus iret
faciem in ſpeculo quærebat: vbi ſe intuens togā corpori
ſic applicabat vt rugas nō forte ſed induſtria locatas artifex nodus
aſtringeret. Tranquillus in caligula: Vultū ad ſpeculum compone
Inuentum ſpeculum bat in omnem terorē ac formidinē. Seneca in quæſtionibus natura
libus inuentū fuiſſe ſcribit: vt homo ſe ipſum noſceret: deformis in
ſpeculo intelligeret quicquid corpori deeſſet redimendum eſſe uir
turibus: formoſus vt ī famiam vitaret: iuuenis vt flore ætatis: admo
Tēpus diſcendi neretur: illud tēpus eſſe diſcendi & fortia audendi: ſenex vt indeco
ra carnis deponeret: & de morte aliquid cogitaret: ad hoc rerū na-
Naturale ſpeculum tura facultatem nobis dedit noſmetipſos videndi: fons cuiq; per-
lucidus aut leue ſaxū imaginē reddit. hinc Socrates diſcipulos ſuos

ſpeculis vti uoluit: autore Laertio vt qui formoſus eſſet curaret im-
pendio: ne dignitatē corporis malis moribus dedecoraret: qui tur
pis operā ſedulo daret: vt uirtutis laude turpitudinē tegeret. At De Speculis
moſthenes græcæ princeps eloquētiæ ante ipſū ſpeculū quaſi ante Formoſus
magiſtrum cauſas meditabat: & a ſpeculo (quod nos cum orandū notet
eſt ſæpicule facimus) pronūciandi cōgruentiam petebat. Specula Specula
autē quæ primū ſydone inuenta ſunt: optima apud maiores fuere primo.
brundusina ſtanno & ære mixtis: nam ſtānum uitro additū lucida brūduſina
reddit vt ſcribit Aphrodiſæus. Prælata mox ſūt argētea: primus fe Argentea
cit Paſiteles magni Pompei ætate nuperq; credi cœptū eſt certio- primo
rem imaginem fieri auro appoſito auerſis: Caua ſpecula maiorem Caua ſpe-
iuſto imaginem repreſentantia: ſi aduerſus ſolis radios teneātur ap cula
poſitum fomitem accendunt. Fiunt & paruula quodammodo ſpe
cula e uitro quibus ſeniores præſertim utuntur: vt clarius uideāt &
melius: cū oculis adhibita res maiores oſtendant ocularia triuiales Ocularia
litterati conſpicilia dixere & Specilla. Cōſpicilia

Auriſcalpiū eſt ſcalpendis auribus & ſordibus extrahen-
dis accomodatū: ueluti dētiſcalpiū dētibus. Martialis in Dētiſcal-
apophoretis de auriſcalpio pmiſſo lēmate. Si tibi moroſa pium
prurigine verminat auris Arma dam⁹tātis apta libidini-
bus. Item de dentiſcalpio. Lentiſcum melius ſed ſi tibi frōdea cuſ-
pis Defuerit dentes penna leuare poteſt. Dentifricium uero medi
camē eſt ad dētes potiſſimum dealbādos: quod fit e pumice: cad-
mia cinere cornu ceruini: & ſale armoiaco: vt ſcrib. Gale. in pharma
ceuticis. ſed nobilius ex margaritis in pollinem reductis.

Vnguēta e diuerſis vnū odorē ſortita ſunt autore incerto
cū prius per ſe flagrarent ſingula: veluti opobalſama ſta
cte: Moſchos qui uulgo muſcus: Ratio faciendi duplex
vt inquit Pli. in. xiii. Succus & corpus: ille olei fere gene-
ribus. hoc odorib⁹ cōſtat: illa ſtymmata hæc hediſmata dicūt. At e Stymma-
ſiccis odoribus diapaſmata. Nā feces magmata nominat. Iliacis tē ta
poribus nō fuere. Primū quidē ſe inueniſſe refert caſtris Darii expu Hediſma-
gnatis Alexādrū ī reliquo apparatu cœpiſſe ſcriniū vnguētoꝝ nec ta
cōſtat quādo primū romæ penetrauerint: Antiocho certe aſiaq; de Magmata
uictis urbis anno quingēteſimo ſexageſimo quīto. P. Licinius Craſ Diapaſma
ſus Iulius Cæſar cēſores edixerūt ne quis vngēta venderet exotica: ta
q̄ ſunt externa. At poſtea uoluptas vt honeſtiſſima ē admiſſa: adeo Exotica
vt lini nō ſolū: ſed perfundi qdā uoluerit. L. Plotiū pſcriptū a triū
uiris ī Salernitana latebra odor vngēti pdidit. Vidimus īquit & ve
ſtigia pedū tingi quod. M. Othonē mōſtraſſe Neroni prīcipi fere-

bant. Primi aũt Parthi (vt aiunt) cõmendandi halitus gratia odora
mẽtis vſi ſunt. In alabaſtris optime ſeruãtur ſupuacui pfecto luxus
habenda: illico enim expirãt & voluptate aliena parant: nã qui odo
rem gerit ipſe fere nõ ſentit: hinc Socrates ĩ balneis pedes vnxit in
aerem a capite vnguentũ ſpirare dicẽs: a pedibus vero ĩ nares pro-
uenire. Vtimur his & hac noſtra tempeſtate: ſed pſertim puluiſculis
Cyprius puluis — ĩter quos Cyprii cõmẽdant: & liquorib⁹ odoratis: Apud antiquos
ẽt mortuis adhibita ſunt: vnde exiit illud Ennianũ Tarqni corpus
bona fœmina lauit & vnxit: & Maronis muſa cecinit: corpuſq lauãt
Myra — frigẽtis & vngũt. Plini⁹ de vnguẽtis ſcribẽs: honos hic ad defũctos
Myropola — ptinere cœpit: Græci Myra dixere a qb⁹ myropola vẽditor: Myropo
Myropolium — liũ taberna: & Myrotheciũ vnguẽtoꝝ repoſitoriũ: nomẽ acceperũt.
Myrothecium — ARcam & hypocoriſticos arculam vt Varro ſiue arcellam
vt Põpeius: dictã exiſtimant q ab ea clauſa arceãt fures:
nã qcũq in ea fuerint dũmodo recluſa non ſint tutiſſime
Arcula — habent. Arcas & mẽſas argẽteas primũ habuiſſe Helio-
Arcella — gabalũ ſcribit Lampridius: ex græco Capſas vocitamus & diminu-
Capſa — tiue capſulas & capſellas: dicimuſq capſas librarias: numarias: fari-
Capſula — narias: veſtiarias: in quibus libri: nunumi: farina: veſtes continent.
Capſella — VEſtis a vellando vel potius vt. M. Var. ſentit a vellere no
Vellus — men mutuat: quod eſt vniuerſæ ouis lana ſic dictũ q an-
te tonſurã lanã vellebant vt idẽ tradit in re ruſtica: gene-
rale eſt vocabulũ oĩum quibus corpus tegitur. Sed & ſtra
Veſtimẽtũ — gulas veſtes dicim⁹: veſtimẽtum vero veſtis pars aliqua: vt placuit
Veſtium noĩa — Põ. Veſtium noĩa alia a forma: alia ex græco: multa a colore: nõnul
la aliis a cauſis ſunt deducta. Vt Cyclas: Diplois: obola amethiſthy-
Endromiſ — na: endromys: multicia: Rhenones: Pelliceæ: ſaraballa. Monocoris
rhenones — dibapha: purpurea: cõchyliata q Oſtrina ab oſtro: Tyriãthyna: hya
cintina: roſea: coccina ianthina: violacea: Leucophea. Noegium.
Balia: chlorea. crocota: chlymis: læna quæ chlæna. ſagum. lacerna.
Epheſtris — epheſtris quæ vt plurimũ diuiſa ſupinducit armis. Paludamẽtũ. ſyn
Cymatilis — theſis. Scutulata ſcutulas Vndulata quæ fere Cymatylis vndas vt
Scutulata — Symbalota. Virgulata virgas lineaſue exprimentes. Polimita. pexa:
Vndulata — cui cõtraria Depexa trita. amiculum. ſtrigium. lanerum e ſuccida la
ſymbaleta — na. Biſſacia. maſtrucæ. colobia. Ependytæ. epitogiũ. palium. phry
Lanerum — gia. attolica. galbanũ. prætexta. clauus vñ latus claus ſenatoribus.
Lat⁹ calu⁹ — trabea. toga. Poderis. Reciniũ: peplum: ſtola Talaris & fœminea
Stola — quam ambit limbus vel inſtita. cucullus. penula ad itur & pluuiam
Limbus — quæ ſcortea. Mantellis. forenſia. Dalmaticæ. ſuparum. tunica. ca-
Inſtita — myſia. ſubucula. ĩteruala. intuſium. caligæ. tibialia. ſuccinctoria pe-

rizoma cāpeſtre quod ſubligaculū. Braccæ. Chotumꝰ ſoccus & di-
minutiue ſocculus. Crurules. Pedules calopodia Calones ue Feſto
Pōpeio e ligno. Pātophilæ. Phæcaſea. Baxeæ. Partitii quaſi paten-
tes. Calceus ſolea ſandaliū & cōpluria alia. Inter quæ ſunt uerſicolo
res uarios colores referentes qualibus nunc per æſtatē ſericis uti-
mur. Quæ ſecūdo bello punico mulieribus oliū Oppia lege vt ſcri-
bit Liuius & Valerius maximus interdictæ ſunt: eſt Petaſus. Tiara.
galerus. eſt pileū: eſt capitiū quibus capud tegit̃ eſt Torax qui uel
laneus ſiue argēto auroq; intextus aut bābacinus ſericuſue a nobis
ſuperponit̃ Camyſiæ & ligulis ex aluta tenui pelle cōcinnata æratis
capitibus adnectitur caligis: licet manicatus ſit. Iuue. Viridē thora
ca iubebit afferri: & Sueto. ſcribit Augu. Cæſarē uſum laneo ſubuc-
culæ Thorace: aliter fortaſſe interpretabūtur id uerbum nōnulli: &
& huic ueſtri magis aptū magis quadrās nomē excogitabūt: Diſce
re meliora nō pudet: melioribus cedere nō erubeſcimus: nā igenue
ſcribimus: & iuxta illud Priapi Nos uappæ ſumus & puſilla cluti ru
ris numina. Parturiant: ſi qd elegantius cōceperit. Difficile equidē
ſcio īmo difficilimū eſſe nō diffitebunt̃ ueſtibus dare nomina: præ
terea & rebus pluſculis quibꝰ hodie vtimur: cū quædā in totū ab an
tiquo ritu a ueteri forma quædā ex parte immutatæ ſint a nobis: &
mutatæ in dies mutent̃: Ita vt ī ueſtibus diuinādum ſit: niſi uolue-
rimus noua formare uocabula quemadmodū & noua induimus &
mutamus gña ueſtiū. Qui hodie eſt cycladatus cū fimbriis: in cra-
ſtinū erit ſine his cū ſcapulari tunicatus: mox lacernatus: īterdū to-
gatus: aliquādo ſemitogatus: nūc patagiatā ueſtē ſumet Ezomidā
nūc ſine patagio manicatā ſiue manuleatā. Sunt enim ueſtiū quæ-
dā manicatæ: aliæ ſine manicis: has Ezomidas illas cheridotas græ
co nomine appellamus: nōnulli machrocheras: manicatis & maxi-
me ultra brachia & uſq; in primores manus vti Romæ atq; in omni
latio indecoꝝ fuit: vnde Africanus Pauli filius. P. Sulpitio Gallo
inter reliqua quæ illi obiectabat illud quoq; probro dedit: ꝙ tuni-
cis uteret̃ manus totas operiētibus: & apud Vergilium Romulus
latinus vitio dat phrygibus ꝙ manicatas veſtes haberent: nam in
quit & tunicæ manicas & habēt redimicula mitræ. Scapularis uero
a ſcapulis quas tegit nomen accepit. At patagium ipſum dicetur
quod ad ſummam tunicam aſſui ſolet: Fimbriæ circa imas extremi
rates: In uſu apud oēs fere magis ſunt lanea ueſtimenta: Bombici-
na etiam olim nobilium nunc quoq; infimoꝝ ſine ulla diſcretione:
quæ ſerica: a ſerico quod depectunt Seres populi nominantur ſi-
ue a uermiculo qui Ser dicitur: ſicut Bombacina a bombice: Sunt

Penula
Scorta
Cāpeſtre
calopodia
Sādalium
Verſicolo
res ueſtes
Gālerus
Pileum
Capitium
Torax
Aluta
Decoctus
Ezomidæ
cheridotæ
Manulea-
tæ
Madro-
cheræ
Scapularis
Patagium
Fimbriæ
Rōbicina
quæ
Serica
Sericum

Bōbices enim Bombices uermiculi ex quib⁹ Necydalus aranearū more fila
Necydal⁹ emittētes ad ueſtes luxuſq; mortaliū: Prima hæc retorq̃re rurſuſq;
texere inuenit ī Coo mulier Pamphile: In Ceo vt Varro: nō fraudā
da gloria excogitatæ rationis vt denudet fœminas ueſtis bōbicina:
Papiliōes apud nos ad prolē ſeruati ī papiliones exeunt qui oua parturiētes
emoriunť. Hæc Aprili mēſe īter mām̄as a mulieribus habita ꝑ pau
culos dies uermiculos educunt: qui follis celſi arboris in ſtoriis pa-
pyraceis nutriti creſcunt ad minimi fere digiti magnitudinē clariq;
& trāſlucidi facti cōportanť ī ramulos geneſtinos ubi pēſa euomē-
tes illa nidulo ouatæ formæ quo īcludunť circūdāt: poſtea ſole ſica
holoſerica ta arte ad fila trahūť: e q̃bus varie ī fectis ueſtes plurifariā & texunť.
Subſerica & cōponunť. Primus Heliogabalus īperator Holoſerica ueſte uſus
Luxuria eſt: cui cōtraria eſt Sub ſerica nō ī totū ſerica: In ueſtibus apud ma-
in ueſtib⁹ iores luxuriā percrebuiſſe īter cætera indicio eſt exēplū. L. Luculli de
quo apud Plutarchū & Horat. ī epiſtolis. Plini⁹ quoq; aſſerit Agri-
pinā Claudii prīcipis uxorē edēte eo certamē nauale īdutam fuiſſe
paludamēto auro textili ſine vlla alia materie: Veſtimēta ipſa ad cor
Zonæ pus fere omnia Zonis aſtrīgimus: ī quib⁹ aurū & pecuniā portarūt
ātiq; vt oſtēdit. C. Graccus apud Aul. Gelliū ī noctib⁹ Atticis. hinc
dicebat Alex. Seuerus īperator: Miles nō timet niſi ueſtitus calcia-
tus & ſatur habens aliquid in zonis: Suetonius in Vitelio zona ſe
aureorum plena circundedit. Apul. in. vii. Præcioſiſſimis moniliū
Aurū mo & auro monetali zonis refertis incīcta: & ī Euāgelio Nolite poſſide
netale re aurū neq; argētū neq; pecuniā ī Zonis veſtris inquit Ieſus Salua-
Marſupia tor: ad has noſtri Maruſpia folles paſceolos & crumenas ſcorteas ſi-
Crumenæ ue ſericas argētoue & auro īterteχtas ad numiſmata portāda appē
Fibulæ dunt: his fibulas ex ferro orichalco auro & argēto addimus ad ue-
ſtē ſubligādā: uñ Fibulare cīgere & diffibulare diſcingere & fibulā
Bullæ reſolueř: Stati⁹ ī Thebaide: torto chlamydē diffibulat auro: Bullas
Bullulæ ēt ad ornatū: quæ & diminutiue Bullulæ dicūť: vnde Zona Bulla-
ta & balteus bullatus. Sunt attamē Cingula q̃ nodo tm̄ facto idem
operenť: Veſtes aūt ipſæ æſtate præſerti diligēter inſpiciendæ ſunt
Veſtipici mouēdæ ex arculis & excutiēdæ ꝑ ſeruos ueſtiſpicos quib⁹ illarū cu
ra eū credita: ne tineis pabulū ꝓbeant: nā in lanis & q̃buſuis lanitio
cōfectis puluerulētis maxime naſcunť tineæ īpēdio rodētes vt ſcri
bit Ariſtoteles. Inſtrumentū ad hoc habere ſolent vel e lobis milii
Scopina indici uel ex ſetis ſuillis Scopinā quam uocitant: velut antiquiores
Muſcariū muſcariū bubulū ex bouis cauda: de quo Martialis.
Bubulum Sordida ſi flauo fuerit tibi puluere ueſtis
Colligat hunc tenui uerbere cauda bouis.

M Vſcaria inſtrumēta ſunt abigendis e menſa muſcis aptiſ
ſima: pretioſiora texuntur e cauda pauōis. Hic epigram — Pauonii
mata, poetæ de muſcario pauonino extat diſtichō. Lābe — Muſcarii
re quæ turpes ꝓhibet tua prandia muſcas Alitis eximiæ
cauda ſupba fuit. Propriꝰ ſūt mihi pauonis caude flabella ſupbæ
Flat bellū enim dicit quo & muſcæ: fugant & uentulus excitat in ni — Flabellū
mio calore ꝑ æſtatē his qui i conuiuio aut alio quouis loco & tēpore
ſudāt. Teren. i Eunucho Venit vna heus tu Daue: cape hoc flabel — Sudor
lum & uentulum huic facito dum lauamur: Ouidius in arte. Pro
fuit & tenui uētos mouiſſe flabello: Hoc autē miniſterium eſt delica
torum ſeruorum: vt ſcribit Donatus: Sudor ipſe nihil aliud eſt q̄
excrementum uagoris humidi: vt ex ponit Ariſtoteles: Muſcæ au — Muſcæ
tem inter inſecta animalia numerantur græci Entoma uocant ab in — Inſecta
ciſuris quibus diſtincta ſunt eorꝫ corpora tenui fiſtula coherentia: — Entoma
Caninam muſcā Cynomyan dicemus: nam Mya muſca eſt: vnde — Myca
Myagrus deus muſcarꝫ a ueterib' noīatus: nec mirꝫ cū moleſtiſſi — Myagrus
mæ ſint ſi deū q̄ illas abigeret coluerūt. Sūt & Muſcillæ paruæ mu — Cynomia
ſculæ quæ in vinaceis per autūnum naſcentes: & veluti ſemiarpyiu — Muſcillæ
le muſtea pocula fædātes i mēſa ad brumā merito nō perueniunt.

C Aniſtra & caniſtella e viminibus ſalicis amerinæ vel ſan
guinis iter frutices: ciſtulas & panariola dicere poſſum? — Caniſtella
in quib' reponūtur per miniſtros: quæ cœnæ ſuperfue — Panariola
runt. Horat. Multaꝗ de magna ſupeſſent fercula cœna. — Ciſtulæ
Quæ procul extructis inerant heſterna caniſtris. Hiſdē etiam panis
imenſam portabat apud antiquos: nō aūt vt nūc argēteis vaſculis:
vt refert Donatus enarrās illud Vergilianū: Cetereꝗ caniſtris ex
pediūt: Græci cana appellāt: hinc a latinis caniferæ mulieres dictæ: — Cana
quæ caniſtra capite geſtant ſæpicule ſupponētes id quod Ceſticillū — Caniferæ
a& rculūnoīatunt Et Ciſtophoros ciſtifera græce nuncupatur. — Ceſticillus

S Copæ raro enicos ideſt ſingulariter ſcopa iſtrumēta ſūt — Arculus
ex ulice: ruſco: tamarice: & id genus cæteris fructib' ſco — ciſtophorus
pandis pauimētis: amouendis araneaꝝ telis e parietib'
laqaribusꝗ idonea. Plau. in ſticho Munditias volo fieri — Analecta
hic ferte h'uc ſcopas, ſimulꝗ harundinē: vt operā omnē araneaꝝum — Vlex
perdam: & texturam iprobam: Deiiciāꝗ earum omnis tellas Mar — Tamarix
tialis i Apophoretis: In precio ſcopas teſtatur palma fuiſſe. Sed pre — Ruſcus
cium ſcopis nūc analecta dabunt: Analecta ipſa quiſquiliæ ſunt ci
borū: quas ſub mēſa cadentes vt aſportare poſſint ſerui ſcoparii ver — Scoparii
rentes pauimentum colligunt. Idem epigrāmatum. vii. Colligere — ſerui
lōga turpe nec putat dextera analecta: & quicquid canes relique

runt: hinc loquens Seneca de Galphiſio ſabino in conuiuiis ſeruos
litteratos ad pedes babēte vt verſus quos referret ſubminiſtrarēt.
Suaſit illi ſatellius inquit quadratus ſtultorū diuitum adroſor: & qđ
ſequitur arriſior: & quod his duobus adiunctū eſt deriſior vt gram-
maticos haberet analectas: Seruiūt etiā ſcopæ cæteris ædium parti
bus: quæ ſcopandæ ſunt ad munditiē: prætereà ne putreſcētib⁹ ſor
dibus humidis vel ſiccis pulices & muſcæ impēdio moleſtæ naſcāt
Pulices — ex quibus ſolēt prouenire: vt ſentit Ariſt. primo de aīaliū generatio
Muſcæ — ne: vñ pulices fortaſſe a puluere appellari: Scopæ ipſæ quaſi ſcobæ
ꝙ his purgamēta veluti ſcopem educimus eſt autē propriæ ſcobes
Scobes — puluiſculus qui e lignis decidit aut alia materia cū ſcobina ideſt li-
ma tenuat: uel ſerra ſecatur: antiq quod ridiculū quis merito dixe-
rit Deuerrā deam venerabant ut bene ſcopis domū uerrere poſſet:
autor Diuus Auguſtinus in dei ciuitate: inter analecta ſunt q̄ Micæ
Scobina — dicitur: hoc eſt minima fruſtula. Vñ in ſacris lr̄is Et catelli edūt de
Deuerra dea — micis q̄ cadūt e menſa dominorū. Proprie tñ micā puluiſculū illū
qui in arena colore fulget argēteo vocitamus: a quo & panis & plu
rimarū rerum partes munitiores: quæ minutiæ: Micæ nuncupatæ
Minutiores — Ouidius puri lucida mica ſalis: Ruſcus autem ſpecies eſt virgulti
ad ſcopas: Vnde noſtrates Ruſcum dicunt quod ſcopis aut edu-
Micæ — citur: aut ſcopādū venit ad mūditiē pauimenti & teſſellati: hinc ru-
Ruſcus — ſcor verbū: & ab eo Ruſcatrices gallinæ: quas alii ruſpatrices vocāt
ꝙ in ruſcis: & pulueroſis ſoleant pedibus vnguinibuſq; ruſcari: ac ſe
ſe excutiēdo roſtello etiā aliūſq; quodāmodo ſcalpere vt palam vi-
demus. Sed quia apud nos coquina a cœnaculo longius diſtare nō
debet ab illo in culinam trāſeamus. Si nō pallato ſtomachoue con-
dimentis: ſaltem naribus inuito etiā coquo nidore ſatis facturi.

Coquina Caput. IIII.

CVLINA Dicitur coquina vt ſcribit Nonius ex
Coquina — auctori. Var. ꝙ ibi ignis colatur: locus eſt ī quo
obſonia coquūtur. Iuue. Captum te nidore ſuæ
putat ille culinæ: At coquus qui pulmēta & edu
lia condire ſolet a coquendo per c. tamē potius
Coquus — q̄ per qui notandus ſi Victorino credimus: Apu
leius de Aſino aureo; alter coquus qui ſapidiſſu-
mis nutrimentis ſuccum pulmenta condita ca-
lore mollibat: Aſiatica victoria ut refert. T. Li-
Origo luxurie — uius lib. nono belli macedonici peregrinæ luxuriæ origo in urbem
defluxit. tunc enim primum epulæ cura & ſumptu maiore apparati

cœptæ:tunc coquus uiliſſimum antiquus mancipium & æſtimatio
ne & uſu in precio eſſet:& quod miniſterium fuerat ars haberi cœ-
pta:Apud ueteres coqui in ſeruitiis doni non erant ſed ex macello
conducebant vtpote publici:quos nunc popinones a popina pu- Popiones
blica coquina nominamus ſolitos lautius & melius Auctores ſuos popina
accipere.Sed eodē noīe ganeones ſignificamus.Qui uero emit ob Aduento
ſonia & coque tradit his eſt obſonator:de quo Martialis: Dic quo- res
tus es q̄ti cupias cœnare:nec vllum Addideris verbum:cœna pa-
rata tibi eſt:habent enim diuites in famulitio qui pecuniam expen-
dant neceſſaria familiæ præparantes:quos generaliter nomine Di Diſpenſa-
ſpenſatorum ſignificamus:græci Epiſtatas vocant:Sene. Ad Luci. res
Adiice obſonatores quibus dominici pallati notitia ſubtilis eſt:qui Epiſtatæ
ſciunt cuius illum rei ſapor excitet:iuxta quā ſententiam de coquo
ꝓmiſſo lēmate Epigrāmat. poeta in apophoretis: Non ſatis eſt ars
ſola coquo ſeruire palato:Namq; coquus domini debet habere gu
lam.Qui coquinæ preeſt Archimagirus dicitur:nam græci Magi- Archima-
rion coquinam:magiron coquum vocitant. girus

IGnis dictus eſt autore Marchus Varrone a naſcendo q̄
inde oē naſcitur:nam abſq; calore nihil gigni nihil diur-
nare poteſt:unde in nuptiis adhibitus teſte Plutarcho:
apud Delon primo repertus:hinc inſula Pyrpolis dicta:
Pyr enim græce eſt:a quo Pyramis meta:Pyra lignorū cōgeries ad Pyr
cremāda olim corpora:pyromāia diuinatio p ignē: pyricauta ābu- pyrpilis
ſta ſiue ut Celſus aduſta & aduſtiōes: repertorem Vulcanū tradūt: pyramis
Diodorus uero Siculus libro.v. Vulcanum ſcribit ferri æris auri ar- pyra
genti omniūq; q̄ igne fabricant artē īueniſſe eāq; docuiſſe mortales pyroman
qua pp hanc rerū opifices oēs ſacra uotaq; huic deo maxime facien tia
tes ignē ad æternā memoriam ſuſcepti beneficii Vulcanū dixere: pyricauta
In ferula ſeruare docuit prometheus:unde in fabulis eſt ignē e cælo Vulcanus
ſubtractū dediſſe mortalibꝰ:Placet Diodoro illa quibus ignis alit Ignis
ab eo repta:Eūdē e Silice primus excuſſit Pyrodes:Tūc poſtea quia e ſilice
Silicis nō ſemp erat occaſio:inuenerūt ī caſtris exploratores: paſto
reſq; attritu lignoꝝ ignē elicere:nā terrebant lignū ligno:ſic ignē
cōcipiebāt attritu:excipiēte cū materia aridi fomitis fungi uel folio-
rum:optima eſt autē hedera quæ terat lauro laurūq; terat:ut refert
Seneca in prīo qōnū naturalium.qm̄ nō rara his ſpiramēta:q̄ hian-
tes ſunt & leues:quod ſi eēnt haberentur ut de lapidibus etiā dicit Ignarius
ignem attritu nō emitterēt ut ex Aphrodiſæi problematis hauſimꝰ Ignigeniꝰ.
cōmendant noſtra tēpeſtate lapis ad ignē quē uiuū ignariū & Igni- Lapis qui
geniū appellamus;Incuſus ferro ſcintillā emittit; quam excipit uel viuus

fungus aridus uel bambacina materia ſemiuſta: hæc ſulphuratis
trahitur ad largionem ignē ſuſcitandū: qui multo tpe in ligno iu-
niperi cōſeruatur: ita vt ſi prunæ autore Diuo Hieronymo ex eius
cinere fuerint optæ ad annū uſq; preueniāt: Validiſſimum eſt autē
elementum omnia cōuertēs in ſui naturam: Vnde uniuerſi futura
Reſolutio eſt reſolutio per ignis cōflagrationem: corpora tamen ſunt anima-
uniuerſi lium quæ igne nō abſumunť vt Salamādra illū vt uolunt inābulan-
Salaman- do extinguens. Et Ariſtoteles naturæ ſolertiſſimus indagator ſcri-
dra ptum reliquit: In cypro ærariis officinis in quibus calcites lapis in-
geſtus pluribus diebus crematť beſtiolas in medio igne naſci pēna-
tas paulo muſcis grādibus maiores per ignemq; ſalire & ambulare
Pyralis Pyrales quidā: alii & rectius ignigenas & Pyrotos ab igne uocarūt
Pyrotos a quo dimotæ protinus emoriunť: Eundem omnium reꝝ fuiſſe te-
Ignigena ſtatus eſt Heraclitus: Thales uero aquā vt ſcribit Vitruuius: Vnde
Initium Martianus: Ardebat Heraclitus: udus Thales: circūfuſus Atomis
Democrit⁹: Sami⁹ pythagoras celeſtes quoſdā nūeros replicabat.
Enthele- Ariſtot. p cæli quoq; culmina Enthelechiā ſcrupulo ſius reqrebat.
chia Epicur⁹ uero mixtas roſas violis & cæteras aportabat illecebras vo
Ignitabu- luptatū: ad igne fit ignitabulū vt Pōpe⁹ īterpratť ignis receptaculū.
lum FOcus a fouēdo locus eſt in quo ignis foueť & cinere ſer-
uať: Ouid. At focus a flāmis & ꝙ fouet oīa dictus: hinc
Foculus foculus diminutiue ꝙ ēt circūferť a teſta Teſtulæ triuiali
Teſtula ter nomē adeptus: Aul. Gel. Tum illa foculū corā eo cū
Lares igni appoſuit: & tris libros ex nouē deurit. Laribus aūt ſacer erat fo
cus: thure & floribus ibi ſacrificāte rudi illa maioꝝ antiquitate: Vn
de uernaculus ſermo focū nunc foculare nominat quaſi laris focū
Ferramētaq; quibus ligna ſuſtentatur dum ardent in foco inelegā-
Allaria ter meo iudicio quidam Allaria dixerunt quaſi ad larem parata.
CAminus dictione latina ſed triuiali ſtructura erit quæ ex-
tra parietem porecta uel in ipſo pariete producta fumū
excipit: & acceptū emittit per ſpiramenta: quæ ſupra te-
gulas elata meridiem uerſus & ſeptentrionē relinquēda
ſunt: ita fumus facilius erumpens loca nō denigrabit: a fumo īfu-
Infumibu mibulū: fumariū alii appellauere: unde in īterpretatione Herodoti
lum hiſt. octauo legimus: Immeabat autem in ædes per fumarium ſol
Fumariū niſi potius (id quod eſt) notare uoluerit locum ubi vina fumo cō-
diabantur. Mart. Improba maſſiliæ quicquid fumaria cogunt. Ac-
cipit ætatem quiſquis ab igne cadus nam vina fumo præcocem tra
hunt maturitatē & celerius uetuſteſcūt: vt ſcribit Columella: Adde
ꝙ ſatis cōſtat ātiquiores huiuſcemodi ſtructurā nō habuiſſe: ſed pa

rietibus Tubos immiſiſſe ꝑ quos circũfunderetˀ calor: quo imma Tubi
ſimul & ſumma fouerentˀ æqualiter: vt refert Seneca decimo quar⸗ Fornax
to ad luciliũ: quod ſua memoria cœpiſſe teſtatˀ At caminũ proprie Ligna
fornacẽ latine ĩterpretamur: Sedulius: de tribus pueris ĩ fornace:
Flammis ardẽte fidei extincta eſt flamma camini: Ligna uero ipſa
quæ ad ignem ſicca habentˀ amurca cõſpſa nullius fumi tedio ar⸗
dere docẽt. M. Cato & Plinius: hæc Acapna nuncupantˀ: eſt enim Acapna
fumus græce Capnos: hic genus quoddã mellis quod ad argenta
rias gignitˀ Acapniſtum ideſt a fumo purgatũ: & Capnos herba fu Capnos
maria naſcens in ſegete hordeacea: quæ lachrymas vt fumus pro⸗ Acapni⸗
uocat: De acapnis diſticho luſit Martialis in Xeniis. ligna a legẽdo ſtum
nomẽ acceperũt: quod ea caduca legebantˀ in agro qbus ad focum
uterentˀ teſte Varrone in libris de lingua latina: ad ignẽ cõſeruandũ
nulla aptior materia vnde eſt Solomonis ꝓuerbioꝝ uigeſimo ſexto Suſurro
uerißimũ illud adagiũ: Cũ defecerit ligna extinguetˀ ignis & Suſur Calo
rone ſubtracto iurgia cõquieſcũt: Eoꝝ ad culinã miniſtratorẽ calo Lignifer
nem & ligniferum nominabimus: At accẽſum ſtipitẽ ligneũ Torrẽ Torris
dicemus Poeta ambuſtũ torrẽ corneus ab ara corripit. Nonius Ti Titio
tionẽ: Apuleius Procurrit ad focũ ardentemq; Titionẽ gerens me Linnis
diis inguinibus obtrudit: alii ita diſtingunt vt Torrẽ dicãt ardẽtem
Titionẽ fumigãtem & extinctũ legimus apud Vlpianum de lega⸗
tis tertio: Cũ lignis legatis quod cõburẽdi cauſa paratũ eſt cõtinea
tur ſiue ad balnei calefactionem ſiue Dietarum hypocauſtum: ſiue
ad calcem: ſulphaurata tamẽ de ligno Titiones & alia ligna cocta Fomites
non contineri: Fomites quidem hoc eſt aſſulæ & fruſtula ex arbo⸗
rib⁹ cum ceduntur ſecuribus excuſſa contibuntur.

PRugna ignita eſt: Vergilius in moreto: Et cinis obdu⸗
ctæ celabat lumina prunæ: dicta vt ſcribit Pompeius &
Seruius quaſi perurens: Plinius ĩ. xiii. E palmis prunæ ui
uaces ignisq; lentus: carbo uero pruna fit extincta & rur
ſus ex carbone pruna: cui tũc uim ĩ eſſe maiorẽ legimus: hinc Solo
monis ꝓuerbioꝝ. xxvi. dicitˀ: Sicut carbones ad prunas & ligna ad
ignem ſic hõ iracũdus ſuſcitat rixas: Carbo itẽm genus morbi & di Carbo
minutiue carbũculus. Plini⁹ ĩ. xxvi. L. paulo. Qu. Martio Cenſori⸗ Carbun⸗
bus primũ in Italia carbũculũ ueniſſe ãnalib⁹ cõſcriptũ eſt: peculia culus
re Narbonẽſis ꝓuĩciæ malũ: quo duo cõſulares obiere cõdẽtib⁹ hæc
nobis. Eodẽ ãno Iulius Ruffus & Qu. Licanius Baſſus ille medicoꝝ
Inſcitia: hic uero pollice leuæ man⁹ euulſo acu a ſemetipſo tã paruo
uulnere vt vix cerni poſſet. Itẽ in. xxxvi. Quin & carbũculũ genus Carbun⸗
morbi quo duos cõſulares nuper abſumptos ĩdicauim⁹ querneus culus

carbo tritus cum melle ſanat. Screlos horrendus magis eſt perimit
qui corpora carbo. Eſt & carbunculus uiris morbus inde carbuncu
Fauilla lare dicitur quodã uredinis carbone exuſta: Prunã Ouidius ĩ faſtis
niuentem fauillam appellat: Seruius fauillam igne deſertam inter
pretatur apud Vergilianum illud Turbine fumantem piceo & can
dente fauilla: nam candens eo loco a candore eſt nõ a calore vt no
Candens tat Aulus Gel. hinc Petronius arbiter in ſatyris canã dixit familiã:
Scintilla Extulit ora buſtoꝝ flammis & cana ſparſa fauilla: Scintila uero pro
prie eſt quæ e ſilice cũ is ceditur exilire ſolet: hinc Poeta Ac primũ
ſilicis ſcintillã excudit achates. Ouidius quarto Faſtoꝝ. Pars quoq;
cũ ſaxis paſtores ſaxa feribãt ſcintillam ſubito proſiluiſſe ferunt: Lu
cretius Ex una ſcintilla incendia paſſim: cui adſtipulatur illud Eccle
ſiaſtici. xi. ab ſcintilla una augetur ignis: Erit igitur ſcintilla ignita:
fauilla quodãmodo cinis a fouendo dicta quaſi fouilla ꝙ ignem fo
ueat: ſiue potius quaſi flauilla a colore: nam & Pacuuius flauum di-
Flaus xit puluerẽ, ut Gellius teſtatur. Cinis autem nihil aliud eſt quã pul-
Cinis uis in quem materiæ uſte rediguntur: Is etiam Lix uocatur. Plinius
Lix in. xxxvi. conuulſa uiſcera aut cõtuſa vt Varro autor eſt: ipſis enim
uerbis eius utar lix cinis inquit eſt foci inde enim cinis luxatis potꝰ
medetur: & licet uidere gladiatores cum deluſerint hac iuuari po-
tione. Illud mirum eſt quod idem refert libro. xi. & ipſe poſt expe-
rientia didici. Muſcis ĩ humore ex animatis ſic cinere cõdantur red
dite uitam: Significat & lix aquam cineri mixtam vt ſcribit Nonius
Lixiuium quod genus nunc lixiuium nominant. Columlla libro rei ruſticæ
Lixa decimo tertio. Sunt qui culmos fabæ exurant & ex eo quod crema
Elixum uerint cinere lixiuium faciunt. Lixa uero aqua: Inde elixum aqua co
Lixæ ctum: & Lixæ qui aquam miniſtrant autore Marcello.

FOlles inſtrumenta ſunt quibus ſpiritu interueniẽte ignis
ſuſcitatur: Vergilius. viii. Alii uentoſis follibus auras ac-
cipiunt redduntq;: his utuntur ferrariæ argentariæq; offi-
cinæ: utuntur & coqui ſed paruulis ne opus ſit ignem buc
Suffitores cis inſufflare: quod qui faciũt ſuffitores dicũtur: Primus Anachar
Follis ſis ſcytha Philoſophꝰ Folles ignis ſuſcitatores ĩuenit ut refert Stra-
bo libro. vii. Follis item pila dicit luſoria ſpiritu tumefacta: de qua
Foliculus diſticho luſit Mart. in Apophoretis. Ite procul iuuenes mitis mihi
conuenit ætas: Folle decet pueros ludere folle ſenes: hanc pyctus
primo monſtrauit. Eſt a folle hypocoriſticos foliculus: hinc Tran-
quillus ſcribit Auguſtum Cæſarem omiſſis exercitationibus cam-
peſtribꝰ ad pilam primo folliculumq; trãſiſſe: nec te moueat quod
pilã nominarit & folliculum; nã apud ueteres erat & pila paganica

& trigonalis de qbus meminit epigrãmatari⁹ poeta ĩ Apophoretis

SVlphurata fomenta ſunt ad ignem excipiendũ ſulphure in ſummo oblita: vnde nomen acceperunt Martialis Hoc quod tranſtyberinus ambulator qui pallentia ſulphurata fractis permutat uitreis: His.n.permutanť trita uaſa fracta ẽt noſtra ætate. Iuuenalis de calice paraſiti: & rupto poſcentẽ ſulphuta vitro: uendunť aũt in faſciculos alligata: & gregatim permutãtur: Papinius in ſiluis. Quiq̃ cominutis permuttat uitreis gregale Sulphur: ipſum uero ſulphur cuius genera quatuor poſuit Plinius naſcitur ĩ inſulis æoliis inter Siciliã & Italiã. Sed nobiliſſimum in Melo inſula vt idẽ ſcribi in.xxxv. In Italia quoq̃ inuenitur Neapolitano cãpanoq̃ agro & ĩ collib⁹ præſertim quod e cuniculis effoſum igni perficitur. Hoc unum ſcitu dignum eſt fumum ſulphureum cõducere ad panos bombicinos præſertim dealbandos id quod Apuleius in nono oſtendit.

BAtillum e ferro dicitur quo prunas & cinerem e foco tollere ſolemus ut alio trãſferamus: Hora. Prunæq̃ batillũ: nam ut notat Porphir omnibus qui poetam illum interp̃tari ſunt fidelior: Aufidius luſcus e ſcribarũ genere in oppido fundis magiſtratũ gerens ridiculus fuit Mœcenati & comitibus Brũduſium petentibus q̃ de balneis publicis Prunas ſibi mediaſtinos: qui balneatores: miniſtri: & curatores ædium: atq̃ oĩno ruſticani ſerui abiectiora officia exercẽtes uocantur: domũ afferre iubebat: Apitius coquus de Petaſone: & armillã ingt illius cadẽti batillo uiris & melle cõtegis: Pli. de p̃banda erugine. Experimentum eius in batillo ferreo: nam quæ ſincera eſt ſuum colorẽ retinet: quæ mixta attramẽto rubeſcit: ubi p batillũ laminã ferreã nõ eſſet fortaſſe abſurdũ ĩtelligere: Legimus in teſtamẽto ueteri: Inter ignis receptacũla numerari uncinos & batilla: Batillũ item ruſtici noſtrates uocãt ferreũ ligneumue ĩſtrumẽtũ: quo ad ſulcos elices foſſaſq̃ in agris faciẽdas utunť: Ad focũ etiã in ſuppellectile Formucales interdum habenť & licet proprie fabrorũ ſint: nõ erit attamẽ abſoniũ Prunicipes hoc uerbo ſignare: Habentur & ſoliferæ furcilliæ.

COcula uaſa ænea coctionibus apta: vt autor eſt Pompeius: alii exiſtimauerunt dici ligne minuta: qbus facile catines & pulmentaria coquunť. At coctiũ olus & legumen: quod cito & breui ebullitione coquiť: Aeris uaſis ſtannũ illiniť: ſaporemq̃ edulis gratiorẽ reddit: cõpeſcit æruginẽ: & (quod mirũ eſt) põdus non auget. Plinius Album plumbum inquit æreis operibus galliarũ inuento: ita ut uix diſcerni queat ab argento: eaq̃

Mediaſtini

Formucales

Vncini

Prunicipes

Coctiuus

Incoctilia

Stanea uaſa

Caſiterũ

Incoctilia vocãt:ſed ex eo quoq; vaſcula ſtãnea dicta producuntur
Quibus ad cibaria plurifariam vtimur. Eſt autem ſtannũ plumbũ
album:quod græce caſſiterũ Vaſorũ ad coctiones alia prunis pedi
bus ſuppoſitis vel circum ahgeratis : veluti apud barbarons fere
Catena oẽs bulliunt:alia catena ex anulis pluribus fereis ad ignẽ pendẽtia
continenẽ vt flãma feruentes cibaria percoquãt. Proprie autẽ cate
na venatici canes vincti tenenẽ:vnde nomen:ſi Porphirioni credi-
mus:ſed largius ſumitur a ſcriptoribus:Seneca ad Luciliũ : vna eſt
catena quæ nos alligatos tenet amorui.æ. Plinius in panæ gytico
Traiani hoſtibus armis captorũq; regum catenis triumphum gra-
uẽ:cãtenas:ad cultũ e collo anulis aureis pẽdẽtes torques appella-
Torquati mus:vnde Torquati:olim inſignia ſtenui bellatoris & virtutis:pre-
mia: At nũc paſſim ſine vllo delectu ditiores etiã Nebulones & fœ
Torques mellæ ignobiles qbus arriſit lipiẽs fortũa torques ex arro induunt.

CVcuma vas ad coquinã. Petronius arbitrer ĩ ſaty. Iuncta
quadrato pallio Cucumã ingentẽ foco appoſuit:& mox
Tum illa etiã carnis paululũ delibat:& dũ coæquale na-
taliũ ſuorũ ſinciput in carnariũ furca reponit : fracta eſt
putris ſella q̃ ſtaturæ altitudinẽ adiecerat:anũq; pondere ſuo deie-
ctam ſuper focũ mittit:frãgitur ergo ceruix cucumæ:ignẽq; valeſcẽ
Cucuma tem reſtinguit:ſimilis(vt opinor erat)erat teſte quã Apitius & Mar
teſta tialis Cumanã nominant ex terra rubra a figulis rota formatã. Inuẽ
tũ autẽ fuit Dibutadis ex rubra terra vaſcula fingere:q̃ teſtarũ no-
mine ſignificamus. Vnde amphoræ ſiue cadi:Metretæ quadrãtalia
ue: & lucernæ ex argilla etiam antiquitus cũ fierent teſtæ vocitatæ
Ampho- græci teſtam modo ceramion:modo oſtracon dixere:hinc oſtraciſ
rae mum exilii genus nos teſtularum exilium interpretamur.

Teſte CAcabus vas eſt teſte Var. Quo tuceta carnes & pulmen
Metretæ taria coquũtur. Apitius:capita porrorũ ſimul elixabis in
Ceramiõ Cacabo nouo:ita vt aqua ad tertiã deferueat : cõmendã
Oſtracon tur apud nos vt optimi e lapide cauato : quibus ẽt vſos
Oſtraciſſi veteres ſatis notũ eſt. Plinius.xxxvi. In ſyphno lapis eſt qui cauatur
mus tornaturq; in vaſa coquẽdis cibis vtilia:quod in Comẽſi Italiæ lapi-
de accidere ſcimus. Primus Heliogabalus Cacabos argenteos ha-
buit:vt ſcribit Lampridi⁹. Antiochus quoq; uaſa ad vſũ culinæ argẽ
Papilones tea cõparauit:hic ẽ Antiochus qui clauos aureos crepidis ſubiecit:
Pulmenta q papiliões ſiue poti⁹ tabernacula & tẽtoria textilib⁹ ſigillis adorna-
ta cõſtituit:Pulmẽta ipſa a pulte antiquiſſima nomẽ accepẽrũt Pli.
Puls xviii. Pulte nõ pane lõgo tpe vixiſſe Romanos manifeſtũ : qm̃ inde
& pulmẽtaria hodieq; dicunẽ. M. Varro ĩ libris de lingua latina:qd

edebát cũ pulte ab ea pulmentũ:ut Plautus hinc pulmẽtariũ dictũ Horatius. Tu pulmẽtaria quære ſudádo: Apuleius porcorum pullorum piſciũ & eiuſmodi pulmẽtorum largiſſimas epulas: græci Edeſmata: & Edeatræ inquit feſtus qui p̃ſunt epulis regiis': At Tuceta nõ ſiue carne cibaria: Fulgentius placiades cibos regios interpretatur.

Edeſmata — Edeatræ — Tuceta

OLla ſiue aula uas figlinũ orificio patẽte quo a paupiorib⁹ maxime cibaria coquũtur. Vnde Mart. Imbue plebeias clufinis pultibus ollas Plau. in Amphytrione: optimo iu re ĩ frigat aula cineris ĩ caput. M. cato ĩ aulã ĩdat & aquã puram coquatq;. hinc aulicoctia antiq exta dicebát: quæ in ollis co querentur ideſt elixa: & auxillã Ollam paruulam: vt autor eſt Pompeius: Ollam pedes habentem ſiue potius ferreum inſtrumentum Tripes: ſuper quod Olla ad ignem vt ferueat habef græca dictione Chytrapodem appellauerunt. Aula Item prĩcipum domus. Se neca notiſſima uoxs eſt eius qui ĩ cultu regum cõſenuerat cum quidam illum interrogaret quomodo rariſſimam rem in aula conſecu tus eſſet ſenectutem iniurias inquit accipiẽdo & gratias ſæpe agen do. At caulæ ouium ſunt receptacula: Martianus: Et matutina greges quatiunt in paſcua caulas: a cauo caulæ dictæ antiquitus enim ante uſum tectorũ oues in antris claudebant auctor feſtus.

Aula — aulicoctia — Auxilla — Tripes — ferreum — Chytrapodes — Caulæ

AHenum ex ære ductili uas proprie caldarium notat: quo aquæ bulliunt. hinc poeta: Littore haena locant alii: ubi exiſtimauit Seruius Ahenum locatũ ad aquã calefactien dã qua lauarẽtur: Nã heroicis tẽporibus carne non ueſcebatur elixa: ſed toſta: vñ paulopoſt: Subiiciunt uerubus prunas & uiſcera torẽt. Paulus iuriſcõ. de fundo inſtructo ſcribit paulum in ter ahenũ quod ſupra focũ pendet & cacabũ differre. Nã hoc inqt pulmẽtariũ coquit: in illo aqua ad potandũ calefit. Caldã enim vt diximus & frigidã ãtiqui cœnis adhibuere: Lebes quoq; uas æneũ erit ad uſus coquinæ hinc Ipnolebetẽ Caldarium vas græci: quod nos miliarium uocamus: at ahenulum uas ex ære paruum.

Caldariũ — Cacabus — Lebes — Ipnolebeſ — Miliarium — Ahenulũ

VRnarium genus eſt menſæ quadratæ ſic dictũ ut refert. M. Var. q; urnas ibi potiſſimũ, habebãt ĩ culina cũ aqua poſitas: id nõnulli e ligno faciũt: qdã marmoreũ: apud nos plurimi lateritiũ extruũt foramẽ p quod aq̃ effluat relicto: ac ſuper id eſcaria uaſa epulis vncta p ancillas lixas ue calida lauanẽ: nõ ſine manipulis e iunco aſpero uel ſcopulis e lobis milii Indici cõcinnatis: vnde lauatrinã (quod antiq domeſticũ balneũ) rectiſſime appellabimus. Prætérea aquariũ & hypocoriſticos aqua triolum: quod & in cubiculis & in tricliniis cum dignitate & elegã

Manipuli e iunco — Scopulæ e lobis — Lauatrina — Aquariũ — Aquatriolum

Situlariū
Vrna
Naſiterna
Situla
Hydor
Hydria
Hydro-
mel
Peluis
Hydropo
tes
Hydroma
tia
Hydrauli
ca organa
Lecanæ
Lecano-
mātia
Axinomā
tia
Captrono
mantia
Onyco-
mantia
Sciomātia
Necromā
tia
Penis
Spongiæ
Spōgiato
res
Panes
Piperati
Aluei
Alueoli
Monoxy-
la
Excalda-
tio pueri-
lis

tia fabre politum fieri poteſt ad uſus plurimos: vulgò noſtrates Situlatium a ſitula nominät: Eſt & urnarium balnei: vt iam dictum eſt ab urna uaſe aquario: quo vt naſiterna: vt ſitula: per lixas ad culinã aqua miniſtratur. Hæc græce hydria cum hydor aquam latine notet. Vnde hydropiſis morbus: hydromel aqua mulſa: Hydropotes aquæ potor: vt tota vita Caſſius & Apoloni⁹ Tyaneus: Hydromātia diuinatio per aquas: & hydraulica organa machinæ ad aquam hauriendã a Creſibio excogitatæ. Pelues uero quibus uaria pluunt eas græci Lecanas uocãt: Vnde Leconomãtia q̃ peluibus fit diuinatio: ſicut quæ ſecuribus Axinomãtia quæ per ſpecula Caroptomantia: & ex unguium in ſpectione Onycomantia: quæ ludibria etiam noſtræ foemellæ & ruſticulæ in primis obſeruant. At Sicomantia erit per umbræ tantum euocationem Necromantia non ſine cadauere: quas viri alioquin magnanimi pallentes uix peragunt.

PEniculi quibus uaſi tergere ſolent ſic dicti ꝙ de ſpōgiaꝝ genere peniculo ſiue quod de caudarum extremitate fiebant: nam penis cauda eſt a pendendo. Peniculis etiam calciamēta tergebantur autore Pompeio: vt nunc ſpongis quæ ueteribus etiam ad menſas emaculandas ſeruiebãt. Martialis. Hæc tibi ſorte datur: tergendis ſpōgia menſis Vtilis expreſſo cū leuis imbre tumet. Vñ ab Apitio ſpōgiaꝛ dictū ſpongia extergere: At nos panes ex melle aromatis citreiſꝗ malis prius cōditis in ſpeciem totti orbis cōcinatos Spōgiatos uocamus: & piperatos: quos modo adguſtula modo ſecundis menſis adhibemus.

COnchæ uaſa ex ære ligno uel argilla ad culinam parantur; cōcaue ſunt & patulæ quemadmodum piſcium quorumdam conchæ a quarum ſimilitudine appellatæ creduntur: Plinius rurſus nudantur deinde lauatur in conchis: alio nomīe alueos & alueolos dicimus: & p̄ſertim ī longū porrēctos ligno excauato: vt monoxyla ad lotionē ēt pueroꝝ cū primū nati ſunt ahdibiros: vnde: apud Iulium Capitolinū legimus Cū in cæſareana familia paruuli in teſtudineis alueis lauarentur nato albino Ceioniū poſthumū eius patrē munere teſtudinis a piſcatore c ī omnine accepto illã ad excaldationes puerilles dicaſſe. alueolu : alias eſt tabula luſoria: farinaria etiam ī qua farinam non ſine fermēto prius cum aqua ad maſſam reducētes panem faciunt.

GVttus uas oleariū. Horatius: Villis cū patera guttus cāpana ſupellex: de eodē intellexit eum inquit: Cornu ipſe bilibri caulib⁹ īſtillat. Aul. Gel. pueꝝ iubet Taurus ... ī ollā idere erat is puer genere atticus feſtiuiſſimus uta-

tis & gentis argutiis ſcatẽs: guttũ ſamiũ ore tenus ĩprudẽs inanem
tãq̃ ineſſet oleum affert: cõuertitq; eũ: & vt ſolitũ eſt circumegit per
oẽm partẽ ollæ manũ: nullũ inde ibat oleum: dicit̃ & lechytus: qua Lechytus
dictiõe uſus eſt Diuus Hieroymus regum tertio hydria farinæ non
deficiet nec lechyt⁹ olei minuet̃: eundẽ & capſacẽ appellauit ĩ epi- Capſaces
ſtola ad Euſtochium: quo uerbo utitur & Cyprianus lib. epiſtolarꝝ.
ii. Fidelia farris non dificiet & capſaces olei nõ minuetur. de gutto
balneaꝝ ſupra: Eſt & uas ſacrificiis aptum Plini .xvi. Curius iurauit
ſe ex præda nihil attigiſſe præter guttum faginum quo ſacrificaret.

SArtago uaſculũ patens: in quo adhiibito oleo diſtillatio
ne uel butyro: carnes: ofellæ: plumenta fricte: q̃ & frictel Frictæ
le: tomacula & iecuſcula: omẽto ſi e ſuis iecore fuerint in Tomacu-
primis irretita frigũtur: Pli. Therebintinã in ſartagine re la.
feruẽti Hiero. ſi tñ is eſt ſexto machabeoꝝ: Iuſſit ignẽ admoueri &
huc ſpirantem toreri ĩ ſartagine: nõ ſermone uernaculo patellã di-
cimus inter ueterũ ſupellectilẽ etiã cõnumeratam ueꝝ ad alios uſus
nec talis qualẽ habemus fuerat: ut cõpluria alia apud ãtiquos: Iuuẽ
Viccoli pelues ſattaago patellæ: græce τηγανον ſartago λωπάσ pa Patrina
tina dicitur. Eſt autẽ a patina uaſis genere per diminutionem. Te-
rentius Iamdudũ animus eſt in patinis; De patinarnm luxu multa
Pli. Macrobius. & ſuetonius. proſequũtur. hinc eſt patinarius in pa Patinari⁹
tina conditus: Plautus: vel patinarium uel aſſum uerſes quo pacto Sycoton
Iubet: Sycoton uero hoc eſt ficatum Iecur aprignũ aut ſuillum uo- Ficatum
cant: e ſue preſertim fico paſta: quod mirati ſunt ueteres quemad-
modum & non ſine farre pinguibus & ficis paſtum iecur ãſeris albi:
Vnde ficato nomen.

TEſtus ſub quo teſtauacia: Spiræ: Saluiata ex ouo lacte ſal Saluiata
uia polline ſaccaro: ſcriblitæ: muſtacea in nuptiis: & pla Muſtacea
centæ coquũtur. Eſt autem teſtuacium cõdimentũ ex ua Teſtuaciũ
riis eſculẽtis a teſtu ſub quo calido coquit̃: vt ſcribit. M.
Varro in libris linguæ latinæ. id autẽ uas ex ære patens quod teſtua Solum
cia cõtinet & prunis ſuppoſitis percoquit Solum noſtri Parmenſes
appellãt. nã ſolum quicquid ſuſtinet. Mart. de ſoleis calceorũ intel
ligens pictorum ſola baſiate regũ. Verg. de pelago: Subtrahiturq;
ſolum quin & panitias menſas ſolum uocauit in ſeptimo æneι. Et Clybanus
cereale ſolũ pomis agreſtibus augẽt: eſt tamẽ proprie terra: autore Teſtace⁹
Põpeio: nõnulli teſtũ clybanũ dici poſſe a nobis exiſtimuerunt: cũ panis
clybanus etiã furnum notet: citant in hoc Pliniũ de lino in .xix. ſic Clybani-
ſcribẽtem. corticeſq; decuſſi clybanis & furnis præbent uſum: vn- tis
de panis quia a nobis teſtaceus: a græcis clybanitis dicitur.

Craticula CRatis cuius diminutiuũ eſt craticula ad ofellas porcinas carneſq; piſcium in primis apud nos aſſandas e ferro can cellata paratur;& prunis ĩponitur. hinc Iuue. Sicci terga ſuis rara pendẽtia crate. Mart. in apophoretis. Parua tibi curua craticula ſudet ofella: Spumeus in lõga cuſpide fumet aper.

Offa Offa nãq; fruſtũ ẽ carnium: vñ eſt. Et patruo ſimiles effunderet offas Vergil. Melle ſoporatã & medicatis frugibus offam: &. M. Cato ſæpe inqt audiui multa ĩter os & offam ĩteruenire poſſe: quod vetus eſt adagiũ idẽ ſignificãs quod græcus ille. ϖαζόιμιόλκσ: hoc eſt puerbio trit⁹ verſus: ϖόλλα μέξυϖέλει κύλικοσ καὶ χηλεοσ ακζοσ. ideſt multa cadunt inter calicẽ ſupremaq; labra: monens de craſtino nõ eẽ ſperãdũ Vnde & nos quodã epigrãmate: Plurima ſæpe ca

Offa iuſſulata dũt inter labra v'tima & offã: Ac fugitiua volant gaudia: cura manet: Offam dicemus quoq; cibariũ ex fruſtis panis in iure pingui: ca

Caſeata ſeo vetere: pipere: & cinamomo cõditis: quã nõ ineleganter iuſſulatam & caſeatam nuncupabimus: at offulam & ofellã p diminutionẽ

Offella porcina fruſtulũ: eritq; porcina a porco: quã in ſartagine craticula & prunis

Vitulina coquimus: vitulina a vitulo quã præ cæteris ad ignẽ verub⁹ verſan

pulpellæ tes ad eſcam paramus: Pulpulas & pulpellas nũc Popinæ appellãt.

VEru cuſpis ẽ ferrea q̃ carnes ad ignẽ torre ſolem⁹. Verg. Pinguiaq; in verubus torebimus exta colurnis: Seneca: graciliq; trãfiecto veru mugire fibras vidi. Et Petronius: veru extis ſtridentibus plenũ: hinc telũ ad eius ſimilitudinem factũ veru etiã nominarũt. Andin⁹ vates: & tereti pugnãt mu

Veruta crone veruq; ſabello: vñ Veruta haſtulæ q; verua habẽt p̃fixa: a ver ſando aũt nomẽ accepit: vt notat. M. Varro: nã ad ignẽ iugiter ver ſatur: Scribit Plutarchus thebanos publica ĩpẽſa tumulaſſe Epaminundam q; in mortui ædibus ppter paupertatem nihil præter veru ferreum fuiſſet: inuentum: id quod etiam repetit Frontinus.

TVdicula a tondẽdo licet alias ſignificet ſtilũ quo vaſis ſi gna in primius: cochleare maius dici poteſt: quo vtũtur

Cochleaſ coqui & anculæ ad cõplura condimẽta paranda. De co

Maiora chlearibus ad mẽſam ſupra dictũ eſt: quæ & minora ſunt

cochleatia & ex orichalco argentoue vt plurimũ cudunt: e ligno quoq; cauant ad menſas & vſus ruſticorũ ac tenuioris cẽſus hoium in oppida etiã degentiũ: Vtunt & coqui cochlearibus maiuſculis e ligno vel ære aut ferro ad carnes iuſcula & pulmentaria e cacabo extrahenda & ĩ lancibus vel ſcutellulis ponẽda: vt ad menſam portent eccleſiaſtici

Fuſcinulæ ſcriptores ad id ĩſtſa nũc fuſcinulas nũc creagras appellare vident

Creagræ de tudicula Cato in re ruſtica igni ingt bene coquito: Tudicula agi

tato crebro vſq; adeo dum fiat tam craſſum q̄ mel.

PYxis vaſculum in primis e buxo: nā erit etiā ex qualibet materia: vt Quintilianus oſtendit. Neoterici buſſolā vocitāt: quia πύξος græce latine buxus. Apuleius de aſino aureo libro tertio: arcula quadā recluſa pyxides pluſculas inde depromit: Pyxis & hypocoriſticos pyxidula pyxideculaue ī domo pluribus ſeruiens culinæ dāda eſt ad aromata: q̄bus in pulmentariis vtimur: ex argento quoq; cælata diuitum menſis cum pipere croco & cinamomo infertur. Pyxidula

CVlter e ferro cuditur & cotibus paraſ ad vſus coquinarios Apul. de coquo: deſtīatæ etiā laniæ cultros acuebat: cultro popinario īterēptus eſt ī ſeditione pater Lycurgi legū latoris apud Lacædemonios: vt ſcrib. Plu. Idē ſacrificiis adhibebaſ. Silius: Cētū cadat hoſtia cultris: Vñ cultrarii victimarii qui & popæ victimaꝝ imolatores: & cultro carnes lanii vēdētes diuidūt. Præterea cultro venatores vtunſ hinc venatorius dictꝰ de quo Martialis. Si deiecta gemes longo venabula roſtro Hic breuis in grādē cominus ibit aprū: Et Suetonius ſcribit ī Auguſto: ī cubiculū eius lixam noctu inuentū fuiſſe cultro venatorio cinctū: & in caligula. Reperti inq̄t & equeſtris ordinis duo ī publico cū dolone & venatorio cultro p̄ſtolātes: & tōſorius culter qui nouacula.

Popinariꝰ · Culter ad ſacrificia · Lanii · Venatorius

TYrocneſtis ferreū inſtrumentū ad coquinam quo aſpero ſe foraminato caſeus minutim diſteriſ: vſus eius ad alia permulta diſterēda: quibus coqui in pulmentariis & teſtuaciis vtūtur: Tyros græce latine caſeus appellatur.

Popæ · Cultrarii · Victimarii · Nouacula

MOrtariū vas lapideū eſt ſiue æreū ex ære in primis cyprio quod cupriū vulgo: in quo tundūt terūtue piſtillo: vt autor eſt Nonius q̄ reſoluenda ſunt: Plinius in. xxxiii. Aeris mortariis piſtolloq; trito minio ex aceto: plautus in aulularia: Cultrum ſecurim piſtillum mortariū q̄ vtenda vaſa ſemp viciui rogant. Imortario coquinario ex diuerſis rebus ſimul tritis moreta q̄ intinctus: embamata: nā ἐμβάπτω intingo: intrita: intrimenta & protrimenta: varii ſaporis: & coloris plurifariam condiunſ: veluti a pipere piperatum album & ſubruffum: Sinapium a ſinapi: Aliatum ab alio: & quo per æſtates vtimur ab Omphacio omphacinum Piſtillum ipſum e ferro vel ligno erit: quo herbas piper Alium ivglādes: & id genus plurima coqui & ancillæ terere ſolent ad condimēta. Vergilius in moreto.

Cuprium · Moreta · Intincta · Embāma · Intrita · Piperatū · ſinapium · Aliatum · Omphacinum · piſtilium

Dextera piſtillo primum fragrantia mollit
Ali atum pariter mixto terit omnia ſucco.

Pila — Pila item in qua aliquid cuditur: Plinius de auro: quod ad pilas cu-
dunt a pila ſcudem vocāt: item tonditur in pila deinde tenui cribro
ſecernitur: poſtea molitur ac deinde tenuius ſic cribatur.

MOlæ dicuntur ꝙ his veluti quadam mole res minutatim
Moletrina — frangant̃: pcipuus eſt earꝝ vſus in moletrina qđ piſtrinū
Piſtriniū — antiq: triuiales nūc molendinū: ab Aſinis aſinariæ a ma-
Aſinariæ — ioribus dictæ. Molis vtunt̃ & plurimæ officinæ coqui ēt
Molæ — ad itinctus: hæ minores ſūt: q̄s a manu manuarias: a trudēdo truſati
Manuariæ — les appellamus Volſinæ vt volūt primo īuentas: Alii molā qđ græ-
Truſatiles — ce mylos: vñ Amylū ſine mola factū ex tritico in inſula Chio primo
Amilum — inuentū: & chiromylos mola manualis: Myloecon quoq; blatræ ge
Catillus — nus dicit̃ Plinius qa molaꝝ fere ſit incola: Catillū ſupiorē metā infe
Meta — riorē poſtq̄ ſua cuiq; neceſſarium eſt dare noia vocitabimus: autore
Chiromy — Paulo iurecōſulto. Ego vero potius metā ſupiorē catillū iferiorē di-
los — xerim. Sed iam in coqna ſatis māſitauimus: in q̄ furnū ēt faciēdū eē
Mylœcon — multi volere: & ad panē coquendū & ad carnes ſæpicule aſſandas.
Furnus — Tuti⁹ tñ erit me architecto pp ignis piculū extra ædes q̄ magno ædi
ficant̃ illū haberet̃: In domūcula igit̃ nec qdē cōtigua ſed vicinia
furnus vt fœmilia quoq; & lignilia cōmode ponēdus veniet. A fur-
Fœnile — no autē qđ eſt atro: teſte Pōpeio: nomē accepit: cui⁹os patēs pfur-
Lignile — niū qdā noiauere. Antiq fornacē in piſtrinis habebāt farinariis: &
Præfur- — piſtores dixerūt q frumēta pinſebāt: & q panē faciebant: nūc piſtri-
niū piſto- — narii. Martialis de Cipo piſtore. Et panē facis & facis farinam. Hi vt
res — ſcribit Pli. in. xviii. Nō fuerūt Romæ ad pſicū vſq; bellū annis ab vr
Piſtrinarii — be cōdita qngētis octuaginta. Ipſi qrites panē faciebant: mulierūq;
Panificæ — id opus erat: q̄ inde panificæ dicunt̃: vt factura panificiū: furnus a
Panificiū — græcis κλιβανος q & Teſtus dicit̃: Hieronymus. Oēs adulterantes
Clybanus — q̄ſi Clybanus ſuccēſus a coquēte: ad cuius vſum infurnibulum ipſe
Rutabulū — pallā dixerim qua panes ī furno diſponūt: nā Rutabulū eſt a prūen
Infurnibu — do igne vt panes coquant̃: in qbus adſurgit interdū puſtula hectæ
lum — nomen adepta: a qua accipitur res nullius precii: cū dicimus nō he
Hecta — ctæ te facio: autor Pompeius: Sed vide an Rutabulū ſit poti⁹ a Ru-
Rutrum — tro inſtrumento quo aliquid eruimus & extrahimus. Coquinæ vero
Gynœcium vt ſtatim ſubiungerem me inuitauit panificii mentio:
quod mulierum (vt diximus) opus fuerat: veluti nunc quoq; apud
Gyneco- — nos & cæteros quibus nō ſunt frequētes Piſtrinarii: Hinc igitur Gy
philus — necophili in illud illam pateſcens introeamus quod perfugiunt
Miſogy- — li qui Miſogyneian hoc eſt odium in mulieres exercent: quale in
neia — Euripide & Orpheo poſt amiſſam Euridicem fuiſſe memoriæ pro-
ditum eſt.

Gynœcium. Caput. V.

GYNOECIVM locus eſt ĩ edibus ſolis mulie
ribus ad habitãdum datus.Plautus in moſtella⸗
ria:Dare volt vxorem filio quãtũ poteſt ad eam
rem facere volt nouũ Gynœcium:dicitur & Gy Gynœco
nœconitis:Aemilius Probus in prohœmio ope nitis
ris;Materfamilias apud romanos primum locũ
tenet ædium atq; in celebritate verſatur: quod
multo aliter fit in græcia:nam neq; in conuiuium
adhibetur niſi propinquorũ:nec ſedet niſi in in⸗
teriore parte ædium : quæ Gynœconitis appellatur: fit autem ab
Oeco quod eſt habito. Vnde Oecos domus dicitur: hinc Oeco⸗ Oeco
nomus adminiſtrator rei familiaris: Oeconomia adminiſtratio rei Oecos
domeſticæ.Synœcus cohabitator:& Gyni gynecos mulier eſt: An Oecono⸗
dronitis autem eſt virorum. Vnde Alexander moloſſus dicere vt fe mus
runt ſolitus eſt ſe in Andronitin Alexandrum macedonem in gy⸗ Oecono⸗
nœconitin profectum:cum ille aduerſus Italos gentem bellicoſiſſi mia
mam hic in Perſas & barbaros imbelles exercitum duxiſſet: Vitru⸗ Gygni
uius in ſexto: Andronites dicuntur q; in his viri ſine interpellationi Synœcus
bus mulierum verſantur. Andros enim græce virũ notat:hinc An⸗ Andromi
drongyus qui Hermophroditas ex viro & fœmina vt ſcribit Plini⁹ tis
de quo Pulex poeta eleganter. Andros

Cum mea me genitrix grauida geſtaret in aluo Andromi
  Quid pareret fertur conſuluiſſe deos nus
Mas eſt phœbus ait:Mars fœmina:Iunoq; neutrum: Herma
  Cumq; forem natus hermaphroditus eram. phrodit⁹
Quærenti fatum Iuno hic ait occidet armis:
  Mars cruce:Phœbus aquis:ſors ſua quæq; tulit:
Arbor obumbrat aquas:aſcendo:decidit enſis
  Quem tuleram:caſu labor & ipſe ſuper:
Heſit pes ramis:caput incidit amne:tuliq;
  Fœmina:vir:neutrum:flumina:tela:crucem: Purpuriſ⸗

SPeculum imagines reddit:eo preſertim vtunt̃ fœminæ ſus
plurimũ temporis cuius apud illas minima credit̃ iactu⸗ Ceruſſa
ra cõterentes:dum purpuriſſo ruborem genarũ & labio⸗ Tetano⸗
rũ:ceruſſa candorẽ colli papillularũ & oris mẽtiẽtes: Dũ thra
tetanothris in facie cutẽ erugãtes:dũ volſellis Pſillotroq; pilos vel⸗ Volſellæ
lentes: dũ crinem adulterinis coloribus vt inquit Cyprianus mutã⸗ Pſillothrũ

tes:dum reticula aurata comis illis quas ēt īſolare hoc eſt ad ſolem
dealbare cõſueuerūt implentes:dum capud gemmis radiātibus or
nātes:& margaritis trāſlucētibus uenuſtātes:dum ueſtes cõponē
tes ne rugas indecenť emittant:& mūdo placere & laudari ſtudēt.
Cum nõ tantū ueſtimētoꝝ nitor cõcinitas:& auri magnitudo:gem
moſaq̧ monilia ualeāt ad mulieris laudē quantū modeſtia in rebus
& boni mores:vt Ariſtoteles Oeconomicoꝝ ſecundo ueriſſime &
catholice ſcriptum reliquit.Faceтiſſime dixit Plautus in moſtellaria
formoſæ mulieri nil eſſe opus Speculo cū ipſa ſpeculo ſpeculum ſit
maximum:utunť & pectine dētato ad comā explicandā:& auriſeal
pio dentiſcalpioq̧ de quibus infra dicemus:calamiſtro quoq̧ cuſ
pide ferrea:qua in cinericiis prunis calefacta p ciniflones qui cine
rarii:Antias in primis crines a frõte pēdulos Capronea ſue anteuē
tulos:criſpāt ad decorē:& diſcerniculo quo āte frontē capillus ad
diſcrimen diuiditur : Acu etiam crinali ad comas tortas cincinnos
& reticula bombicina continenda in lege & ſtatione : & qua capue
ſcalpunt cinaſona:ſapone gallorum inuēto mattiaciſue pilis odo
ratis:& lixiuio ad rutilādos capillos:Innumerabiles præterea reſcu
læ ſunt de qbus ſcribere diffiuſius ſuperſedi.adde q̧ uelle oīa recē
ſere q̄ matronatrū mollis ornatus : quæ luxurioſus cultus expoſcit
longum eſſet & ſuperuacuū multa ad ornatum:plurima ad oris de
corem pertinent:huius gratia gumi ceruſſa quam Strabone autore
Troglodytarum fœminæ ſibi diligenter inducunt.Mellinum : Sti
bium:Purpuriſſus:Lomentum:fucus : alumen:lac aſininū : Smeg
mata:Dentifricia:pſilothrum:dropax:Tetanothra Volſellæ:calli
blepharum:Coſmoticæ ad capillos uenuſtādos : & compluria alia
parantur pigmenta:Illius uero cauſa: Gemmæ interdū aureis um
bilicis ad ornatū capitis pectoris& brachioꝝ compræhenſæ : Mar
garitæ quæ & baccæ:vnde monile baccatū:vniones.elēci.crotalia
coraliū.ſuccina.murenulæ:ſpirulæ:monilia:ſtrophia : caſtulæ quæ
Perizonia & præcinctoria.Inaures:ſtalagmium : reticula : mitellæ:
Capital.Calantica:redimicula:faſciolæ:galericuli:Calyptræ : pla
guli orbiculares cācellatæ:frõtalia:dextrocheria:torq̧s brachialis:
anuli gēmoſi:Veſtes bõbicinæ argēto auro diuiſæ piſcelis:armillæ:
galbea:ſpiter:Leria:ſpatalia:ſemicinctia q̄ &vētralia auro fimbriata
ſoculi:crepidulæ ſuberatæ gēmis īterdū variegatæ matronā dimi
dia maiorē referētes:& id gen⁹ plurima coemūť.Adeo vt qcqd mū
dus muliebris vocabať ſarcinæ viriles ſint:min⁹ dico : ēt vt ingt Se
neca militares:& ita qd addāt ad cultū nõ habēt āplius nec excogi
tare poſſint fœminæ : niſi veſtium crebras & prope quotidianas

Reticula
Inſolare
Nil opus ſpeculo
Calamiſtrum
Ciniflontes qui Cinerarii
Aniriæ diſcerniculū
Caprõeæ
Crinalis acus
Cincini
Cinaſoná
Sapona
Mattiacæ
Pilæ
Ad oris decorem
Ceruſſa
Coſmotica
Ad ornatum
Baccæ
Caſtulæ
perizonia
Semicinctia
Suberatæ
Crepidulæ
Mundus muliebris
Lanificiū

ex forma ſpecieq́ mutationes: quales hodie induunt etiã in proſti-
bulis Diobolares dãnandæ: quibꝰ in ſummo patẽtibus fit vt ex pa-
pillato pectore ne adulteris quidem plus ſui in cubiculo quã in pu-
blico oſtendant: hinc ad reliqua quibus vtilius & ſibi & maritis ope
rantur trãſeamus: dicturi primo de lanificio quod caſtas matronas
impenſius decet: Vnde. T. Liuius & Ouidius vt pudicam oſtende-
rent inuẽtam ſcripſere Lucretiam a viro Collatino iuuenibuſq́ Tar
quiniis inter lucubrantes ancillas lana operantem: & Diuus Hiero
nymus inſtituens Virginẽ Demetriadem: habeto inquit lanam ſem
per in manibus vel ſtaminis pollice fila deducito.

Colus penſa continet e quibus fuſo fila ducũtur in cuius
ima parte apponuntur vt facilius & melius nere poſſint
id quod pertuſum & rotũdũ per quandã ſimilitudinem
Spondylũ dicemus & fere ab effectu Verticulũ: Plinius Spõdylus
de Electro in ſyria quoq́ fœminas verticillos inde facere: vocare Verticillꝰ
Harpaxa qa folia paleas veſtiũq́ fibras rapit: Fuſũ Cloſter aragnæ Fuſus
filius ipſa vero linũ inuenit: hũc pollice infami & indice digitis ver-
ſando nentes fila deducunt: Nent etiã ad tramã lanitium fœmellæ
machinulam quãdam verſantes quã Rhumbum non ineleganter
appellabimus: vñ Propertius de Rhũbo magico: Staminea Rhum
bi ducitur ille rota: Sed meo periculo etiam Verticulũ hoc noĩe ſi- Verticulꝰ
gnificabis a ſpecie Rhumbi militaris: quo verſatili vtunť ad fila in Rhũbus
glomera pſertim digerẽda: Penſa a pẽſando ſignificãt lanæ liniue Penſa
manipulos quos nõdũ neuit manus ſup colũ corpulẽtã extẽſos vel
extendendos: Ouidius Lumen ad exiguum famulæ data penſa tra- Hamis
hebant. Fila quoq́ denotant. Vergilius de textrice: Excuſſi manibꝰ
radii reuolutaq́ penſa: ſatis conſtat Hamis ferreis prius pectẽda &
ad ſtamen interdum: & fere ſemper ad Tramam: Per linum autem
intellige & genus illud candidiſſimum ex ægypto quo noſtræ mu-
lieres Parmenſes præ cæteris ad colum impendio delectantur: & Cottonũ
plurimum inde lucrifaciunt. Cottonum nonnulli & Carbaſum per Carbaſus
coniecturam vocant: Bambacium vulgares. Indocti bombicem. Bãbaciũ
Litterati Xylon ſiue goſſipion. Hinc goſſipinæ & Xylinæ veſtes Bombix
olim ægypti ſacerdotibus gratiſſimæ. Penſa ipſa quaſi lis continen Xylon
tur quæ a qualis per diminutionem Calathi etiam græce dicti ſunt. Goſſipion
Romani veteres quaſillum Thalaſionem appellarũt vt ſcribit Var Quaſilli
ro. Vnde Thalaſii nomen in nuptiis frequentabant ad lanificium Quali
nouas nuptas inuitantes: vt referunt põpeius & plutarchus in pro Calathi
blematibus: huic accedit ꝙ nubentes virgines comitabãtur colus Thalaſio
ana compta & fuſus cum ſtamine Shalaſius

ACus ad ſuendum parantur & ornãdum vt notat Põpeius hæc in ſummo pilulam habent:illæ foramen:quibus vtũ-tur ſutrinæ officinæ & phrygiones qui acu pingũt a phry-gibus ĩuentoribus dicti:noſtri ex re acupictores vocitant Acum ipſam licium filiũ duplex:trahẽtẽ quod Reſum:ĩpellũt anu lo punctato:quẽ medio addentes digito digitale nuncupant:alias digitoꝝ eſt tegmẽtum Vtuntur & forficibus ad panos ſecãdos vt ſ veſtes cõponant ſarcinatrices qđ pallas prima docuit: & domi ad plurima matronæ vt videmꝰ:ſed e verius diminuriue forficulæ di-centur. Forcipe aũt a Cynira prĩo ĩuẽta forma ideſt calida fabri fer rarii verſare cõſueuerũt: Vnde formidus Catoni callidus auctoꝛ ſe ſto:at Forpex quæ rectius forpicula:cũ paruula ſit ad capillos ton-ſoribus datur. Texendi vero artẽ ad quã ꝑtinent Tibicines:Liciato ria:Radii:pectines:Glomora q̃ ĩuolucra:Panus:Forago: Stamen: Trama:Subtemen:Verticuli:& cõplura alia cõſulto ꝑtermittitimꝰ: Raræ imo nullæ diuites matronæ:Illuſtres reginæ qbꝰ ſolis Gynœ-cia ponunẽ textrices ĩuentæ:niſi ĩterdũ relaxãdi animi gratia ad zo-nulas reticula & alia nugamẽta. Cũ in hoc ægyptiorũ ſiue Palladis vt eſt apud Platonẽ inuento ſeſe exerceant pauperculæ mulieres:q̃ in gurguſtiolis noctes dieſq; radio & pectine victũ quæritant. Mihi ꝑterea animus eſt de artificibus eorũq; inſtrumẽtis opus incœptũ ad vmbilicũ adducere in quo diligens lector & curioſus rimator & ſcrupuloſus indagator cõpluria inuenies q̃ nũc forſitan hic:& alibi inter legẽdũ nõ addita culpabis:Ipſorũ autẽ artificũ & eorũ ꝑcipue qui fœmellis aut ſeruiunt aut ꝑplacent viſum eſt(ne quod diximus vaniſſimũ crederes)hæc paucula noĩa ſubnectere: Aurifices:Argẽ tarii:Bractearii:Gẽmarii:Cælatores:Scalptores:Fictores: Lanarii: Sericarii:Linteones:Textores:Polymitarii:Fullones:Infectores:La nifici:Carminatores:Pãnicularii:Pelliones:Sarcinatores:Patagia-rii:Limbularii:Phrygiones:Reticularii:zonarii:Sutores:Calceola-rii:Crepidarii:Vitrearii: tornatores:Inſtitores:circitores:nugiũdi: & Preſtigiatores inter artificis tñ nõ numerandi qui interiectio ve-lo ſupra id ipſum minutas quaſdam nobis oſtentant imagunculas quaſi puppas loquaces ac omnimodas geſtinculatrices rixãtes in-ter ſe cõcurſanteſq; per ludicrum vt quottidie videmus. Sed præ-terq; Geomantes chiromãtes Metopoſcopi Sortilegi Diuini & ſom niatores. cõiectoreſue:qui vt plurimũ theſauros indicant & Midæ Craſſi Luculli Pelopiſq; diuitias his pollicentur a quibus tamen ipſi vix palliolo tenus diuites obolos petunt.

Phrygiones
Acupictores
Licium
Reſum
Digitale
Forfex
Forficulæ
Forceps
Formidus
Formum
Forpex
Forpicula
Glomera
Texendi Ars
De artificibus opus

CVnabula gynoecio iure danda ſunt ad infantium lacten-
tium quietem & educationem: quam præſtare debẽt mu
lieres oẽs etiam ſi reginæ fuerint lacte ſuo proprios filios
nutriendo: vt ſint integræ matres: vt eorũ magis dilectri
ces: Vet liberi quoqꝫ ipſarum maiore deſiderio & pietate teneantur
Infantis namqꝫ aliorſum ex oculis illa amolitio uigorẽ maternæ fla-
grãtiæ ſenſim atqꝫ paulatim extinguit: ipſe uero affectione erga ſo-
lam nutricem occupať: Ac propterea quicqꝫ ita nutritus matrem
amare uideť: amore nõ naturali ſed ciuili & inopinabili diligere exi-
ſtimať. Adde quod non fruſtra creditũ eſt ad fingẽdas animi cor-
poriſqꝫ ſimilitudines lac quemadmodũ & ſemen plurimum confer
re: Cauendum igitur eſt ad lactandũ ingenum bene ĩgeniatis pri-
mordiis quæ adhibeť ne ſerua ſit: aut ſeruilis: & ut plerumqꝫ aſſolet
externæ aut ruſticanæ nationis: ne informis: ne ĩpudica: quod ꝑſer
tim ĩ fœmella obſeruãdũ eſt: ne deniqꝫ temulẽta vt refert Aul. Gel.
ĩ noctib⁹ atticis: Si lacte ouiũ alii hædulii pilo teneriore: & ſi capraꝝ
agni lana duriore ueſtiunť: quid boni uel mali exiſtimas lac nuticiũ
puerpetiis alatuꝝ: Quæ nõ poteſt igiť lactis inopia bonis moribus
& ciuilibus præditã nutricẽ ad lactandũ filium cõducat: quem ua-
gientẽ flentemue cunaꝝ motu, crepitaculis: puppis: cãtu: & ſi ætas
requiret munuſculis demulcebit: Quæ poteſt ipſa lac præbeat: ip-
ſa ubera diſſenta admoueat: nõ enim fœminis natura quæ nihil un
quam fruſtra mammas quaſi quoſdam uenuſtiores neuulos ornan
di pectoris cauſa: ſed liberorum alendorũ gratia hinc inde affixit: e
quibus papilla per quam lac tranſmiſſum educitur: Admonendi
obiter ſunt parentes: ut die Luſtrico liberis ſuis in Baptiſmo no-
men generoſum imponant ad hominis dignitatem non nihil adii-
ciens: qualia ſunt Valerius Saluius: Fulgentius: Cato: Prudentius:
Timotheus honor dei: Chariſius gratioſus: Theodorus dei donũ:
Athanaſius immortalis: Chryſoſtomus os aureum: Polidorus mul
ti muneris: Euthicus Fortunatus & Fauſtus: Macarius: beatus: Ma
crobius lõgæu⁹: Pãphilus totus amãs: Ptolomeus pugnator: Theo
phraſtus diuina eloquẽtia. Dorothea Dei munere data: Glyceriũ
dulcis amor: Agatha bona: Camilla Ingenua: Polyxena multũ ad-
mirãda uel hoſpitalis: Adde qꝫ ĩterdũ diuinare eſt nomẽ ĩponere:
quod ſit morũ atqꝫ fortunæ indiciũ: Caueãt præterea ne pueri cum
trimatũ exceſſerint immodice cibis & quiete utãtur: Nã pueros im
puberes compertũ eſt ſi plurimo vt ille inquit cibo nimioqꝫ ſomno
uterentur hebetiores fieri atqꝫ hinc elici tarditatem: ac eorum cor-
pora improcera fieri: minuſqꝫ adoleſcere: Cunabula autem cunas

Educatio
Lac nutri-cium
De nutri-ce digna
Lac nutri-cium
Mammæ fœminis
Papilla
Timothe⁹
Cariſius
Theodorus
Atanaſius
Polydor⁹
Chryſoſtomus
Euthicus
Macarius
Macrobi⁹
Pãphilus
Ptolomæ⁹
Theophraſtus
Glyceriũ
Dorothea
Agatha
Camilla
Polyxena
Cunabula

Cunæ & lectulos appellamus:vbi in crepundiis hoc eſt linteolis ueſtibus
Crepūdia bullis faſciolis & id genus cæteris puellos nutricare cōſueuerunt:
Puerperæ Plinius in.xi.Semeſtris locutus eſt Crœſi filius ĩ Crepundiis: quo
Puerperiū ꝓdigio totum id cōcidit regnū.Fœminas uero ipſas ex partu recē
Obſtetrix tes puerperas teſte ꝑculo iurecōſulto nūcupamus: & quod enixæ
Ancilla fuerint puerperiū: At mulier quæ in ſecundis deducendis: in con
Coſmeta uerſione uuluæ & reliquis:puerperæ operā auxiliatricē preſtat: uel
Librarie certæ puerperiis ne laxatis uteri genitalibus clauſtris in terram de-
Cerulæ fluant:obſtetrix dicet:nam ſeruiens domi ancilla: ad ornatum do
Nutrices minæ Coſmeta nominatur. Vt librarias: Gerulas: nutrices:veſti-
Veſtipicæ ſpicas.Internūtias quæ mediatrices omittam:ſeruos etiā paternos
Internun- alumnos:formoſos aſſeclas:ꝓcuratores calamiſtratos:& in lōgā ſe
tiæ curamq; libidinem exectos ſpadones: ſub qbus nominibus vt īquit
Hieronymus adulteri delitiſcūt.Ita ut ſæpius maritoꝝ quantula ſit
Onor feli potito.Hoc ſolū ꝑ affectatæ breuitatis neceſſitate ſufficiat. O nos
ces fœlices ſi ſine uxoribus eſſe poſſemus.Sed nō niſi fœliciores quibꝰ
contigit pudica dulcis prudenſq; Tori genialis ſocia & coniuga:
qualē.L.Amabiliā me adeptū Deo maximo optumoq; optumoꝝ
opitulatori gratiſſimas ago gratias:quā id horæ cubiculum intran
tem non poſſum non ſequi:& ipſum mox cubiculū proſequi.

Cubiculum Caput .VI.

Cumba CVBICVLVM quod a cumba quam lecticā
Cubila ſabini uocabant deductū videtur autore Pōpeio
antiqui a cubādo locū dixere vt ſcribit Var. Vbi
ſtratis cubilibus id eſt lectis cubabāt: Seneca ad
Lucilliū Quid proſunt multa cubicula? in vno
iaceris: iuxta quam ſentētiam ipſe vno cōtentus
ad excuſationem hæc adiiciā: qui multa uult cu-
bicula:qui plures cœnationes:qui culinas & cæ-
tera:ponat vt lubet:ſingulorum habebit arche-
Dormito- typon.Neoterici dormitorium cubiculum cameram appellāt:qua
riū cubicu dictione etiam uſi ſunt ueteres ſed in alio ſignificatu: nam cameræ
lum tecta ſunt deuexa & incurua vt teſtantur Seruiuis & Marcellus.Hic
Camera concamerare. Papinius in Siluis. Effulgent cameræ uario faſtigia
Concame vitro in ſpecies animoſq; nitent nam uitrū cameris addi cœptum
rare ſcribit Plinius:& Seneca ad Lucilium.xiii. Niſi uitro inquit abſcon
Teſtudo ditur camera.Fiunt autem per teſtudinem:quæ in ædificiis dicitur
ſolatiū deuexū a forma teſtudinis aquaticæ:vt autor eſt Noniꝰ Ve-

gilius In foribus diuæ media teſtudine tẽpli: nõnulli fornicẽ dixere a Democrito vt uolunt excogitatũ. Hinc fornicari eſt aſſumere ſpeciẽ fornicis. i. curuaturæ. Plinius in. xvi. Populus cõtra omnia inferiora pãdat: palma e cõtrario fornicatur. fornicẽ alias lupanar uocamus a fornicibus & criptis in quibus proſtabãt meretrices. Hinc fornicariæ: & fornicari meretricari eſt ſoluto cũ ſoluta cocunte vt diſtingunt Theologi. At uiri & vxoris ad dormitionẽ locus græca dictione Thalamus nũcupat̃. Inde Epithalamiũ ſacer hymnus in nuptiis: quale Apollo primus cecinit cũ Thetis Peleo nopſit: A cubiculo uero cubicularis veſtis: & cubicularii quos ad miniſteriũ cubiculi habere præſertim principes cõſueuere. Vitruuius coetẽ thalamũ uocat vnde ꝓcoetion antithalamũ dicemꝰ: vt apud Plinium in epſtolis: niſi legẽdũ ſit potius ꝓceſtrium vt notauimus.

LEctus in quo cubãtes quietẽ capimus: uel a collectis herbis: vt antiqui factitarunt: vnde & torus: vel potius ꝙ fatigatos labore diurno mortales ad ſe aliciat: autore Pompeio Fulcri quoq; nomẽ ſortit̃. Seruius Fulcra ſummas lectoꝝ partes interpretatus eſt apud Verg. illud: Fulgẽt genialibus altis aurea fulcra toris. Ipſe uero exiſtimauerim fulcra: uel ipſã ſtructurã: vel ſpondas totalis ſtructuræ ſignificari: a quibus faſciæ quæ lora apud maiores ducebant̃: ueluti nũc apud nos aſſerculi ligna quadrata: tabellis ingeſtis culcitras lintea & reliqua lecti ſtragula ſuſtinere ſolẽt: cũ fulcire ſit ſuſtinere. Aulus. Gellius de flamĩe loq̃ns Neq; apud eius lecti fulcrũ capſam eſſe cũ ſtrue aut ferro oportet. Sueto. ĩ Claudio Adhibebãt omni cœnæ & liberos ſuos cũ pueris puelliſq; nobilibꝰ qui more ueteri ad fulcra lectorũ ſedentes veſcerent̃: Nõ ĩprobãdã tamẽ cẽſeo illoꝝ opinionẽ ꝗ fulcra lecti pedes dixerũt: hi græce Clinopodia: nã clini lectꝰ & Clinidiõ lectulus: Clinopalẽ Domitianus coitus frequẽtiã & aſſiduitatẽ uocabat: uelut lecti paleſtrã: a lecto lectiſtrator erit lecti cõcinator: veluti a lectiſternio lectiſterniator apd̃ Plautũ: & Lectica a lectulis nomẽ accepit ꝗ ĩ ea cũ puluillis ſternũt̃. ĩde lecticarii ꝗ lectica Hexaphoro Tetraphoro uel octophoro tã ꝑegre q̃ ĩ vrbe rure ſeceſſuue dominos portãt: vnde Periphoreti q̃ſi circũlatiles ꝙ lectica circũferant̃ dici poſſũt.

SCannum & ſcabellum quid ſignificant dilucide oſtẽdit M. Varro in libris linguæ latinæ: ubi ait qua ſimplici ſcãſione ſcandebant in lectũ non altum ſcabellum in altiorem ſcãnum: de ſcanno aliter ſupra: ſubiicit̃ & pedibus Ouidius ĩ arte: Et caua ſub tenerũ ſcãna dediſſe pedẽ. Vnde quod græci hipopodion latini & ſuppedaneum & ſcabellum appellant.

Fornicariæ
Fornicari
Thalamꝰ
Epithalamium
Cubicularii
Procoetiõ
Antithalamus
Totus
Spondæ
Lora
Aſſerculi
Clinopodia
Clinopale
Clini
Clinidion
Lectiſtrator
Lectica
Lecticarii
Periphoreti
Hipopodion
Suppedeanum

Tomētū — CVlcitra ad quietē parata dicitur q̄ ī eā tomentū raſura e pānis lineis a fullone carduis detracta inculcet. Macrobius in ſatur. de dicteriis auguſti. Relata inquit ad ſe magnitudine æris alieni quā quidā eques ro. dum uixit excedentē ducētis celauerat culcitrā emi cubicularē ī eius auctione ſibi iuſſit: & præceptū mirantibus hāc rationē reddidit: Habēda eſt ad ſomnū culcitra in qua ille cū tātū deberet dormire potuit. Per hyemē plumea culcitra cōmodior: æſtate lanea uel goſſipio repleta q̄ Matta utilior habet: & talis qualē Senecæ Attalus præceptor laudare ſolebat: quæ corpori reſiſteret: & ī q̄ ueſtigiū apparere nō poſſet: ad hoc nōnulli culcitrā e corio uētoſis follibus ſpiritu tumefactā ad cubitū ſubſternūt: & follis noīe appellāt. Tomētū uero ipſum farcimē dicet culcitrarū ex quacūq̄ re ſiue ex fœno & palea: ſiue ex coma harundinū: quod antiq̄ Circēſe: ſiue ex pulma olorina gallinacea anſerinaue: ſeu e Xylino uel lana fuerint refertæ: quales cōmendarūt olim e lígonico tomēto hinc Martialis: Oppreſſæ nimiū uicina eſt faſcia plumæ Accipe lingonicis uellera raſa ſagis. Suetonius in Tiberio Druſo autē adeo alimēta ſubducta: vt tomentū e culcitra tēptauerit mādere: Ferunt Heliogabalū imperatorē nō cubuiſſe facile ī accubitis: niſi quæ pilū leporinū habet: aut plumas perdicum ſubalares: ſæpiuſq̄ mutaſſe culcitras: Auguſtū Cæſarem contra non cubuiſſe quidem toro niſi humili & modice inſtrato.

Matta

Ventoſa culcitra

Fillis

Circenſe

Ligonicū

CEruical pluma refertum ſubiicitur capiti: vnde a ceruice teſte Priſciano nomē accepit: nāq̄ eo delitiæ proceſere: vt ſine hoc inſtrumēto durare iam ne uiroꝝ ceruices poſſint. Martialis: Tige caput nardi folio ceruical olebit Perdidit vnguentū cum coma pluma tenet. ſcribit Suetonius in lecto Neronis adhuc pueri circa ceruicalia depræhenſas ſerpentis exuuias fuiſſe quas in armilis auro incluſas aliquādiu geſtauit.

Puluillus

Puluinar

PVluinus & hypocoriſma puluillus: a pluma vt puluinar. Apuleius in aſino aureo: Quatuor eunuchi cōfeſtī pulуinis cōpluribꝰ ventoſe tumētibus pluma delicata terreſtrē nobis cubitū p̄ſternunt: ſed & ſtragula veſte auro ac murice Tyrio depicta ꝓbe cōſternūt: ac de ſuper breuibus admodū: ſed ſatis copioſis puluillis: aliis nimis modicis q̄s maxillas & ceruices delicatæ mulieris ſuffulcire cōſueuerunt ſuperſtruunt: Plinius in. xxxiii. Sūmæ apud exterros licētiæ fuerat poculo aureo puluino ſubdito Philippum Regē dormire ſolitū: & Seneca ſcribit de beneficiis ſecūdo Archeſilaum ſe teſte cōtentū amici pauperis & paupꝰtatē diſſimulantis ueꝝ ægroti ſacculū pecuniaꝝ puluino ſubdidiſſe

Puluini ad ſedēdū quoq; poſiti .Iuue. Equeſtria notans de puluino ſurgat equeſtri. Præterea & Areolas terrā elatā inter duos ſulcos in hortis hoc nomine ſignificamus: quæ porca a porrigendo in agris dicetur: alii porcas ſulcos uocant in ſegete rariores.

Equeſtria Puluini Areolæ Porcæ

MOralia ad uſum tori vt nomen indicat autore Marcello fuere. Hort. in ſer. Et tyrias dare circū illota toralia ueſtes: Super liteola nāq; ponere ſolemus Stragulas ueſtes purpureas: quas tyrias appellat: uel cādidulas vt p æſtatē decet: ſeu uirides pictas & uerſicolores: & Nonius plagæ inquit grāde lineū tegmen: quod nunc torale uel lecticariam ſyndonem dicemus quaꝝ diminutiuū eſt plagulæ: ubi per ſyndonem lecticariā pānū lineū ad uſus lecti accipere poſſumus. Hoc enim nomine ſignantur e lino panni albicātes quos ad uſus tori Lodices ēt nonnulli dici poſſe exiſtimauerūt. Mart. Lodices mittet docti tibi terra catulli: Itē ſuo diſtico. Nudo ſtragula ne toro paterent: Iunctę nos tibi uenimus ſorores: ſed toralia etiā omnia lecti ſtragula uocamus Primum omnium priuatoꝝ Heliogabalus poſtea ro. imperator toros aureis toralibus texit ut ſcribit Lāpri. Stragula ipſa a ſternendo notant quicquid culcitræ ſternitur: autor Varro. Plinius. in Orchomēto tota ſubruūt arua talpæ quarum e pellibus cubicularia vidimus ſtragula: & Trāquillus refert Claudiū Cæſarē neminē viſitaſſe ægrū: niſi prius explorato cubiculo culcitriſq; & ſtragulis prætentatis & excuſſis: Prærerea ſtragulas ueſtes aulea & tapetes uocitamus. Iuriſcōſultus inſtratum omnem ueſtē quæ ſternitur appellat.

Plagæ Plagulæ Sydones Lodices Stragula Veſtes ſtragulæ Inſtratum

GAuſape genus eſt ſtragulæ ueſtis craſſioris vtrinq; uillos habētis: uel vna tātū e parte: cui nō diſſimiles ſunt Centones. Macrobius. Scrophæ cadauer ſub cētonibus collocat ſuper quos vxor cubabat. Mart. de Gauſape diſtichō eſt. Stragula purpureis lucet uilloſa tapetis Quid pdeſt ſi te cōgelat van? . Amphitapæ quoq; ueſtes utriq; uilloſæ autor Mar. q lucilū adducit. & Varrōis teſtimonio utitur ī Mānio ſcribēris Alterū bene acceptum dormire ſuper Amphitapa bene molli. alii amphimalla ēt dixere. Pli. Patris mei memoria cœpere amphimala noſtra ſicut uilloſa uentralia: nam ex altera tantum parte villoſa Hēteromala dicunt. Gauſapa optima & præcioſi Tapetes: vt ſcribit Strabo in quinto geographiæ uellere patauino texuntur: tapetes ipſi tegmina ſunt uariis picta coloribus: & figuris Vnde Bæluata legimus Tapetia a bæluis quæ in his texūtur Vergilius Iſtratos oſtro alipedes pictiſq; tapetis. Silius Italicus: Sydonio fulgentem ardore tapeta: Vellera inquit Strabo mediocria habent patauini: e

Centones Amphitapæ Amphimalla Heteromalla Tapetes Bæluata Tapetia

Fratili quibus præcioſi tapetes texuntur:ſordidi in his villi Fratilli vocan tur quod per terram ferantur.

Aulæa ſtragula verſicoloria:vt ſcribit Serui?enarrans Vergilianũ illud: Aulæis iam ſe regina ſupbis aurea cõpoſuit ſpõda:ſic iõ dicta ſũt ꝙ ĩ aula Attali regis pgamenorũ in Aſia prĩo inuenta fuerint. Babylon quidẽ colores varios picturæ prĩa veſtibus dedit hinc babylonica. Petronius arbiter de

Babylonica pauone:plumato amictus aureo babylonico:at aurũ ĩtexere in Aſia

Attalica Attalus Rex ĩuenit:vnde nomẽ attalicis: Propertius porticus aulæis nobilis attalicis. Silius:quæꝗ attalicis variata p artẽ Aulæis ſcribuntur acu:Is poſtea decedens Po.Ro.reliqt hæredẽ:cuius vt iqt plinius hæreditas romanorũ mores afflixit:ita enĩ opulẽtiã externã

Cortinæ amare & nõ ſolũ admirari didicerũt. Inter aulæa ſunt quas cortinas

Periſtomata eccleſiaſtici ſcriptores & vernaculi appellauere. Sũt ſiparia ad ſcenas exornãdas:ſunt & q̃ periſtromata dicunt: picta & verſicoloria:

Siparia Vnde apud plutarchum legimus. Regi pſarũ Themiſtoclẽ reſpondiſſe. Sermones hoĩum periſtromatis verſicoloribus pſimiles eſſe. Et.n.vt in illis cũ extendunt ita & in his formas figuraſꝗ apparere: cõtractis vero abſcõdi eaſdẽ atꝗ corrũpi:quare ſibi tẽpore opus eẽ Cicero in philip.ii.cõchilatis Cn.põpei periſtromatis ſeruoꝝ in cellis lectos ſtratos videres. Et Plau.in pſeudolo:Ita ego veſtra latera loris faciã vt valide varia ſint:vt ne periſtromata æq̃ picta ſint cãpanica: Sũt & q̃ Peripetaſmata ad ornãdũ locũ ſuſpenſa extẽdunt: In

Peripetaſmata tellexit de his Horatius in ſatyris: Interea ſuſpẽſa graues aulæa ruinas in patinã fecere trahẽtia pulueris atri. M. Cicero ſexta in Verrẽ. Quid illa attalica tota ſicilia noĩata ab eodem Heio peripetaſmata emere oblitus eſt. Stragulis vero ad vſum tori nõ tantũ lineis lane ſiue pictis & bombicinis vtunt: ſed eo deliciæ luxus proceſſere: vt

In luxum Drauci quidã Paticiue præ cæteris illiterati: e fece olim etiã triuiali cũ fortuna nõ cæcutiret:nũc vero podice leui vel mẽtula ſeſquipedali inter patricios p̃ſides antiſtites adnumerati nõ niſi argento auroꝗ intexta faſtidiant:p̃terea quod peius quod deteſtabilius Conopœa. periſtromata:terreſtriaꝗ ſtragula. Nõ ſatis fuerat ĩaurare parietes & lacunaria:verſicoloria facere pauimẽta: argentea aureaꝗ veſte cõtectũ ſomnos capere: voluit & luxuria vt nihil deeſſet bombicina ſtragula argentũ & aurũ calcare:quorũ multi Ingenui litterati boniſꝗ moribus pauperes ad victus neceſſaria fortuna vere cæca aduerſante indigentiſſimi emergere nõ pñt & per Xenodochia ab

Xenodochia Hircano primũ cõſtituta:p cõpira etiã ſæpicule animas ponũt: hoc tũ vnum ad conſolationem accedat:ꝙ oĩum fere iſtorũ quos ince

dere elatos uides bracteata fœlicitas eſt. Inſpice (bonos ſemper Fœlicitas
excipio) & ſcies ſub iſta tenui mēbrana dignitatis quātum mali ia- Bracteata
ceat: īſpice ac penitus cōſidera & uidebis totidē eſſe aurato uellere
arietes: Igitur quotidiana eoꝝ ora dicere inuenias: rationibus mul- Arietes
ta ꝑdige ꝓfuſa: & in ſemet nihil: plane quidē villas opipare: vt in- aurati
quit Apuleius extruūt & domos ditiſſime exornant: ſed in hac rerū
affluentia nihil eſt indignū preter ꝙ ipſe dominus ædiū. Illas itaqꝫ
edificiorū ſpecies in quæ tāta ꝓfuderūt amœniſſimas & extructiſſi
mas depræhendas: aulas æmulas vrbiū cōditas: domos vice tēplo
rum exornatas: familias numeroſiſſimas calamiſtratas: opiparam
ſuppellectilem omnia affluentia omnia ornata: preter ipſum domi
nū: qui ſolus Tātali vice in ſuis diuitiis Inops egēs pauper nō qui- Inops in
dem fluentū illum fugitiuū captat & fallacis vndæ ſitim: ſed veræ diuitiis
beatitudinis & ſinceræ vitæ: & prudētiæ fortunatiſſimæ eſurit & ſi-
tit: Sed iam nos late non ſine muſis paruulo cōtenti hos intra ſepta
refertiſſima vere eſurientes relinquamus: & interim ſub conopœo
altiore iam nocte ſecuri dormitum concedamus.

COnopœū genus eſt tētorii lineii lanei vel bombicini: qđ
ad euitandos culices & muſcas circa lectos explicare cō-
ſueuimus. Horatius in milites romanos inuehens: īterqꝫ Conops
ſigna turpe militaria ſol aſpicit conopœum: Propertius Conopioſ
ī tertio de Cleopatra. Fœdaqꝫ tarpeio conopœa tēdere ſaxo: eo. n.
præcipue utebantur Alexandrini: quia ibi ex nilo culices abundant
vt refert Herodotus Nam conops græce latine culex hinc a Stra-
bone geographici operis. xiii. dictū eſt conopiō Herculem æteos
colere quoniam eos a culicibus quos conopas vocant liberauit.

DIſpoſito autē ornatoqꝫ lectulo qua ratiōe cubandū ſurgē
dūqꝫ ſit: & quid poſtea ciuiliter faciēdum breuiter ſcri-
bere nō indecens fore exiſtimaui. In faciē igitur pronus Cubitus
dormiat qui ſtomacho imbecillis eſt: quo ī numero ma- pronus
gna pars urbanoꝝ omneſqꝫ fere literaꝝ dilectores īueniunt. Id. n.
digeſtionem adiuuat. nec ſine pituitā excreſcere calorē naturalem
augendo: Supinus ſomnos ne capiat qui ſanæmentis eſt: Is nāqꝫ cu Cubitus
bitus ſtomacū lædit: Apoplexiam grauioreſqꝫ ſæpicule morbos in- ſupinus
ducit: cū cerebū neruos ac renes fluidus humor īficiat: fœtidumqꝫ
oris alitū facit. Primo aūt ſomno homini qui ſanus eſt qui bene ua-
let: in latus dextrum mox in ſiniſtrum quieſcere utiliſſimum eſt veꝝ Cubādi rō
humeris ſemꝑ & capite elatis: ſomnus ipſe ꝙ ſopor & græce ὕπνος Somnus
eſt animi in mediū ſeſe receſſus. Qui bene concoxit mane tutiſſime
ſurgere poteſt: cui ſtomachus ex indigeſtiōe crudum ructat is ge-

ſcere in lectulo atq; paululum redormire: vt monet Cornelius Celſus: & ſi conquoquere ſomno corpulentiæ q̃ firmitati ſit vtilius: lõ athletas volebant cibos ambulatione perficere: & peruigilio cibi præcipue vincuntur. Vbi autem quis ſurrexerit leuare ſi poteſt aluum debet excreando continue mucoſæ pituitæ ſaliuam: ſi quam noctu cõceperit: capillum ad uerticem vorſum pectere: uriſcalpio ſordibus verminantibus aures purgare: nares emungere: Os aqua præſertim æſtate fouere: lauare manus & faciem: ſudarioq; lineo & extergere & puluiſculo vnguine laticeue odorato linire aut irrorare poterit mox veſtib⁹ forenſibus corpori ad ignem ſi pruinoſa hyems fuerit decẽter aptatis ædibus exire: Rei diuinæ vt ſe gratum exhibeat intereſſe: pro ſalute deo preces fundere: pro peccatis oblatiũculam elemoſynalem errogare: hinc exercitationi ſe tradere debet: quæ teſte Fortunatiano ſi quid indigeſtum adhuc ĩſederat deducẽs corpus firmat: & longam adoleſcentiam reddit: ita tamen ne laſſitudinem inducat. Optimum igitur erit equitare quod coxis ſtomacho prodeſt hortos irriguos & pomaria ſuburbana comitibus catellis ad uenationes inuiſere. iactu miſſilium: folle pugillatorio ſpiritu tumentem: pila trigonali prædura: quam nunc Florẽtinã ac paruulam appellant: & curſu modice: vt eſt apud Auicennam ſeſe exercere: Negocia ſua amicorũ clientũ reipublicæ ve curare: Domuitionem vt prãdeat deinde capeſſere. Ipſe cibus ſimplex ſit vtpote homini vtiliſſimus aduerſus plurimas ægritudines: coaceruatio nãq; ſapoꝝ peſtifera: & tot condimenta ad edendum ſaturos cogentia pernicioſiora creduntur vnde Diodorus Ichthyophagos tradit vitam per omne ferre tempus ſine morbis ducere ꝙ ſimplici piſcium cibo vtantur: hinc Socrates ſuadere ſolitus erat illos cibos potuſq; vitandos qui vltra ſitim faméue ſedandam producant appetentiã. Cauere præterea oportet ne nimia feſtinatione deiiciatur: ne deſiderium edendi: quæ eſt peredia & Orexis modũ excedat. Conferret igitur ſanitati conſeruandæ: & ciborum minutatim illa diuiſio: quæ facit vt calor facilius conficiendo expediat: vt Ariſtoteles autor eſt: & a cibo ſeſe ſubtrahere cuius exceſſus corpori putrefactionem inducunt. Auicẽnas vehemens inquit repletio in qualibet diſpoſitione vitanda: ſiue ex cibo: ſiue ex potu procedat: quæ crapulæ nomine quandoq; ſignificatur: Sumpto autem cibo ab omni corporis cõmotione væhementi: & animi mentiſq; agitatione horis ad ſũmum duabus ſuperſedendũ eſt: mos domeſtica tractare: & ſi altius ſol ꝑgreſſus lõgioribus dieb⁹ noctem terræ vmbrã tardauerit meridiari: ideſt meridie dormire; præcipue ſõno gete placidiſſima

Cõcoq̃re ſomno · Forenſia · Exercitatio · Equitatio · Pugillatorius follis · Pila trigonalis · Domutio · Cõdimẽta · Peredia · Orexis · Ciborum Exceſſus · Crapula · Nox · Meridiari · Somnus

ſponte ſubrepēte:Illoq; citule fugato ad animi relaxationem : non (vt aleones)ad auaritiam teſſeris & alueolo:ſiue latronibus inſidioſis:pictiſue tabellis ludere:vel cellam librariam intrans legere : vt plus ſciat & melius poterit:hinc domo exire ad venationē: vel ad negocia:reuertiq; poſtea & mēbra prius mēſa dapib⁹ frugaliter inſtructa:deinde lectulo ſplendide delicateq; ſtrato ſaltem poſt ſeſq;horam a cœna recreare:quod ciuile erit & ꝓſperrimæ valitudini cōſeruandæ plurimū conducet.Sed in primis & ante oīa obſeruet qui diutius qui conſtātius valere & viuere cupit:ne paſſerculos ne gallos gallinaceos imitetur:q̄bus coitus ē frequētior:Hippocrates diuina vir ſcientia coitū venereū morbi caduci ſpeciē exiſtimauit. Et Cantes mihi ꝑauus paternus iuriſcōſultiſſimus ac philoſophiæ nō ignarus:interroganti ꝑ iocum quādo coeundū eſſet ſerio reſpōdit: Cum te ipſo fieri volueris infirmior:poſſem multorū ad id citare teſtimonia:vnū hoc cornelii celſi:vt modeſtiæ ꝓpinquius nō omittēdum:cui adſtipulat̃ Petrus aponēſis cōciliator:Cōcubitus neq; nimis cōcupiſcēdus neq; nimis ꝑtimeſcēdus eſt:rarus corpus excitat frequēs ſoluit.Idem iterdiu peior eſt:noctu tutior:ita tamen ſi neq; illum cibus:neq; hunc cū vigilia labor ſtatim ſequitur. Sed & idem Cornelius hyeme inquit Venus non æque pernitioſa eſt:Vere tutiſſima:nec æſtate nec autūno vtilis:tolerabilior tamen autūno:æſtate vero ſi fieri poteſt ex toto abſtinendum eſt.

PEcten quo capillus explicatur.Calphurnius in bucolicis Nais & īplicitas comebat pectine comas. Capilli enim a quibus capillitium & capillamentū pectendi ſunt præterea ſemel ī hebdomade lixiuio ſaponeq; lauādi ad īmū ditiā tollēdā ex humiditate ꝓueniētē q̄ pediculos in aliquibus generat:nā ſemper humidū eſt caput ꝓpter cerebrum quod humiditate abūdat Vnde & capillos habet:vt ſcribit Ariſtoteles in problematis:& in ſecūdo de partibus aīalium. Sunt tamē qui uel ad ſanitatē: uel ad crines denigrādos caput nō lauēt:primā capilloꝝ tincturam Medea vt eſt apud Euſebiū euangelicæ ꝓpationis decimo excogitauit:Cōmendatur epaphereſis a mollibus coma gradatim formata: oportet & illos tōdere:barbā quoq; radere italico ritu quæ & ueſtis: Vn̄ inueſtes dicunt̃:& ueſticipes Ad hæc parādus eſt tōſor cū nouacula & forpiculis:qb⁹ ēt ungues ſecat:vn̄ Reſegmīa cadūt:& vibriſſas pilos e narib⁹ tollit. Tōſores ipſi ī Italiā e Sicilia venere poſt Romā cōditā āno q̄dringētēſimo q̄nquageſimo q̄rto:adduxit.P.Licinius Mena:autor Varro:antea ītonſi fuere.Ouidius in faſtis:Hoc apud ītonſos nomē habebat auos:Primus oīum radi quotidie iſti

Aleones
Lectio
Coitus
Cantes
Grapald⁹
Cōcubit⁹
Coitus
Nocturn⁹
Diurnus
Capillitiū
Capillamētum
Pediculi
Capilli
Denigratio capillorum
Epaphereſis
Tondere
Radere
Veſtis
Inueſtis
Veſtipices
Tonſores
reſegmīa
Vibriſſæ
Radi quotidie

tuit africanus ſequens Diuus Auguſtus cultris uſus eſt: Poſt annos
autē ter ſeptēnos flore genas ueſtit iuuenta: vt eſt apud Macrobiū
Barbati & Cenſorinū. Nos tamē ante vigeſimū barbatos uidimus: Pube-
Puberes ſcere uero quarto decimo teſtis eſt Aphrodiſæus Chalcidius in Thi
meo Platonis: & iureconſultus. Pectenitē quo utunt̃ textrices: Oui
dius: Illa etiā ſtātes radio percurrere tellas Erudit & rarū pectine dē
ſat opus: Pectē quoq; raſtellū: Idē Hoc modo uerebat cū raro pecti
Plectrum ne pratū: & cratē notat dētatā ſtilis ferreis. Pectē ēt plectrū quo in
citharis pulſandis chordas tāgimus: Silius dulcius Oeagrios pulſa
bat pectine neruos. Et pectines piſcium genus ſunt qui ſaliūt & ex-
tra undas uolitant ſeq; ipſi carinant. Horatius. Pectinibus patulis
iactat ſe molle tarentū. Pectines itē e ferreis ſtilis qbus ad linū eno
dandū ad lanā canabē ac ſtupā explicādā utunt̃ reſtiarii ī primis la-
Hami narii & domi fœmellæ. Pli. i. xix. hamos appellat lanā de lino loq̄ns
Pectit̃ iqt ferreis hamis, At ī noīe pectē dicit̃ ſub umbilico pilis hir
ſutus. Iuuenalis Inguina traduntur medicis iam pectine nigro.

Sudariolū SVdariū linteolū dicit̃ ad ſudorē tergēdū unde nomē &
diminutiue ſudariolū quo nares emūgendas purgamus
Catul. ad Marrucinū. Nā ſudaria ſethaba ex hiberis mi-
ſerūt mihi muneri Fabullus & Veranius: hæc amem ne-
ceſſe eſt. Itē Remitte pallium mihi meum quod inuolaſti ſudariūq;
ſethabum: Suetonius de Nerone fugiente ex urbe. Adopertoq; ca
pite & ante faciē obtēſo ſudario equū aſcēdit quatuor ſolis comitā-
tibus: & mox: ligato circa collū ſudario ꝓdierit in publicū. Cōmen
Rhemēſis tela datur e Rhemēſi tela ſubtiliſſima ex lino a rhemis populis galliæ q
adhuc extāt cōmunicata quoq; aliis galliæ populis textrini gloria.

SPeculum quod in eo homines imaginē ſuā immo ſe ip-
ſos ferre aſpiciūt ex verbo antiquo: Macrobius de Hor-
tenſio: fuit enim ueſtitu curioſo & vt bene amictus iret
faciem in ſpeculo quærebat: vbi ſe intuens togā corpori
ſic applicabat vt rugas nō forte ſed induſtria locatas artifex nodus
aſtringeret. Tranquillus in caligula: Vultū ad ſpeculum compone
Inuentum ſpeculum bat in omnem terorē ac formidinē. Seneca in quæſtionibus natura
libus inuentū fuiſſe ſcribit: vt homo ſe ipſum noſceret: deformis in
ſpeculo intelligeret quicquid corpori deeſſet redimendum eſſe uir
tutibus: formoſus vt īfamiam vitaret: iuuenis vt flore ætatis: admo
Tēpus diſcendi neretur: illud tēpus eſſe diſcendi & fortia audendi: ſenex vt indeco
ra carnis deponeret: & de morte aliquid cogitaret: ad hoc rerū na-
Naturale ſpeculum tura facultatem nobis dedit noſmetipſos videndi: fons cuiq; per-
lucidus aut leue ſaxū imaginē reddit, hinc Socrates diſcipulos ſuos

ſpeculis vti uoluit: autore Laertio vt qui formoſus eſſet curaret impendio: ne dignitatē corporis malis moribus dedecoraret: qui turpis operā ſedulo daret: vt uirtutis laude turpitudinē tegeret. At Demoſthenes græcæ princeps eloquētiæ ante ipſũ ſpeculũ quaſi ante magiſtrum cauſas meditabať: & a ſpeculo (quod nos cum orandũ eſt ſæpicule facimus) pronũciandi cõgruentiam petebat. Specula autē quæ primũ ſydone inuenta ſunt: optima apud maiores fuere brunduſina ſtanno & ære mixtis: nam ſtãnum uitro additũ lucida reddit vt ſcribit Aphrodiſæus. Prælata mox ſũt argētea: primus fecit Paſiteles magni Pompei ætate nuperꝗ credi cœptũ eſt certiorem imaginem fieri auro appoſito auerſis: Caua ſpecula maiorem iuſto imaginem repreſentantia: ſi aduerſus ſolis radios teneãtur appoſitum fomitem accendunt. Fiunt & paruula quodammodo ſpecula e uitro quibus ſeniores præſertim utuntur: vt clarius uideãt & melius: cũ oculis adhibita res maiores oſtendant ocularia triuiales litterati conſpicilia dixere & Specilla.

Speculis
Formoſus notet
Specula primo brũduſina
Argentea primo
Caua ſpecula
Ocularia
Cõſpicilia

AVriſcalpiũ eſt ſcalpendis auribus & ſordibus extrahendis accomodatũ: ueluti dētiſcalpiũ dētibus. Martialis in apophoretis de auriſcalpio ꝑmiſſo lēmate. Si tibi moroſa prurigine verminat auris Arma damꝰtãtis apta libidinibus. Item de dentiſcalpio. Lentiſcum melius ſed ſi tibi frõdea cuſpis Defuerit dentes penna leuare poteſt. Dentifricium uero medicamē eſt ad dētes potiſſimum dealbãdos: quod fit e pumice: cadmia cinere cornu ceruini: & ſale armoiaco: vt ſcrib. Gale. in pharmaceuticis. ſed nobilius ex margaritis in pollinem reductis.

Dētiſcalpium

VNguēta e diuerſis vnũ odorē ſortita ſunt autore incerto cũ prius per ſe flagrarent ſingula: veluti opobalſama ſtacte: Moſchos qui uulgo muſcus: Ratio faciendi duplex vt inquit Pli. in. xiii. Succus & corpus: ille olei fere generibus. hoc odoribꝰ cõſtat: illa ſtymmata hæc hediſmata dicũť. At e ſiccis odoribus diapaſmata. Nã feces magmata nominat. Iliacis tēporibus nõ fuere. Primũ quidē ſe inueniſſe refert caſtris Darii expugnatis Alexãdrũ ĩ reliquo apparatu cœpiſſe ſcriniũ vnguētoꝝ nec cõſtat quãdo primũ romæ penetrauerint. Antiocho certe aſiaꝗ deuictis urbis anno quingēteſimo ſexageſimo quito. P. Licinius Craſſus Iulius Cæſar cēſores edixerũt ne quis vngēta venderet exotica: q̄ ſunt externa. At poſtea uoluptas vt honeſtiſſima ē admiſſa: adeo vt lini nõ ſolũ: ſed perfundi qdã uoluerit. L. Plotiũ ꝓſcriptũ a triũ uiris ĩ Salernitana latebra odor vngēti ꝑdidit. Vidimus ĩquit & ueſtigia pedũ tingi quod. M. Othonē mõſtraſſe Neroni prĩcipi fere-

Stymmata
Hediſmata
Magmata
Diapaſmata
Exotica

bant. Primi aũt Parthi (vt aiunt) cõmendandi halitus gratia odora
mẽtis vſi ſunt. In alabaſtris optime ſeruãtur ſupuacui ꝑfecto luxus
habenda: illico enim expirãt & voluptate aliena parant: nã qui odo
rem gerit ipſe fere nõ ſentit: hinc Socrates ĩ balneis pedes vnxit in
aerem a capite vnguentũ ſpirare dicẽs: a pedibus vero ĩ nares pro
uenire. Vtimur his & hac noſtra tempeſtate: ſed ꝑſertim puluiſculis
Cyprius puluis — ĩter quos Cyprii cõmẽdant: & liquorib⁹ odoratis: Apud antiquos
ẽt mortuis adhibita ſunt: vnde exiit illud Ennianũ Tarqni corpus
bona fœmina lauit & vnxit: & Maronis muſa cecinit: corpuſq; lauãt
Myra — frigẽtis & vngũt. Plini⁹ de vnguẽtis ſcribẽs: honos hic ad defũctos
Myropola — ꝑtinere cœpit: Græci Myra dixere a qb⁹ myropola vẽditor: Myropo
Myropolium — liũ taberna: & Myrotheciũ vnguẽtoꝝ repoſitoriũ: nomẽ acceperũt.
Myrothecium — ARcam & hypocoriſticos arculam vt Varro ſiue arcellam
vt Põpeius: dictã exiſtimant ꝙ ab ea clauſa arceant fures:
nã qcũq; in ea fuerint dũmodo recluſa non ſint tutiſſime
Arcula — habent. Arcas & mẽſas argẽteas primũ habuiſſe Helio
Arcella — gabalũ ſcribit Lampridius: ex græco Capſas vocitamus & diminu
Capſa — tiue capſulas & capſellas: dicimuſq; capſas librarias: numarias: fari
Capſula — narias: veſtiarias: in quibus libri: nunumi: farina: veſtes continent.
Capſella — VEſtis a vellando vel potius vt M. Var. ſentit a vellere no
Vellus — men mutuat: quod eſt vniuerſæ ouis lana ſic dictũ ꝙ an
te tonſurã lanã vellebant vt idẽ tradit in re ruſtica: gene
rale eſt vocabulũ oĩum quibus corpus tegitur. Sed & ſtra
Veſtimẽtũ — gulas veſtes dicim⁹: veſtimẽtum vero veſtis pars aliqua: vt placuit
Veſtium noĩa — Põ. Veſtium noĩa alia a forma: alia ex græco: multa a colore: nõnul
la aliis a cauſis ſunt deducta. Vt Cyclas: Diplois: obola ametiſthy
Endromiſ — na: endromys: multicia: Rhenones: Pelliceæ: ſaraballa. Monocoris
thenones — dibapha: purpurea: cõchyliata q̃ Oſtrina ab oſtro: Tyriãthyna: hya
cintina: roſea: coccina ianthina: violacea: Leucophea. Noegium.
Balia: chlorea. crocota: chlymis: læna quæ chlæna. ſagum. lacerna.
Epheſtris — epheſtris quæ vt plurimũ diuiſa ſupinducit armis. Paludamẽtũ. ſyn
Cymatilis — theſis. Scutulata ſcutulas Vndulata quæ fere Cymatylis vndas vt
Scutulata — Symbalota. Virgulata virgas lineaſue exprimentes. Polimita. pexa:
Vndulata — cui cõtraria Depexa trita. amiculum. ſtrigium. lanerum e ſuccida la
ſymbaleta — na. Biſſacia. maſtrucæ. colobia. Ependytæ. epitogiũ. palium. phry
Lanerum — gia. attolica. galbanũ. prætexta. clauus vſi latus claus ſenatoribus.
Lat⁹ calu⁹ — trabea. toga. Poderis. Reciniũ: peplum: ſtola Talaris & fœminea
Stola — quam ambit limbus vel inſtita. cucullus. penula ad itur & pluuiam
Limbus — quæ ſcortea. Mantellis. forenſia. Dalmaticæ. ſuparum. tunica. ca
Inſtita — myſia. ſubucula. ĩteruala. intuſium. caligæ. tibialia. ſuccinctoria pe

rizoma cēpeſtre quod ſubligaculū. Braccæ. Choturn⁹ ſoccus & di- Penula
minutiue ſocculus. Crurules. Pedules calopodia Calone ſiue Feſto Scorta
Pōpeio e ligno. Pātophilæ. Phæcaſea. Baxeæ. Partitii quaſi paten- Cāpeſtre
tes. Calceus ſolea ſandaliū & cōpluria alia. Inter quæ ſunt uerſicolo calopodia
res uarios colores referentes qualibus nunc per æſtatē ſericis uti- Sādalium
mur. Quæ ſecūdo bello punico mulieribus oliū Oppia lege vt ſcri- Verſicolo
bit Liuius & Valerius maximus interdictæ ſunt: eſt Petaſus. Tiara. res ueſtes
galerus. eſt pileū: eſt capitiū quibus capud regiť eſt Torax qui uel Galerus
laneus ſiue argēto auroq intextus aut bābacinus ſericuſue a nobis Pileum
ſuperponiť Camyſiæ & ligulis ex aluta tenui pelle cōcinnata æratis Capitium
capitibus adnectitur caligis: licet manicatus ſit. Iuue. Viridē thora Torax
ca iubebit afferri: & Sueto. ſcribit Augu. Cæſarē uſum laneo ſubuc- Aluta
culæ Thorace: aliter fortaſſe interpretabūtur id uerbum nōnulli: &
& huic ueſtri magis aptū magis quadrās nomē excogitabūt: Diſce
re meliora nō pudet: melioribus cedere nō erubeſcimus: nā igenue
ſcribimus: & iuxta illud Priapi Nos uappæ ſumus & puſilla cluti ru Decoctus
riś numina. Parturiant: ſi qd elegantius cōceperiť. Difficile equidē
ſcio imo difficilimū eſſe nō diffitebunť ueſtibus dare nomina: præ
terea & rebus pluſculis quib⁹ hodie vtimur: cū quædā in totū ab an
tiquo ritu a ueteri forma quædā ex parte immuratæ ſint a nobis: &
mutatæ in dies mutenť: Ita vt ī ueſtibus diuinādum ſit: niſi uolue-
rimus noua formare uocabula quemadmodū & noua induimus &
mutamus gña ueſtiū. Qui hodie eſt cycladatus cū fimbriis: in cra-
ſtinū erit ſine his cū ſcapulati tunicatus: mox lacernatus: īterdū to-
gatus: aliquādo ſemitogatus: nūc patagiatā ueſtē ſumet Ezomidā Ezomidæ
nūc ſine patagio manicatā ſiue manuleatā. Sunt enim ueſtiū quæ- cheridotæ
dā manicatæ: aliæ ſine manicis: has Ezomidas illas cheridotas græ Manulea-
co nomine appellamus: nōnulli machrocheras: manicatis & maxi- tæ
me ultra brachia & uſq in primores manus vti Romæ atq in omni Madro-
latio indecoꝝ fuit: vnde Africanus Pauli filius. P. Sulpitio Gallo cheræ
inter reliqua quæ illi obiectabat illud quoq probro dedit: ꝙ tuni-
cis uteret manus totas operiētibus: & apud Vergilium Romulus
latinus vitio dat phrygibus ꝙ manicatas veſtes haberent: nam in
quit & tunicæ manicas & habēt redimicula mitræ. Scapularis uero Scapularis
a ſcapulis quas regit nomen accepit. At patagium ipſum dicetur Patagium
quod ad ſummam tunicam aſſul ſolet: Fimbriæ circa imas extremi Fimbriæ
rates. In uſu apud oēs fere magis ſunt lanea ueſtimenta: Bombici- Rōbicinā
na etiam olim nobilium nunc quoq infimoꝝ ſine ulla diſcretione: quæ
quæ ſerica: a ſerico quod depectunt Seres populi nominantur ſi- Serica
ue a uermiculo qui Ser dicitur: ſicut Bombacina a bombice: Sunt Sericum

Bõbices enim Bombices uermiculi ex quibꝰ Necydalus araneaꝝ more fila
Necydalꝰ emittẽtes ad ueſtes luxuſq; mortaliũ: Prima hæc retorq̃re rurſuſq;
texere inuenit ĩ Coo mulier Pamphile: In Ceo vt Varro: nõ fraudã
da gloria excogitatæ rationis vt denudet fœminas ueſtis bõbicina
Papiliões apud nos ad prolẽ ſeruati ĩ papiliones exeunt qui oua parturiẽtes
emoriunt. Hæc Aprili mẽſe ĩter mãmas a mulieribus habita ꝑ pau
culos dies uermiculos educunt: qui follis celſi arboris in ſtoriis pa-
pyraceis nutriti creſcunt ad minimi fere digiti magnitudinẽ clariq;
& trãſlucidi facti cõportant ĩ ramulos geneſtinos ubi pẽſa euomẽ-
tes illa nidulo ouatæ formæ quo ĩcludunt circũdãt: poſtea ſole ſica
holoſerica ta arte ad fila trahũt: e qbus varie ĩ fectis ueſtes plurifariã & texunt
Subſerica & cõponunt. Primus Heliogabalus ĩperator Holoſerica ueſte uſus
Luxuria eſt: cui cõtraria eſt Sub ſerica nõ ĩ totũ ſerica: In ueſtibus apud ma-
in ueſtibꝰ iores luxuriã percrebuiſſe ĩter cætera indicio eſt exẽplũ .L. Luculli de
quo apud Plutarchũ & Horat. ĩ epiſtolis. Pliniꝰ quoq; aſſerit Agri-
pinã Claudii prĩcipis uxorẽ edẽte eo certamẽ nauale ĩduram fuiſſe
paludamẽto auro textili ſine vlla alia materie: Veſtimẽta ipſa ad cor
Zonæ pus fere omnia Zonis aſtrĩgimus: ĩ quibꝰ aurũ & pecuniã portarũt
ãtiq vt oſtẽdit. C. Graccus apud Aul. Gelliũ ĩ noctibꝰ Atticis. hinc
dicebat Alex. Seuerus ĩperator: Miles nõ timet niſi ueſtitus calcia-
tus & ſatur habens aliquid in zonis: Suetonius in Vitelio zona ſe
aureorum plena circundedit. Apul. in. vii. Præcioſiſſimis moniliũ
Aurũ mo & auro monetali zonis refertis incĩcta: & ĩ Euãgelio Nolite poſſide
netale re aurũ neq; argẽtũ neq; pecuniã ĩ Zonis veſtris inquit Ieſus Salua-
Marſupia tor: ad has noſtri Marſupia folles paſceolos & crumenas ſcorteas ſi-
Crumenæ ue ſericas argẽtoue & auro ĩtertextas ad numiſmata portãda appẽ
Fibulæ dunt: his fibulas ex ferro orichalco auro & argẽto addimus ad ue-
ſtẽ ſubligãdã: unde Fibulare cĩgere & diffibulare diſcingere & fibulã
Bullæ reſoluet: Statiꝰ ĩ Thebaide: torto chlamydẽ diffibulat auro: Bullas
Bullulæ ẽt ad ornatũ: quæ & diminutiue Bullulæ dicũt: vnde Zona Bulla-
ta & balteus bullatus. Sunt attamẽ Cingula q̃ nodo tñ facto idem
operent: Veſtes aũt ipſæ æſtate præſerti diligẽter inſpiciendæ ſunt
Veſtipici mouẽdæ ex arculis & excutiẽdæ ꝑ ſeruos ueſtiſpicos quibꝰ illaꝝ cu
ra eũ credita: ne tineis pabulũ ꝓbeant: nã in lanis & qbuſuis lanitio
cõfectis puluerulẽtis maxime naſcunt tineæ ĩpẽdio rodẽtes vt ſcri
bit Ariſtoteles. Inſtrumentũ ad hoc habere ſolent vel e lobis milii
Scopina indici uel ex ſetis ſuillis Scopinã quam uocitant: velut antiquiores
Muſcariũ muſcariũ bubulũ ex bouis cauda: de quo Martialis.
Bubulum Sordida ſi flauo fuerit tibi puluere ueſtis
Colligat hunc tenui uerbere cauda bouis.

Hinc muſcariũ ſetaceum eleganter appellare poterimus a ſetis ſuil
lis: vt illi a cauda bouis bubulum dixere: mirum eſt quod refert Pli-
nius. Veſtem quæ fuerit in funere a tineis non attingi.

ALueus & alueolus tabula luſoria qua hinc biſſeno puncto
illinc quadris diſcoloribus notata vtimur ad luſum Talo
rum teſſerarũ & latronũ Plinius libro vltimo: In triũpho
Põpeius traſtulit Alueum inquit cũ teſſeris Luſoriũ e gẽ-
mis duabus latum pedes tres: longũ pedes q̃tuor: Teſſera ipſa Cu-
bus eſt græcæ vt Iulius Pollux & Gellius oſtẽdũt. Talus vero aſtra-
galus a quo aſtragalizontes apud Plinium talis ludentes: Latrones
vero calculi nominãtur: & ſcachi triuialiter. At ſcruppis nouem cer
tamus in tabula: in qua viciſſe eſt continuaſſe ſuos.

LOculi & per diminutionẽ Locelli dicunť capſulæ mino-
res: in q̃bus numi ſeruanť. Martialis ĩ apophoretis de lo
culis & eboreis: Hos niſi de flaua loculos ĩplere moneta
Nõ decet: argẽtũ villia ligna ferant. Itẽ de ligneis. Si qd
adhuc ſupereſt in noſtri fece locelli Munus erit: nihil eſt
ipſe locellus erit. Apuleius iubet nobis protinus gaudii ſui gerulis
decem aureos: vt ipſe habebat e ſuis localis adnumerari: & Sueto-
nius ſcribit Galbã e peculiaribus loculis Cano tibicini mire placẽti
dediſſe pecuniã. Numus vero ſiue nomiſma a lege: q̃ græce nomos
nõ natura quippe: ſed lege & principũ ĩſtituto cudiť. Primus Serui⁹
Tullius rex Romanoꝝ æs ſignauit nota pecudis: vnde pecunia: niſi
potius a peculio vt Varro: nã maiores quod habebant ex pecorib⁹
habuerũt. Rudi ære hoc ẽ nõ ſignato antea Romæ vſos perhibẽt:
ſignatũ eſt poſtea: inde ærariũ locus publicæ pecuniæ: & æs alienũ
quod debemus. Argẽto autẽ ſignato ante victoriã de Pyrrho po-
pulus romanus minime vſus. Signatum eſt primo. Q. Fabio cõſu-
le annis quinq; ante primũ bellũ punicũ: anno vrbis conditæ q̃ngẽ
teſimo octuageſimo quinto Nota bigarum & quadrigatum: hinc
bigati & quadrigati: Liuius druſus in tribunatu tertia parte æris ar-
gẽto mixta numũ percuſſit ſigno victoriæ: inde victoriatus: Aureus
numus poſt annos duos & ſexaginta q̃ argenteus autore incerto ſi-
gnatus eſt: hũc præcipue Italia bilãciola: quã Simbellã dicemus an
iuſti ſit poderis examinat: veluti aurũ & argentum probãt Coticu-
la an primæ an ſecundæ venæ ſit: vel adulterinum: nam & monetã
aliquãdo: quæ tam aurea q̃ erea vel argentea ſic noĩata videť: ꝙ &
præcii & autoris nos ſigni impreſſione admoneat. Quicũq; inquit
firmicus habuerint horoſcopum ſub cygno erunt monetarii ideſt
monetæ cuſtores ſignatoreſq;: Plutus primũ ĩ vſus coaceruare ſer-

Muſcariũ
Setaceum
Mirum
Teſſera
Talus
Latrones
Schachi
Cubus
Aſtragal⁹
Aſtragali-
zontes
Locelli
Numus
Nomiſma
Aes ſigna
tum prio
Pecunia
Rude æs
Aerarium
Aes alie-
num
Argẽtũ ſi-
gnatũ pri
mo
Bigati
Quadri-
gati
Victoria-
tus
Aurum ſi-
gnatũ pri
mo
Simbella
Moneta
Seruať nu
mos prio
Coticula
Monetarii

uateꝗ pecunias monſtrauit. At balearici nec aureo nec argẽteo nummo vtebantur: quos ad inſulã afferri etiam prohibebãt cãm reddentes: Gerionem Chryſauri filium auro atꝗ argento opulentiſſimum quondã ab Hercule bello expugnatũ. Exiſtimabant enim id quod eſt ſeſe cũ argento & auro carerent facile oẽs vitæ inſidias euaſuros hinc Diogenes ĩterrogatus cur palleret aurũ quia multos inqt habet inſidiatores. A numo auaritia ĩ mortales irrepſit quæ fons & origo innumerabiliũ malorũ ne dicã oĩum fœnus quæſtuoſam ſegnitiam parturit: quo gentes: vt in dies videmus exhauſtæ periclitant: Vnde fœneratores harpyæ dici poſſunt eleganter & vere tãq̃ mortalium labores depaſcentes: Breui nãꝗ oĩa ad ſe trahũt: nec tñ vnquam (quod illis pro ſupplicio datur) in tantis opibus cupiditates extingũt: ignari terrã in quã brutorũ more ferunt quãtulũ eſſe mondi portionẽ: ſiue potius punctũ vt plurimi tradiderũt: terreniſꝗ omnibus quis inhiant inſitam a natura mortalitatẽ: non contẽplantes ꝑterea q̃ exigua terrenoꝝ telluriſꝗ particula cadaueri deſ poſt diſſolutionem cæteris oĩbus ad hæredes ſæpiculæ ridentes tranſeuntibus: qbus ipſi nullo labore partis fruunt ad voluptates dũ illorũ animas ex ſnia æquiſſimi iudicis ꝑpetuo carceri ad centrũ terræ diuerſo mãcipatas ſcelerũ vltores Plutonii miniſtri pœnis meritis afficiunt: nã & Plato vt theologos taceã chriſtianos: tyrãni aĩam facit excruciari poſt mortẽ ab vltoribus: & Trimegiſtus Ergo inqt ne his implicemur verendũ tantũdẽ cauẽdũꝗ eſſe cognoſce: Incredibiles enim poſt delicta cogentur credere: nõ verbis: ſed exẽplis: nec minis: ſed ipſa paſſione pœnarũ: & mox: Oĩa pro vitæ meritis aut delictis: tãto poſt mortẽ ſæuioribus ſubiiciuntur: quãto multa forſitan fuerũt celata dum viueret: Præſcia enim rerũ oĩum diuinitate reddentur vt perinde: vt ſint pro delictorum qualitatibus pœnæ.

Cur aurũ pallet | Auaritia | Fœnus | Fœnatores qui | Harpyæ | Terra pũctum | In auaros | Vſurarie vorax | Infernus | Quã chriſtiane

LVcerna dicta eſt a luce: vel a lychno: autore Ser. & Varro: oliuũ illi infunditur vt ardeat & ſplẽdorẽ diuitius ellychniũ emittat: vnde apud Plutarchũ legimus Anaxagorã a pericle negotiis ĩpedito deſtitutũ & mori cupiẽtẽ dixiſſe: cũ ille eũ oraret: vt ſui gratia viuere vellet: O Pericles & q lucerna indigẽt infundũt oleũ: At Ro. Imperator Heliogabalus balſamũ infudit. Hic eſt Heliogabalus qui mulieres nunq̃ iterauit præter vxorẽ: qui nunq̃ minus cẽtũ ſextertiis cœnauit hoc eſt argenti libris triginta: qui calciamentũ nunq̃ bis induit: qui e ſolido argento lectos habuit & triclinares & cubiculares: qui oĩ tunica aurea vſus gẽmas calciamentis addidit. Cubicularis dicitur quæ in cubiculo tota nocte ardens ſeruat. De hac Martialis. Dulcis cõſcia lectuli lu-

Heliogabalus

cerna Quicquid vis facias licet tacebo. Item: O quæ prælia quas vtrinq; pugnas Fœlix lectulus & lucerna videt. Apuleius existimauit inuentam ab aliquo amatore vt cupitis per noctem dulcius poțiretur. Paruula est & sæpe pensilis a Lampyride noctiluca Cicindelæ nomen adepta & vnico ellychnio contenta: nam habemus in supellectile & Dimyxon & Trimyxon & polimyxon a duobus tribus pluribusq; angulis & naribus ex græco oĩa pendentia: cum fierent olim ex argilla a figulis testæ appellatæ: hinc poeta: testa cum ardẽte viderent scintillare oleum & putres concrescere fungos.

Lampyris
Cicindela
Dimixos
Trimyxos
Testæ

HOrologium est quo dies horis diuiduntur: quarum nomen non minus annos. ccc. Romæ ignoratum esse credibile est: nam duodecim tabulis nusquam nominatas inuenies: vt in aliis postea legimus & quidem ante meridiem eo videlicet ꝙ partes diei bifariam tum diuisi meridies ab ortu ad occasum discernebat. Alii die quadripartito noctem similiter diuidebant: idq; similitudo testatur militaris: ubi dicitur prima secunda tertia & quarta uigilia: autor Censorinus. Sed a quo Romæ horologia sint inuenta incertum est: hoc satis cõstat solaria primum appellata: ꝙ ex solis umbilici qui gnomon uocatur umbra hoſtæ cognoscerentur. Id primus apud Lacedæmonios Anaximenes Milesius excogitauit: dictumq; est ab umbra sciotericon. Plinius ita scribit: princeps Romanis horologium statuisse ante duodecim annos q̃ cũ Pyrrho bellatum est ad ædem Quirini. L. Papirius cursor cum eam dedicaret a patre suo deuotam a Fabio vestali proditur: sed neq; facti horologii rationem nec artificis nomen exprimit: nec apud quem scriptum inuenerit. Marcus Varro primum statutum in publico secundum rostra in columna tradit: bello punico primo a Marco Valerio Messala consule Catina capta in Sicilia: deportatum inde post annos triginta q̃ de papiriano horologio traditur: anno vrbis quadrigentesimo septuagesimo septimo: nec congruebant ad horas eius lineæ: paruerunt tamen ei annis vndecentum: donec. Q. Martius Philippus qui cum. L. Paulo fuit censor diligẽtius ordinatum iuxta posuit: idq; munus inter censoria opera gratissime est acceptum: etiamnum tamen nubilo incertæ fuerunt horæ vsq; ad proximũ lustrũ: tunc Scipio Nassica collega Lanati primus aqua diuisit horas æque noctium & dierũ: idq; horologiũ subtecto dicauit ãno vrbis qngẽtesimo nonagesimo quinto: tam diu populo Romano indiscreta lux fuit: q̃d & ipsum ex consuetudine noscẽdi horas a sole solariũ cœptũ est vocari vt scribit Censorinus. Huiusce modi tamẽ horologia proprie Clepsydræ nominantur quod aquã

Horæ
Vigilia prima secunda tertia quarta
Solaria
Gnomon
Stiotheticon
Clepsydra

qua horæ notabãtur incluſam & occultã habebant. Noſtra tẽpeſtate horologia & quidẽ publica ex ferro rotulis denticulatis & põderibus libreatis miro artificio ꝓducunt: ad horas diſtinguẽdas & Campani æris: quod tintinabulũ antiqui: ſonitu ſignificãdas: inter Automata quæ per ſe mouẽtur numerãda. Fiunt etiam ex ære paruula ſed priuata: & ad eundẽ uſum & ad ſomnos arbitrio noſtro vt excitemur rũpẽdos: q̃ cũ ĩ cubiculis habeant cubicularia excitatoriaue rectiſſime poſſunt appellari. Sunt & e uitro horologia quæ arenulã ſiue albicantẽ puluiſculũ quo horæ ſigilatim inuertendo notantur habent incluſum: quibus utunt declamatores & planipedes & prædicatores cæteriq; in pergulis etiã ad ambitum profani Euangeliũ populo nũtiare adſuet.: Nam horologii genus Viatoria penſilia de quo Vitruuius erit quale modo Cylindracea ſpecie uiatores frequẽtant. horarũ autem comprimis ſunt æquinoctiales quæ Iſomerinæ & tẽporales quæ uulgares græci Caticas appellant.

Auto mata · Tĩtinabulũ æs campanum · Horologia cubicularia excitatoria · Iſomerinæ · Caticæ

MAtulam & matellã vt alii etiã matellionẽ & laſanum uas ad lotiũ .i. urinã uocitabimus: Græci ſcaphiũ: Iuuenalis: & ridepoſitis ſcaphiũ cũ ſumitur armis: de matella Martialis in apophoretis: Cum poſcor crepitu digitorum & uerna moratur: Ah quoties pellex culcitra facta mea eſt ſed laſaum & Scaphium ad excrementa uentris aliquando: De matellione Cicero in paradoxis: Quid enim cenſes inquit ſi .L. Mumius aliquem iſtorum uideret matellionẽ Corinthium cupidiſſime tractãtem cum ipſe totam corinthum contempſiſſet. Vbi de aquali ideſt uaſe ad aquam in quo ſignificatu & Matula & matella ab autoribꝰ ponuntur. Hoc addimus & Scahpium quoq; fuiſſe uas æreum in quo ſtilli in medio poſiti proceritas horarum ductus diſcriminebat aliquando & græcis poculi genus: At Plutarchus in Numa Scaphium appellat quo ignis eternus extinctus ſolis tantum radiis accendebatur.

Matella · Matellio · Lotium · Laſanum · Scaphiũ · Aqualis

Atrina locus priuatarum ſordium a latendo Columella
l Immundis quecumq; uomit latrina cloacis: Apuleius de Aſino aureo libro nono. Omnia prorſus vt in quandam cœnoſam latrinã in eius animum cõfluxerant uitia: Foricæ uero ſoca publica ſunt ĩ q̃bus licet oĩbꝰ uẽtrẽ exonerare: nã foria ſtercora dicũtur & precipue liquidiora vt eſt apud Põpeiũ: de Foricis Poeta ſatyrographus. Inde reuerſi conducunt foricas. Cloaca enim locus cauus nuncupatur quo publicæ ſordes eluũtur a cloacare quod eſt inquinare: ſiue a coluendo vt alii ſenſere: cuius appellatione & Tubi & fiſtulæ continentur vt inquit Vlpianus: Cloacas

Foricæ · Foria · Cloaca

publicas Romæ fecit manibus plebis Tarquinius ſupbus ut autor
eſt Liuius;Plinius tradit id opus factū a Tarquinio priſco : Marcus
quoq; Agrippa in ædilitate poſt cōſulatum ſuffoſis montibus Cloa
cas fecit oīum operum dictu maximum : nāq; ſeptem amnes curſu
præcipiti modo torentium p meatus ſubterraneos oīa auferebāt:
omnia rapiebant:vt refert Strabo Geographici operis quīto:Latri-
næ ipſæ ſubdiales quas Andronas dicere poſſumus inter duos pa- Andronę
rietes ita pduci debent:ut in pariete altero foramē ſit quod Oper-
culo obturatū fetidum fetorē cubiculo reddere nō poſſit:uerū ma-
gis cōducet locum facere cubiculo adiacentem:quem dormitioni
ſeruorum uel cubiculariorum aptiſſimum conclaue dicemus:in cu Conclaue
ius pariete fiant latrinæ de qua diximus ſpiramina : nam & latrinas Cæcæ la-
habent domus uel in cubiculis:uel in loco ab his ſeqſtrato ſæpius: trinæ
quas cæcas nominabimus tubulis fictilibus p medios parietes ex-
crementa in cauam lacunam deducētibus:nōnulli e potentioribus
præſertim ſellas in cubiculo ponunt familiares:in quibus vaſa con
dita oletum ideſt ſtercus excipiūt p vnū e famulis mox exportādū: Oletum
vaſculis ad id ex auro:vt eſt apud Martialē Baſſa vtebat:hinc eſt. Sella fami
Ventris onus miſero nec te pudet excipis auro liaris
Baſſa bibis vitro carius ergo cacas.
Et Lampridius refert Heliogabalum Imperatorem onus vētris au
ro excepiſſe:& in murrhinis ac onychis minxiſſe. Plinius quoq; in
xxxiii. ex autoritate Meſſallæ oratoris ſcribit.M.Antoniū triumuirū
aureis vſum vaſis in obſcœnis oībus deſideriis pudēdo etiā crimi
ne Cleopatræ. Et qm̄ huiuſcemodi ſellæ familiares valitudnario in
primis neceſſariæ ſūt:placuit de illo paucula ſtatim his ſubnectere.

¶ Valitudinarium Caput. VII.

Valitudinarium locum dicimus quo valitudina-
narii & infirmi curantur:vt ualitudinem malam Valitudi-
bona permutent.Seneca ad Lucilium : tanq; in narius
eodem ualitudinario iaceam de cōmuni malo Valitudo
tecum colloquor remedia conuinco. Item in q̄-
ſtionibus naturalibus:Nō video quare ſibi pla-
ceat qui robuſtior eſt in ualitudinario:In eo au-
tem quid ſuppellectilis ponendum ſit referre ſu
peruacuum videtur:comportabuntur quæ per Iatraleptę
alias ædium partes erunt cum neceſſitas poſtulabit. Aduocabūtur Clinici
medici vel Iatraleptæ qui perfrictione & vnctionibus curant:vel cli chirurgici
nici qui dieta & pharmacis medentur:vel chirurgici quos vulnera- Scalpellū
rios dicimus cum ſpecillo:forpiculis:ſcalpello:quæ lanceola:cucur Cucurbi.

bitulis vētoſis:& id genus cæteris.Poſtq̄ a medicis ſalutem imo vitam noſtram pēdere iādiu eſt receptū:q famæ plærūq; ſtudio circa ægros miſeris ſniaꝝ cōcertationibus velitanť.In qbus inter eos qſquis pollet loquēdo fit ſtatim vitæ noſtrę neciſq;(vt ille inquit) imperator:diſcunt qdem periculis noſtris,& experimēta(doctos ſemper incipio)per mortes agūt:nec mirum quādo per qetem viſo in ſomnis Galeno aut Auicenna Aeſculapioue multi litteraꝝ penitus ignari medicos ſe ꝓfiteri nō erubeſcunt:& ſtatim (heu demētia) fides habeť.Vtinam legū ſanctione plecteretur iſcitia capitalis : vtinam nō adeo creduli eſſemus:non tam inſigniter noſtro maxumo malo delirātes.Vtinam ab herbis arboribus fructicibus auib⁹quadrupedibus& cæteris ſimplicibus remedia ad morbos peterenť:vt olim petebantur medicinā ipſam quodāmodo rerum natura faciēte.Non fecit Cærata malagmata emplaſtra Collyria antidota:& id genus mixtiones īexplicabiles parēs illa ac diuina rerum artifex:iſta ingeniis cōſtant:officinarūq; imo auaritiæ cōmenta ſunt.Videres pauculos graſſatores purpuratos mulis obequitantes.Videres venerādæ ſenectutis canos imo ſeptuagenarios innumerabiles.Verū ſtultitia noſtra fruunť.Verum hominem iis ſolis occidere licet impune.Sed & mortuis quoq; ultro conuitia ingerunt intemperantiæ inobedientiæue illos accuſantes:& id qdem(vt mihi videtur) meritiſſime:poſtq̄ ſalutis noſtræ pauci rationē habemus:& cuicūq; Herbario etiam mulotribæ vitam noſtram credimus:ac ingenti ſæpiſſime precio necem nobis ipſis emimus.Vtcūq;:animas profecto noſtras æruſcatores medici negocianť.Vidimus ipſi poſt multa pharmaca magno ſumptu incaſſum a medicis ingeſta ægrum iam cōclamatum iam orco candidatū remedio ab horto quæſito & accepto ſine impēdio vitæ reſtitutum.Saccarum igiť antidota : cathartica: pharmaca vnde pharmacopolæ:Epithemata quæ a Cornelio celſo pitacia:clyſteria:pyriaſes:balani quæ ſuppoſitoria:cataplaſmata vel ut fomēta:Eclegmata:quæ linctus:paſtili qui trochiſci:catapotia: ſeptæ:cauteria vel cauſtica:malagmata:peſſi : emplaſtra quæ nunc triuiales vnguenta:Hygremplaſtra:xeria:Diaphoretica:Enchriſta: cærata:collyria:Amuleta:Turūda e filis ad vulnus linamētum : & reliqua medicamina quoꝝ meminit Galenus in' pharmaceuticis & alii pro morboꝝ differētia parabunť:quos varios īpenſius ac multiformes vt oſtēderē a capite more boni pictoris incœpi particulares in calce finiturus adiunxi:& gñales ne qd deeſſet ad cognitionē humanę miſeriæ:quæ a vitæ initio ad exitū vſq; tot tātiſq; ægritudinum generibus:nam ſupra.ccc.autore Plinio creduntur:vt omittā

In medicos malos

Pharmacopolę Epitgemata Piſtacia Balani Catapſalmata Eclegma Linctus Emplaſtra Linamētū Trochiſi Morboꝝ numerus

neceſſarioꝝ & amicoꝝ funera ꝓpe quotidiana: exilia: ꝓſcriptiones:
famem terrerimũ genus mortis: vt inq̄t Egeſippus ueneficia: metꝰ Fames
deſideria: & erũnas indies vel potius in horas affligitur: vt iuocata Votum
morte nullũ iam ſit votũ frequẽtius: & fœliciſſimi exiſtimandi ſint q̄ frequens
myſtica vnda renati q̄ primũ ad omniparẽtem deũ a quo exierũt re-
uertunt. Hinc pro miraculo receptũ eſt Xenophilũ muſicũ cẽtum
q̄nq; annos vixiſſe ſine vllo corpis incõmodo. Heu fragilis & labo-
rioſa mortalitas: heu miſera & incerta hominum vita. Abunde pro-
fecto atq; indulgenter (vt ille inquit) fortuna deciditur cum eo: qui
iure dici non infœlix poteſt.

CEphalea ægritudo eſt capitis cũ dolore ĩter maximos ad
numerato. Sunt aũt ſtomachi & calculoꝝ. uehemens eſt
ẽt dentiũ Vnde Serenus haud facile eſt acrẽ dẽtis tole-
rare dolorẽ cũ baccho uiolas decoxeris ore tenero. ca-
put ĩfeſtãt cephalalgia. porrigo. achoræ. ſycoſis. heterocraneæ. he
micraneæ. hydrocephalea a capite ĩ nares deſcẽdẽs. Siriaſis. phre- Hydroce-
nitis. mania. vertigo. vigiliæ: lethargus quod ueternũ: ſubetia: Epi phalia
lepſia: q̄ maior herculeꝰ caducus diuinꝰ comitialis morbꝰ dr. apople Lethargus
xia ſubita q̄dã ꝑcuſſio. Deformãt caluitiũ. Areæ Morphea: Ophis: Epilepſia
ophiaſiſue: Alopetia. At prurit faciũt lẽdes coitu pediculoꝝ autor apoplexia
Ariſtotele hiſt. aĩalium quĩto ꝓcreatæ pedicularẽ uero morbũ (vt Lendes
hoc quoq; trãſeũter enaremꝰ) totũ fere corpꝰ ĩfeſtãtẽ græci phthi- Phthiria-
riaſim appellant: nam phthira pediculum dicunt: de illo Serenus. ſis

Noxia corporibus quædam de corpore noſtro
Progenuit natura uolens abrumpere ſomnos
Senſibus: & monitis uigiles intendere curas:
Sed quis non paueat Pherecidis fata tragedi:
Qui nimio ſudore fluens animalia tetra
Eduxit: turpi miſerum quæ morte tulerũt
Sylla quoq; infœlix tali lãgore pereſus
Corruit: & fœdo ſe vidit ab agmine vinci.

Plinius l. xxvi. phthiriaſi quoq; ſylla dictator cõſumptus eſt: & Ari-
ſtoteles hiſtoriæ aĩaliũ quito de pediculis Accidit morbꝰ nõ nullis
præ nimio corporis humore: & quidẽ aliquos fœditate obiiſſe pro-
ditũ eſt: vt Alcmanẽ poetã & Pherecidẽ Syrũ: naſcunt & intra cu-
tẽ & carnẽ pedicilli pruritum haud mediocrem ſuſcitantes. Pedicilli

CRithe ab hordeo tuberculũ eſt in palpebris naſcens vn
de & hordeolum latini: Oculorum autem e quorum pu Hordeolũ
pulis eſt homini viſus ſenſuũ ſi non primus ſaltem ſecun Viſus
dus ęgritudines ſunt Ophthalmia a qua ophthalmicus

anginam. Verũ angina ſibi mixtum ſale poſcit acetum voluendum
fauce ſonora. Anginã uinariã inquit feſtus habere dicunt qui vino
ſuffocant: at brãch⁹ uocis quæ dicit Raucitas (aliis licet ex cauſis) Branchus
accidit tamẽ ẽt cũ deſtillatiões ĩ Arteriã aſperã defluũt: ĩntumeſcit
& aliquib⁹ guttur ſpõgioſis quodãmodo tumoribus: qui hæredita
ri fere ſunt nõnullis domib⁹ & nationib⁹ aquaꝗ accidit id plerũꝗ
vitio vt tradit: Vñ gutturoſos paſſim uidem⁹ nouocomẽſes & e trã Gutturoſi
ſpadanis plurimos: ſicut calui olim Myconii dicunt omnes: Plinius Myconii
de ſuccino: hodieꝗ trãſpadanarũ agreſtibus fœminis moniliũ vice
ſuccina geſtãtibus maxime decoris gratia: ſed & medicinæ: quãdo
Tonſilis creditur reſiſtere & faucium uitiis vario genere aquarum
iuxta illos infeſtante guttura & vicinas carnes.

OPhiſthoton dicimus ex græco quando ceruix annectitur
ſcapulis: tetanon cum flecti non poteſt de quo vt opi- Tetanos
nor Serenus:

Et ceruices durataꝗ colla rigebunt:
Anſeris ex pingui torpentia colla fouebis.

At gibbus in ſcapulis præcipue tumet inter uitia corporis non mor Gibbus
bos numerandus: a quo gibberoſi: qui fiunt ſi in ſeptima parte arie Gibberoſi
tis habuerint horoſcopum vt ſentit Iulius Firmicus in .viii. Quid
autem differat morbus a uitio docet Au. Gellius libro quarto no-
ctium atticarum: Eſt & Bronchocœla in ceruice tumor haud me- Broncho-
diocris & rotundus de quo Celſus meminit in ſeptimo cœla

CApet ſiue Hircus & græca dictione qua vtitur Martialis
Tragos morbus eſt ſub alis propter fetorem Hircinum Tragos
ſic appellatus. Hora. An grauis hirſutis cubet hircus in
alis. Catul. Valle ſub alaꝗ trux habitare capet: Ab alis
aũt ad ungues naſcũtur: Chiragra morbus articularis: Paronychia Chiragra
quæ rediuium: Panus: phygethlon: Pterygium: & uerucæ quæ etiã Paroni-
in aliis partibus corporis intumeſcunt. Serenus. chia

Interdum exiſtit turpi uerruca papilla Verrucæ
Hinc quondam Fabio uerum cognomen adhæſit
Qui ſolus Patriæ cunctando reſtituit rem:
Id poterit uitium ſanguis curare lacertæ.

STomachus in quo cibi cõcoquũtur rex corporis & pater
familias merito nominatur Serenus:

Qui ſtomachum regem totius corporis eſſe:
Contendunt niti uera ratione uidentur.
Huius enim ualidus firmat tenor omnia membra:
At contra eiuſdem franguntur cuncta dolore. Ipſius morbi apoſte

Anorexia Aneumatoſis Elcoſis Diſpeſia Peplis Pepticæ Lipothymia Sincopis Hæmoptoea Sciros Mola Lithiaſis

ma:ſigultus:ītercifio:anorexia faſtidiū ſiue nauſea:Malacia:Pneumatoſis inflatio:elcoſis exulceratio ſi Theodoro Priſciano credim⁹ & Diſpeſia ideſt mala cōcoctio:qñ cibi nō pficiuntur. Nam pepſis concoctio: Vñ Pepticæ medicamēta quæ foris adhibētur ad cōcoctionem. Stomachus ſubeſt pectori a quo ad anum vſq; interiores morbi hoīes torquēt cruciāt affligūt:tuſſis & ptuſis īueterata:pneumonea:aſthma:Dyſpnoea orthopnoea:phtiſis:cardia:hydrophobos:pleuretis:lipothymia lipoſychiaue defectio mediocris ſpiritus & ſyncopis maior ambæ ex corde:Pareſis:ſcintillatio : hæmoptoea ſanguinis excreatio Theodoro Priſciano de qua diximus veluti Diabroſis:Rhegmochaſmos & Anaſtomoſis:Epaticus morbus : Hydrops:aqua intercus:ſcliroſis. Bilis atra:choleræ:cœliacus morb⁹: dyſenteria tormina:liēteria:rhenaſmos:ileos a quo ileoſi ſciros ſimile qddam molæ qua laborāt fœminæ:lagonoponon:colū : telum: vermina:lomgabo. Nephritis vñ Nephriticus:ſtrāguria ſubſtillum dyſuriaue. lithiaſis calculus in veſica:ſuffocatio vuluæ & Rheumatiſmus:ſatyriaſis:cirſocelæ enterocelæ bubonocelæ porocelæ ſarcocelæ hydrocelæ epiplocelæ herniæ vel ramices. At phimoſis erit cū

Hernia Phimoſis Faſcinum Muto Sedes Hæmorhoides

glans membri virilis quod faſcinū:mētulam:& mutonem appellāt ita tegitur præputii pellicula vt nudari non poſſit. Rhagades vero: ſycoſis ficus:& condilomata ſedem:hoc eſt podicem infeſtant: vt hæmorhoides cæcæ comprimis:de quibus Serenus.

Excruriant turpes anum ſi forte papillæ:
Agreſtis prodeſt radix ſuper addita porri:
Dulcia cumq; nigra iunges fuligine mella:
Apgoniſq; ſuper pellit medicina dolorem.

Gonothoea Intertrigo Parattrima

& Gonothea pfluuiū genituræ:Intertrico aūt ex attitu fit mēbrorū æſtate viatoribus pſertim ſudore pueniēs. Pli. in. xxiiii. virgā populi in manu tenētibus intertrigo nō metuatur:hæc græce Parattrima.

Iſchia Loripes Coxa phimata Luxata Strēmata Inguinarię Myrmetia

COxendrix vertebra cū neruo dicitur quæ fœmora trūco annectit:hæc luxata ſi fuerit dolorē mouet : hinc ſæpius apud Pliniū remedia ponunt ad luxatas coxēdices:infeſtaт & Iſchia quā qui patiunt non generant: qd accidit in oībus aīalibus: vt Ariſt. in pble. teſtaт:Loripedes quoq; ideſt claudicantes facit Serenus. Sæpius occultus vita coxendice morbus. Perfurit & greſſus diro langore moratur. Sed & luxata mēbra quæcūq; a græcis ſtrēmata dicta dolores mouēt. A coxa vero quæ eadē eſt:ad calcem naſcunт phimata:hoc eſt tubercula inguinariæ: varices:chironium:claus:morticini:callus:flegmina:gemurſa:acrocordones:thymon:myrmetia: quā latini fornicationē alibi etiam pro-

enientem vocitãt. Podagra morbus pegrinus: vñ latinum nomen Podagra
on habet: & perniones calcanea p hyemẽ ex ulcerantes: a qbus ad perniones
orbos qui plurimas vel oẽs corporis partes occupãt trãſeamus.

Ebris plura ſunt genera: quotidiana: quę amphemeri- Amphe-
nos: tertiana: quartana: unde quartanarii: periodice: he merinos
mitritæos: ſynochus: continua: cauſon: epialos: ſtegna: Quarta-
hetica: & ephimeris: anius tantum dei & acceſſionis: de narii
us eſt apud Plinium: Auicẽnam: Galenum: & cęteros medicos. Epemeris
ſt in eis horripilatio leuis motus: frigus: horror: & calor feruidus: Horripi-
quo latine nomẽ accepit. Nam a feruore febris dicit: ſicut pyret- latio
s græca dictione ab incẽdio: hinc lexipiretros medicamen finiẽs Lexipy-
bres. Ariſt. in pblema. Totius inquit corporis excedat calliditas rettos
t febris: alii a morbi feritate deducũt: curantur omnes medicami Pyretus
bus purgatiuis quæ cathartica appellant: phlebotomia ſcalpellũ
næ adactum. Nam altera cucurbitali ſcabies ſuppurationes mẽ- cathartica
a liuida & alia quædam lauantur. Dieta quoqȝ hoc eſt uictus te- Scalpellũ
is prodeſt impenſius: confert etiam uomitus: quem & reiectum Dieta
reiectionem Plinus & Celſius dixere: inde ægyptii omnis morbos Vomitus
unio & uomitu curabant: & bragmanorum Didymus ad Alexã- Reiectus
um ſcripſit: medicinæ remedium nobis parſimonia eſt: quæ non parſimo-
lum illapſos poteſt curare langores: ſed etiam procurare ne ue- nia
ant. Legimus in decretis Pontificalibus de conſec. diſtin. v. Ab- abſtinẽtia
nentiam corporales morbos curare: quos ciborum ſuperfluitas
ntraxerat. Aſclepiades autem uomitum eiecit in libro de tuen-
ſanitate: vt ſcribit Cornelius Celſus. Nam oculis maxime & den
us officiens frigidiora reddit corpora: commendatur & frictio
æ fricatio in non nullis ægritudinibus. Non improbantur & car- Frictio
ina: quæ vtpote vana & magica nunc a ſanctiſſima veriſſimaqȝ
nnium Chriſtiana religione interdicta ſunt: Serenus quoqȝ ſcri-
um reliquit.

am febres vario depelli carmine poſſe Carmina
ana ſuperſtitio credit tremulæqȝ parentes.

perari autẽ vident ex infirmorũ affectione: quæ & erga medicũ & Affectio
s cæteras cũ fuerit plurimũ cõferret ad tollẽdas ægritudines. Ve
tur & plurifariã genus humanũ innumerabilibus morbis: e qbus
ucula numerabo cõplura relicturus: ne ſcriptus i tergo nec dum
itus libellus enchiridion excedat. Sunt igit elephãtiaſis quæ ele-
ãtia: cachexia: aurigo icteros regius arqtuſqȝ morb? paralyſis quę
mipl exia: ſtupor: ſpaſm?: neruorũ dolores vñ neruici: phlegmon Neruici
giliæ: fiſtula: ſcabies: ĩpetigo: pſora: puſtula: herpeſis: lepra: boa Boa

apoſtema hoc eſt papula rubens:phagedæna:vomica:apoſtema quæ ſuppu-
ratio:furunculus:grādines:Lenticulæ : meliceria:cerion : gangilia:
atheromata ſteatomata eiuſdem fore generis tubercula:epinyctides:
Antrax antrax ſiue carbūculus:nomæ:panus:papulæ: Vari:Burões:ſtrumæ
Strumæ quæ ſcrophulæ.Carcinoma cuius ſunt Cacoethes & Thymiū:can-
ſcrophulæ grena:cācer:alphos quæ vitiligo:leuce: Melas:ſynctexis defectio:
Alphos Vnde ſynctetici:qui defecti.Acmæ: Eryſipelas : Pyricauta:& ignis
Synctexis ſacer:de quo Serenus.
ſynctetic⁹ Eſt etiam morbi ſpecies quæ dicitur ignis.

Languida quo multo torentur membra calore
Vel tu vicino ſeuum bouis igne remittes.
Molitūq; lines:vel odoris fecibus oua
Sed non cocta dabis:ſic torrida membra fouebis
Lumbricus terræ mixto inducetur aceto
Aut parili noua ruta modo:ſed inguis oliuum
Ouaq; cum betis proſunt ſimul illita tritis

Hunc & græci vocant ιεζάν νοσάν vt teſtis eſt Seruius de hoc plu-
ra apud Cornelium celſum libro.v.& Plinium.xxx. Omnifariæ hi-
ſtoriæ qui ait vermes terrenos ex aceto illitos mederi Columella li-
bro.viii.eſt etiam inſanabilis ſacer ignis quem puſtulam paſtores
vocant de quo Carius
Lucretius in libris rerum naturalium.

Exurit ſacer ignis:& vrit corpora ſerpens
Quamcūq; arripuit partem ſerpitq; per arcus
Nimirum quia ſunt multarum ſemina rerum
Et ſatis hæc tellus morbi cœlumq; malefit.

Cum igitur tot ac tātis(vt cætera taceam)vexemur morborū ægri
Vita nſa tudinibus profecto vita hæc noſtra quæ vt flos matutinus eſt : ſiue
Bulla potius Bulla nec hilum fœlicitatis habere poteſt:& ideo non pluri-
mi quidem ſed nauci facienda:terrena iſta præcipue quæ ad gehe-
nam trahunt omnia aſpernanda: Cæleſtibus vero aſpirandum : in
quibus quies tranquilliſſima:immenſa lætitia:Vita nullius indiga:
& athanaſia diuos ex hominibus trāſformatura poſſidetur:quæ bo-
na bonorum optima facillime(dicant quicquid velint irreligioſi)
lucrifacere poteſt humana fragilitas:cum vnica tantum candidiſ-
Charitas ſima benigniſſimaq; charitate illa promereri valeat. Hæc exigit vt
Soter ꝓximi dilectores deū amem⁹:Proximi dilectio erit nō facere illi qđ
Eleuterius ipſe pati dedignareris.Dei vero q nobis ſoter & Eleuteri⁹ eſt:amor
cult⁹latria & veneratio:q̄ cū vbiq; tū in tēplis pſertim eſt exibendas
& domi in ſacello de quo hæc paucula ideo ſubiungere cogimur.

Sacelſum. Caput. VIII.

S Acellum a ſacro locus dicitur in quo res diuina Sacrum
fit quã primos omnium Caynũ & Abellũ Ada- Res di-
mi filios Deo vero & maxumo feciſſe cõſtat: nã uina
diis primo ſacrificaſſe Meliſſum antiquiſſimũ re
gem cretenſium ex ſententia Didymi ſcribit La-
ctantius: Eſt autem ſacrũ vt exponit Macrobius
ex auctoritate Trebatii qcqd ergo deorũ habeť:
Res ipſa diuina ſacrificium apud nos ſignificat
non vt olim ex victimis holocauſtum: ſed ex pu
iſſimo corpore & ſanguine Ieſu chriſti dei filii redemptoris huma- Ieſus xps
iſſimi: qui innocẽtiſſimus crucis patibulum ſubire: & pro peccatis
fis ſe ipſum offerre imolandum non recuſauit. Ad hanc principes
licet abſq; magna neceſſitate in locis profanis fieri non debeat) ſa
ellũ in ædibus (vt antiqui larariũ) habere cõſueuerũt. Quod ſi fue Lararium
r præ cæteris locis ornatius eſſe debet: vtpote in quo Deus trini- Deus
s indiuidua in qua per quã & a qua ſunt oĩa diuerſatur: Sit canib⁹ Trinitas
reliquis brutis occluſum: abſint rerũ oĩum ſordes: Sit teſtudina-
m cũ pictura vernãte: habeat aram marmoream ad orientẽ ſpe-
antem: vel ſaltẽ teſſellã e marmore in aræ medio ſi ea fuerit lignea Ara
l laterítia: Altaria nãq; niſi marmorea vt in decretis Pontificalib⁹
etur conſecrari non debent: & abſq; ſacrato lapi diuina non eſt
erenda: Inſtrata ſit ara linteis mundiſſimis: Sint puræ veſtes ſa-
dotales Amiculũ capitale ue Noegeũ Talare: Cingulũ: Mãipulus
dariolũ: Orarium Stola: & id genus cætera. Pura ĩquit Feſtus ve
nenta ſacerdotes ad ſacrificium habebant id eſt non obſita non
gurita non funeſta non labem hoc eſt maculam habẽtia: Sed ma
purus ſit ipſe ſacerdos: & talis qualis Aaron Moſis frater: q pri- Sacerdos
s ſacerdos a Deo eſt conſtitutus: hinc Tibullus henteus poeta. Notet
cedat ab aris.
tulit heſterna gaudia nocte venus:
ta placent ſuperis: pura cum veſte venite.
nanibus puris ſumite fontis aquas. Et nos quoq;
iſto caſta placent: manibus puriſſima puris
gite Liba: malus ſit procul omnis odor.
Miſſale: ſint candelabra argentea vel orichalcea in qbus ponan
Candelæ: vel cærei ex punica cæra albicãtes: & flãmam cũ opus
t nutricãtes: ſine qua Miſſa non eſt celebranda: Sit Calix Pati-
rata: & quæ ad calicẽ ſpectant oĩa nitidiſſima: Nec pcul amu- Hierodo-
ad aquã & vinũ cryſtallinæ per Hierodulũ miniſtrandæ: Sit ad lus

Tutelaris conſpectum ſacerdotis imago Ieſu crucifixi: ſiue tutelaris Diui: quē
Diuus aduocatū dicimus: vel Candidiſſimæ Virginis Mariæ effigies non
Caietan⁹ Caietano ſed Tēperelli aut Franciſci Marmittæ noſtratis ducta pe-
Temperellus nicillo: & talis qualē Iconiā Lucas Euangeliſta coloribus deliniuit:
vt ad Orandū introeuntes alliciēs cum veneratiōe detineat: Vnus
Iconia enim quiſq; in larario domi colit ſimulacrū eius diui quem peculia-
Imago riter venerat: Vñ Lampridius ſcribit Alexādrū Cæſarem: ſi cū vxo-
re nō cubuiſſet matutinis horis in larario ſuo rē diuinā feciſſe: In quo
Diuos principes: ſed optimos: electos: & animas ſanctiores: In q̄-
bus Apolloniū & Chriſtū & Abraham & orpheū habuiſſe dicitur:
Oratio Enos autē primus oīum quos ſcimus nomē Domini inuocauit: Ora-
tio ipſa ſit breuis ex corde. Nam in multitudine verborū non flecti-
tur deus ſed in cordis affectu: vt ex decretis Pōtificalibus de conſ.
diſt. quinta didicimus: & in tertia dicit̄. Adoratio imaginū nō pictu
Adoratio ram ſed picturæ repreſentationem veneratur. Sit inibi antepenſile
Lāpas ſiue Cicindela nitidula q̄ lumen funiculo ī oliuo p̄beat & ſer
Acerra uet. Sit acerra arcathuraria ſiue Thymiateriū: cum Thuribulo: nec
Thymiaterium deſit vaſculū cū aqua benedicta & aſpergillo: cuius roratu venialia
delicta remittunt̄ & inſidiæ Dæmonū cum fantaſmatibus fugant̄.
Thuribulum Sed iam falcem a meſſe fere aliena retrahēs ad magis noſtra tráſeo.
Aſpergilū

¶Bibliotheca. Caput. IX.

Bibliotheca vt inquit Vlpianus de legatis tertio
ac Pōpeius: & apud græcos & apud noſtros tam
librorū magnus per ſe numerus q̄ locus ipſe in
quo libri collocati ſunt apellatur: Auſonius Gal
lus poeta Emptis q; libris tibi Bibliotheca refer-
ta ē doctū & grāmaticū te Philomuſe putas Pli.
in. xxxv. Aſinii Polionis hoc Romæ inuentū: qui
primus Bibliothecam dicando ingenia hominū
rēpublicā fecit. An priores cœperint Alexādriæ
cōgregatio libri & pergami reges qui bibliothecas magno certamine inſtituere non
facile dixerim: Strabo coſmographici operis. xiii. Ariſt. inquit pri-
Biblos mus oīum quos ſcimus libros cōgregauit: & ægyptios reges Biblio
Theca thecæ ordinem docuit. Primus equidē liberaliū diſciplinarū libros
Pinacotheca athenis publice legendos poſuiſſe dicit̄ Pyſiſtratus tyránus. Nomē
ex græco ſortitur nā biblos liber eſt: vnde bibliopola vēditor libro-
bibliopola rum: Theca repoſitoriū: hinc chirotheca a manibus: Pinacotheca
a tabulis deducta: a libris latini librariam vocāt Aulus Gellius in li-

braria ego & .L. Paulus confœderamus: qui illius curam habuerit Bi Libraria
bliothecarius dicetur: Bibliothecæ ipſæ ad orientem ſpectare de= Bibliothecarius
bent ita libri non putreſcunt: vt autor eſt Vitruuius architectus in
vi. nam quæcũq; ad meridiem & occidentẽ apertiones habet fene=
ſtrarum tineis & humore libros vitiant: q̧ venti humidi aduentãtes
procreant illas & alunt: infundenteſq; humidos ſpiritus pallore vo
lumina corrumpunt: Vnde vel in parietibus quidam vel ex tabulis
armaria extruunt ad libros continendos: quæ forulorum nomine
ſignificari pleriq; omnes apud Iuuenalẽ exiſtimarunt cum ĩquit: hic
libros dabit & forulos mediamq; mineruam: Fiunt & armaria in cu Armaria
biculis culina & cœnationibus verũ ad alios vſus vt videmus. Sed
caue ne ſine delectu quoſcũq; libros congreges: onerat diſcentem
turba non inſtruit: multoq; ſatius eſt vt inquit Seneca paucis te au=
toribus tradere q̃ errare per multos: caue etiam (quod peius eſſet) Foruli
ne ſacrorum opera ingeniorum in ſpeciem & cultum parietum cõ=
parentur: Alexandriæ. xl. milia librorum pulcherrimum regiæ opu=
lentiæ monimẽtũ ſiue potius ſtudioſæ luxuriæ ſpectaculũ arſerunt.

Libri olim ex papyro nunc e charta: præferuntur vt optimi
ex membranis: Apud antiquos binis vmbilicis decora=
bantur: Papinius quarto Siluarum.
Noſter purpureus nouuſq; charta.
Et binis decoratus vmbilicis:
Martialis.
Et frontes gemino decens honore:
Pictis luxurietis vmbilicis: Porphirio Hora. interpres Vmbilici in= Vmbilici
quit in fine libri ex oſſe aut ligno ſolent poni vnde ad vmbilicũ ad=
ducere eſt finire: apud nos binis tabellis conſtricti additis fibulis co
rio veſtiuntur arte ſpecioſa inſculpto: Talis ornatus ſupra trecẽtos
ſexaginta humanarum litterarum in Bibliotheca ſua poſuit Geor= Georgius
gius Anſelmus nepos: omnium horarum amicus oculiſſimus Im= Anſelmus
mo idem Marius; in quo ingenium cum doctrina: doctrina cum in= Nepos
genio de principatu contendunt. Libri autem ipſi qui & codices vn Libri
de codicilli inde nomen acceperunt. q̧ ante vſum chartæ papira= Codices
ceæ de libris arborum volumina fiebant: nam liber arboris eſt cor= Liber
tex interior: Vergil. Vdoq; docet inoleſcere libro: In libris paginæ
ſunt dictæ q̧ ſuã q̧q; obtinẽt regionẽ vt Pagi. vel a pãgẽdo: q̧ in il=
lis verſus pangunt ideſt figuntur autore Pompeio. Plinius Cecilius
Ego nõ Paginas tãtũ ſed etiã verſus ſyllabaſq; numerabo. Harũ ex= Paginæ
tremitatem marginẽ licet ad alia trãſeat dixere: vñ emargino extre= Margo
mitates recido: A libro aũt ẽ per diminutionẽ libellus paruus liber Libellus

Libellio ſiue epiſtola:vnde libelliones uocabant antiqui quos nūc Tabellio-
Tabellio nes:vt a notis Notarios:& petitio in iudicio porrecta in quo ſignifi
Notarii catu leguleí utunť. Eſt librarius qui græcæ Bibliographus libros trá
Librarius ſcribit:Hi fuerant vt diximus ex papyro naſcente in ægypti paluſtri
Bibliogra bus:aut nili aquis quieſcétibus:cum ex ea fierent chartę diuiſæ acu
phus in tenuiſſima folia:in quibus antiquiores ſcripſerūt.ſed prius quod
Papyrus a pleriſq; etiam nunc obſeruatur concha marina expoliebantur ut
curſus eſſet calamo facilior.Martialis:Leuis ab æquorea cortex ma-
reotica concha Fiat:in offenſa curret harundo via:& Plinius in.xiii.
Scabritia ſcribit papyraceam chartam ſcabritiam leuigari dente cōchaue:ubi
mendoſe in pluribus codicibus dente concauo legitur.

CHartá ab urbe tyri charta: victoria magni Alexandri re-
pertá autor eſt.M.Varro cōdita in ægypto Alexandria:
Folia chartæ antea chartaꝝ uſus nō fuerat.Palmarum foliis primo ſcri
ptitarū eſt.unde ad hanc uſq; diem folia chartæ dicimus
Charta apud nos deinde quarundá arborum libris:poſtea & plumbeis uoluminibus
monumenta publica:mox & priuata linteis cōfici cœpta aut cæris.
Apud nos hodie charta e lineis canabiniſq; pánis ueterib⁹ & atritis
ꝓducitur.Secti in fruſtula aqua inſperſa per dies.xi.macerátur:& in
pila aquaria pilis ferratis minutim cōtuſi addita calce in alterá tráſfe
runť:exéptos deinde in aquaria tinia cum poſuerint formis aquam
tráſmittétibus ī ſingula extrahūnt folia:quæ laneis pannis alterna-
tim ígeſtis prœlo calcátur:ædificioq; ad id patula pri⁹ ſiccata:mox
glutino facto ex pellium quiſquiliis ſiue raméris; quæ coriarii & mē
branarii reponunt ad hūc uſum:feruefactis intincta; rurſus ſiccata
& uitro leuigata aptiſſima reddūtur ad tolerádos calamos:& atra-
Parmēſes chartæ mentum nō tranſmittēdum:In hoc Parmenſes chartæ ſibi principa
tum uendicarunt:cum in cádore præ cæteris Fabrianæ cōmenden
Fabriana chartæ tur.Prima enim chartæ datur adorea:ſi nō eſt bibula & atramentū
non ſorbet:quod ſi fuerit ſiccandæ ſcripturæ:ne fiant lituræ erit uti
Bibula charta lis.Fiunt aūt plura chartaꝝ genera:cęteris omnibus tenuior eſt epi
ſtolis dicata nomine inde adepto: quæ & auguſta dicebať.Pli.in
Epiſtolis xiii.Nimia ꝗppe auguſtæ tenuitas tolerádis nō ſufficiebat calamis
Auguſta & mox.auguſtæ in epiſtolis auctoritas relicta: firmior eſt libraria
Regalis ad libros aptiſſima:regalis quæ Regia inter Macrocola:magnitudi
Claudia ne reliquas apud nos antecellit:vnde nomē ſortiť olim Claudiana
Impialis appellata:At Bononiæ & rægiæ maior eſt īperialis libris tēplo⁊ ad
Hieratica muſicá ꝑ horas officiales idonea:quæ olim Hieratica:vilior eſt em-
Emporetica poretica:quæ inutilis ſcribendo inuolucra ſegeſtrium vice merci-
bus prebet: & ideo a mercatoribus cognominata; quaſi mercato-

ria:græce enim emporos mercator:& emporium locus mercatus Emporos
& nundinationis ad quem diſtrahendi præſtinandiq; cauſa conue- Emporiũ
niunt mercatores:chartaceum inuolucrũ cuculum dicemus:& ven Cuculus
ditorem chartarum chartularium nos:græci chartopolin. Chartopo

MEmbranarũ vſum pgami repertũ fuiſſe tradit,Ma. Var- lis
ro ſupprimente chartas Ptolomæo vnde pgamenæ di- Pergame-
ctæ.Diuus Hiero.Chartam defuiſſe nõ puto ægypto mi næ
niſtrãte comertia:& ſi alicui Ptolomæus maria clauſiſſet
tñ rex Attalus mẽbranas e pergamo miſerat:vt penuria chartæ pel
libus penſaref:vnde pgamenaꝝ nomen ad hãc vſq; diem tradente
ſibi inuicẽ poſteritate ſeruatũ eſt.Membrana vero; vt verbũ expri-
mamus ex verbo iterũ abraſa palimpſeſtus dicif: quæ viliſſima eſt. Palimpſe-
M.Cice.ad Trebatiũ:quod in palimpſeſto laudo eqdem parſimo- ſtus
niã:ſed miror quid in illa chartula fuit quod delere malueris q̃ hæc
ſcribere:niſi forte tuas formulas.Catullus ad Varũ:Nec ſic vt ſit in
palimpſeſto relata.Iuriſcõſulti delitiã interp̃tanf: nã abraſis priori- Deletitia
bus litteris ſcribif.Vlpianus Chartæ appellatio ad nouã referf &
ad delitiã proinde & hopiſtographo ſi quis teſtatus ſit hinc peti põt Hopiſto-
bonoꝝ poſſeſſio.hopiſtographũ vero dicimus in tergo ſcriptum. graphum
Pli.iunior:Electorũq; cõmẽtarios.clx.mihi reliqt hopiſtographos.
Vnde Hopiſthocomas euboicos ſcimus dictos ꝙ poſt terga comã Hopo-
fuſam alerent:ſicut acrocomas Thraces qui Antias captoneaſue in ſthocomę
frontem muliebriter dimittebant. acrocomę

SChedæ & ꝑ diminutionẽ ſchedulæ dici poſſunt folia car Schedulę
thę:vt neoterici appellãt:nõnulli phyluras poſtq̃ pagel- Phylurę
lis Philyraceis hoc ẽ Tiliaceis priſci vice chartaꝝ vſi fue-
runt.Quintil.Nam qui omnes etiã indignas lectione ſe
das excuſit anilibus quoq; fabulis accomodare operã põt:vbi pagi
nas intelligere etiã poſſumus ac litterarũ monumẽta.Et diuus Hie
ronymus ad Iulianũ Ecce tibi noſter Auſonius cœpit ſchedulas fla
gitare vrgere notarios.Item ad virgines Hemonẽſes:Et vobiſcum
volebam prolixius loqui & anguſtia ſchedulæ cogebat tacere:Sche Schedia
dia vero apud grecos ſunt quę nos extẽporalia vocamus:vñ Apu-
leius in deo Socratis in iſto ait Schedico & incondito experimini an
idem ſim repentinus qui preparatus.

PVgillares tabellę apud antiquos erant cęratę in qbus ſti
lo ſcribebãt:vnde cęrę ſimpliciter noĩatę.Plinius iunior Ceræ
ad Corneliũ Tacitum Ad retia ſedebãt:erãt in proximo
nõ uenabulum ſed ſtilus & pugillares:meditabar aliquid
& notabã:ut ſi manus uacuas plenas tñ ceras reportarẽ; Apuleius

Dolebam me hercules & pugillares & ſtilũ nõ habebã: qui tam bel-
lam fabellã pernotarẽ: eoꝝ vſum ante Troiana tempora fuiſſe ſcri.
Eburnei Pli. in. xiii. ex Homeri autoritate. Sunt aũt pugillariũ alii eburnei ex
ebore candicantes vſibus ſeniorũ deputati. Sunt triplices & quin-
Mẽbranei cuplices: ſunt citrei e citro: & a mẽbrana mẽbranei nominati.

GRaphiũ ſtilus ẽ ferreus: a grapho ſcribo deductũ: eo. n.
ĩ pugillarib⁹ ſcripſere. Suetonius in Claudio Graphiũ &
libellos quos tenebat ĩ manu: & ĩ Iulio Cæſare narrat illũ
Graphia- arrepto graphio brachiũ caſcæ traieciſſe: a graphio the-
ria theca ca fit graphiaria: cui⁹ meminit ĩ Claudio: & apud Mart. Graphiariũ
Graphia- dicit̃ repoſitoriũ graphioꝝ: Hæc tibi erũt armata ſuo graphiaria fer
rium ro. Mittit enim poeta thecam graphiis refertam: Hinc eſt ſuo ferro
armatam ut infra de calamaria: Sortitus thecã calamis armare me-
mento. Stilus autem ſcribit in cæra: autore Diuo Hieronymo: vnde
Stilus Martianus: Stilos acuunt cæraſq̧ cõponunt: at chalamus in charta.
Calamus PLuteũ tabulã appellare poſſumus: cum ad plurima refe-
ratur: qua vtunt̃ q litteris dant operã & ſcribunt: Perſius
Nec pluteũ cedit: nec demorſos ſapit vngues. Sidonius
Grammaticales pluteos aut athenei cuneos aut armaria
extructa bibliopolaꝝ: nam tabulæ quibus aliquid præſcipitur: auto-
tore Pompeio: Plutei dicuntur: & crates crudo corio intentæ q̃ mi-
litib⁹ opus facientib⁹ opponi ſolebãt ſub hoc vocabulo ſignificant̃.

ATramentariũ vaſculum quo atramẽtũ cõtinetur. Hiero.
Ezechielis. viii. Atramẽtariũ ſcriptoris ad renes ei⁹. Atra
mentum autem ab atro nigro colore deducunt: de quo
Pli. in nono. Effuſo atramento quod pro ſanguine his eſt
offuſcata aqua abſcondũtur. Item in. xi. ut ſepiæ in mari ſanguinis
Atramen vices atramentum obtineat hinc Perſius.
tum Tunc queritur craſſus calamo ꝙ pendeat humor.
Sepia Nigra ꝙ infuſa vaneſcat ſepia lympha.
Scriptoriũ Atramẽtũ quo ſcribim⁹ ſcriptoriũ Celſus: Librariũ Vitruuius nũcu
Librarium pat: cui⁹ cõpoſitionẽ docet Dioſcorides Pli. quoq̧ in. xxxv. Fit & fu
Sutorium ligine inqt plurib⁹ modis: Reſina vel pice exuſtis: pp quod etiã offi
cinas ædificauere fumũ cũ nõ emitterẽt: Laudatiſſimũ fit eodẽ mõ
e tedis: oẽ aũt atramẽtũ ſole perficit̃ librariũ & tectoriũ glutino ad-
mixto. Eadẽ nũc ẽt fuligine oleo qđ e lini ſemĩe fit & pice græca (ut
cætera taceã) ſimul mixtis ad ignẽ vaſe donec ſubferueant vtuntur
Chalcographi ad atramentũ glutinoſum illud librariũ: nã atramen
to quo lr̃as calamo notamus fuliginẽ nõ miſcẽt noſtrates: Eſt. n. &
atramentum ſutoriũ quo pelles tingunt Coriarii: Plinius trigeſimo

quarto. Græci cognitionem æris fecerunt nomine & atramento ſu
torio: appellant enim chalcarum: & paulopoſt ſubdit: diluendo fit Chalcaꝛ
atramentũ tingendis coriis: Demadem ſcribit Plutarchus in Solo-
ne in primis laudatum quod Draconẽ dixerit nõ atramento ſed ſan
guine leges notaſſe: cũ etiam minima delicta capite puniet. Miniũ Minium
quoq; græce Militon in librorũ ſcriptura vſurpatur a Challia Athe-
nienſe primo in argentariis metallis inuẽtũ: vtimur & nos: hinc mi- Miniari
niati codices dicunt: cũ litteræ in eis maiores nõ tantum ex illo: ſed
etiam ex alia materia diuerſicolores fiunt.

CAlami ad ſcribẽdũ cæteris aptiores melioreſq; ſunt ægy
ptii. Plinius in. xvi. Chartiſq; ſeruiunt calami ægyptii ma
xime cognatione quadam papyri. Mart.
Dat chartis habiles calamos memphitica tellus
Texantur reliqua tecta palude tibi. Cõmendantur & Gnidii. Cala-
mis quoq; vtuntur in prœlio orientis populi vice ſagittarum. His
enim penna addita mortem accelerant: adduntq; ſpicula irreuoca- Spicula
bili hamo noxia. Nullus autem aptior ſagittis calamus q̃ qui in rhe
no Bononienſi amne reperitur: cui plurima ineſt medula pondusq; calamaria
volucre. A calamis theca calamaria in qua reponuntur: hinc di- Theca
ſtichon.

Sortitus thecam calamis armare memento:
Cætera nos dedimus tu leuiora para.

Suetonius in claudio: Ne cuius comiti aut librario calamariæ & gra
phiariæ thecæ adimerentur. Sunt & calami ad Tibias vnde Tibia-
les dicti & græce Auletici. Auletici

PEnna plures hoc tempore vtuntur ad ſcribendum qui Penaria
ſunt librarii: vnde Pennarium & thecam pẽnarium dice Theca
mus vbi pẽnæ ipſe condũtur. Nuperrime cœpit vtpote Chalco-
me puero in crepundiis ars olim vt aiunt a germanis in- graphus
uenta ære litteras & ita libros formis in vulgo dicitur excudendi: Scribere
qua tãtum vna diecula notãt: quãtũ librarius per annum uix poſſet Graphia
exarare. Artifices ex re Chalcographos appellamus: quib⁹ (modo Ortogra-
diligentiſſimi ſint) plurimũ debent doctrinæ cupitores & litterarũ phia
dilectores: cum inde ſcriptorum ſcaturierint prius incogniti riuuli zographia
librorum: cæterorum uero copia emanauerit. Scribere autem non Simgra-
ſolũ eſt litteras notare: ſed etiã pĩgere uelũti apud græcos γράφειν: phium
unde graphia ſcriptura & pictura: hinc ortographia recta ſcriptura: Idiogra-
Zographia animalium pictura: Singraphum quæ fit in rei alicuius phus
teſtimoniũ ſcriptura: Idiographus liber propria alicuius manu ſcri- Autogra-
ptus: ſicut Autographus manu autoris. phus

TAempocũ græci dixerunt genus ſcribendi deorſum uer-
ſus vt nunc dextrorſum ſcribimus autore Pompeio: Ae-
gyptii ſcribũt inquit Herodotus hiſt. ſecũdo a dextro in
ſiniſtrũ manũ referẽtes: quã conſuetudinẽ ſeruant hoc
ẽt tẽpore apud nos q ſunt iudæi. Eſt q neceſſitate urgẽte ſummiſſo
Grámato cyphon — capite papyrũ ſupra genu tenens ſcribat Grámatocyphõ nũcupat⁹

ANnulũ ſignatoriũ quo teſtamenta epiſtulæ quæ apoſtoli
Epiſtolæ apoſtoli — ẽt a mittẽdo & epiſtolia: libelli: diplomata & id genus cæ-
tera ſignanť dici nomine ipſũ apparet: Paulus iurecõſul-
Epiſtoliũ — tus: annullus inquit ſignatorius ornamẽti appellatione
nõ continetť: Valerius Maximus de Sylla: Vt ãnulo quo ſignatorio
Gémæ — utebatur ſculptã illam traditionem haberet. Nam gemmæ in effi-
gies uarias cælanť anuliſq̧ includitur ſignãdi gratia queadmodum
Diuus Auguſtus initio imperii Sphĩge ſignauit: mox Alexãdri ma-
gni imagine nouiſſime ſua: vt referunt Pli. & Sueto. Dicũt aũt ad
actus noſtros proſperãdos plurimũ cõferre Magni Alexandri ima-
ginẽ ãnullo getatũ: Celebrať & rana Mœcenatis: Locri ozalæ pho-
cidis in annulo ſignatorio ciuitatis ſtellã habebant inſculptã heſ-
perũ: Põpei quoq̧ gẽma qua ſignabat fuit enſifer leo. quidã tamẽ
nullas admittunt gemmas: ſed auro ipſo ſignãt: vt Claudii Cæſaris
Auro ſignant — principatu repertũ eſt apud Babylonios: teſte Herodoto: ſinguli
anulũ geſtant ſignatoriũ: Policrati ĩquit Samiorũ Regi gẽma erat
ſignatoria ſmaragdus quã geſtabat opus Samii Theodori: anulum
Dactilion — græci Dactylion vocãt: vnde Dactylotheca: Priſci apud romanos
Vngulum — ungulũ poſtea græci & latini ſymbolũ: Dactylotheca aũt ipſa & plu-
Symbolũ — res gẽmas notat & repoſitoriũ. hinc Dactylotheca legata: vt tradit
Dactilotheca — Pomponius & Vlpianus de legatis tertio: & anuli & thecæ intelligũ-
tur. Martialis Sæpe grauis digitis elabitur anulus vnctis: Tuta mea
Vſus anulorum — fiet ſed tua gẽma fide. Prim⁹ Scaurus Syllæ priuignus Dactylothe-
cã excogitauit: at Põpei⁹ Dactylothecã mithridaticã ĩ capitolio di-
cauit: Anulos uero ſingulis digitis primo gerere mos fuit qui ſunt
minimis proximi: ſic in Numæ & Seruii Tullii ſtatuis: vt ſcribit Pli.
videmus: q̧ ab his digitis & manus præſertĩ ſiniſtræ neruum quen-
dam tenuiſſimũ inſectis corporibus humani: quas anatomas ideſt
Anatomę — diſſectiones græci uocitãt ad cor tẽdere compertum eſt. Legimus in
Arrabo — decretis Pontificalibus. xxx. queſtione quinta ſpõſum nouæ nuptæ
Pronobus — digito quarto anulum ĩndere: vt ſicut ab eo vena cordi coniungi-
Paranymphi — tur: ita eorum corda ſint vnita is Pronobus dicitur quo ueluti Arra-
bone noui ſponſi oppignerãtur: nam pronubi & Pronubæ & a græ-
Pronuba — cis paranymphi & paranymphæ in obſequio ſunt nubentium: Po-

ſtea polici proximo: quem indicem latini græci lichanon: teſte Boetio in muſica nominant: induere deorũ ſimulacris: dein Iuuit & minimo dare. Galli britanniq; dicuntur in medio vſi: hic nũc ſolus excipitur: cæteri omnes onerantur: atq; etiam priuatim articuli alius minoribus: hinc Seneca i vltimo naturalium quæſtionũ exclamat: Exornamus anulis digitos in oi articulo gēma diſponitur. De anulorum origine & iure cõplura traduntur a Plinio in .xxxiii. quæ breuitatis gratia omiſimus: cui cordi eſt noſcere is ſatis habeat autorem eſſe monſtratum: apud quem ſi quid copioſius voluerit inueniet.

pronuba
Index
Lichanon

CAera ex preſſis fauis in varios colores pigmentis trahiť ad reddendas ſimilitudines ſignandas epiſtolas & innumeros mortaliũ vſus: punica optima exiſtimať quæ candida eſt: Inſolať cæra ideſt ad ſolē ſub dio poniť & poſt ſolutionem decocta candeſcit. Nigreſcit autem addito chartarum cinere: ſicut ære viridi admixto Vireſcit: & anchuſa rubeſcit.

punica cæra

SCrinium libris ſeruandis eſt idoneum ne a tineis & blattis conſumantur: Martialis ſcrinii lemmate præmiſſo.

Conſtrictos niſi das mihi libellos.
Admittam tineas truceſq; Blattas.

Horatius in primo ſermonum.

Ne me Criſpini ſcrinia lippi
Compilaſſe putes verbum non amplius addam.

Libris inquit Vlpianus iurecõſultus legatis vt Caſſius & ſabinus referunt neq; armaria neq; ſcrinia neq; cætera in quibus libri conduntur contineri ſatis notum eſt: ſcrinium græce chartophilaciũ: nam philaci cuſtodia eſt: hinc Gazophilaciũ in ſacris litteris arca ad cuſtodiendas oblationes apud Iudæos: & Corbona dicta: Significat & capſam qua res pretioſiores & ſecretæ imprimis ſcripturæ ſeruantur: vnde ſcriniarii ſecretarii quos etiam a ſecretis dicemus: vt ſcribas ab epiſtolis & Grammateos & canzellarios: Archigrãmateos vero principes ſcribarum. In ſcrinis Mithridates grauiores epiſtolas & Darius vnguenta habuerunt: Alexander poſtea captis Darii caſtris eius ſcrinium vnguenti libris Homeri ſeruandis deſtinauit.

Chartophilacium
Corbona
Gazophilacium
Scriniarii
Secretarii
A ſecretis
Grãmatei
Ab epiſtolis
Cãcellarii
Archigrãmatei

¶ Armamentarium. Caput. X.

ARmamentarium ab armis vt nomē īdicat locus eſt in quo arma & tela reponunť: Iuuenalis quicquid habēt telorũ armamentaria cæli. Valerius Max. Habebat inquit armamētariũ omnis generis teloꝝ copia refertũ T. Liuius de bello macedonico Conflagrarũt & Horrea regia & armamētarium cum ingenti apparatu ma

chinarum tormentorumq; Armamentarium alias ab armamentis
eſt vbi naues habentur: Plinius Philon athenis armamentario mi-
le nauium: Arma autem ab arcendo nomen acceperunt ꝙ his ho-
ſtes arcemus vt autor eſt Marcus Varro in libris linguæ latinæ. At
Põ. & Seruius ab armis id eſt humeris: ꝙ ab his pendeant dicta exi-
Tela ſtimarũt: cum tela vſum præbeãt iaculandi & procul prœliandi: Si-
ue potius ꝙ armis oneri ſint: Arma & tela militari a Samnitib⁹ Ro.
Arma veteres ſumpſere: & inſignia magiſtratuũ pleraq; ab Etruſcis: vt ſcri
primo bit Saluſtius. Primus fabricatis armis Mars qui Gradius milites ar-
Mars mauit pugnandiq; vſum induxit. Vnde ab antiquis deus belli credi
tus. At primi chalybes ferrum quo abũdãt erutum domarũt: Hinc
Chalybs calybs apud poetas: Romæ autem armorũ tractandorũ meditatio
a. P. Rutilo conſ. tradita eſt: Is enim accerſitis ex ludo. C. Aurelii
Scauri gladiatoribus vitandi atq; inferendi ictus ſubtiliorẽ rationẽ
Caput cu legibus ingenerauit: quam tenent etiam qui apud nos ſunt gladia-
curbite tores ita animarum prodigi ac ſi cucurbitæ caput haberent: Qui to
Cataphra tus armis contectus equo inſidens in pugnam procedit cataphrat⁹
tus dicitur: ſi tamen & equum habeat vndiq; lorica munitum: vt eſt pe-
nes Aelianum de re militari ad Hadrianũ ĩperatorẽ: Arma ipſa græ
Hopla ce Hopla. Inde hoplomacus qui armatus in ſpeciem iuſtæ pugnæ
Hoploma dimicat: & Hoplitides mulierum ſi quæ ſunt ſtatuæ armatæ Vergi.
chus Arma & ruſticorum & piſtorũ inſtrumenta appellauit: Itẽ fraudes:
hoplitideſ hinc eſt: & quærere cõſcius arma. Erũt igitur omnium generum in-
Sutorum ſtrumenta: veluti Sutorum: acus: ſubulæ muſtricola Modioli forfi-
arma ces ſcalpra digitalia: Fabri materiarii ſera terebella cælum dolabra
aſcia circinus bipennis ſecuris ſecuricula lima roncina linea quæ tin
Cemẽtarii git rubrica: Tornũ mymphur amuſſis: Cemẽtarium trulla Malleus
arma Norma libella perpendiculum quinquepeda Decẽpeda penicilli
Viriculũ tectorii: Pinctoris Spongia penicili Viriculum ad encauſticen: Fa-
bri ferrarii: ærarii argentariiq;: Folles: Tudites qui pyrobolæ: incus
forceps: Formæ Verucula ſcobilis ſiue ſcobina: Laniorum bilances
Trutina in quibus trutina per quam examẽ: culter: ſtatera: cratis: cultelluli:
Examen alueolus: menſa quæ lanionia: Venatorum retia plage venabulum
Lanionia calami viſcati ad aues: Semiplotia: culter venatorius: amites: Agri
menſa colarum aratra & cum rotulis planaratra vomeres ſtimulus & rulla
Agricola- ad purgandũ aratrum illi addita: plauſtra: traheæ: pectines: raſtra:
rum arma ligones: ſarcucula: marræ: paſtinum: hirpices: falces lumariæ: Meſ-
Planara- ſoriæ: fœnariæ: arborariæ fiſcinæ: fiſcellæ: bidentes: raſtelli: furcillæ:
trum corbes: rutrum: tribula: ventilabrum: chilindrus: vanus: quali: ron
Rulla cones. Naturum rudentes vela artemones licet potius membra na

tis eſſe videantur vel additamenta: Anchoræ: harpaganos: bolis:
tonſæ qui remi: manicæ. Aleatorum tali: teſſeræ: calculi qui ſcruppi Tonſæ
& latrones: alueolus tabula latronculi: tabellæ pictæ: fritillus: Muſi- Scrupi
corum fiſtula: monocordium: tibiæ: lyra: cithara: in quibus neruiæ: Neruiæ
plectrum monaulum mercurii inuentum decachordon heptachor Monaulũ
don: & id genus cætera a numero chordarum: ſambuca a troglody
tis monſtrata: organum barbiton arpæ: Gerulorum qui vaſtazon-
tes qui baiuli: & a Perſis gangabæ dicuntur: pertica: reſtis: ſaccus:
vtres ad liquida portanda: muli mariani: erunulæ: phalangæ quæ
Scheyophoria. Tonſorum pecten nouacula: cotes: foculus: matia-
cæ pilæ: ſapo: forpex: auriſcalpium: calamiſtrum: ſpeculum: muſca-
rium ſetaceum: diſcernicula: Studioſorum libri: graphiũ calamus: Studioſo-
pugilares: lucerna: atramẽtariũ cultellus forficulæ: Et hæc e multis rum arma
pauca ſufficiãt: incœptũ iã opus aliquãtulũ euagati proſequamur.

GAlea quæ caſſis a galero: vt ſcribit Marcus Varro: no- Caſſis
men accepit: ea caput armatur: quam Lacedæmonii pri- Conum
mi inuenere. Diodorus inuentionem curetibus aſſignat: Criſtæ
huius ſummitatem conum appellant: in quo criſtæ e pẽ-
nis auium quas cares monſtrauere ponuntur: Vergilius Terribi-
lem criſtis galeam flammaſqꝫ vomentum. Prudentius in pſichoma
chia: Hirſutas quatiens galeato vertice criſtas: & Plinius in deci-
mo de ſtruthiocamelo alite: Conoſqꝫ bellicos & galeas adornantes
pennæ: de caudis quoqꝫ animalium antiqui fecere: hinc eſt. Cri-
ſtaqꝫ hirſutus equina: a quo etiam Iubæ dicuntur: vt illic: graiarum Iubæ
errore iubarum: Galeæ pars e qua ſpiritus educitur Bucullæ nomẽ
eſt adepta: Iuuenalis: Lorica & fracta de caſſide Buccula pendens. Buccula
Sunt & galeæ fronte & ceruice tenus caput regentes quibus vtun-
tur pedites lancearii & Hippotoxotæ addito torque ex anulis fer- Torquis
teis vel laminis ad iuguli imprimis tutamentum: Galea ipſa & ſcu- ferreus
tum a ſcythis ad egyptios traducta ſunt vt refert Herodotus.

LOrica: quam Thoracem nonnulli: dicitur ꝙ antiqui- Thorax
tus vt ſcribit Var. e loris de corio crudo pectoralia facie
bant: poſtea ſuccuderunt galli ſub id vocabulum ex anu
lis ferreis tunicam. Vnde Vergilius in. v. Leuibus huic
hamis conſertam auroqꝫ trilicem Loricam: Apuleius in
libro de mundo. Cum tuba bellicum cecinit milites clangore ac- Lorica ſub
cenſi: alius accingitur gladio: alius clypeum capit: ille lorica ſe in- veſte
duit & Suetonius ſcribit Auguſtum Cæſarem in reformatione ſena
tus vſum lorica ſub veſte ferroqꝫ cinctum præſediſſe: hanc Mydias
meſſenius primo monſtrauit.

brachialia humeralia Fœmoralia

MAnicæ a manibus dicunt̃ quibus milites e ferro in prælíis pugnãtes vtuntur ad earũ defenſionẽ; veluti a brachiis brachialia: ab humeris humeralia: & a fœmore fœmoralia. Sunt etiã manicæ & quibus noxiorũ manus cohercentur. Apuleius in Floridis: Quod ſi manus manicis reſtringãtur: quid ſi pedes pedicis coartentur? Prudentius in pſichomachiæ hemiſtichio maniciſq; tenacibus arctat: & qbus hyeme aduerſus frigora manus tegunt̃: Plinius Cecilius in epiſtolis: Ad latus notarius cum libro & pugillaribus cuius manus hyeme manicis muniebant̃: vt ne cæli quidẽ aſperitas vllũ ſtudiis tẽpus eriperet. Græci Chirothecas manuum dicunt operimenta: nam chira illi manum vocãt: vnde chiromantia diuinatio p manuũ liniamẽta: Chirographũ propria manu ſcriptura: & chironomia lex geſticulationis manuũ deducũtur: Apud Lucanũ eo loco: Aſt alias manicæq; ligant tereteſq; catenæ Machinulas notãt ad capiẽdas naues excogitatas; quas ẽt manus vocitatas Pericles athenieñſis inuenit.

Chirothecæ Chiromãtia Chirographum Chironomia Manus

OCreæ quæ crura tuent̃ iõ dictæ: q̃d opponãtur ob crus: vt ſcribit Varro: at Põpeio: inde nomẽ deductũ exiſtimauit quod ſint inæqualiter tuberatæ: Ocrẽ montem cõfragoſum veteres noïarunt: de his Vergilius: Tum tenuis ocreas auro electroq; recocto. & Apul. in coſmographia: hic galea caput ille crura ocreis inuoluit: Ocreas primi cares inuenerũt: vtebãtur illis equites: ſed & ſcutati pedites ferreas ocreas in dextris cruribus cogebantur accipere: vt eſt apud Vegetium libro de re militari: nam crurifragio homo ſternitur: quo nomine crurum fractio notatur: veluti & ceruicifragio ceruicis: addidere nonnulli Coſtifragium: Plautus Lumbifragium.

Crurifragium Ceruicifragium Coſtifragium Lũbrifragium

CAlcaria e ferro dicta quod calci adnectant̃ ad equos cõcitãdos. Ouidi⁹: Nil nocet admiſſo ſubdere calcar equo Calcar inde pro impetu & ſtimulo interpretatus eſt Nonius Marcellus eo Varronis loco: Vetus ſuo caſu vehæmentius ſufflare & calcar admouere: calcaria etiamnum quibuſdã auibus data vt gallinaceis vtilia tãtum in pedeſtri certamine quod ſæpius commouent: ſi duo ſint in eodem gallinario: autore Ariſtotele de partibus animalium vltimo.

Cluere

CLypeus a glypho quod eſt ſculpo nomẽ mutuatur: plini⁹ Scutis enim qualibus apud Troiã pugnatũ eſt cõtinebãtur imagines: vñ & nomẽ habuerũt clypeorũ: nõ vt peruerſa grãmaticorũ ſubtilitas voluit a cluẽdo deduci: Cluere autem pugnare eſt: primi clypeos inuenerunt prœtus & achtirus

inter ſe bellãtes: ſiue chalchus athamantis filius: vt idẽ refert in. vii. apud antiquos vt cõtumacius ferrũ trãſmitterent tauro℞ & bouum coriis veſtiebanť. Papinius in achilleide. Cirrha ſagittiferas certat ſtipare pharetras Lerna graues clypeos ceſis veſtire iuuẽcis: aurum poſtea addidere: vnde chryſoaſpidas Alexãdri ſeueri Imperatoris legimus: nam aſpis græce ſcutũ eſt & chryſos aurum. Ab argenteis autẽ ſcutis argyroaſpidas dicemus. Scutũ ipſum a ſectura nomẽ accepit: quia fit tabellis minutim deſectis vt autor eſt. M. Varro in libris de lingua latina. At Pom. ꝑ non ſine pellibus fiat: nam σκῦτος græce pellis eſt: vnde & ſcorta & ſcuticæ quæ a corio taurino etiam Taureæ dicunť. Sunt autem ſcuta vt inquit Seruius equitũ: clypei vero peditũ: ſed a ſcriptoribus vſurpanť: inter quorũ genera eſt pelta ſcutũ paruũ & leue a quo petalſtæ & peltati pedites: qui inter leuem armaturã adnumerati macedonica armatura vtunť: verum leuiore: vt eſt apud Aelianum de re militari ad Hadrianũ Imperatorem: Eſt Cetra e paruulis ſcutis: vt ſcrib. Marcellus. Eſt & Parma & Parmula fere quod Pelta ſed rotũda dicta quod in oẽs partes par ſit: quæ oĩa ad corporis tutelam habentur: vñ Africanum Scipionẽ cum ornatum ſcutum elegantius cuiuſdam vidiſſet non mirari ſe dixiſſe perhibẽt quod adeo illud ornaſſet in quo plus præſidii q̃ in gladio haberet: autor Frontinus libro quarto ſtrategematicon. Parma Itẽ vt coſmagraphi tradũt: Galliæ Ciſalpinæ nũc Lõbardiæ clariſſima eſt ciuitas: mihi patria & natale ſolũ: quæ vt apud Liuiũ in nono de bello macedonico curioſiſſime obſeruaui: cõſulibꝰ Claudio Marcello & Fabio Labeone ciuiũ Romanorum colonia eſt deducta: celebrabatur lanarũ copia & bonitate: vnde epigrãmatarius poeta. Tõdet & innumero gallicas Parma greges. Itẽ Velletibꝰ primis apulia Parma ſecundis. Nũc vero caſeo ſciti ſaporis cuius maſſulas Orbiolas uocant: omniũ etiam rerũ copia redundat: ita ut merito dici poſſit: Aurea fruges En Parmæ pleno diffũdit copia cornu: & hinc ſperare poſſis ueluti de Samo retulit Menãder lac gallinaceum. In hoc quod nimiũ eſt: & nollẽ (dicam tamẽ) damnať: ſuos pellit deuorat: Externos ſuſcipit alũnatur: & quod pene prætericrã inſcitia inuidia: lupa improba: ſtultitia inconſtante quorũdam ſemipaganorum: nunc municipalium: muſas etiam duabus uel tribus quatuorue ad ſummum ædibus apud eã diuerſantes temptat eliminare. Hinc nos ex ſtomacho in ſatyra. Properate laniſtæ,

Alea ſchœnobates ſcurræ damniſta nepotes:
Sunt deus hic merces & honos: Gymnaſia uobis
Plena: fauor populi: dixit non eſſe capacem

Chryſoaſpide
Aſpis
Chryſos
Argiroaſpide
Scutum
Scytos
Scuticæ
Scorta
Pelta
Peltati
Cetra
Parmæ
parma patria autoris
Parma vrbs Colonia Ro.
Lac gallinaceum
Ex ſtomacho

Delphini Amphicrates peluim. fuge docte citelle:
Verres Aurolico non diſplicet: & Cato magno:
Nan colit & ſimilem diligit ſibi quiſq̧: Valete.

Parmēſes ueri — Ciues attamen ipſi qui ſunt ueri Parmenſes: nam pridem ī tybcrim ſyrus defluxit orontes uiribus inſignes ac optimi milites ingenio ſi de integritate commendantur: Cimbris olim ad Vercellas ſuperatis Mario & Catulo ducibus: cum orta eſſet contentio inter milites de victoria in hæc pacta uentum eſt vt legati Parmenſium qui tum

Parmēſiū ingenia — aderant de hac re iudicarent: Nec minorem laudem litteris merēt multiiuga doctrina celeberrimi: hinc eſt (ut cæteros taceā) Caſſius poeta ſub Auguſto Cæſare: Baſinius noſter Arat⁹: Blaſius pellicanus philoſophia magicaq̧ arte Illuſtris. Georgius Anſelmus alter Aeſculapius vir undecūq̧ eminentiſſimus: qui de Aſtrologia inprimis pluribus uoluminibus editis Cæleſtia oculis ſubieci. Nā macrobium noſtratem fuiſſe a paucis eſt receptum.

Haſta q̧ ſtans feri ſoleat vt iterpretatur Marcus Varro in libris liguæ latinæ: apud ātiquos præcipuū belli ſignū fuerat: vnde Carthagīēſes cū Romanis bellū inituri haſtā

Haſtile — miſere: eadem viri fortes donabanť: ab haſta fit Haſtile

Haſtati — & equites haſtati qui ea cominus decertāt: hoꝝ alii ſcutū gerunt: vt

ſcutati — ſcribit Aelianus a quo ſcutati uocanť: alii ſine ſcuto haſta īpugnāt

Contati — q̄ noīe ſpeciali haſtati dicunť & cōtati a cōto haſta lōgiore & robu

Contus — ſtiore: vt eſt apud Marcellū: Verg. duris detrudere cōtis. Et Iulius

Haſtariū — Capitolin⁹ narrat ptinacis īpatoris caput cōto fixū milites q̄ eū occiderāt p urbē ī caſtris ptuliſſe. Haſtas aūt primi lacedæmonii inuenerunt: haſta etiam in auctione adhibita: hinc uenditionem auctionariam Tertulianus non ineleganter haſtarium nominauit.

Lancea teli genus longiſſimum hiſpanica dictio eſt nō latina vt tradit Aul. Gellius ī noct. atti. ex. M. Varronis teſtimonio: hāc olim a nomine luculli luculleā appellarunt ſcribit Suet. Saluſtium lucullum Britaniæ legatum q̧ lā

Lucullea — ceas nouæ formæ dici luculleas paſſus eſſet exilio a Domitiano Cæ

Lonche — ſare mulctatum: Lanceam primos Aetholas inueniſſe Pliniano te

Longhophoros — ſtimonio receptum eſt: græci lonchen nominant: Vnde lonchophoros qui apud nos eſt lancearius: nam Dory eſt haſta a qua δορυ-

Lancearii — φόρος ſatelles: Quicūq̧ habuerit horoſcopū ī. xvii. parte aquarii Lā

Dory — ceat⁹. i. lancea pcuſſus morieť vt ingt firmicus Matern⁹:

Doryphorus — Bipennis ſecuris ex utraq̧ parte acuta: autor Marcellus: ea & arbores pcūbūt: Vergili⁹ crebriſq̧ bipennibus īſtāt: & in bello hoſtes trucidanť: Idem de camilla in undecimo.

Nunc ualidam dextra rapit indefeſſa bipēnem.
Item de ſecuri:
Aeratam quatiens tarpeia ſecurim:
Et ſonat icta ſecuribus ilex:
Fraxineæq; trabes:
Securim ad bella Pantaſilea amazonū regina inuenit: Dicta autem Securis
eſt a ſecando: uel quaſi ſemicuris vt notat Seruius: curis lingua ſabi Curis
norum haſta nuncupatur: Inde curetis iuno & Quirinus. Secures Curetis
ipſæ & id genus cetera arma bellica ad pugnam acuenda ſunt: ap- Quirinus
tiſſimæ ad id habētur Cotes: Vergilius accuūt ī cote ſecures: Apu Cotes
leius de aſino aureo. Gladium cotis attritu parabat: Horatius ī ſa-
tyricis ſermonibus: fungar vice cotis acutum reddere quæ ferrum
ualet oxors ipſa ſecandi: plura earum ſunt genera: oleo quædam in Oleariæ
digent tonſtrinarum officinis habiles: aliæ aqua trahunt aciem ace Saliuariæ
rimo effectu: nonnullæ ſaliua hominis proficiunt: Italia cotes aqua Aquariæ
rias fœniſecis dedit limæ vice falcibus imperantes.

Gladius enſis dicitur c in g mutato a clade ꝙ fit ad hoſti-
lium cladem vt refert. M. Varro ī libris līguæ latinæ hūc
primi Lacedæmonii inuenerūt: alii curetes cretæ primo Enſis
monſtraſſe exiſtimarunt vt Diodorus in ſexto: Præterea
galeam & cum armis ſaltādi morem. Fiunt aūt gladii unicam tan-
tum aciem habentes & īprimis falcati: cuduntur & ex utraq; parte
ſecantes quos ancipites dicimus. In enſe enim & in genus cæteris Anceps
quæ ſecat acies uocatur: alias inſtructos exercitus ad dimicandum gladius
hoc nomine ſignificamus: eſt quadrata acies qua perſæ & ſiculi uſi Acies
ſunt: atq; etiā maior fere pars græcorum: alia cuneata a cunei quo Cuneus
ligna & materiam omnem ſcindimus forma: qua ſcythas & Thra-
ces uſos perhibent: quin & macedones ſuadēte Philippo: & Tertia
quæ græcis Embole ad Rumbi ſpeciem a theſſalis primum facta Embole
eſt qui plurimum equitatu potentes fuere Iaſone vt ferunt autore Capulus
Vertūt autem ſeſe equietes vt in quemuis proſpectum pateant: te- Semiſpa-
ſte Aeliano: Gladii ipſi⁹ manubriū Capulus a capiēdo: Trāquillus tha
in caligula: Veniam inquit ueniam & hinc mecū: Capulum gladii Spatha
crebro uerberans quo cinctus erat: Et Spartianus in Adriano: Ca- Machera
pulo uix eburneo ſpathā clauderet; Ita enī enſem uocitamus: & mi Machero-
norē Semiſpathā Apuleius: Militaris ēt ſacramēti genium ob amiſ phori
ſa Spatham uerebatur: dictio eſt græca: nam illi σπαθη dicūt & ma ſpathiferi
cheram: Inde Macherophori & Spathiferi qui Enſiferi: & Machero Enſifer
pius faber gladiorum: Mucronem quoq; nōnulli: qui proprie cu- Machero-
ſpis & acumen eſt enſis ac tolorum: Apuleius Circulatorem aſpexi pius

Mucro equeſtrem ſpathã præacutã infeſto mucrone deuoraſſe. Seneca ad Lucil. Gladiũ bonũ dies nõ cui deauratus eſt balteus: nec cui vagina gẽmis diſtinguit. Sed cui ad ſecãdum ſubtilis eſt acies: & mucro munimẽtum oẽ rupturus. Plinius Capuli militũ ebore etiã faſtidito cælent argẽto: Vaginæ batillis: baltei Laminis crepitẽt: At capulus

Feretrum ꝓprie quicqd capit aliqd autore Marcello. Vñ ferretrum ſiue Sãda

Sandapila pilam loculũue capulũ nũcupant. Idem Apuleius hac dictione ſe

Loculus pulchra ſignificauit in quarto Metamorphoſeos. Ibi capulos carie

Capularis & vetuſtate ſemitectos qbus inhabitabãt puluerei & iã cinerofi mortui paſſim ad futuræ predæ receptacula reſeramus. Nam capulus ꝙ corpora capiat: vt Nonius iterpretat. Hinc capularis ſenex mor

Gladiatores ti vicinus vt ſcribit fulgẽtius. A gladiis Gladiatores dicimus qui in monomachia Duellone iter ſe ferro ſolẽt certare docti vt olim apd

familię gladiatoriæ Ro. a laniſta rõnem inferẽdi & euitãdi ictus: quãdo familiæ fuerunt gladiatoriæ, Vñ Munerarii munus dabãt gladiatorium: in quo pa

Munerarii ria gladiatoꝝ cõponebãtur: veluti Threces aduerſus Mirmiliones:

Rõphea & homo vt inquit Cyprianus occidebatur in hominis voluptatem.

Framea Eſt & Rhõphea genus gladii. Val. Flaccus. Nec ferro breuior nec romphea ligno: Eſt Framea quã Marti dedit antiquitas.

Pugiunculus PVgio qui hypocoriſticos pugiũculus dicitur ꝙ eo punctim pugnamus: vt notat Põpeius alii a pugno cui ſubeſt dum infert vulnus. Narrat Suetonius in Claudio iuxta eius cubiculum cũ pugione hoĩem e plebe media nocte deprehenſum fuiſſe: & Frontinus libro ſecundo Strategematicon. Qu. Sertorius inquit cum acie decertarent Barbarum qui ei nunciauerat Hirtuleium periiſſe pugione traiecit. Romani namq

pũctim nõ orbis gloria punctim pugnauere: vt teſtatur Vegetius: qui monet

cęſim non cęſim ſed punctim ferire docendos eſſe Tyrones. Qui a zonis

Balteus balteiſue militaribus dependentes luſu portantur Parazonia dicun

parazonia tur: de quibus diſtico Martial.

Militiæ decus hoc gratiꝙ erit omen honoris
Arma tribunitium cingere digna latus.

VAgina theca eſt qua gladii conduntur. Papini. in Thebaide. Exuerat vagina turbidus enſem aptaratq necis Claudianus de nuptiis Honorii. Gladioſq tegat vagina minaces: & Seneca ad Lucilium. Nec bonum nec malum vagina gladium facit: ergo de corpore quoq idem tibi reſpondeo: hinc euaginare eſt enſem nudare & ferrum ſtringere.

Euaginare Hieronymus ſiue is eſt alius Ezechielis duodecimo. Gladium euaginabo poſt eos.

VEnabulum telū venatoribus aptū latiſſimū eſt & aciei lōgiſſimæ vt autor eſt Marcellus: venabula apud nos cornibus hinc inde extantibus vtiliora reddunt̄ ad feras excipiendas ne in venatorē irruant ēt trāſfixæ. Mart. de venabulo quod primum Piſeus inuenit diſticon eſt in apophoretis.

Excipient apros expectabuntq; Leones
Intrabunt vrſos ſit modo firma manus.

DOlones dicuntur intra quoq; virgam latet pugio aut ſm Var. vt refert Seruius. Ingētes conti cum ferro breuiſſimo. Verg. Pila manu ſæuoſq; gerunt in bella dolones: & Suetonius in claudio reperti inquit & equeſtris ordinis duo in publico cū Dolone ac venatorio cultro præſtolantes. Dicti aūt ſunt a dolo q̄ decipiāt ferro cū ſpeciem præferant ligni. Et claua quoq; telum eſt militare notiſſimum: quo vtebat̄ Hercules: græce Rhopalum: & quādoq; κορύνη. Vnde Corynephorus clauam ferens: qui a noſtris clauator appellatur: vt ſcribit Feſtus qualis Peripheta ob id Coryneta nuncupatus: a Thæſeo interfectus: quē poſt modum eius claua vſum ferunt in certaminibus.

Claua
Rhopalū
κορύνη
Corinephorus

IAculum qđ cum amento mittit̄ a iacendo vt ſentit. M. Varro. Fit enim ad iactum: Amētum ipſum lorum eſt qđ medio telo religatur vt habilius aut lōgius mittatur autores Seruius & Feſtus Pōpeius: Silius italicus. xiiii. Haſta iuuat̄ amento: Prudentius in Pſichomanchia: Nec ſtridula lancea torto emicat amēto. Iaculū cum amēto primus ætholus Martis filius iuenit. Corrigias ēt teretes quæ lora & ligamenta noīe amenti ſignificamus. Plinius. Soleiſq; ſine amento in ſignis in metelli publica porticu. Erant & inter miſſilia quibus præcipue pedeſtris vtebatur exercitus quæ pila & a quibuſdam ſpicula dicebantur: ferro ſubtili trigono præfixa nouem vnciarum ſemipedali: quod in ſcuto fixum non poterat abſcindi: & loricam fortiter directum facile perrumperat: vt eſt apud Vegetium libro primo de re militari: hinc (vt opinor) Præpilatæ haſtæ dicūtur: quæ ferreas habēt cuſpides. Sed & quæ abſq; ferro in mucronem vt ſudes exacutæ ſunt: legimus & cūctos præpilatos diuerſos oīno ab illis q̄ ſicilices ideſt ſpicula lata habuerint: Generaliter tñ pila a perimēdo quaſi perilla: autore Varrone: tela romana ſunt: ſicut geſſa Gallorum: Sariſſæ macedonum.

Clauator
Coryneta
Amētum
Corigias
Lora
pila
Præpilatæ haſtæ
Sudes
Sicilices
Geſſa
Sariſſæ

ARcus quibus ſagittas emittimus: vtraq; ſcythes iouis filius iuenit: ſagittas alii perſen Perſei filium mōſtraſſe exiſtimāt. Cretēſes arcus & ſagittādi reptorem fuiſſe Appollinē affirmāt: vt ſcribit Dio. arcus græce toxos: inde hip-

Sagittæ
Toxos

Hippotoxotæ potoxotæ equeſtres ſagittarii: vt tradunt. C. Cæſar in tertio belli ci
uilis cõmẽtario: ac Thucydides hiſt. ii. & agyrotoxos apollo argen
Argyrotoxos teũ arcũ gerẽs: Veteres ẽt arquũ dixere vñ arqtes q nũc ſagittarii a
ſagittis: qb⁹ ſpicula ꝑprie cuſpidulas e ferro addimus. Quin. Curti⁹
Arquites Alexãder ſagittactus eſt q̃ in medio crure reliquerat ſpiculũ: ſed qđ
ſpicula ilacertis vibrans & quod arcu emittũt hoc nomine ſignificaẽ: hinc
poeta: & ſpicula vibrant. Itẽ ſpicula conuerſo fugientia dirrigit ar
cu: Sunt. n. lanceæ breues a ſpicarũ: vt volũt ſpecie: talibus vtuntur
Veruta Scorpionarii. & veruta appellãt. quibus penna additur ſceleſtiſſima
Crena fraude: ſi quidem vt ocyus mors ad hominẽ ꝑueniret pennas ferro
Neruus dedimus: hæc in ſũmo crenã habẽt quã ĩtrat neruus chorda ſiue fu
Sagitarii niculus quo arcus tendiẽ: qui ſũmis cornibus ſuas ẽt crenas habet:
utiles in quibus collocaẽ ſedetq; neruus: ꝓbaẽ ad pẽnas ſagittarũ gluti
Glutẽ ex nãdas inchthyocolla: glutẽq; ex tritico mãduco ideſt maſticato: ac
tritico Viſcũ e camileone herba cãdidũ quod in creta fœminæ ẽt mandũt
Mãducat⁹ Lucubrationis gr̃a ne dormiant in ope. Plurimæ aũt vtilitatis ad vi
Cameleõ ctoriam in prœlio ſunt boni ſagittarii vt Cato in libro de diſciplina
militari dilucide oſtendit: hinc Africanus Scipio cũ aduerſus Nu
mantinos qui exercitus populi Ro. ſub iugũ miſerant eſſet acie de
certaturus aliter ſe ſuperiorem futurum eſſe non credidit niſi in om
nibus centuriis ellectos ſagittarios & funditores miſcuiſſet vt refe
runt Vegeti⁹ libro primo & frõtinus quarto ſtrategematõ. Saluſti⁹
ne Iugurta. Ipſe cũ expeditis cohortib⁹ de hĩc funditoꝝ & ſagitta
rioꝝ delecta manu apud primos erat. Perſæ & Parthi ſagittis ipen
ſius vſi ſunt: vñ cũ Leonidæ diceretẽ Perſas ſagittis nubes facturos:
pugnabimus ĩ vmbra meli⁹ reſpondit. Parthi vero etiã fugientes vt
nunc Turcæ iaculabantur: vt ſcribit Plutar. in Craſſo & Appianus ĩ
parthico Vergilius Fidentẽq; fuga parthum verſiſq; ſagittis.

PHaretra græcũ vocabulum theca eſt qua recõditæ ſagit
tæ portantur. Ouidius Dant illis animos arcus plenæq;
pharetræ: & poeta: Alter amazoniã pharetram plenãq;
Choryti ſagittis. Choryti vero proprie ſunt arcuum thecæ: aliqñ
& ſagittarum vt autor eſt Ser. apud illud Maronis. Quis tela ſagit
tæ Chorytiq; leues humeris & lœtifer arcus. Sili. Italicus.
Paruulus ex humero chorytos & aureus arcus.
Pendenteſq; ſonant aurata lynce pharetræ
Item Cœleſtibus ĩplet Choryton talis: quorũ ſine ſanguine nullum
ſcrantẽm Effugit: Scranteũ quoq; in quo ſagittas recõdimus: ab eadem rõne
ſcuticæ dicitur qua ſcortum: ſcytos enim græce pellis eſt: vnde ſcuticæ ver
ſcuta bera e corio & ſcuta q; non ſine pellibus fierent: vt iam dictum eſt.

FVnda a fūdēdo q' fundat lapides apud baleares primo inuēta eſt: vt ſcrib. Seruius & Vegetius: vnde poeta. Stupea torquētē balearis verbera fundæ: Claudianus: Nunc glandes baleari ſpargere funda: ſunt.n. glandes e plūbo pilulæ ī glandis ſpeciē: q̄ fundis p fonditores mittebātur in hoſtes ſaluſtius in iugurta: Pars eminus glāde aut lapidibꝰ pugnare: Ver. Pars maxima glādes liuentis ſpargit plūbi. Et Seneca in quæſtionibus naturalibꝰ. Liq̄ſcit excuſſa glans funda: attritu aeris velut igne liq̄ſcit. Tales nūc mittunt machinulis qbuſdā q̄s & ſpingardas & ſcloppetos neoterici appellāt: Pli. vero fundam nō balearicos: ſed phœnicas ſcribit iueniſſe. Balearici qdē optimi fūditores iudicati: vt eſt apud Diodoꝝ: nā a teneris ad fūdas exercebant: ita ne panis qdē pueris exhiberet̄ niſi fūda ſcopū priꝰ attigiſſent: vt autores ſunt ſtrabo & Vegetius: ſcopus enī σκοπεῖν a quod eſt ſpeculari & dimi nutiue ſcopulus notā cōſtitutā ſignificat & locū ad quē tela dirrigimus: Fūda aūt vel iaculis vſi ſunt in pugna pedites leuis armaturæ quos & expeditos & velites nūcupamus. Rorarios ēt: ut pōpeius teſtatur. Funda itē genus eſt retis piſcatorii ut ſagena. Ver. in Georg. Atq; alius latum funda iam verberat amnem

Glandes
Spīgardæ
ſcopus
ſcopulus
Velites
Rorarii

BAliſtæ tormenta ſunt quibus ſaxa maiora & grauiora mittuntur: vt notat Marcel. Oui. in triſtibus: q̄ graue baliſtæ mœnia pulſat onus. & Metamor.

Nec leuius pulſata ſonat q̄ ferreus olim:
Cum laceras aries baliſtaq; concutit arces.

Aul. Hirtius de bello hiſpanenſi C. Cæſaris: Simulq; baliſta miſſa a nobis turrim deiecit. Lucanus pro machina haſtam iaciente accepit: cum inquit. Neq; enim ſelis emiſſa lacertis
Lancea ſed tenſo baliſtæ turbine rapta.
Silius italicus vtramq; excuſſionem his verſibus epreſſit.
Adductis ſtridula neruis
Phocais effundit vaſtos baliſta morales.
Atq; eadem ingentis mutato pondere teli.
Ferratam excutiens ornum media agmina rūpit: emittebat & alia: vſi Frōtinus libro .ii. ſtrategmaticon. Caputq; eius baliſta excuſſum ītra munimēta hoſtiū miſit. Seneca in naturalibus qōnibus. Nā baliſtæ quoq; & ſcorpiones tela cū ſono expellūt: primi phœnices id genus tormēti iuenerūt. Nūc vero tormēta Aenea ſaxa rotonda imēſi ponderis vi pulueris factitii & ignis emittētia cū ſonitu nō inelegāter Bōbardas appellamus. Ipſe tñ pro bombarda baliſta vſus ſum hoc carmine. Funderat aut vaſtos fumans baliſta molares.

Bōbardæ

TOrmentum generale vocabulum eſt omnium machina rum ſyra tela & id genus varia iaculantium veluti eſt baliſta. Bombarda: Spingarda: catapulta a Syris inuenta: ſcorpiones nūc arcubaliſtæ a Cretēſibus excogitati: quibus ſpicula & vertuta emittūtur p ſcorpionarios ſiue mauis arcubaliſtarios equeſtres ac pedeſtres: & ſclopeti a ſclopo qui eſt buccatū ſonus, per ſimilitudinē nomē adepti: & nuper a germanis (vt volūt) inuenti. Lucretius Vt validis quæ de tormentis miſſa ferunt. Diuus Hieronymus Machabeoꝝ. vi. de Lyſia duce Antiochi cōtra Hierosolymam: Et ſtatuit illic baliſtas inqt & machinas: & ignis iacula & tormenta ad lapides iactandos & ſpicula: & ſcorpios ad mittendas ſagittas: & fundibula: vbi p ignis iacula Pyroboli ſignificantur: Machinæ vero ſunt artificioſæ ſtructuræ: quæq; agis cōueniunt teſtudini arieti & vineæ ad expugnādas oppida paratæ: & cæteris quæ græco vocabulo poliorcetica vocantur de qbus Vegetius & Ammianus meminerūt: Tormētorū autem vibratores iaculatoreſq; ac magiſtri Tortores dicuntur. Et de armamentario hactenus: Iam granarium multiplicem frugum copiam viſuri introeamus.

Catapulta | Scorpio | Arcubaliſtæ | Sclopetti | ſpingardę | Pyroboli | Machinæ | Poliorcetica | Tortores

Granarium. Caput. XI.

GRANARIVM a grano locus eſt vbi fruges ſeruantur: Perſius in ſatyris: iam nūc aſtringas iam nūc granaria laxes. Nōnulli horreū ab hordeo. Pompeius a farre farreū dēducit: Ouidius Horrea formicæ veniunt ad inania nunq̄: Nullns ad amiſſas ibit amicus opes. Frontinus libro tertio ſtrategematon Quia deficere frumenta videbātur: horrea tota nocte circūduxerunt. Et Plinius in Panægirico. Traiani ſtupebant agricolæ plena horrea quæ ipſi non referſiſſent. Granaria ſublimata & ad ſeptētrionem aut aquilonem ſpectantia diſponi debent: vt monent Vitruuius: Plinius. M. Varro: & Columella: ita enim frumenta nō poterunt cito concaleſcere ſed a flatu refrigerata diu ſeruabūtur incorrupta. Cæteræ namq; regiones procreant curgulionem & reliquas id genus beſtiolas: quæ frugibus ſolēt nocere: ſeruanť etiam vtiliſſime in ſcrobib' quos Sytos vocāt vt in qbuſdā Italiæ locis videm'. M. Varro autor eſt Sic cōditū frumētum durare ānis qnq̄ginta: Milium vero plus annos centū. Idē tradit Fabā a Pyrrhi regis ætate in quodā Ambraciæ ſpecu vſq; ad piraticū magni Pōpei bellū duraſſe

Horreum | Farreum | Curgulio | Syti | Faba

annis circiter centũ uiginti. Quo enim ſpiritus nõ peruenit ibi non orit̃ tinea nõ curgulio. In granariis muſipulæ diſponant̃ ad mures capiendos: & per foramina oſtii fellibus introeũdi poteſtas reliqua tur: ad mures frumẽta rodẽtes fugãdos: hi nãq; occulto ſpeculatu inſidiãtes exiliũt in eos & interimũt: obrepunt & in aues ſæpicule: oculos p noctẽ radiantes & acute cernẽtes propter teniſſimum vi⸗dendi vt ĩquit Aphrodiſæus ſpiritũ ſortiti excremẽta ſua cõtegunt Græca dictione quidã Aeluros neoterici Catos ab aſtutia nomina⸗runt: utcunq;: Myoctonos eſt fellis quod eſt murum interfector. Muſipulæ Felles Acluri Myocto⸗nos

FRugum appellatione cadit qcquid ex fructu terræ ĩ ali⸗moniam uertimus: eaq; prima duo ſunt genera furmẽta & lagumina. Frumenta a fruẽdo autore. M. Var. & Dona to Terentiano interprete dici poſſunt omnia quæ ſpicas habẽt cum ariſta: aut ſpicam muticã; legumina uero a legẽdo quæ ſiliquis ĩcluduntur: Sunt enim ſiliquæ eorum thecæ modo rotun⸗dæ ut Ciceri: modo chylindraciæ vt piſo: cæteris lõgiſſimæ & pro menſura ſeminum latæ: Plinius ĩ. xviii. Omnium ſatorum aut ſpicis cõtinentur vt triticũ: & mox: aut ĩcluditur ſiliquis vt leguminum: Calphurnius in Bucolicis Tãdemq; legumina plenis vix reſonant ſiliqs: ſiliquæ itẽ arboris cerãniç fructus quas & fabã ægyptiã quos dulcellos pueri noſtrates thecas maris nũcuparunt: Frumenta aũt Iſis in ægypto: Triptolemus apud atticos docuere: vt ſcribit Mar⸗tian⁹ capel. de nup. Philologiæ & Mercurrii. cõminuẽdæ uero fru⸗gis fatriſq; fragmenta piſũno ſignat Italia. at Pli. cererem cũ antea ueſcerentur glande frumenta & molere & conficere monſtraſſe in Attica Italia & Sicilia ob idq; deã habitam atteſtatur: Lucre. quoq; Cereri frugum inuentionem & vini libero patri aſſignat. Catos Frumenta Mutica ſpi ca Legumina Siliquæ Frumenta primo

TRiticum quod ſpicis tritũ ſit vt ſcribit. M. Varro ĩ libris linguæ latinæ: de illo hęc Pli. Itaq; ſapientes agricolæ tri ticũ tantum cibariis ſerunt. & alibi. Tritici ſemine nullũ auidius eſt nec quod plus alimẽti tradat: tritico nihil fer tilius eſt hoc enim natura ei tribuit quoniam eo maxime alit homi⸗nẽ: nã ex vno modio ſi ſit aptum ſolũ: vt in biſanzio africæ cãpo cẽ⸗teni quinquageni modii redduntur: miſit ex eo loco Diuo Auguſto pcurator eius ex vno grano mirũ dictu: difficile creditu quadringẽ ta paucis minus germina: miſit & Neroni ſimiliter. ccclx. ſtipulas ex vno grano. Ari. ĩ pbl. & Auice. ĩ ſecũdo triticũ nutritiũ eſſe ipẽſius affirmant ĩter cuius genera eſt trimeſtre; qa poſt ſationẽ tertio mẽſe matureſcit metiturq; totis alpibus; hyemalibus puinciis notiſſimũ triticum ſimul ac eſt in horreis conditum frequentius debet moue Mirũ dictu Timeſtre triticum

ti:ne mucoris odorem contrahat ex calore: Caleſcunt enim in gra⸗
Papiſio nariis frumenta:& papiliones generant, hii uero tineas illa roden⸗
Tinea tes: ita ferues triticum podagris remedio eſt vt ſcribit Plinius Sexti
Pompei prætorii uiri patris referēs exemplum: qui hiſpaniæ citerio
Ad poda⸗ ris princeps cum horreis præſideret correptus dolore podagrico
gram merſit ſeſe in triticum ſuper genua: leuatuſq; ſiccatis pedibus mira⸗
bili modo hoc poſtea remedio uſus eſt. Vis præterea tanta eſt feue
ſcentis tritici in horreis vt cados plenos exſiccare dicatur.

SIliginem: vt Pli. verbis loquar: dixerim proprie tritici de
litias: candor eſt & ſine virtute & ſine pondere cōueniēs
humidis tractibus quales italiæ ſunt & Galliç comatæ:
ſed & trans alpes ī alobrogū tantum atuenorumq; agro
pertinax: in cæteris ibi partibus biennio in triticum degenerat: re⸗
medium eſt ut grauiſſima quæq; grana eius ſerantur: ſiue ariſta eſt
Laconica excepta ea quæ laconica dicitur: rectam aūt hēt ſpicā: nec ūq̄ ma⸗
ſiligo tureſcit pariter: exteritur in græcia difficulter ob id iumentis dari
Olyra ab Homero dicta: Hæc enim eſt quam ille uocat olyram: e ſiligine
laudatiſſimus panis fiebat: de quo iam ſatis in Cœnaculo.

Adoria FAr ador ueteres hinc adoriam laudem dixerūt q; glorio
ſum eum putarēt qui farris copia abūdaret: Farre enim
populꝰ romāus uſus eſt ānis trecentū cū ī Italia primus
Farina antiquioribꝰ cibus fuerit. Vnde a Farre farina: Eſt farris
Sandala genus in Gallia maxime quod Brancem nūcupant: noſtri Sandalā
grani nitidiſſimi. In cibis non ſolum bene habentium ſed ualitudi⸗
nariorum & ægrotantium febricitantiumq; probatur lacte amygda
lino quandoq; conditum.

Zea SPeltam græci Zeam dixere: frumenti genus eſt ut refert
Strabo quod in quibuſdam campaniæ aruis bis āno ſe⸗
Alica ritur: Ex ea apud maiores fiebat Alica potio ſic dicta q;
Semen aleret corpus vt Pomp. īterpretatur: hæc Pōpei magni
ætate nō fuit ī uſu: qui Zea utunt̄ īquit Pli. nō habent far eſt tamen
& in Italia agro præcipue campano Semenq; appellatur.

Priſana ORiza ſpeties eſt frumēti folio carnoſo altitudine cubita
li flore purpureo: ex qua Italici Priſanam potionē faciūt
Horatius ī ſermonibus: Sume hoc Priſanariū orizæ. Cā
dore grani ī cibariis cōmendat̄ ad luſcula teſtucia & fri⸗
ctellas: Strabo libro decimo quīto de India loquens ex autoritate
Ariſtoboli dicit Orizam ī aquis clauſis ſtare factis areolis quibuſdā
eamq; eſſe ibi altitudine cubitoꝝ quatuor: multi fructus multarūq;
ſpicaꝝ: meti circiter pleiadū occaſum emūdari vt ſpelta naſci & in

Babylonio agro ĩ Bractriano:ĩ Suſio:& ĩ Inferiore Syria:Apud nos nup ſeri cœpta:Seritur aũt mẽſe Martio & aquis clauſis irrigatur.

HOrdeum in cibis antiquiſſimum fuit:Polentam græci ex eo conficiunt & potum plurimæ gentes apud quas vini penuria eſt:quem Ceruiſiã & Zithum uocant a Dionyſio primo monſtratum:Panem uero ex hordeo maioribus uſitatum vita damnauit datumq; eſt teſte Plinio quadrupedibus Ptiſanæ inde uſus laudatiſſimus:Martialis de hordeo. Polenta Priſana Ceruiſiam Zithus

Mulio quod non det tacituris accipe mulis.
Hæc ego cauponi non tibi dona dedi:

Hordeum inter primas fruges demetitur:In chalcia Rhodioꝝ inſula locus quidã eſt in tantum fertilis vt ſuo tẽpore ſatum demerãt hordeũ:ſublatumq; protinus ferant:hordei genus eſt quod alii diſtichũ:galaticũ nõnulli uocãt vt ſcribit Columella ĩ ſcdo:Põderis & cãdoris eximii adeo vt tritico mixtũ egregia cibaria familię pſtet Diſticum Hordeum

SEcale nigricia triſte gracili ſtipula prouenit uerum fœcũda ad arcendam famem tantum utile: nam precipuum eſt pondere:panis ex eo non probatur ſola tenaci amaritudine quam mitigat Far admixtum & tamen ſic quoq; ingratiſſimus uentri eſt: Apud Inſubres & circumpadanos: milium illi miſcetur panemq; meliorem præſtat.Secale autẽ licet amarum admittit uermiculum rodentem frumenta qui Cis dicitur: vt Ips uites:Sis ueſtes:Trips ligna:& midas fabã de quo Theophraſtus & Plautinum illud in Aulularia:reperi non quod in faba reperiſſe pueri clamitant. Cis Ips Sis Vrips Midas

MIlium miliariæ auiculæ nomen dedit ex eo panis fit multifariam & quidem perdulcis:qui priuſq̃ refrigeſcat ſine faſtidio poteſt abſumi vt teſtatur Columella in ſecundo Eſt & Milium quod Indicũ nominabimus ex India aduectum neoterici milicam dicunt colere nigrum ſiue rubrum & vt Plinius inquit amplum grano:harundineũ culmo adoleſcit ad pedes altitudine ſpetem pregrandibus culmis:Lobas uocãt: omnium frugum fertiliſſimum:Milio Panicum haud granis diſſimile predenſis tantũ aceruatur granis: & paniculis lobuliſue quodammodo racematur:ex eo panis raro fit:at coquendo omni frumento magis creſcit:Diocles a frugis dulcedine mel frugum appellauit Inter frumẽta æſtiua eſt & Siſama numeranda ex indis ueniens. Eſt & Auena quæ ad cibaria fere iumentorum ſeritur.Eſt Git quoq; nigellum:& Lolium peſſimum uertiginem & uomitum inducens. Indicum Milium Milica Lobæ Panicum Paniculæ Mel frugũ Siſama Lobulæ Auena Git Lolium

Emortualis dies

Faba parẽtalibus

FAba hebetat ſenſus iſomnia facit ob id Pithagorica ſententia in cibis damnata: ſiue ꝙ animæ mortuorum ſunt in ea: qua de cauſa & parẽtalibus & Emortualibus interdum diebus adhibetur: Flamen quoq; dialis vt ſcribunt Feſtus & Varro apud Romanos Faba non ueſcebatur: nec illam quidẽ tãgere nominareue iure poterat vt refert Aulus Gellius quoniam in eius flore litteræ reperiuntur quæ luctum & lamentationẽ indicãt vt tradit plinius. Quin etiam Herodotus autor eſt Aegiptios fabam in ſua terra neq; admodum ſerere: neq; natas aut crudas aut coctas comeſſe. Sacerdotes uero nec aſpicere ſuſtinere haud mũdum id legumen eſſe arbitrãtes: vnde facile crediderim Pythagoram philoſophum qui in ægyptum diſcendit gratia profect⁹ ſacerdotum arcana myſteria cognouerat fabas damnaſſe: quid aũt ſuper hac re ſenſerit Aulus Gellius in noct. att. & alii & qd Cyamus ſignificet nõ me preterit. Fabæ genera ſunt albicans & nigra: hinc fabis uſus eſt Pericles ad ſortem: cum athenienſes milites in obſidione Samiorum tedio afficerentur: nam quibus alba faba obuenerat epulari: atq; in ocio eſſe permiſit cæteris pugnantibus idcirco poſteri dum uoluptatibus indulgebant illum diem ab alba faba nũcupare erant ſoliti: vt ſcribit Plutarchus: Aliter more thraciæ gẽtis albus lapillus fauſtos dies: niger infœlices notabat. Quod in ſummo fabæ nigrũ adhæret hilum appellãt; id quia minimum nullius eſt præcii pro nihilo ponitur Cicero Syſiphus uerſat ſaxum ſudans nitendo nec proficit hilũ: At eius folliculi Valuoli dicuntur autor Feſtus: apud nos freſſa in cibis non improbatur oleo & aromatis condita: conchen quidam credidere: vnde Martialis.

Fabæ genera

Albus dies

Hilum
Valuoli
Faba
Conchis

Si ſpumet rubra conchis tibi pallida teſta.
Lautorum cœnas ſæpe negare potes: Quo diſticho fabaceam uiridem alii interpretãtur nonnulli genus leguminis apud Iuuenalem

VIcia arua pingueſcunt ſiccitatem ex omnibus quæ ſeruntur maxime deſiderat: vt refert Plinius: ad triplicem vix prouenit fructum cum cætera legumina prouentum habeant uberiorem: unde Maro tenuem fructũ uiciæ dixit in georgicis. Eſt autem a uinciendo quod item capreolos habet vt uitis: quibus ſurſum uorſum ſerpit: & ſcapum lupini aliumue calamum ad quem hæreat ſolet uincere: vt ſcribit. M. Varro in re ruſtica: ab ea Viciarium cribrum recte dicemus quo Vicia ipſa e frumẽto ſi mixta fuerit tollitur: At Viciarium erit plantarium uicium ad uiuiradices faciendas quæ poſtea transferantur ad arbuſta.

Scapus
Viciarum cribrum

CIcer apud nos tria habet genera: album: ſubrubens & nigrũ de qb⁹ Auicẽna ĩ ſecũdo Et & Cicercula ĩ æq̃les angulos habẽs ueluti piſum: & cicera hominib⁹ nõ inutilis neq; ĩ iocũda ſapoꝛ: q̃ a cicercula colore tm̃ diſcernit: nã & obſoletior eſt & nigro ꝓpior: vt tradit Columella diſciplinæ ruſticæ ſecũdo: a ciceris ſatione: ſi Plinio credim⁹: Cicerões nomẽ accepũt: ſicut a lẽte Lẽtuli: a faba Fabii: a piſo Piſones cognoĩa traxerũt Cicerula Cicera cicerones Lentuli Fabii piſones

PIſum folia habet lõgiora qualia Eruiliæ: caules ſpargũtur p terrã: qui ſi adminculũ nõ habuerint deterius ꝓducũt: ſeri debet terra facili & ſoluta locis apricis: eſt enim frigoꝝ impatiẽtiſſimũ: eruilia ipſa eruo minor eſt. De illo hæc Plini⁹ Nec erui operoſa cura eſt: hoc ãplius q̃ uicia rũcaꝫ & ipſum vim medicamini obtinẽs: qppe p eruũ diuũ Auguſtũ curatũ epiſtolis ipſius memoria extat. Ariſtoteles ĩ tertio hiſtoriæ aĩalium ſcribit eruũ lacti copiam ruminãtibus præſertim augere. Erulia Eruum

LEns duo genera habet in ægypto nigra altera rotũda: ut notat Plinius: conſtat æquanimitatem fieri ueſcentibus ea: optima naſcitur circa Peluſium oppidum: a quo Nili oſtium pelu nomẽ accepit. Vergilius. Nec peluſiacæ curam aſpernabere lẽtis. Auſonius de monoſyllabis: Et peluſiaco de ſemine plana teres lens. At lendes capitis aĩalia dicẽtur Serenus. Lendes

Vnda maris Lendes capiti deducit iniquas

Et quicquid crebri defendit ſilua capilli.

FAſiolus quem poeta in georgicis faſellum uocauit uelocis eſt digeſtionis & egreſſionis: mala inducens ſomnia vt eſt apud Auicẽnam libro ſecundo. Phaſellus item nauicula. Proptius. Sedat it placida uela phaſellus aquas: & Papinius ſiluarũ tertio Quæq; ſecuturã religent poſt terga phaſelũ. Eſt aũt faſciolus cũctis leguminib⁹ cãdidius vnde in ſenatu noſtro parmenſi eo refragamur: cum faba nigra ſuffragemur. Faſellus

LVpinioꝝ & homini & q̃drupedũ generi vngulas habẽtivſus cõmunis: nã bouẽ unũ modii ſinguli vt ſcribit Pli. ſatiãt ualidũq; pſtãt: homini aũt ĩ aq̃ macerat⁹ poſt coctionẽ p cibario ẽ: aliter amaritudine genuina ĩprobaꝫ. Vñ nõ iurbane Nicola⁹ Rauacald⁹ mihi auũcul⁹ ſapiẽtie vir cõpoſitiſſimæ dicere ſolebat: litteras homini præſtare quod aqua lupinis. Nicola⁹ Rauacaldus

VAnnum iterpretatur Nonius quo fruges uentilãtur. At M. Var. per diminutionem uallũ: q; cũ ipſum iactant uolãt leuia. Adiecit idẽ uentilabrũ eſſe quo uẽtilatur in aere frumẽtũ: Feſtus Pompeius Velabrũ ea ratione qua eue- Lr̃æ hoĩ Vallum Vẽtilabrũ Velabrũ

latum euentilatū dicitur: vnde. M. Varro rei ruſticæ primo: His in-
quit tritis oportet e terra ſubiactari vallis aut ventilabris cum ven-
tus ſpirat lenis: Ita fit vt quod leuiſſimum eſt in eo atq; appellatur
Acus acus euannatur foras extra areā: ac frumentum quod eſt pondero-
ſum purum veniat. Et Diuus Hieronymus Mathęi ac Lucæ tertio:
Cuius ventilabrū in manu ſua: & permundabit aream & congrega
bit triticū in horreum ſuum: Vbi Nicolaus interpres vētilabro di-
Pala xit in Paleſtina cōtra ventum purgari frumenta veluti nunc pala.
Vētilator Columella quoq; libro diſciplinæ ruſticæ ſecundo in eadē ſignifica
tione accepit: qui & ventilatorem vocat eum qui per longiuſculum
ſpatium iactando in area contra ventrem fruges purgare conſue-
uit. Dicitur & fœminino genere vannus hinc poeta: & myſtica vā-
nus Iacchi: id eſt cribrum areale inquit Seruius.

CRibra e pellibus fiūt vt plurimum ſuillis crebris pertuſa
Frumētaria foraminibus ad frumēta purganda: vnde frumētaria di
cunt: Apuleius aſpernati latrones clamorem abſonum
Cribra meum cedētes hinc idē miſeræ coriū nec cribris iam ido
Aquā cribro neū relinquunt: Hinc in adagio eſt aquam cribro haurire qui fruſtra
operant mercedes in pertuſum mittentes (vt dicitur) ſaculū: quo-
niam aquā & id genus cætera liquida vel minuſa tranſmittit: Plautus
in Pſeudolo: Nō pluris refert quā ſi imbrem in cribrū geras. Vñ de
monactos cū e duobus philoſophis iperitis vidiſſet alterū q̄dā ab-
ſurda percūctātem: alterū nihil reſpondentem: ad amicos conuer-
Tuciæ miraculum ſus: Non hoc inqt vobis videt alter hircum mulgere alter cribrum
ſupponere eſt apud Lucianū: & Pli. libro. xxviii. miraculū referens:
Cribrare Extat Tuciæ Veſtalis īceſtæ pcatio qua vſa aquā tulit in cribro āno
Excreta vrbis ſexcēteſimonono: idē cribrare eſt frumēta cribro purgare: ex
Farinaria cuius ꝓtuſura excreta purgamēta decidūt: Sūt & cribra q̄ e ſetis equo
Setacea rum a gallis farinæ a furfuribus ſeparādæ gratia excogitata Farina-
Pollinaria ria ſetacea & ſubcernicula dicunt: hiſpaniæ vero e lino excuſſoria &
Subcernicula polinaria inuenerūt: a Poline polinaria appellata & Polintores qui
pollinem faciūt: Nonnulli ab incernendo hoc eſt cribrando incer-
Excuſſoria nicula dixerunt quibus frumenta emundamus: Plinius in octauo:
Pollitores Decretum fecerunt ne frumentarii negociatores eum ab incernicu
Incernicula lis arcerent: Cribrum autem græce Coſcinon: vnde Conſcinoman
tia diuinatio per cribra fœmellis & ruſticis peculiaris.

Coſcinomantia SExtarius menſuræ genus apud nos triuialiter appellatur
quo vt metiri poſſint frumenta & complura alia vtunt:
Chorus antiquitus tā aridis q̄ liquidis ſeruiebat: veluti chorus
Modius in Iudæa ex modiis: Modius ipſe capit duo & viginti ſe-

ſtertia: modiolus quartã partẽ ipſius mo dii: at Medimnus ſex mo- Medimn⁹
dios alii medimnũ modium interpretantur: variæ ſunt enim ſuper
huiuſmodi mẽſuris ſentẽtiæ pro locorũ cõſuetudine prolatæ: vt ho
die quoq; videmus: Hemina quoq; dimidiũ ſextarii in arridis & liq- Hemina
dis quæ Minæ: Marcus Cicero officiorũ ſecũdo: Si emere inquit ſe-
xtariũ aq̃ Mina cogeret: Aulus. G. noctiũ atticariũ tertio. Si ſextario Mina
hemina fuſa ẽ nõ dimidiatũ ſextariũ fuſũ dicẽdũ ẽ: ſed dimidiũ. Et
Pli. i. xviii. Quartarii faris aut heminæ cõferẽte populo: Vbi quar- Quartari⁹
tariũ noĩauit q ſextarii q̃rtã ptẽ cõtinet: Verũ a maiorib⁹ vrna dice- Vrna
batur quatuor capiẽs ſextarios: ſicut cõgi⁹ ſex: a quo Nouellius Tri Congies
congius Mediolanẽſis potator egregius cognomẽ traxit tribus Cõ
giis vno ĩpetu ſiccatis: Sextarius ipſe vncias viginti: vt ĩquit Feſtus.

RAdium a radendo vt nomen indicat dicemus quo mẽſu
ras radimus & deiecto cumulo coæquamus: Plautus Dii
deæq; omnes tãtã nobis lætitiam tot gaudia ſine radio
cumuletis: nõnulli Hoſtorium: quo præcipue vtimur ad Hoſtoriũ
frumenta cum veneunt & legumina corradenda.

CVleus ſacc⁹ e corio linea tella uel canabia quẽ ad frumẽ Saccus
ta portãda & ĩnumeros vſus hẽm⁹. Pli. i. vii. Iuni⁹ valẽs
meruit ĩ p̃torio diui Aug. cẽturio vehicula cũ culeis do-
nec exinanirent ſuſtinere ſolit⁹: ſacc⁹ ipſe p ſĩlitudinẽ vt
volũt a ſago ueſte militari æq̃liter ſata nomẽ mutuat Diu⁹ Hero. de
Iuditha hebrea muliere q̃ Holophernẽ iterfecit vr Aſcopã ꝑ culeo Aſcopa
utreue poſuiſſe: Cule⁹ itẽ gen⁹ mẽſuræ. xl. capiens urnas: Vñ Doliũ
ſeſq̃culeare legim⁹: & Cule⁹ parricidarũ pœna: Eculeũ ãt in ſuppli- Eculeus
ciis: & aculeũ ĩ ueſpis crabonib⁹ ac apib⁹ ſciũt oẽs: A frumẽto ſaccũ Aculeus
frumẽtariũ dicemus quẽadmodũ apud ueteres a uino uinariũ quo
Vina ſpiſſiora colabãtur: & a niue niuariũ: de quo Martialis. Atte-
nuare niues norũt & lintea noſtra Frigidior colo nõ ſalit unda tuo.
Sed iam tempus eſt vt per Turrim ad faſtigium aſcendamus.

¶ Turris & tectum. Caput. XII.

TVRRES Cyclopas primos inſtituiſſe placuit
Ariſtoteli: at Theophraſto phœnices Ouidius
Cybeli magnæ deorum matri inuentionem tri-
buit: quod ideo fingitur q̃a tellus eſt in qua ſunt
urbes turritæ: vt Lucretius & Diu⁹ Auguſtinus
teſtãtur: Dicũtur autem a toruis ſecundum Var
ronem ſiue a terẽdis hoſtib⁹ quẽadmodũ arces
ab arcendis: nam ad defenſionẽ & tutelã in altũ Arces
turres erectæ ſunt: Eſt & in eis columboꝝ ſedes

Martial.ī tertio:Sonatq; turres plauſibus columbarum: Plinius de columbis:Earum amore inſaniunt multi:ac ſuper tecta exedificant
Columbi turres his nobilitatem & ſingularū origines narrāt Veterē iam exēplo.L. Axius eques romanus ante bellum ciuile Pōpeianum denariis quadringentis ſingula paria uenditauit:vt Marcus Varro tradit:Et Palladius Columbarium īquit accipere poteſt vna ſublimis
Colūbarium turicula in prætorio conſtituta leuigatis ac dealbatis parietibus:nā colore albicante præſertim delectātur columbi.vt refert Columella: Ouidius. Aſpicis vt ueniant ad candida tecta columbæ Accipiat nullas ſordida turris aues:Hinc loca earum tectorio & albario incruſtanda dealbandaq; eſſe tradiderunt:ſiue ne muſculi ita facile ītrorepant:qui ouis pulliſq; columbinis ſolent obeſſe:Proprie autē
Peripterotrophium locus in quo columbæ habentur Periſterotrophium græce eſt latine columbarium:nam periſteris columba:Inde periſtereos herba columbis admodum familiaris: A culminib⁹ dictas exiſtimat Varro q; propter timiditatē turres & ſumma loca petant:nonnulli a uoce primis ſyllabis correſpōdente.Mirum eſt quod legimus Columbas ueneri dicatas coniugii fidem non uiolare communemq; ſeruare domum niſi cælibem aut uiduam reliquere & imperioſos mares ſubinde etiam iniquos ferre:ſuſpitionem tamen eſſe inter eos adulterii q̄uis natura non ſit:uiuūt annis octonis quemadmodum turtures:Nidificant uel in foraminibus parietum uel ī locis diſtinctis
Loculamenta lateribus tabelliſue:quæ loculamenta & columbaria dicemus:Sed & fictilia & eximinibus non improbantur: In magnis rebus internuntiæ fuere quod innuiſſe uidetur Iuue. Tanq̄ a diuerſis partibus orbis anxia præcipiti ueniſſet epiſtola penna: nam epiſtolas annexas pedibus obſidione Mutinenſi in caſtra conſulū pertulere Dec. Bruto mittēte autore.Pli.& Frontinus ſcribit Hirtium litteras collo columbæ ſeta religatas ad Decium Brutum Mutinæ obſeſſum ad Antonium miſiſſe.Eſt columborum genus vilaticum qui ſaxa
Saxatiles tiles & liuiæ:ſunt Miſcellæ:ſunt Palumbes in arboribus nidificātes
Liuiæ & campos hatantes:hinc dixit Ariſt.in primo hiſtoriæ animalium
Miſellæ campos palumbes:mōtes Vpupæ:cum hominibus columbi habi
Palumbes tant:per quos domeſticos ſiue Cellarres intelligit:cibo domeſtico contētos:& intra ædes menſtra fœtura paſſim nobiſcum diuerſan
Pipiones tes:quorum pulli præcæteris commendantur in cibis Pipiones uocant: Palumbes ipſi torquem collo preferūt:Inde torquati:Mart. Inguina torquati tardant hebetātq; palumbes.Non edat hanc uo
Turris tota domus lucrem qui cupit eſſe ſalax.Turris autem ita cōtignationibus innumeris creſcere ita in altum tolli poteſt: vt ipſa ſola ſit tota fere dom⁹

In imo cellulæ pennaria vel vinaria; mox per gradus cœnatio cu-
bicula coquina bibliotheca armamentarium (reliqua taceo) habe-
ri poſſunt ſatis commode: Ex huius igitur tecti quæ ſequitur diſpo-
ſitione: quorumcũq; tectorum concatenationi neceſſaria notabis:
ſiue pectenata ſiue teſtudinata magis placuerint.

TRanſtra tigna quæ tranſuerſa a pariete in parietem por-
riguntur autore Pomp. dicere conſueuimus. Vitru. ar-
chitectus in. v. Trabes etiam ſupra columnas & paraſtra
tas & antas ponuntur in contignationibus tigna & axes
ſub tectis ſi maiore ſpatio ſunt & tranſtra & capreoli: ſi commoda
columen & canterii: ſed & ſedilia in manibus hoc nomine ſignifica
mus: ſi tigna extra columnas & parietes extendantur Menianum Menianũ
faciunt quo genere ſtructuræ ſuperiora ampliantur: Menius inuen Tectum
tor illi nomen impoſuit. Tectum vero ipſum eam proprie partem
notat quæ domum tegit ſed pro vniuerſa domo ſæpicule ponitur:
pro omni loco vſurpatur in quo tecti habitare poſſumus cuiuſcũq;
cæleſtis iniuriæ ſecuri dũmodo nec fulmen erumpat nec ruant mu-
lares: Diuus Hieronymus Domata tecta plana & ſolaria interpreta Domata
tur: A tecto architectos dicimus: qui probe norunt ædificia diſpo- Solaria
nere: hi ſint pluribus diſciplinis ornati: litteras habeant nec quidẽ
nimis triuiales: calleant geometricas dimenſiones: arithmetricen
prius edocti; teneant aſtrologicas ratiões a muſica medicina pictu-
ra non alieni: Architectus enim non debet nec poteſt eſſe gramma architect⁹
ticus vt Ariſtarchus: ſed non a grãmaticus: nec muſicus vt Ariſto- A grãma-
xemus ſed teſte Vitru. non Amuſos: nec pictor vt Apelles ſed gra- ticus
phidos non imperitus: nec plaſtes vt myron ſeu polycletus: ſed ra A meſos
tionis plaſticæ non ignarus: nec denuo medicus quẽadmodũ Hip
pocrates: ſed non Aniatrologitus; nec cæteris doctrinis ſingulari- Aniatrolo
ter excellens: ſed in his non imperitus. getos

TIbicines ĩ ædificiis tigilla ſunt ueluti Pillæ ſtelæue & para
ſtatæ tecta iuuantia: dicti a ſimilitudine tibiis canentiũ pilæ para-
vt Pomp. teſtatur: quia ſicut iſti ſuſtinent atq; iuuant can ſtatæ
tantes ita illi ſuſtentat ædificia Iuue. Nos colimus vrbẽ
tenui tibicine fultam: Intextina quoq; tibicines ſunt: Naſo in faſtis;
verſabat ſtantem tibicine: At capreoli a ſimilitudine capreolorum Capreoli
quibus vites & cucurbitæ adhærent ramuſculis erunt tigna tectum
concatenantia. Paraſtatæ vero proprie vt quidam volunt lapides
pilarum fere modo appoſiti colũnis: nam & aliis apponuntur: A pi paraſtatæ
la opilare eſt Pilis uel ligneis uel lateritiis tectũ firmare. Seneca ter-
remotus inquit pilas operibus ſubditas diſſipat; & ædificia pilatim

ęhere Vitruuio: Pilæ quoqꝫ formas ſpericas notant: quales ſunt pi-
Pilæ
læ pugillatoriæ: & illæ quas Scarabei in iumentorum ſtercus emiſſo
(vt dicit) ſpermate rotũdant: & auerſis pedibus volutãdo condũt:
Hinc Auſonius nõ ab re Marcũ neſcio quẽ poſticonẽ emaſculatio-
Scarabeum
nem pediconẽ ue in illa Pithagorea Palingeneſia ideſt regeneratio-
Palingeneſia
ne ſcarabeum futurę aſſeueranter affirmat.

DElitia tignum eſt quod a culmine ad tegulas angulares infimas verſus faſtigiatum collocatur: vnde tectum delicatum: & tegulæ deliciares: inquit Pompeius.

TEmplum tegillum notat quod in ædificio trãſuerſum ponitur ſudra canterios. Vitr. archi. lib. v. Et canterii prominentes ad extremam ſuggrundationem: ſupra canterios templa. Sunt enim canterii & tigna in tectis adhuc nomen priſtinum retinentia non formam tamen (vt videtur) ſpeciemue. Templum item ædificium deo ſacratum: quod fanum a fano dixerimt: & locus manu auguris bacculo incuruo qui eſt lituus ad captanda auguria deſignatus: vnde extemplo & contemplari deducta. Pompeius. Imbrices inquit regulæ ſunt quæ tranſuerſæ aſſeribus & tegulis interponuntur: vbi per aſſeres canterios noſtri temporis etiam intelligemus.

Canterii
Fanum
Lituus
Imbrices

IMbrices quas tegulas a tẽgẽdo paſſim appellamus dicũtur ꝓprie quibus incuruis domus ac ædificia tegũtur: ut a pluuia ſole reliquis huiuſcemodi defendant aquam receptam dedecẽdo: hinc Strabo lib. xv. ſcribit ſeleuciam imbricibus nõ vti cũ imbribus careat. Ouidius. Tunc quoqꝫ cũ ſolẽ nondum ꝓhibebat & ĩbrem tegula: Primus cyniras Agriopæ filius tegulas quæ planæ ſunt inuenit. Tabulis pro maiori parte apud veteres domos tectas fuiſſe indicium eſt ꝙ inde tabernæ appellatæ: & Plinius ſcribit ex Cornelii nepotis autoritate Romã ſcãdulis opertam vſqꝫ ad regis Pyrrhi bellũ annis quadringẽtis ſeptuaginta: nam ſcandulæ quaſi ſcindulæ tabellæ ſunt: non ſerra: ſed bipẽnibus ꝓductæ trunco defecto veluti plancæ: quibus ad plurima vtimur: vnde tectum ſcandulare Apuleio: niſi potius a ſcãdendo. Alii cruſtis marmoreis tecta contegunt: vt omnes fere mõtium accolæ: plumbeis quoqꝫ laminis nõnulli: ſeptentrionales populi harundine: hinc Plinius. xvi. Principatum in his tenebunt harundines belli paciſqꝫ experimentis neceſſariæ: atqꝫ etiam delitiis gratæ. Tegulo enim earum domos ſuas ſeptentrionales populi operiunt: durantqꝫ eius alta tecta. In reliquio vero orbe & cameras leuiſſime ſuſpendunt quæ inde canitiæ nominantur. Diximus & apud indorum populos c ſu-

Tegulæ
Tabernæ
Scandulæ
Plancæ
Tectum ſcãdulare
Diuerſitas tecti
Canitiæ cameræ

perficit teſtudinum habitabiles caſas contegi:& apud ichthyopha
gos oſtrearum & cæterum conchis cooperiri Græci ſubdiala paui-
menta excogitauere quibus domos tegerent locis maxime repeten
tibus:qualibus nunc vtitur campania:mauri ſcirpis paluſtribus ſua
mapalia:quæ nos tuguria & gurguſtiola:germani materia informi Mapalia
citra ſpeciem aut delectationē domos cōtegunt: nam penes illos:
vt ſcribit Cornelius Tacitus:tegularꝫ vſus non habet. Culmis vero
antiquiores tecta concinaſſe etiam ſcriptorꝫ monumentis apparet:
vnde & culmina nomen traxere. Seneca ad Lucilium. Culmus libe-
ros texit:ſub marmore atq; auro ſeruitus habitat.

PEctenatum tectum dicemus in duas partes deuexum a
ſimilitudine pectinis:quemadmodum teſtudinatum in Teſtudi-
quattuor:de quo Vitru.archi.in ſecundo Tecta recidē- narium
tes ad extremos trāſtra traiiciunt gradatim contrahen-
tes:& ita ex quattuor partibus ad altitudinē educunt medio metas
quas luto & frōde tegētes efficiūt barbarico ritu teſtudinato tecto
tuguriorꝫ viſcētem ficū a rore & ītet dum pluuia defendunt.

STillicidium qd ſignificet oſtendit Vitru.archi.lib.ii.ſic
ſcribens. Faſtigia facientes luto inducto proclinatis te-
ctis ſtillicidia deducebāt:nomē a ſtilla mutuaſ:ut docet Stilla
Seruius honoratus. Per id enim ſtillæ decidūt in īpluuiū
ſtilla ipſa per diminutionē eſt a ſtiria quæ guttam pendētem notat Stiria
Pli. diſtillantes hiberno gelu ſtirias. Rhenius palæmon grāmaticus
Vicētinus īterrogatus quid ſtilla a gutta differet. Gutta inquit ſtat: Gutta
ſtilla cadit:autor Euſebius in cronicis. Quæcūq; autem ſub ſtillici- Antefixa
dio tectis affiguntur ex opere figlino antefixa dicuntur.

SVbgrundia partes tecti prominentes appellamus: quæ
græco γεισα:hinc hypogeſſon aizoi genus in ſubgrun- Geſſa
diis fere naſcēs nomen accepit: vt Plinius in.xxv.inter- Hypogeſ-
pretatur. Labeo proiecta inquit ſunt quæ ita prouehun- ſon
tur vt nuſq̄ conquieſcant cuiuſmodi ſunt Meniana & Subgrundia: Suggrada
quæ vero haberent aliquid vbi conqeſcerent Immiſſa non proiecta daria
vocabantur: vt ſcribit Labolenus iurecōſultus de uerborum ſignifi Proiecta
catione. Suggrundaria uero antiquiores dicebant ſepulchra infan- Immiſſa
tium qui nec dum xl. dies impleſſent:autore Fulgentio.

TVbuli per diminutionē a tubis dici poſſunt canaliculi ſi-
ue potius ligna canaliculata:quæ ſub ſtillicidiis ponunt
ībrium gratia ad ciſternas colligendorꝫ ſiue in vna tan-
tum impluuii parte: aut extra impluuium deriuando-

rum:ne ſtillæ cadentes lateritium marmoreumue cauedii pauimen tum corrumpant:Proprie tamen tubi teretes ſunt: canales uero a cannæ ſimilitudine:quas nauicellas triuiater appellant ſemirotun di:uel potius ſemiteretes aptiores ad quas pluuiales colligendas: ut tubi ad meatus ſubterraneos:Pli.Pinus piceæ & alni ad aquarũ ductus in tubos cauantur:Verum diuturniores ut eſſent e plumbo ueteres factitarunt.

Tubi
Canales

CVlmina faſtigia & ſummitates ædium inde nomen tra xerunt ꝙ ante uſum regularum tecta culmis tegebant: ueluti etiam hac noſtra ætate pagani in tuguriolis con ſueuere:Faſtigia ipſa ſummitates ædium ſunt & uirorũ. Suetonius in Auguſto: ut ſupergreſſa faſtigium templi ad cælum uſq; ferretur:ſed etiam ſcrobium faſtigia dixit uates Andinus. Pro prie tamen faſtigium eſt quod erigitur a tota parietum latitudine ſenſim in acumen:non aliter q̃ forma pyramidalis in quo columen tignum culminatium ponitur:hinc.M. Cicero Officiorum tertio: Operi incohato prope tamen abſoluto tanq̃ faſtigium imponimus per quod finem uoluit ſignificare.

Faſtigium
Columen

A FASTIGIO igitur huiuſcæ domus meæ a fundamentis incœ ptæ impoſito:libellam:normam:perpendiculum:marculum:trul lam:dolabram:aſciam:terrebellum:ſerram:roncinam:circinnum: ſecurim:& id genus cætera arma fabrilia opere pacto colligens de ſcendo ſtructuram miraturus:an ad amuſſim erecta ſymetriæ cor reſpondeat:Sed quoniam de ædificio cementarius redemptor nõ iudicat ſi qui ociãtes uidendi gratia intrauerint(modo liuor abſit) iudicent meo periculo an ſit eleganti ſpecie frequentanda:an caco dæmonibus penitus incurſantibus deſerenda. Ipſe equidem cum aurea illa Neroniana(quod ſine arogantia dictum ſit)Hanc Gra paldinam qualiſcũq; ſit non permutauerim:cui te imprimis iudicẽ patronum(ſi meretur)& aſſertorem nuncupo. Neq; enim me fallit fore aliquos ex his qui meliores damnare malunt q̃ imitari: qui ex genuina ſophiſteia hæc noſtra acutis naribus contracto ſupercilio caperata fronte condemnent: non cogitantes quãlibet domum: omni etiam(ut uidetur)parte perfectam quandoq; perſtillare.

Grapaldi
na

Franciſci Marii Grapaldi Poetæ
Laureati:de partibus Aediũ
Libri Expliciunt.

Francisci Marii Grapaldi Poetæ Laureati De verborum expli-
catione: quæ in libro de partibus ædium continentur.

IN Libro de Partibus ædium pluſcula deſidera-
ri audiebam: & illa cũ primis quæ conſulto tũ
nomine tenus illic a me ſubmoſtrata: & quaſi di-
gito (vt aiunt) indicata ſunt: quo legentium cõ-
iecturæ in requirẽdo acuerẽtur: Ea ipſa Dis opi
tulis bene volentibus nũc interpretari: & in hoc
lexico tanꝙ corpore membris bene cõſtituto diſ
ponere nõ eſſe ab re: non ab operæprecio viſum
eſt: additis interſpreſſiſq; nõnullis interdum ra-
ris: ſelectis & ſuaue olentibus floſculis ad rem facientibus: ac qbuſ- Parerga
dam quaſi parergis venuſtantibus: ita vt non vlterius multum cola
tis vtriſq;: etiam ſi parce & breuiter omnia deſiderari poſſit. Sed fœ
lices inqt Fabius eſſent artes ſi de illis ſoli artifices iudicarent: quã- Dictum
do omnes ſutores (alios taceo) non vno modulo: non eodem co- Fabii
rio: non æque boni artem exercent: & rarus datur calceus: cui imbe Sutores
cillis non ſit vel ligula: verum ſutor ipſe veteramentarius ſupra cre-
pidam etiãnum iudicat plerũq;: & ſcalpro ſubulaq; confodit & ſecat
ea quibus nec honorarius arbiter eſt. Vtinam non idem eueniret in
litteris. Sed euenit ꝙ alia in re ſæpius & peruicacius: indoctus quiſq;
ſibiipſi doctus videtur: inq; alienis æſtimandis Lynceus tam cernit
acutum: ꝙ aquila aut ſerpens epidaurius: & multi (vt dicitur) Manii Manii Ari
aritiæ: attamen ſcribendum omnino: publicæ omnino vtilitati pro tiæ
viribus conſulendum: demiſſi profecto & puſilli habendus eſt ani-
mi: qui timeat reprehendi quæ nondum ſcripſerit: que ſcripta con-
dat tineis metu viperinarum linguarum: & nigræ ſucco loliginis:
cum obtrectatores: carptores: maleuoliq;: quibus nunꝙ caruit mũ
dus: nunꝙ cariturus eſt: ex nulla occaſione ſuſcitent occaſionem: &
ſandalium vel ſubſtrepere: vt ille ille Momus: calumnientur. Ple- Momus
roſq; omnes etiam magni nominis: etiam ſermonis caſtiſſimi: etiam
bene eruditos qui ante nos ſcripſerunt video nota vel vna inſcri-
ptos. Suus cuiq; attributus eſt error: optimus ille qui paucis mini-
miſq; vrget: Meminiſſe vero meminiſſe inquam oportet in his quæ
doctrinæ ſunt: non eloquentiæ: acre ingeniũ: emunctũ iudicium
ſolertem diligentiam eſſe perꝙ neceſſaria: & hoc vno præſertim (vt
homonyma: etymon: aliaq; omittamus) quod librorum fere om-
nium volumina mendis librariorum ac ſciolorum ſcatent inextrica
bilibus: quæ doctos etiam ſæpe fallunt: vel intricant: hallucinari in-

terdum:claudicareq̧ compellunt. His igitur quæ infabrĕ fortaſſis
inter ociádū a ſtudiis humaniorib? iampridĕ feriatus excudi: quaq̧
nūc publicando ſub cĕſura nō vna emitto:iudices nuncupo tecum
primis doctrinæ cōpoſitiſſimæ:auctoritatis ampliſſimæ virū princi
pĕ:cæteroſq̧ omnes litteris rarioribus oppido q̄ peritos : ac bene
Vulgus initiatos:Profanum & profeſtū(ut ille)uulgus arceo:imprudĕs eſt
peruicaci pertinacia:ſine ratione ſine iudicio:Laboraui autem totis
vt dici ſolet neruis circunſpectando:excutiĕdo:penſitando : caſti-
cādo ſingu'a:ne ullū daretur offendiculū:ſed Dii nō ſumus:augu-
tor nihilominus e rabioſulis illis uel aliquos adlatraturos:baubent
quantū uelint:modo nō demordeant:modo ſaturi non fiant: Vnū
oro:quiſquis hæc legerit:ſi modo ullus legerit:culpet vt uult mala
dum bona tamĕ ſi quæ ſunt : laude ſua nō defrudet. Cauimus nos
impendio ne quĕq̄ (quod peſſimi eſt ingenii)uellicaremus:nec eo
tamen animo vt noſtris æque parceretur:vt errata ſi ſunt aliqua cō
donarent: haud placuit unq̄ mihi : & nūc qdem ueluti malū malū
abominor:alieꝝ nomini detrahere:meiſq̧(quod ſolent plurimi a
ſe inuentis quæ iactitant) arroganter applaudere:dandus ſi quidĕ
Plauſus eſt aliena manu Plauſus:Sed cæca nimirū eſt illa philautia. Scribi-
Philautia mus nos ingenue:& candidiſſime eruditionis publicæ:non aucu-
pii priuati:non ambitionis gratia quæ ſentimus:Sentiant quicquid
uelint ſeorſum a noſtris alii non hic reprehendimus : neq̧ fieri no-
bis iniuriam putamus : æquo iure vtimur omnes in litteris : erunt
quibus noſtra : non deerunt quibus illorum ſcripta magis facient
ad ſtomachum : etiam ſi hæc vel illa fuerint crudiuſcula : non om-
nibus idem ſtomachus : & diſpendium ſæpe facit qui compendi-
um uellet:Ab aliis iam dicta ab aliis accepta : quod fateri ingenui
eſt animi:& commune cum multis uitiū:ſi uitium eſt tamen:Sed in
Animus dicta quoq̧ qđ eſt ingenii reponimus:unus homini eſt animus : nō
idem tamen in omnibus:nec ad omnia:Quæ uero ſubterfugerunt
ac ueluti mihi decoxerunt : quæq̧ vt omiſſa deſideraret etiam for-
taſſe quiſpiam lectione multa uel curioſus inueniet:uel a doctis ma-
giſtris illis non mutis haurire poterit : quando nihil eſt tam recon-
ditum in litteratum adytis etiam penitioribus : quin tamĕ aut ſciāt
compluſculi aut commentariis & monumentis uel vni mandaue-
rint:Sed & paucis ab hinc diebus uberiora(vt audiuimus)& melio
ra fortaſſe id genus plura ſunt qui Philologis ac poſteritati dabunt
legenda:mihi quidem imi ſubſellii uiro(quo res cumq̧ cadat)ſatis
fuerit:quod inter receptos conuiuas non vltimus nec aſymbolus
diſcubuerim:Vale & me ama.III.Non.Ianuarii die Natali.

Ceratum immixtum paleis lutum ad ſepta gur‐
guſtiorum̨ in primis: quãdo acus græce χὕβαλον
paleæ quædã de frumẽtis appellant: Vnde ace‐
roſum frumẽtũ Põpeio: Plinius. Illini crates pa‐
rietũ luto & laterib⁹ crudis extrui quis ignorat?
habent enim & Craticii parietes. Vitruuius Cra
ticii uero uelim quidẽ ne inuenti eſſent. ſatius vi
detur eſſe impẽſa teſtaceorum̨ in ſumptum q̃ com
pendio craticiorum eſſe in periculo: Eſt eidẽ Pli
nio in mentione inſitionis: Paleatũ lutum: Nunc inq̃t abunde arbi‐
tretur paleato luto libro farcire duos digitos inſito extãte. ℭ Hinc
aũt cœpiſſe me nõ eſt lector optime quod mireris: nec temere id fa
ctũ credas: ſecuti ſunt alii (fateor) Lexicographi ordinẽ litterarũ a
prima in primis ſyllabis ſubſequẽtium: me uero vt iterpretẽ fere ad
notare iure optimo decuit paginatĩ ſingula vt occurrebãt: quæ ſuis
quidẽ locis ĩ ipſo uolumine adpoſuiſſem: Sed nolui obiiceres quod
olim Apelles Protogeni: neſcire manũ de tabula tollere tibi cũ vti
uolueris hic uocat a preſto aderũt: & qua uidebitur ſed locare pote
ris: Iccirco inuentu faciliora elẽcho indiceue præmiſſo reddẽda cu
rauimus: in quo & hæc ipſa: & illa ex libris de partibus ædium ſuo
ſolito ordine digeſta ſunt.

Acus χὕβαλον aceroſus
Cratii parietes
Paleatũ lutum
Lexicographi
Elenchus

ℭ Alumen itelligitur ĩquit Plinius ſalſugo terræ: cuius multa ſunt
genera: fit oẽ ex aqua limoq̨ hoc eſt terræ exſudãtis natura: cortiua
tũ hyeme æſtiuis ſolibus coquit ad maturitatẽ: optimũ Melinũ ab
inſula Melo: nulli vis maior neq̨ aſtrigendi neq̨ denigrãdi neq̨ in‐
durandi: oculorum ſcabritias extenuat: ſanguinẽ ſiſtit in totum fo‐
ris illitum: uuam in ore cõprimit ac tonſillas: Vis omnibus aſtringẽ
di unde nomen græcis σθυπτέριαν uocãt vt Galenus: In coriis la‐
niſq̨ perficiẽdis maximi eſt momenti.

Melinum
Stipteria

ℭ Alnus arbor folio coryli non niſi in aquoſis prouenit & ripis flu‐
minum: vt ſalix/populus/ſiler: in aquis ſub terra perennat hinc ſub
fundamentis ſubſtructionũ pãgitur crebris palationibus in uligi‐
noſis & arenoſis ad firmitatẽ: ita cũ extra terram modicum tempus
duret: obruta permanet ad diuturnitatem vt Rauennæ: ubi publica
oĩa & priuata opera ſub fundamẽtis eius generis palos inq̃t Vitru.
habeant. & nos quoq̨ Venetiis vidimus palos alneos uſtulatos de
mitti ad fundamina/ oneris quamtilibet patientes.

alnei pali

ℭ Antidora retributiones / cũ donãti redonamus cum benefacio
bñficiũ repẽdimus: ſiue redonaret & repẽdere tenemur ut eſt apud

Iureconſultos: Vlpianus libro. v. ff. plane ſi antidora inquit acce-
Antidoſis petit: Eſt & Antidoſis cõtra datio & fere remuneratio: vt Anticha
anticharis ris & nr̃is Hoſtimentum de quo Plautus in Aſinaria: Par pari datũ
Hoſtimentum hoſtimentum eſt: operá pro pecunia.
¶ Ancones in parietibus & promontoriis dicuntur Vitruuio Stra
boni & aliis flexus / ꝓminẽtiæ / cubiti / vnde Ancon ciuitas Plinio / &
ancus Ancus feſto qui aduncum habet brachium vt exporrigi nõ Poſſit:
ἀγκὼν in hoĩe cubitus.
ſalix ¶ Amerina ſalix uiminalis inter uitilia præcipua habetur ad vites
ligandas in tabulatis arborꝫ & ad ridicas pedamentaq; Verg. atq;
Iugum ui- Amerina parát lentæ retinacula viti: Sũt enim ſalices uiminales / &
nearum quæ in ꝑceritatẽ dãt iugis ĩ uineis fit aut ꝑtica aut arũdine: ad pe-
damẽtum arctiſſimo nodo uinceri oportet / ſiue ſimplici iugo ſtent
Pedatæ vi uineæ quæ Pedatæ: ſiue q̃druplici quæ compluuiatæ dicunt a cauis
neæ ædium compluuiis in quaternis partibus totidem iugis diuiſæ.
Complu- ¶ Aerugo ab ære quo fit vt oſtẽdit Plinius modis pluribus: memi
uiatæ nit & Vitruuius: cruda uulnerariis emplaſtris adhibetur: eſt quam
ſcoletia Scoletian uocant a ſpecie uermiculoꝝ: nam ſcoletion uermiculus
græcis σκώληξ uermis: Aerugo quoq; rubigo eſt vnde rubiginoſus
Rubigo æruginoſus / Idem Plinius: Eſt rubigo ipſa ĩ remediis / & ſic Telephũ
ꝓditur ſanaſſe Achilles ſiue id ærea ſiue ferrea cuſpide fecit: ita cer
te depingitur ex ea decutiens gladio: ſed rubigo ferri deraditur hu
mido ferro clauis ueteribus; vis ei⁹ ligare / ſiccare / reſtringere: q̃ fer-
rugo eidem Plinio dicitur: qua uoce colorem purpuræ compreſſæ
Ferrugo uel Coccini ſignificamus: Vnde Maroni hibera ferrugo / & ferrugi-
nei hiacinthi: Claudiam. quoq; dulci uiolas ferrugine pigit: At No
nius ferugineum colorem ceruleum uult accipi.
¶ Antipatia rerum diſſidentia Pli. xxxvii. de diſcordia rerum con-
cordiaq; quam antipatian inquit ac Sympathian appellauere græ
ci non aliter clarius intelligi poteſt: Cum oculis & corde quædam
eſt ſympathia: & xxxii. quod ad repugnãtiam rerum attinet quam
ſympa- græci Antipathian uocant: Sympathia uero cognatio conſcenſus
thia & cõcordia quam eſſe terrenis cum cæleſtibus etiam ſatis liquet ex
Prochlo platonico & aliis receptiſſimis auctoribus.
Ampẽdix ¶ Appendix genus ſpinæ Plinius ſpina eſt appendix appellata /
quoniam baccæ puniceo colore in ea appendices vocantur: & ap-
pendix ab alio pendet: At Feſtus Ampendices inquit ab antiquis
dicebantur quod circum penderent: nunc appendices: An circũ
vnde amputare / anſanctus / aut terminus / anquiſitio uſq; quaq; inqui
ſitio / & alia grammaticorum commentariis uulgata.

℄ Areolæ ſpatia in hortis ſurgunt inter duos ſulcos ſubacta optu-
me terra: dicuntur & Puluini areæ quoq Columella: & Plinio in hor
torum cura & cum de porro loquitur ſolum areis inquit diſtingui/
eaſq reſupinis puluinorum toris ambiri / ſingulis tramitum ſulcis/
qua detur acceſſus homini / & ſcatebris decurſus : Puluinus quoq Puluini
arenoſus in mari Dorſum Vergilio: vnde puluinarium Plauto in ca
ſina: nã puluinum ſedem vocari iam diximus: hinc Vitruuio pului
nata capitula: & eidem puluinus quod chelonium in mentiõe cata
pultarum ac ipſi plinio de palmis dorſum puluinatum : Areæ pura Puluinat⁹
in vrbe loca ædificio idonea: Suetoni⁹ in Veſpaſiano Vacuas areas
occupare & ædificare ſi poſſeſſores ceſſarent cuicumq promiſit: de
quibus eligendis Vitruuius & alii: fiunt & areæ in capite hominis ca areæ
pillis cadentibus: & rure æquãtur pauiculis Cylindroue ad frumen
ta & legumina excutienda.

℄ Antes Feſto extremi ordines vinearꝝ de qb⁹ Maro / vñ ẽt nomen
habuerũt antæ q̃ ſunt latera oſtioꝝ: qñq paraſtatæ: Vitruuius ædiũ antæ
autẽ principia inquit ſunt e quibus cõſtat figurarum aſpectus: & pri Paraſtę
mum in antis quod græce ναμσεν παρασταςι dicitur.

℄ Aſſarota inter pauimenta dici ex papinio apparet : Vnde Sido-
nio aſarotici lapilli: & plinius aſaroton pergami vocat a Zenodoto
factum varia pictura vbi Euſaroton tamen ſcriptum eſt diuerſo vt Euſaroton
videtur ſenſu ab Aſaroto / quãdo aſaroton inſcopatum dixeris: Eu-
ſaroton bene purgatum ſcopatũq : niſi illa particula intendat: Ve
rum ex uerbis plinianis quiſquis ea bene penſitauerit aſaroton faci
le legendum iudicabit: quod picta in pauimento analecta inſcopa-
tum ſemper oſtendebant.

℄ Athleta certator αγωνιστησ. athlotheta premii præpoſitor præ agoniſtes
fectus ĩ certamine / ut aliis agonitheta: ſpartianus de Hadriano Cæ athlothe-
ſare: & pro agonitheta reſedit: aganoſma præmiũ certaminis: αθλον ta
quãdoq: agonia æſtuatio animi & quaſi lucta: Certaminum vero iu agõitheta
dex Brabeuta: quo uerbo utitur in Nerone tranquillus : Agon cer- agoniſma
tamen: agon⁹ in ſacris agone⁹ Vnde agonales dies Var. athlon

℄ Anaglypha vaſa ĩ aſperitatẽ ãceſa: Vergili⁹ Cymbiaq argẽto p- agonia
fecta atq aſpera ſignis: vbi anaglypha inqt Serui⁹: Pli. Nũc anagli- Brabeuta
pha ĩ aſperitatẽq exciſa circa lineaꝝ picturas q̃rimus. Inde Sidonio agon
anaglyficũ metallũ: Triglypha uero cælaturis ſunt inæqualibus p- triglypha
minuliſq: Legimus & Cataglypha: ſed quæ fiant penicillo: plinius: catagly-
Cimon Cleoneus pictor cataglypha ĩuenit: hoc eſt obliquas ima- pha
gines: & uarie formare vultus reſpiciẽtes ſuſpicientes & deſpicien-
tes: articulis etiam membra diſtinxit: uenas protulit / prætereq in ue-

Catagra- fte rugas & ſinus. Vbi catagrapha legebat Hermolaus imagines ar
pha bitratur illas Excurtas neoterici pictores quas uocant. Vnde ſint
Excurta Tynni Catullo catagraphi.
¶ Acetabula caua oſſea in hoīe & aīaliū plurimis: Plinius oſſa ex ac
cetabulis penaꝝ circa quæ coxēdices uertuntur Eidem accetabuli
menſatra heminæ quartam partem ſignificat: id eſt drachmas qn-
acetabula dicem: In herbis quoqꝫ dñr acetabula: idem de urtica: ex omnibus
acetaria inquit his generibus urtica maxime noſcitur acetabulis ī flore pur-
Oxypora puream lanuguinē fundētib⁹: ſūt hæc ab accipiēdo dicta vt aceta
Oxyba- ria olera de qbus diximus: diuerſa oīo & alia ab acetariis ꝙ ab aceto
pha ueniunt cōdimēta: vnde græcis ſunt oxypora & uaſa oxybapha.
¶ Armillæ armi ornamēta: pli. Pueri q primus ceciderit dēs vt ter
rā nō attigat īcluſus ī armillā: & aſſidue ī brachio habit⁹ muliebriū
locoꝝ dolores ꝓhibet: Armillas ex auro ꝗs viri militares: inqt fe-
ſtus ab īperatorib⁹ donati gerūt dictas eſſe exiſtimāt quod ātiq hu
meros cū brachiis armos uocabāt: uñ arma ab iis pēdētia: idē Pli.
ꝑterqꝫ armillas ciuib⁹ dedere: ꝗs nō hñt externi: vbi ꝑterqꝫ ēt & in-
armi ſup ſignificat: Armillū uas uinariū qđ humero portaᵣ at. L. Appul.
arma lib. viii. cui & armille. vi. īſtructionē dolii & technā ipſam denotare
Preterqꝫ videᵣ: Vitruuio aūt in machinis tractoriis armillæ nominātur.
armillum ¶ Analeutrides īter ueſtes numeratæ tenuiores & perlucidas qua
les multicia & cyclades fere: mulieꝝ ad uſus & his ꝑcipue qbus eſ-
ſent altiores humeri ſcapulæue: Oui. ī arte amādi: cōueniūt tenues
analecti- ſcapulis analeutrides altis ex uetuſto codice Thadæi ugoleti uiri do
des cti. ī aliis lectū ē analectides ꝑ arbitrio cui⁹ qꝫ hec eſtimāda reliqm⁹
amphita- ¶ Amphimalla utraqꝫ parte uilloſa de qbus Pli. vt āphitapetes &
petes Nonio āphitapæ ueſtes de qbus ī lib. de partib⁹ ædiū iā dictū eſt.
Timphita Heteromallō uero altera tm̄ parte villos hēt vt nomē oñdit: Mallo-
pa ten ēt græci uocāt: inuenio quoſdā abollā quæ Marcello ueſtis eſt
Hetero- militaris: & aliquibus Senatoria appellare malloten.
malla ¶ Amethyſtus gēma ſubpurpurea perlucens uiolaceo colore Pli.
Mallotes Magorum inquit uanitas reſiſtere ebrietati eam promittit / atqꝫ in-
abolla de appllatam: ab illa ueſtis amathyſtina eiuſdem coloris.
amethyſti ¶ Aluta pellis arte concinnata & idonea ad ligulas / caleeos / delica
na toꝝ / marſypia / chirothecas / & alia: hīc Plauto cerdo alutari⁹ / qſi cer
alutarius do nomen generale eſt vñ ſutor cerdo Martiali: Alutari⁹ e multis pi
Cerdones ſcibus utiliſſimus dicebatur: Cerdones autem ſunt quicūqꝫ uiliores
Cerdos artes exercent lucri gratia: κέρδος lucrum: Cercopa inquit feſtus
cercops græci appellant lucrari undiqꝫ cupiētem / quaſi cerdona quem nos
Luctio quoqꝫ Luctionē uocamus: at Cercopes hominum genus olim exi-

miæ & uulgatiſſimæ improbitatis/qui Iouem cum tentauiſſent de- cipere illico in ſimias deformati fuerunt. *Simiæ*

¶ Antidotū antipharmacū uocāt quicquid a du erſus uenena exhibetur:Pli.xxviii.hinc ēt ſal pecori daē ſalubritatis cauſa/& ī antidorum cōtra ſerpētes addiē:&.xxxii.Vrina quoq; fibri reſiſtit uenenis & ob id in antidota addiē:diciē & Antidotus Gellio huius īquit regis antidotus celebratiſſima/quæ Mithridatos vocaē:Plato virtutem antipharmacō uitiis hñ iam ꝑdicabat quando uitiis ſua ineſſe uenena quis negauerit:Celſus/Antidota recte dātur colliſis corporibus/vel per ictus/uel vbi ex alto deciderunt/uel uiſcerum interiorumq; partium doloribus/maxime autem deſideranda ſunt aduerſus uenena uel per morſus/ciboſue/aut potiones noſtris corporibus inſerta.meminit & Caius lib.xviii.digeſtorum. *Mithridatos* *antipharmacon*

¶ Amuleta dicuntur quæcūq; geſtanti faſcinationes lymphationes & id genus mala arcere ſolent/græci apotropea : ἀποτροπεῖν amoliri/ſummouere:Plinius .xxv. de Cyclameno:In omnib⁹ īquit/ ſerēda domibus ſi uerū eſt vbi ſata ſit nihil nocere mala medicamēta/Amuletum uocant:&.xxx.Scarabeorum cornua grandia denticulata adligata in his amuleti uicem obtinent. *apotropea*

¶ Achoræ græcis manātia quæ ſunt capitis ulcera dñr/quorū ſicciora quædā habentur:Neoterici vt audio medici Teniam uocāt quia capitis caluā(vt reor)vincire ſolet & aſtringere vt tenia faſcia quæ dicitur etiā ſi quibuſdam vittarum extremitas uocatur Tenia. *Teniam*

¶ Apoplexia reſolutio totius corporis affecti & deficientis:Hemiplexia uero cū altera pars tantum corporis afficitur:quaſi Semiaplexia:nā in utraq; neruorum accidit reſolutio quæ græcæ Paralyſis:Sed hemiplexia ipſa eſt paralyſis qñq;:uñ apoplectici/Hemiplectici Paralytici Neſcio vnde ſit uulgo receptum/vt ſubitaria morte corruentes gutta ſanguinis a capite in cor cadente examinatos aſſeuerant:Cor.Celſus lib.iii.reſolutio neruorū frequens ubiq; morbus/ſed interdum tota corpora/interdum partes infeſtat : ueteres autores illud apoplexian/hoc paralyſin nominarunt/nūc utrumq; Paralyſin appellari video:Lyſis ſolutio:Lypē triſtitiā & dolorē quaſi Lyſin id eſt ſolutionē toti⁹ hoīs Chryſippus appellatā putāt inquit Cicero ī Tuſcul.idem Plato in Cratylo:Ania uero proprie triſtitia eſt:Lyſimerinos curarū ſolutor/vt Lyeus nō nullis Bacchus:Analyſis reſolutio ī dialecticis unde analytica:ſunt & apoplectici attoniti Embrontetos græci quos vocant cum corpus & mens ſtupet ictu fulminis vt refert idem Celſus aut morbo: Diuus Hieronymus in chronicis ſcribit Valētinianū ſubita eruptione ſanguinis mortuum *Hemiplexia* *paraliſis* *Lyſis* *Lypes* *ania* *Lyſimerinos* *Lyrus* *analyſis* *analytica* *attoniti* *Embronteti*

quæ græce ait apoplexis vocatur: ſunt qdem eruptiones ſanguinis ab anaſtomoſi Rhegnyocaſmoq; vt dicemus & Diabroſi.

Leucoma albugo Iris Nubeculę ¶ Argema vitiũ oculoꝝ & Leucoma q̃ albugo a cãdore vlcus ĩducit in orbe illo quẽ irim arcũ cœleſtem dicũt circa pupillas oculoꝝ extra rubẽs, ĩtus albicãs: albugo ipſa eſt cicatrix in oculis magis deſcẽdens: cũ ſũmũ teneat nubecula. Artemon ſũt q velint idẽ eẽ qđ leucoma: argemos aũt dr̃ & argema. Pli. xxviii. hauſtã pdeſſe argemo ueteri. xxxi. Cõtra argemas oculoꝝ/ afficit is morbus & iumẽta. Idem. xx. Folia trita cum oleo argemas iumentorum ſanant.

¶ Aegilops ab aduena (vt volunt) abſceſſus ĩter mares & angulũ maiorem oculoꝝ dicit: per quẽ catarrhus iugiter effluat. Cor. Celſus. vii. In angulo q naribus propior eſt ex aliquo vitio quaſi parua fiſtula aperit: p quam pituita aſſidue diſtillat: ægilopa græci vocãt: id aſſidue male habet oculos: nõnũq̃ etiam exeſo oſſe vſq; ad nares penetrat: ĩterdũq; naturam carcinomatis habet. Pli. xxiii. Aegilopas anteq̃ ſupurent. xxv. ægilopas ſanat herba eodem noĩe quæ in ordeo naſcitur.

Fiſtulę Fiſtulæ uero ex abſceſſibus & vlcerum generibus oriuntur: id nomen eſt vlceri alto/ anguſto/ calloſo in omni fere parte corporis: aliæ rectæ/ tortuoſæ aliæ: atq; in plures ſinus diuiduntur duplices tripliceſq;.

¶ Amphimerinos febris quotidiana quæ medicoꝝ ſnĩa humoribus corruptis & pituita cũ primis coaleſcit. Pli. Eſt genus febrium

Ephemerinos ephimeris Diarium annales qđ amphemerinon vocãt. Ephemerinos aũt & Ephimera vnius eſt diei & adceſſionis etiam ephemeris nũcupata/ quæ uox Diarium notat ſinguloꝝ dierũ geſta & rões cõtinens: ut annoꝝ q dicunt annales: adceſſionẽ vero ipſam paroxiſmũ dixere: nam deceſſio erit cũ declinat remiſſio cum deſinit/ integritas cum abiit.

parrhoxiſmus amblypia hebetudo Synchyſis ¶ Amauroſis ueluti hebetudo obſcuritatem oculis inducit/ nullo euidente ſigno pupillæ vitiatæ: & amblyopia quoq; quam proprie hebetudinem appellabimus lumen obtenebrat verum ipſius mali cauſa cognita: & ſynchyſis oculi confuſionem quam dicemus: pupillam turbat vulnere ex plaga prouenıens: nam oculorum inumeri ſunt. Nos eoꝝ nomina tm̃ hic & alibi poſuimus: quæ noſtris vſitatiora inter legendum quandoq; occurrant.

ancyloblepharos ancyloſis ancyla ¶ Ancylops ancyloblepharoſq; dicis cum palpebræ ĩter ſe: vt inquit Celſus lib. vii. coaleſcũt: apeririq; nõ poteſt oculus: quotieſue palpebræ cũ albo oculi cohereſcũt/ ulcere in utroq; caſu negligẽter curato: eſt & oculoꝝ idẽ fere morbus ancyloſis q̃ ancyla. Sed ancylæ quoq; græcis cõtracti articuli uocant. Idẽ Celſus. v. Malagma ad recẽti ait cicatricæ cõtractos articulos quos ancylas: græci nomi

nant. Et ancylogloſis a naſcentia oībus eſt ſub lingua ĩnata mēbra- ancilo glo
nula: quā ungue ſecāt obſetrices: ne ſermonem īpediat: ea ſi adultis ſis
increuerit bleſitatem inducit: & opera chirurgica tollitur. Bleſitas
ℭ Aemodia dentium ſtupor quē inducit omphacium: tollit ſal, & adrachne
portulaca græcis Adrachne: aliaq; cōpluria: andrachne uero arbor ādrachne
ſilueſtris vnedoni ſimilis ſolio nunq̄ decidente: ſed portulaca ipſa
ſtomachum in acetariis ſumpta corroborat.
ℭ Angina fauces varie afficit: nā Cor. Celſus tria facit genera: Sy- ſynanche
nāchen: Paraſinanchen: & īter hæc medium: in ſynāche nec tumor paraſynan
nec rubor apparet: macies fit in corpe: mēbra ſoluunt: & vix ſpirit? che
trahit: Paraſynāche uero fauces tm̄ rubent cū tumore: in medio il-
lo rubor oritur: tumor obmuteſcētia ſingultuſq;: facies pallet: oculi
uertūtur. Alii ſcribūt ſynāchen muſculos qui intra fauces ſunt inflā-
mare: Paraſynanchen exteriores: ad eundem modum Cynanchen Cynāche
muſculos interiores accendere. Paracinanchen eos qui extra ſunt paracynā-
Cynanchen præfocationem nocturnam maxime ſunt qui dicunt: che
pituita graſſa & lenta tenaciue in fauces ceruiceſq; delata: & a cani-
bus appellatam quos infeſtat: ἄγχειν eſt græcis angere: & latinis
angina ab agendo. Anginā vinatiam pati dici poſſunt q vino ſuffo-
cantur: ut archeſilaus pſius de quo diximus: & argentāginā Demo-
ſthe. legimus quā ἀργυράγχην uulgo audio. Siqs pullum hirūdinis argyrāche
ederit toto anno angina non periclitari.
ℭ Aſthmatici ſuſpirioſi: Aſthma ſuſpirium cū æger ſine anhelatio- aſthma
ne & ſono ſpirare nō pōt: qui recti ſtanteſq; ſpirāt orthopnoicos ab
orthopnoea uocitāt quā ſpiritus nō niſi recta ceruice trahi pōt. Diſ- Orthop-
pnoea nāq; difficultatē anhelitus quā noſtri dixerunt leuior eſt: nec noea
ex toto ut inquit Celſus ſtrangulat. Vnde Dyſpnoici: Dyſnia a me- Dyſpnoea
dicis neotericis perperam recepta. Dyſnia
ℭ Aphthæ a qbus aphthici habentur Plinio in infantib? pueris nō aphthici
aliæ ſunt quā oris ulcera a gingiuis incipiētia & ad vuam in ore fau-
ceſq; deſcēdentia: albeſcūt his in ſūmo lingua tonſillæ & collūuella
Cor. Celſus lib. ii. Vt infantes teneroſq; adhuc pueros ſerpētia ul-
cera oris quæ aphthas græci noīant uomitus nocturneq; vigiliæ:
aurium humor: circa umbilicū inflāmationes exerceāt: proprie etiā
dētientium gingiuaꝝ exulcerationes: diſtentiones neruoꝝ: febri-
culæ: alui deiectiones: maximeq; caninis dentibus orientibus male
habent: & libro ſexto. Periculoſiſſima inquit ulcera ſunt quas Aph-
thas greci appellant ſed in pueris: hos enim ſæpiſſime conſumunt:
in viris & mulieribus idem periculum non eſt: hęc ulcera a gingi-
uis incipiunt deinde palatum totumq; os occupant: tum ad uuam

fauceſq; deſcendunt: quibus obſeſſis non facile fit vt puer conua-
leſcat. Sunt & alia oris vlcerula minus infeſta vtiq; in adultis.

¶ Anaſtomoſis ſanguinis reiectionum genus eſt cum alicuius ve-
narum ore dehiſcente ſanguis effluit: vt refert Cor. Celſus libro
Stoma quarto στομά os græcis: Vnde chryſoſtomus qualis Dion ille pru-
Chryſo- ſtomus ſieus qui primus tulit oris aurei cognomentum: Vnde aſtomi indiæ
nullo ore/olfactu odorum quos naribus trahunt viuentes. Plinio in
aſtomi vii. mentionem habet & Gellius in. viii.

¶ Acrochordones Celſo libro. vii. Verucæ ſunt fabæ noſtratis ma
gnitudine extuberantes: quæ plures eodem tēpore naſcuntur: ma-
ximeq; in pueris: & non nunq̃ ſubito deſinunt dictæ q̄d in imo adeo
tenues & anguſtæ ſunt: vt pendere videantur: Sed idem Celſus. ii.
Verucarum inquit genera quædam dolentia (acrochordonas græ-
ci appellant) & plura alia tubercula oriuntur.

alopex ¶ Alopetia vulpinus fere morbus eſt vnde nomē: αλώπηξ vulpes.
Nam vt ait interpres Callimachi in hymnis lotium vulpis areas in
capite & capillorum defluuium facit: fit & in barba: Eadem fere eſt
Ophiaſis Ophiaſis ſed a ſerpente cui ſubſimilis eſt dicta: Coaleſcunt ambæ
Caluitium vi humoris atq; ſucci non deferentis vt in caluitio: corrupti tamen
alopecu- ros & vitiati Alopetia autem & caluitiū magis deformant q̃ afficiant:
Alopecuros herba etiam Plinio. xxi. Spica molli lanugine denſa: nō
diſſimili vulpinæ caudæ atq; inde nomen ſortita.

¶ Apoſtema quod pus ſaniemq; contrahit euomitq; ſectani vel ad
maturitatem perductum: noſtris ſupputatio & abſceſſus quoq; Cel
abſceſſus ſo abſceſſus inquit corporis quæ apoſtemata græci notant: Idem
quibus longæ febres ſunt iis aut abſceſſus aliqui: aut articulorum
dolores erunt. Et quæ per ſe vitio intus orto intumeſcunt & ad ſup
Supputa- tio purationem ſpectant ea omnia abſceſſuum eſſe alias propoſui: Pli-
nius noſter ſuppurationibus quæ græci vocant apoſtemata: a pu-
re autem purulenta ſunt: quæ ſine pure non ſunt: Idem Purulentis
Purulenta vel cruentis excreationibus medetur: eidem quoq; ſuppuratoria di
Suppura- toria cuntur medicamenta: Efficaciora inquit ad eadem: ſtrigmēta a bal
neis: & ideo miſcentur ſuppuratoriis medicamentis.

¶ Atropha vnde Atrophi: tabis ſpecies eſt: qua corpus non alitur:
nec cibū ſentit: Pli. quæ cibum nonſentiunt atropha appellata: idē
atrophi atropha inquit carnoſiora faciunt hinc atrophi ſunt quibuſdam ab
imbecillitate qui vires reaſſumunt: particula illa (vt videtur) inten-
dente: cum maxime nutriantur: Vnde Pli. ipſe. xxviii. Et bibitur ab
imbecillitate ut es ait recolligentibus quos Atrophos vocant.

¶ Atheroma tuberculū in capite cui ſubeſſe ſolet tenuis quaſi pul-

ticula quam græci atheram dicunt : cuius mentio habetur Cor. athera
Celſo libro.vii.
¶ Alphos & Leuce noſtris vitiligo:nam vitiliginis ſpecies tres po- Leuce
nũtur:Celſus.v.Alphos vocatur vbi color albus eſt fere ſubaſper:
& non continuus vt quædam quaſi guttæ diſperſæ videantur : Me- Melas
las colore tantum differt quia niger:eſt & umbræ ſimilis:Leuce ha-
bet quiddam ſimile alpho.Sed magis albida eſt : & altius deſcen-
dit:in eaq; pili albi ſunt : & lanugini ſimiles : Serpunt hæc omnia:
Leuce quem occupauit non facile dimittit : Alphos aliis modo ni-
gra quæ Melas:modo candida eſt.
¶ Acmæ vulgo græcis Vari dicuntur ab ætate in qua ſolent vel ma Vari
xime erumpere vt ſcribit Aphrodiſæus in problematis : Sed Ionthi Ionthi
quoq; vocantur.
¶ Arthretin nõ arthreſin:arthreticũ morbũ id ẽ articularẽ noĩant: arthretic⁹
q̃lis eſt chiragra & podagra:ἄρθρα græcis articuli dicunt:Lucilio ver aethra
ticulæ:Seren⁹.Si vero articulos tabes inimica p oẽs Hæſerit:ex ficu Verticulæ
betas cũ melle iugabis:Ennius ipſe pater dũ pocula ſiccat iniqua:
Hoc vitio tales fert meruiſſe dolores:Vinũq; nãq; ĩmodicũ Neruí-
cos & podagricos chiragricoſq; facit ac niſi poſtea abſtineant male
torquet:Sed & arthreti laborantes arthreticos recte dicemus.
¶ Alſioſe herbę:alſioſi frutices : hoĩes & alia dicuntur quę frigora alſioſi
pati ex ingenita natura nõ poſſunt:gręci (ni fallor) uocãt Dyſtriga Dyſtriga
quales libanotis & abrotanum autore Theophraſto Pli. abrotanũ
& adonium ſeri æſtate:quia alſioſa admodũ ſunt:itẽ de mulſa aqua
Inuenio inquit ẽt apud autores hũc potũ bibendum alſioſis:&.M.
Var.caprinum pecus ſtabulari melius refert ſi ab hibernos exortus
ea prile ſpectet:quia alſioſum eſt.
¶ Aſſas ſtomachi quæ ſunt faſtidia græci dicũt:at Celſus.iii.cũ aſ-
ſas ſudationes dixit ſiccas ĩtelligi uoluit:aſſe Feſto cãtus tibiaꝝ ſed
metus (vt opinor) eo nomine uocatur:aſſam nãq; uocem legemus aſſa vox
occidentis abſq; cithara & aliis muſicis inſtrumentis: quando ad ci
tharam quoq; & id genus alia cantiones etiam nũc recipimus.No-
nius aſſam uocem dicit humanam non admixtis aliis muſicis.Var-
ro de vita patrum.Et aſſa uoce:& tibicine:Cato de liberis educan-
dis Melos altum in cantibus & bipartitum:unum quod eſt in aſſa
uoce:alteꝝ quod uocant organicon:eidem quoq; aſſæ nutrices di- Organicõ
ctæ quod adſint his quos nutriunt:ut in partu quæ dicunt obſtetri-
ces quaſi adſtetrices:paſſim obſtetrices.
¶ Anatomæ gręcis uocant noſtris cõſectiones diſſectiõeſq; ut Pli.
Celſo & aliis.A.Gel.Inſectis aptiſq; humanis corporibus ut mos

anatoma- inqt I ægypto fuit: quas græci Anatomas id eſt diſectiões appellãt:
tice has medicis videre conducit ad medellã multarũ corporis partiũ:
Anatomatice ars & cognitio ipſa familiaris ariſtoteli: vt liqdo de-
Primi q a- monſtrant eius libri de animalibus. Primi autem Zenon (vt fertur)
natomẽ fe & Andras anatomen tentauerunt cadauere hominis ſupplicio ad-
cerunt fecti a rege conceſſo.

¶ Ancluſa herba cuius radice rubra: ligna cæraſq coloramus Pli-
nius anchuſa ĩficiẽdo ligno cæriſq radice apta: item anchuſæ radix
manus ĩficit ſanguineo colore: pparat lanas precioſis coloribus.

¶ Aſcia fabrile inſtrumẽtũ ſatis notum: apuleius vin me cruribus
meis aſciã ĩpingere? quod periti fabri lignarii non faciunt: vnde exa

Exaſciati- ſciatum opus Plauto in aſinaria Plinius: Molliſſima tilia eadem vi-
ticus detur & caliđiſſima argumentũ afferunt quod citiſſime aſcias retun
dat inde retuſum ferramentum: Diuus Hieronymus Dolatorium
nuncupat; Vitruuius: ſumatur aſcia & quẽadmodum materia dola
tur: ſic calx in lacu macerata aſcietur.

σταμι ¶ Amuſſis σταϑμὴ græcis: q̃ vox etiã ppendiculũ natat: regula fa-
brorũ dicitur Feſto: & aliis ferramentum quo in poliẽdo utunt: Vñ
amuſſim regulariter: ad amuſſim ad regulã: ex amuſſi a regula meta
phoricos: ad quã aliqd exequat: Filum audio quoſdã illud dicere:
amuſſim quo rubrica: vel atro colore oblito vti cõſueuerũt ad lineã

Manuaria rectam notandam fabri: quã ſequuntur in materia & lapidibus ad-
Serra quandis: & aſſeribus tabuliſq ſecandis ſerra manuaria: Nam aqua-
aquaria riæ ſerræ vno & orto tenore procedentes in ſecando; lineas & no-
tas huiuſmodi vt ſuperfluas fere non admittunt.

¶ Atomi corpora inſecabilia: & minutiæ illæ indiuiduæ ſolis radiis
per rimas apertionum intrantibus quæ videntur: ex his omnia con
ſtare: & omnium rerum principia ab his fluxiſſe Democritus: & qui

Stœcha eũ ſequutus eſt Epicurus crediderũt. Ex principiis ãt q̃ græce Stœ-
chea appellãt: & varie diffinita ſunt: cõpoſita oĩa corpora volũt phi

Phanes ſici vt refert Vitruuius: Amorẽ Phaneta quẽ nominat rerum oĩum
humanarum principium ponit orpheus in carminibus.

Epagon ¶ Artemo latinis dicit qui græcis Epagon: tertia in machinis tro
chlea. Vitruui⁹ in radice machinæ collocatur tertia troclhea: eã aũt

Ergata græci Epagonta noſtri Artemonem appellant: Eſt eidem & Erga-
arganum ta neoterici Arganum vocant; Circa tympanum inquit inuolu-
tus alter funis refert ad Ergatam; item ſine ergata celeriter onus
ad ſummum perducunt. Artemon vero is in cuius mollitiem inue-

Peripho- ctus eſt Anacreon ſemper lectica cum domo exiret geſtabatur;
retus hinc Periphoretus id eſt circumlatilis cognomento eſt appellatus.

¶ Aſcopã pro culeo & utre Diuus Hieronymus uſurpat de Iudith hæbrea uiragine quæ Holophernem aſtu muliebri interfecit: Suetonius quoq; in Nerone/eodem in ſignificatu aſcopa vti uidetur/alterius inquit collo & aſcopa deligata/ſimulq; titulus/ego quid potui? Sed tu culeum meruiſti/græci ἀσκωπιτίνην uocant: Eo Suetonii loco aſcopa quibuſdam legitur: ſuper quo uelitati ſunt inter ſe Hermolaus & Politian? viri æque noſtra ætate doctiſſimi hic marſypiũ & Suida interpretatur/ſacculumq; pelliceum ab utre & ſacco dictione formata: Ille uero proni calciamẽto uicinã dicit aſcoperã utroq; nomine a peta deducto: qua uoce utatur ariſtophanes & Pollux/ſicuti & ſaccopera: Idem auctor aſcopitinam & pitinam quaſi culeos uinarios intelligit.

Culeus
Aſcopera
Pero
ſaccopa
Pitina

¶ Amphicirtos luna erit maior dimidia/ & cum minorẽ plena: nã lunæ ſua ſunt incrementa & decrementa figuræq;: cornutam Menoiden uocãt: maius deinde lumen concipiens in ſemiorbe Dichotomos Dichomeniue dicitur/ & noſtris Diuidua: Plinius modici nouia inquit ad diuiduam æſtus: Panſelinos plena/ut ſoli aduerſa/Vnde aſtrologis oppoſitiones & plenilunia/quæ diſcrimina Martianus/Macrobius/ac præclare ammianus ſcripta reliquerunt.

Menois
Dichotomos
Dichomeni
Diuidua

¶ Apyrotus quod ignem non ſentiat in igne dicitur: apyron Homerus lebetem dixit/ Vnde athenæus græcos ſcribit apyroton uas frigidarium appellare/Et plinius carbunculos gemmas ab igni ſimilitudine dici aſſerit/cum ignes ipſi non ſentiant: hinc Apyruſtæ quibuſdam nominati/Theophraſto apyroti & acauſti: Cor. Celſus ſulphuris genus ignem nõ experti apyron uocat. eſt & apyrõ aurũ eidem plinio: Sed apyrinum ſine nucleo dicemus.

Pãſelinos
Oppoſitiones
plenilunia
apyruſtæ
acauſti
apiron
apyrinum

¶ Aurifex χρυσόχοος græcis ex nomine quid ſignificet norũt elementarii. M. Varro de analogia ybi fodiatur inquit argentum argẽtifodinas dici: neq; vbi fodiatur ferrũ ferrifodinas: qui lapides cedũt lapicidas/q ligna lignicidas ñ dici: neq; vt aurificẽ ſic argẽtificẽ

Chryſocoos
Lapicidæ

¶ Allium ſponte naſcens in aruis allium vocant: id coctum ne renaſci poſſit abiicitur: ſtatimq; quæ deuorauere alites ſtupentes manu capiuntur: græce Scorodon agrion nam Scorodon allium dicunt: Sunt qui hallium ab halando aſpirent: ab allio alliatum condimentum: Plautus in moſtellaria/ ſine me alliato fungi fortunas meas: Cibi profecto illiberales allium & alliatum: O dura meſſorũ ilia quid hoc ueneni ſæuit in præcordiis. Scordion uero herba eſt putrefactionibus & uenenis contraria.

ſcorodon
Alliatum
ſcordion

¶ Armillini alpini mures ut ferunt dicti candore eximio cõmendati: horum pellibus extrema veſtium/ut limbo/circundare conſue-

Zibilini uerant:nunc totis ueluti Zibilinorum quoq; ſubduntur veſtibus:&
lectorum quãdoq; delicatoribus ſtragulis ſicut nigellæ talparum et
pelles molli pilo/& pellucido nigrore cõmendatæ: Sunt & murres
Muſchi odorati illi externi quos Muſchos vocant odore qui Moſchos dici-
tur in præcio habiti:Aethiopes mittunt & Arabia.

Ceramia ¶Amphoræ vaſa uinaria:quæ & Ceramia & Metretæ dicuntur:ac
Metretæ latine quadrantalia: Italicæ amphoræ minoris menſuræ fuerunt:
Antiochicæ maioris duplo.Plinius de libertate Cæſaris dictoris in
vino:Quid ni & Cæſar dictator triumphi ſui cœna uini falerni am-
phoras centum Chii cados centum in conuiuia diſtribuit.Idem
hiſpanienſi triumpho chium & falernum dedit.Epulo vero in ter-
tio conſulatu ſuo falernum/chium/leſbium/amiterninum/quo pri-
mum tempore quatuor genera vini appoſita conſtat: Hoc autem
Bonoſus non omttendum quod tradit Vopiſcus Bonoſum principem tan-
tum bibiſſe/quantum hominem nemo:ſed eundem tantum minxiſ
ſe quantum bibiſſet:ita ut nec ſtomachus nec uenter aut veſſica gra
uarentur:Is a Probo certamine ſuperatus laqueo uitam cum finiſſet
ioco locum dedit Amphoram pendere non hominem.

Tocos ¶A tocia quæcũq; medicamenta conceptus tollentia/& ſpem par
Dyſtocia tus adimentia ut iam dictum eſt:nam tocos partus græcis:hinc Dy
prototo- ſtocia partus difficultas/& prototocos primus partus/ſed mutato
cos acentu græce etiam hoc ipſo nomine primiparas ipſas ſignificant.
Tociſtes Et tocos quoq; uſura eſt a partu pecuniæ/ut fœnus a fœtu/Vnde
poſteriora τοκιστὴς fœnerator:Sidonius(ut uideo) poſteriora appellat Mar.
Fœnus Varro impendium:noſtri uſurarum mediatores & ſequeſtri Stocũ
Impendiũ dicunt/& preſertim cum pecuniæ fœneratitiæ locandæ additur res
Stocus mobilis exiſtimata.

arſenicum ¶Arenicum idem quod Arſenicum & auripigmentum/cuius uis
auripigmẽ eſt reprimendi & tollendi quæ excreſcunt:Plinio Vitruuio/Dioſco-
tum ridi/Galeno/Celſo & aliis.

Lolium ¶Aera numeri nota inquit Nonius Marcellus: Aſtrologi omnes
aeram quoq; initium temporis dixerunt a quo ſupputationes inci-
aerineus piunt:eſt & Aera lolium græcis vertigines & grauedinem capiti in-
Aegilops ducens ut ſcribit Dioſcorides:Inde aerinea farina Plinio.xix.Lolia
orobãche cea/inter uitia frugum id habetur & tritici maxime/ut Aegilops or-
aparine dei/Orobanche erui/Aparine lentis/Theophraſto in libro de cau-
ſis plantarum.

¶Abſis fornicis curuatura Cecilius in epiſtolis cubiculum in abſi-
Hapſis da curuatum:græcis fere cum aſpiratione &hapſis in curribus pro-

pric dicitur: Vnde eſt Aurea ſummæ curuatura rotæ: pro eo quod
eſt hapſis græce curuaturam poeta dixit latine: in cœlo autem abſi-
des circulos fere ſignificant quos Ptolomæus & alii Ecentros ecē- Ecētri cir-
tricoſue dixerunt. Sed quod abſidem ſummā & imam ueteres ap- culi
pellauere, neoterici nomine (vt uidetur) barbaro Augem & contra Aux
rium augi locum nominauerunt. Ptolomæus & apogæon & Epi- apogæon
gæon: Plinius cauſa inquit prima circulorum eſt / græci apſidas in Epigæon
ſtellis uocant: & mox: deductas ab ſumma apſide lineas coarctari
ad cētrum neceſſe eſt: Sunt eidem Plinio & apogriuenti a terra: nā
uidem? & alios ait quos uocāt altanos e terra cōſurgere / q quidem altani
cum e mari redeunt Tropei vocantur / ſi pergunt apogæi: per ſinus Tropei
autem e mari uenientes Encolpias ariſtoteles appellat. Encolpiæ

¶ Acentreta acentraue quibus centra non ſunt / durities clauo acentra
ſimilis aſciis ſerriſq; inimica / quas retundit ſæpius edentatq; : talia
ex abiete preſertim Fuſterna tabulas aſſeres tignaq; habere con-
ſpicimus.

¶ Agrippæ qui pedibus antedictis / ex utero matris prodeunt in lu
cem: huius periculoſi partus deprecandi gratia duabus carmenti-
bus aeræ poſitæ: quarum altera (inquit Gellius) poſtuerta proſa al- poſtuerta
tera / a recti peruerſiq; partus & poteſtate & nomine. proſa

¶ Aſpergo græcis Diaſpaſma ad cohercendos ſudores qua utun- diaſpaſma
tur: ueluti ſunt quæ ſiccis conſtant odoribus: Plinius de roſa Et ar-
ridis & expreſſis aliquis uſus Diapaſmata inde fiunt ad ſudores co-
hercendos At cum. xxxvi. ſcribit lapidem aſpergine & gelu prui-
niſq; rumpi in teſtas madorem ex uligine & ſitu Hermolaus intelli-
gebat qui gręce νοτισ dicatur: Vnde. xxii. de adianto herba umbro νοτίσ
ſas inquit petras / parietumq; aſpergines / ac fontium maxime ſpe- adiantum
ſcus ſequitur & ſaxa manantia quod miremur cum aquas non ſen-
tiat: & decimo tertio de palma Tectorii uicem hæc parietibus /
pletiſq; in locis præſtat contra aſpergines: Vitruuius autem ex nim
bis quæ ſuſcitatur & facile penetrat aſperginem uocauit Vti cum
tempeſtates inquit uentoſæ ſunt / non poſſit aſpergo in interiorem
partem peruenire: Iureconſultus ad. L. rhodiam de iactu: Si aſper-
gine propter iactum res ait deteriores factæ ſunt.

¶ Acopa medicamenta quæ laſſitudinibus quas græci κόπουσ uo κοποὺσ
cant conferunt: ut apona / quæ tamen non tam quia morbis aduer- apona
ſantur nominata ſunt / q̄ quod citra ullum dolorem remedium affe-
runt: Vnde aponi fontes patauini Caſſiodoro dicantur appellati:
De acopis Plinius non ſemel: & Cor. Celſus acopaq; inquit utilia
neruis ſunt.

Scindal- ¶ Aſſula græce Scindalmos: a qua aſſulatim Plauto minutatim au
mos ctore Nonio: eſt enim reſegmen reciſamentumue e materia: Vitru-
uius pro fragmento poſuit quod marmorarii ex operibus deiiciũt:
Scirros Scirros græcis appellatur: E ligno autẽ Schidia idẽ nũcupat / Sar-
Schidia menta inquit aut tedæ ſchidiæ cõburant: item interuallaq́ quæ re-
linquũtur propter craſſitudinem materiæ ſchidiis & luto obſtruũt:
epiſchidiõ Sicut etiam Epiſchidion libro .x. pro cuneo qui σφὴν græcis: quo li
gna ſcinduntur: e quibus nunc quoq́ Schidias paſſim dicũt noſtri
Schiſma Parmẽſes: σχίζω ſcindo: Vnde Schiſma / & inde Schiſmatici: Sche
Schiſma- dia vero extemporalia & repente ſcripta græci vocant: qualia poe-
tici tæ in primis ſolent cum Deo agitante caleſcunt: & Syluas ſuo no-
Schedia mine appellant.
Syluæ ¶ Aſſeres tigilla dicunt nõ tabulæ Vitruuio Iuuenali Plinio ab aſſi
dendo trabibꝰ parietibuſq́ vt placuit Feſto: fuit qñ tabulas errore
Coaſſatio cũ multis cõi exiſtimarẽ: & coaſſationẽ ab aſſeribus dici / cũ ſit ab axi
Axes bus id eſt tabulis ſectilibus eidẽ Feſto: vt aſſamẽta: Axes ſtipites te-
Aſſamẽta retes quoq́ appellari ſciunt infantes puelli: hinc axis plauſtralis.
Anſulæ ¶ Anſæ & Anſulæ vaſorũ notiſſimæ: ſunt & in calceis crepidiſq́: Ti
bullus / anſaq́ cõpræhenſos adligat arcta pedes: Plinius / ferruntq́ a
ſutore repræhẽſum quod in crepidis vna minus pauciores feciſſet
anſas: Et in ædificiis vt quæ lapidũ iuncturas adligant: anſa quoq́
dicitur quã (veluti q̃ vncinata ſunt) capere & tenere poſſumꝰ: Apu
leius: Loro q̃ valido ad anſulã quandã deſtinatũ: Vnde metaphori-
cos Plautus in perſa: Tace nõ tu illum vides querere anſam / infectũ
vt faciat: nõ aliter. M. Cicero in lælio / quo plures inquit det ſibi tãq̃
Anſatæ anſas ad repræhendendum. Fuerunt & veteribus Anſatæ iacula-
menta cum anſis / auctor Nonius.
Vtricula- ¶ Aſcules latinis vtricularius qui tibia fiſtulaue vtitur vtriculo ad-
rius dita: Vñ Martiali canus aſcaules: & Suetonius de Nerone Vouerat
ſi ſibi incolumis ſtatus promãſiſſet ꝓditurũ ſe parta victoria ludis ẽt
Hydraulã & choraulã & vtriculariũ: Aſcos græci vocãt utres: Vn-
Aſcitæ de Aſcitæ arabes qui bubulos vtres binos ſternẽtes in mari pirrati-
Aſcitæ cam exercebant: & Aſcites genus hydropis.
Leucoma ¶ Album quod græci Leucoma etiam vt ait Pollux dixere / tabula
Pictacium eſt in qua iudicum nomina erant deſcripta / Pictacium quandoq́ di
Matrix cta / & Lampridio Matrix in vita Alexandri Cæſaris: Vnde Parmen-
Matricula ſis Matricula notariorum: in qua & ipſe ab adoleſcentia cõſcriptus:
Domitianus Cæſar equitem romanum ob reductam inquit Sueto-
nius in matrimonium vxorem cui dimiſſæ adulterii crimen intendẽ
rat eraſit iudicum albo: ab eodem in Nerone dicitur album citha-

redorum/& Apuleio album muſarum: At Vlpianus libro. I. digeſt. In albo Decurionum inquit & municipum nomina ante ſcribi opor tet eorum qui dignitates principis iudicio conſecuti ſunt: poſtea eorum qui tm̄ municipalib⁹ honorib⁹ functi ſunt ita omnium magiſtra tuum habeatur tabula: nam Ciceroni & album tabula Pont. Max. qui annales maximi appellati: ſed de pictacio vt ſcriptura legimus xii. libro digeſt. Actuarii niſi expleto. xxx. dierū ſpatio pictacia autē tica confeſtim tradiderint. annales maximi

❡ Anodyna quæcūq; dolorem leuant medicamina/ leuareue ſolēt inducendo ſomnum prouocādoq;: quibus uti niſi nimia neceſſitas urgeat alienum eſt: ut conſulit Cor. Celſus: ſunt enim ex uehemen tibus medicamentis/& ſtomaco alienis officientibuſq;.

❡ Amptron funiculum illum notat qui per iuga ipſa tenditur: aut quo iumenta ueterina trahunt ferūtq; onera.

❡ Acroteria in ædificiis ſumma frontis parte ad decorem collocāt vnde nomen ακζοσ ſummus altus: ακρωτήριον promontoriū: Acro ceraunia montes alti a fulminibus Acrolython coloſſi ſtatua Vitru uio: Acroaterion aūt dicemus auditorium: Acroamata acroma taue Suidæ & Gellio auſcultationes & laudes fere aliquādo mimos & hiſtriones athenæo & Lampridio: Sunt eidē Gellio Acromatica in quibus philoſophia remotior ſubtiliorq; agitatur vnde acroma ticæ commentationes Ariſtotelicæ. ἀκρο acrolyton acroaterīū acroamata acromata

❡ Apoſphragiſma inſigne ſigillum inſculptio fere gemmæ & anu li ſignatorii quo ſignemus: Cecilius ad Traianum ſignata eſt iquit annulo meo cuius eſt apoſphragiſma quadriga σφραγισ ſignum/ σφραγιζω ſigno: Vnde Cor. Celſo ſphragis eſt paſtilli genus ce leberrimum: vt Plinio Rubricæ genus ſphragis quæ niſi ſignata ue nūdabatur: Scribit Iulius Capitolinus iam diu credi in omni actu negocioq; ſuo eos iuuari qui Alexandrum magnum expreſſum uel auro geſtauerint uel argento. Sphragis

❡ Automatos ſuæ ſpontis inquit Gellius & fere vt autoci netos ſe ipſum mouens: Automathes a ſe ipſo edoctus / qualis Epicurus & eſſe & haberi uolebat/cum ſe ipſum in omni diſciplina magiſtrum ſibi fuiſſe iactaret. autocinetos automates

❡ Aphe tactus/& Geuſis guſtus/e quinq; ſenſibus quos græci Aſte ſes uocant: omnibuſq; inſunt animātibus preterq̄ īperfectis vt ſcri bit Gelius: Vnde aphe Martiali de pulueris īſperſiōe tactuq;: Sene ca epiſtolarū ſeptimo Totū athletarū fatū in illo die perpetiēdū fuit a Ceromate nos aphe excepit in crypta neapolitana: Nā ceromate quod unguen eſt Athletæ luctatores delibuti / & aphe flaueſcētes Geuſis aeſteſes Ceroma

coneti certauerunt: Vnde Conetí uictores dicebãtur a puluerís inſperſione: ſicut econtrario aconeti quod ſit nullo quaſi labore: aut q̃ modico: a puluere ipſo Coniſterium in ſtructuris paleſtrarum locus Vitruuio appellatur. κόνισ puluis: Vnde & conípedes epidauriis homines e media plebe qui in agris diuerſantes: atq; inde vrbem venientes a puluerofis pedibus agnoſcebantur: & eo nomine notati: cum nobile ἀτρύνοι uocarentur.

(marginalia: aconeti / coniſteriũ / κονισ / conípedeſ / artynoe)

Planipedes ¶ Anypodeti nudipes/excalciati planipedes: qualis olim anacarſis vt ex illius epiſtola ad Hannonem oſtendit: & fraterculi e noſtris non vni/carcere religionis mancipati/licentiore tamen libera vt plurimum cuſtodia.

¶ Atheos ſine deo/Diagoræ Melii cognomen negantis vllos eſſe deos: dubitauit Protagoras adherita: alii deos eſſe uoluere qdem ſed mortalia hæc nõ curare: vt Epicurus: plurimi eſſe procul dubio & cuncta moderari: vt Stoici: & Calimachus in Iouis hymno eum ipſum ſcribit facta dictaq; hominum & in primis regum ſpeculari: omnibus vero nunc fere/vnus eſt Deus creator omnium/rector/cõſeruator/omnipotens/æuiternus.

(marginalia: Deus)

Diuiſor ¶ Arſenocoeta puerorũ emaſculator/pedico/diuiſor/pullipremo/q̃lis Galba q libidinis i mares ꝓnior: & eos nõ niſi ꝑduros exoletoſq; fuit: at claudius Cæſar mariũ oĩno expers cũ in fœminas libidinis fuiſſet ꝓfuſiſſimæ: & Albinus impator mulierarius ĩter primos amatores: aduerſæ Veneris ſemper ignatus: & talium perſecutor: Arſenothelis vero quo uerbo utitur Ariſt. notat aĩalia quæ ſeipſa ineũt: ut inter piſces Trochus maſculofœmininos ĩterpretaẽ Theodo.

(marginalia: arſenothelys)

¶ Aſpis ſcutum: vnde Chalcoaſpidas ab æneis ſcutis uocant: & Rhipſaſpidas qui præ timore abiecto ſcuto turpiter fugiunt. Aſpis/ciuitas quæ clypea in africa: aſpis ſerpens pernitioſiſſimus: cuius generis eſt Hypnale ſomnifica viperinens: qua occidit Cleopatra: ſiue Ptyade: vt nõnulli uolunt: quod eſt aliud genus græcis Plinioq; uenena in oculos hominum expuens: πτύω expuo: Cor. Celſus: aſpidas morſu ictus aceto epoto puer liberatus: credo inquit quoniam id quãuis refrigerãdi vim habet: tamẽ habet etiam diſſipandi: quo fit vt terra reſperſa eo ſpumet.

(marginalia: chalcoaſpidæ / Rhipſaſpidæ / Hypnale / Ptyas / acetum)

aulos ¶ Auleticus tibialis calamus Plinio/nã aulos tibia: Vnde Monaulon ſimplicem uocant tibiam/Mercurii inuentum: vt Mydæ in phrygia obliqua: & Marſiæ duplex tibia: ſiue Oſiridis in ægypto. Incentionem cantũq; vnica tibia Monodium appellant: ſed meo periculo & ſola tibia muſicoue alio inſtrumẽto & aſſa uoce vnica cantum hoc nomine dixeris: econtrario Synodium.

(marginalia: Monaulõ / Monodiũ / Synodiũ)

¶Adeps pingue q̄ddam nec cogit̃ nec ſiccitate aliqua frāgitur/ut diximus: Ariſto. de partibus aīalium li. ii. & hiſt. tertio Seuum in fi- ne carnis ſemp fragile eſſe: & cū refrixerit cōcreſcere: adipē uero in- ter carnem cutēq̃ liq̄dum/minimeq̃ aptū durari notauit: vt mirum videri poſſit: cur Plinius aliter ſup ſeuo & adipe ſenſerit: ipſius hæc verba ſunt ex. xi. cornigera vna parte dentata: & quæ in pedibus ta los habēt ſeuo pingueſcunt/biſulca ſciſciſue in digitos pedibus: & nō cornigera adipe: cōcretus hic & cum refrixit fragilis/ſempq̃ in fine carnis/cōtra pingue inter carnem cutēq̃ ſucco liquidum: æſti- ment bene eruditi: Hoc vnū teſtari lubet: boues capras oues adipē nō habere: candelæ ex eo ad quotidianos vſus non probātur: quia facile diſtillant: ex ſeuo cōmendantur. Inuenio autem adipes ineſſe hominibus ſuibus anatibus/gallinis/anſeribuſq̃: vnde ex iis adeps Gomagenus Syriæ peculiarii præclariq̃ medicaminis & vnguenti appellatus: ſed vſurpātur ſæpiſſime hæc nomina quia pinguedinis utraq̃ ſunt: adipatū. M. Cicero & alii veterum honeſte pro pingui & opimo poſuere: ſed adipe quoq̃ legimus.

Seuum | candelæ | coamagenus | adeps | adipattu | adipale

¶Anterides & Eriſmæ ſtructuræ dicuntur quæ ad conſeruandam inter cætera frontis ſtructuram a lato gradatim contactæ adponū- tur: ne extrudantur terra congeſto pondere ſtructurarum: vt in- quit Vitruuius ſeptiones: neue fiant interdum proclinationes in- ſtructuris ἐρῖγμα grece munimētum ἀντερισ aductatio & ἀντερίδω renitor/inhæreo.

Eriſmæ

¶Abacus iu ſūmo capituli colūnaꝝ planities/cubile epyſtilii erit: abacos quoq̃ ſupra podia ſubigendos & poliēdos docet in. vii. Vi- truuius & ſolis abacum pro diſco eius accipiunt aſtrologi. Idem Vi truuius lib. ix. de horologioꝝ ratione vſu/& inuentione ſcribit ari- ſtarcum ſamium inueniſſe diſcum in planitie.

Diſcus

¶Apocaſtaſis redintegratio/reſtitutio/inſtauratio aſtroꝝ dicitur aſtrologis mathematiciſq̃ pfecto orbe tēporis quo/ad carceres vñ cœperant iterū illa ſtellaꝝ ac ſyderum oīum quæ aplanes habet: ut ille inquit eſſeda meauerit huius anni maximi hyems ſumma eſt cataclyſmus diluuium diluuionemq̃ noſtri uocant: æſtas uero Ec- pyroſis mundi incendium ἐκπυρόω incēdo. accidit enim ſeculorum ſpatiis conuerſionibuſq̃ longioribus mundum tum exundeſcere: tum exardeſcere: futuram autem orbis diſſolutionem incēdio theo logis eſt iam diu receptum: etiam ſi philoſophorum complures æternum uoluerint.

cataclyſmus | Ecpyroſis

¶Acerſecomes intonſus Apollinis cognomen a radiis frontem perpetuum cingentibus: acrocomas quoq̃ dicimus demiſſitiis &

acrocomę

longis capillis: Sunt tamen qui nectẽtes ad ſummum capitis uerti
cem crines hoc nomine appellari uelint.
¶ Apodos galloꝝ gallinaceoꝝ uocem cum intempeſtiuum canũt
ſignificat vt quibuſdam placuit: dicitur quidem cantus quicũq; fe
re abſonus: nã ea uox eſt quæ neq; choro neq; fidibus concordat.
apathia ¶ Apathes ſine affectibus: Apathia omniũ affectuum uacatio græ
cis dicta quæ hominum paucis contigit: nam quæ noſtris pertur-
Pathe bationes ſiue affectus Pathe a græcis uocantur.
¶ Agaricum glãdiferæ Galliarum arbores ferunt vt ſcribit Plinius
eſt autem fungus candidus odoratus antidotis efficax: naſcitur in
ſummis arboribus/ noctu relucens decerpitur.
¶ Alæ ſub brachiis qua thoraci hæc iungunt in homine dictę ſunt
& Plinio ĩ robore qua rami e trunco e ramis aliis exeunt alarum qua
Maſcali- dã ſimilitudine: Vnde Theophraſto Maſchalides uocant μασχαλι
des ala græcis nam qua uolant alites πτέρυξ appellatur: Alæ in equitũ
Maſchale ordinibus Vegetio Modeſto Vergilio cæteris: hinc alarii & alares
Pteryx milites dicti.
alarii ¶ Alburnum/vnde exalburnatæ arbores/a colore ĩ arboribus adi-
Exalbur- pes uocãt a cortice cutro ꝓximos: quibus caro ſubeſt/huic oſſa id
natus eſt materiæ optimum & tanq̃ nucleus: ſanguis quoq; qui eſt humor
Tubera hiſdem nerui & medullæ vt ſcribit Plinius: quibuſdam ſunt & Tu-
Glandia bera ſicut in carne glandia: in his nec uena nec pulpa eſt/quodam
callo carnis in ſe conuoluto: hæc precioſiſſima in Citro & acere/dat:
& alnus tuber ſectile nec aliæ arbores quod fit in precio.
Excodica- ¶ Ablaqueator excodicator: nam ablaqueare quod excodicare
tor: Palladio eſt circa radices arborũ terrã ingeſtam ſarculo aperire/vt
ablaq̃tio afflatum habeant: unde græci ῥιζοτομεῖσθαι καὶ περιώζεισθαι di-
Excodica- cuntur: unde ablaqueatio & excodicatio: cui contraria eſt accumu-
tio latio cum radices operiuntur utiliſſima cum arbores deflorueri nt/
accumu- at uitibus uariante uua.
latio ¶ Abrotanũ amaritudine cognitum / ſeritur & ſemine & ſurculis:
utiliſſimum neruis/lumbis/tuſſi/urinæ anguſtiis: ramus eius puluil-
no ſubditus uenerem ſtimulare creditur: efficaciſſima quidem her
ba eſt aduerſus omnia ueneficia quibus coitus inhibeatur.
¶ Aſphodelus herba mãditur/& ſemine toſto & bulbo / ſed hoc in
cinere: dein ſale & oleo addito: radix ſimulis napis modicis/nec alia
antherico numeroſior inquit Plinius octoginta ſimul aceruatis ſæpe bulbis:
albucus folio porri ſilueſtris / caule acinoſo: anthericon uocat Theophra-
Haſtula ſtus & alii: bulbos uero aſphodelum/noſtri illud albucum dicunt &
regia aſphodelum/haſtulam regiam.

¶ Athara medicamentum ex olyra frumenti genere Plinius.xxii. Olyra
olyram Arincam diximus vocari: hac decocta fit medicamentum Attrinca
quod ægyptii Atharam vocant infantibus vtiliſſimum/ſed & adul
tos eo illiniunt.

¶ Arbutus quæ & vnedon a radice vt corylus ramoſa ſponte pro-
uenit folio latiore lauri flore candido/fructu viridi & per maturita-
tem ruberrimo qui eſui eſt: abundat eo corſica Armolinum vocant armolinũ
& romani vulgo Ceraſa marina cœpere maiore q̃ fraga/græcis duo ceraſa ma
ſunt genera vnde comaron & Memecylon appellant/ex quo appa- rina
ret inquit Plinius decimo quinto totidem eſſe & apud nos / Pomũ Comaron
inhonorũ eſt vt cui nomen ex argumento ſit vno edẽdi Vnedon. Memecy-

Bidentes inſtrumenta ferrea ruſticorum olitorũq; lon
vſibus nota: bibentes hoſtiarum genera. A. Gel Vnedon
lio/cæteris: Ambidens inquit Feſtus ſiue bidens
ouis appellabatur quæ inferioribus & ſuperiori- Ambidẽs
bus eſſet dentibꝰ: & alibi oues dixit dentes duos
altiores habentes: & Duidens item hoſtia bidẽs
dictas a numero annorum ſunt qui velint quaſi Duidens
biennes: Vnde Pomponio in atellana bidenti
uerre/& alii quod binæ pecudes imolarentur cũ
erant diis facturi: inde Iouis ictus fulmine locus Bidental uidetur
appellatus.

¶ Biſontes in germania preſertim iubati boues feris ſimiles perni-
citate: capti aſſueſcere manu neſciunt/Plinius & Solinus. At Buba-
li boum genus nigricans eximiis viribus ad plauſtra onuſta trahẽ- Bubali
da: Trahunt autem nares iuncti ſicut boues cornua: iugo tamen
vtriſq; impoſito: Sed trahunt quoq; / vnde prouerbium buba-
lus naſo.

¶ Biothanatos morte violenta/non naturali mortuos dicunt qua-
les fere & fuerunt/& futuri ſunt iniqui principes & tyranni/quorum Tyranni
miſerrimam conditionem aiebat Domitianus Cæſar vtpote quibꝰ
de coniuratione comperta non crederetur niſi occiſis: Sed pauci
profecto ſunt boni ex licentia/& propter mala ĩ primis conſilia: Vn
de Traiano imperatori a quodam homuncione dictũ eſt: meliorem
eſſe rempublicam/& prope tutiorem in qua princeps malus ſit/q̃ ea
in qua ſint amici principis mali: etiã ſi facilius videtur a bono prin-
cipe malos vinci: q̃ malum principem a bonis corrigi poſſe: Et ſcur
ra Claudii inimicus ille in vno anulo bonos omnis principes ſcribi Principes
poſſe aſſeuerauerit: Nihil profecto difficilius bono principe: Mor- boni
tem ipſam violentam Biathanaton quoq; græci dixerunt / nam βία βια

uiolentia:de qua Maro æneid.iiii.de Didone/& Plautinus Teuro-
pides in moſtellaria/quia præmaturæ inquit vita careo:me in ache
Mori ma- rontem recipere Horcus noluit:ſed mature mori dicitur qui nume
turæ ris expletis ſua morte moritur/& quiſquis iam grandæuus fato con
ætas hoīs cedit:Aetas autem hominis animi.lxx.ſi multum.lxxx.& quod am
plius eſt labor & dolor inqt pſalmographus: At Trebellius Pollio
mathematicorum doctiſſimos ſcribit centum uiginti annos homi-
ni ad uiuendum datos indicaſſe/neq; plures cuiq̃ cōceſſo:illud adii
Moſes cientes Moſen unicū dei vt Iudeorum libri loquūtur familiarem cē
tum viginti quinq; annos vixiſſe:cui tamē etiam cōquerenti quod
in uenis adhuc decederet reſponſum ferunt ab incerto numine ne
mniem ultra eſſe uicturum: Plinius attamen in cēſu Veſpaſianoꝝ
refert Parmæ delatos duos.cxxx.annorum Placentiæ unum.cxxxi.
Fauentiæ unam mulierem.cxxxii.Bononiæ.L.Terentium Marci fi-
lium.cxxxvii.Hinc ego crediderim uiuendi nullum certum ſtatutū
eſſe terminum optimumq; mori ante ſenii tedium & odium / ante
Repuere- repuereſcentiam.
ſcentia ¶Bracterii bracteas auri argentiq; operibus īducētes / & eaꝝ opiſi
ces dicunt:Plinius de bracteis / Auri inquit vnciæ ī ſeptuagenas/&
quinquagenas plures bracteas quaternum utriq; digitorum ſpar-
Bracteæ guntur:craſſiſſimæ ex his Preſtinæ uocantur proxima Bractea Que
ſtoria appellatur:bractea autem tenuior eſt lamina:excogitatę ſunt
& ligni bracteæ.
¶Baccæ fructus quales ſunt Corn⁹arboris/oliuæ/myrti/lauri & id
B accatū genus aliaꝝ/baccæ margaritæ:vnde monile baccatū/nā bacchæ a
monile numine bacchi appellatæ ſcribit Alexius Lampridius / Alexan.Cæ
bacchæ ſarem matronas regias cōtētas eſſe uoluiſſe vno reticulo/atq; inau-
ribus & baccato monili/& corona cū qua ſacrificium facerēt:& vni
co pallio auro oparſo & cyclade q̃ ſex vnciis auri plus non haberet.
¶Biſſacia ueſtis uulgo ēt nunc in uſu / ruſticoꝝ maxime nominat.
biſſacena Siue biſſacena a regione africæ biſſacia nomen mutuatur:At byſſi-
byſſma na ueſtis a byſſo in ligni genere iudæis olim in uſu precipuo de qua
ſumus dicturi.
¶Baliæ ueſtes Vopiſco in Aureliani Cæſaris vita ſubruffæ dicunt
Cholereæ etiam ſi ſcriptum eſt quandoq; Blateas / ſicuti eo ipſo loco Chlore-
Chloros as uirides iure quis dixerit/non autem Colorias nam χλωροσ viri-
Chlorides dem ſignificat:Vnde chlorides gemma Plinio.xxxvii.herbacei co
clorion loris:& χλωροτησ eſt uiredo:Sed & flauū ſæpenumero a quo ue-
baluis co- ſtes has quidam uolunt apellatas:& eidem Plinio .x. chlorion auis
lor totus eſt luteus/qui hyemo non viſus ſolſtitic procedit.Balius autē

color Spadix dicitur & plinius:ſunt enim Synomia : exuperantiam ſplendoremq́ ſignificantia ruboris/quales ſunt fructus Palmæ arboris non admodum ſole incocti : Spadica Dorici uocant inquit Gellius e palma termitem cum ſuo fructu / alii Baia. Vnde balius color in equis comendatur Vergilio vt generoſis. Spadix Puniceus baia

❡Bulla inter ornaméta maioribus:Plinius a Priſco Tarquinio omnium primo filium cum in pretextæ annis occidiſſet hoſtem bulla aurea/donatum conſtat:vnde mos bullæ durauit/vt eorꝝ qui equo meruiſſent filii id inſignem haberent : cæteri lorum/bullæ in aquis cum pluit tumores uentoſi cito euaneſcentes/hinc homo bulla dicitur Mar. Varroni : bullæ item clauli ſcutulati ad ornatum in poſtibus in cingulis quoq́ vt calphurnio in equorum mularumq́ pectoralibus / poſtilenis/frontalibus/& aliis:Plautus in aſinaria iuſſin dari bullas has in ſplendorem ædibus noſtris! Lorum Nō bulla

❡Baxeæ philoſophorum cum primis crepidulæ : Apuleius . Nec qui pallio inquit baculoq́ & baxeis / & hircino barbitio philoſophū fingeret:Plautus in menechmis quis eſt peniculus ! qui extergetur baxeæ.

❡Balanus ſuppoſitorium id genus alui ſubducendæ quod clyſteris loco immittitur ſedi/e melle cocto/radicibus herbarum lardo/& aliis:a ſpetie glandis longæ nomen accepit quæ græce balanos:id ex adipe & niteo vt plurimum fecere:quod refert Pollux:uſus eſt & medicus Hippocrates uerbo βαλανίσαι:a balano Myrobalanum Martiali:Quod nec Vergilius nec carmine dixit Homerus Hoc ex unguento conſtat & ex balano:Plinius Myrobalanum naſcens unguento vt ipſo nomine apparet:quo item iudicatur & glādem eſſe fructus magnitudine auellanæ nucis:Vnguentarii autem cortices premunt:medici nucleos tundunt affuſa eis paulatim calida aqua: Inſtitores & fecem unguenti hoc nomine appellant:ſed & Myrobalanum græci uocant quod ex vnguento & palmulis fit ad lienem inquit Celſus:nam balani e palma etiam dicuntur vt refert.xiii.idem Plinius. Myrobalanum

❡Bilis atra ea eſt quam Melancholian græci uocant : vnde melanchonici:Plautus ĩ Amphitrione:Atrabili percita eſt nulla res tā delirátes homíes cōcinat cito:& ĩ capitiuis. Atrabilis agitat hominē: feſt⁹/atra bilis ab atro id eſt animi vitio dicta bilis uero rubra cholera/a q̄ colerici:Sed bilē ēt apud afros humanū ſemē humi ꝓfuſum dici autor eſt idem Feſtus : Eſt & citrina / vitilina praſina viridiſue / aduſta/& accida Platoni ſalſo ſapori permixta:de quibus Auicenas Gallenus Schola medicorum vnde bilioſus:Cor. Celſus: Vomitus Melancholia cholera

Bilioſus inquit in ſecunda etiam ualitudine bilioſis neceſſarius : & bilioſum quoq; ſputum idem uocat ex bile quæ in ſtomacho hæret iterdum de bili atra non pauca Ariſtoteles in problematibus: vbi cēſet: ſtolidos attonitos ignauos eſſe quibus permulta & frigida ſit: eos uero quis plurima & calida percitos ingenioſos / acies / ꝓpenſos / ad omnem excandeſcentiam.

¶ Boa papula rubens & fera: Plinius boas tollit fimum bubulum vnde & nomen traxere: idem / boa appellatur morbus papularum cum rubent corpora / Sabuci ramo uerberatur: Feſtus pōpeius boa

Hydra inquit ſerpens aquatilis græce hydra: a qua icte obturgeſcunt: crurum quoq; tumor uiæ labore collectus boa appellatur : Plinius de ſerpentibus / faciunt his fidem inquit Italia appellatæ boæ in tantam magnitudinem exeuntes vt diuo Claudio principe occiſæ in uaticano ſolidus ī aluo ſpectatus ſit infans : alunt primo bubuli la-

Tama ctis ſucco: Vnde nomē meminit & Solinus: Eſt & Tama cum itineratio ex labore ſanguis ī crura deſcēdit nō ſine tumore: eadem fere quæ Boa: Lucretius Inguen ne exiſtat papulæ tama ne boa noxit.

¶ Bubones circa īguina pͤſertim extuberāt & īde nomē βουβὼν inguen græcis: & noſtri quoq; inflāmationes eius membri collectio

Inguīariæ neſq; Inguinarias uocant : Plinius Aſter herba inquit ab aliquibus

Aſter bubonion appellatur : quoniam inguinum præſentaneum reme-

Buboniō dium eſt ; Vnde & buboncellæ ramices inguine tenus erumpente

Bubonocelæ inteſtino: ſiue cum uarices inguen īpleuerunt quod Celſo placuiſſe video: At bubones aues notiſſimæ a ſua uoce nominatę Varroni.

¶ Brondocela tumor in ceruice vt diximus. Cor. Celſus. vii. At in ceruice inter cutem & aſperam arteriam tumor increſcit bronchocelen græci uocant quo modo hebes caro / interdū humor aliquis melli aquæue ſimilis includitur: interdum etiam minutis oſſibus pili immixti.

¶ Bronchus membrū muſculoſum ad fauces neruoſum & cartilaginoſum uocis eſt vt qbuſdā placuit inſtrumentum: alii non bron-

Bronchi caput chum id ſimpliciter / ſed bronchi caput nominant quoniam vt inquit Galenus / & ipſa arteria bronchus appellatur: Brunci autē Mar-

Brunci cello ſunt ore producto / dentibus prominulis ex Lucilii ſatyra: Plinius Labra inquit a quibus brunci & labrones dicti: vbi tamen broci quandoq; legitur : & mox ſenectus ait in equis & cæteris ueteri-

Brochi nus intelligitur dentium brochitate: hoc eſt prominentia & magni-

brochitas tudine : Nam & . M . Varro de canibus rei ruſticæ ſcundo Brochos

Proodōtæ uocat / & græci a dentibus Proodontas.

¶ Bulimia immodica & ualida fames / qualis īterdum poſt febres

euenire ſolet reualeſcentibus: ita ut a cibo ſūpto etiam eſuriant/ca-
ninum medici noſtri dicunt appetitum: qui cohibēdus eſt/ne indu
cat recidiuam aut alios morbos βουλιμον græci vocant: λιμοσ fa- Bulimos
mes eſt/βου autem maximis & amplis quibuſq; rebus vt iam ſcri Bu
pſimus preponebant: de quo Feſtus: Vnde Bupedas/buſycon/bu Limos
maſten dixere.

Bua infantibus potio dicta Nonius & Cato auctores/vt eiſdem
pappa cibus: mama mater tata pater ſæpiſſime appellatur: Sed & Pappa
buas mala omnia puerulí infantes noſtri uocare ſolent. Mama

Bolis quicquid ad explorandam aquæ altitudiem in vndis mit- Tata
titur: βολοσ και βολαι græcis iactus: Vnde bolides faces lampa- Bolides
deſue Plinio & aliis ſunt totæ ardētes/& longiorem trahētes limitē
qualis mihi uiſa eſt cum hæc ſcriberem nonis Auguſti. M.D.XI. &
olim mutinēſibus malis apparuit vt refert idem Plinius libro ſecun
do: qui. xxxiiii. Diſcobolon mittentem diſcum appellauit. Diſcobo-

Barbiton īſtrumenetum muſicum: Vnde eſt nō facit ad lachry les
mas barbitos ulla meas: Auſonius. Hoc genere & chordas & ple-
ctra & barbita conde/Hoc die mercatus cras citharædus eris: men
tionem habet & Flaccus odarum primo.

Balſamum pro opobalſamo uſurpatur: ſtillat hoc ex arbore bal- Opobal
ſamo inciſa vitro/lapide oſſeiſue cultellis: pfertur q; cæteris odori- ſamum
bus vt raræ ſuauitatis: Lac cogulat/& in veſte maculas non relīquit
niſi fuerit uitiatum/nam & ipſum adulteratur: Arborem Iudeæ pe-
culiarem: vrbi primum oſtendere imperatores Veſpaſiani: lignum
ſurculos & ramalia Xylobalſamum uocant. Xylobal

Brachiale brachii ornamentum/& pars ea manus dicitur quam ſamum
Carpon græci nominant: Plinius Menſtruo in lana arietis nigri ar- carpon
gento brachiali incluſo: Neoterici hoc nomine munimēta brachii Argētum
ferrea/atq; aureas in brachiis torques ad ornatum appellāt: vt au- brachiale
rum brachiale. Aurū bra-

Blattæ ſcarabei lucifugæ/libris nocētes: nam in domibus noctu chiale
errant: & interdiu in parietū cauis/inter libros nō cōſtrictos/& char
tas deliteſcunt: Inde blattaria balnea ſubobſcura Senecæ: At nūc Blattaria
inquit blattaria uocāt balnea / ſi quæ nō ita apta ſunt vt totius die
ſolē feneſtris ampliſſimis recipiāt: niſi & lauētur ſimul & colorentur
niſi ex ſolio agros & maria proſpiciāt: nam blattaria loca & cauernu
læ blattarū dicūtur: Blattæ ipſæ ī blaneis maxime humido uapore Blattæ
pcreantur & in culinis: Blateas bullas luti ex itieneribus: aut quod
calciamentorum ſolis eraditur appellabant auctor Feſtus.

Baphia tinctoria Seruio in quibus lana tingitur/officinæ dicitur Tinctoria

Infectores infectorum quos tinctores paſſim vocamus: Lampridius in Seuero Cæſare probũ refert baphiis præfectum : βαφεύσ infector : Dibaphum.M.Ciceroni bis tinctũ purpura : βαφι ipſa infectura : Abaphos non infectus: Et embaphia ab intingẽdo vſu iter vaſa eſcaria.

Infectores | Dibaphũ | Abaphos | embaphia

¶ Brephotrophia loca ĩ qbus alũtur pueri expoſiticii q ſpurii nothi vulgo cõcepti & illegitime nati qualia Italiæ multa ſũt: & apud nos Hoſpitale rodulphi quod vocant βρέφοσ ĩfans/τροφὴ educatio alimentum: Vnde Polytropha multi nutrimenti: vt ſunt omnium animalium teſtes/& medullæ: de brephotrophiis mẽtio habetur in autenticis / & apud iuſtinianum libro primo.

Spurii | Nothi | Trophe | polytropha

¶ Burrhus rubẽs cibo ac potione ex prandio cœnaue: nam πυῤῥόν burrhum quod dicebant ruffum ſignificat vnde ruſticis burrha bucula dicta roſtro quæ ſit ruffo : & Burrhanica potio ex lacte & ſapa mixtis a ruffo colore.

pyrrhon | Burrha | burrhanica

¶ Baſis columnæ vnius/ſtatuæ vaſiſq; torus fere & ſedes: Vnde baſes iureconſulto vaſorum orbiculos ſignificare nonnulli voluerunt/ qui ſupponuntur poculis in menſa præſertim ne mappæ vino ſubdefluo maculentur.

¶ Baſilica Plauto & aliis a rege veſtis dicta: βασιλεύσ rex: ut baſilica locus de quo multa Vitruuius: baſilicæ editiones : baſilicus vicus: & innumera/ Baſilea regius principatus bonus qui eſſe debet: hinc opponitur Tyrãnidi : & plato Ariſtoteleſq; illum anteponunt Ariſtocratiæ optimatim / oligarchiæ paucorum / Democratiæ populi qui ſunt principatus: Monarchia vnius / Polyarchia multorum appellabitur.

baſilia | Tyrannis | ariſtocratia | oligarchia | Democratia | Monarchia | polyarchia

¶ Buceriæ boum armẽta quæ Bucera.A.Gellius.x. Terram Italiã de græco vocabulo ſcripſerũt quoniam boues græca veteri lingua ἰταλοὶ id eſt vituli vocitati ſunt: quorũ in Italia magna copia fuerit: buceraq; in ea terra gigni paſciq; ſolita ſint complurima: Feſtus bucerum pecus de bubus inquit dicimus: Bucentrum ſtimulus boum bucentæ ipſi ſtimulatores quod nomen trãſiit ad Tabanum.

Bucera | Italia | Bucentrũ | bucentæ

¶ Bitumẽ Aſphaltuſue auctore Pli. alibi limus alibi terra : Limus a Iudeæ lacu aſphaltide emergens: terra in Syria circa Sydonẽ oppidum maritimum: ſpiſſantur hæc vtraq; in dẽſitatemq; coeũt: calcis vſum præbuit ita ferruminatis babylonis muris: liquidũ bitumẽ piſſaſphalton appellatur ex argumento picis & bituminis Naphta bituminis generi a quibuſdã adſcribitur de qua idem plinius libro.ii. Vitruuius quoq; Babylone inquit lacus qui limneaſphaltis appellatur habet ſupra natãs liquidum bitumen/quo/& latere teſtaceo ſtructo muro Semiramis circundedit Babylonem item Ioppe in Syria

aſphaltus | piſſaſphalton | Naphta

arabiaq; numidarum/lacus ſunt magni qui emittunt bituminis maximas molles/& crebræ quoq; ibi ſunt lapicidinæ bituminis duri.

¶ Batioca patera ex argento alioue metallo in ſacris preſertim/cuius meminit ni fallor Plautus in Sticho: & Batiolæ vaſis mentionē habet ex eodem plauto Nonius Marcel. batiola

¶ Blitum herbam eſſe quam noſtri olitores ſpinaciam a ſeminis vt plurimum ſpinoſo cortice/& nos in lib. de partibus ædium olus hiſpanū appellauimus facile credimus quando Plinius. xix. in horto inquit ſatorum celerrime naſcuntur Ocimum/blitum/napus/& eruca/& ſtatim paulo infra: nudum ſemen apii: Coriandri/aneti/feniculi/cumini: cortice obducta bliti/bete/a triplicis/ocimi/at lactucis in lanugine. Eſſe autem blito ſemen cortice obductum liquet: ac ſatum erumpere ocyſſime peruer & autumnum ipſi vtpote experti liquido ſcimus: Eſt præterea olus inſipidum/fatuum/unde in comœdiis apud veteres bliteæ meretrices. Spinacia

¶ Byrſa corium/vnde byrſam quam burſam/y/in u/ut ſæpius tranſeunt/vulgo marſypium vocāt/e corio vt plurimum fieri ſolitam: nā fiunt &/e/ſerico interdum crumenæ/& ex hamis ferreis adfabre tornatis/non ſine corio tamen intus ſæpe adſuto: Byrſam ſaxum Carthagine fuiſſe ſcribit Eutropius. bliteæ burſa

¶ Bruſcum aceris tuber arboris vocant/e quo fiunt menſæ nigreſcentes: Plinius pulcherimum vero eſt bruſcum inquit/multoq; excellentius etiam Molluſcum tuber vtriuſq; arboris eius: Sed bruſcū intortius criſpum/molluſcum ſimplicius ſparſum: & magnitudinē menſarum caperet haud dubie præferetur citro. Molloſcū Menſæ

¶ Betulla lentiſſima eſt/& iō ſcutis apta/vt fici/Tilia ſalix utraq; populus/& ſabucun: Gallica hæc arbor inquit Plinius mirabilis cādore & tenuitate: terribilis magiſtratuū virgis: eadem circulis flexibilis/item corbium ſportis: bitumen ex illa galliæ excoquunt. Virge magiſtratuū

¶ Bipaliū ferramēti genus ruſticani ad foſſurā aptiſſimū / quale id quod noſtrates Valgium appellāt Pli. de ſeminario eligendo/ſit ergo ſiccū ſuccoſūq; bipalio ſubactū/& q̄ ſimillimū terræ ī q̄ transferēdū ſit: Idē/terrā inquit ad roſarū & uineæ ſatum uertere bipalio. M. Varro/Id prius bipalio ait vortito: omnino ſarculi genus eſt. Valgium

¶ Betonica a radice folia ſpargit fere lapathi ſpecie ſerrata vnde ſerratula dicta: Ceſtron græce vocāt a remediorū multiplici varietate/& pſychotrophon: habet hæc tantum gloriæ vt domus in qua ſata ſit tuta inquit Plinius exiſtimetur a piaculis omnibus. Nam vis herbarum admirabilis/& pene diuina eſt: qua nihil non effici poſſe crediderunt plurimi: Sed notitiæ perq̄ neceſſariæ pauci nunc ſtu- Serratula Ceſtron pſychotrophon Vis herbarum

dent: & ii quidē illiterati & agreſtes / ita vt ſæpe decipiantur & re & noīe quæ inſcitia (proh pudor) tranſit etiā ad pharmacopolas ſpeciarios / herbarios / ac medicinam ipſam profitētes: hinc Antidota & ſyntheſes illæ inexplicabiles ad morborū remedia / vel in caſſum ſæpe vel ad mortem corporibus noſtris ingeruntur. Si conferūt caſu acceptum referamus / ſapienter profecto (vt mihi uidetur) Aure-
Medicos lianus imperator medicos cum egrotaret nūq̄ vocauit / Inediā qua
nunq̄ ſe curabat precipuum & optimum medicum vocitans.

¶ Buleuterion locus conſilii / curia / quo reipublicæ gubernatores conueniunt ad conſulendum Plinius trigeſimo ſexto. Cicizi & bu-
Bule leuterion vocant ædificium amplum ſine ferreo clauo: βουλὴ conſilium / Vnde Sybila quæ ditio dei conſilium denotat nam Veteri ſermone æoles σιοὺσ deos vocabant & βουλὴ conſilium fuerunt autem decem numero: vt Marcus Varro in libris rerum diuinarū ad Cæſarem pontificem maximum ſcribit: Cecilius ad Traianum qui
Buleutes in bulen a cenſoribus leguntur: Vnde buleutæ eidem conſiliarii ſenatoreſq; quando ii ſunt proprie qui reipublicæ conſulunt: ſed & Buleutes græcis conſultus dicitur.

¶ Byſſina coccinei coloris purpureiue dicebantur: Plinius gemina inquit demoſtrata via luxuriæ vt colos alius operiretur alio ſuauior ita leuiorq; dictus: quin & terrena miſcere / coccoq; tinctum Tyrio tingere / vt fieret his byſſinum: vbi Hermolaus bis byſſinum legendum credidit: At Plinius ipſe de lino aſueſtino huic inquit lino prin-
Byſſinum cipatus in toto orbe / proximus byſſino / mulierum maxime deliciis
linum circa Elim in achaia genito / & Iudæis quoq; vt iā diximus: βύσσον
Byſſon graui accentu tinctura ex purpura / acuto profunditas: eſt tamen apud Herodotum βυσσὸσ profunditas.

¶ Buteo e genere accipitrum a quo Romana familia cognominata cum proſperum auſpicium inducis naui ſedendo feciſſet: vt
Triorchis ſcribit Plinius: a numero teſtium Triorchen uocant ὄρχισ teſtis. Vnde cynoſorchis herba. Inter accipitres eſt & qui Eſalon voca-
Eſalon tur omni tempore apparens: cum cæteri hyeme abeant: eſt & nocturnus quem cimindin appellant. De hoc Ariſtoteles ſic ſcribit chalcis montes incolit atro colore eſt magnitudine accipitris quem Palumbarium nominant forma longa ac tenui Iones cymindin appellant. Cuius Homerus etiam meminit cum inquit chalci-
cimindin da dii perhibent homines dixere Cymindin hæc Hybris eſt qua alii non aliam eſſe quam ptygem uolunt die minuit apparet. Quia non clare videt: ſed nocte uenatus more aquilæ: cum Aquila bellum interneciuum gerens: ita vt cohærentes ſæpe capian-

tur:Buteonẽ Feſtus auis genus dixit quæ ex eo ſe alat quod accipi-
tri eripuerit/vaſtitatiſq; eſſe cauſam his locis quæ ĩtrauerit vt Bubo
a quo etiã appelletur buteo/nã bubo funebris auis eſt auſpiciis abo
minata noctis monſtrũ nullo cantu ſed gemitu:ĩ vrbibus autẽ oĩno
in luce viſa dirum oſtentum eſt:Capitolii cellam intrauit Sexto Pa-
pellio Iſteo.L.Pedanio conss.propter quod nonis Martiis urbs eo
anno luſtrata eſt.

❡Bæta alias tum herba cito flaccẽſes vnde & bætacea mẽtula: eſt Beta
etiam genus veſtis vt teſtatur Suidas ĩ Colectaneis βαῖτην χειμῶ-
νι ἀγαθὸν Bæta cũ æſtate tum Hyeme bona de hac forſan intellexit
Dionyſius Siracuſanus.Qui detracto Ioui Olympio magni põde-
ris aureo amiculo quo eum tyrannus Hiero e manubiis Carthagi-
nenſium ornauerat inectoq; ei pallio laneo dixit æſtate grauem eſſe
Aureum amiculum Hyeme frigidum laneum autem ad vtrũq; tem
pus anni aptius vt Autor eſt Valerius in libris factorum ac dicto-
rum memorabilium.

❡Bulbus ex ceparum genere qui vt inquit Plutarchus in Syp oſia- Bulbus
cis uim habet cõtrariam flulguri quẽadmodũ q; Ficus arbor & hyẽ-
ne pellis porro riſus prouerbialis de quo meminit plutarchus qui
vt opinor Mumatus ẽ ex Ariſtophanis nebulis Vbi ſtrepſiades So-
cratis ingrediens ſcolam admiratur diſcipulos prono capite terram
aſpicientes reſpondentiq; cuipiam querunt quæ habet terra Bul-
bos Silicet/eſt & aliud apud Ariſtophanem iocus de illo qui deuo-
rauit Bulborum ollam quo quidem libidinoſum hominem innuit/
nam & Bulbos irritare Venerem teſtis eſt Martialis nil aliud bulbis
quam ſatur eſſe potes.

CRuſtæ marmoreæ quibus parietes in facie do-
mus parte plurima cruſtantur nam & parietem
cõmunem incruſtare licet ſecundum Capitonis
ſentẽtiam ait Proculus.viii.dige.titulo de Ser.
Vr.pred.Cruſtæ teſtudinum laminæue quibus cruſtula
lecti & repoſitaria / vt dictum eſt veſtiebantur. cruſtularii
Cruſtæ fluminum Sabulo cõcreto & incocto ſo-
libus/quas in cibis interdum appetunt rerum a
malatia inſolitarum cupidæ pregnantes fœmi-
næ:Cruſtæ vitri cameris olim additæ:Sunt & cruſta; & ſtruſtulum
quoq; dulciarii operis:vnde cruſtularii piſtores dulciarii vt noſtra-
tes Feſtarii mellita concinantes: At Marcus Varro Cruſtulum in-
quit a cruſta pultis.

❡Campes a flexura erucæ hortis infeſte dicuntur. Columella di-

pityocāpę ſtorto corpore campe:& alibi hirſutaq̃ campe: vnde Pityocampas
pytya pinus arboris erucas nuncupamus morſu pernitioſas auctor Plini⁹.
xxiii. cui. xvi. Pirya nucum pinearum genus eſt e pinaſtris remedii
Hippocā- ſingularis aduerſus tuſſim: Sunt & Hippocampæ e piſcibus in mari
pæ Cāpas inquit Feſtus marinos equos græci a flexura poſteriorū par-
tium appellant. Nec errauit Vegetius in libris de Veterinaria arte
qui gaboſum iumentū appellauit Quod Gambas habeat inflatas
campta vt falſo grāmatiſtæ exiſtimāt nā & Neoterici Gābas nūcupant quas
græci a flexura Cāpes quoq̃ in ædificiis habent vt dictū eſt: καμπαι
flexura: καμπτήρ flexus græcis campta flexibilia.

Ephyreū æs ℭ Corynthium æs quod poetis Ephyreum ex illa antiq[...] gloria
æris maxime laudatur inq̄t Plinius. xxxiiii. hoc caſus miſcuit coryn-
tho cum caperetur incenſa/ miraq̃ circa id multorum affectatio fuit
quippe cum tradatur non alia de cauſa Verrem quem Cicero dam
nauerat/ ꝓſcriptū fuiſſe: ab Antonio q̄ quod corynthiis ſe ei ceſſuꝝ
corynthiarius negauiſſet: Vnde Corynthiarius corynthiorū īmodicus affectator/
quo taxatus eſt cognomine cæſar olim auguſtus: corynthus capta
carynthus eſt olympiadis cēteſimæ quinquageſimæ ſextæ anno tertio: noſtræ
aegineticum vrbis ſexcenteſimo octauo: lōge ante Aegineticum æs & Deliacum
Aeginetico cādelabrorū ſuperficiem elaborabant: Eadem ciuitas
deliacū ęs euerſa ſignis fictilibus romam impleuit/ quos Necrocorynthios id
Necro- eſt corynthioꝝ defunctos vocauerūt auctor Strabo νεκρὸυσ græce
chotyntii defunctus: Diuus Hieronym⁹ mortuale morticinūq̃ appellat De-
Mortuale liaci æris mentionē habet idē Plinius. x. Antiquiſſima īquit æris glo
Mortici- ria deliaci fuit/ mercatus in Delo concelebrante toto orbe: ideoq̃
nium cura officinis tricliniorum pedibus fulcriſq̃: ſed & vaſa ex eo fuere
in pracio Mar. Cicero actione pro Roſcio Domus referta vaſis in-
quit corynthiis & deliacis.

ℭ Cymatia in capitulis columnatum ſunt veluti inundantes fron-
Eucarpia dium & florū quoq̃ deformationes: nam Encarpia poma cum fron
dibus inſculpta dicuntur: Vitruuius lib. iiii. Et cymatiis & Encarpis
pro crinibus diſpoſitis frontes ornauerunt.

ℭ Catheti lineæ perpendiculares de quibus in colūnarū capitulis
ciſſos Vitruuius in. iii. Secundum extremi abaci quadram lineæ demittē
Tniaſi dæ quæ catheti dicuntur κάθετοσ perpendiculum.

Hedera ℭ Ciſſimbium vas hederaceum vnde nomen κισσὸσ græce hede
chameciſ- ra. fuit. n. eo nomine hiſtrio & ſaltator Liberi patris qui dum exer-
ſos cet Thiaſos ſaltationes & choreas caſu lapſus in terræ hiatum mori
Dēdrociſ- tur: tellus vt ferūt in gratiam Bacchi remiſit hederam primū apud
ſos Acharnas viſam: Inde cameciſſos & Dendrociſſos/ hæc procera

adſurgit/illa humilis ſerpit. Cymbium ab eo per ſyncopam dictum volunt: eſt tamen a ſpecie cymbæ: Feſtus/cymbium inquit a ſimilitudine nauis quam κυμβην appellant: habetur & patina argentea hederacea librarum trium & viginti in Claudio cæſare/apud Pollionem Trebellium ex epiſtola Diui Gallieni ab hederis inſculptis/veluti eidem Diſcus corymbiatus, & Lanx argentea pampinata. cymbrum

¶ Cirnea vas vinarium/quod forte mixtariũ/Marcello citanti plautinum illud ex Amphit. cadus erat vini/inde impleui cirneam/ſed & ſtatim/vt ego inquit illic uini cirneam ebiberim meri: alii Hirneã mallunt legereq́ꝫ ſit vas fictile. Mar. catoni. Hirnea

¶ Caries vetuſtas putrilago Nonius auctor: Vnde carioſus carie plenus/exeſus/& deformatus: Apuleius ſcabiem vetuſtam: carioſæ teſte occipit exſcalpere cariem inquit Plinius non ſentiunt cupreſſus/cedrus/buxus/iuniperus olea eidem & carioſi dentes dicunt. carioſus

¶ Catillones gulæ dediti a catillis quaſi catinorum in quibus ponuntur eſculenta catillorumue liguritores; Vnde lupus piſcis catillo a priſcis appellatus quaſi liguritor/ut qui proximæ ripas ſtercora inſectaretur: Proprie tamen qui ad pollutum Herculis vltimi ueniebant catillones veteribus dicti/quia catillos liguriabãt: quando nouiſſimorum deterior in ſimilibus eſt conditio: At Feſtus Catillatio inquit grauæ obprobrium hominibus generoſis obiiciebatur ſi qui prouintias amicas populo Ro. expoliaſſent: Et catillare Fulgentio per alienas domos diſcurrere a catulis qui per omnis domos circumeant: Vnde Plauto catillarũm in caſina. catilli Lupus piſcis catillatio

¶ Cybium piſcis eſt/& Plinio conciſa Pelamis/hæc e thynno & cordila cum luto ſe immerſit Martialis/diuiſis cybium latebit ouis/item/vel duo fruſtra rogat cybii/tenuemq́ꝫ lacertum: Marcus Varro: Cybium & Thynnus cuius partes græcis uocabulis omnes/vt melandrya atq́ꝫ Vreon: id autem caudæ proximum eſt: At clidia ſiue clides iuguli thynni nec aliter vocantur: quæ cybia dicuntur: inter macra ſunt: inter pinguia cordilæ ex Athenæo. Pelamis Vreon clidia cordilæ

¶ Cæramentum ſutorium quo ſutores calceatii crepidariiq́ꝫ filum oblinunt ut firmius ſit Plinius de ocymo/Verucas mixto ceramento ſutorio tollit: fit autem cæra & pice ſimul feruefactis quo loco legendum rectius fortaſſe atramento ſutorio/id chalcantum vocant vt diximus ex Plinio ipſo & refert Cor. Celſus: noſtri Vitriolũ/quo infectores quandoq́ꝫ vtantur. chalcantũ Vitriolum

¶ Cynorhodos roſæ ſilueſtris genus dictũ quod rabidi canis morſibus auxilietur remedio præſentario; plinius in ſanabilis ad hoſce Rabidi morſus

annos fuit rabidi canis morſus/pauorem aquæ / potuſq; omnis aſ-
ferens odium: Nuper cuiuſdam militantis in prætorio mater vidit
in quiete vt radicem ſilueſtris roſæ quam Cynorhodon vocant eblã
ditam ſibi aſpectu pridie in fruteto/mitteret filio bibendam in lacte
in luſitania gerebat hiſpaniæ proxima parte: caſuq; accidit vt milite
a morſu canis incipiente aquas expaueſcere ſuperueniret: epiſtola
orantis vt pareret religioni: ſeruatuſq; eſt ex inſperato/& poſtea quiſ
quis ſimile auxilium tentauit.
¶Chenophagi eſtores teſtudinũ quæ illis nomen dederũt χέλωνη
Teſtudi- teſtudo/ſunt & teſtudiues machine ad oppugnationes vrbium de
nes quibus Vitruuius & Vegetius: inter has habentur Arietariæ/in ædi
arietariæ ficiis quoq; teſtudo camera & fere αχισ: de qua ſcripſimus.
teſt. ¶Cicur manſues manſuetuſue Cicero. v. Tuſcul. queſt. immanis
alias/quaſdam cicures: Marcus Varro/Cicurare mãſuefacere: quod
enim a fero diſcretum eſt id dicitᷣ cicur: & dictũ cicur ingeniũ/man
cicuri- ſuetum/a quo Veturii quoq; nobiles cognominati cicurii: innatum
ciens a cico cicur: cicum dicebant membranam tenuem quæ eſt vt diſcri
men in malo punico.
¶Callum duratam carnẽ dicimus/Cor. Celſus: Callus autem ne-
minem fallit/quia durus eſt: hinc in pedum morbis Callus pungẽs/
aucto dolore ſi premat calceus: ſunt & calloſæ ab vſu ruſticorũ ma-
calloſus nus fabrorũq;: boũ quoq; ceruices/ſimiarũ nates/veteres fiſtulæ/&
aprugnũ alia Callum aprugnum ex apro ganeæ cõmodatum Plautus in poe
callus nulo: Callum aprugnum callere æque non ſinam/iam dixerat in ca-
ptiuis quanta callo calamitas.
Galerita ¶Caſſita a caſſide quibuſdã eadem quæ Galerita & Corydalus: caſ
caſſida ſis vero in recto etiam caſſida/vt chlamyda Priſciano citanti Vergi
lianum illud ex undecimo Eneidos Aureus ex humero ſonat ar-
cus/ut aurea uati caſſida.
ceſtoſi ¶Ceſtus pugilum arma e loris bubulis e plumbo ferroq; addito cõ
pacta: nam ceſton & lorũ aut opus interpunctũ acue pictũ/& Vene
ris ornamẽtũ ac in cõmune fœminarum græci dixere / Hinc Celſus
Africanus in quem Origenis ſcripta leguntur/libros. xxiiii. a rerum
varietate ceſtos inſcripſit: de ceſto loro ſeu cingulo Veneris poetæ
omnes Et feſtus Pompeius ceſtus inquit & iis vocantur quibus pu-
giles dimicant/& genus quoddã muliebris ornatus: At Fulgentius
ſculpõeæ Sculponeas refert dici ceſtus plũbo ligatos: Plautus in caſina po-
tiuſq ſculponeas quibus batuatur tibi os ſenex nequiſſime. Neuius/
pygma- Sculponeis batuenda ſunt hinc latera/ſunt & catoni in re ruſti. ſcul-
chia ponerum calciamenti genus: ceſtus græce πογμι unde pygmachia

ceſtuum pugna: & pygmachus his dimicans: quales Dares & En- Pygma-
tellus Vergiliani. chia
¶Caſtor idem qui Fiber a fibris extremitatibus marginibuſq; flu- Pygma-
minũ: circa quas diuerſat/inter amphibia numerãdus: effigiæ lutræ chus
pilo molliore pluma/niſi cauda deſineret in piſcem: teſtes vnde ca- Fiber
ſtoreum eſt medicis in vſu medicinæ/ſibiipſi amputat cũ ſenſerit ve Caſtoreũ
natores cupiens euadere damno teſticuli: id quod negat Sextius
diligentiſſimus medicinæ ſcriptor/paruos eſſe dicens/ſubſtrictoſq;
& ſpinæ adhærentes: nec adimi poſſe ſine vita animalis: adulterari
autem caſtoreum renibus eiuſdem qui ſint grandes: cum veri te-
ſtes parui admodũ reperiantur: de quo Plinius. xxxii. A fibro Fibri- Fibrinæ
næ pelles nunc maxumo in precio. Idem Plinius. Fibrinarum pel- pelles
lium cum pice liquida combuſtarum cinis narium profluuia ſiſtit.
Succo porri mollitus extrahit/tela corpori inhærentia.
¶Collybiſtæ numularii pecuniam permutantes: quando collybos
Polluci pecuniæ dicitur permutatio. Mar. Cicero in Verrem Col- collybus
lybus eſſe qui poteſt/cum vtantur omnes vno genere numorum: Sue
tonius in Auguſto: manibus collybo decoloratis Nerulonẽſis men
ſarius: vbi per collybum natare etiam videtur materiam: quæ e nu-
morum attrectatione decidua cum numerantur/cum permutãtur/
manus inficit: quali decoloratæ manus olim ſunt meæ/cum inter
menſarios noſtrates vnus ſederem non ſine libris: animum permu
tatione lucroſa/& lectione (cum dabatur ocium) oblectãs. Dictos
Hieronymus voluit a collybiis/quæ ſint tragemata bellariaq; cice- collybia
ris fixi: vuarũq; paſſarum vilia munuſcula: & collybiſtas eẽ campſo-
res fœnus mutatitium exercentes. Eſt & Collymbus Theophraſto collymb⁹
ponderis genus & Suidæ ſpecies nomiſmatis.
¶Caprunculum vas fictile dixit antiquitas. Vinalia
¶Calpar nomine priſco Dolium inquit Marcellus citans Varro- calpium
nem. At Feſtus Calpar vinum nouum interpretatur quod ex Do- calpis
lio depromitur ſacrificii cauſa anteq̃ guſtetur. Ioui enim ſua vina li- chame-
babant quæ appellabant feſta Vinali & alibi calpar inquit genus va daphne
ſis fictilis. Fuerant & Calpium & calpis apud græcos digitati anſa- chame-
tiq; crateres vaſa potoria. & Feſto Calpis poculi genus dictum a ca myrſine
piendo: eſt tamen græcis καλπισ. chamelea
¶Chameplatani ab humilitate arboris dictæ: vt ſcripſimus ficut chameſy-
chamedaphne laurus/chamemyrſine myrtus/chamelea olea/Cha- ce
meſyce ficus/Chameate ſabucus parua quæ Ebulus: Chamecera- chamea
ſi ceraſi quales auſtero quæ ſunt fructu cum primis videmus breui- cte
tate ab aliis differẽtes: Plinius de Sabuco: habet alterum genus ſil- Ebulus

Chamece- ueſtre quod greci Chameacten alii Helion uocat:multo breuius:
raſi Dioſcoridi eſt Helioſacte:ακτχ græcis Sabucus.
Helion ¶Ceramion orcá dicút teſtam teguláq;/& oio fictilia quæcúq; græ
Helioſactę cis κεραμιαι uocantur μεράμευσ εοσ figulis κεραμειον figlina:Et ce
Actæ ramides colorem figlini ſignificat q̃lis fere Leucopheus in plumis
Figlina quorúdá anſerú uidet:Ceramites Plinio gēma teſte colorē habēs.
Cerami- ¶Ceruſa unus e coloribus candidus fit omnis vt inquit Vitruuius
des e plumbeis laminis non ſine aceto. Plinius Pſymithium quoq; hoc
Ceramites eſt ceruſam plúbariæ dát officinæ leuiſſima oīs p̄ter quæ ad cádorē
Pſymithiú fœminarú adhibetur: lœtalis pot⁹ ex frigiditate ſicut ſpuma argē
Venena ti:ná maxima pars uenenoꝝ frigore interimit ut Celſus autor eſt.
¶Calantica tegmen muliebre/vt mitra fere quod capiti īnectitur
M. Cicero in Clodium/cum calanticam ait capiti accomodares.
¶Coſmotica compoſitiones & medicamēta ad capillos vt volút
colorandos uenuſtádoſq;:qualia ſcripſiſſe ferút archigenem medi-
cum:ī quibus mirrha & ſalis ſpuma cōmixitis flauētes & criſpos fie
ri capillos oſtendit:Coſmoticoꝝ quoq; Gallenus mentionem ha-
bet quoꝝ alia capillum nigrát quædam redunt candidú/& alia ruf-
fant:vt effœmīatoꝝ & mulieꝝ ea eſt vna cura:refertq; ſe uidiſſe fœ
minas cōplures īmodica affectari capillitii curioſitate defunctas/vi
Edentatę tiato lœtifera frigiditate ipſo cerebro:Ego edētatas hoc vno e no
ſtris ſcio plurimas niſi ſit forte ex fucorum dealbamentis quæ luxo-
Coſmos rem & cariem dentibus afferre ſolent:Coſmos ornatus:vnde mú-
Mundus dus græcis hoc nomine appellatus:ſicut coleum noſtris quoq;/au-
coſmopo- ctore Plinio:Coſmopolites ciuis mundi/qualem ſe predicabat So-
lites crates: Acoſmos incomptusinelegans At Coſmiana vnguenta a
Acoſmos coſmo vnguentario nomen acceperunt : de quibus Martialis &
coſmiana Petronius.
¶Calliblephara medicamina quibus fucantur honeſtanturq; pilli
in facie geniſq; maxime: Satyricus poeta Ille ſupercilium madida
fuligine tinctum obliqua producit acu pingitq; trementes attolēs
oculos:Pli.Calliblephatiq; pari modo fuligo in hoc uſu temperat
Blepharō βλέφαρον palpebra genaue latinis:de genus Feſtus & alii: Os ab
Iugale his tranſuerſum tendens ab inferioribus oſſibus ſuſtinetur/Iugale
inquit celſus appellari poteſt ab eadem ſimilitudine aqua id græci
Zygodes Zigodes nominant.
¶Corallium columue naſcitur in gallico ſinu circa orchadas inſu
las:& in ſiculo circa Heliam & Drepanum : apud grauiſcas quoq;
& ante Neapolim cápaniæ:forma eſt ei fruticis/color uiridis:bac-
cæ eius candidæ ſub aqua ac molles/exempte confeſtim durantur

& rubeſcunt : quaſi corna ſatiua/ſpetie & magnitudine : aiunt tactu
protinus lapideſcere ſi uiuat ĩquit Plinius.xxxii. Itaq; occupari euel
liq; retili/aut acri ferramento præcidi:hac de cauſa Corallium uoci corallium
tatũ interpretantur:αποτησ κουρασ id eſt a p̃ciſione/alii Ceral⸗ ceralium
liũ a αποτου κειρεσθαι/eradi demeti : optimũq; maxime rubet
nec ſcabioſum/nec lapideũ : ſurculi ĩfantibus adligati tutellam ha⸗
bere credunt:Nũc maxima eſt penuria vẽdibili merce/fœminis ad
modũ expetita ad monilia : vt olim Indoꝝ viris / apud quos tanta
fuit illi auctoritas quãta apd' nos ĩdicis margaritis:Et cũ in eo bac⸗ Baccę
cæ dicant/ monile baccatũ ex Corallio dici poſſe quis negauerit. Monile
¶ Capital.M. Varroni faſciola qua capillum colligaret dictum a baccatum
capite/vt capitalis inimicus/& ædes capitales ab exitio capitis & vi
tæ Plauto:& capital ĩquit nonius cãpitis periculum: Feſtus Pomp.
capital linteum quoddam quo in ſacrificiis uetebantur : & capital
facinus quod capitis pœna luitur.
¶ Caſtula eſt palliolum præcinctui infra papillas/ quo mulieres in
quit Marcellus nunc & eo magis utuntur poſtq̃ ſubuculis deſierũt
idem fere quod ſtrophium & mamillare de quibus dicturi ſumus.
¶ Calyptræ veſtimenti genus quo vt ſcribit Feſtus capita operie⸗
bant:vtcumq; muliebre eſt capitis tergmen calyptra.
¶ Crepidæ crepidulæ/Soleæ/Gallicæ calciamẽta ueteꝝ vt dixim⁹ crepidulę
ſunt hui⁹gñis & apud nos/ĩter ſola ſubere adito/vnde ſuberatæ di Soleę
ctę.&(qd' magis placet)Suberinę:q̃s fœminæ ad eã altitudinẽ cõ⸗ Gallicę
ſuetas ĩduũt/ut in publico gigãtes uideãtur:in cubili pygmeæ ſiũt.
¶ Carminator/carminatrix & carminatio a verbo carmiare de quo Suberinę
Plinius in mentione lini.Mar.Varro de lingua latina Carere in Ne⸗
uio a carendo/quod lanã tum purgant ac diducunt vt careat ſput⸗
citia/ex quo carminari dicit̃ tum lana cũ caret eo quod in ea heret.
¶ Cupes cupediaq; antiqui lautiores & ganeatos cibos nominaue Cupedia
re/Vnde cupedinarii uenditores:& cupedinarium ſiue cupedinis cupedina⸗
forum:quod alii a Cupe Cupedioue romano dictum uolunt/quo rii
ob latrocinium damnato boniſq; publicatis ſancitũ vti in eius do⸗ cupedinis
mo eſculenta & obſonia venirent:veluti quoq; macellum a Macel⸗ forum
lo vt inquit Feſtus:Vnde Macellarii apud Suetonium in Veſpaſia⸗ Macellum
no:Siue a mactandis pecoribus cum notat lauiennam ubi lanii ma⸗ Macellarii
ctant pecora/& carnes uendunt : diximus ex Varrone in libro de Laniena
partibus ædium:At Mar.Ciceroni.iiii.Tuſcul.quæſt.Cupedia eſt
ganeatorum ciborum cupido.
¶ Chiromantes per manuum liniamenta diuinare quæ homini⸗
bus euentura ſunt bona uel mala conantur ; vnde nomen ars : ipſa

Aſtragalo mantia — profeſſione chiromantia: vt Aſtragalomantia per talos/Velomãtia per ſagittas pares/& vt plurimũ quatuor oppoſitis crenis/capnomãtia per fumũ: vñ capnomãtes: Hydromantia per aquam.

captomã-tia

¶ Circitores ſiue Circuitores: quibus vt inquit Vlpianus iureconſult. de inſt. act. veſtiarii uel lintearii ueſtes/dant circunferendas diſtrahendaſq;: Circitor in militia qui vigilias circuit de quo Vegetius: Circitor cuſtos in priapeis: Circulator uero qui vt circunforaneus loca peragrat publica lucri gratia verbis argentum ſibi ſæpiſſime comparans. Apuleio iureconſulto & aliis. Inter circulatores habentur præſtigiatores/Venenarii/pharmacopolæ/herbariiue medici: & id genus alii circunforani: ita enim a. M. Cicerone nominantur in ea oratione/quæ eſt pro cluentio: Paulus libro. xlvii. dig. ter. de extraord. cri. in circulatores inquit qui ſerpentes circunferunt & proponunt: quibus omnibus eam fidem habendam ſemper exiſtimaui/quam flenti priuigno ad tumulum nouercæ cuius veras lachrymas ne dixeris.

circulator

circũfora-nus

¶ Conictores conіectu ſomniorum & omnium interpretes: vt eſt apud Quintilianum & Feſtum. Plautus in Amphit. Ego Tireſiam conictorem aduocabo & conſulam. Iidem a ſomniis ſomniatores: Somnium vero & inſomnium viſa omnia dormientium complectuntur. Inſomnio phantaſma occurrit quod viſum. M. Cicero: & Ephialtes qui noſtris incubus/cum teneri ſtrangulari ex alto eadere: a uoce concepta prohiberi videmur: ſomnio autem viſio & oraculum: de quibus Macrobius ſatis multa.

Somnium

Inſomniũ

Phãtaſma

Ephialtes

Incubus

¶ Cunæ in quibus iacent infantes: eadem cunabula: quæ loca aliqui interpretãtur in quibus naſcuntur a uerbo κονειν quod eniti ſignificat: vtcũq; cunabula primordia unde uocãtur; ſic Apuleio cunabula urbis cõditæ: Fortunatiano cunabula uerborum & iurecõſultis Cunabula legum: incunabula gentis Vergilio hæc ea dici poſſe videntur quæ cunas ſequuntur; ut crepundia de crepũdiis Vopiſcus in Aureliano Cæſ. ex paliolo inquit purpureo quod ſoli ſui temporis impator obtulerat ſacerdos mulier crepũdia filio feciſſe perhibetur. Cuninam deam/coluerũt ueteres quæ cunis præeſſet infantium: & cunire dixerũt ſtercus facere; quando Foriola (ut plurimũ) quæ ſunt ſtercora liquidiora in cunis infantuli egerere ſolent: unde inquinare: Crepundia ipſa ſpargana græce dicuntur: inde ſparganoptes. Plinius. xxxiiii. Celebrebatur Stypax inqt uno ſigno ſparganopte Periclis olympii hic uernula fuit extra torrẽs & ignem oris ſpiritu pleni accendens. Vnde Sphanchgnopte legendum aliqui contendunt; & rectius ut opinor; quãdo τάσπλᾶν χνα extra οπτα tor-

cunabula

ĩcunabula

cunina

Foriola

Spargana

Sparganoptes

Splanch-gnoptes

reo ὀπτὸν aſſum/opteſis aſſatio dicuntur:& Splachnoſcopos extiſpicem notat.

Opton / Opteſis

❡Crepitulũ ornamẽtũ capitis qđ ĩ eius motiõe crepitũ reddat:crepitacula vero manu pultanẽ crepitũ dulciſonũ faciẽtes de qb⁹ Martialis Si quis plorator collo tibi vernula pẽdet Hæc quatiat tenera garrula Siſtra manu:Siſtra ipa apud ægyptios ĩ ſacris Iſidis recepta.

ſplanchna / ſplachnoſcopus / crepitacula / ſiſtra

❡Crapula a græcis κραιπάλη quaſi lucta capitis:Plinius.xxiii.nouitium reſignatũ nulli conducit/capitis dolorẽ & vertigines facit ab hoc dicta crapula:Itẽ de reſina coquẽda/alia inquit tẽperies ad crapulam:Eſt autem Ariſtoteli in problematis feruor & quædam inflãmatio magis conflictans q̃ temulentia:Sed eidem Plinio.xiiii.cum dicit pugnacibus Liguriæ & circumpadanis muſtis crapulæ plus inditur/lenibus parcius/medicamen erit crapula quo vinilenitas excitatur:vt ſentiebat Hermolaus.

❡Cyclas ab orbe veſtis(vt volunt) fœminarum maxime/longa cum Syrmate:Propertius/& longa cyclade verrit humum:cyclus circulus/Vnde Epicycli in cælo veteribus vel ignorati vel neglecti vt parum neceſſarii:in his planetas reuolui/& fieri retrogradatiões a neotericis eſt receptum.

cyclus / Epicycli

❡Coccina a cocco quod rubens gramen eſt Callatiæ ad veſtium infecturã:cõmendatiſſimum & circa Emeritam hiſpaniæ vt ſcribit Plinius libro nono &.xvi.Granũ inquit hoc Quiſquilium uocant. Vnde Quiſquiliata ueſtis quam nunc Squarlatam vulgo dicũt credita Hermolao/Et.xxiiii.cocci ilicis inquit genus eſt in attica fere & aſia naſcens in vermiculum ſe celerrime mutans & ideo Scoletion vocant improbantq;:cõmendatur & charmoſina ueſtis/ut quæ aſpicientes plurimum delectet:charma gaudium uoluptas.

coccum / Quiſquliũ / Quiſqlia ueſtis / ſcoletion / charmoſina ueſtis / charma

❡Crocota veſtis croceo colore a qua Plauto ĩ Aulul.crocotarii infectores:eadem fere crocrotula:Idem Plautus in Epidico caltulam inquit aut crocotulam vnde crocotularii:a calta caltula: ĩter uiolas odoris ſuauiſſimi calta numeratẽ.Eſt & græcis κροκωτὸς: ſpecies tunicæ orbiculatæ:eiuſdem coloris fuerat Epicrocum ueſtimentũ cuius meminit Marcus Varro:Et Feſtus amiculi genus uocat croco tinctum tenue & pellucidum.

crocotarii / crocotula / crocotularii / caltula / calta / crocotos / Epicrocũ

❡Chlamys ueſtis mulieribus æq̃ ac uiris cõmunis:Nonius paludamentũ inqt ueſtis quæ nunc chlamys dicitur:paludamenta ab ĩperatorib⁹ recepta unde Paludati:& paludamẽtũ ex auro textili Agripinæ Auguſtæ dedit Plinius: Maro reginæ Didoni chlamydẽ quã primo numina Pompilium regem in vſum urbis recepiſſe legimus: chlamydula per hipocoriſma græcis chlamydion.

paludamẽtum / chlamydula / chlamydion

cymata ¶ Cymatiles ueſtes a fluctibus quæ græci κύματα: textura ipſa flu⸗
cumatile ctuátes vndas imitáte: Plauto eſt Epidico eſt cumatile noſtris fere
Vndulatũ Vndulatũ ab vndis: veluti forſitan et vndones cilicii: qbus nõ mul
Vndones tum erunt diſſimiles (vt reor) Symballota quæ paſſim vocamus: Ci
ſymballo⸗ mata in braſſicis dicta de quibus ex Plinio diximus & L. Columella
ta Frigoribus caules & veris cimata mittit. Symballoton autem quaſi
ſymbleton proprie dicetur ueſtis coacto p ſe vellere potius impexu
Feltrium q̃ textura Feltrum e neotericis qdam vocauerũt: nã & lanæ p ſe co
actæ vt ſcribit Pli. viii. veſtem faciũt: & ſi addat acetum et ferro reſi⸗
ſtunt: imo vero et ignibus/nouiſſimo ſui purgamento: quippe a he⸗
nis coquẽtium extractæ in indumẽti vſum veniunt: Galliarum vt ar
bitrantur inuentum. Vnde coactilia iurecõſultus. Vlpianus de au.
coactilia & arg. leg. libro. xxxiiii. Pandectarum Ariſto. etiam inquit Coacti⸗
Veſtiariũ lia veſti cedere. A veſtibus veſtiarium vbi habẽt. Vopiſcus in Au
reliano Cæſ. Oloſericam ipſe in veſtiario ſuo non habuit.
colobop? ¶ Colobia manca & mutilata manicis veſtimenta exomidum ge⸗
neri adnumeranda: nam κόλοβος truncus & mutilatus. Vnde κο⸗
λοβοπόδιον truncus pedis.
clauatæ ue ¶ Clauus veſtis genus/& clauatæ ueſtes a clauis etiam quãdoq̃ au
ſtes reis: vnde Auroclauatæ: quibus diuiſæ fuerant has audio a noſtris
Auroclaua⸗ Verucatas dici: Claui aurei & purpuræ pars inquit Vlpianus libro
uatæ xxxiiii. digeſtoꝝ ſunt veſtimentorum. Item clauiq̃ qui veſtibus in⸗
Verucatæ ſuuntur: & Vopiſcus de Tacito imperatore/Auroclauatis inquit ve
Lat? clau? ſtibus idem interdixit. Et latus clauus veſtis ſenatoria fuſior a qua
Laticlaui? Laticlauii nominati: Suetonius in Auguſto cæſaris Binos plerumq̃
Laticlauios præpoſuit ſingulis alis. Item togis neq̃ reſtrictis neq̃ fuſ
ſis/clauo nec lato/nec anguſto: calciamẽtis altiuſculis vt procerior
q̃ erat videretur. Plinius octauo Tunica lati claui in modum gauſa⸗
pæ texti nunc primum incepit: Clauata inquit Feſtus dicuntur aut
veſtimenta clauis inteſta aut calciamenta clauis confixa: nam cla⸗
Caligarii ui & caligis additi. Vnde caligarii appellati. Plinius. xxxiiii. de ferro/
claui aliudq̃ breuitate ſola placet/clauiſq̃ caligariis: Et clauis quoq̃ ſuf⸗
crepidarii fixæ crepiolæ. Idem. xxxiii. Agonem Teium Alexandri magni præ⸗
fectum aureis clauis ſuffigere crepidas: de quo & Plutarchus. Vn⸗
de claui crepidarii: Clauus qui græce ἧλος rotundda ſpecie coloris
albi in plantis digitiſq̃ pedum maxime dolorem ſi non alias tamen
ingredienti mouet. Illum autem recte agrion dicemus quo Silius
italicus poeta interiit auctore Cecilio in epiſtolis: qui clauum habet
morboſus eſt inquit Vlpianus. xxi. ff. titulo de ædil. edi. Sunt & ocu
lorum claui. Cor. Celſus claui autem inquit vocantur calloſa in al⸗

bo oculi tuber cula: quibus nomē a figuræ ſimilitudine eſt: Clauum nauis temonem ſciunt omnes inter adminicula gubernandi: quæ Tiphis inuenit.

¶ Culculus veſtis vilis ſatyrico poetę columellę & aliis: Martiali ſuo lucrū eſt quo ſalarii ſartores ſpeciarii emētibus dant ſalſamēta/Iſitia aromata ſuoluta: charthocium vulgo dicunt cū fiat e charta vili illa Empôretica/aut librorum: quales ego uel cluuienus At cuculus q & cu cullus ac græce κοκυξ auis eſt a ſono vocis nomē ſortita: trāſiuit hęc in obprobrium vinitorum: ut eſt apud Flaccum in ſermonibus: & refert Porphyrio Pliniuſq lib. xviii. natural. hiſtoriæ. cucullus chartocium cocyx

¶ Caligæ olim militibus vt plurimum in uſu: a quibus. C. poſtea cęſar calligulæ cognomen accepit: ut ſcribit Suetonius: Sextus Aurelius Caligula inquit filius fuit Germanici: & quia natus in exercitu fuerat cognomentum calciamenti militaris id caligulæ ſortitus eſt: hinc caligati caligas induti. caligula caligatis

¶ Cāpeſtre ſubligar quo pudēda uelamus a cāpo ut ferunt Martio in quo Romana Iuuentus exercebatur lucta & aliis Gymnicis/bellicisq meditationibus non ſine uelamine genitalium: de quo diuus Auguſtinus in diuina ciuitate: meminit & Horatius: unde campeſtratos athletas legimus. cāpeſtrati

¶ Calopodia vulgo pedum e ligno calceamina & ligneas fere crepidulas nuncupant: habentur & crotopezia lignea pedis a ſonitu indumenta: quæ ni fallor Anſelmus noſter in poematio quodam ſuo crypodas appellauit: eſt autē græcis καλοι ποδος ὁδος: Aſt Feſto. calones calcei ſunt e ligno facti. crotopezia ctypodes calones

¶ Capitium caput tegit ex Nonio. At Marcus Varro. capitium inquit ab eo quod capit pectus ideſt ut antiqui dicebāt inductui com prahendit: ad quod facere uidentur Varronis quæ ponuntur exempla ab eo ipſo Nonio: Feſtus uero capidulum ait genus ueſtimenti quo caput tegebatur. capidulū

¶ Cheridotæ ueſtes manichatæ ultra brachia ad manus uſq pductæ χειρ manus græce. Vnde chironomia lex geſtus & motus manuum/Ecechiria ceſſatio pugnæ pactitia ueluti a manibus tempe ratio quædam/noſtris induciæ ut belli & offenſarum feriæ ex pacto utrinq firmato/ne ſeſe hoſtes inuicem laceſſant: chirothecæ nobis manicæ regmenta manuum. Plinius. xix. de ſparto Ocreatis inquit cruribus maniciſq tectis manibus: chirotechnia ars manualis: chironactri manuales operarii dicentur. Et idiochira ſcriptura priuata quæ fit ſecreto amicis interuenientibus & propria manu ſubſcribentibus: cuius meminit Leo imperator. C. quæ po. in pig. hab. etiam chironomia ecechiaria Induciæ chirothecæ Manicæ chirotechnia chirōactri Idiochira

chirogra- ſi perperam iuriſperitis dicitur Hydocua:Sunt & chirographa uul-
pha gatiſſima:Et Idiographa ꝓpria manu ſcripta.Au.Gelius Idiogra-
Idiogra- phum librum Vergilii ſe ſe inſpixiſſe in quo ut ſcriptum eſt/Libra
phus dies ſomniq; pares ubi fecerit horas.
cucurbi- ¶Cucurbitæ & cucurbitulæ quæ medicinales dici meruerunt om
tulæ nib⁹ notæ.Plinius.xxxii.diuerſus hirudinū quas ſanguiſugas uocāt
ad extrahēdū Sāguinē uſus eſt/qppe eadē ratio eaꝝ q̄ cucurbitaꝝ
medicinaliū ad corpora leuanda ſanguine/ſpiramēta laxanda iudi
cātur:Cor.Celſus.iiii.Admonēdæ ceruicibus cucurbitulæ ſic vt cu
tis incidatur:Item Cucurbitulas ſine ferro præcordiis admouere.
Ibis ¶Clyſteria ad eluādā aluū & purgādā inuēta fuere vñ nomē mō-
ſtrāte vt uolūt ibide aue in ægypto/utcūq; plurimū cōferūt in febri
bus ſi aluus eſt ſubſtrictior/&ītestinoꝝ doloribus de qbus Pli.Cel-
ſus/Auicenas Galenus cretus medicoꝝ Hoc unū admonere lubet
Vomitus In febribus curationē recipere q̄ poſſunt/nā mori oportet cū moriē
dum eſt:optima:Alexipharmaca/& vice medici ægris adhibenda/
Euchylo- fore Dietam/Vomitum a canibus vt aiunt moſtratum/Clyſteria
tropha Phlebotomia/frictio/poſt hæc vnctio geſtatio/modica ambulatio/
& in cibis Euchylotropha quæ boni ſucci bene nutriant.
Emplaſtra ¶Cataplaſmata de quibus nō ſemel plinius a noſtris fere Empla-
Vnguēta ſtra/eadē & Malagmata ſunt qui accipiāt:Emplaſtra tñ uulneribus
Malagma adhibētur/vnguēta neotericis medicis & uulgo dicta:Malagmata
ta integræ cuti iniiciūtur Pli.de Zopiſſa.xxviii.Additur aūt in malag/
Paſtilli mata ad diſcitiēdas collectiōes:nā malagmata maxime fiūt ex odo
Trochiſi ribus eoꝝ ēt ſurculis Emplaſtra & paſtilli magis ex quibuſdā metal
licis:plura Cornelius celſus libro quīto.a pane paſtilli Feſto dicunt
Encaphar Trochiſos græce appellāt:Sunt aūt eidem celſo īter emplaſtra Te
macum trapharmacū/Eneapharmacū/Epiſpaſticū ad extrahēdū/& quod
Epiſpaſti- effractis capitibus preſertim cōuenit cephalicū:aliaq; Letria uero &
cum pinguia emplaſtra medicamentaq; Liparas fere græci uocant.
cephalicū ¶Catapocia a deuorando noſtris Pilulæ Plinius.xxviii.Ex calua-
Liparæ ria ſuſpēdio interempti Catapocia fecit cōtra canis rabidi morſus
Pilulæ Antheus:Idem.xxvi.de Tithymallo/Semen in uſu cum melle de-
coctū ad catapocia ſoluendæ alui gratia:Et.xxiiii.de camepyte fiūt
ex ea inquit & hydropicis pilulæ cum ficu aluum trahentes:Corne
catharſis lius celſus Bina catapocia mane bina noctu dormituro dantur.
Purgatio- ¶Gatharticha q̄ purgāt/aluū ſoluētia fuſſaq; reddētia καθαρσις
nes reie- purgatio:καθαριζω purgo:Aſclepiades in eo libro qui eſt de tuē
ctæ da ſanitate purgationes reiecit/& ſunt hæ quidē pernitioſæ/ſi nimis
vt inquit Celſus ualentibus medicamentis fiunt:Et vt interdū ne-

ceſſariæ ſunt/ſic ubi frequentes / periculum afferunt: Vnde medici
ipſi quas laudant/& aliorum corporibus ingerũt/ſuis tamen nunq̃
uel raro exhibent: Et mihi quidem ſapere uidentur: etiam ſi maxi-
mo in diſcrimine/Satius eſt anceps auxilium experiri q̃ nullum.
¶ Cauteria cautereſq; ferramẽta ignita dicunt/& quicquid vi cau- cauteres
ſtica/carnes putreſcẽtes ulcera male habentia & alia curat: hinc Di cauſtica
uus Hieronymus putridæ carnes ferro curanẽ & cauterio: Cauſtica
uero medicamẽta ſunt urentem uim ſortita vt fimus collumbinus
auripigmentum/calx/ſquamma æris/chalcitis / fex uini combuſta/
ærugo innumera: Sed & cauteria pictoribus dantur in uſu picturæ
illius quam Encauſticen uocant coloribus inuſtis & reſolutis igne encauſticę
cæris Martianus Iureconſultus .xxxiii. ff. titulo de fund. Inſtru. Pi-
ctoris inſtrumento legato cæræ colores ſimiliaq; horum legato ce-
dunt: Item peniculi & cauteria & cõchæ: Pli. xxx. omnium cochlea-
rum cinis ſpiſſat/calfacit/ſmecticaui/& ideo cauſticis miſcetur: Idẽ
xxvii. de Dryopteride herba uis ei cauſtica ideo & pſillotheũ eſt ra-
dix tuſa: Et Martialis ſaponem ſpumam cauſticam appellat.
¶ Ceratũ a cæra quando cæratis ea miſcetur: quibus utuntur me-
dici in primis uulnerarii chirurgiciue: Plinius. xxxiiii. Adiicitur cum
ſunt repurganda uulnera aut replẽda cæratum: Celſus libro. v. Cæ
rati inquit elori quod Peplymnenon uocant. Peplymne
¶ Collyria oculorum medicamenta Plinius . xxv . de chelidonia non
herba: ſingulari remedio contra caligines oculorum utuntur & per
ſe ſucco in collyriis quæ chelidonia appellãtur ab ea: Cornelius cel chelido-
ſus libro. vi. cythion collyirum quidam a colore cinereo Tephriõ nium
appellant τέπρα cinis: Vnde & Tephria marmoris genus ipſi Pli cythion
nio eiuſdem coloris: Sed & aluo quoq; immittuntur Collyria: Co- Tephiron
lumella . vii. de cura & medicina equorum cunilla bubula & herba Tephira
pedicularis cum ſale trita & decocta melli miſcentur: atq; ita facta
collyria ſubiiciuntur quæ uentrem mouent/bilemq; omnem dedu-
cunt: Auribus quoq; hominum Celſo libro iam dicto Inde collyri-
um factum in aurem demittitur: Et fiſtulis idonea ſua oſtendit col-
lyria vti linamenta tentaſq; uulneribus: ipſius hæc uerba ſunt ex li
bro quinto. Collyrium fieri debet altera parte tenuius/altera paulo
plenius: idq; ea parte qua tenuius altera antecedente demitti opor
tet in fiſtulam: donec ſanguis purus ſe oſtendit: quæ in omnibus fi
ſtularum collyriis perpetua ſunt.
¶ Ceroma a græcis eſt: de quo iam diximus: Patos etiam uocatur: Patos
licet patos propriæ cœnum habeatur ceromati immixtum hinc ce
rom aticus.

¶Cephalalgia ſpecies quodāmodo erit cephaleæ/vtpote quæ prouenire poteſt ex ebrietate/ab inſolatione ex vulnere cauſiſq; aliis: cephaleam vero morbi reducē eſſe & perennare a medicis eſt receptū Sed & cornelio celſo libro quarto inter acutos morbos vt peſtilens malum numeratur cephalea cum horrore calido neruorū reſolutione/oculorum caligine/mentis alienatione/vomitu/vocis ſuppreſſione/ſanguinis e naribus profluuio/ſicut corpus frigeſcat/anima deficiat: præter hæc dolor intolerabilis maxime circa tempora vel occipicium. Plinius.xx.de ruta lenit autem capitis dolores pota cum vino aut cum aceto & roſaceo illita: ſi vero ſint cephalea cum farina ordacea vel aceto.

cephalea

caluus

¶Caluitiū non morbus eſt/ſed in capite deformitas iam fluxis capillis/qbus caput decorat̄ honeſtaturq;: Domitianus cæſar id ægre ferebat calui tamē cognomē adeptus/vnde ſit illud ſatyrographi. Et caluo ſeruiret roma Neroni: Item Auſonii caluum dixit ſua Roma Neronē/Suetonius caluitio inquit ita offendebatur vt incōtumeliam ſuam traheret ſi cui alii ioco vel iurgio obiectaret̄: capillis poſt morbos: vt ſæpe accidit fluentibus laudanū cum oleo mixtum opitulatur: vt ſcribit Celſus: nam quominus caput quibuſdam ætate nudetur ſuccurri nullo modo poteſt: Fit & caluitium generis vitio vt hereditario: a ſiccitate ortum habet: hinc criſpo capillo præ cæteris citius calueſcunt quia ſiccius illis caput eſt. Seruius autem caneſcunt ſiccitate abſumente excrementa pituitæ/a qua cani procedunt/vnde albi ſunt ab eius colore: aliquando tamen aureoli fere/& præſertim cum vitelina bilis pituitæ fuerit immixta: ab Homero Policrotaphi homines appellati a canitie temporum in quib⁹ vt plurimum incipit ex innata humiditate/nam occiput ſiccius eſt: ſiccipur humidius: capilli ne caneſcant vermium terrenorum cinis oleo admixto preſtat.

cani

Policrotaphi

¶Coriza diſtillationum genus eſt cum pituita nares tātum obſidet & grauat vocemq; obtundit. Grauedo latinis dicta: Vnde Apuleio nares grauedine oppletæ: Hippocrates grauedinem & omnes diſtillationes coryzas appellat: inde grauedinoſi & coryzoſi: Sed & grauedo torporem & illam quæ ſentitur interdum capitis grauitatem ſignificat: Pituita vero fluctio/diſtillatio/catarrhus eſt palatum fauceſq; obſidens: vt Granchus cum guttur & arteria corripitur: quam ob cauſam Artericum quandoq; id vitium uocant: utcumq; Branchum coryzan catarrhum inter diſtillationes poſuerunt medici & græce cataſtagmi nominantur in cōmune: Cornelius celſus iiii. Hæc omnia coryzas Hippocrates nominat/nunc video inquit

Grauedo

Grauedinoſi

coryzoſi

Pituita

catarrhus

Brancus

Artericū

cataſtagmi

apud græcos hoc nomen in grauedine ſeruari diſtillationes cata-
ſtagmos appellari: colocyntha uero Agaricum & ueratrum album
pituitam trahunt/ vt refert Aphrodiſæus at Scamonea flauam bilē:
eſt & eidem celſo libro tertio grauedo articulorum.
¶ Cardian cor dicunt græci/ unde cardiacus morbus & cardiaci eo
laborantes/ fuit & græcis antiquis cardia quoqꝫ oſtium & os uētris: cardiacus
inde cardiogmos: uerbum cardiottin quod eſt vehemēter eſurire: cardiog-
ita enim Dorienſes ut ſcribit Pollux intempeſtiuam famem dixerūt mos
quam Xenophon & communis lingua Bulimon de qua diximus: cardiottin
Sed & cardiogmon pro æſtu cordis alii acceperunt/ & cardian alii
ſuo iure dolorem cordis dixere/ eſt autem cardiacus morbus phre-
niti contrarius quamuis ſæpe ad eum phrenitici tranſeunt/ Si qui-
dem mens in illis labat in hoc conſtat/ id autem nihil aliud eſt quā
nimia ut celſus ait libro tertio imbecillitas corporis quod ſtomacho
languente īmodico ſudore digeritur.
¶ Choleræ morbi genus precipitis in quo ſimul fieri ſolent vomi-
tus & deiectio: celſus quarto cholera cōmune ſtomachi atqꝫ inteſti-
niorum uitium uideri poteſt: nam ſimul & deiectio & vomitus eſt:
inteſtina torquentur/ bilis infra ſupraqꝫ erumpit: Vnde cholerici cholerici
Galeno & aliis: Pro bile quoqꝫ ut uulgus & medici recentiores lo-
quuntur accipi ſolet. Lampridius in Alexandro Cæſare: Vt iudices
qui furtorum fama laboraſſent etiam ſi damnati non eſſent caſu ali
quo cum uideret cōmotione animi ſtomachi choleram euomeret
toto uultu inardeſcente ita ut nihil poſſet loqui: Plautus in Amph.
fames & mora bile naſum concinunt.
¶ Cœliaci a cœlia uentriculo ſtomachi appellantur: ꝙ ægritudo cœlia
hæc quæ longa eſſe conſueuit/ dolorqꝫ in ipſius uentriculi porta cō
ſiſtat: ut ſentit Cornelius Celſus libro quarto: quæ Pyluros græce Pyluros
dicitur in inferiores partes ea quæ excreturi ſumus emittens: uen-
ter indureſcit aluus nihil reddit: ac ne ſpiritum quidem tranſmit-
tit: extremæ partes rigeſcunt: difficulter ſpiritus redditur: inde me-
dicamina quædam huic morbo aduerſantia Cœliacæ uocantur: Pli
nius noſter uigeſimo multoqꝫ magis quas uocāt lexipyretas quaſqꝫ
Pepticas & Cœliacas: Et cœliolyſia. M. Ciceroni ad Atticum eius cœliace
partis ſolutio aluo reddente. cœliolyſia
¶ Colum morbi genus in inteſtino præſertim laxiore plenioreqꝫ Se
renus cum colum inuiſum morbi genus intima carpit mande gale-
ritam uolucrem quam nomine dicunt Plinius trigeſimo coli uitium
efficaciſſime ſanatur aue galerita aſſa in cibo ſumpta/ & uigeſimo ſe Galerita
xto id ipſum mirabile alios deſinere ī nobis morbos/ alios durare/ ſi-

cuti colum/Tiberii cæſaris Principatu irrepſit id malum / nec quiſq̃ prior ĩperatore ipſo ſenſit/ magna ciuitas ambage cũ edicto eius ex cuſantis valitudinẽ legeret malũ incognitũ: Colon laxum inſtitutũ

colici Colici eius dolor qui vexantur:Colazeſte græci torqueri cruciariq̃: cordios nã eius partis dolores torquẽt cruciabiliter:Is morbus & cordios & cordapſos cordapſos dici ſolet/in quo vehemens inflatio & acuti dolores/dextra magis pte vt inqt Celſus libro q̃rto.Inteſtinũ qd verti vr̃ prope ſpiritũ elidit:in pleriſq̃ poſt frigora & cruditates orit̃:deĩde qeſcit/ & p ætatẽ ſæpe repetẽs ſic cruciat vt vitæ ſpatio nihil demat medica colicon mentũ eius morbi gr̃a comparatum eſt quod Colicon noĩatur id ſe reperiſſe caſſius gloriabatur/Et libro primo Si laxius inteſtinũ inqt dolere conſueuit/quod Colum nominant / cum id nihil niſi genus inflationis ſit/id agendum vt concoquat.

¶Condylomata tubercula ex inflãmatiõe præſertim circũ ſedem procidentia ani & uuluæ coronãq̃ eius cõſiſtant/vt ſcribit Pollux procidit anus quoq̃ vti & os vuluæ vt inquit Cor.celſus libro quinto/interdũ purũ interdum humore mucoſo circũdatum/Vnde ani procidentia vuluæq̃ Plini⁹ vigeſimo primo in mentione medicinæ violarum oculorum priuatim epiphoris/& ſede procidente vuluaq̃.

¶Chironium vlceris genus in pedibus cruribuſq̃ ſine periculo/nõ ſerpẽs renouatur tamẽ/vt refert cornelius celſus libro quarto & nõ facile ſaneſcit:magnũ id aliogn duas horas hñs calloſas & tumẽtes. ſaniem non multam tenuemq̃ emittens modico dolore.

¶Cneſmus appellatur pruritus ille/abſq̃ vlceribus vt ſicca fere ſcabies/qui ſenio adfectos pleriq̃ inquietat quãdo nõ facile tollitur.

¶Gauſon a vehementi calore & aduſtione genus ardẽs ardẽs febris dictũ medicis καῦσισ vſtionẽ ſignificat:Vnde cauſiam tegmẽtum ad ſolis ardores arcendos dicimus:de qua Valerius Maximus/ Plutarchus & diſtico Martialis/febrẽ inqt celſus libro ſecũdo ardẽtem quã cauſoden vocant ſubit⁹ hortor exſoluit:vtcũq̃/hui⁹febris initia aliorũq̃ fere oĩum morborũ famẽ ſitinq̃ deſiderant.

(margin: cauſis; cauſia)

¶Cachexia malũ corporis habitũ inducit quo alimenta vitiantur cachectici corrumpunturq̃:Phthiſis omnino ſpecies:vnde cachetæ & cachectici:Plinius.xxxii.cachecticis inquit quorum corpus macie conficitur : celſus libro.iii.cachexiam appellant vbi malus corporis habitus:eſt ideoq̃ omnia alimẽta corrumpũtur : Sed habitus ille quoq̃ corporis quem non ſine macie videmus Hydropem antecedere cachexia vocãtur: Paulo : & omnino malus habitus corporis hoc nomine a græcis ſignificatur.

Fauus ¶Cerion fauus noſtris/morbi ſpecies in ſcapulis & pectore frequẽ

tior/non vnis fiſtulis pus mellis ſpiſſitudine euomentibus/carne ipſa in altitudinem corrupta & ſubpallida vt refert pollux: Melliceria (ni fallor) Celſo libro.v.appellata: Eſt etiam inquit vlceris genus quod a faui ſimilitudine meliceria græcis nominatur/idꝗ duas ſpecies habet alterum ſubalbidum furunculo ſimile/Sed maius & cum dolore maiore/quod vbi matureſcit habet foramina per quæ fertur humor glutinoſus & purulentus / ad iuſtam maturitatem non peruenit ſi diuiſum eſt multo plus intus corrupti q̄ in furunculo apparet: vltriuſꝗ deſcendit/raro fit niſi in ſcapulis: Vt ſit Cerion alterum genus meliceriæ: Plinius de peponibus radix ſanat vlcera concreta in modum faui quem Cerion vocant: Idem Vlceribus quæ Ceria vocantur id eſt faui. Meliceria

¶ Carcinoma vlcus cum inflammatione & duritia liuidi coloris/& ſubrubidi manans ſanguine vt ſcribit Pollux/raroꝗ coherent & recuruātur in eo venulæ atꝗ pilli: cornelius Celſus libro quinto. Tria facit eius genera: cacoeethes cum vlcus quidē preſſum eſt/ſed quæ circa ſunt intēduntur & intumeſcunt: aliud ex illo quod carcinoma proprie vocat ſine vlcere/deinde vlcus ex eo Thimiū nūcupat: tolli nihil niſi cacoethes pōt cætera curationib⁹ irritanſ: Pli.xxxi. Sal carcinomatis īponiſ cū vua Taminia.xxxviii. fœminū vituli cinis ſordida vlcera/& q̄ cacoethe vocāt e lacte mulieris ſanat: &.xxiiii. Glās intrita duritias quas cacoethe vocāt cum ſalſa axungia ſanat. cacoethes Thimium

¶ Carbūculus qui & carbo horrēdus vt ille īqt abſceſſus ē ſæpe loc carbo talis de quo diximus: eſt & arenæ foſſitiæ genus Vitruuio / & terræ Plinio quod affligit agricolā: Carbo aūt ad officinas ferrariorū grariorum & aurificum alioſꝗ ad vſus fit optimus ex glandiferarū materia nouella: aceruatim diſſecti in paruos etiam ſtipites rami additis paleis luto caminantur: accenſaꝗ ſtrue eunt in carbones.

¶ Cancer e morbis eſt carnes exedentibus ad oſſa vſꝗ: quem Ouidius malum dixit īmedicabile: a cancro piſce qui & carcinus/vt volunt nomen mutuatur: Cornelius Celſus libro ſexto/Si non ea vlcera oris cācer inuaſit: in omni autem cancro exciſo vulnus inquit eſt adurendum. carcinus

¶ Cynicoſpaſmos morbus in facie cum febre accuta fere naſcitur: os ipſum non ſine motu peruertitur/ideoꝗ nihil aliud eſt q̄ oris diſtentio vt refert Cornelius Celſus in quarto accedit & crebra coloris in facie ac toto corpore mutatio.

¶ Coloſtrum prima a partu ſpongioſa lactis denſitas Plinio: Nonio lac nouum ex Lucilio/Palladius Coloaſtram inquit paſtores vocant lac in quo ſpiſſior eſt natura: Epigrāmatarius poeta/Subripuit coloaſtra

paſtor quæ nondum ſtantibus agnis/de primo matrum lacte coloſtra damus: Plautus in poenulo mea coloſtra meus molliculus caſeus: Hinc Coloſtratio genus mali eidem plinio.xi.& coloſtrati infantes libro.xxviii. Vtiliſſimum cuiq maternum cõcipere: nutricis exitioſum eſt: hi ſunt enim infantes qui coloſtrati appellant / denſato lacte in caſei ſpeciem.

coloſtratio

coloſtrati

Circinus fabrile inſtrumentum cuius altero haſtili circũacto Sperica circulariſue & hemiſperica figura deſignatur: vñ circinare Ouidio/& circinatio Vitruuio: Plinius ſecundo omnia autẽ hæc conſtãt ratione circini ſemper indubitata: Circinũ & ſerram Perdix Dedali nepos monſtraſſe primus dicitur: Circites vero circuli ex ære facti/ qualibus lapideos ad cognã cacobos cingunt fabri ærrarii.

circites

Corbes viminea fere ruſticis inſtrumẽta capacia de quibus Marchus Varro & alii rerum ruſticarum ſcriptores: Plinius decimo ſexto Cortex e fago zilia / abiete / picea in magno vſu agreſtium uaſa corbeſq ac patentiora quædam meſibus conuehendis vindemiiſq faciunt: Inde corbitæ Feſto naues onerariæ q in malo earum ſũmo pro ſigno corbes ſolerent ſuſpendi Plautus in poenulo Celocem mihi ne corbitã date: Celox a celeritudine quæ Actuaria / oneraria autem tarda eſt: hanc Hippus tyrius illum Rhodii inuenerunt.

corbitę

celox

Cylindrus vt liquido oſtendit Gellius lapis teres a volubilitate dictus gemmæ Cylindri Plinio ſelino Iuuenali & aliis in longitudinem productæ: Iam cylindractæ Piſi thecæ eidem plinio: Sunt & Cylindri geometrici de quibus Cicero in Tuſcul.quæſt. Vitruuius nono Itaq Architas Cylindrorum deſcriptionibus Erateſthenes organica Meſolabii ratione idem explicauerunt/Vergilius & alii rei ruſticæ auctores Cylindrum in areæ Vitruuius in paleſtrarum ambulationis exæquatione nominarunt.

clyndraceus

Chytrapodes κυτρα καὶ χυτρόν olla πόδες pedes dicuntur.

Coticula a cote hipoconiſticos lapis eſt hoc nomine qui olim in ſolo flumine Tmolo lydiæ inueniebatur vnde & Lydius dictus/nũc vero paſſim/quæ Heraclium alii vocant: experimentum eo auri argentiq faciunt ſcrupulari vt inquit Plinius differentia non fallente ratione mirabili.

Lidiꝰ lapis

Heraclius

Cinnabaris miniũ dicitur inter venena cum ex ea fiat argentum viuum & viciſſim ex hoc cĩnabaris factitia illa quã vulgo cinnabriũ dicunt. Pli.xxxiii. Milton vocant græce Minium quidã cinnabarim vnde natus error Indico cinnabaris nomine: ſic enim illi appellant Saniem draconis eliſi elephantorum morientium pondere permixto vtriuſq animalis ſanguine: ſed vide an cinnabaris huius nomi

Milton

Minium

ne ſignificari poſſit id quod nunc draconis ſanguinem pharmaco-
polarum dicunt officinæ/etiam ſi vulgaris eſt & adulteratus: Miniũ
autem agris epheſiorum cluianis primo memoratur eſſe inuentum
Foditur gleba inquit Vitruuius ſeptimo quæ Antrax dicitur ante q̃ Antrax
tractationibus ad minium perueniat.
Cremaſteras græci uocãt ſingulos neruos qbus dependẽt teſti- cremaſte-
culi ab inguinibus ut ſcribit Cor. Cel. in. vii. Cremaſteria pendẽtia ria
in ædificiis: cõmunis autem utriq; teſti ſinus eſt qui a nobis conſpi-
citur Oſcheon græci ſcrotum noſtri appellauere. Oſcheon
Cyminus herba notiſſima etiam columbis uel ſemine quod ap- Scroton
petunt: & in condimentis apud ueteres precipuo in uſu habebatur cymino-
unde κυμινοπρίστης cuminiſector in auaros nomen tranſiuit qui mi priſtes.
nimarum etiam rerum rationem habent ſimile quod apud Martia- ſycameri-
lem a ficubus ſycamerezin dicitur cum auaritiæ extremæ hominem zin
ſignaret. Et ego in noſtrates tris auariſſimos ſcripſi θριδακημερίζειν Thridace
cum latucam bigatino emptam diuiderunt lautæ cœnaturi: non merizin
tamen cœnam Luculleam in apolline.
Chelonia Vitruuio in machinis tractoriis ſunt puluini ueluti q̃-
dam Anſæ tignis adfixę quibus ſuculæ uti axes fune adligato & cu- ſuculę
neis inſertis aduerſandum ĩmittunť: quẽadmodũ inqt Sucula che-
loniis retineť ita axis includať habens in medio tympanũ amplum
quod nõnulli rotam gręci autem amphireuſin alii Peritrochon ap- Amphi-
pellant: Sunt & machinis ad aquam e puteo hauriẽdam apud nos reuſis
ſua chelonia in his axis cum tympano cuneolos ligneos & alterum Peritro-
caput funis tractorii adligatum habente includitur: nam alteri for- chos
fex e ferro adnectitur ad urnam cõtinẽdam & ad ſolium ẽt cum tali
machina utunť putearii foſſores: & per æſtatem repurgatores.
Cedrium oleũ qđ e cedro arbore naſciť: ueluti e cupreſſu & pinu
reſina: quo reliq̃ res autore Vitru. cũ ſunt punctę uti ẽt libri a tineis Reſina
& carie nõ uitiant. Sed & cedrus magna qua cedralaten uocãt dat
picẽ quę cedria uocať dẽtiũ dolorib⁹ utiliſſimã refert Pli. xxiiii. Eius cedrelateſ
fructus cedrides appellari tuſſi cõferunt urinam ciunť: nam e malis cedria
cedri factitium cedreleon dixerunt: Dion vero & græcorũ aliquot cedrides
ſcriptores/cedrum pro citro, & cedrią mala pro citreis appellauere cedreleon
quæ citromella tribus generibus diſtinguuntur. cedrus p
Chorobates regula eſt longa ad aquarum librationes idonea ap citro
tiſſimaq; Vitruuius. viii. Libratur aqua dioptris / aut libris aquariis/ citromella
aut chorobate ſed certius p chorobaten efficitur: q dioptræ librę q; Librę aq̃
fallunt: Dioptra ipſa inſtrumenti genus eſt geometrici ab explorã- rie
do preſpiciendoq;/quo & aqua librari ſolent / & altitudo turrium Dioptra

e longinquo deprehendit: ἀπὸ τοῦ διοπτεύειν: Pli.ii. niſi terra in medio eſſet æqualis dies noctesq; habere nõ poſſe deprehenderũt: & Dioptræ quæ vel maxime id confirmant/cum æquinoctiali tempore ex eadem linea ortus occaſusq; cernatur.

ℭ Coronæ ad ornamẽtũ capitis & ad honorem bellatorũ habent: in ædificiis quoq; ad decorẽ & cametis ꝑpolitis/& laquearib⁹ diſpoſitis ſubiiciũtur/quis & parietes præcinguntur/æſtiuis maxime locis/aut exedris & vbi minime fumus/nec fuligo poteſt nocere: ſiue puræ/ſiue cælatæ magis placuerint: vnde camerarũ Vitruuio opus

coronariũ opus — coronariũ/& Plinius trigeſimo ſexto Gypſi inqt vſus in albariis/ſigillis/coronis ædificiorũ gratiſſimus: Sub coronis cimatiũ/denticulus mox Zophorus/in cuius ſpacio ſigilla ſæpius deformant vñ no-

Zophoruſ — men: In cœlo etiãnũ coronæ viſuntur: Plinius/Cernunt & ſtellæ circa ſolis orbẽ ceu ſpecie coronæ & verſicoloris circuli: qualiter Auguſto Cæſare in prima iuuẽta urbẽ intrante/poſt obitũ patris ad nomen ingens capeſſendũ: exiſtũt eædẽ coronæ circa lunã & circa nobilia aſtra/cœlo quoq; inherentia ſi in exortu circa ſolẽ & duplex ꝑſertim ita vt rubeſcãt nubes maximã tẽpeſtatẽ: Si circa lunam quar-

Quarta luna — tam/quã ægyptus & alii obſeruãt rutulus circulus/imbres & vẽtos ſi errantiũ ſtellarũ aliquã corona cinxerit ĩbres portẽdit: & Seneca primo nat.queſt. Hũc inquit græci Halo quẽ vocãt nos coronã dicere

Halo — aptiſſime poſſumus alii Aream interpretantur: Viſitur circa ſolem & lunã albo colore tẽpeſtates arguẽs ĩter Phaſmata aetis viſa: qua-

Phaſmata — lia ſunt iuris/Chaſmata qui hiatus/uirgeq;/& alia: nam cauma exha-

chaſma — latio in aere eſt quæ in confinio orizontis rubere ex incendio uide-

cauma — tur/noſtri Flammationem uocitant.

Flãmatio — ℭ Chalcites lapis ab ære noĩatus Plinius.xxxiiii. Fit & ex alio lapide chalciten uocant in cypro ubi prima æris inuentio: mox utilitas precipua reperto in aliis locis præſtantiore maxime Aurichalco qđ ob precipuã bonitatẽ/admirationẽ diu obtinuit: eſt autẽ æs aueri co-

Aurichalcum — loris a montibus appellatum: niſi ſit ab inuentore: Cadmia inquit Feſtus terra quæ in æs coniicitur ut fiat Orichalcum.

Orichalcũ — ℭ Cadmia in ærariis fornacibus naſcitur optima: ipſe quoq; Lapis eroſus ex quo fit æs inquit Plinius.xxxiiii. Cadmia uocat fuſuris neceſſarius: tenuiſſima eſt in fornacum ore qua flãmę eluctantur Ca-

capnitis — pnitis a fumo appellata: exuſta & nimia leuitate ſimilis fauillę. Inte-

Botryitis — rior optima cameris dependẽs: & ab eo argumẽto Botryitis cognominata oculorum medicamentis utiliſſima.

ℭ Capſarius in balneis iam dictus eſt: dicitur & qui portat libros ſcolaſticis Vlpiano de manumiſſis uind.lib.xl.ff. Vnde eſt an guſtę

uernula capſæ:Capſæ īquit Feſtus a græco:has illi καχάσ dicunt. Capſæ
Cortina uas in quo uellera maxime tingi ſolent: Vñ Columellæ Cortinale:cortina a Vergilio tripodi appollinis datur;neq̨ re phe- bi cortina fefellit de qua Seruius multa; Plinius ex ære factitauere & cortinas tripodum nomine delphicas/ quoniam donis maxime apollinis delphici dicabantur:Placuere & Lychni penſiles in delu- bris arborum modo mala ferētium lucētes quales adhuc in noſtris templis conſpicimus/ ex ære ferro interdum/& interdum aurichal co ad fabretornatis. cortinale Delphicę
Copula uinculum e loris Plautus in Epidico/queritant me ī ma- nibus geſtant copulas:Ouid.Copula detrahitur cani.
Claſſici non oēs qui in claſſibus ſunt dicti/Sed primæ tantū claſ ſis:infa claſſem cæteri appellabantur:Gelius auctor: Vnde claſſici diſcipuli & claſſici ſcriptores primi ordinis & nominis. Infra claſſē
Corolarium additamētum factum ꝑmiſſis pactionibus & aliis q̄ debebamus aut uolebamus Senecæ Pliniis ambob⁹ īnumeris: Vn de Apuleio quoq̨ puerile Fotidis ſuæ corollariū dictū vt uolūt a co rollis ī ſcena actorib⁹ cū placuiſſent ultra ꝓpoſita p̄mia dari ſolitis. corollariū puerile
Colycia coryciaue vt alii colytia uel corythia muricū gn̄is ſūt tur binata æq̄.Sed minora multo inqt Pli.xxxii.& efficaciora oriſq̨ ha- litū cuſtodiētia.Collicias uero ſiue colliquias ſulcos maiores dicūt in agris maxime ad aquā in foſſas educēdā:qb⁹nō diſſimiles nec ad aliū fere uſum Elices habent.At colligas idem Pli.xxxi.uocari tra- dit quaſdam ſpelūcas in quibus aphronitrum inueniatur. corycia colliquię Elices colligę
Circūlitiones oris ſunt quas Dioſcorides ut credebat Hermo- laus perichriſta callıblephara appellat a circūlinēdo quod eſt expo lire:nā & in fabricis & in pictura ſunt circūlitiones quæ fiunt penicil lis:habentur & Epichriſta Galeno in eundem fere vſum. Pericriſta calliblepharа Epicriſta
Ceroſtrota a cornibus pauimenta:ut Lithoſtrota a lapidibus Pli nius.xi.multaſq̨ alias ad delitias cōferunt nunc tincta/nunc ſubli- ta:nūc quæ ceroſtrota picturæ genere dicuntur.Vnde Vitruuio ce roſtrota ornamēta.Ipſaq̨ forium inquit ornamēta nō fiunt ceroſtro ta neq̨ bifora ſed ualuata & apturas habent inexteriores partes.Et cum dentes in elephanto e quibus ebur cornua dixerint ueteres:ex ebore quoq̨ dici poterunt ceroſtrota. Lithoſtrota Ebur
Ceraphium a cornibus poculi genus:κέρας cornu.Vnde ceru- chos quæ noſtri cornua/græci extrema uocant antennarum. ceruchi canifera
Conus cupreſſi nuces dicimus ut columella.Inde Ouid.conife- ra cypariſſi/pinus quoq̨:hinc Catullus/coniferā ſudanti cortice pi nū:& Alexāder myndius pityinos conos uocauit:Pinus ipſa græce Pityini co ni Pitys

pitys Pitys appellata a noīe puellæ Pitys q̄ ſcitula amatores habuit Bo-
ream & Pana/ſed a Borea impetu flatus ſaxis illiſa moritur/tellus vt
ferunt miſerata in arborem pinum vertit Fauno mox gratiſſimam
in vſu coronæ:& quam Boreas adhuc agitare non ceſſat:& inde Pi
pirhydes tyides nuclei pinei vocitati: Conos idem fere quod meta & pyra-
conoides mis Turbo inuerſus: vnde conoides ſpecie coni qualis cupreſſus
cylindroi- fœmina metæ aſpectu Plinio.xvi. vt a Cylindri forma Cylindroi-
des des/& a rhombi Rhomboides:geometrica item figura cum lateri-
Rhomboi bus & angulis oppoſitis & æqualibus ita tamen ne rectāgulam nec
des æquilateram dixeris.

perones ¶ Carbatinæ ruſticū notant calciamē ut nr̄is fere perones de quo
Pollux:Xenophon Socraticus Anabaſeos lib.iii.Cū defeciſſent ve
teres calcei carbatinas ī vſu fuiſſe ſcribit ex recētibus coriis bubulis
carpatinæ cōfectas.Sūt qn catullo crepidas carbatīas:alii carpatīas recipiāt.

¶ Cupæ uaſa uinaria maiora.M.Varroni & antiqs ex Nonio:Plini⁹
xvi.Piceæ ad fiſciles ſcandulas cupaſq; & pauca alia ſecamentā: &
xxiii.Feci uini tanta uis eſt/ut deſcendentes in cupas enecet: Dolia
licet defoſſa ſint & cupæ inquit Vlpianus.xxxiii.Pandectarum de
caupe funda.inſtru.& capitolinus ſcribit Maximinum Cæſ. ad aquilegiā
caupones ponte de cupis facto fluuium tranſiiſſe:a priſcis caupæ dictæ a ca-
uo/ab illis vero caupones/ſiue potius a copiis neotericis inter pocu
la numerantur cupæ aureæ argenteæq;.

¶ Catulitionem ruſtici vocant nouū tempus vernum quo zephy-
rus qui Fauonius flare incipit:geſtiēte natura ſemina accipere/eaq;
animā inferente oībus ſatis:a canibus dictū quæ catulere dicunt ca
nem appetens:partus uero geſtatio in arboribus germinatio appel
latur:flos erumpens partum facit cum ruptis cōſtat utriculis vt ſcri
bit Plinius:educatio autem in fructu eſt.

Vtriculi ¶ Cæſale priuata latrina dici pōt ἀποτουκάσαι quod ē egerere/ſi-
Aphodeu ne ut aliis placuit a ſeceſſu/Columella rei ruſticæ.ii.q̄dā quotidie ut
terion culina & cæſale quædā pluuiis dieb⁹ vt bubilia & ouilia debēt emū-
Aphodeu dari:græcis latrina Aphodeuterion dicit/Aphodeuma ſtercus.

ma ¶ Cranium & cranon ut Ariſtoteles capitis caluam caluari/amne
Cranon dixerūt græci:Lycophroni eſt κουχοσ qui aliis cauum etiam oculo-
corichos rum ſignificat:Inde Hemicranea & Heterocranea de quibus dictu-
caluities ri ſumus:a calua Caluitiū & caluities:Calua uero ipſa raro ſolida eſt
calua ſine ſuturis:illud aūt inter phyſicos conuenit/quo ſuturæ pauciores
Suturæ eo capitis ualitudinem cōmodiorem:ſed & caluarias loca ſepulturę
caluariæ publica noſtri appellant:quæ a multitudine uirorum græci Polin-
polyndria dria:quale.ccc.laconib⁹ ad thermopylas deſideratis xerxę toti græ

ce minitante poſitum eſt.

¶ Chilones a magnitudine labiorū vt labeones/& labroſi χειλος labium: Aſt Cilo cui frons eſt eminentior: & dextra ac ſiniſtra uelut reciſa uidetur ex Pompeio: ſed. M. Ciceroni in ſaluſtium cillo cruentem & effœminatum notat: quando cillere mouere priſci dixerūt Vnde Furcille quas alii a furcula mallunt. Labeones Labroſi Cilo Ciilo Furcillæ

¶ Chryſocolla humor per venam auri defluit craſſeſcente limo rigoribus hibernis uſq; in duritiem pumicis: cōmendatur quæ colorem habet ſegetes late uirentis: uſus eius in medicina & pictura utūtur & aurifices inquit Plinius auro ad glutinando/& inde omnes appellatam ſimiliter utentes dicunt: temperatur autem cypria erugine pueri impubis urina/addito nitro. Eruitur aurum & chryſocola iuxtaue præcioſior uideatur nomen ex auro cuſtodiens laudatur in ærariis/proxima in argentariis/& in plūbariis metallis/uilior auraria Fodi ex his locis quæ ſunt proxima ærariis metallis ſcribit Vitruuius in. vii. Et qui propter caritatē inquit chryſocolla uti nō poſſunt/herba quæ luteum appellatur ceruleum inficiunt/& utūtur uiridiſſimo colore/hæc autē infectiua appellatur: eſt & factitio de qua idem Plinius. Eiuſdem coloris & Armeniū communicato cum ceruleo: eſt & Apianum uiride quod chryſocollam lotum mentitur: & creta uiridis Smyrnea probatur Theodotionem uocant/ut in fundo Theodoti cuiuſdam primo inuentam. Luteum Infectiua Armeniū Apiannm Theodotion

¶ Cornus arbor nota ſanguineis baccis/fulua in uenabulis nitet/ut Sabueus/lignum potius q̄ materies dicenda inquit plinius. xvi. propter exilitatem non ad alia pene q̄ ad radios rotarū utile/aut ſi quid cuneandum ſit in ligno clauiſue figendum ceu ferreis: Nunc radii in tympano paruo ad circūactū molæ ſupioris in molettrina ex eo uno ligno maxime fiūt/Columna haſtilia ex ea arbore/Feſto Pōp. Columnus

¶ Corium ſciunt omnes a quo coriarii: & coriago morbus uel ī bobus cum pellis tergori adhærēs etiā apprehēſa manibus diuelli non poteſt: quæ fit maxime cum bos ſudās in opere refrixit/aut ſub onere pluuia eſt madefactus. Eſt & Corium Plinio. xviii. cutis quodammodo ipſius terræ modo craſſior/modo tenuior pro diuerſitate ſoli nam quid laudatius inquit Germaniæ dabulis: & tamen ſtatim ſub eſt arena tenuiſſimo ceſpitum corio. Et Vitruuio corium arenati dicitur: poſt truliſſationem inquit non minus tribus coriis arenati inductis marmoratū inducatur: ubi marmoratū ultimā arenationem appellare videt a marmoris ut opinor ſcobe aſſuliſq; admixtis. Coriarii Coriago Marmoratum

¶ Cerephilon Columellæ & cerepolon hortenſis herbæ genus ad minutal odore non iniocondo probatur: Plinius. xix. Equinoctio

Cerepolō autumni ſeruntur/coriandrum/anetum/a triplex maluæ/Lapathi/
Pederotiō Cerepolon quod Pederotion græci vocant: & acerrimum ſapore
igneiq͡ꝫ effectus/ac ſaluberrimum corpori.
Selinas ℭ Cambre braſſica græcis/criſpam ſelinada uocant ab apii folioꝝ
Lea ſimilitudine:Leam uero alteram latis foliis e caule exeūtibus/vnde
Caulodes Cauloden quidam appellauerūt Lea ipſa leuis dicitur:Cruſtæ uaſa
Cruſtæ in uaſis intus occupantes in quibus aquæ feruēt ſi auelli non poſſunt braſ-
ſica in illis decocta diſcendunt.
ℭ Cypirus gladiolus herba radice bulboſa & dulci/quæ decocta
Bulbus panē et gratiorē faciat:foliū habet ſimile nomini:bulbū autem alii
Cyperus oculū appellāt inqt Pli.xvii.in mētione harūdinū Cyperus uero uī
Cyperis cus eſt anguloſus radice oblōga quā cyperida uocāt:magni ī medi
cina uſus/Eſt & p ſe cyperis herba īdica gingibetis effigie quæ com
Cypros māducata croci vim reddat at cypros ī ægypto arbor noſtris Ligu-
Liguſtrum ſtrū & uulgo laguſtrū aliis caprifoliū q͡ꝫ capræ illius folia appetant:
Caprifoliū Semen hēt coriandri candidū odoratū quod in oleo coquit/p̄mi-
turq͡ꝫ poſtea quod cyperus vocat:vt idē Pli.refert.xii.at Theophra
ſto ī odorib⁹ hoc ipſum unguētū cypros et arboris ſuæ noīe dicit.
ℭ Cytinus punicæ arboris primus partus florere īcipiētis ī quo flo
Balauſtia ſculi ſūt erūpētes anteq̄ malū ipſum q balauſtia dicunt/Plin.xxiii
Ricini Sūt qui hoc nōie ſignificēt futura mori arboris poma/q̄ Ricini eidē
Plinio eo ipſo libro ap pellant aq̄dā(vt reor)aīalis ricini ſimilitudi
Pācreſtes ne/hi terrā ſi nō attigerit ſanguinē ſiſtūt adligati ſiue ex vulnere flu-
Stomatice uat/ſiue ore naribuſue & hæmorrhoidib⁹:Ex ipſis aūt moris fit pā-
Anteriace creſtos Stōachice āteriacē appellata mixſtis ōphacio myrrha croco
ℭ Cruni noſtris ſaliētes/fontes manu facti/& vt duct⁹ aquaꝝ Frō-
Salientes tinō/Vnde Eneacrunos fons athenis a nouē ſaliētibus de quo Pli.
Eneacrunos Thucydides & alii: Vlpianus.xxxiii.ff.Fiſtulæ autem & canales/&
crateres/& ſi qua ſunt alia ad aquas ſalientes neceſſaria/& libro.xiv.
Labra/ſalientes fiſtulæ quoq͡ꝫ quæ ſalientibus iunguntur q̄uis lon-
ge excurrant extra ædificium ſunt/item canales. Et labolenus eo-
dem libro titulo de Supellectile leg. Vaſa ænea īquit Saliētis aquæ
poſita/item ſi quid aliud magis deliciarum q̄ uſus cauſa paratum
eſſet non eſſe Supellectilis Labeo & Trebatius putant: Sed & cru-
num in uſu græcis poculum uocauere.

Decumana oua dicuntur vt decumani fluctus/Decuma
nus limes/decumanus acipēſer/quia ſunt magna & ab
Denarius numerus ſoluta/qſi denarius numerus præfectum & abſolutum
fere ſignificat Ouum īquit Feſtus decimū maius naſci
tur:& fluctus decimus fieri maximus dicitur:Albenſia

quoqꝫ ſcuta decumana dicta ꝙ eẽnt ãpliſſima:eadẽ rõne decuman⁹
limes ab ortu ſolis ad occaſũ:nã q extráſuerſo currit cardo appellaẽ: Cardo
Decumũ enĩ decimũ uocãt:Plautus in pſeudolo:In foro uix decu- Decumus
mus qſqs eſt qui ipſus ſe ſe nouerit.Decumator ĩde detractor deci- Decuma-
mæ:nã decumare eſt decimũ quẽqꝫ ſupplicio vltĩo afficere:qđ facti tor
tatũ ab Impatorib⁹eſt:verbũ freqũes hiſtoricis:Sicuti raꝝ uiceſima Decimaꝛ
re:& q̃nqꝫ centeſimare:Et decumatores olim nr̃a paupere eccleſia viceſimaꝛ
fuerãt ſacerdotes:vt locis ꝯternũ aliquibus nũc quoqꝫ decumatrici cẽteſimaꝛ
eccleſiæ ex agroꝝ & bonoꝝ fructibus eroganẽ decimæ: de quibus Eccl'ia de-
ſatis multa ĩ iure põtificio.Sed ne deguſtabãt quidẽ ueteres nouas cimatrix
fruges aut uina anteq̃ ſacerdotes primitias libaſcent. Primitiæ

¶Diũ antiq ex græco appellauere uti a deo ortũ:& diurnũ inqt Fe
ſtus ſub cœlo lumen.ἀπὸ τοῦ Διός id eſt a Ioue.Vñ adhuc ſub dio Sub dio
& ſub Ioue fieri dr̃ quod nõ fit ſub tecto:& interdiu cui cõtrariũ eſt: Sub ioue
noctu:Itẽ Dius Heroũ aliqs ab Ioue genus duces:ut generoſus:ac
Dium fulgur diurnũ quod putabãt Iouis:vt nocturnũ ſũmani:mi-
rum eſt quod refert Plinius in.ii.In catilinianis prodigiis Pompeia-
no ex municipio.M.Herennũ decurionẽ Sereno die fulguriũ ictũ.

¶Delibutus perfuſus madens Apuleius Tot ciuium inquit ſangui
ne delibutum:& libro idem decimo:magno deniqꝫ delibutus gau-
dio dominus:Terent.in Phormi.Satin eſt ſi te delibutũ gaudio red
do:vbi Donatus qđ eſt corporis ait ad animũ tranſtulit:qñ delibu
tus unctus dicitur:hinc non ſemel inuenies dici unguẽto delibutũ
utitur ea uoce &.M.Cicero ad Herennium tertio.

¶Dogmata græci nos decreta:ſcita:vñ plebiſcita Pli.& alii placita. Decreta

¶Decapulator:defecator:repurgator:olei dũ e labris oleum in la Scita
bra diffundit:a capulis(ut uolunt)quæ ſint uaſa anſata Plinius.xv. Plebiſcita
Item in amurca & flacibus eæ ſunt carnes:& inde feces:quare ſæpi⁹ placita
dic decapulandum:catonii & columellæ eſt capulator: non multũ Crapulæ
diſtans a decapulatore. crapula-

¶Detrulator tranuaſator:elutriator is dicitur qui de uaſe in uas li- tor
quores tranſfert: elutriare græcis μετεγγίζειν latinis tranſuaſare Elutriator
ſed rarenter:Apicio ni fallor detrullare:quod erit de trulla in trul-
lam deplere:trãſferre:quod ipſum plinius.xiiii.diffundere uocitat. Diffundeẽ
Eſt & Excollare purgandi gratia guttatim per collum tranſmittere
a collo uaſe græci quod Ethanion appellant. Ethaninõ

¶Diatriba locus exercitationis ingenii ad diſciplinas:& ipſa quoqꝫ
exercitatio:Aul.Gellius interrogaui in diatriga Taurum an ſapiẽs
iraſceretẽ:Idem libro ultimo:Sunt autem qui diatribas id eſt exerci-
tatos & ſtudia διατριβή exercitium ſtudium græcis dicitur.

¶ Dictæ in ædib⁹ a cõuictu & cõuerſatiõe noiant: nã διαιτομαι i ui-
uo cõuerſor: Plinius Cecilius ſuã i Tuſcis villã deſcribẽs Eſt in hac
dictarii — inqt Diæta dormitoriũ cubiculũ: Vlpiano iurecõſul. Dictarii vocãt
directarii — qui furãdi aĩo in aliena ſe diriguit cœnacula: quos plus q̃ fures cen
ſet puniẽdos: alii directarios a dirigẽdo mallũt & cẽſent appellan-
tichobatę — dos: & Tichobatas eoſdẽ credũt: de qbus Vopiſcus: inter alia inqt
Tichos — exhibit⁹ eſt Tichobates q p parietẽ urſo eluſo cucurrit: Tichos pa-
diæterice — ries dicta quoq; tenuis & caſtigat⁹ uictus / a quo diæteticen medici-
Pharmau- — nã uocãt / q̃ tẽpato uictu medet: nã q medicaminib⁹ pharmaceuticẽ
ticen — q̃ manu chirurgicẽ appellãt / quã prim⁹ Hippocrates excoluiſſe dicit
Chirurgi- — diætetices autẽ illud eſt quod ſenectutem moderat gerocomicon:
ce — qd̃ defectus reficit Anapleticon: qd̃ mala p̃cauet prophylacticon.
Geroco- — ¶ Dextrocheria eadẽq; (vt remur) dextrariola ex auro vt plurimũ
micon — ornamenta muliebria anulari ſpecie in brachiis fuiſſe facile credim⁹
Anaple- — qñ capitolinus in vita Maximini Cæſ. Erat inquit prætercea vt refert
ticon — Cordus magnitudĩe tãta ut octopedes digito videret egreſſus: pol
Perphyla- — lice ita vaſto ut uxoris dextrocherio uteret pro anulo: Non alia no-
cticon — bis ſunt quæ brachialia appellauimus aurumue brachiale.
dextrario- — ¶ Drauci obſcœna / p̃poſtera / auerſa libidine alios chedolantes / di-
la — uidẽtes / ſubagitãteſq;: δρω græce facio: Martialis de Cynedo / ocu
Brachialia — lis deuorãtib⁹ draucos: vt drauci mutoniati referãt paticos cynæ-
Brachiale — dos / molles / & effœminatos: daucus uero paſtinacia ſilueſtris.
aurum — ¶ Domuitio a domo & itione cõpoſitũ nomẽ: Itio. n. recte dicitur /
daucus — ſicut abitio / reditio: Apuleius / nec domuitionẽ inqt paro. M. Cice-
Itio — ro primo diuinationis reditum & domuitionẽ dari: Lucilius: domui
tionis cupidi imperium regis pene ĩminuimus.
diploris — ¶ Deplois duplex ueſtis / διπλῶ duplico διπλξτησ duplicitas:
duplio — duplionẽ antiq dicebãt qd̃ nos duplũ a græco inqt Feſt⁹ διπλοον
duplarii — duplarii quibus uirtutis gratia ut refert. M. Varro duplicia ex inſti-
tuto cibaria dabantur: habentur & duplariæ & ſimplariæ actiones.
¶ Depexa lacera incõcinna veſtis: Nonius Depexum laceratũ Te-
rentius in eut. adeo exornatũ dabo / adeo depexũ / huic cõtraria pe-
xa ueſtis cõcinna: Vñ pexatus pulchre rides mea Zoile trita: Hora-
Pexa — tius / ſi forte ſubucula pexe trita ſubeſt tunicæ: ex quo doctorẽ pexũ
Pexatus — pro terſo & elegãti dixit Quintilianus. Plinius. viii. de lanis Iſtriæ Li-
burniæq;: pilo proprior q̃ lanæ pexis aliena ueſtibus / & quam ſola
ars ſcutulato textu commendatur.
¶ Dalmatica ueſtis nũc ſacerdotalis genus: nec ſcio an a dalmatis
dalmatica — populis quorũ regio dalmatiæ nomẽ adhuc retinet: Heliogabalus
tus — iperator vt tradit Lãpridius / in publico dalmaticatus poſt cœnam

ſæpe uiſus eſt Gurgitem Fabium/& Scipionem ſeſe appellans ꝙ cũ ea ueſte eſſet/cum qua Fabius & Cornelius a parentibus ad corrigẽ dos mores/adoleſcentes in publicum eſſent producti.

CDiaphoretica a medicis uis diſcuſſoria latinæ dr̃/hoc ẽ diſſoluto ria/diſcutiunt̃ diſſoluũturq́ icipiẽtia tubercula/emittunt̃ iã digeſta & ſuppurãtia: Cor. Cel. v. Diſcutiunt̃ ea q̃ in aliq̃ pte corporis coie- rũt: idẽ uis diſcuſſoria / q̃lis ẽ abrotano/lilio/melli/ſerpillo/narciſſo/ roſæ/croco/paſſo/ruſinæ/ficubus aridis/lini ſemenibus/ouorũ uitel- lo/& aliis/diphoreticũ uero Sudorem eũ recte dixeris qui ſua exube ranti redundãtia corpus debilitat: & diphorumenos medici quos dicũt: Pli. interdũ ſudatores ut in cardiacis/modo ſubitis timorib⁹ expaueſcẽtes uocat. Sunt & qbus aſtrictũ corpus ſudorẽ non emit- tit: qui in ægritudinibus plurimis eliciẽdus eſt: aut ſicco calore / aut balneis: Sicc⁹ calor erit & arenæ calidæ: & laconici: & clibani & quo- rũdam naturalium ſudationes: ubi e terra profuſſus calidus uapor: ædificio includit̃: ſicut ſuper baias in myrtetis habuerunt ut ſcribit Celſus: & Vitruuius in montibus inquit Cumanorũ & baianis ſũnt loca ſudationibus excauata vbi calidi vapores. diſcuſſoria uis diphoreticus diphorcemini Sudatores Sudor eliciens ſudatiões

CDyſodia oris graueolentia potorũq́: at Celſus libro. iii. itaq́ ei fe- bris remiſſioni credendum eſt inquit: quæ etiam immoratur: & ia- ctationem: fetoremq́ quendam oris/quem Ozen græci uocant mi nuit: In ozena in naribus: & inter piſces ac ozolæ loeri a malo odore Oζειν olere εὐωδία bonus odor. Ozis Ozena Euodia

CDyſenteria exulceratio inteſtinorũ q̃ latinæ vt refert Cor. Celſus iiii. Tormina dicantur: Plinio Tormina eſſe uiderentur quæ græci Strophos uocant: aliquibus etiam pro tormento: Vnde dyſenteri- ci & Torminoſi: Fit autẽ Galeno autore materia exuberante: calore æſtatis infecta quæ fit ſalſa: ſi carnes egeruntur lœtalis Hippocrati: nam cruor manat cum ſtercore ſemper liquido: aut cum mucoſis quibuſdam excernitur: Sed & carnoſa quædam deſcendũt: frequẽs deiiciendi cupiditas: dolorq́ in ano eſt: & in uentre tormentum. Tormina Strophi

CDyſuria ſtrãguriaq́: difficultas & ſtillicidiũ vrinæ: nõ ſine dolori bus: q̃s vt plurimũ faciũt calculi in veſica iflãmatioq́: & alia quoq́: eũ ſupprimit̃ vrina ut tradit Galenus: hinc cato: qb⁹ inqt ægre & lo tiũ id eſt urina: quẽ morbũ ipſe uocat ſubſtillũ: & eũ fortaſſis q ſine calculo & inflãmatione euenire poteſt. Nam Iſchuria quibuſdam di citur nullo omnino exeunte lotio quæ cruciabiliter torquet: At Fe- ſto Põpeio. Subſtillum tempus eſt ante pluuiã pene: & poſt pluuiã non per ſiccum ꝙ iam ſtillaret aut nundum deſiiſſet. Strãguria Lotium Subſtillũ Iſchuria

CDiabroſis reiectionũ ſãguinis ſpẽs ẽ/cũ exeſa pte aliqua/ſanguis

Rhegmo expuit: quē iterdū pus ſeqt̃: veluti rhegmocaſmos quotiēs rupta id
chaſmos cōtigit: & anaſtomaſis de q̄ ſuo loco dcm̄ ē de ſingulis li. 4. C. Cel.
Eclypſis ¶ Deliqum defectus: vñ lunæ deliqum Eclypſis & defectus itercе
dēte terra/ dr̃ & ſolis quoꝗ: vtriuſꝗ romanoꝝ primus vulgauit Sul-
pitius Gallus q conſ. cū. M. Marcello fuit: apud græcos vero Tha-
les Mileſius olympiadis. xlix. anno quarto: ſiunt aūt ꝓdigioſi & lon-
Defectus giores ſolis defectus: q̄lis inqt Pliniꝰ occiſo Dictatore Cæſare: & An
toniano bello totius pene anni pallore cōtinuo. Aīæ ēt deliqum di
Lipothy- xere/ animiꝗ defectū/ Lipothymian & Lipopſychian græci & defe-
mia ctos παρέτους: q̄ſi reſolutos/ ipſāꝗ reſolutionē Paraliſin a defectu vi
Lipopſi- tium. At deliquū Feſtus Pom. minus iterp̄tat̃ in illo Plauti ex caſina
chia Sine amet ſine qđ libet id faciat: qñ tibi nil domi deliquum eſt.
Pareti ¶ Diaphragma ſub corde atꝗ pulmone trāſuerſum ex valida mem
pareſis brana ſeptū appellāt vterꝗ a p̄cordiis diducēs. C. Celſus primo. Si-
Deliquū mul atꝗ vero ferū ad p̄cordia acceſſit/ diſciſſum trāſuerſum ſeptum
Septū trāſ eſt: qđ mēbrana quadam ſupiores partes ab inferioribus diducit/
uerſum Diaphragma græci vocāt/ hoīem protinus aīam amittere. Item ſe-
præcordia cūdo. Infra tranſuerſum ſeptū qđ Diaphragma græci fit abſceſſus.
phrenæ Sed p̄cordia ipſa q̄ Phrenæ Plato ēt diaphagma appellauit.
Cruda ¶ Dyſepta græci cruda vocāt latini difficilis quæ ſunt digeſtionis.
Homotes Sed crudus dr̃ ēt nō facile cibū digerēs ex rheumate/ ſtomachiue fri
cruditas giditate/ ſiue ībecillitate: aliiſꝗ ex cauſis: de quibus Auicenas/ Gale
nus & quicquid eſt medicoꝝ: Homotes græcis cruditas.
priuilegia ¶ Diplomata priuilegia latine dici pñt: ēt ſi priuilegia ſinguloꝝ ho
priua minū eſſe vident̃/ qñ priua/ ſingula veteres dixerūt Cecilius Tacitꝰ
Seneca & alii: nam decreta & reſcripta oīa principū Diplomata ſunt
q appellēt: Suetonius in Auguſto in diplomatibꝰ libelliſꝗ & epiſto-
lis ſignādis initio ſphinge vſus eſt: Itē in caligula ꝑlataꝗ diuoꝝ Iulii
& Auguſti diplomata/ vt vetera & obſoleta deflebat: Cicero in epi
ſtolis ad atticū: Diploma ſtatim nō eſt datum. Cur aūt & vnde Ve-
nuleius iureconſultus de verborum obligat. Diploma cōtinuatum
die noctuꝗ iter vocet æſtimandum relinquimus.
¶ Dioryges Pomponio melæ foſſæ manu excauatæ/ ὀρύσσω fodio:
& oryges teſtudines inter machinas quæ ſunt ad fodiēdum inquit
Vitruuius comparatæ.
¶ Dictata præſcripta Themata quæ Ludi magiſtri proponūt ſcho-
laſticis imitanda: quæ Laniſtæ gladiatoribus: quæ Tactici tyronibꝰ
Tactici quæ ſtructores aliiꝗ diſcere volentibus. Sunt autem tactici Vege-
tio armorum tractandorum doctores & magiſtri.
Drupæ ¶ Drypetæ oliuaꝝ baccę Pli. xv. q̄ nr̄is Druptæ ad conditurā aptæ

cũ virides ſunt: nã p maturitatẽ nigreſcẽtes/oliuo magis ſucco idoneæ. Idẽ Plini⁹ in mẽtione raphani cib⁹ illiberalis vtiq̃ ſi p̃xime olus mãdat. Si vero cũ oliuis druptis rarior ructus fit: manuſq̃ fetidus: & iã dixerat. xiii° de oleo omphacio Deterius ex drupa: ita enĩ vocatur priuſq̃ cibo matura ſit/iam tũ colorẽ mutãs. Dicunt & colymbades oliuæ cõditæ q̃ natẽt in ſua muria κολυμβω nato. Idem Plinius xxiii. Cymbades ſordida vlcera purgant inutiles difficultatibus vrinæ. Columella vltimo. Quidam vnam partem muriæ & duas aceti miſcent: eoq̃ iure oliuas pauſias Colymbadas faciunt. Colymbades

❡ Diuretica vrinam p̃uocãtia/vti Baccea herba/ſiſybrium/apii ſemen/aſparagne/raphani/& mille alia quæ vim habent concitatricẽ vrinæ: ſed aſparagi ueſicam exulcerant ĩmodico vſu. Aſparagi

❡ Dardanũ ex auro ornamẽti genus ſamothraciæ q̃d debem⁹/quæ dardania pri⁹ dicta a Dardano: vt volũt q̃ ſubripto palladio Minerue eo cõſurgerit. Pli. xxxiii. de vſu auri vt habeãt inq̃t in lacertis iam q̃dẽ & viri q̃d e Dardanis venit/itaq̃ & dardaniũ vocabat. Viriolæ celticæ dicunt viriæ celtibericæ: hẽant fœminæ in armillis digitiſq̃ totis/collo/aurib⁹. Dardanii iurecõſultis hi eẽ vident q̃ grãdib⁹ precijs annonas p̃cipue flagellãt/nã & alias merces; Vlpianus li. xlviii. ff. tit. de extra. cri. Annonã attentare & vexare vel maxime Dardanii ſolẽt. Ideo debebis custodire ne Dardanii vllius mercis ſint. Dardania Dardanii

❡ Diphryga in erariis fornacib⁹ faciunt noĩe a græcis accepto q̃d bis torẽat. Pli. xxxiiii. Aes ipſum in catino defluit: ſcoria extra fornaces/flos ſupnatat: diphryges remanet. Inter adutẽtia ponitur Cornelio Celſo libro. v. Flos aũt æris eidem fere quod Pſegma æris de quo Dioſcorides: & idem Plinius. In ærariis inquit officinis & pſegma fit iam liquato ære aquis percocto. Aera flos pſegma

❡ Dropax vnguẽti genus Martiali. Vnde δρωπακίζειν depilare eo ipſo unguento maxime. Vnde eſt Carmenionem Leuis dropace tu quotidiano: Hirſutis ego cruribus geniſq̃. Sed & accurate ornatus homo hoc nomine græcis interdum ſignificatur.

❡ Diarium a die q̃ cib⁹ dietim olat. Vlpianus. xxxiiii. ff. de Diariis vel cibariis relictis: neq̃ habitationẽ neq̃ veſtiariũ deberi palam eſt q̃m de cibo tm̃ ſenſit teſtator. Epig. poeta. Puerique diaria poſcunt. At Dimenſum recte dicetur quicq̃d frumẽti datur ſeruis opus rure facientibus per menſem annũue: nam priſci quaternos modios frumenti ſeruis dederũt in menſe id q̃d dimenſum dicebatur. Dimenſiũ

❡ Daniſtas fœneratores dici ex Põpeio notiſſimũ eſt. Plau. i moſtellaria. nullũ ædepol hodie genus eſt hoium tetrius/nec minus bono cũ iure quas daniſticũ. Itẽ fœnore argẽtum ab daniſta ut ſumeret. Fœneratores Daniſtcus

¶Diſtilatorium uas ex ære dicemus aliaq́ꝫ materia cum operculo plumbeo teſtaceoue vt plurimum quo ſucci herbarum florum frundiumq́ꝫ inter cæteros/vina quoq́ꝫ & alia inumera igne ſuppoſito in aquam diſtillando tranſeunt lympidiſſimá/guttatim per epiſtomion deſcendentem i uaſe ſubpoſito: Arabes id primi vt audio excogitauerunt:

Decoctũ Decocto herbarum medicinæ gratia vſi antiquiores/vt nunc etiam e noſtris pauci.

¶Deleteria mala & pernitioſa pharmaca: nam bona auxiliatoria

Alexiteria conferentiaq́ꝫ Alexiteria uocabimus quorum mentionē habet Nicander: Et in omnibus ægritudinibus naſcenti vt ille inquit ſunt adhibenda malo.

ECtypa Plini. xxxv. de Dubitade. Prius inqt pſonas tegularꝫ extremas ĩbricib⁹ ĩpoſuit quæ inter initia Protypa uocauit poſtea idem Ectypa facit hĩc & faſtigia tēploꝝ orta: pp hũc plaſtæ appellati. Sene. li. de bñficiis. vi. cœnabat Paulus

Chameini ptorιis in conuiuio quodã Tyberii Cæ. hñs imaginē Ectypa & eminēte gēma: chameiuos nũc vocam⁹ pminētes & puulas imagĩes ĩ gēmis ſculptaſ.

¶Ergaſtulũ locũ ĩ quo opαrii ſerui uicti ad marmora ad metalla/ad agricolationē ad piſtrinũ exercent/& operam

Ergaſtulũ præſtant Nonius Ergaſtulũ ĩquit locus eſt carceris Ergaſtulus cuſtos pœnalis loci: ſed ipſos ēt ſeruos ergaſtula dicem⁹ Pli. xviii. miramur ergaſtoloꝝ nõ eadē emolumẽta eē q̃ fuerũt ĩparoꝝ quoꝝ manib⁹ celebrant agri: & at honeſtis manib⁹ oia læti⁹ pueniũt qm̃ & curioſius fiũt: Coli rura ergaſtulis peſſimũ eſt vt qcquid agit a deſpantib⁹: niſi qs ergaſtulos mauelit: opas ēt ipos oparios appllam⁹ ἐργον op⁹ ἐργατης opari⁹ Ergaci⁹ ſeruulus domi ſeruiēs ἀντείριον officina: Papinian⁹ libro. xliii. digeſt. de via. pub. & iti. pub. refic. ſtudeãt aũt vt añ Ergaſteria nihil piectum ſit: præterq̃ ſi fullo veſtimēta ſiccet.

Ebenum ¶Ebenũ arborē vni Indiæ a Virg. datã Herodo. ēt æthiopiæ dedit Romæ illã Põpei⁹ magnus ĩ triũpho Mithridatico oñdit accēdi negat Fabian⁹ vrit tñ inqt Pli. odore iucũdo: materia illi ſplēdeſcit colore nigrãti ac ēt ſine arte ptinus cõmēdato: nũc, quoq́ꝫ i pcio habita recipit vt laricis & oleæ ad Xyloſtrota: quæ fiunt e ligni ſegmētis & teſſellis pauimēta: qualia. C. Cæſarē i expeditionib⁹ circũtuliſſe facile crediderim Teſſellata & ſectilia ab auctorib⁹ nomĩata: pbantur & ex illa calami ſcriptorii: Scobem uero eius oculis unice mederi aſſerunt nam ebenum medici inter erodentia recipiunt.

Emblemata ¶Emblemata uaſis interſerta ſigna dicuntur de quibus poeta. v.

æneid. Cratera impreſſum ſignis ubi interpres Seruius impreſſa inquit ſigna habentē id eſt emblemata: Pli. xxxi. Vlyxes & Diomedis extāt in phialæ emblemate palladiū ſurripiētes: in pauimētis quoq & opere ïteſtino emblemata addi ſolita diē ipſe Pli. cū primis oſtēdit: Vlpian⁹ de auro & arg. leg. 34. digeſt. Si gēma & anulo legetur vel aliȩ materiȩ iunctȩ: vel emblemata: recte legātur: & ſeparātur & preſtādȩ ſunt: an autem in ueſtibus dici poſſunt nondum accipio.

❡Edeſmata edulia Gelius. xiiii. Mar. Varro dicit in Satyra quæ inſcribitπερι εδεσματον id eſt de eduliis: Edeatræ inquit Pōpeius qui p̄ſunt regiis epulis αποτων εδεσματον Vnde edeſmata græci olera quæ ad pulmentaria ueniunt eadem & Lachana. Edeſmáta

❡Enchiridion pugiunculus & ferme militaris a manu dictus tranſlatus tam a græcis q̄ a noſtris ad librorum titulos ueluti Diuo Auguſtino: Epicteto & aliis qui eo nomine inſcripſerunt libros quos uolebant ad manum ſemper haberi. Enchiridion

❡Equeſtria ſedes equitum theatrales vt Senecæ & reliquis Suetonius in. C. Caligula vt equeſtria ab infimo quoq occuparentur Popularia uero ſedes promiſcue plebeiorum. Equeſtria

❡Enthymia quies animi trāquillitas: ſūmum bonū credita Democrito vti eſt profecto/quando animi inquietudo ſūmum malū/Prothymia Plauto in ſticho videtur dici munificentia. Euthymia

❡Echo aeris & linguȩ filia (vt ille ïıqt) vocis imago dr̄ quam reddunt loca in ædibus deuexa camerata puraq: Spelūcæ quoq montes cōuallia: ferūt mythici deā fuiſſe quā Pan amauerit q̄d ideo fictū eſt: qa is primus cupiit & peſtigauit cauſam illius vocis ītelligere: veluti Emdymion lunæ curſum primo deprehēdit: & ob id ei⁹amore captus tradit. Prometheus cœleſtis aquilæ naturā ſituq peſtigando cruciabat (qn̄ edaces curæ) ſed dæmum quieuit cū illi Hercules ſapientia ſua dubitationem oēm ſoluiſſet Heptaphonos porticus olympiæ celebrata quæ ſepties eiuſdem vocis extrema reddebat/eādem & Echus vocauere & pœcilen a varietate: pœcile altera athenis celeberrima a picturaȝ varietate ποικιλος varius. Echo Heptaphonos Pœcile

❡Epiclyſis & quibuſdam Epichyſis poculi genus. Mar. Varro de lingua latina: in conuiuiis ſucceſſit Epiclyſis & ciathus: in ſacrificiis remanſit Guttus & Sympulum. Plautus in rudente ſinus/epiclyſis/cantharus/Gaulus/Ciathus legimus Epichyſin dici libationem īfuſionemue: Gaulus vero uas eſt vinarium e ligno: & machina hauriendæ aquæ ex puteo idonea. Gaulus Ciathus

❡Endromys ueſtis barbara & uilis ad arcendū frigus utiliſſima: de qua Martialis extat epigrama. libro. iiii. in cuius calcæ ridebis ingę

uentos hoc munere tectus & imbres. Nec ſic in tyria ſyndone tutus eris habetur & diſtichon in apophoretis.

Epitogiũ ¶ Ependyte cuius mẽtionem habet Diuus Hieronymus veſtis eſt ſuperior græcis ſuperindumentum nobis/vtpote qua lanea lineaue ſeu pellicea ſuper alias veſtes amicimur ſicut Epitogium quæ veſtis togæ ſupinducitur/ueluti & penula ac palliũ idq̧ genus ĩnumeræ.

Colobia ¶ Exomides veſtes immanicatæ humero tenus thoracem integen tes etiam ſi tallares ſint/aptiſſimæ militibus & opus facientibus inter quas habentur colobia iam dicta Eremi incolis uſitatiſſima. Feſtus Exomides inquit comici veſtitus exertis humeris.

¶ Epithemata quæ pitacia medicamẽta liquidiora quibus ĩtinctus panus albicans coccineus purpureuſue pectori leua per te & dextra quãdoq̧ imponitur ad tutãda præcordia/ac cor ipſum in primis & Iecur fronti quoq̧ ad cerebrũ/Cor. celſus. iii. deinde inquis habere duo pitacia quæ latitudinem frontis longitudinemq̧ æquent.

Mẽdoſa di ctio decre ti ¶ Eπίθεμα operculum: pitacia quidam munera miſſitia appellaue runt/ut cucullati caputiatiq̧ cum primis/neſcio an in decretis pontificalibus. xxx. q. ii. in hoc ſignificatu accipiendum ſit pitacium/iu dicent pontificii iuris conſultores/Pictacium vero in veſtibus præcipue (vt labetio) erit uti limbus inſtitaue (ni fallor) & cuiuſlibet generis fimbria/cũ foliis/cauliculis/ſignis/clauiculis/litteriſq̧ polymitario plumatili anceſo opere additis/tortili pano fere circunſuto.

Candi ¶ Eclegmata græci/linctus nr̃i uocauere fiũt hæc non vnius generis/habent tñ oĩa ĩ ore & paulatim ſtillãdo demittunt/ut ſaccharũ in primi glaciale/a medicis candi/ut reor appellatũ/& qđ a leuitate pẽnitiũ vocãt/glycirrhicæ ſuccus/Sal ĩnumera Pli. xxi. de Thymo/Diutinæ tuſſi eclegmate faciles excreatiões facere cũ aceto & ſale Idem xxxi. de ſale multi tuſſim ueterẽ linctu eius diſcuſſere/pecorum ſcabiem & bouum illitus tollit/datuſq̧ lingendus.

¶ Enchriſta græcis medicamenta ſunt liquida/quæ illiui ſolet Cor. celſus auctor libro quinto.

Papulæ ¶ Exanthemata puſtularum generi adnumerãda: quæ plinius eruptiones pituitæ papulaſq̧ aliquãdo nominat: Celſus. v. Circa totũ corpus partemue aſpredo quædam fit ſimilis his puſtulis quæ ex urtica uel ſudore naſcuntur. Exanthemata græci vocant: quæ modo rubent modo colorem cutis non excedunt: eiuſdem generis eſt Pſydracion paulo durius ac ſubalbidum & acutum eidem celſo.

¶ Epinyctides puſtulæ dicuntur ſubliuidæ modice humeſcẽtes in tibiis fere & pedibus noctu preſertim inquietantes: Vnde nomen: At Corne. Celſus libro. v. Peſſima inquit puſtula eſt quæ Epinyctis

vo... ſubliuida vel ſubnigra/uel alba circa quā vehemēs īflāmatio & cū adapta ē ītus repiſ exulceratio: mucoſa / color eſt humori ſuo ſimilis/dolor ſupra ei⁹ magnitudinē: neq; n. faba maior eſt/ oriſ in eminētib⁹ partib⁹ & fere noctu / vnde nomē quoq; a græcis Epinyctis īpoſitū eſt: Sed & vniuerſi dolores magis noctu intendūtur: vel quia aīa ſecū ipſa ociatur/vel quia aer humidior & frigidior eſt / Sole ſub terris exiſtente: Cōmentarios etiam nocturnos rerum noctu geſtarum & ſomniorum Epinyctidas vocāt: vt diarios ephimeridas: vexat & oculos epinyctis/Plinius de porro ſectili: Illitis foliis ſanantur ambuſta/epinyctides ita vocatur vlcus aciem hebetans/& in angulo oculi perpetim humor emanans. Epinyctidæ Ephimeridæ

¶ Epilepſia eſt q̄dam totius corporis cōuulſio vnde nomen (vt volunt) a cōpræhēſis & illigatis ſenſibus affecto cerebro/eiuſq; vētriculis: ἐπιλαμβάνω appĥedo Epilepſis appræhēſio: Inde Epileptici id gen⁹ morbo laborātes: quos & comitiales vocāt: Plī. de apio ī pueriis vero ab eo cibo comitiales fieri qui vbera hauſerint. Epileptici

¶ Epiphoræ oculorū inflāmationes ſunt/& teſtium aliū quādo Plī. xx. teſtium vero epiphoris cum ramis lauteæ teneris: Idem imponiſ etiam inquit oculis in lana cōtra epiphoras: & de peponibus Caro eorum ephiphoris oculorum aut doloribus imponitur. Teſtium morbus

¶ Exochæ oris extuberationes eminentiæ Dioſcoridi & aliis ἐξοχή excellentia.

¶ Ephelis aſpredo quædam cutis eſt mali coloris in facie queadmodū & Vari fere/pueros vt plurimū infeſtantes: Cor. Celſus libro vi. Ephelis a pleriſq; ignoratur quæ nihil eſt niſi aſperitas quædam & durities mali coloris in facie non niſi naſcitur.

¶ Epialos febris genus ē frigida ex pituita ſed vitrea & putrefacta ſic ex græco dicta quia blande & modice accendat ἀπὸ τοῦ ἠπίως θάλπειν. Leniter calere id quod in lentis flegmaticis ſolet euenire.

¶ Elephantiaſis elephātiaue Celſo & elephaſquoq; Sereno q̄dam ceu ſpecies lepræ elephātorum cuti ſimillima vnde nomē/toto corpore affecto ita ut oſſa quoq; uitientur Plinius. xxvi. Diximus elephantiaſin āñ magni Pōpei ætatē nō fuiſſe ī Italia/& ipſa a facie ſæpius incipientē in nare prima veluti lenticula mox inualeſcente per totū corpus/maculoſa variis coloribus/& inæquali cute alibi craſſa alibi tenui/dura/ceu ſcabie aſpera/ad poſtremū uero nigreſcente/& ad oſſa carnes opprimente. intumeſcentibus digitis in pedibus ma nibuſq;: Aegypti peculiare hoc malum & cum in reges icidiſſet populis funebre quippe in balneis ſolia temperabantur humano ſanguine ad medicinam eam: Idem. xx. his cōmaducatis & impoſitis Elephātia Elephos

Elephãtia ſanari elephantiam / ſicut magni Pomp. ætate fortuito cuiuſdam
experimēto ꝓpter putorē in facie illita cōpertū eſt oriẗ ex atrabile ꝙ
ſit retorrida/ & ueluti cācer uram tm̄ corporis partē infeſtat ſic ele-
phātia totius corporis cācer merito crediẗ inexpugnabilis: Caſſio-
dorus cutis inqt aīalis Elephanti ulcecroſis uallibus exarat̃ a qua trā
ſportaneoꝝ nefanda paſſio nomē accepit: Hinc medicoꝝ nō ulti-
Morb⁹ gal mi noſtræ ætatis morbū Gallicū q nuper irrepſit Elephātiā credūt
licus alii Lichenas uoluere agriamue pſorā: nā eoꝝ plurimi elephantiaſin
Agria vocitant id genus morbi quo crura adeo intumeſcūt vt tumor ille
Pſora pedes ī elephātiacis ſimiles elephāti pedibus reddere videat̃ cūq;
morb⁹ ille Gallic⁹ atra peſtis eſt/ & ī oib⁹ fere malū immedicabile.
Ignis ſacer ¶ Eryſipelas Dioſcoridi ignis ſacer Plinio dicitur: apud Cor. Cel
ſum in uulneribus etiā nominatur Eryſipelas: nā cum libro quīto di
xiſſet Cancrū corpus uel ſenile uel mali habitus occupare cū ſuper
iflāmationem rubor ulcus ambit cum dolore procedens ſtatim in-
fert: Id autē quod Eryſipelas uocari dixi nō ſolum vulneri ſuperue-
nire/ ſed ſine hoc quoq; oriri cōſueuit/ atq; interdū periculum ma-
ius affert utiq; ſi circa ceruices aut caput cōſtitit: Non multum poſt
hæc duo genera ignis ſacri ponit alteꝝ in altitudinē exaſperatum
puſtulis continuis æqualibus/ exiguis/ ipectore/ lateribus/ eminenti
bus/ partibus præcipueq; plantis: alteꝝ inſummæ cutis exulceratio
ne latum ſubliuidum inæquale. Galeno autem is tumor eſt propriē
qui ex tenui ſanguine interim & cum bilis parte incenſo ac ferueti-
Eryſipela- te conſiſtit: Eryſie platodes quoq; morbi nuncupati cū acceſſio īter
todes na nō ſine dolore maximo circum viſcera percipitur/ hæc ſi in cere
brum ſubierit refrigerantur & pallorem ora contrahunt.
¶ Ectropium græci uocāt inferioris palpebræ vitium cum parum
ſurſum attollitur. Sed pendens hiat/ neq; poteſt cum ſuperiore cō-
mitti quod euenit vitio curationis pilorum in palpebris interdum
etiam ſenectute/ in angulis quoq; oculoꝝ incidit Cor. Celſus. vii.
Oppilatio ¶ Emphraxis græcis quæ dicitur a medicis neotericis oppilatio/
Pila non aſpernabili uoce appellatur: quā (ut video) ab oppillat uerbo
Oppilare mutuati ſunt/ quando pila quæ græce στηλασ colūnam fere no-
tat/ aqua oppilare pilis offirmare & occludere. M. Cicero Philip. ii.
Tabernis inquit oppilatis Lucretius libro. vi. Si tamen is ſextus eſt:
Fluctibus aduerſis oppilare oſtia contra eſt autem oppilatio mor-
bus precludens & opplere ſolitus Iecur Aliaq; īteriora.
¶ Encanthis caro tuberculumue in angulo oculi vſi nomen Cor.
Celſus libro. vii. Interdum fit angulo parum vngue exciſo vel ali-
ter tuberculū/ quod palperas paꝝ diduci patiẗ Encāthis græce no-

minaſ Cãthi græcis oculoꝝ anguli/At ſi caruncula anguli ĩ angulo Canthi abſciſſa eſt pateſcit foramẽ per quod poſtea ſemper humor deſcẽ- Rhipas dit Rhipada græci uocãt: ρυπος ſordes unde ρυπαρος Sordi- Rhipos dus:& eidẽ Cel.v. Rhipades emplaſtrũ ad extrahẽdũ a ſimilitudi Rhiparos ne Sordium nominatur legimus & Rhipocondylos extremæ aua Rhipodeſ ritiæ ſordidos dici qui ne tantillum ſumptus facere audẽt vt tõſori Rhipocõ- dent obolũ bigatinumue quo manuũ vngues repurget reſecetq;. dyli

℄ Epidemia popularis ægritudo δημος populus & tribus Vnde Demothę Democratia/Demothœnia epulũ qđ dět populo δημοβορος nia rerum populi uorator/quales tyranni/Demarchia tribunatus ple- Demouo- bis & Demarchus ipſe Tribunus/nam militum tribunos Chiliar- rus chos græci nominãt:& ιππαρχος magiſter equitum dicetur. dmarchia

℄ Erotes melancholiæ ſpecies illa quæ ex immodico & eſtuante demarch⁹ amore homines ægrotos reddit. Chiliarchi

℄ Eſcharæ cruſtæ & ex uulnerum p̃ſertim vſtionibus/Cor.Celſus hipparchi v.Poſt vſtionem putris ulceris ſuper ponendæ ſunt quæ cruſtas a uiuo reſoluant/eas eſcharas græci uocant/ubi exciderunt purgan- dum ulcus melle & reſina eſt.

℄ Eleutherius ſeruator liberatorq;/quo nomine Iouẽ græci uoca- Soter uerunt cui & fana poſuere cum a Perſarum armis ſunt liberati:eun- dem & ſotera Priſci feſtiuitatem & ſacra libertati deæ celebrantes Eleutheria uocitauere/ac ſi dixeris liberatoria/Plautinus in Perſa. eleutheria Toxilus Baſilicæ inqt eleutheria agito/Soter aũt ꝓprie Ciceroni di Soteria citur qui ſalutẽ dedit/vt ſit ſalutis dator/Soteria uero munera quæ dãtur ob ſalutẽ adeptã reualeſcẽtib⁹:& Soterion ſalutiferum deum dixere/Vt ſydus lucidum Caſtoris & pollucis qui a nautis Soteres Soteres nuncupantur depulſores vt ſunt tempeſtatis & procellæ ſalutiferi.

℄ Encauſtum vt diximus picturæ genus: Encauſtice ars ipſa pin- encauſtice gẽdi & pictura encauſtica inuſtis ceris:Pli.Ceris pĩgere ac picturã inurere qs primus excogitauerit nõ cõſtat qdã Ariſtidis inuentum putant/poſteã cõſũmatam a Praxitele/ſed aliquãto ueſtutiores En- cauſticæ picturæ extitere vt Polignoti & Nicanoris & Archeſilai pa riorũ:Lyſippus quoq; Aeginę picturæ ſuæ ĩſcripſit Encaurẽ/quod profecto non feciſſet niſi Encauſtica inuenta:Encauten inuſit Cau- Encauten ton genus ſulphuris quaſi uſtile. Cauton

℄ Erũnulę furcę qb⁹ alligatas ſarcinulas ferũt uiatores quaꝝ uſum Mariani qa.C.Marius ĩtulit muli mariani dicti.Feſtus/Plutarchus in Mario muli Frontinus ſtrategematicõ.iiii.Vtunt his ipſis & baiuli: Erũna uero Erumna M.Cice.iiii.q.Tuſc.ægritudo laborioſa:at Põp.labor onẽroſius.

℄ Epidromon uelum qđ retrorſum pãditur polluci:idẽ Dolonem Dolon

Acatium minimum Acation maximũ in naui Velũ dici refert/ Plutarchus tũ
Acatum Acatium ſiue Acatũ/ut Auſonio nauigii genus actuarii uocat/Epi-
Epidro- dromes in retibus diſcurrentes funiculi cũ anulis/quibus pandunt
mes cõtracta:cõtrahuntur expanſa retia:Iulius Pollux Epidromos vo-
Auſonii lo cat & Peridromos:Pli.de caſſibus e lino vidimuſq; iam tantæ tenui
cus tatis vt anulum hominis cum Epidromibus tranſirent/vno portan
Epidromi te multitudinem qua ſaltus cingerentur.
Peridromi ℂ Ephœbeum exedra ampliſſima cũ ſedibus/ĩ medio duplicis por
ticus paleſtrarum extrui ſolita:tertia parte longior q̃ lata. Erant in
paleſtris quoq; Coniſteriũ de quo diximus/a quo ĩ verſura porticus
Lutron frigida Lauatio quã græci Lutron vocitãt:ad ſiniſtrã ephœbei Eleo
Laconicũ theſiũ/inde frigidarium/Propnigeum/& Eregione frigidarii con-
camerata ſudatio/Laconicũ quam dicemus: de quibus Vitru. lib.
v.& nos in lib.de partibus ædium primo.
ℂ Epiſtylium ſupra colũnas capitulum dici poſſe quibuſdã placuit
At Feſto trabem quæ colũnis imponitur. Et ſupra ipſa capitula epi
ſtylium additur Vitruuio cũ alibi tum libro.iii.membra inquit oĩa q̃
ſupra capitula colũnarum ſunt futura id eſt epiſtylia:zophori/coro-
Capitula næ/Tympana faſtigia/Acroteria/inclinanda ſunt in frontis ſuæ cu-
iuſq; altitudinis parte duodecima & ſupra epiſtylia collocandos tri
glyphos cum ſuis metopis docet libro.iiii.Sunt autem ad decorem
capitulis colũnarũ non tamen omnibus/Abacus.flores/cauliculi/
heliceſue folia & volutæ:habẽt aliqua etiã Cymatiũ plinthum echi-
num cum anulis & hipotracheliũ/cum apophygi:quod uero fit hi-
potrachelium in colũnis & capitulis/quid zophorus Triglyphi/me
Tympana topæ/Tympana acroteria in fronte domorũ alibi ue.oſtendit ipſe
Vitruuius)quæ tamen niſi oculis ſubiiciantur deformata/non facile
Eccleſia ſola lectione poſſunt intelligi niſi a peritioribus.
Eccleſia- ℂ Eccleſiaſteriũ locum cœtus & concionis dicũt: Vitruuius in mi-
ſtes nuſculo theatro Tralibus quod eccleſiaſterion apud eos uocitatur:
Eccleſiaſti eccleſia congregatio cœtus concio Cecilius ad Traianũ Cæſarem:
cus Bule & eccleſia conſentiente unde eccleſiaſtes cõcionator/Solomõ
Stylos nis liber quia ad populũ & vniuerſos loquitur vt ſcribit Diuus Hie-
Siſtylos ronymus & eccleſiaſticus cõcionatorius.
Pycnoſti- ℂ Euſtylos ædiũ ſpẽs una cũ ãbulatiõe colũnarũ ĩteruallis iuſta di-
los ſtributiõe poſitis στυλοσ colũna unde Pycnoſtylos crebris colũnis
Diaſtylos πυκνοσ denſus:Siſtylos paulo remiſſioribus:Diaſtylos amplius par
areoſtylos tibus:rarius q̃ oporteat inter ſe diductis Areoſtylos: Sunt & a nu-
tetraſtilos mero columnarum Tetraſtylos/Hexaſtylos/Octaſtylos/Decaſty-
hexaſtilos los/aliaq; Vitruuio comprimis.

¶ Ecnephias ꝓcella vt Typhon quoq;/quæ vt ſcribit Ariſt. uẽtus Thyphon
id eſt ꝗ diſiecta nube craſſitudinem eius in ſeſe abſumit: atq; vti ex
Pli. ii. oñditur ſine imbribus: qui. n. cum imbribus nubem repente
diſcutiunt Exhydriæ appellantur. Exhydrię

¶ Epheſtides gẽma in ſole appoſita materiã arridã accendere cre-
dita ẽ ignis mõ quẽ poetæ a uulcano Epheſton dĩt vñ nomẽ: ueluti Epheſtos
ęoliæ: lipareæ: vlcaniæ ĩſulæ græcis a Vulcão Eepheſtiades noĩatæ. Epheſtia-des

¶ Eruca genus æruginis inter pigmẽta factitia: quæ Lamellis æreis
ſupra: ſarmẽta ĩ dolio aceti poſitis uaſe obturato parat̃: ſed cũ ab
ære ſit Aerucã dixerĩ: habet̃ & attramẽtũ e factitiis: fuligĩe plurib⁹ fit Aeruca
modis: fit ex fece vini optimi excocta ĩdici ſpeciẽ præbẽs: Poligno
tus & Mycon celeberrimi athenis pictores e uinaceis fecerunt Try Atramen-
ginõ uocãt: Appelles ex ebore cõbuſto quod Elephãtinũ dixere: In tum
dicũ aũt ipſum ab india nomẽ habet: quo nobilius eſt Ceruleum: & Tryginon
id præcipue quod uulgo ultramarinũ uocitãt cæteris ꝑferendum. Elephan-

¶ Elaterum medicamẽn e ſilueſtri cucumere fit ſucco expreſſo e ſe tinum
mine pluribus conferent ægritudinibus. Indicum

¶ Erigeron græcis/noſtris Senetio Plinius. xxv. auctor. Ceruleum

¶ Erythacus auis rubro per hyemes pectore/nr̃ates vulgo Pectiru
bram uocitãt/rubente uero cauda inſignitur æſtate quo fit vt Phœ
nicuri nomen accipiat vt ſcribit Plinius. phęnicuri

¶ Epityrum cibarii genus (nec ſcio an e caſeo) quo ſiculi frequen
tius ꝗ Ro. uſi perhibentur: vt refert. M. Var. in lingua latina. Plau
tus in milite ſi unum epityꝝ edam apud illũ eſuriens inſane: a cõfra
cta oliua dictũ ſunt qui exiſtimẽt quæ Pityris græce dicat̃: Columel
la ſane lib. vlt. r. ruſt. de oliuaꝝ cõditura/eſt & illud inqt conduturæ
gen⁹ quod ĩ ciuitatib⁹ gręcis plerumq; uſurpat̃ idq; uocãt Epityrũ.

Fiſtuca inſtrumẽti genus quo figuntur in terrã pa
li ad fondamẽta: ad põtes ſublicios: pangunt̃ &
alia ac ſolidant̃: vñ fiſtucato ſpiſſare. C. Cęſari ĩ
cõſtructiõe põtis ſupra Rhenũ germaniæ: & Vi
truuio ẽt fiſtucatio: Pli. xvii. terrã circa radices fi
ſtucatio ſpiſſandã: & .36. Deĩde inqt in quo duæ
quitę partes calcis miſceant̃ pedali craſſitudine
Fiſtucari/& paulo ĩfra ſolo fiſtucato inĩicit̃ rudus
aut teſtaceũ pauimentũ: Fœſtuca ĩ paleis & pra
tis nota: Pli. xviii. de pratis: Cũ herba creuerit ĩ fœſtucã arcere aq̃s Fœſtuca
Gallina cohortalis uillariſq; ouo edito fœſtucis vndequaq; corpus
purificat: eſt & fœſtuca uitiũ ordei ĩ ſegete: Idẽ Pli. eo ipſo libro Ne
cat ordeum fœſtuca quæ vocatur ægylops. Fœſtucæ quoq; arbo- Aegylops

Stolones ris nouellæ pulluli/vt ſtolones fere.

¶ Funepei qbuſdam funerepi & græcis ſchœnobatæ latinis etiam
Funābuli funābuli ſupra funes tentos/ambulantes geſticulātesqꝫ lucri gratia/ nō ſine vitæ periculo. Plena ſunt harū dictionum oīa gloſſuaria. Illud mirum eſt/& nouū ſpectaculi genus. Gale. Cæſarem elephātes funambulos edidiſſe: de quo Tranquillus.

¶ Follis pila luſoria: folles īter numorum receptacula Apuleio cū primis: vnde Plauto in Epidico follitus dicitur numatus & pecunioſus a grandibus & refertiſſimis follib⁹ plurimis. Calliſtratus. xxv
Pugillatorius ff. Nō vtiqꝫ ſi ille in folle reliqua obtulit liber erit. Pugillatorius vero follis a pugillo qui eſt a pugno hipocoriſticos vocatur: quando follem pugnis diſpulſant: niſi ſcabellulis ligneis vti malint quibus incurſare iam cœperunt folles Plautinus in rudente Trachalio extemplo ego te inquit follem pugillatorium faciam: & pendētem incurſabo pugnis periuriſſime.

¶ Fucus herba infectoribus ſeruiens: hinc pro colore nō natiuo & fucamētis ponitur. Vnde fucata facies/fucatæ lanæ/ & fucum pro aſtuta fraude & deceptione poſuit Plau. a quo offuciæ fallaciæ. Horat. Nec amiſſos colores lana refert medicata fuco. Terē. in Eun. fu
Fucilis cum factū mulieri. Feſtus. Fucilis ingt falſa dicta aūt quaſi fucata: & fucatam orationē legimus lenociniis & illicitamētis verboꝝ cōpoſitam ad captādum: fucū in apibus infeſtum alueariis ſciunt oēs: inutilis eſt/ad veſcēdum genus tātum: vt hominum pleriqꝫ.

¶ Fermētū a feruēdo fortaſſe ex farina ſubacta donec aceſcat priuſ q̄ ſal addaſ: panes ſpongioſos reddit & ſtomacho vtiliores faciliori
Fermētat⁹ panis digeſtione q̄ azyma: vn̄ fermētatus panis Pli. xxii. &. xviii. palāqꝫ natura eſt acore fermētari/ac validiora ſunt ingt corpora quæ fermentato pane alunſ. Cor. Celſus fermētatum alienū/azymū idoneū ſtomacho ſcribit/firmioreqꝫ ex tritico/infirmiorem ex polline infirmiſſimum cibarium panē/qui ſecūdus & ſecundarius.

¶ Frontalia equorum ornamēta a fronte pendula/illamue cingentia: ſed & fœminarum dicētur aurea gēmoſaqꝫ frontem ornantia & inde pendentia. Plinius vltimo vt equus regum in oriente frontalia: atqꝫ pro phaleris penſilia facerent.

¶ Forago filum quo textrices diurnum opus deſtingunt a forādo dictum: vt Feſtus pomp. auctor eſt: ipſum aūt forare cum latiſſimū ſit vulgo vſurpatur/inde foramen foratuſqꝫ: a quo frontem dictam
Frons un̄ placuit. M. Varroni ob concauos oculorum foratus.

¶ Fullo pānos & veſtes curare/emaculare pulire ſolet: Paulus & Vlpianus iurecōſ. Extat lex Metella fullonib⁹ dicta ingt Pli. xxxv. quam

C.Flãminius &.L.Aemilius cẽſores dedere ad populum/ordo aũt/
primum abluitur veſtis terra ſarda:dein ſulphure ſuffitur/mox diſ-
quãmatur cimolia creta:audio &vrina vti fullones:& ideo podagra [Lotiũ po-]
nõ torqueri:qm̃ lotium podagris aduerſatur:Fulloniam Hicias me [dagris p-]
garenſis primus inuenit:κναφάυσ fullo κναφεῖον eius officina:ſunt [deſt]
& inter ſcarabeoꝝ genera qui dicantur fullones.Idem Pli.xxx.Sca- [Scarabeus]
rabeus qui pilulas voluit:eſt & qui vocatur fullo albis guttis.

Forẽſia veſtes qbus foris in foroq͡ʒ nõ domi vtimur vñ nomẽ/de
his Columella & Apuleius:Forenſia & calceos inqt Suetoni⁹ nunq̃
nõ intra cubiculũ habuit ad ſubitos repẽtinoſq͡ʒ caſus parata.

Flamineum flaminis amicimen:nam flamea luteo colore in nu-
ptiis celeberrima:flamen ſacerdos flaminium ſacerdotium flãmi- [Flaminiũ]
nius miniſter ſacrorũ cauſa : ut flaminia ſacerdotula flaminicæ diali
præminiſtrãs:Flaminica enim flaminis dicit̃ uxor ; quãdo flamines
de quibus plurima Gellius fuerant unius uxoris viri.

Furfures a ſimilitudine nomẽ adepti corpus vitiãt Pli.de malua
radix decocta furfures capitis &dẽtium mobilitates.Idẽ de lilii radi
cib⁹: furfures in facie emẽdãt/erugãt corpa:furfures.n.ſũt triticeæ
farinę excreta q̃ ruſtici veteres apludã uocauerũt ut ſcribit Gel.qđ
nomẽ Pli.xix.tribuit purgamẽtis milii ſiſamæ & panici:furfurẽ gręci [Pityria]
pityrian dicũt.Vñ Pityrii panes Galeno de quibus diximns. [Pityrii pa-]

Flemina dicunt̃ Feſto ſiue potius flegmina cum ex labore itine- [nes]
ris circa talos ſanguis defluit Plautinus Apoecides in Epidico præ
laſſitudine inuaſerũt miſerum ingenua flegmina.

Fiſtulæ altius hiãtia ſerpẽtiaq͡ʒ vlcera dñr:de qb⁹ ſupra Pli.xxvii.
Fiſtulæ quoq͡ʒ in oĩ pte ſerpũt medicoꝝ vitio male ſectis corpib⁹:au
xilio eſt Cẽtauriũ minus collyriis cũ melle decocto additis/plãtagi-
nis ſuccus ĩfuſus.Fiſtulæ duæ ĩ hoĩe quaꝝ altera ſpiritalis Trachea-
q͡ʒ arteria/ad pulmonẽ tendens:hãc p vices ptegit Epiglotis minor
lingua appellata:ne cibus potuſq͡ʒ aberrãs hoĩem torqueret:qñ ĩ ar
teriã aſperã ſi mica aut potiũcula deerrauerit ſuffucationẽ aut vehe-
mentẽ ea efficit tuſſim.Sed nõ diutinã/vt eſt illa quę uitio pulmonis
aliiſq͡ʒ ex cauſis orit̃:de qua Celſus li.iiii.Tuſſis inqt pp fauciũ exul- [Tuſſis]
cerationẽ moleſta eſt:& vix cũ uetus facta eſt elidit̃:ac mõ arrida eſt
mõ pituitã trahit:oportet hyſopũ altero quoq͡ʒ die bibere/ſpiritu re
tẽto currere.Sed nõ in puluere/ac lectione uti uehemẽti/pectus diu
pfricare tres ficus quãpinguiſſimas ſupra prunas incoctas comeſſe:
Altera cibalis di:ta:quæ carne & neruo conſtat : arteria cartilagine
& carne:ſunt & aliæ huius dictionis notę ſignificationes:Glotis ue- [Glottis]
ro auis perlongam exerit linguam unde nomen accepit.

Pygnoco‑ mi folia

¶ Furũculi tubercula in corpore/Plinius.xxvi.Paſſim & in quacũq parte ac maximo incõmodo naſcuntur qui furũculi vocãtur/mortiferũ aliquãdo malũ confectis corporibus:remedio ſunt Pygnocomi folia trita cnm polenta ſi nũdum caput fecerint.Cor.celſus.v. Furũculus eſt tuberculũ acutũ cum inflatione & dolore maximeq vbi in pus vertit/q vbi adapertus eſt & exit ſup apparet pars carnis in pus verſa/pars corrupta ſubalbida ſubrubra quẽ ventriculũ quidam furunculi nominant matureſcit per ſe atq erumpit:proprium eius medicamentum eſt Galbanũ/Eſt & furunculus in uite palmes verucæ magnitudine vnde nomen de quo Plinius.xvii.

Aluecolus

¶ Fritillus tabulam luſoriã ſiue alueũ Alueolũq ſignificat de quib' dictũ eſt.Epigrãmatari' poeta in apophoretis de tabula luſoria diſtichon luſit Hic mihi biſſeno nũerat teſſera pũcto/Calculus hic gemino diſcolor hoſte perit:Itẽ in Xeniis Hæc mihi charta nuces hæc eſt mihi charta fritillus.Alea nec damnum nec facit iſta lucrum.

Diatoni

¶ Frontati inter laterum genera dicuntur:Vitruuius libro.ii.Græci preter cætera interponunt ſingulos perpetua craſſitudine vtraq parte Frontatos:quos διατονοσ appellant:qui maxime religando confirmant parietum ſoliditatem:nam per latitudinem totam porrecti vtrãq parietis frontem perficiunt:& inde nomen:quorum mentionem habet & noſter Plinius.xxxv.

¶ Fuſterna abietis pars ſuperior nodoſa & centroſa:ima vero ſapinea ſapinuſue dicit̃ ad inteſtinũ opus vt enodis & abſq centris pro batiſſima/Vitruuius & Pli.Vñ ab abiete lignarios fabros materiarioſue dicimus p quãdã exochen Abietarios:qñ & œcodomica eſt abies & naupegeſima Claudiã.apta freti habies/bellis accõmoda cornus:Vſibus tñ ædium potiuſq nauium utilis adhibetur glutino adeo ſociabilis ut findatur potius qua ſolida eſt.

Pyragra

¶ Forcipem fabrorum nouere oẽs:q ignita capiat Pyragra græcis dicitur.Forceps piſtorum dulciariorum nõ æque nota:hac cruſtula formãt/& ea maxime quæ ex farina & aqua mixtis tenuia leuia & euanida Nebulas vocant a quibus ipſi Nebularii:ac leues fuctileſq ho

Nebulões

mines recte Nebulones poſſunt Neoterice appellari:fiunt & eadẽ non ſine melle ſaccharoq conuoluta cruſtula:ac e farina depuratiſſima hoſtiæ illæ myſticæ ad ſacrificia/ſed per Hierodulos eoſq qui ſacrarii curam ſortiti ſunt.

¶ Ferumen quo res inter ſe aptæ ſolidantur feruminanturq veluti argentũ argentos/æs ære/aurum auro/ſolidaturã vernaculus ſermo vocitat:Paulus libro ſexto digeſt.feruminatio p eandẽ materiã facit confuſſionem:dicit̃ & de lignis lapidibus & aliis Pli.xxxvi.Rui‑

narum uerbis ea maxime cauſa:ꝙ furto calcis ſine ferumine ſuo cementa cõponunt:ecce ferumen de calce dixit. Et libro.xxxv. Calcis vſum ꝑbuiſſe bitumẽ refert ita feruminatis Babylonis muris. Cementa

¶Fornacei parietes olim in africa Hiſpaniaq; ex terra fiebant dicti ꝙ fornacum modo circundati vtrinq; tabulis duabus infarciuntur verius q̃ inſtruantur:nunc e calce & glarea mixtis commendantur: eius durant incorrupti imbribus/vento/ignibus/omniq; cemento firmiores vt ſcribit Plinius. Glarea

¶Figlinæ caſtus dicuntur q̃ figulinæ in qbus figuli uaſa & alia fingunt ex argilla/tota currente. Plinius.xxxv. Nobilitãtur figlinis oppida quoq; ut Rhegium & Cumæ a cumis vt diximus Cumana teſta nominata:figlinarum mentionem habet:& Paulus libro.viii.ff. tit.de ſeruit.ruſt.prid. Rhegium Cumæ

¶Flauiſſæ quandoq; fauiſſe dictæ. M. Varro quadã epiſtola ad Seruium Sulpitium Iurecõſultum quam citat Gellius libro.ii.ait.Q. Valerium Soranum dicere ſolitum quos theſauros græco nomine appellamus priſcos latinos/flauiſſas dixiſſe/ꝙ in eas non rude æs argentumq; ſed flata ſignataq; pecunia concederetur: Plinius.xxxiiii. de Lyſippo ſtatuario qui ſexcenta opera abſoluiſſe dicitur: Numerum inquit apparuiſſe defuncto eo cum Theſeaurum effregiſſet heres/ſolitũ enim ex ĩmani ꝑrecio cuiuſq; ſigni denarios ſeponere aureos ſingulos:de Theſauro autem Seruius Donatus & quicquid eſt vbiq; grammaticorum: Alex. Seuerus imperator vt ſcribit Lampridius in Theſauris veſtem nunq̃ niſi annum eſſe paſſus eſt:eamq; ſtatim expendi iuſſit. Et Hadrianus Cæſar de Theſauris ita cauit vt ſi quis in ſuo reperiſſet/ipſe potiretur: ſi in alieno dimidium domino daret & ſi in publico cum Fiſco ęqualiter partiretur. Rude æs

¶Fibrum antiquis extremum/Inde Fiber ponticus qui caſtor vt ſupra Inde Fimbriæ circa extrema veſtium: & Fibræ iocinioris paſſim: vt Tuberum Pli. & Stirpium. M. Cice. iii. Tuſ. quæſt. quaſi radiculæ & capillamenta extrema. Fiber Caſtor

¶Fellator lactis ſuctor a fellare e mamma lac ſugere Solinus Nequaquã mater pullo præbet vbera fellitanda:quod verbum obſcęne acceptum eſt:vnde fellatores & Fellatrices quorum relatiuum irrumarores habentur. Fellare

¶Frictio eadem quæ fricatio pluribus ægritudinibus conferre credita Cor. Celſus libro.ii. Aſclhepiades & Hippocrates frictione ſi uehemens ſit durari corpus/ſi lenis molliri/ſi multa minui ſi modica impleri: Pli. quoq;.xxviii. uehemens enim fricatio ſpiſſat/lenis mollit:nũq̃ autem adhibenda eſt febre increſcente/uerum ſi fieri poteſt

cum ex toto vocabit:Capitis quidem longos dolores ipſius frictio
Fricatio & leuat.Fricatio in venere etiã dicit̃ : & Fricatrices fœminæ maſculæ
ita uulgo libidinis quæ Tribades & Plauto ſubigatrices/ τρίβω tero frico/vñ
mulotribæ:ſunt & Perfrictiones inter leuia mala exulceratiunculæ:
Plinius.xxi.de Cypiro herba intertriginum & alarũ uitiis perfrictio
nibuſq; cum oleo illitum non dubie mederi item.xxiii.de olei medi
ciis laſſitudinũ perfrictionũq; refectio ẽ græci κατάψυξις uocãt.
¶ Fibulæ zonis addunt̃:& ueſtibus fibulandis & cum lubet diſfibu
landis/Claudianus in raptu Proſerpinæ ſudata marito fibula purpu
reos gemma ſuſpendit amictus:& poeta Aurea purpuream ſubne=
Suffibulũ ctit fibula veſtem. Vnde ſuffibulũ Feſto Pompe.veſtimentũ quod
fibula cõprehẽditur.Fibulæ ornamentoꝝ magis q̃ ueſtis ſunt inqt
Vlp.li.ff.xxiiii.Dantur & pudẽdis a Martiale & aliis Cutis ſupra
glandẽ ꝑforanda:ita vt glans libera ꝑmaneat:acu filũ ĩmittitur/cu
ius capita ĩter ſe nectũtur/quotidieq; mouet̃:donec cicatriculæ fiãt
circa foramina:qbus cõfirmatis & exẽpto filo / additur fibula : infi=
bulare aduloſcentulos interdũ valitudinis cauſa quidã cõſueuerũt
vt tradit Cor.Celſus lib.vii.Infibulantur apud nos equæ generoſæ
ne equum admittere poſſint:Sed ædificia/machinæ aliaq; cõpluria
ſuas habẽt fibulas Vitruuio Columellæ ĩnumeris/ Vulnerib⁹ quoq;
chirurgici fibulas imponunt.Idem Cel.lib.v.Si in carne vulnus eſt
hiatq;/neq; in unum oræ facile attrahuntur futura quidem aliena ẽ.
Imponendæ vero fibulæ ſunt Ancteras græci nominant:quæ oras
paulum tamen contrahunt:quo minus lata poſtea cicatrix ſit:An=
Ancteræ theræ autem compoſitiones quædam eidem Celſo & Plinio a flori=
bus dictæ uidentur.
¶ Frugiꝑda a ſalice homo is iure dicet̃ q nulli⁹ bonæ frugis ẽ : q̃les
Salix frugi eſſe ſolẽt oſcitãtes horiperdæ bonas ꝑdẽtes horas:nã ſalix frugiꝑda
perda ab Homero inqt Pli.dicta quia ociſſime amittit ſemen ante q̃ ma=
tureſcat:ſalix aũt perticalis fœcundior quo terræ proprior eſt.
¶ Fabalia ſtipulæ & paleæ quodãmodo fabæ / Pli.xviii. Sed maior
ꝑs malluit fabalia maturæ ſatiõis q̃ trimeſtrẽ fructũ ei⁹ nãq; ſiliq̃ cau
Fabatia leſq; gratiſſimi ſunt pabulo pecori.Itẽ.xxii.Fabaliũ ẽt ſiliquarũq; ci=
nis ad coxendices & ad neruoꝝ veteres dolores cũ adipis ſuilli ue=
tuſtate ꝓdeſt.Eſt.M.Cato ſtercus vñ fiat ſtramẽta lupinũ paleas fa
balia ac frõdes iligenas q̃rnaſq; e ſegete euellito/Fabatia vero e fari
na fabe priſco ritu ĩ ſacris ꝑualẽs pulmẽtarii cibo:Faba freſſa græcis
Eregmos Eregmos nam Cyamos ſolida dicitur / freſſa inquit Plinius,cũ allio
cocta contra deploratas tuſſes/ſuppurationeſq; pectorũ quotidia=
no cibo ſumitur:& in vino decocta ad teſtiũ tumores & genitaliũ.

GErrones leues & inepti a cratibus:ꝙ Siculos ad-
uerſus athenienſes cratibus ꝓſtratis vſos volũt
quas græci gerræ noĩant: Feſtus Gerræ inqt cra Gerrę ſicu
tes ſunt vimineæ Atheniẽſes cũ Siracuſas obſi- lę
derent & crebro gerras poſcerent: irridẽtes ſicu
li gerras clamitabant. Vnde factũ eſt vt gerræ ꝓ
nugis & cõtemptu dicanť. Nonius gerræ nugę
ineptæ:& ſunt gerræ faſcini qui ſic in naxo inſula
veneris ab incolis appellantur:Inde cõgerrones
Plaut⁹ i moſtellaria Nũc ego me illac ꝑ poſticũ ad cõgerrões ꝯferá.
❡Glandia in ſuibus dicuntur a glandis ſpecie omnibus nota Mar
tialis Glandulas uocat ter poſcit apri glandulas quater lumbum:
nam lumbi quoq; e ſuibus etiam nunc cibis cõmendantur: Plinius
xi. Tonſillæ in homine in ſue glãdulæ. Idem. xxxvi. Extant cenſoriæ Tonſillę
leges glandia in cœnis glireſq; & alia dictu minora apponi uetantes
Plautus in menechmis Glandulam porcinam Laridum Pernam:
Sunt & adenes glandulæ in homine Glandem uero quæ proprie
intelligitur ferũt inquit Plinius. xvi. Robur quercus eſculus/Cerus/
ilex/ſuber/continetur hiſpido calice per genera plus minus: dulciſ-
ſima omnium Fagi: glires ſaginat & ſues experita etiam: Turdis &
picarum generi: quæ ideo glandariæ vocantur. Sed & glandibus ar
refactis per frugum penuriá molitur farina ſpiſſaturq; in panis vſũ:
per hiſpanias olim ſecundis menſis addita fit dulcior in cinere to-
ſta: glandis nomine omnes fructus continentur inquit Vlpia. libro
xliii. dig. titulo de glande legenda:& glans ſummum Colis dicitur Coles
quando Coles ipſum eſt genitale Celſo & aliis vnde ſub eo Colei q Colei
teſtes & græcis Didymi.
❡Ganeo a ganea & ganeis: Horatius Et laudem ſiliquas occultus
ganeo ſunt autẽ locte uinolentiæ ac libidini apta vt ſentit Nonius:
Ganeum inquit Feſtus locum antiqui abditum ac velut ſub terra. di
xerunt: Terentius in adelphis credo obductum in ganeum ubi Do
natus meretriciam tabernam interpretatur quia ſit in terra & non
ut cœnacula ſuperius: de ganeo Plautus Apuleius & alii Ganea ue- ganea
ro luxus gulæ Plinius Cecilius in panegyrico Traiani Cæſ. & Te ad
clandeſtinam ganeam occultumq; luxum refers Plinius de ſuibus
viii. nat. hiſt. Neq; ex alio animali numeroſior materia ganeæ.
❡Geomantia diuinatio ex punctis & figuris in terra notatis & ex
ipſa terra quę Γαια gręce dicitur: μάντεια diuinatio: Vnde geoman- geomãtes
tes ipſam artem profitentes ut ab aſtragaliſis Aſtragalomantes.
❡Galericuli & galericula a galero (quo caput tegitur) mulierib⁹ cũ

primis nunc etiam & in uſu habentur ſunt qui hoc noĩe ſignificent Cæſariem e capillis alienis ſuppoſitis cõtextam qua uiros quoq; vti qñq; uidemus: Iuuenalis ſed nigrũ flauo crinem abſcõdẽte galero/ Suetonius capillamẽtum appellauit in. C. Caligula: Et ganeas ingt atq; adulteria capilamento cælatus & veſte longa noctibus obiret

Caliendrũ Caliendrum Horatius in ſatyris.

Galbei ¶ Galbea inter muliebria ornamẽta numerãtur: Galbrũ inquit Feſtus ornamẽti genus ſunt eidem Calbei ac Galbrũ millæ quibus triumphantes utebantur: & quibus ob uirtutem milites donabantur:

Glomus ¶ Glomera fila in orbiculum aceruatim conuoluta Pli. xxxvi. Intus Labyrinthũ inextricadilem quo ſi quis improperet ſine glomere lini exitum inuenire nequeat Glomus in ſacris cruſtulum Cymbii figura ex oleo coctum.

Ligellum ¶ Gurguſtiolũ hippocoriſticos a gurguſtio quod eſt tugurioli genus breue & angſtum a Curculione vt uolunt appellatum/ Apuleius Breuitatẽ gurguſtioli nr̃i ne ſpernas peto: Pl. u. Ligellũ uocat in aulularia vt ſentit Nonius de ſuo ligullo fumus ſi qua exit foras.

Mãgones ¶ Gemmarii qui gemmas poliunt uenduntq;: licet ſint & gemmarum proprii mangones de quibus Plinius ultimo: gẽmas iuris uſui non eſſe dicebat Alex. Seuerus Imperator: & ideo gẽmatum quod fuit vt tradit Lampridius uendidit & pecuniam in ęrarium contulit Adulterantur e gemmis compluria genera: ne eſt ulla fraus vitæ lucroſior neq; qua minus caueas.

Scutulata ¶ Galbanum ueſtis genus Satyrico poetæ ſcutulata & galbana raſa vnde Galbanatus Martiali Eſt & arbor Galbanus Syriæ peculiaris reſinam producens non diſſimilem Hammoniaco quæ Galbanum Plinius. xxiiii. Galbanum per ſe bibitur ad tuſſim ueterẽ ſuſpiria rupta conuulſa: fugat & odore ſerpentes.

vmbilicus ¶ Gnomon umbilicus ad umbrarum rationes: & ſtillus horas indicans/ Plinio libro. ii. Solis itaq; umbilici quẽ gnomonem appellant umbra in ægypto meridiano tẽpore æquinoctii die paulo plus q̃ dimidiã gnomonis mẽſurã efficit: & mox vmbrarũ hãc rationẽ & quã uocãt gnomonicẽ ĩuenit Anaximenes mileſius Anaximãdri & Thaletis diſcipulus primuſq; horologium quod appellãt Sciotericõ lacedæmone oſtẽdit: Idẽ de ſegmẽto incipiẽte ab India uerſa ad auſtrũ lib. vi. Vmbilicus quem gnomonẽ ingt uocãt ſeptẽ pedes longus umbram nõ amplius quatuor pedes longã facit: nã in quinto ſegmento/ Gnomoni ſeptẽ pedes/ Vmbris ſex inueniũt: Vitruuius ſupraq; eius loci cẽtrũ mediũ collocatur æneus gnomon idagator umbræ qui græce σκιαθηρας dicitur: Martianus capella in Geo

Sciotericõ

metria Circulũ quidẽ terrę inquit.ccl.duobus milibus ſtadiorũ vt ab Eratoſtene doctiſſimo gnomonica ſupputatione diſcuſſum eſt: quippe Scaphia dicũtur rotunda ex ære uaſa quæ horarum ductus ſtili in medio fundo ſiti proceritate diſcriminãt qui ſtilus Gnomon appellatur cuius umbræ prolixitas æquinoctio/centri ſui æſtimatio ne dimenſa uicies quater complicata/circuli duplicis modum red- dit:Sunt & Gnomones dentes de quibus diximus / At Feſtus Gno ma inquit genus machinulæ cuiuſdam appellaẽ/quo regionis agri cuiuſq; cognoſci poſſunt quod genus græci dicunt gnomona. Gnoma

¶ Gramiæ oculoꝝ pituitæ Nonio a quibus gramioſos oculos no- minamus:Feſtus gramiæ inquit oculorum ſunt vitia quas alii gla- mas uocant:Pli.xxv. Crennos agrios Gramias tollit oculoꝝ impo ſitus tumorem quoq; cum polenta. Glama

¶ Glaucomata & Hypochyſes hypochymataue(quæ noſtris ſuffu- ſiones oculoꝝ)eadem eſſe ueteres uoluere/poſterior ætas id diſcri- men fecit:ut Glaucoma ſit vitium humoris qui Chryſtallinus dicitur in colorem glaucum mutãtis.Suffuſio aũt fiat ex humore inter cor- neam & cryſtalinã partẽ cõcreto.Interdũq; hæc ipſa vt inquit Cel- ſus li.vi.oculi potẽtiæ qua cernitur ſe opponit Plautus in milite:glau- comã inqt ob oculos obiiciem⁹/eũq; ita faciemus:vt qd viderit nõ viderit.Vbi glaucomã dixit ut in Perſa cũ decora ſchema:& in Am phit.cũ ſeruili ſchema.Pli.xxv.Ad hypochyſes & caliginẽ Cyclami nos in paſtillos diluũt.Glaucophathalmos Galeno & aliis eſt Glau coma/ſuffunduntur oculi etiãnũ ſanguine ex aliq̃ iniuria/q hirundinis cruore cõmodi⁹curantur:neq; id ſine rõne:cũ illius acies extrĩſec⁹leſa interpoſito tpe in priſtinũ ſtatũ redeat.Vñ ẽt locus fabulæ dat⁹eſt: Cyclami ut idem Celſus inqt:ꝑ parentes id herba reſtitui qđ ꝑ ſe ſaneſcit:in Murũ de pulloꝝ quidẽ hirundinoꝝ ventre lapilli albi aut rubẽtes reperiũtur hirũdine magicis celebrati artibus qui Chelidonii vocantur.

¶ Gemurſa ſub minimo pedis digito tuberculum q gemere faciat dictum Feſto Pompeio.Irrepſit id malum Tyberii Cæſ.principatu Plinius.xxvi.Gemurſam appellauere priſci inter digitos pedum na ſcentem:etiam nomine oblitterato.

¶ Grãdinem græci chalazan & chalazion dicũt ſub cute buboni & Calaza ægyptiæ vt ait Pollux fabæ ſimilẽ:quæ ſi tãgatur dolorẽ affert.Sunt & in oculis grandines cũ ſegnis humor circa palpebras coit:non ſine tuberculo qđ huc & illuc impelli poſſit Chalazion vocant vt ſcribit Celſus lib.vii.a grandinis quadam ſpecie vnde ſit nomẽ:nam gran do eſt aqua per æſtates concreta deſcẽdens Plinio Ariſtoteli Apu- leio innumeris.Sed & grandines in ſuibus cum primis naſcuntur

Ondida Ondida ueluti grana glãdulæue a qb⁹ grãdioſi uulgo quoq; dicũt.
¶ Gangilion ſiue ganglion tuberculũ eſt in capite molle cedenſq;
Cõtortio vt refert Cor. Celſus libro. vii. Eſt & Ganglion Paulo nerui contortio quam uel ictus aut laſſitudo inducat pluribus quidem corporis Partibus/Sed precipue mobilibus & circa uertebras: & in manuum pedumq; extremitatibus.
¶ Gangrenam carnẽ emortuã & ulcere uel inflãmatione ac rubore medici uocãt in ꝓminẽtibus membris vt inter ĩguina: fit & ĩter alas & vngues ac in ſenibus fere: & his quoq; corpus mali habitus eſt/vt
Cancer ſcribit Celſus libro. v. & . vi. ſubalbeſcit aũt primo demum nigrorẽ cõtrahit ſenſu amiſſo alii dixerunt tumidũ mẽbri adfecti tumorem qui neglectus ad uicina proſerpat & ĩterficiat. At cum abſq; ſenſu
Sphacellõ fuerit Sphacellon appellauere: carne iam corrupta vt ſiccare eã partem oporteat ne ulterius ſerpat: Nonio Gangrena cancer eſt.
¶ Glauſtum herba folio plãtaginis in gallia dicitur/Iſatin græci vocant e lactucę ſilueſtris genere: quo infectores utuntur ad ceruleũ pãnis & ueſtibus inducendum: & uulgo Gaudiũ appellãt. C. Ceſar
Britanni in reꝝ ſuaꝝ cõmentariis Oẽs inquit Britãni ultro ſe glaſto inficiunt quo ceruleũ cõtrahunt colorẽ atq; horidiores ſint ĩ pugna aſpectu/ Sed & eoꝝ coniuges nuruſq; quibuſdam in ſacris toto corpore oblite nudæ incedunt æthiopum colorẽ imitãtes Plinius auctor. xxii.
¶ Geruſia locus & cõuentus ſenũ græcis vt nobis ſenatus & ſenaculum: Vitruuius lib. ii. Crœſi domus quam ſardiani ciuibus ad requieſcẽdũ ætatis ocio/ſenioꝝ collegio Geruſiã dedicauerũt: Gerõtes ſenes/vnde ꝓuerbio illo ꝓtrito dicitur δισ ϖαιδεσ οι γεροντεσ
Bis pueri ſenes bis pueri ſenes: & Hypagiron ſenum animi baculis ĩ manu ſaltatio.
¶ Genethlius natalis dies genethlia celebritas diei natalis genethliacus natalitius vñ Genethliacon Lucani ĩ Silius Papinii carmẽ ſuper eius natali: & Genethliaci inde futura prædicere qui conatur caldei & mathematici priſcis appellati: & genethliologia ars ipſa:
Archinopolus Vitru. viiii. Achinapulus inquit qui etiam non e naſcentia ſed ex cõceptionẽ genethliologiæ rationes explicatas reliqt de qua re & pauca quædam Gellius. xiii.
¶ Getium ceparum genus condimentarium inquit Pli. xix. noſtri Pallacanam uocant pene ſine capite eſt ceruicis tantum longæ/& ideo totum in fronde creſcit/cætera in caput.
¶ Glycyrrhiza foliis pinguibus / & tactu gũmoſis: uoci vtiliſſimo ſucco/ſic vt ſpiſſatus eſt linguæ ſubdito/Itẽ thoraci & iocinori Hac
Adipſon diximus inqt Plini. xxii. ſitim famemq; ſedari ob id quidã Adipſon appellauere/quam & hydropicis dederunt ne ſitirent.

⁋Garũ exquiſiti liquoris genus priſci uocauere/inteſtinis piſcium cæteriſq quæ abiicienda eſſent ſale maceratis: vt ſit illa putreſcẽtiũ ſanies/conficiebaẗ olim e piſce. Garo mox e ſcombro laudatiſſimũ ſociorũ appellatum/Vitium eius eſt Alec ĩprefecta/nec collata fex alec quoq̃ pũenit ad oſtreas echinos vrticas gamaros mulloꝶ ſoci nora ĩnumeriſq generib⁹ ad ſaporẽ cęp̃it ſal tabeſcere ĩqt Pli.xxxi. Gaꝶ ſociorum

⁋Grummus Feſto Põ.terrę collectio minor tumulo: Inde grumulus: Pli.xix.de alio Vlpico/In plano ſeri uetãt caſtellatimq̃ grumulis ĩponi diſtãtibus ĩter ſe pedes ternos/inter grana/quatuor digiti intereſſe debẽt: At.xxxiii. Torretur & cum ſalis grumo inq̃t.i.tantillo ſalis: quod ſummis digitis cõpreſſis appræhẽdi poteſt: Hinc exgrumo e terra grumos eruo/vt cochleæ a.M.Varrone exgrumantes: Sed Iſalpe exgrumatrices exgrumatoreſue recte dicẽtur a grumis quos roſtello terram cruentes faciunt in pratis & hortis.

⁋Glaucopis Cæſia latinis de colore cœli quaſi Cœlia/& oculi Cæſii qui glauci/quales Diuo Cæſari Auguſto fuere equoꝶ modo inq̃t Plinius/quales & noctius vt felibus fere Vnde Donatus in cõmentariis Ecyræ Terentianæ dicitur & Pallas Glaucopis non ꝙ oculos habuerit albos ſed quia aer glauci ſit aſpectus vt apud Diodorum bibliothecę primo legimus aerẽ uero nominatum pallada ac Iouis filiam dici conſtat & virginem fuiſſe quoniam & non corrumpatur & ſublimiorem locum teneat hinc ex uertice Iouis creditur nata: Cæſius glaucis oculis quaſi felis oculos habens & glaucos. Minerua glaucopis

⁋Gnaphaliũ herba mollibus & albicantibus foliis qua ob rem ꝓ tomẽto ueteribus fuit in uſu vñ nomẽ Gnahpalon græci Tomentum: & quorum natura mollis eſt cãdidaq̃ & lanea γναφαλωδη nominantur: Pli.xxii.Gnaphalium alii chamezelon uocãt cuius foliis albis mollibuſq̃ pro tomento utuntur. Tomentũ

⁋Gehenna eccleſiaſticis noſtris eſt ignis lacus ſulphuriſq̃: qualis fere poetis Phlegeton in inferno/vbi fletus ſtridor dentium dolor abſq̃ medella pœna ſine fine: & deſperatio. Inferni bona

⁋Grãme linea græce quæ eſt Euclidi longitudo illatabillis: lineas autem habet genus figurarum geometricarum quod Planum uocant: qua latũ eſt & qua longũ vt ſunt triquetra & quadrata quæ in areis fiunt ſine altitudine quam habet genus illud quod ſolidũ appellamus: Figuras autem formaſue geometricas in primis Schemata græci vocant auctor Gellius gramicæ quoq̃ Apodices vulgo dicuntur geometriæ probationes: fiunt hæ & in numeris per quaſdã Pſeudographias ideſt falſas deformationes.

⁋Gargarizatio anginis ſiti aridis faucib⁹ vuę deiectæ & iflãmatæ

oris & linguæ uitiis aliiſq; morbis plurimũ cõfert lactices ori ĩmiſſos
ſæpi⁹ ſpiritu ad fauces reuocãdo/vt meminerũt Galen⁹ Hippocra-
tes/Auicenas ſchola medicoꝝ:Pli.xxii. Furfures tõſillis faucibuſq;
gargariſſatione proſunt/fiunt autẽ vt tradit Cor.Celſus.v.aut lauã
Gargara vnde — di cauſa aut reprimẽdi vel euocandi:γαργαρίζειν græcis humectare:
Vnde Gargara crebris fontibus celeberrima dicta ſunt qui velint.

¶Gleucinum oleum de quo Columella cum muſto factũ γλεῦκος
muſtum: Inde Gleucitos vocant muſteos cibos //vt muſtacea inter
bellaria celebratos.

¶Galla naſcit̃ in arborib⁹ oĩbus quæ glandẽ ferũt noctu ſemp uni-
uerſa erũpẽs mẽſe Iunio/Sed Hemeris optimã ut coriis ꝑficiẽdis uti-
liſſimã:eſt ea roboris ſpẽs maximã ꝓducẽs glãdẽ:Gignũt & Alæ ra-
moꝝ roboris pilulas corpori nõ pediculo adherẽtes albicãtes umbi-
Cachrys — licis.Et cachrys pilula ĩ ea orit̃ vim in medicina cauſticã habẽs/Bo-
leti vero & ſuilli circa radices:fert & mella vt ſcribit Heſiodus & vi-
ſcum:ſed copioſiſſimum quercus/quod Dryos Hiphear vocant.

¶Graphis ars pingẽdi quæ pictura a ſtilo quem graphion græci &
graphida appellãt:hanc grecoꝝ ciuitates ut artẽ liberalẽ filios do-
cebant:receperunt & Romani/hinc pictorũ cognomina in gente
Pictoꝝ familia romana — Fabia nobiliſſima/Et Turpilius eques romanus / pictor leua manu
pinxit quod de nullo ante memoratur vt ſcribit Plinius.

¶Gluma foliculus & vaginula in frumentis qua granum contine-
tur in ſpica/a glubendo ꝙ ea deglubatur granum / auctor.M.Var-
ro primo.rei ruſt.Vnde & pecus glubi dicitur Feſto cum pellis de-
trahitur:hinc ſcribit Suetonius Tiberium Cæſarem dicere ſolitum/
Deglubo — Boni eſſe paſtores oues tondere non deglubere.

¶Ganze anſerum generis ſunt pluma candida/ſed minores habẽ-
tur & Penelopes/Pli.x.& Ariſt.aĩalium.viii.a quibus Vlyſsis coniu-
Penelope ante Arnæa — gem dictam græcis placuit / cum prius Arnæa uocaretur quæ uox
abiectam repudiatamq; ſignificet:quando a parentibus Icaro Peri-
bœaq; in mare proiectam aues illæ educauerunt.

¶Gabin⁹ cinct⁹ fit toga ĩ tergũ reiecta/& ab eo vna lacinia fic reuo-
cata vt hoĩem cĩgat/quo veſtimẽti gñe cõſul ĩdicturus bella vtebat̃:
de quo Verg.vii.cĩctuq; gabino ĩſignis referat ſtridẽtia limĩa cõſul.

¶Grypus naſo qui eſt incuruo dicetur/nã Gripus ſiue Griphus re-
te ſignificat:hinc Gripus ſeruo piſcatori nomen datum in plautina
rudente/ſunt & Griphi enigmata in conuiuiis fere quorum mentio-
nem habet Gellius:Gryphas aurita æthiopiæ animalia roſtro adun-
Gryphæ — co equis infeſta quæ perhibentur:fabuloſa credit Plinius in.x.

¶Grabatus grabatulus lectus ĩ quo iacere ſolemus/in quo etiã di-

uites quieſcimus Sceuola iureconſultus lib.xxxiii.digeſt. Grabatus inquit argēto & auro textus/meminit Vergilius in moreto & alii.

¶ Gangabæ perſis onera humeris portātes:vt ſcri.Q.Curtius q̄leſ geruli baiuli & græcis Vaſtazontes corpore ſuo uecturas onerũ factitātes vti olim philoſophus Protagoras anteq̄ Democritus eũ ſecũ habuiſſet & philoſophiam docuiſſet de quo Gellius.v. Baioli inquit Feſtus priſci uocauerunt quos dicimus operarios. Vaſtazontes

¶ Gralatores ſunt q perticis ſupſtantes lōgis paſſibus icedũt quaſi gradatores a magno gradu vt Pātomimiæ gipanas imitātes ſaltatiōe/Plautinus Agoraſtocles i aduocatos. At ſi ad prādiũ me i ædē vos dixiſſim ducere/vinceritis ceruum curſu vel gralatorem gradu: vnde eidē in Amphit. Gralatorius gradus opponitur teſtudineo.

Harpagones latini manicas uocant e ferro uncata inſtrumēta q̄bus naues captæ trahunt/Harpazo rapio ἁρπάζω rapina Harpagia uaſa raptoria/harpago ſuccinũ q̇ folia & paleas veſtiumq̨ fimbrias rapiat & Harpaſtũ inter ludicra q̇ rapiat/Mar.diſticho cui lemma eſt harpaſta. Hæc rapit Anthei velox in puluere draucus Grādia q uano colla labore facit. Sunt & Harpagæ inter arma ad oppugnationē urbiũ noīatæ. Sed harpago ēt erit ferramēti genus Canem paſſim uocitant/quo circuli vltimi circa frontes/præſertim doliis trahendo aptantur.

¶ Harpagia græcis uaſa quaſi raptoria dr̄/his ad dandā hortulis aquā p æſtates ſiccientib⁹ utimur:quorum orificio anguſto digitus iniectus non ſinit aquā fundo pertuſo effluere:eleuatus permittit:ex ore.n.digito eleuato aer igrediēs trudit aquā deorſũ/quo ſuapte natura fert:atq̨ ita exit hoc ēt ipm ē q̇ oīa mechanica iſtra p aerem & aquā cōficiunt vt Oronomia/clepſydræ uocūq̨ imagines q̄ de ſtatuis reſultant/atq̨ alia his ſimilia vt refert Aphrodiſæus.

¶ Hippiatri Equomedici dici poſſunt:qui veterinarii in cōmune iumentorũ medicinā profitentes:cũ ea malleo pulmunculo tuſſi exſugulatione/cæteriſq̨ morbis ſimilibus laborant:vt cum equi fiunt coriginoſi farciminoſi ſcabioſi intertriginoſi.

¶ Hygremplaſtra Galeno liquida ſunt emplaſtra ὑγρὸς humidius mollis/ſicut xeria q̄ ſũt arida:Pli.xxxiiii. de ſquāma ferri/Præcipua tñ cōmendatio eius in Hygremplaſtro ad purganda uulnera fiſtulaſq̨ & oēm callum erodendum/& paulo infra eius compoſitionem docet/ſicut Cor.Celſus aridorum/libro quinto. Xeria

¶ Heterocranea altera parte capitis dolorē inducit ut nomine ipſo

apparet. Heteros alter dicitur Cranium capitis calua. Vnde Hete-
romalla altera parte viloſa ſicut Heteromaſchalla ſeruitiis deputata
vt Amphimaſchalla ingenuis/& ab axillis nomen adepta/μάσχαλη
Subala axilla/Plinius.xxxi. de ſale'Ad Heterocranas capitiſq vlce-
ra & puſtulas papulaſue.
℄Hemicranea morbus caput īfeſtans cū dolore ſed dimidia tantū
parte/Vnde nomen/dicitur & Hemicranus a quo Hemicranici: nā
Cephalea cū cerebrum in partes ſit diuiſum non uni & iidem fiunt capitis do-
lores totum vero caput vexat Cephalea de qua iam dictum eſt.
℄Hydrocephaleā ſiue Hydrocephalon capitis morbū proprie vo
cant īfeſtante id ipſum humore leni cum īflatione quæ etiam digi-
tis cedat: ſimile id genus fere eſt quod humorem cutis tm̄ in capite
contrahit in quo tonderi ad cutem expedit Celſus autor.
℄Hydrophobos pauor aquæ & formido ī pcuſſis morſu a cane ra-
Canis rabidi morſus bido: Hydrophobi & Hydrophobici q expauent aquā a morſu cāis
ī rabie/Pli.xxix. Datus in potu hydrophobos fieri nō patiť &.xxxiiii.
quædā vſtiōe ingt ſananť/priuatim vero canis rabidi morſus qppe
ēt pualēte morbo expaueſcēteq potū uſta ferro plaga illico liberan
tur: Cor. Cel. lib. v. Solet ex eo vulnere vbi parū occurſum eſt aq̄ ti-
mor naſci Hydrophobos græci appellāt/miſerrimū genus morbi in
quo ſimul æger & ſiti & aquæ metu cruciatur/quo oppreſſis in angu
ſto ſpes eſt: in piſcinam ei non ante præuiſam mittendus/φοβοσ ti-
Hydri mor fuga ὑδοϛ aqua/vnde Hydri pulcherrimum anguium genus
in aquis viuentes nullis ſerpentium ueneno īferiores/Hydrochous
aquarius in Zodiaco.
℄Hydrops morbus/& ipſo morbo laborās q hydropic⁹ quoq Ho
ratio & aliis/aq̄ ītercus a qbuſdā noiať. At Cel. lib. ii. aqua īter cutē/
vbi dolor ī imo vētre ingt aut coxis eſt/aq̄ inter cutē/vbi inſtat. Sed
hoc morbi gen⁹ ab illib⁹ naſci ſolet. Itē li. iii. lōgus vero fieri pōt eoꝝ
morbus quos aqua inter cutē male habet/niſi primis dieb⁹ diſcuſus
eſt hydropa græci vocāt: ſed mirū iure qd dixerit: ſitire ſemp qui id
genus morbo laborāt cū pleni aqua ſint: verū humor in eis ſalſus eſt
q minime permeans putreſcit atq os alui exſiccat. Sunt aūt tres ei⁹
ſpecies Hypoſarca quæ & Leucophlegmatias corpore tumorib⁹ ī-
æq̄li/Aſcites a ſimilitudie vtris aqua ī vnū cōtracta/& cū motu cor
poris/ita ſe mouēte vt īpetus eius conſpici poſſit idē Cel. autor lib.
Tympanite iii. Tympanites ſpiritu īflante a forma vētris ītenti atq ſono / vnde
Tympanici: nam Tympana pulſantes Tympaniſte dicuntur.
℄Herniæ triū geneꝝ habenť autore Celſo. Enterocela cū inteſti-
na in ſcrotum deſcendunt: Epiplocele cū omentū Hydrocela cum

in alterum e teſtibus humor confluit aquã Hydroceli: Plinius.xxx. Hydrocellis ſtelliones mire prodeſſe traduntur/dicitur & aliis hygrocela υγρον humor υγρότισ humiditas.

¶Hæmorrhoides ſedẽ iſeſtãt a ſãguine q̃ ĩde effluit dictæ cũ ſãguinẽ nõ remittũt cæcæ vocanẽ: Celſus lib.vi. Ora uenarũ tãq̃ ex capitulis qbuſdã ſurgẽtia q̃ ſæpe ſãguinẽ fũdũt hæmorrhoidas græci dicũt id ẽt ĩ ore uuluæ fœminarũ ĩcidere cõſueuit/atq; ĩ qbuſdã nõ tuto ſupprimiẽ/q ſanguinis pfluuio ĩbecilliores nõ fiũt: habẽt.n. purgationẽ hãc/nõ morbũ αιμα ſanguis / vñ Hæmorrhagia mulieribus purioris fluxus ſãguinis & ipſi Cel.v. Enhæma ĩter emplaſtra q̃ cruẽtis ptin⁹ vulnerib⁹ ĩponunẽ iflãmatiões reprimẽtia: cõſtãt aũt ex medicamẽtis nõ pinguibus ideoq; Alipœne noiãẽ λιπαρον pinguedo Pli.xii. In arabia & olea dotatur lachryma qua medicamẽtũ cõficiẽ a græcis Enhæmon dictũ ſingulari effectu cõtrahẽdis vulnerũ cicatricibus. Sunt & inter ſerpentũ genera Hæmorrhoides fœminæ: nã mares hæmorrhos vocãt/ab effectu ſanguinis qui toto corpore per cuſſis effluit/Idem Pli.xxix. de luteo oui priuatim cõtra hæmorrhidum morſus illinitur ſorbeturq; crudum. Hæmorrhagia Enhæma

¶Hemitritæus ſemitertianam febrem ſignificat: Triteus/tertiana: nã tñ q; dimidio tertianæ minor/Sed qa parte aliqua illis ſimilis ſit/tertio die vt ipſa repetẽs nõ diem tñ unũ itegrũ vt illa præſtat Cor. Cel. lib. iii. Tertianæ genus longe pernitioſius eſt quod tertio qdẽ die reuertitur & ex octo aũt & quadraginta horis fere/ſex & triginta per acceſſionem occupat interdum etiam vel minus vel plus / neq; ex toto in remiſſione deſiſtit: ſed tantum leuius eſt. Tritæus

¶Hectica febris vnde Hectici illa æſtuantes/in oſſibus ipſis inoleſcens hoiem uexat: nã in humore & ſpiritu eam fieri apertis non eſt receptũ: neq; a conſuetudine appellatã ut male litterati Idiotæ exiſtimant/& ideo Ethicã barbare pnuntiãt/Sed ab habitu: εξισ græce dicitur: Vetũ triuialibus aſſueti oĩno litteris/bonas admittere ne ſciunt & faſtidiunt/ut Amaracinum amica luto ſũs. Error medicorũ

¶Herpetæ ſerpentia in corporibus ulcera nominantur ερπω ſerpo ερπετοσ ſerpẽs: Pli.xxvi. Aizoum Herpetas quoq; & nomas ac putreſcentia ſicut Egrigeron verminoſa.

¶Hypocondrii dolores ex argumento ſunt appellati quoniam viſcerum cartilagini inhærent χονδροσ græcis cartilago. Vñ Hypocõdria ab Hippocrate quæ dicuntur præcordia ſunt q interpretenẽ. Hypocondria

¶Hypopia ſigillata vocant ueſtigia & liuores fere & ſugillationib⁹ uerberibuſue & id genus aliis/ſub oculis præſertim liuentia: nam & lẽticulas in homine quas cæteri phacos Pollux Hypopias nũcupat.

Hypopia Sunt & oculis ſubdita oſſa quæ Hypopia dicuntur.
¶Hepaticum iecoris epatiſq; morbum græci uocant: vt Cor. Celſus auctor eſt lib. iiii. Et Hepatici epatis ægritudinibus affecti: Plautus in curculione Epatarium Te igitur morbus agitat epatarius.
¶Hypophoræ in ulceribus/Alex. aphorodiſ. eſſe uidentur ſub ductiones ſublationeſue: In figuris ſentẽtiarum ſcio equidẽ Hipophoram dici partis aduerſæ intentionem/cui reſpondeat Antipophora vt ſentit Martianus in rhetorica.
¶Hierodulus in ſacris miniſter ſeruiens ἱερος ſacer hĩc δουλος ſeruus δουλεια ſeruitus. Hierophantæ ſacerdotes athenienſium ſacrorum interpretes: Hieroglyphæ notæ ęgyptiorum & æthiopũ quibus litterarum vice vtuntur.
¶Hami catenulæ Vergilio cũ inquit cõſertã hamis auroq; trilicẽ loricã: hinc hami e ferro orichalco argento auroq; ad ueſtes qui Hameti recte dicẽtur/& ita fere uernaculo ſermone uocant Hami iter

Hameti ferramenta chirurgica: Cor. Celſo: Telũ corpori quod hæret exci-piendum inquit hamo retuſo eſt abducendũq; ſcalpello.
¶Hirpices raſtrorũ genus ferreorum plurimis cũ dentibus ad extripandum gramen inexpugnabile & id gen⁹ alias ex agris herbas vt pectines de quibus iam dictum eſt: Dicti hirpices a rapiendo ſi-

Hirpus lupus cut Hirpum ſamnites lupum uocauere.
¶Hamatæ tegulæ ad hamo: Vitruuius li. vii. in mentione politionum in humidis locis/Demũ inquit ſuper erectæ hamatæ tegulę ab imo ad ſũmum parietem figantur: quaꝝ interiores partes curioſius picenẽ: vt ab ſe reſpuãt liquorẽ: tanq̃ fuerint loco tectorii ĩ uligino

Plinii loc⁹ ambiguus ſis: Pli. xxxv. Imbricibus tubulis teguliſq; ab balneas hamatis: vbi tamen mãmatis quãdoq; lectũ eſt nam ad hypocauſta in balneis & cubiculis addũtur etiam nunc tegulæ e figlinis mãmatæ Tubuliq; diſcolores: hoc autem nec admitto illic tamen nec teiicio.
¶Hydraulæ hydraulicęq; machinę Creſibio Alexandrino inuẽtori debentur: ab aqua nomẽ adeptę: inter quas iure numerantur ad molẽdũ fruges excogitatę: Nã axi tereti ĩſeritur tympanũ circinatum & dentatũ ita vt eius dentes apprehẽdant dentes tympanuli indiri palo ferreo ĩ cuius ſummo ſubſcus ſit ferrea: qua ſuperior mo-

Rota pinnata la continet: eidemq; axi haud longe ĩcluditur Rota pĩnata quę impetu aquę per canalẽ decurrẽtis ĩpulſa rotat. & cũ ea ipſa axis tympana palus ac mola: cuius circũactu ſuper molam imam teruntur ĩ farina frumenta: quę illi per infundibulum ſubminſtrãtur ſtilo dependulo ſubſulſante & id ipſum leniter cõmouente.
¶Hypomochlion de quo Vitru. x. græci vocant quicquid ponitur

ad moles onerum eleuan das vectibus nõ longe ab ipſis oneribus:
lingua ſub onus ſubdita/& capite vectis hoīum viribus in id preſſo
μοχλοσ græce vectis. Mochlus
℃Helicos græcis clauiculæ pampani intorti capreoliq; vt a nobis
in vitæ dicuntur: quibus gradatim ſe attollit. Sũt in capitulis etiam
columnaꝝ corynthiis Vitruuio lib.iiii.minoreſq; helices inquit ĩtra
ſuũ medium qui ſunt in abaco/floribus ſubiecti ſcalpanť. Habẽtur
& in auribus helices vnde helicteres ĩter inaurium genera polluci: Helicteres
vt Ellobia eidem quoq; a fibris aurium Lobos quas dicunt: de claui Lobi
culis Plinius.xxiii. Clauiculæ ipſe quibus repũt vites tritæ & ex aqua
potæ ſiſtunt vomitionum conſuetudinem.
℃Hyetomantia diuinatio ſuper pluuiis vnde cornix ales hyetomã
tis recte dicitur quãdo pluuias rauca voce auguratur/prænũciatq;: Hyetomã
eſt & Aeromantia quæ fit per aeria. tis
℃Hypocapniſton hariendi ibibendiq; fumi & nidoris genus ꝑ in-
fundibulum vocãt. Plinius.xxiiii.de chameleuce Radix eius impo- Chame-
nitur carbonibus cupreſſi atq; is nidor per infundibulum imbibitur leuce
in vetere tuſſi. Imbibuntur & apud nos quoq; multiiugi nidores per
infundibulum in doloribus etiam dentium auriumq;.
℃Hypogloſſa herba eſt folia habens ſilueſtris myrti cõcaua ſpino- Spina myr
ſa:& in ipſis ceu linguas/folio paruo exeunte de foliis vt tradit Pli- ti
nius.xxvii.e quibus corona/capitis dolores minuit.
℃Hypnomantes græce ſomniatores coniectoreſq;: hypnomantia
ars ipſa: quãdo ex ſomniorum interpretatione futura ſunt qui prę-
dicere velint: vt olim Domitianus Cæſa.quem ex ſomnio Gibbæ
ſibi pone ceruicem auream enatæ pro certo ferunt habuiſſe/beatio-
rem poſt ſe lætioremq; portendi reipublicæ ſtatum: & Pythagoras
ex inſomniis quæ per quietem vidiſſent diſcipulorum ſuorum inge
nia probabat: vt Pluto in conuiuiis atq; potu: Ariſtoteles ex ipſo ſer
mone & rectius quidem: vnde Socrates decoro adoleſcenti diu ſile
tacenti vt te videam inquit aliquid eloquere. Hypnos græce/nobis Sõnus grę
primo Symnus/mox y/littera in o/mutata ſomnus appellatus au- ce
ctore Gellio.xiii.quies eſt placidiſſima. Sed mortis imaguncula: vñ
græcis υπνοστη μικροσ θανατοσ. Somnus eſt breuis mors:
veluti mors ipſa eſt longiſſimus ſomnus.
℃Harpe falcatus enſis vt olim Perſei: Lucanus/Harpen alteriꝰ mõ-
ſtri iã cede rubentẽ Galeno: Harpe humor ex flauabili corpus totũ
corripit vñ nomen Arpæ inter inſtrumẽta muſica ab arpis vt volũt
inuẽtoribus nõie accepto. Martianus Capella Arpis bombiſq; per-
terita/tam intoleranda congreſſione virgo diffugit.

¶Hedioſmus menta ab odoris ſuauitate ἡδύς ſuauis / iucundus ἡδύτης ſuauitas iucunditas.

¶Hebdomades dierum & annoꝝ dicimus a numero ſeptennario quē græci hebdomada vocāt: vt notat Gellius lib. iii. Dies aūt a ſeptē planetis noīa acceperūt. Primus Cōſtantinus Cæſar ſolis diem Dominicum / Saturni ſabbatum mutando appellauit.

Dieꝝ nomina a planetis

¶Hypoſtaſis ſubſiſtētia qbuſdam hoc eſt indiuidua ſubſtātia Perſonam dicūt Theologi: Sūt & medicis vrinaꝝ Hypoſtaſes.

Homeri g

¶Homeros Cumei & Iones oculis captos nuncupant: ꝙ homeris qui ſunt itineris duces / egeant: vt olim Aſclepiades pucro / alii caſtello / quidam Scipione.

¶Hierocomion leproſoꝝ dicemus locū Hiera lepra κώμη villa / q̄le extra vrbem noſtrā ad primū lapidem viſitur iunctum tēplo diui Lazari leproſi: Hieranoſos morbus q ſacer & comitialis: quo tamē nomine ſunt qui lepræ morbum / aliqui vt ſeruius ignem ſacrum & alii qui magnum morbum accipiant: quando ἱερὸς nō modo ſacer ſed & magnus græcis dicaꝰ. Sed ipſe morbus comitialis & maior & Diuinus appellatur ꝙ animi partem rationalem quę longe ſanctiſſima eſt violet: vt refert Apuleius in magiæ apologia.

Hieranoſos

¶Holoſphyraton ex auro ſolido ſtatuam dixerunt. Strabo ēt Sphyleraton vocat / qualem Gorgias Leontinus hominum primus delphis in templo Apollinis ſibiipſi poſuit: tantus erit inquit Plinius xxxiii. docendę oratoriæ artis queſtus.

Statua prima delphis

¶Hercos ſeptum clauſtrum: hinc Herceus Iuppiter penetralis qđ intra conſeptum cuiuſꝗ domus coleretur: ſunt tamen qui nō aſpirent: & ab arcendo dictum velint: ꝙ mala arcere crederetur.

¶Hemerobiꝰ Pli. xi. vitæ dialis hoc eſt vnius diei: Ephemeꝝ quoꝗ nūcupāt vita nō vltra diem vnū porrecta: vt beſtiolæ illę īter īſecta apud Hypanin amnē Schythiæ de qbus. M. Ci. pria q̄ſt. tuſ. & Ariſ. de aīalibꝰ. v. Erit aliqn̄ & Diarii uictus qđ cognomē adheſit Diogeni Cynico ἡμέρα dies vn̄ hemereſios eidem Pli. xxxv. Abſoluit vno die inquit tabellam quæ vocata eſt Hemereſios puero picto.

Hypanis

¶Hypagogeus inſtrumenti genus quo lapides expolire ſolent lapidarii.

¶Hippagones trāſuehendis equis naues idoneæ vt ſcri. Feſtus alii hippagogonas nūcupant: & iam diximus Eiuſdē fere vſus quæ latinis Pontones dicunꝰ: qbus vice pontis in trahiiciēdis fluminibus utimur: de his. C. Cæſar / & Gel. & alii. Vn̄ iureconſul. viii. digeſt. flumine publico īteruemente / uia cōſtitui poteſt ſi aut uado tranſiri poteſt aut pontem habeat: diuerſum ſi pontonibus trahiiciatur.

Pontones

¶Hapalum quod ſine teſta ouum mera cum cartilagine membra Ouum
nea peperit gallina dici audio: quando molle & tenerum hapalon
græci uocant: ασαλοσ tener.

¶Heta priſcis minimi res præcii ab hiãdo quaſi Hieta vt eſt oſcita
tio inquit feſtus vt hominis halitus/Hecta puſtula in ſummo panis Hecta
ſurgere inter coquendum ſolita: vt diximus.

¶Hammoniacum ſalis genus quo Cyrenaici tractus nobilitantur
ideo nominatum uoluere ꝙ ſub arenis inueniatur: nam & e terra
foditur ſal foſſile quod dicũt/glebas uulgus Micas appellat inquit
Plinius: Sũt & natiui montes ſalis in quibus lapidicina ex modo ce
ditur/renaſcens ſcintilla ſalis leuiſſima & candidiſſima flos ſalis vo-
citatur eſt & ſalſugo quæ & Salſilago tota liquida eidem Plinio.xxxi Salſilago
&.xviii. Ciceris inquit natura eſt naſci cum ſalſilagine & ideo ſolum
vrit: Hoc quidem inter omnes conuenit non erodi non putreſcere
dentes ſi quis mane quotidie ieiunis ſalem cõtineat ſub lingua do-
nec liqueſcat.

¶Heliochryſum herbam quam alii chryſanthon uocant: Dioſco-
rides Chryſanthemon appellauit ramulis candidis foliis ſubalbi- Chryſan-
dis abrotano ſimilibus ad ſolis repercuſum aureæ lacis: in orbem themon
veluti corymbis dependentibus qui nunq̃ marceſcunt & ideo de- Abrotanũ
os illo coronabant Aureliam uocant ueſtes tuetur odore nõ inele-
ganti vt tradit Plinius.xxi.

¶Hæmatites magnes ſanguinei coloris/ſanguinemq; reddens ſi
teratur vt refert Pli.xxxvi. Eſt & Hæmatites lapis friabilis qui diſcer
nitur uenis rubentibus vt ſanguineis vnde utriq; nomen ĩpoſitum.

¶Horoſcopus ab horarum inſpectione dicitur quãdo horoſcopa
uaſa inqt Pli.libro.ii.non ubiq; eidẽ ſunt uſui/trecentis ſtadiis aut
lõgiſſime ẽt quingẽtis mutãtibus ſemet umbris: At horoſcopus eũ Horoſco-
partẽ cœli hora qualibet ab inferiori hemiſperio ſurgentem ab oriẽ pus
te ſignificat ab eo quod eſt ορoσ græcis .i. terminus & finis nomi-
natus creditur: vnde ſit & Orizon a Iunioribus aſtronomis Aſcen- Orizon
dens appellatur: Diuus Auguſtinus.v.diuinę ciuitatis/ſequẽtis tar
ditas horoſcopum mutat/frequens eſt & Materno vt Perſium &
alios omittam horoſcopi mẽtio/ quẽ incõprehenſibilẽ. P. Nigidius Nigidii ar
argumẽto figularis rotæ circũductæ & mõ pari mõ ĩpari tpis ſpacio gumẽtum
percuſſæ oſtendere adnixus eſt. Vnde & figuli cognomen eſt ſorti
tus: Geniture autem dominum preſertim Orcodeſpotan uocant. Orcode-
¶Hymen membrana tenuis in uirgine/orificio matricis ſuperpo ſpotis
ſita & adhærens uenulis quibuſdam veluti intertexta vnde cruor ef-
fluat cũ primo coitu ſoluit: de q̃ mẽbrana Serui⁹ & (ni fallor) Augu

Hymene⁹ ſtinus primo diuinæ ciuitatis:Hymen Hymeneus deus nuptiarum
Sed hæc vt alia vulgatiora ex lexicis aliis petantur.

¶Hyppuris herba noſtris Equiſetum:caudæ equinæ non diſſimi-
Aſperella lis:in pratis fere naſcitur/ſanguinis ſiſtit profluuia:prodeſt & dyſen
Barbiſina tericis.Nos iuncum aſperum appellauimus noſtrates aſperellã vo-
cant alii barbiſinam.

¶Hypercauma ignem vocant elementare/non hunc quo vtimur
mortales ſed illum qui ſupra aeris eſt elementum tanto ardentior
quanto ætheri & lunari Spheræ vicinior eſt:& a quo ſint ſyderum il-
la numeroſitas.

Angipor-
tus INſulas/portuſq;:vnde quibuſdam Angiportus
anguſta inter domos via/veteres audio domos
appellaſſe.Inualuit hæc autẽ opinio vt quo quo
verſum circundatas via domos inſulas dicamus
quod ex.P.Victore vt credã vix adduci poſſum
etiam ſi in libro de partibus ædium/vulgarẽ ſe-
quutus fuerim opinionẽ:nec ſcio an iurecõſulti
inſulam cuius frequens eſt apud illos mentio:in
hoc ſignificatu acceperint.Erunt inſulæ domus
Inquilini & illæ præſertim quæ locabãtur pluribus Inquilinis qualia fere ſunt
ſtabula quæ vocant Mediolanẽſes.Vñ Cæſarem dictatorem ſcribit
Suetonius Vicatim egiſſe cẽſum per dños inſularum:vtpote qui ſci
rent optime & facile numerum inquilinorũ in ſuis inſulis. Oroſius
Horrea quadrato ſtructa lapide/magnæq; illæ veterꝫ inſulæ:memi-
nit & Vitruuius.Audiamus & iurecõſultos.Iulianus libro primo di-
geſtoꝫ de officio præfecti vigilum Effracturæ fiũt plerũq; in ĩſulis/
Horreiſq; vbi hoĩes precioſiſſimam partẽ fortunaꝫ reponunt/cum
Armariũ vel cella effrangitur/vel armarium/vel arca/& cuſtodes plerũq; pu-
niunt.Alphenus titulo locati li.xix.digeſtoꝫ.Qui inſulam.xxx.cõ
duxerat/ſingula cœnacula locauit:vt.xl.ex oĩbus colligerent.Dñs
ĩſulæ quia ædificia vitium facere dicerent demolierat ea/quæſitum
eſt/quãtilis ęſtimari deberet ſi is qui totã cõduxerat ex cõducto age
ret/Iabolenus eodẽ titulo.Inſulam vno precio emiſti/totã locaſti &
eam vendidiſti:ita vt emptori mercedes inqlinoꝫ accederẽt.Pro-
culus libro.viii.digeſtoꝫ titulo de ſeruit.vrb.pred.Quidã Hiberi⁹
Balnearia noĩe qui habet poſt horrea mea inſulam/Balneariam facit ſecũdum
parietem cõmunem:nõ licet aũt tubulos habere admotos ad parie
tem cõem.Sicuti nec parietem ꝗdem ſuum ſup parietem cõmunẽ:
de tubulis eo amplius vis eſt/ꝙ per eos flãma torretur paries: qua
de re volo vt cum Hiberio loquaris/ne rem illicitam faciat:Iulianus

quoq; libro.xliii.digeſtorum titulo ne quid in loco publico/Publici loci appellatio queadmodũ accipiatur/labeo diffinit:ut ad Areas/ & ad inſulas/& ad agros:& ad uias / itineraq; publica pertineat / Et Inſulæ Vlpianus in.L.tabernæ de verborum ſignificatione:Cum tabernæ inquit appellatione omne ædificium utile ad habitandum cõtineatur non incongrue inſulam tabernam appellabimus quod euidentius oſtenditur ex ſententia Sceuolæ titulo de fund.inſtr.lib.xxxiii. digeſtorum.Sunt & ipſis iurecõſultis Pomponio cum primis & Vlpiano ab inſula ſerui inſularii qui Vrbanoꝝ nõ ruſticorum numero habebantur:nam eiſdem iureconſultis in inſulam deportatio genus eſt pœnæ quæ ideo ab inſulis in mari inſularis pœna dicitur adi Inſularis mens vt inquit Vlpianus libro.xlviii.digeſt.ciuitatem: Verum cũ pœna liquido appareat ex ipſius.P.Victoris lectione multo plures fuiſſe Romæ inſulas q̃ domos:Nam inſulæ ex omnibus.xiiii.regionibus vrbis numerantur.46202.domus vero.1211.Subdendo nundum decido.

¶Intergerini parietes ab intergerendo hoc eſt ferendo ſuſtinendoq; nominati:non a lateribus ut cõmunes / Sed in medio eorum vt mediani Plinius.xxxvi.Romæ non fiunt talia ædificia quia ſeſ- Seſquipedalis paries quipedalis paries non plus q̃ unam contignationem tolerat: cautumq; eſt ne communis paries craſſior fiat:nec intergerinorum ratio patitur inde Vitruuius iam dixerat lib.ii.leges publicæ non patiuntur maiores craſſitudines q̃ ſeſquipedales cõſtitui loco cõi.

¶Intrita in mortariis calx tempore macerata ad nobilia tectoria & Intrita terra quoq; ſubacta dicitur Pli.xxxvi.intrita quo uetuſtior eo melior Vnde in antiquarum ædium legibus inuenitur: ne recentiore trima uteretur redemptor quiſquã:ideoq; nulla tectoria eorum rimæ fœdauere.Idẽ.xxxv.de lateribus quin & Intritã ipſam eorum priuſq̃ fingantur macerari oportet: Fuit & intrita e frugibus ut opinor: ut nunc ex panis albi nucleo ex Amylo / febricitantium ſorbitioni ciboq; idonea Cornelius Celſus libro tertio. Dari uero iuicem eis poteſt vel intrita ex aqua calida/uel Alica elota: ſi firmus ẽ ſtomachus & compreſſa aluus ex aqua mulſa: Si vel ille languet uel hæc profluit ex poſca.

¶Icon & Econ imago e facie hominis vt eadem uideatur cœlo for Iconium ma:penicillo expreſſa:Inde iconium.C.Caligulæ aureum ſimulacrum trãquillo:& Plinio.xxxv.Iconici duces: expreſſis liniamentis oris & membrorum ſimilitudine:Ab Econe eidẽ trãqllo in Nerone Ecuncula hippocoriſticos.Eſt & iconicos aduerbium ſicut mechanicos organicos Vitruuio & idioticos Idẽ Plinius eodem lib.Hoĩs

inquit imaginem gypſo e facie ipſa primus omnium expreſſit. Ce-
Lyſiſtratus raq; in eam formã gypſi infuſa emendare inſtituit Lyſiſtratus Sicyo-
Sicionius nius. Et.xxxiiii. Eoꝝ qui ter ibi ſupauiſſent imagines ex mẽbris ipſo-
rum ſimilitudine expreſſa quas Econas vocant.

¶ Intermeſtris luna & intermeſtrua Plinio.xviii.idem eſt quod in-
Interluniũ terlunium & luna ſilens/& lunæ coitus: ſiue vt aſtrologis neotericis
Silẽs luna coniunctio: Synodos græcis & fere Neomenia/Lunæ ſilentio Athe
Cõiunctio nienſes Theogmia celebrarunt quaſi naturales hæ ſint nuptiæ cum
Synodos ſol & luna coeant nouiſſimam primamue eadem die vel nocte nul-
lo alio inſigno q̃ ariete cõſpici inquit Plinius libro ſecũdo. Idq; pau
cis mortalium contigit. Et inde fabula cernendi Lynceo. Eſt autem
interlunium quod itermeſtrium Mar. Varroni in re ruſtica tempus
lunæ inter veterem & nouam vt internodium Columellæ ſpacium
inter nodos: interſcapilium a ſcapulis Higino/eidemq; ac Macro-
bio interſtitium/quod ſtet inter aliquid: Intertignium a Tignis/in-
Intercolũ teruenium a venis in materia: intercolũnium a colũnis Vitruuio: &
nium interſcalmium inter ſcalmos nauium in quibus remi inducuntur &
reducuntur inter remigandum: ac interfœmineum iterfœmina qđ
græce Meſomerium: nam hypomeria itertrigines dicuntur.

¶ Itys in Phaſianum mutatur: vt mythici fabulantur/quod negant
Carduelis nonnulli afferentes in Carduelem deformatum vt cũq; itys auem
Phaſianus induit: & Daulias ales poetis eſt cantatiſſima de qua & Thucidides
hiſt.ii. Potior autem eſt mihi Phaſianus q̃ Carduelis/licet hæc bel-
lula ſit auicula & ſuauiter occinens.

¶ Inaures quæ auribus viris æque ac mulieribus ex margaritis gem
mis auroq; adduntur ornatus gratia. Paulus libro trigeſimo ſexto
ff. de au.& aug.lig. Inaures inquit in quibus duæ margaritæ/elen-
chi/& ſmaragdi.

¶ Inſtitor q; negocio gerendo inſtet ut tradit Vlpi. de inſt. act. nec
multum facit tabernæ ſit præpoſitus an cuilibet alii negociationi/
cum interdum etiam ad honeſtos homines afferat merces recte ap
Circitor pellabitur quicũq; negocio præpoſitus ſit. Labeo Circitorem inſti-
Inſtitor torem uocat cui ueſtes & panos lintearii & ueſtiarii dant circũferen
Veſtiarii dos: de quibus in ſuperioribus Plato in.ii.reipublicæ miniſtros uo-
cat emptionum uenditionũq; in foro. Lydi teſte Herodoto libro.ii.
hiſto. primi inſtitores & caupones fuerunt.

¶ Ianthina ueſtis violacea a colore/quando græci violas Ia dicunt
Melanion vnde Melanion nigra viola: & Violantillam ſuam Papinius Ianthi-
da dixit. Martialis Coccina famoſæ donas & ianthina mocchæ. Sũt
& Hiacynthina ab Hiacynto quod Vacinium vocant latini. Plinius

xxi. Hiacynthus in Gallia eximie prouenit hoc ibi ꝓ coco Hyſginum tingit. Item paulo ſupra Italiæ inquit vacinia in aucupiis ſata/ Galliæ vero etiã purpurea tingẽdi cauſa ad ſeruoꝝ veſtes/ Vitruuuis. viii. de purpureis coloribus. Eadem ratione Vacinium temperantes & lac miſcentes purpuram faciunt elegantem. Hiſginum

¶ Interula tunicam (ni fallor) ex nomine ſignificat interiorem: eadem Camyſia vulgo boc eſt intima tunica/ Subuculaqꝫ. Camyſia

¶ Iſomerinæ horæ æquinoctiales pari ſpacio & ſemper æquales vt in æquinoctio vtroqꝫ/ ἰσημερία æqdiale. Iſomerinos circulus æquidialis: vulgares vero quæ temporales & Cericæ græcis dictæ/ ſunt inæquales partientes diem longum breuemqꝫ in duodecimo ſpatia. Vnde dictum eſt: non/ duodecimo/ ſunt horæ diei. Ita vt hora vulgaris æſtiua quandoqꝫ compræhendat vnam horam & quadrantem ad horas horologii: veluti accidit in Solſtitio æſtiuo/ quandoqꝫ horam & ſemiquadrantem vti ſole permeante Taurum: per Brumam autem hibernæ breuiores ſunt. Simo Plautinus in pſeudolo. Bruma vñ Credo equidem poteſſe te/ ſcelus/ Maſſici montis vberrimos fructus quattuor ebibere in hora vna cui reſpondens Pſeudolus hiberna inquit abdito/ quæ breuior eſt æſtiua vulgari: de vulgaribus horis dictum accipe in euangelio operariorum vineæ: & apud Virgilium in moreto. Iam nox hibernas bis quinqꝫ peregerat horas: quãdo nox ſuas habet horas vulgares. xii. quæ in quattuor vigilias diuiduntur. Fuerunt & Actuariæ diei cuiuſlibet horæ. xvi. de his epigrãmatarius poeta: meminit & Satyrographus: exul ab octaua Marius bibit: Similes iis fere ſunt quas noſtri Sacerdotes Canonicas vocant. At vos dies horis ternis diuidimus/ e quis Rabulæ forẽſes cauſidici ad lites proſequendas duas tantum ſibi conſtituere/ qbus ſe reoſqꝫ ſiſtunt & clientes. Actuariæ horæ Canonicæ

¶ Intercifio ſtomachi videtur eſſe roſio ex collatione eoꝝ quę Dioſcorides & Plinius ſcribunt de pulegio. Is. xx. natu. hiſt. de pulegio ſtomachi inquit ex aqua intercifiones ſiſtit: & vomitiones cum aceto & polenta. Pulegius Vomitiones

¶ Ileos gracilioris inteſtini acutus morbus cum dolore: vnde Ileoſi qui eo vexantur: ſunt tamen quibus ileos is morbus eſt cum excrementa in ſtomachum reſiliunt: atqꝫ inde per os euomuntur. Celſus libro. ii. Tenuioris inteſtini morbus quem ileon nõminant: & quarto Modo ſupra vmbilicum inquit modo ſub vmbilico dolorẽ mouet: fit ex alterutro loco inflammatio nec aluus nec ſpiritus infra tranſmittitur/ ſi ſuperior pars affecta eſt cibus/ ſi inferior ſtercus per os redditur: Ilioſi vero & iliaci ab Iliis: eorum morbo & dolo

re laborantes quos lagonoponicos dicere non audeo/etiam ſi Ilio-
lagonoponici rum ægritudo Lagonoponos dicitur/quando græci Ilia] Lagonas & Ceneonas uocant.

¶Iſchia coxendicon lumborumue dolor a quo Iſchiadici Plinio &
Coxa aliis eo laborantes coxendici: ισχιον coxa coxēdix: Coxarū ingēs
Coxēdix dolor inquit Cor. Celſus libro. iiii. eſſe conſueuit: iſq; hominem ſæ-
Aenaria pe debelitat/& quoſdam non dimittit/Iſchia nunc inſula quoq; dicitur quæ olim Aenaria a ſtatione nauium Aeneæ de nomine oppi di coxēdicis imaginem reddentis in monte.

¶Inguinariæ bubones græcis: βουβων inguen vt dictum eſt: In de herba inguinaria quoq; nomen accepit Plinius. xxvi. Inguinis dolores prohibet aut ſedat cœptos Inguinaria quam quidam Ar-
Argemon gemonem uocant paſſim in uepribus naſcens.

¶Icteros & Arquatus morbus Regius dicitur quoniā vt ait Cor. Celſus libro. iii. Vtendum exercitatione/frictione lecto etiam & cō claui cultiore/ludis/laſciuia/per quæ mens exilaretur/& fere appa- ratu regio/eadē Serenus/ab aue nomē ſortitur/Ictero quā nos Gal-
Galgulū gulum quæ ſi ſpectetur ſanari id malum tradunt & auem ipſam mo ri: Inde Icterici regio morbo ægrotātes: Et morbum Regium Pli- nius inqt. xxvi. in oculis precipue mirari eſt tenuitatē illam denſita- tēq; tunculariū felle ſubeūte: Hipocrates a ſeptimo die ī febre mor tiferū ſignū eſſe docuit/nos ſcim? uixiſſe aliquos ab hac deſpatiōe.

¶Impetigo ab īpetu morbi genus lichen quoq; dicta quatuor ha- bet genera vt ſcribit Cor. Celſus libro. v. Serenus ſi uero vitium eſt quod ducit ab impete nomē/Hoc matutina poteris ꝓhibere ſaliua Minime mala quæ ſimilitudine ſcabiē repreſentat altera aſperior ru bicūdiorq; Rubrica nominat: tertiū genus ſquāmoſum nigro colo re: ideoq; nigræ cognomē meruit quartū uero curationē nō recepit ſubaldibū cū ſquāmulis pallidis aliis ſubalbidis: aliis lēticulæ ſpecie quibus dēptis ſanguis ꝓfluit alioqui humor eius albidus eſt: naſcū- tur uel maxime hæc omnia ī pedib? manibuſq; ſed & vngues quoq;
lichen qd & unde inſeſtāt: Lychē mētagra Plinio a mēto īcipiēs totos occupat uultus oculis tantum indulgens nam impetus oculorum alii ſunt ab im- petigine de quibus idem Plinius. xx. de curcurbita: Vinum cum ea feruefactum oculorum etiam īpetus: Eſt & Lichen in arboribus ei- dem. xxiii. In his inquit & ſatiuis prunis eſt limus araborum quē grę ci Lichen appellant rhagadiis & condilomatis mire vtilis: In equis quoq; & Aſinis lichen uocatur libro. xxviii. de quo mentionē habet etiam Dioſcorides &. xxvi. Lichen herba plurimum lichenis conſe- rens inde nomine inuento.

¶Impagem impaginemq; id genus marginis & regulæ dicimus quo tympanum id eſt quadratũ vel alterius figuræ ſpatium in ualuis / in arcis/alioue opere inteſtino per ambitum includitur non ornaměti modo ſed firmitatis quoq; gratia/ Vitruuius libro.iiii.latitudo impagis in foribus fiat tympani tertia parte. Compago coniunctio & commiſſura Plinius.xvi.in Dianę epheſiæ templo cupreſſinas ualuas in glutinis compage quadrienio fuiſſe. — *Tympanum*

¶Imbrices vnde imbricium in tectis non eſt qui neſciat: Plinius. xxxvi.In Belgica prouincia candidum lapidem ſerra quã lignum faciliuſq; etiam ſecant/ad tegularum & imbricum uicem/vel ſi libeat ad quæ uocant Pauonacea tegendi genera:Siſenna hiſt.iii.diſſipatis imbricum fragminibus ac teſtis tegularum:Plautus in moſtellaria tempeſtas uenit confregit tegulas imbriceſq;: & in milite confregiſti imbrices & tegulas/Hæc autem adſcribere uoluimus vt intelligas imbrices ſignificare e figlino opere in curuas tegulas:Vnde ſecant Plinio Siſennæ fragminibus & Plauto cõfregit:ac imbrices & tegulas ſemper ſimul poſitas / Et quia imbrices ſeu ſint ſolæ aut cum tegulis / aliæ ſuper alias ſedent in tectis Imbricata inter ſe cementa in genere ſtructure incertum quod uocãt dixit Vtruuius cui & tegularum tecta nominantur. — *Pauonacea* — *Tegulæ*

¶Iſodomon genus ſtructuræ græci uocant cum e lapide duro ac ſilice æquo exſtruũt ueluti lateritios parietes:at cum inæquali craſſitudine ſtruxerunt Pſeudiſodomon:tertium eſt Euplecton frontibus tantum politis Plinio.xxxvi.Vitruuio libro ſecũdo Emplecton vbi Iſodomõ inquit dicitur cum omnia coria æqua craſſitudine fuerint ſtructa:Pſeudiſodomũ cum impares & inæquales ordines coriorum diriguntur:ισος æquus æqualis Iſopleuros æquis laterib⁹ Sũt qui Periſſodomon uelint:quãdo Periſſon græci inæquale & impar dicunt:alii uero Iſogonion & Pſeudiſogonion ab angulis: nãq; hæc in medio poſuit Deus omnia campo: Latinis ſtructurarum genera ſunt Reticulatum a reticuli quadam ſimilitudine quo nũc omnes vt venuſtiore utuntur:& antiquum quod incertum dicitur cementis aliis ſuper alia ſedentibus / interſeq; imbricatis firmiore q̃ reticulata/non ſpecioſa ſtructura/q; reticulata in omnes partes diſſoluta habeat cubilia & coagmenta / vt idem Vitruuis auctor eſt: Plinius eodem libro trigeſimo ſexto Dictiotheton græci vocant reticulatam ſtructuram qua Romæ inquit frequentiſſime ſtruunt riſmii opportunam. — *Pſeudiſodomon* — *Periſcos* — *Pſeudiſogonion* — *Dictiothecon*

¶Ignauſia aer paulo denſior ſuperiore/vt humectæ ſubſtantiæ hominibus ſpirabilis.

Sycophã-te ¶ Implanator Cypriano impoſtor decerptor a verbo implanare id autem a Planis hoc eſt Sycophantis ſcurriſq; fallacibus & impoſto-ribus eſt deductum/de quibus Horatius.M.Cicero & alii.

Stamnũ ¶ Incoctilia ab incoquendo vaſa iam dicta ſunt/eſt autem incoque re metallum metallo inducere veluti ſtannum & argentum æri: Pli nius trigeſimo quarto cum de ſtanno dixiſſet.Deinde & argentum inquit incoquere ſimili modo cœpere equorum maxime ornamen-tis/iumentorumq; iugis.

Eclogæ ¶ Idylia poematia parua poemata/vnde Catullus ſuum Hexame-trum Idyllion inſcripſit/Plinius iunior in epiſtolis/Epigramata inq̃t ſiue idyllia ſiue Eclogas.

phãtaſma ¶ Idolon ſimilitudo corporis quaſi phantaſma & vmbra Cecilius vii.apparebat idolon/ſenex macie & ſqualore.Eſt & Phãtaſma ſom nii ſpecies quod viſum Mar.Ciceroni: meminerunt & Plutarchus Diogenes/Macrobius ſuidas aliiq;.

¶ Iſelaſtica certamina quorum uictores magna cum pompa intro-ducebantur in ſuam quiſq; patriam vnde nomen/de quibus plutar chus Plinius iunior ad Traianum.

¶ Incurceruicus curuæ ceruicis vt pecus incurceruicum Pacuuio: eidem quoq; repandiroſtrum roſtro repando legimus & Dulcicer-uicum quem græci Glycitrachelon uocant.

Glycitra-chelon ¶ Ichthyocolla gluten e piſcib⁹ Galeno & Dioſcoridi: Plini.xxxii.

Gluten Ichthyocolla appellatur piſcis cui glutinoſum eſt corium/idemq; nomen glutino eius/hic epinyctydas tollit Ichthyocolla cutem eru

Epinycti-dæ gat: Ichthys piſcis ichthyoeſſa piſculenta/Lithocolla vero fit hiſdẽ auctoribus ex lapide pario aut marmore cum taurino glutino: eſt & Sarcocolla arbor e qua gũmi fit utiliſſimum pictoribus & medicis/ ſimile pollini thurios & ideo candidum q̃ ruffum melius.

¶ Intercapedo.M.Cic.ad Pætum quadam epiſtola in verbis hone ſtis obſcœna ponimus: quid enim ne honeſtũ verbum eſt diuiſio? at in eſt obſcœnum cui reſpondet intercapedo: hanc legiſſe memi-ni me/penes quem haut nunc ſcio eſſe ſpatiolum & interſtitiolum illud ab ano ad poptam: vnde pro ſpatio & interuallo ad alia tranſ-ferẽ Ciceroĩ/Quintiliano/Feſto iurecõſulto libro.xxvi.ff.& cæteris.

¶ Inficiatio negatio/ire inficias negare eſt: plerumq; inquit.Mar. Cicero de oratore cauſæ inficiatione defenduntur: peculiaris noſtri temporis Cauſidicis qui vt mentiri neſciunt/ita negare factum opti

Cauſidici me nouerunt/& inficiatores fiunt ex patronis: hinc ſtatus inficialis/ coniecturalis.

¶ Interpenſiua ab interpendendo eſſe videntur aſſerum tignorũ-

ue ſed tecti extrema parte: Vitruuius libro.vi. in mentione Caue-
diorum Tuſcanica inquit ſunt in quibus trabes in atri latitudine tra
iectæ habeãt interpenſiua: & colloquias ab angulis parietum ad an
gulos tignorum intercurrentes: Item Tetraſtyla ſunt quæ ſubiectis Tetraſtila
ſub trabibus angularibus columnis & vtilitatem trabibus: & firmi-
tatem præſtant q̃ neq̃ ipſe magnum impetum coguntur habere:
neq̃ ab interpenſiuis onerantur.

¶ Igniaria Plinio.xvi. ſunt utimur ad ignem eliciẽdum: Calidæ in-
quit ſunt Morus: Laurus Hedera: & omnes quibus igniaria fiunt:
Probatur inter has & vitis ſilueſtris alia tamen q̃ Labruſca: & ipſa he Labruſca
deræ modo arborem ſcandens.

¶ Interlucator ab ĩterlucãdo qđ eſt ramos denſos & ĩutiles ãputo/
Pli.xvii. Deputãtur cũ uite pariter ĩterlucata: dẽſitate ramoꝝ q̃ ſint
ſupuacui & abſumãt alimẽta: Itẽ interlucato arboribus ꝓdeſt: Sed
oĩum ãnoꝝ trucidatio ĩutiliſſima: idẽ ẽ ſublucare: & fere collucare.

¶ Iſonomia erit æquilibrium æquilibritaſue. M. Cicero de natura Trucida-
deoꝝ cõfugis inqt ad æquilibritatem: ſic enim Iſonomian ſi placet tio
appellemus: ĩde iſonomicos aduerbiũ: Solinus Romam tradit qua
dratã primo dictã quoniã ad æquilibrium eẽt poſita. Et Plutarchus Aeq̄librĩu
tetragonon fuiſſe. Vtcũq̃ æquilibrius æqualitatem notat vt cum
Talionis pœna ad æquilibrium uix fieri poſſe dicitur: de quo. A. G.

¶ Imantopodes loripedes græcis imanta lorũ dicũt vnde latini ẽt Loripedes
a loro loripedes quaſi lorris pedibus vt Dii lanipedes laneos pedes
habere dicti: quia lentiſſimo gradu ad uindictam producunt: ut ta- Lãipedes
men poſtea grauius atrociuſq̃ puniant: plinio Solino & Pompo-
nio Melæ populi orientales ethiopiæ quibus reptando flexis crurũ
nixibus ire natura eſt imantopodes appellati.

LAminæ teſſellæ e metallis aliiſq̃ dicũtur a Lamis
vnde lamellæ Vitru. Horatius inimicę lamæ Cri
ſpe Saluſti. Oui. in faſtis Et leuis argenti lamina
crimen erat: Apuleius tertio aſini aurei laminas
litteratas ĩter magica Pamphiles inſtrumẽta no pœnaꝝ in
minauit. A. Gel. inter cruciatus poſuit: Ignes & ſtrumenta
ardentes laminæ cæteriq̃ cruciatus admouebã- apud anti
tur. Et Plautus in aſinaria Aduorſum ſtimulos/ quos
laminas: cruceſq̃ cõpedeſq̃: Neruos: catenas:
carceres: numellas: pedicas boias: Val. Maximus rupit uerbera fidi Fidiculæ
culas: laxauit: ſoluit eculeũ: laminas extinxit: Sed & lamæ cœnoſæ
lacunæ & abruptæ voragines pluuiis & niuibus fere diutinis produ
ctæ appellantur.

lapicidinę ¶Latomiæ lapicidinæ in quibus uincti ſerui lapides etuebant exci-
debantq; veluti qui in opus metalli damnabantur Plautus in capti-
uis Inde ibis porro in latomias lapidarias:latomiæ locus carceris vt
Tullianũ Tullianũ liuio & Siracuſis q; hic quoq; vt.M.Varro tradit ĩ eo loco
lapicidinæ fuerũt:Feſtus latomiæ ex græco & maxĩe a ſiracuſanis q
latomias & appellãt/& habẽt inſtar carceris/ex quibus locis exciſi la-
pides ſunt ad extruendam vrbem/eadem fere pedianus.

Striges ¶Lamiæ puerorũ exſuccatrices voratriceſq;:noſtri Striges vocãt/
Terricula cũ ſtriges ſint aues nocturnæ & carniuoræ Terriculamenta puerilia
menta qdam lamias appellãt oculis exemptilibus: nã depõũt illos / & cũ
iubet reaſſumũt/uti ſenes ſpecila ocularia illa e uitro qbus fit vt mi-
nutulas litteras legere poſſint.Sed dentibus exẽptilib⁹ nõnulli utun
tur/quos nocte nõ aliter reponãt q̃ togã aſſolẽt.Sicut & uxorculæ q̃-
dam belliſſimæ noſtræ comã illam dependulã & cincinnos anteuẽ-
Empuſa tulos.Eſt & terriculamẽti ſeu lamiæ genus quod Empuſam uocant
vno (vt dicitur) pede incedentem vnde ſit nomen.

Fabacea ¶Lomentum fabacea farina/& cerulei genus quod greci λέιωμα di
farina cunt hoc eſt proprie tritum:Pli.xxxiii. Ex ceruleo fit quod uocatur
lomentum:perficitur id lauando terrendoue:& hoc eſt ceruleo can
didus/& mox/ſubtiliſſimum genus lomenti quidam tritum uocant
quinis aſſibus æſtimatum Idem.xiii.de faba:quippe ex qua tẽtatus
ſit etiam panis:lomentum appellatur farina ea adgrauaturq; pon-
Cataplaſ düs illa:& omni legumine.Item.xxxvi. Fit cataplaſma ex eo poda-
ma gricis mixto fabæ lomento:&.xxx.Sunt & minutæ longæq; candi-
dæ cochleæ paſſim ob errantes/eæ aræfactæ ſole in tegulis / tuſæq;
in farina miſcentur lomento equis portionibus : candoremq; & le-
uorem corpori afferunt:vbi per leuorem λειότητα intelligit hoc eſt
Compla- complanationem & terſitudinem/Martial.Lomento rugas vteri q;
natio cõdere tentas:item ſuo diſticho:Gratum munus erit ſciſſo nec inu
tile uentri/Si clara Stephani balnea luce petes.

lagũcula ¶Lagœna uas uinarium potoriumq;/hipocoriſticos laguncula Ce
cilio in epiſtolis.

¶Læmargus guloſus λαιμὸς gula:λαίμαργος græcis qui etiam lati-
Gulo nis Gulo/Læmargia guloſitas.

læmargia ¶Lemma argumentum & fere Index ac Elenchus Cecilius epiſto-
larum.iiii.lemma ſibi ſumpſit:quod ego interdum verſibus ludo:
Martialis lẽmata ſi quæris cur ſint adſcripta docebo/Vt ſi malueris
lẽmata ſola legas/apud Ariſtotelem pro poſitione ĩterrogationeue
Monole- ſumitur aſſumptum vocant:ſe interuallum/Vnde Monolemmates
mata propoſitione:vt reſpiras/Vnus igitur/nã manifeſtũ eſt aſſumptũ q;

omne ſpirans uiuit: At Lemæ in morbis lachrymę dicuntur ſed cō gelatę & ita a græcis dicuntur: hinc prouerbium eſt in parum prudentes κρονικολημαι Ariſtophanis: Vnde Lemoſi. Lachrymę

❡ Lactarii a lacte nominanť non a lactibus inde opus lactariū ſpartiano in Heliogabalo Dulciarias inquit & lactarios tales habuit vt quæcūq; coqui de diuerſis eduliis exhibuiſſent vel ſtructores vel pomarii/illi modo de lactariis exhiberent: Item alia inquit de opere lactario Cor. Celſus lib. ii. Aluum mouent mel crudum lac lactaria omnia: nam lacticinia a doctis in lacte nō ſunt recepta: & cum ſunt a lactibus (vt reor) potius inclinanda. Dulciarioſ Structoreſ Lacticinia

❡ Lactes exiliora inteſtina in homine & ouibus non ſolū/ſed in aliis quoq; animalibus Plautus vocauit: Nam Plinius. xi. ab hoc inquit vētriculo lactes in oue & homine/p quos labitur cibus: ī cæteris ile/a quibus capaciora inteſtina ad aluū: Alii loca dicunt ſub umbilico in lateribus pubetenus/delicata adeo vt plagam ferre non poſſint: quidam inteſtina pinguia ut Perſius qui vnctos lactes dixerit: nonnulli membranas quibus inteſtina inter ſe annexa ſunt: Theodorus gaza pro Meſenterio interpretatus eſt/& hoc fortaſſe ideo quia meſenterio lactes inuoluuntur / ut a ſpinæ tactu duro munitiores magiſq; ſepti reddantur. Sed Spartianus lactes murenarum & luporū cum dixit pro ſemine genitali quo pleni teſte Ariſtotele ſunt e piſcibus mares accipiſſe uidetur: ut dictum eſt: aliam autem lac aliam lactes habent inflexionem. Theodo. Gaza

❡ Laniena laniatus/ſectio/carnificina Apuleius/deſtinatæ etiam lanienæ cultros acuebat/item/relinquens atrociſſimā uirilitatis lanienam/ſed & locus erit laniena de quo in ſuperioribus. M. Varro de Analogia ſi inqt analogia eēt/ubi caro uenit carnaria/vbi pelles pellaria/ubi calcei calcearia diceret/nō laniena/pelles uina & ſutria. Carnaria Pellaria

❡ Longanones inter farcimina habenť Mar. Varro in libris linguæ latinæ/cum primum fartū hilam & Apezabonem nominaſſet: Tertium inquit fartū eſt Longano q longius q̄ duo illa. Et Apicius nepos longanos porcinos condire docuit. Sutrina Hila Apexabo

❡ Ligones inſtrumenta ruſticana Mar. Varro Ligo q eo propter latitudinem quod ſub terra eſt facilius legitur: At gręci ligon uiticem dicunt non multum a ſalice diſtātem uitilium vſu alii Agnon quoniam matronę ut tradit Pli. xxiiii. in Theſmophoriis athenienſium caſtitatem cuſtodientes eius foliis cubitus ſibi ſubcōſternunt. Vitex

❡ Lutra aquatica a luendo nominata q in aquis ſe lutet; quoniam En hydris gręce a quibuſdam uocetur: nam eſt & coluber in aquis uiuēs/Plinius. viii. Cauda piſcium Fibro/cętera ſpecies lutrę vtrūq; Enydris

aquaticum/utraq; mollior pluma pilus:Lutron lauacrum.
¶Lynx fera acutiſſimi viſus Plinius.xxviii.Peregrinæ ſũt & Lynces
quæ clariſſime omnium animalium cernunt/urinam ſtatim terra pe
Lyncuriũ dibus adgeſta obruere traduntur e qua lyncurium gemma/linceos
tamen oculos a lynce nundum accipio/magiſq; a Lynceo.
¶Lagophonon aquilã nigris pẽnis vocãt/Vnde & Melænætos grę
Leporaria cis/noſtri Leporariam a venatu leporum nuncupãt:dicta etiam ua-
aqualia leria:eſt & quæ Hebrophonos id eſt Inularia dicatur eadem & Py-
gargus/Ariſtoteli cui dixit Plinius.x.albicantem eſſe caudam: nam
morphnos quæ Neuia Anataria etiam uocatur Homero Percnos
aquaticas circa ſtagna aues appetens:mergentes ſe ſubinde donec
ſopitas laſſataſq; rapiat:ingenium eſt ei teſtudines raptas(vt ferũt)
mittere e ſublimi in ſaxum vt fracturam carnibus veſcatur quæ ſors
Aqlarum poetam Aeſclylum Caluum dum apricatur interemit. Et Plancon
genera glancum a clangore appellauerunt: Percnopterus vulturina ſpe-
cie omnium maxima Haliætus vero in mari piſcatrix perſpicaciſſi-
ma acie vt quæ uiſum exalto piſcem preceps diſcuſſis pectore aquis
venatur:hals mare græcis ethos aquilia. Vnde Aetites lapis in ni-
dis earum inuentus.
¶Logiſtice noſtris Calculatoria ratio ſupputãdi calculis: vt dixim⁹
qui Abaculi quandoq; dicuntur/veteribus in vſu veluti etiam nunc
apud barbarorum plurimas gentes. Figuras autem apud nos ha-
Diagrãma bet numerorum nouem quas Pithagorici excogitarunt & Diagrã-
ma quoq; quod mẽſam Pithagoream etiam uocarunt:vnde Aba-
ci origo eſt. Numerorum prima Monas vt aliis principium numeri:
mox ſingulares alii ad decem vſq;:Logiſticon vero rationem primã
animi partem dixere/vt ſecundam Thymicon ac ſi dixeris animoſi-
tatem/Epithymicon tertiam quæ eſt cupiditas/vt refert Macrobius
Logicum rationale/logos/ratio verbum Sirmœria inter ornamen-
Lerios ta tunicarum aurea habentur vt refert Pompeius:Lerios autem co-
mici veteres callidos & verſipelles accipiebant/ab inſula vt uolunt
in Icaro quæ Leros & leria quandoq; uocata Straboni.
¶Licia fila quibus maxime in tellis implicant ſtamina textrices/Vn
de Trilices tunicæ/& Titiuilicium fila putrida de tellis cadẽtia/Sed
pro re uili & nullius ſignificationis apud græcos vt inquit Feſtus/
Liciatoriũ Plautus in Caſina:Non ego hoc verbum empſitem titiuilicio:Licia
torium Diuo Hieronymo lignum teres circum quod inuoluunt ſta
mina Haſtile eius inquit erat quaſi liciatorium texentium.
Probolę ¶Linteones lineæ ſeu linteæ veſtis textures & cõfectores Plautus ĩ
calceolarii Aul Propolæ/linteones/Calceolarii: de lintea ueſte Apuleius Lin-

teæ veſtis candore puro luminoſi/in ſacris probata olim ægyptiis/ reiecta lanea uti prophana. Sunt & inter ſacrificia/& hymnorum ac pſalmorum concentiones horarii officii iuſtaq; & ſupplicatiões noſtri ſacerdotes linteati linigeriq; / candore ipſo veſtis cum candorem præmoſtrant.

¶Limbolarii infectores factoreſq; limborum: veſtis id genus eſt muliebris purpuram in imo habens Plautus in Aulul. Textores limbolarii/arcularii ducuntur: Limbum quoq; faſciam ambientem extrema ueſtium dixere/hinc. M. Varro in ſatyris Menippeis limbum vocauit ſigniferum in cœlo qui zodiacus: per quem limbus inquit pictus bis ſex ſignis: obliquitatem eius primus intellexit vt ferunt: hoc eſt rerum foras operuit Anaximander mileſius: Signa deinde in eo Cleoſtratus & prima Arietis ac Sagittarii/Sphæram ipſam ante multo Atlas de quo Plinius. ii. Et pollioni Trebellio in claudio imperatore ſunt Limbatæ chlamydes. Athlas

¶Luſtricus dies quo infantuli aqua myſtica nũc luſtrantur & nomẽ arbitrario & fortuito poſitu accipiunt: Marib⁹ nonus/fœminis octauus a priſcis inſtituti ex Feſto & plutarcho in problematis.

¶Læna veſtis habitu duplicis quam alii chlenam/nonnulli chlamyda uocant: Seruius togam duplicem auguralis amictus interpretatur apud illud Verg. Tyrioq; ardebat murice læna. At lęnas dicimus eas quæ mulieres queſtuarias proſtituerunt & habent: Sed & lenam eam accipimus quæ alterius nomine hoc uitę genus exercet vt tradit Vlpianus de ritu nuptiarũ lib. xxiii. digeſt. erunt ıϛυ lenæ perductrices ueluti lenones perductores/ita tamẽ vt illi ſcortorum/hi perſonarum inuitarum eſſe dicantur & earũ in quibus ſtupra exercita legibus iudicantur ut ſcribit Aſconius. Vtrũq; genus dãnandũ/ nam ut inquit plautinus curculio: Vt muſcæ culices/ pedeſq;/ puliceſq; cimiceſq; odio & malo & moleſtie bono uſui ſunt mulieres. Chlena

¶Lacerna ꝙ minus capitio ſit dicta inquit Feſtus/nam lacerare diuidere comminuere/& lacerum corpore diminutum / Lacernæ non unus erat uſus. Lacerare

¶Lanerum e lana ſuccida ueſtimẽti genus Feſto Pompeio ſuccida lana non lota non depurgata Oeſypo: quod eſt pingue illud in ouium lanitio cũ ſordibus / vt nomen indicat οιν græci ouem dicunt vt ſit quaſi οιοσ ρυπον id eſt ouium ſordes: Plini⁹. xxix. Quin ipſę ſordes pecudum ſudorq; fœmorũ & alarum adherẽtes lanis (œſypum uocant) innumeros prope uſus habẽt: ĩ atticis ouibus genito palma pluribus fit modis/laudatiſſimnm quibuſcũq; ſordibus ſuccidis primũ collectis: ac lẽto igne feruefactis & refrigeratis: mox col Oeſypum

¶Lētigines ſubruffę & nigræ lentis effigiæ faciem dehoneſtant Pli.xx. de elaterio Lētigenes & maculas e facie tollit in ſole illitum nam lenticulæ alia quoqꝫ parte corporis naſcuntur quas curare pene ineptiæ ſunt: Sed eripi tamen fœminis cura ſui cultus non poteſt/Lenticula quoqꝫ uaſis genus Cor. Celſus .ii. quin etiam calido oleo implentur Vtriculi & in uaſa fictilia ad ſimilitudinem quas len- Vtriculi
ticulas uocant aqua coniicitur: Plinius .xviii. de lente duo genera eius ī ægypto alterum rotundius nigriuſqꝫ alterum ſua figura: unde uario uſu tranſlatum in lenticulas nomen.

¶Lienteria lenitas inteſtinorum cum cibus incoctus emittitur aut inteſtinorum ipſorum uitio aut ex imbecillitate virtutis eius quæ alimenta continere dicitur/Cor. Celſus .iiii. Inteſtinorum lenitas oritur quæ cōtinere nihil poſſunt: & quicquid aſſumptum eſt imperfectum protinus reddunt: Vnde Liētetici quos alii lienteroſos voca- Lienteroſi
uere: & ab aluo cita reſoluta fuſaqꝫ Aluini quoqꝫ dicunt: aluū āt aſtrīgunt Sorba/magiſqꝫ ea quæ Tormin alia uocantur: Vnde nomen Diariam medici cum meri humores egeruntur appellant. Diaria

¶Lucini paruis ſuillis & fere ſoricinis occulis: Pli.xi. qs parui vtriqꝫ ocelli Lucini iniuriæ cognomen habuere.

¶Lūbago Lūborum ībecillitas dolor, & uitiū Sereno: Iſchian uo- Iſchia
cant nonnulli: ego uero potius Ixyan crediderim quando Lumbus Lūbifagiū
ἰξύς dicitur græcis Lumbifragium a lumbis Plauto vt crurifragiū Apuleio/Si me irritaſis inquit in Amphi. hodie lumbrifragiū hinc auferes: Lumbare quoqꝫ ueſtis a lumbis dictum.

¶Lagophthalmos a leporum vt opinor oculis cum dormiunt aptis vitium eſt ſuperioris palpebræ nimium exciſa cute in curatione pilornm in palpebris/aliaqꝫ etiamnum cauſa quib⁹ fit vt oculus nō contegatur: In quo ſi nimium palpebræ deeſt/nulla id reſtituere curatio poteſt vt ſentit Cor. Celſus libro. vii. etiam ſi in pluribus codicibus ſcriptum eſt Glaucophthalmos. Glaucophthalmos

¶Luxata membra ſuis locis mota & ſoluta quæ gręci (vt diximus) Strēmata vocant Cor. Celſus libro ultimo moueri oſſa ſuis ſedibus Stremata
ſcribit modo cū dehiſcūt quæ iuncta ſunt inter ſe/ut cum latum ſca- Hipdulia
pulæ os ab humero recedit/vt ī brachio radius a cubito/vt ī crure tibia a ſura/Interdū a ſaltu vt calcis os a talo/ quod tamen raro inqt fit: Interdum articuli ſuis ſedibus excidunt.

¶Latria ſeruitus/vt δουλία Vnde Theologis noſtris compoſitū nomen eſt hiperdulia/inter quas diſcrimen faciunt.

¶Laratium a laribus domi ſeceſſū in quo animas ſantiores venerabantur: Lares e vita functis boni meriti fieri: Lemures & laruas mali

meriti Plotinus Martianus Capella Auguſtinus & alii uoluerunt: vt ſint fere illi Endæmodes .ii. uero Cacodæmones: Lares dii familiares ex Mercurio & Lare nympha genitos tradũt/eaſdemq; Genios uocant: & Deam Maniam larum matrem/de qua Macrobius Amiciebantur lares caninis pellibus/& canes vigilacia animalia ad pedes habebant eiſdem & porco ſacere conſueuerãt maiores: Larem domum dici non eſt qui neſciat Apuleius relicta patria & lare ultroneum exilium amplexus/Eſt & focus larium Plinio .xxviii. quo familia conuenit: vnde focolare neotericis.

Endemones

Cacodemones

Dea mania

¶ Lumariæ falces quis vt .M. Varro ſcribit ſecant lumecta ſentes & ſpinas in agris. Vnde a lumetis ſecandis nomen inditum vt ſerpiculis putatoriis a ſerpando id eſt alligando: Sunt & meſſoriæ falces & fœnariæ: in communi a ſecando ſeculæ ueteribus nominatæ.

Fœnariæ falces

¶ Lepis ſquamma/vnde Lepidochalcon æris ſquãmam græci uocant ad multa medicamenta utiliſſimam: eſt autem ſquãmæris Plinio .xxxiiii. decuſſa vi clauis/in quos panes ærei feruminantur: ſquãma excutitur ictibns iiſdem panibus/flos æris cadit ſpõte: eſt & alterum genus ſquammæ ſubtilius ex ſumma ſilicet lanugine deceſſum quod uocant Stomoma/meminit & Celſus lib. vi.

Lepidochalcon

¶ Lithotomos ſector calculi lapidis: quod cognomen fuit Hammonii medici: Cor. Celſus .vii. Calculus maior ſi appareat vt extrahi non poſſit niſi rupta ceruice ueſicæ ſendendus eſt/cuius repertor Hammonius ob id Lithotomos cognominatus eſt.

Hamonii medici cognomen

¶ Labardas barboro nomine non tamen temere poſito nec aſpnabili ſecures bellicas uocant quaſi Labradas: quando λαβρυ lydorũ lingua ſecuris dicitur: Vnde labradea Iouem in caria appellauere manu ſecurim tenentem: ab Arſelide victo candaule lydorum rege ĩpoſitam quã ferũt Herculis ſuperata Hippolyta amazone fuiſſe & Omphale dono datam quam poſtea lydorum regis per manus acceperunt erit ergo nobis Labardifer qui λαβραδεοσ.

Labradæ

¶ Larix arbor nota non niſi accolis circa ripas Padi/& littora adriatici maris: innata amaritate cariem non ſentit/nec tineas admittit: flammã ab igne non recipit Diuus Cæſar Larigni caſtelli circa alpes turrim comburere non potuit quæ erat e Larice inquit Vitruuius/ideo caſtellum id larignum materies larigna appellata tunc primum cognita cuius tabulæ in ſubgrundiis incendioq; traiectiones prohibent/Folia arbor pino ſimilia habet quæ non decidunt ueluti Oleæ lauro/Palmæ/myrto/cupſſo pinis/hederæ rhododẽdro/abieti/pinaſtro/Iunipero Cedro Terebintho Buxo ilici aquifolie ſuberi Taxo: Tamarici: Eidem materies prolixa & tractabilis ad inteſti-

Arbores quæq; folia non decidunt

num opus/non minus ꝙ ſappinea:Larix & abies omnium arborum altiſſimæ & rectiſſimæ.

¶Lancula parua lanx Vitruuio in mentione trutinarum.

¶Leſſum lamentationem eiulatum flebilem in funere dixit antiquitas auctor.M.Cicero.lælio interprete & ſi ueſtis lugubris genus quidam crediderint.in plauti.Truculento legimus Theus quoqꝫ etiam lamentando leſſum fecit filio. Cic.locus

¶Lycopadas equos græci dicunt qui a luporum morſu effugerint hos generoſos & optimos haberi iam diu eſt receptum Equi nobiles

¶Lithargyrium ſpumam argēti uocant:genera habet Erhyſitin ex ipſa uena Argyritin ex argento/Molibditin plumbi ipſius fuſura/& inde nomen:Diſtat a ſcoria quo ſpuma inquit Pli.xxxiii.poteſt a ſe ce diſtare:Spuma purgātis ſe materiæ vt ſcoria purgatæ uitiū eſt. Scoria

¶Lotos arbor africæ peculiaris unde lotophagi:italiæ quoqꝫ non ignota fructu magnitudīe fabæ/croceo colore ligno colos niger ad tibias expetito Pli.xvi.lotos ſiue faba grçca quā romæ a ſuauitate fructus ſilueſtris quidem/ſed ceraſorum pene natura loton appellant:mirum eſt profecto eius ramentis eſſe nihil amarius/fructuqꝫ dulcius:Eſt eodem nomine & herba ſimilis fabæ caule/foliiſqꝫ denſa congerie ſtippatis/idem.xiii.loton dicunt folia cum ſole oriente explicare quæ noctu contraxerat.

¶Lapſana ſilueſtrium braſſicarum vna hirſutis foliis / Sinapi non diſſimilis niſi flore cādidior eſſet/cocta ī cibo aluū leniter emollit.

¶Lapathum & lapatium rumex longa & uiuaci radice etiam effoſſa/Oxylapathon acutioribus foliis & Rubrioribus noſtri nunc herbarii vt audio acetoſam uocant/eſt & Hydrolapathon in aqua naſcens/hippolapathon & bulapathon:de quibus Plinius.xx. Rumex Oxilapatō Hippolapaton Bulapatō

¶Lorus & lorum:vt Corium & Corius dicetur:Apuleio lorus uerberandę mulieri deſtinatur Corii bubuli Plauto in pænulo : a loro lorarii in fabulis uel ſceniciſqꝫ uinciebant pletebātqꝫ loris quos erāt iuſſi:Veluti fere & qui Brutiani dicti a Brutiis propter defectionū omniū primam ad pœnos bello punico ſecūdo ignominia notatis de quibus Feſtus .A. Gellius in .viiii. & alii:Eſt & lorum in libertinis vt bulla in pueris ingenuis:vt diximus ex Plinio : Macrobrius Saturnal. primo Ex quo conceſſum ut libertinorum quoqꝫ filii qui ex iuſta duntaxat matre familias nati fuiſſent togam pretextam & lorum in collo pro bullæ decore geſtarent : Nunc ipſi uidemus loros curros collo paſſim ad ornatum geſtari. Brutii

¶Lyſimachia herba uulgo vt rentur aliqui Corneola/qua utuntur infectores ad colorem viridem panis ſuperinducēdū/ a lyſimacho Curri

inuentore nomē retinet vt ſcribit Plinius.xxv.&.xxvi.Capillū ingt
Hipicon Lyſimachia flauum facit denigrat hypicon.

MEdianum Vitruuius pro medio intelligi uult: q
medianas partes in domo vocat quæ a græcis
Meſa:& columnas medianas quæ ab angulari-
b us craſſioribus diſtinguerētur:eſt eidem & me-
Interme- diana teſtudo/vnde mediani parietes interme-
dii dii domum diuidentes.

Menias ¶Meniana Romæ olim ī foro dicta vt.M. Var
ro tradit:ab eorum inuētore Menio qui primus
ultra columnas extēdit tigna quo amplarentur
ſuperiora auctore Feſto:& iam diximus/a quo & colūna Menia ad
q̄ ſerui & fures alligabātur. Pedianꝰ.M.Cicero ī academicis & Pli.

¶Maltha dicitur a græcis inquit Feſtus pix cum cæra mixta At Pli
nio.xxxi.calcis recentis gleba ad maltham vino reſtinguitur:tundi
tur mox cum adipe ſuillo & ficu duplici liniamento / hæc tenaciſſi-
ma duritiā gypſi lapidiſq; antecedit / qd malthabatur oleo ante ꝑ-
ficiebatur:noſtris cementariis clax eſt diluta in mortariis macerata
ad tectoria ad ſtructuras cum arena aptiſſima Et libro.ii.In Coma
gene refert ſtagnum eſſe emittentem limum Maltham quam uocāt
flagrantem:& ſolidis adherentem:Malthas Nonius ſcribit ueteres
Malthinus appellaſſe molles/quaſi malthacos:Vnde Maltinus Horatio: eſt &
græcis μαλθακὸσ non Malacium pallium molle/ & effeminatoꝝ
mollicinum Plautus in Bacchidibus Piſtoclerus pro galea ſcaphiū
pro inſigni ſit corolla plectilis/pro haſta talus / pro lorica malacum
Malachen capiam pallium:& μαλακία mollities languida inde & Malachen
genus maluæ ab emollienda aluo vt diximus a qua vt uolunt Molo
chinum ī ueſtibus a colore floris maluæ vt tradit Nonius quaſi ma
lachinum a quo molochinarii Plauto in aulularia.

Fabri li- ¶Materiarii Plauto fabri lignarii a materia quæ ligna ipſa ſignifi-
gneati cat fabricis apta:Plinio Vitruuio īnumeris vnde materiata domus
M.Cicero.iii.off. Fabricam materiatum inuenit Dædalus ceditur
autem matera commodiſſime a.xx.luna .in. xxx. Sed inter omnes
conuenit utiliſſime ſterni in coitu lunæ/prius tamen arbore circun
ciſa ad medullā & relicta ī id tempus vt omnis humor ſtāti defluat

¶Maſtix flagellum vnde maſtigiæ uerberones Bucedæ / flagrio-
nes ulmitribe ſcapulares ſerui in comediis Moromaſtix fatuoꝝ fla-
Maſtigo- gellū:Maſtigophoros flagellifer:quo/nomine Sophoclis aiax co-
phoros mœdia/in qua inducitur flagellis boues cedens/dum credit mugi-
re Vlixem & agamēnona ob furorē quo agitabatur:Et Diamaſtigo

ſis diſlagellatio/qualis ſpartæ fiebat quotãnis:auctore Plutarcho in
Apophthegmatis/ad aram Dianæ pueri verbera patienter tolera-
bant etiam ad mortem vſq;/hinc Vomonices dicti in ara contendẽ Vomoni-
tes βομοσ ara νεικέω contendo νεικη contentio maſtiche ve- ces
ro Plinio Dioſcoridi & aliis:lachryma & gutta ſudans e lentiſco ar- maſtiche
bore gũmi modo vnde maſtichinus/ea eiicit reſoluit & intendit.

Mucidus qui mucorem cõtraxit:vnde mucida panis fruſta Iuue-
nali/nam muccoſus a mucco.

Monoxylũ ex unico & ſolido ligno excauato nauigiolum alueũq;
dicemus/ Plinius.xvi.Germaniæ inquit predones ſingulis arbori- Germanię
bus cauatis nauigãt:quarum'quædam &.xxx.homines ferunt. Predones

Myxæ inter prunoꝝ genera quæ e ſyria nunc cœpere inquit Pli-
nius.xv.Romæ naſci:inſitæ ſorbis:primo quidem ſimiles niſi mi-
nores eſſent:ex qbus in ægypto & vina faciunt:Myxa humor fluens
e naribus vt muccus & mala pituita naſi.Hippocrates myxam dice
bat quam attici vt tradit Pollux Coryzam:myxon græcis dicitur q Coriza
noſtris muccoſus.

Melliturgos Varro in re ruſtica mellarios interpretaẽ q exercent
mellaria curá apium habentes Neoptolomi liber inſcriptus melli-
turgia/meliſſonas græci mellaria & apiaria noſtri appellãt/nam me-
liſſa apis græce dicta a nomine nymphæ quæ in peloponeſſo forte mellarii
nacta fauum guſtauit:& ſuauitatem admirata aliis vt ederent porre melliſſa
xit oſtẽditq; quo pacto in poculis aquam melle diluerẽt : quæ mulſa
appellata alſioſis cũ fiet & micro pſychis de mulſo vino iã diximus/
Sed vide an Ioleb quod vocant medici mulſum recte appellari poſ Iolebet
ſit quando ex melle harundinis & aqua roſacea decoquatur.

Monoceros equino;corpore animal eſt capite cerui horrẽdo mu
gitu:vnico cornu frontem armatus:vnde a noſtris vnicornis eſt ap Vnicorniſ
pellatus:hunc ferunt amore virginum & odore capi.

Melis animal infeſtum alucariis unde nomen(ut uolunt)quoniã
mel appetit: Taxum(vt audio)uernaculi uocant : Plinius.viii.alia Taxus aĩal
ſolertia in metu melibus:ſufflata acutæ diſtinctæ ictus hominum &
morſus canum arcent:Ab hoc melium ſunt qui velint dictum col- melium
lare canum:quod ex eius pelle fieret.M.Varro rei ruſti.ſecundo de
canibus Ne vulnerentur a beſtiis imponuntur his collaria quæ vo-
cantur melium:id eſt cingulum circa collum ex corio firmo cũ cla-
uis capitatis:At Feſtus millus inquit collare canũ venaticorum fa- millus
ctum ex corio confixumq; clauis ferreis eminẽtibus aduerſus impe-
tum luporum Scipio Aemilianus ad populum: Vobis reiq; publicæ
auxilio entis quaſi millus cani.

¶ Mimi imitatores a quibus Pãtomimi & Archimimus. Suetonio/ dicuntur & poemata laſciuia/vnde mimographi qualis laberius &
Planipes mimiiambi a genere carminis/Plinius Cecilius epiſtolarum.vi. Scri pſit mimiiambos tenuiter inquit argute/venuſte atq; in hoc genere eloquentiſſime/Mimũ & planipedem Diomedes eundem eſſe vo luit: Planipes a plano id eſt nudo pedo Feſto mimorum autem græcis plurimæ ſunt ſpecies Hilarodos q & ſimodos ab auctore Simo: laſciui delicati & carminis cantor magodos a quo parum differt lyſiodos/Sotadicus qui & Ionicus & Cynædologus appellatur: eſt & Dicelista: ſunt & Ithyphalli ebriorum ſpecie redimiti manuleatiq;. Pãtomimi apud priſcos ſaltatoreſq; Cinedi appellati de quo Noni⁹ Plautus ĩ milite Tũ ad ſaltãdũ nõ Cinædus magis vſq̃ ſaltat q̃ ego.
¶ Muſtacea muſtaceiq; a muſto libi genus in nuptiis maxime appo
muſtum ni ſolitum Iuuenali Catoni Athengo/Palladio & aliis/muſtum vinũ nouum ſciunt omnes hinc muſteus recens nouus/& dulcis quoq; appellatur: Cecilio muſteus liber/Martiali muſteus petaſo Columellæ muſteus fructus.
¶ Miſogyneia odium in mulieres Ciceroni Tuſc. queſt.iiii. μῖσος
miſanto pos odiũ: miſanthropos oſor hominum qualis Timon qui in hoſpitalis dictus eſt ab athenienſibus/non autem philoſophus ille amarulentus & mordaciſſimus Sillographus/Silli enim dicacitates & ſales dicti de quo Gellius: miſagathus oſor bonorum miſodemus oſor plebis minime popularis miſotheeni oſores artium / philotheeni vero dilectores: & Gynæcophili mulieroſi.
miſagatos ¶ Melinum a melo inſula pro candido accipitur Plinius.xxxv. de
Sinopis coloribus natiuis & factitiis Naſcuntur inquit Sinopis Rubrica: parethonium/melinum/eretria auripigmentum cæteri finguntur melinum candidum eſt optimum in melo inſula: in ſamo quoq; naſcitur ſed eo pectores non vtuntur propter pinguedinem/in medicina eundem uſum habet/quem Eretria creta/pilos ditrahit & mitigat/Plautina ſcapha ancilla in moſtellaria philematio mulieri non iſtam ætatẽ inquit oportet pigmentũ vllũ attingere: neq; ceruſſam neq; melinum/neq; aliã vllam officiam: Vitruuius libro.vii. in men
Paretho nium tione colorũ parethonium ex ipſis locis vnde foditur nomen habet (hoc ipſum & candidum eſt) eadem ratione melinũ/quod eius vis metalli inſulæ Cycladi melo dicitur eſſe: At in floribus melinus color lutrum ſignificare videtur ex plinio & Dioſcoride.
¶ Murenulæ Diuo Hieronymo ad marcellã ſunt ornamenta & catenulæ ex auro vt plurimum contextæ quodã ordine flexuoſo/fere vt
Torques torques: inter monilia vnde canticorum primo murenulas aureas

faciemus tibi vermiculatas argento monilia ipſa fiunt nunc e ſucci-
no nũc e margaritis modo e Corallis e gẽmiſq; ſed hæc rariora.
¶Mitellæ a mitra fœminea ſunt ornamenta caput tegentia cum ri
dimiculis: vnde in Idilio Maronis Copa Syrica caput graia redimi-
ta mitella: & in Aeneid. Habent redimicula mitræ: Apuleius mitel- mitræ
laq; textili contecto capite Amitra pendebat buccarum tegmen:
vt nunc a mitellis fœmineis in gallia: Seruius mitram & calanticam
de qua in ſuperioribus/eandem putauit. At mitra ſol perſis nomi-
natur/auctor Strabo. Inde mutriaca Lampridio in vita cõmodi An- Calantina
tonini ſacra Oliſiridis qui ſol eſt Macrobio & aliis/ac mitrax gemma
multicolor contra ſolem varie refulgens Plinio. xxxvii.
¶Mundus muliebris ornatus: eo continentur quæcunq; ad orna-
tum mulieris pertinent: veſtes / anuli/gemmæ/ſpecula/dentifricia/ Dẽtifricia
vnguenta & alia. Vlpiano autem mundus muliebris eſt quo mun- Celibaris
dior fit mulier. Eſt & mũdus nuptialis ornatus nouæ maritæ: vt Ce haſta
libaris haſta/flamineum luteum/corolla/tunica recta/toga pura/fla
mineum ciniugulũ zonaue / & anulus ferreus ſine gẽma qualẽ Pro-
metheo primum dederũt poetæ quo mũdo ornata noua nupta/ca
pitiſq; iam auſpiciis/ac ſacris Iunoni iugæ vnxiæ cinxiæq; peractis &
porco vetere æthruſcorum ritu nõ ſine auſpice ab vtriſq; imolato/e
gremio noſtris aut ſi ea non erat proximæ neceſſitudinis rapi ſimu-
labatur: cum ad uirum erat itura: aderant preſto tres puelli patri-
mes & matrimes: vnus qui facem præferret ex ſpina alba quia no-
ctu nubebãt: duo qui nubentem tenerẽt. Farreum præferrebãt: Cu Camera
meramq; opertam in qua eſſent ſponſæ vtenſilia. Sed & colũ quoq;
lana comptam & fuſum cum ſtamine. Pronubæ monogamæ comi
tes dabantur: Iugum in vico iugario conſtitutum ambo ſubibant.
Ipſa noui mariti domum ingreſſura poſtes lanis tangebat & adipe
ſuillo lupinoue iniungebat: & ſtatim ſublatam intro ferebant ne li-
men attingeret iubentes illam dicere / vbi tu Caius: ego caia: atq; mos nubẽ
aquis inſpergebant: qui tum aderant vtriuſq; amici facem qua pre- tium
lucente deducta fuerat dirripiebant: ne aut vxor ſub lecto viri clam
nocte ponere: aut comburendam uir in ſepulchro curargi: quo
vtroq; mors propinqua alterius captari putabatur. Faces quinq;
Cæriorum nomine accendebantur: noua nupta aquam & ignem Nuptiarũ
tangebat / Talaſſii nomen (vt apud græcos Hymenei) frequen- ritus
tauerunt epulæ nuptiales diſponebantur conuiuio magis iucun-
do ꝗ profuſſo: Bulbos ſponſis cum nucleis pineis aut erucæ ſucco
& Pipere ad vſum veneris apponebant: muſtacea paſſim infere-
bantur: odoribus adolebantur oĩa: omnia floribus frondibus peri-

ſtromatis renidebant: ad citharam feſceninos verſus/laſciuiora &
dulcia concinebãt. Choreæ ſaltationes ducebãtur. In thalamo de-
center ornato ingreſſis nouis maritis nuces iuglandes ſpargebãtur:
ipſi vero in lecto geniali illo ſplendide munditerq; ſtrato prima illa
nocte in tenebris Veneria lucta exercebãtur nõ ſine titillãtibus mor
ſiunculis: & occurſantis linguæ illiſu nectareo: aliis autem cum lube
bat noctibus ad cubicularem lucernam illam cõſciam Plutarchus/
Feſtus. M. Varro/Plinius & alii. Eſt tamen vxor ad laſciuiorem volu
ptatem nõ habẽda: hinc Aelius Verus vxori conquerenti de extra-
neis voluptatibus dixiſſe fertur: Patere me per alias exercere cupi-
ditates meas. Vxor enim dignitatis nomen eſt nõ voluptatis: etiam
ſi Martialis tetricam vxorem moneat hoc verſiculo: Lucretia toto/
Sis licet vſq; die Thayda nocte volo.
¶ Multicia veſtes ſubtiliſſimæ corpus inumbrantes potiuſq̃ tegen
Ralla tes: vt Ralla fere veſtis a raritate & phanotis trãſluces de qbus ſaty
rographus poeta nõ ſemel: legimus & in vita Cæſaris Valeriani ſcri
pſiſſe cum pfecto ærarii daret Aureliano cõſuli deſignato Tunicas
multicias viriles decem: Lineas ægyptias .xx. Mantelia cypria paria
duo: Tapetia afra. decem ſtracula maura decem & alia.
¶ Monocores veſtes apud vopiſcũ in aureliano Cæſ. dicenẽ ſemel
tinctæ ſaturatæq; purpura/quaſi ἁπαξ βαφάι nõ dibaphæ: vbi tamẽ
Hermolaus monochroas legebat vt Dichroas & Trichroas & Pen
tachroas ab vno duobus tribus & qnq; coloribus: eſt & ἰδιοχρόον
Paragau- ſui coloris ipſius vopiſci verba ſunt Paragaudas veſtes ipſe primus
dæ ueſtes militibus dedit: cum ante nõ niſi rectii purpureis accepiſſent & qui-
dem aliis monocores aliis dicores/tricores aliis & vſq; ad pentaco-
res: quales hodie lineæ ſunt ἐυχζοωσ boni coloris.
¶ Mantelis penulæ genus vt volebat Hermolaus quem græci mã-
dyam quoq; vocant: & eo veluti ſe lorica muniunt/ſuidas/μάνδυας
εἶδος ἱματιόν ἐπεζ καλειται λωζινιον vt veſtis ſit ſpecies quæ & Lo
ricum Plinius. vii. Mantelis meminit/etiam ſi ſcriptum eſt balteli-
Mantilia bus. Plautus in captiuis mãtellum uocat & pro velamento tegmen
to operimentoq; poſuit. Nec ſubdolis mendaciis mihi vſq̃ mante-
lum eſt meis: Nec Sycophantiis: nec fucis vllum mãtelum obuiam
eſt. Mantelia & mantilia inter mappas habentur/a manibus tergen
Cæromau dis/vt iam dictum eſt: vnde græcis χειρομάκτρον mantile: nam mani
ton bus aquam dabãt veteres conuiuis diſcũbituris vt apud Vergilium
Aeneid. & Plautũ in perſa & a cœna quoq; manus lauabãtur: Spar-
tianus in heliogabalo illudẽte paraſitis Cum tãtum biberẽt per ſin-
gula fercula & manus quaſi comediſſent lauarent.

❡ Macrocheræ tunicę a lõgis manicis q̃ manuleatæ Plautinus Pſeu
dolus manuleatã habere tunicã decet/dicẽtur & Cheridotæ.
❡Metopoſcopi appellãtur qui ex oris frontiſq; liniamẽtis obſerua-
tis/mores hoĩum & quæ illis euẽtura ſunt prædicere ſolent. Plinius
xxxv. quẽdam ex facie hoĩum addiuinantem: quos metopoſcopos
vocãt μετωπον frons αρoπoα ſpeculator obſeruator: vnde Epiſco- Epiſcopi
pi iurecõſultis qui præſunt panis & cæteris venalibus rebus quæ ci-
uitatum populis quotidianum victum vſui iungunt.
❡Mania furor & inſania vñ medicis maniaci: maior eſt tñ (vt dici-
tur) furor q̃ inſania. maniam eadem fere & melãcholiam ſunt q ve-
lint: de quibus noĩbus. M. Cicero in Tuſcu. queſt. Feculẽtia autem
ſanguinis vt ſcribit Galenus/lienem nutrit ex cuius quiſquiliis indi-
geſtis & eiectis redũdat humor alius qui melãcholia appellatur in-
genioſos faciens auctore Cicerone & Ariſt. quales (vt ferũt) Empe
docles/Socrates/Plato/& quicũq; in poeſi/in adminiſtrãda reip. in
exercendis artibus claruerũt: de illa Gellius. xvii. nõ paruis nec ab-
iectis inquit ingeniis accidit. Sed affectio fere eſt heroica: mania dæ Lares
monum mater quos lares antiqui dixerũt Macrobius auctor. At Fe mania
ſtus ſunt inquit qui Maniam laruarum matrem auiamue putãt: ma- Laruæ
nias autem quas nutrices minitantur pueris paruulis eſſe laruas: id
eſt manes: quos deos deaſq; putabant quoſq; ab inferis ad ſuperos
emanare crediderunt. Fuere & maniæ turpes perſonæ deformeſq;
figuræ: quas alii maniolas vocant.
❡Morphea ægritudo nõ ſine tumore colorem mutãs: Morpheus morpheuſ
vnus e ſomni filiis a forma/quã in ſomniis exprimit noĩatus/artifex
& ſimulator figuræ: vt inq̃t Ouid. Exprimit inceſſus vultũq; ſonũq;
loquendi & ueſtes: μορφη forma: μορφωσις formatio. morphe
❡Myopiæ murꝫ vt diximus cauernulæ: ſtercus muſcerdę Feſto/ut
ſucerdæ ſuum. Plinius. xxxix. Murinum fimum quod Varro muſcer Sucerdæ
das appellat alopetias replet: myſotis herba muris auricula.
❡Mydriaſim in oculis dicũt cum pupula quidem ipſa colorem nõ
mutat: ſed effunditur & dilatatur interim vt uiſum oẽm adimat inte
rim ut partem: res uero ipſæ minores q̃ ſint appareãt. Econtrario in
phthiſi maiores: nam & pupula cõtrahitur corrugaturq;: habetur & Phthiſis
oculorum imbecillitas qua ĩterdiu quidem vident: per noctes nihil
ut tradit Celſus. Sunt & ĩter oculorꝫ uitia quæ a medicis Sycomata
appellant: eſt in eis paralyſis quæ reſolutio alterum modo: ĩterdum Paralyſis
utrũq; occupãs ex morbo comitiali/ex ictu/ex diſtẽtione neruorꝫ: ut
intẽdi nõ poſſint: nec oĩno cõſiſtant ſed huc & illuc ſine ratione mo
ueantur ideoq; rerum proſpectum non præſtent.

Nigritiæ ℭMelaniæ a medicis uocantur quas noſtri nigritias dicunt Plinius xxiiii. de platano / Melanias quoq; ueteres addito melle emendat: quo loco meládrias expunxit Hermolaus μελασ niger μελανια nigrities nigredoue /unde Melanchleni ab atra ueſte/ Melancholia/ Melancoriphus Melanthion nigella quæ Git & eádem & a nigro ſe mine Melaſpermon uocant.

meſas

ℭMentagra lichen: Plinius.xxvi. Grauiſſimum ex his morbum li-

Liches chenas appellauere græco nomine: latine quoniam a mento fere oriebatur ioculari primum laſciuia(vt eſt procax natura multorq; in alienis miſeriis) mox & uſurpato uocabulo Mẽtagram occupãtem multis & intuitus totoſq; utiq; uultus / oculis tantum immunibus: deſcendẽtem uero & in colla pectuſq; ac manus fœdo cutis furfu-re: non fuerat hæc lues apud maiores patreſq; noſtros: & primum Tiberii Claudii Cæſ. principatu medio / irrepſit in Italia: quodam Perſino equite Ro. quæſtorio ſcriba cum in Aſia apparuiſſet inde contagionem eius importante.

ℭMalatia ſtomachi debilitas molities: & in grauidis præcipue Plinius.xxiii. Horum ſemen edendum precipiunt in malatia pregnantibus/ſed & tranquilitatem in mari malatiam uocant: quæ Pellacia

Pellacia Lucretio ſubdola cum ridet placidi pellacia ponti: a pellicẽdo ideſt

Pellax inuitando trahendoq;: vt Maroni pellax Vlyxes.

myla ℭMola quæ a græcis Myla / durities fœminis in uentre tumorem inducens Plinius.vii. Inde unius utero quas appellauerunt molas: Ea eſt caro informis inanima/ferri ictum & aciem reſpuens moue-tur: ſiſtitq; menſes: & vt partus alias lœtalis/alias vna ſeneſcens/ali quãdo aluo citatior excidens: Ariſtoteles ẽt ſi græce.iiii.de generatione accidit mulieribus vt cũ cõcubuerint & ſe cõcepiſſe putẽt tu-morẽ præ ſe ferent uentre pariant carnẽ quã molam uocant: Item cũ ex humore crudo conceptus ſtetit tunc mola gignitur: idq; in

molucrũ mulierib⁹ merito aut ſolis aut maxime: Feſto Molucrũ tumor eſt uẽtris qui ẽt uirginibus incidere ſolet. Afranius uirgini tã creſcit ute-rus quã grauidæ mulieri molucrum uocatur inquit trãſitus ſine doloribus: Sed & molucrũ dicit quo molæ uertunt: harum aliæ aqua-tiæ: aliæ manuariæ iumentariæq; ſunt Põponio libro.xxxiii. digeſt. & Paulo meta ĩferior catillus ſupior appellat titulo de fũ. ĩſtructo.

ℭMyrmiciæ uerrucę ſunt Cor. Celſo libro.v. Lupini magnitudi-ne quæ miſſis altius radicibus formicæ modo non ſine dolore pun

myrmix guntur: Vnde nomen: Myrmix formica hinc a latinis forſitan for-

Formica-tiones micationes Informicationeſue ſunt: Et Myrmecias gemma Plinio xxxvii. nigra eminentias habens uerrucis ſimiles.

¶Morticini claui ut & alii in pedibus naſcuntur ſic dicti ꝙ his caro
fere morticina mortualiſue Plinius .xxii. de Laſere Claues inquit pe
dum qui uulgo morticini appellantur mixto nitro.
¶Meliceria meliceriſq; Tuberculum & abſceſſus eſt ut ait Pollux
mellis craſſitudine in cubitis & genibus aliiſq; īterdum partibus ac.
in ore ipſo / Nam genus illud meliceriæ quod furiculo ſimile raro
naſci Cor. Celſus libro q̄nto ſcribit niſi in ſcapulis Cerion fauuſq; di Cerion
citur proprie de quo ſupra: meliceria autē ſit ipſi Celſo alterum ge-
nus minus ſuper carnem eminens/aurum lutum ſubuiride/ ſubpalli
dum magis exulceratum/Si quidem ad ſingulorum pilorum radi-
des foramina ſunt ꝑ quę fertur humor glutinoſus ſubpallidus craſſi
tudinem mellis aut uiſci referens īterdum olei: Si incidit̄ uiridis in-
tra caro apparet: dolor & inflāmatio ingens adeo ut acutam inter
dum febrem ſuſcitet/utcūq; meliceriæ nomine utrūq; genus Celſo
comprehenditur: cui libro .vii. & meliceris in capite habetur ſic di
cta quoniam in ea humor liquidior melli ſimilis includitur/nec preſ
ſum renititur ſed circūfluit/ut id quod Gangilion ſiue Ganglion uo Gangiliō
cant in eadem parte ut diximus.
¶Melas vitiliginis ſpecies: & eius quidem quæ Alphos uocatur Alphos
& modo nigra modo candida eſt ut iam dictum ex Celſo / Plinius.
xxi. de narciſſo: Nigras inquit uitiligines emaculat.
¶Marcor inexpugnabile quoddā ſomni deſiderium: cuius ſunt ca
ros q ſopor Plinio nō ſine grauitate capitis/Lethargus a frigida ma Letargus
teria ſōnifica ut diximus: Nothrotes torpa & fere ueternus νοθρος Nothro-
ſegnis: moroſes uero & memoriam tollit: & rationis uſum īteripit: tes
quam ſubetiam medici recentiores ut opinor appellant. Subetia
¶Manubias pecuniam e uendita præda uocant: quo nomine cor-
pora rerum bello captarum continentur: de his Cicero Aſconius:
A. Gellius & alii: manubiæ quoq; iactus fulminum dicuntur Sene- Ictus ful-
cæ Porphirioni cæteris primæ manubiæ fulmen pacatum dici au- minum
dio quod monet Iouis emiſſum conſilio.
¶Matrocola maiores & longiores chartæ a lōgitudine nomine im
poſito: quas noſtri (ut reor) Regias uocant. Nā & Catullus regiam Protocola
chartam dixit: ab eodem fonte videntur & quæ Protocola Notarii
& formolarii appellant μακρος longus. Inde macronthicus longus
murus/Macrobius/innumera.
¶Muſtricola eſt machinula ex regulis in qua calceus nouus ſuitur muſtri-
auctore Feſto. Affranius: muſtricolam in dentes īpingam tibi. cola
¶Maphur Feſto appellatur loro circūuolutum mediocris longitu
dinis lignum rotundum quod circūagunt fabri materiarii: ſiue po-

Tornarii tius Tornarii in operibus tornandis: Tornum ipſum Theodorus Samius inuenit.

¶Marræ ferrea ruſticorum & olitorum inſtrumenta: Columella Cõtundat marra/vel fracti dente ligonis.

¶Mattiacæ pilæ ſaponis dicuntur Epigrãmatorio poetæ a mattiaco germaniæ de quo Ptolomæus. Et plini.xxxi. Sunt inquit & mattiaci in germania fontes calidi trans Rhenum/Et de ſapone.xxviii

Sapo' gallorũ iuentum Strumis prodeſt & ſapo gallorũ hoc inuentum rutilandis capillis & ſeuo & cinere: apud germanos maiore in vſu viris q̃ fœminis: nſos lixiuio calce oliuo ſale & tartaro cruſta e doliis vinariis cũ deeſt Catinia ſaponem durare vidimus.

¶Magnes lapis appellatus ab inuentore vt auctor eſt Nicander: in Ida repertus/nam & paſſim inuenitur vt in hiſpania quoq; fertur autem eum inueniſſe clauis crepidarũ & baculi cuſpide cum armenta paſceret. Trahitur ab eo ferrum cuius duritia nihil pertinacius: Sideritis etiam dictus non aliam ob cauſam: quidam Heraclion ap-

Struthio pellant Plinius.xxxvi. σίδηρος ferrum: Vnde ſtruthio auis/ferrum deuorans & concoquens σιδηροβόρος dicetur.

¶Mediaſtynus inter alia ſignificata mediæ vrbis incolam notat: ἄστυ vrbs. Vnde cum.y.ſcribitur in alio ſignificatu meminit/Vlpianus titulo nau.caup.ſtab.libro.iiii.digeſt. Caupones inquit & ſtabularios æque eos accipiemus qui cauponam & ſtabulum exercent inſtitoreſue eorum cæterum ſi quis opera mediaſtini fungitur: non continebitur vt Atriarii & Focarii.

¶Meſenterium in mediis inteſtinis miro quodam naturæ artificio colocatum/a poſitu nomen ſortitur: multis venulis circunſeptum eſt vnde alimenta cordi Iecori pulmoni & aliis miniſtrant: ἔντερον

Inteſtinũ inteſtinum: Vnde Enterocelæ.

¶Meſaulæ loca inter duas aulas media: Vnde nomen apud græcos (noſtri Andronas vocant) nam hinc periſtylia illinc Hoſpitalia habebãt ad recipiendos hoſpites: quibus græci cum primis humaniter acceptis inſtruebãt cubicula Triclinia &, cũ penu cellas ac primo die ad cœnã ĩuitabãt: poſtero mittebãt pullos oua olera poma

Xenia reliquaſq; res agreſtes/quæ Xenia vocarũt: habebãt ſecretã ĩ his hoſpitalibus libertatem vt oſtendit Apuleius & refert Vitruuius: Græci vero Andronas vocant Oecos vbi conuiuia virilia ſolent eſſe/q; eo mulieres non accedant: qui oeci ad meridiem ſpectabant tam ampla magnitudine vti facile in eis/Tricliniis quatuor ſtratis miniſtrationum ludorumq; operis locus poſſet eſſe ſpatioſus fiebant & alii oeci ad ſeptentrionem vt Exedræ/viridia verſus/& alii

quoq; conſtituebantur in quibus matres familias cum lanificiis habebant ſeſſionem.

¶Merones Vitruuio molles quædam pilarum fere ſpecie ad fiſtucato ſpiſſandum/ad calcandum idoneæ dici videntur. Is de portubus & ſtructuris in aqua faciendis libro. v. Arcæ inquit duplices relatis tabulis & catenis colligatæ in eo loco qui finitus erit conſtituātur: & inter deſtinatas creta meronibus ex vlua paluſtri factis calcetur: niſi qs legere mauelit Peronibus vlua paluſtri fartis: vt in Plinio. xxxvi. Peronibus harena plenis: etiam ſi non ſit idem peronum & hic & illic vſus/ſit hæc autem anſa eruditis ad penſitandum. Pero calciamenti genus Iuuenali Vergilio & aliis. Arcæ Vitruuii locus Pero

¶Muſcarii claui capitati/capite effigiem muſcariorum & vmbellarum imitante in quibus pendent ſemina quarundam herbarum vt Marathri/Aniſi/Aneti/Siſeris & Fœniculi marini quā Bacceam noſtri vocant olitores vrinæ locis mire conferentem. Vitruuius ſeptimo de craticiorum parietum tectoriis. Cum paries inquit totus luto inquinatus fuerit: tunc in eo opere cannæ clauis muſcariis perpetuæ figantur.

¶Mateola Plinio decīo ſeptīo & Catoni in re ruſtica genus eſt marculi. Si parum deſcendat marculo/inqt ille/aut mateola adigito/cauetoq; ne librū ſcindas. Eſt & malleus atq; Inde malleolus/quo noīe capitatus etiā vtrinq; e duro ſurculus in vite/ſeri idoneus: nō ęque tamen ut viuiradix quam græci Moſcheuma dicunt ſignificat: nam ſurculi qui ſagittæ ex eadem uocātur caput non habent ſed intorti panguntur: ut duo oculi extra terram emineāt: hi in arborum ſurculis proprie nominātur unde germināt atq; inde Inoculator & inoculatio inſitionis genus: de qua apud rei ruſt. ſcriptores. Moſcheuma

¶Monobibli græcis ſingulares libri quales habentur Martiani iureconſulti: & Pauli ſunt monobibli regularum.

¶Mactra arca in qua panis fit ſeruaturq;. A. Gel. xii. Accomoda tu mactrā uel ſi lubet arcam panariam ναρδοπτοσ etiam græcis.

¶Monocromaton picturæ genus & ſingulis pigmentis & coloribus Picturam Aegyptii a ſe inuentam contendunt. In Græcia alii apud Sicyonem alii a Corinthiis repertam omnes ab umbra hominis lineis circūducta vnde Sciographia atq; ita primam non aliam fuiſſe/ſecundam ſingulis coloribus & monochromaton appellatā vt refert Plinius. xxxv. Inuentam linearem dicunt a Philocle ægyptio vel Cleante corinthio: vtcūq; illiacis temporibus non fuiſſe picturam: in ea colores pigmentorum recepti quæ in auri & argenti metallis naſcuntur de quibus idem Plinius. Nochromaton

❡Muriam noſtri Parmenſes aquam e ſalſis ſuis puteis hauſtam vocant quæ in grandibus patinis ſubdito igne fornacum modo excocta dureſcit in ſalem: Plinius.xxxi. de ſalis factitii generibus Galliæ

Sal facti-cium inquit Germaniaq; ardentibus lignis aquam ſalſam infundunt: Hiſpaniæ quadam ſui parte puteis hauriunt Muriam appellantes: nec fieri ſalem niſi admixtis dulcibus aquis & ſcribit in.ii. De muria ſalſamentorum diximus: a qua muriatica in Plautina Poenulo/ meminit & Martialis/ Perſius/ Columella/ Et Plinius quoq; eo ipſo libro

Ex capari muria xxxi. Quin & e muria ſalſamentorum recoquitur: iterumq; conſumpto liquore ad naturam ſuam redit: Murina caparis cum aceteo ſorbere lienoſis commodum eſt vt ſcribit Celſus: Lacertos quoq; cum muria ſua penu ligata contineri nec labro negauit vt Vlpia. inquit libro.xxxiii. digeſt. mutatam vero potionem murinam & murinum vinum vnguentis conditum appellamus ἀπὸ τῶ μόρον tranſeunte: vt ſæpe y/ in u/ noſtrum: Non diſſimile eſt quod Hippocratium Galli nuper Italiæ monſtrauere immixtis aromatibus.

❡Myoctonos muria interfector vt diximus vnde Plinius.xxvii. de aconito Nec defuere qui Myoctonon appellare mallent quoniam procul e longinquo odore mures necat. Aconitum autem nūc ma-

Napellū ternus ſermo & medici Napellum vocant uenenorum omniū ociſſimum: Folia habet Cyclamini aut Cucumeris non plura quatuor a radice leniter hirſuta: radicem paruam Gammaro marino ſimilem paulum incuruatam ſcorpionum modo/ vnde quidam Gammaron & Scorpion appellauere alii Pardalianchen a pantheris quas eo ne-

Aconæ cant: Naſcitur in nudis cautibus quas Aconas vocāt: & inde nomē niſi potius q̄a eam vim habet in morte/ quā Cotes ad ferri aciem deterendā. Hāc vim prima Hecate Cochica īter uenādum depræhēdiſſe dr̄/ nam cū abſq; pnitie prius ea herba eſui eſſet Cerberi ad ſuperos tracti (vt volūt) ſpuma contacta veneni noxā contraxit.

❡Mangones inſtitores eos vocant qui exornant interpollantq; res quo vendibiliores ſint: ars ipſa mangonium quandoq; Plinio & mā-

Interpo-lium gones vini iſta inquit in apothecis excogitauere / Iidem fere interpollatores rerum nouatores/ interpollatio nouatio/ & eidem Plinio interpellium: & mancipia interpollata iureconſultus fuco & lenocinio quaſi nouata. Et Africanus de verbo. ſigni. lib. l. ff. Mercis appellatione homines non contineri mella ait & ob eam rem / mangones non mercatores ſed venaliciarios appellari & recte: hinc Vlpianus.xxi. libro. ff. titulo de edilitio edict. Quia igitur venalitiarii inquit ſciunt facile decurri ad nouitiorum emptionem Iccirco interpollant veteratores/ & pro nouitiis vendunt. Et ueſtimenta inter-

pollata pro nouis empta legimus libro.xviii.ex labionis ſententia: titulo de contrahen.emp. Nonius marcellus tractum videri vult ab arte fullonia quæ poliendo diligenter vetera queq; quaſi in nouã ſpeciẽ mutat Plautinus ſoſia in Amphit.illic me homo interpolabit oſq; meum finget denuo. Et in moſtellaria interpoles mulieres vocat mulier inquit recte olet vbi nihil olet/nã iſtæ veteres quæ ſe vnguentis vnctitant interpoles: Vetulæ: edentulæ/quæ uitia corporis fuco occultant: Vbi ſe ſe ſudor cum vnguentis conſociauit.illico Itidem olent:quaſi cũ vna multa iura confundit coquus: Quid oleas neſcias niſi ad vnum male olere intelligas: in Moſtellaria ancilla Scapha Philematio petenti purpuriſſum Noua inquit pictura interpollare uis opus lepidiſſimum.

❡Mortaria ad vſus plurimos nota ſunt: ſignificant & lacunas ſiue conceptacula etiam vernaculo ſermone in quibus calx intritaue macerata ſubigitur & ſeruatur/Plinius.xxxvi. Arenatum quod tectoriis inducturi ſunt prius in mortario ligneis nuctibus ſubigunt.

❡Magire lãces coquinariæ vnde nomen Plinius.xxxiii. Tympana ſciuuene appellata clemateras & lãnces quas antiqui magiras vbi Hermolaus magidas legebat q; de magide menſa / vel inſtrumenti coquinarii genere mentionem habeat Pollux Eſt & panis ſiue offæ geuus quod magida vocant græci. Tympana vero a forma vna facie plana altera rotunda. Plinii loc⁹

❡Muſeaca quæ vulgo opera dicimus) Muſiua Diuus Auguſtinus & Spartianus: Vnde Muſiuarii opifices: alii Muſea: Plinius.xxxvi. Non pretermittenda eſt & pumicum natura. Si quidem ita appellãtur quidam lapides eroſi amne: In ædificiis muſea uocant dependentia ad imaginem ſpecus arte reddendam / quo loco / ſaxa eroſa annis Hermolaus caſtigabat: Muſeum dicatum muſis: Amuſos inelegans/a muſis alienus/Amuſoteros inelegantior: & locum in quo muſis vacamus animũq; diſciplinis honeſtamus: Cecilins primo epiſt. Verum ſecretumq; muſeon Plinius.xvi.nat.hiſt. Stagiris in muſeo populo alba:&.xxxvii.de gemmis in triumpho Pompei muſeum ex margaritis in cuius faſtigio horologium erat: Spartianus in Hadriano apud Alexandriam inquit in muſeo multas queſtiones profeſſoribus propoſuit & propoſitas ipſe diſſoluit. muſeum Stagiris

❡Myactonos muſcarũ necator muſcicida/qualis Cẽtorius & olim Domitianus princeps quem ferunt Iter initia principatus quotidie ſecretũ ſibi horarũ ſumere ſolitũ:nec qcq̃ ãplius q̃ muſcas captare ac ſti'o præacuto conficere/'ut cuidam interroganti eſſet ne quis muſca

Mya muſa intus cum Cæſare/nõ abſurde reſponſum ſit/a Vibio Criſpo/ne muſca qdẽ:Myias græci muſcas vocát vñ Myodes deus / cui olympiæ ſacro certamine res diuina cum fieret ſtatim tauro imolato nubes muſcarum extra territorium illud euolabant. Et Myotis ueſtimenti in armenia genus a muſcis intextis.

Mergæ

ℭMarga & margos græcis quidam terrę adeps ac veluti glãdia in corporibus:ibi denſante ſe pinguitudinis nucleo qua terra ipſa alitur vt ſcribit Plinius.xvii. Vnde capnu margos:omnis autem maga aratro inicienda eſt. Mergæ vero meſſorii inſtrumẽti genus Plauto/a quo mergites faſciculi ſpicarum Vergilio & aliis.

Miliarium vas

Miliarii apri

ℭMiliarium & miliare a mille paſſibus lapide diſtinctis vnde ad primum ſecũdum decimũ vigeſimũ lapidẽ dicimus:eſt & miliariũ uas & miliariæ porticus de quibus ſcripſimus:Põponius titulo de au.& arg.leg.lib.xxviiii.digeſt. Si cacabos argẽteos habebat vel miliariũ argenteũ vel Sartaginẽ vel aliud vas ad coq̃ndũ dubitari poterit an eſcario cõtineat. Et hæc magis coquinatorii inſtrumẽti ſunt:nã miliarii apri a pondere nominati:vt miliariæ oliuæ a põdere olei quod ferant annuo prouentu vt tradit Pli.xvii. Sunt hæc notiſſima quidẽ ſed mediocriter doctis non vſq; faſtidita.

Glaucomata

Sarcion

ℭMolibdena quæ Galena cõis vena plũbi & argenti:dicitur & molibdena herba plumbago latinis q̃ vulgo etiá naſcitur in aruis folio lapathi:craſſa radice hiſpida:hæc cõmanducata ſi oculis ſubinde religetur Plũbum quod eſt genus uitii teſte Plinio.xxv.ex oculis tollit de quo Serenus:Si vero horrendum ducunt glaucomata plumbũ. Eſt & plumbago(ut Sarcion quædá gemme caro in carchedoniis) uitium in ſmaragdis cum in ſole plumbei videntur/quo etiam lædũtur:ſed & ii ſeneſcunt uirore illo euanido.

Stagonia

ℭMãna thuris mica concuſſu eliſa inquit Pli.xii.de q̃ Galenus Dioſcorides & alii:quod rotũditate guttæ pependit maſculum appellatur a ſpecie teſtiũ:Stillat & quod ſtagonia vocatur. ἀπὸ τοῦ στάζειν

Ros Syriacus

ℭManna roris matutini mica dulcis Colore cãdido/concreta e cœlo manans in vſu medicinæ recepta. Ros Syriacus a Syria vbi præcipua bonitas appellabatur/nunc in prætio Italie calaber habetur.

Mene

Mena Dea menſtruis fœminarum omnibus præſidens/& coli cœpta vt fluant ſuo tempore/ut contineantur immodica meminit huiuſce Diuus auguſtinus in diuina ciuitate μήνη luna/vnde menſis/inde menſtrua quæ & menſes dicuntur Plinio & aliis/mena Menula piſcis notiſſimus:ſed hæc vt uereor vulgatoria ſciolis erunt vt inge Panagyris plautina Diuidie & Senio.

NEfrendes porci fere lactētes.M.Varro rei ruſt.
iii.amiſſo nomine lactentis dicuntur nefrendes
ab eo ꝙ nundum fabam frendere poſſint:id eſt
frangere/& iam dixerat cum porci depulſi ſunt a
mamma a quibuſdam Delici appellantur/neqꝫ Delici
iam lactentes dicuntur:qui a partu decimo die
habentur puri & ab eo uocantur ab antiquis ſa- Sacres
cres ꝙ tum ad ſacrificia idonei primum habent̃
Lacedęmonii porcellum lactentem atqꝫ adhuc
ſubgrumum Orthragoriſcum uocant vt ſcribit Athenæus:memi- Orthrago
nit & Plinius trigeſimo ſecundo At Infrendes pueri ſine dentibus riſcus
ꝙ frendere non poſſunt/Infrendere in ira dentes cum fremitu pre-
mere/Maro dentibus infrenendas.

¶Naſiterna uas aquarium.M.Varroni in re ruſt.vt Aqualis ad fe-
rendam aquam uas idoneum:Pompeius Naſiterna inquit uaſis ge
nus aquarii anſati & patentis: Plautus in Sticho Equis hunc effert
naſiternam cum aqua &in milite:Ibi erat bilibris Aqualis hic ꝑpter
cados:iam in curculione & aqualem cum aqua properat in ocius:
mendatio etiamnum addentes iuriſiurandi religionem.

¶Nugiuendi nugas nugamenta uendentes:nugiuendos Plautus
in Aulul.dici uoluit eos qui aliquid mulieribus uendant:nam om-
nia quibus matronæ utuntur nugas uoluit appellari inquit Nonius Nugas
ſed mechanicos fere omnes nugiuendos recte dixeris: quādo illis
peculiare eſt non ſine nugis & mendaciis uendere/Nugones uani- Nugones
loquos & nulli rei bonę idoneos dicemus.

¶Nœgeum ueteres appellauerūt amicimen cādidū:Feſtus Nœ Amicimē
geū amiculi genus:Liuiꝰ lachrymas de ore nęgeo deterſit.i.cādido

¶Nexilis ueſtis a nectendo:vt textilis a texendo:Lucretius Nexi-
lis ante fuit ueſtis q̃ textile tegmen.

¶Nebulæ oculorum cicatrices ſunt in ipſis oculis parte ſumma vt
ſcribit Paulus:Nebulones homines nihili/gerrones/frugiperdæ te Nebulões
nebriones/nugones/a nebula aerii uaporis rari & humidi/Feſtus/
nebulo dictus eſt qui non pluris eſt q̃ nebula:aut qui non facile per
ſpiciſſi poſſit qualis ſit:neqꝫ nugator.

¶Neuli a neuis tubercula ſiue maculæ natiuæ ſubnigræ ĩ facie prę
ſertim naſcuntur ſine dehoneſtamento: etiam ſi pili ſubcreuerint:
modo non ſint multi:Horatius Egregiæ inſperſos rephēdas corpe
neuos & Alceus poeta neuo in digito pueri (ut uolūt) delectabat̃:
ſunt ĩterdū gentilitii:vt gētilitiæ quædā familiaꝝ notæ ſe leucicoꝝ Gentilitiæ
Anchora:Pelopidaꝝ eboreus humerus Aenobarboꝝ ęnea barba.notæ

¶Nomæ vlcera quæ exedunt uorantq́ corpus ſerpendo. Plinius xxvi. Ad nomas oris folium cum melle eſtur. xxviii. Nomas præſertim genitalium. xxx. de cochleis terrenis recentia vulnera conglutinant: & nomas ſiſtunt quæ non adhærent. Item. xx. Compeſcũt mala corporis quæ ſerpunt nomas vocant.

Oxianoſos — ¶Nephritis renũ morbus cũ dolore/oxianoſos id eſt acutus morbus creditus Hippocrati. In ſenibus quidẽ inſanabilis fere: inde Nephriticuo q eo vitio male torquet̃ medicus e peritioribus q̃primum adhibẽdus eſt: vt aliis quoq́ morbis oı̃bus qui nõ facile recipiũt curationem: nã imperiti vt ſunt multi ex infimis ĩfirmiora ſæpius redere ſolent: ſed mos is eſt languẽtium ab omnibus iam diu receptus/ſũmos medicos niſi in ſumma deſperatione non vocare.

Neurici — ¶Neruici neruorũ dolore & vitiis laborãtes: q & neurici Vitru. viii. vitio aquarũ nerui inflatione ex lõgitudine cõtrahunt̃: & ita Neuricos aut podagricos efficiũt hoĩes. Neruis aũt frigida oĩa ĩfenſa ſũt Νεῦρον græcis neruus oſſium mẽbrorũq́ vinculũ & firmamen: Vñ

Neurobatas — neurobatas e neruis funes chordaſue q pambulãt vt Schœnobatas appellat Firmicus: & Gellio libro. xii. Neurobapha neruis mouentia: neruus vt catena ad malos puniẽdos vincula Feſto & Plauto in

Neurobapha — aſinaria: Vñ Cato dicebat Fures priuatorũ furtorũ in neruo atq́ in cõpedibus ætatem agũt. Fures publici in auro atq́ in purpura: Nerui funiculi arcuũ ad ſagittas mittẽdas. Iulius Capitolinus in Maximinis tanta fide aquilegienſes cõtra Maximinum pro ſenatu fuerunt: vt funes de capillis mulierum facerent/cum deeſſent nerui ad ſagittas emittendas: quod aliquãdo Romæ dicitur factum. Vnde in honorem matronarũ tẽplum Veneri caluæ Senatus dicauit.

Laruati, Ceriti — ¶Nympholepti græcis: Lymphati latinis furore pciti vt laruati & ceriti fere qñ qcũq́ effigiem nymphæ viderint furẽdi finẽ nõ faciũt Vñ Vergi. Lymphata regina. Val. Flacco: Lymphauerat vrbẽ. Papinio Lymphãte deo quo fit vt dilutũ vinũ aqua mixtũ & iugulatũ vt ille dixit lymphatũ nõ appellauerim. Adinamon quidem iter vina factitia nõ ſine aqua vocãt quaſi iualidũ & ſine viribus: dantq́ ægris quibus vini noxam timẽt vt prodidit Plinius. xiiii.

Narce — ¶Narcotica medicamẽta ſtuporem & torporẽ inducẽtia aduerſus ſenſum doloris/& cruciatus ſectionum parata Narce ſtupor.

Comi, Hoſpitalia, Noſocomion — ¶Noſocomion languẽtium villam hoc eſt domicilium interpretatur Diuus Hieronymus: nam κῶμα villa/in quo ægrotantes publice curantur/vt Florentiæ/Mediolani/Senis/Romæ; & Hoſpitalia vocant: νόσος morbus: ægritudo Noſema: Noſematicus græce valitudinarius: ſunt qui Noſon pectem vocent: & inde Noſocomion

in quo peſte adfectis medella adhibetur.

¶ Neruiæ in muſicis inſtrumentis chordæ a neruis dictæ. Au. Gellius. viii. Suetonius etiam Tranquillus in libro ludicræ hiſt. primo ſatis inquit compertum eſſe: ſatiſq; ſuper ea re cõſtare affirmat Neruias in fidibus brumali die alias digitis pelli/alias ſonare: νεῦρα græcis neruus: ideſt chorda arcus. Neuia

¶ Niptra lauacra νίπτω lauo. Titulus fuit comœdiæ Pacuuii de qua Cicero queſt. Tuſc. ii. ſcripſit & Sophocles niptra de Vlyxe ambo eodem fere argumento.

¶ Necyia magicum facrum in ſcrobe Homero. xi. Odiſſeæ. Hinc Mar. Cicero Tuſcu. queſtio. prima: animos enim per ſeipſos viuentes non poterant mente complecti/formam aliquam figuráq; quærebãt inde Homeri tota Necyia: inde ea quæ meus Appius Necromantia faciebat: Necys mortuus: vnde Necyia & necyiomantia: Necron cadauer: Mantiam diuinationem vocant: hinc necromantia quæ ſine cadauere fieri non poterat. Necyia Necron Mantia

¶ Nucleũ in nucibus nõ eſt q neſciat. Dicit & in ferro/ex teſta quoq;. Vñ Pli. xxxiiii. in mentione ferri: Fornaciũ maxĩe differẽtia: in his qdẽ nucleus ferri excoquit ad indurãdam aciem/aliquæ modo ſunt ad dẽſandas incudes/malleorũq; roſtra: ſũma aũt differẽtia in aqua eſt: cui ſubinde candẽs imergit hinc ego facile crediderim ferri nucleum ad aciẽ indurãda Acialium in Italia appellatũ. Et. xxxvi. de pauimẽtis Rudus inqt in quo duæ quintæ calcis miſceantur pedali craſſitudine ſiſtucati: tũc nucleo craſſo ſex digitos induci. Vitru. libro. vii. de ruderatione inſup ex teſta nucleus inducat/mixtionẽ habens ad tres partes; vnam calcis vti ne minor ſit craſſitudine pauimẽtum digitorũ ſenum/ſupra nucleũ ad regulã & libellam exacta pauimenta ſtruantur ſiue ſectilibus ſeu teſſeris. Vt id ferme notet ſtatumen quod modo chondros interdum Pyrena græci nuncupant materiam quãcunq; meliorem intus ac reſiſtentem accipi volẽtes. Vnde idem Plinius de libro. xvii. Pinguitudinis nucleum dixit in eaſe denſantem. Et Plautus in captiuis Nucleum amiſi reliquit pignori putamina. Nux eidem in pſeudolo ſine nucleo caſſa dicit. Te inquit amatorem inuentum inanem quaſi caſſam nucem. Acialium Rudus Chõdros Pyrena

¶ Netrices fœminæ nentes: & netum aur; quod qs neuit vñ Netores quoq; recte dicemus aurũ & alia nentes ad textile tegmen.

¶ Nucamẽta dicuntur quæ pendent e ramis picearum/& roboris quãdoq; panicularum modo: vt refert Plinius. xvi. Squãmatim cõpacta: Cittara græci vocãt. Paniculaq; autẽ nomine ſignificant fere quæcũq; ſublonga uel ſubrotunda tumeſcunt effigie: hinc comas Cittara

etiã milii panici harundinis quoq; paniculas appellat idẽ Plinius.

¶ Nitrum a ſalis natura non multum diſtat/olera uiridiora faciens
Halmiraga Halmiraga uocant exiguum quod fit apud Medos caneſcentibus ſiccitate cõuallibus quaſi dixeris ſalſacinum propter exiguitatem/
Acinus ρογα dicunt græci/nos acinũ: ſpumam nitri Aphronitrũ: & Nitra
Aphronitron trias loca dicim⁹ i qbus fit Plinius.xxxi. In nitreariis inqt nõ ſipiunt.

¶ Nouelletum uineam dicemus nouellas uites habentem paucis ab annis plãtatas & fructum mox ferẽtes cuius meminit & Paulus. xxv.lib.digeſt.titulo de ipẽſis in re dot.factis ex nouellis aũt uitib⁹ copioſius ex uetuſtioribus melius uinum haberi certiſſimum eſt.

Veſpertilio ¶ Nycteris Veſpertilio a nocte qua uolat: minutis adeo pedibus vt carere uideatur uolucrum ſola animal parit & lac in mammis habet quo pullos nutrit; Culices illi in cibis gratiſſimi: νυξ græce nox
Nyteus vnde Nycteus equi plutonii nomen/& nyctages totas noctes dor-
Nyctages mientes minuta hæc quidem ſed non omnibus aſpernabilia.

¶ Neſtia ieiunii Solemnitas qualis primo uere nobis eſt inſtituta a ſũmis pontificibus nullo eſu carnium quadrageſimam quam uocant Tarentini (vt ferunt) ſolemnitatem ieiunii inſtituentes cele-
Neſtia brauerunt quam νηστειαν nominauere: At ſiculi Edacitati & Ci-
Nota de ſiculis bo ſimulacra poſuerunt quando gentium alię frugi/aliæ incontinẽtes: νηστισ ieiunium νηστευω ieiuno.

Naulium ¶ Nablium ſiue naulium muſicum inſtrumentum manu quod pulſatur vt organum fere in ſacros apud nos/Ouidius in arte amandi: Diſce etiam duplici genialia nablia palma uertere/nam Pſalterium organi genus Nablum quoq; appellatur.

Onychites
Alabaſtrites ONyx lapidis genus ad vngue cuius colorem imitatur nomen habet: alii nec ſcio an melius Onychiten uocant: Sunt & qui Alabaſtriten eundẽ nominent: Eſt & gemma colore vnguis humani quæ plures habeat tamen uarietates vt inqt Zenothemis & præſertim indica/quæ ſit ignea & nigra/adiiciunt nonnulli corneam a qua Corneo-
Sardonix larum ortum ſit nomen/Habetur & gẽma Sardonix ex ſarda & onyce Plinius.xxxvii. Sardonyces olim vt ex nomine ipſo apparet/intelligebantur candore in Sarda hoc eſt uelut carnibus vngue hominis impoſito & utroq; tranſlucido/Claudius Cæſ. Smaragdos i due bat & Sardonicas ſatis.n.cõſtat ſingulorum libidinem ſingulis gẽmis feciſſe facereq; precia: vt regum maxime: primus Ro. Sardoni-
Onycæ ce uſus eſt prior Africanus/Onychas quoq; pectinum piſcium fœ-
Donacæ minas uocant & mares Donacas

¶Oua Tarica piſcium oua ſale condita ῳὸν ouum τάριχον ſalſum Tarichon
ταριχεύω condio ut ſeruem cum ſale.
¶Ololygones coaxationes marium in ranis vocant. Ariſtoteles li- Ololyzon
bro.iiii.hiſt.aĩalium græce tamen/Genus inquit illud vlulatus quẽ tes
ololygonem noĩant/mares inter aquã reddũt: Vñ Plinio.xi. mares
ipſi ololyzõtes ὀλολύζω vlulo ὀλολυγὴ vlulatus καὶ ὀλολυσμός. Ololyzon
¶Orificium os ꝓprie ſũmum: Apuleius lagœna iuxta orificio ſen- tes
ſim dehiſcente pateſcens: Macrobius vltimo ſaturnalium. Ventris
enim duo ſunt orificia/quoꝝ ſuperius erectum recipit deuorata/&
in follem vẽtris recõdit. Hinc eſt ſtomachus qui paterfamilias dici Stomach'
meruit: quaſi omne animal ſolus gubernãs. Inferius vero demiſſum
inteſtinis adiacentibus inſeritur: & inde via egerendi. At Plinius
xi. gulæ quidem ſummum fauces vocat: poſtremum vero ſtoma-
chum tendit is ad ventrem. Sed ſtomachus pro ipſo ventre ventri-
culoue etiam vulgo ponitur a quo in aluum deſcendunt digeſta &
cruda quoq; eius vitio vel morbo.
¶Oſtracos græce calculos & teſtulas appellamus: τὸ ὄστρακον
teſta: Oſtracitæ lapides ſimilitudinẽ teſte habẽt inqt Plinius.xxxvi.
ὀστράκινον teſteum/fictile. Inde oſtraciſmus exilii genus illud Oſtraciſ
apud græcos: qđ teſtula collabefactari iterpretat᷑ Aemilius probus mus
hoc eſt vrbe pelli per ſigna teſtaꝝ. Veluti ab vſu frondium lauri pe
taliſmus qui dicit᷑/de quo Diodo. a petalis quæ frondes dicũtur & Petaliſm'
qbuſdam folia: in id autem oſtraci exilium ampliſſimos viros ſum-
mo loco natos/optimates: & qui plurimum poſſe videbantur/inui-
dia maxime populari miſſos eſſe conſtat: vt Damonem periclis præ
ceprorem/cum plus ſapere videretur/q̃ oporteret: & Ariſtidem il-
lum qui Dicæos hoc eſt iuſti meritiſſimo cognomine/& re fuit inſi-
gnis: ſed audi quiſquis reipublicæ vt optimus ciuis inter primos ꝓ-
deſſe ſemper ſtudes. Erat Ariſtides de re publica optime meritus: Nota de
ciuitate tamẽ eiiciendus ſedebat autem inter alios concionis homi Ariſtide
nes illitteratus quidam ac plane (vt aſſolet) ruſticanus: qui ſcriptio-
nis imperitus cum teſtula ſua venit ad Ariſtidem rogans/illi Ariſti-
dis nomen inſcriberet quo patria pelleretur: Tunc ipſe noſcis ne
Ariſtidem inquit/quod cum negauiſſet queſiſſe ex eo fertur/quare
id faceret: aut quid Ariſtides cõmiſiſſet cur ea nota dignus iudica-
retur: cui ille reſpondit/ſe ignorare Ariſtidem. Sed ſibi non place-
re ꝙ præ cæteris iuſtus appellaretur. Tum Ariſtides tacens nomen
ſuum oſtraco iſcripſit & homini reddidit: atq; mox urbe eiectus eſt.
Quando rara ingenia multitudini placere non poſſunt. Omnium Hyperbo
ultimus Hypbolus/poſtq̃ improbos & humiles huic mulctæ ſubiici lus

cœptum/Alcibiadis & Niciæ opera qui plurimum poterant oſtra⸗ ciſmo mulctatus eſt auctor Plutarchus.

¶Omẽtum tenue & pingue reticulum: Plinius vndecimo: ventri⸗ culi atq; inteſtina pingui ac tenui omento integũtur præterq̃ oua gi gnentibus: huic adnectitur lyen in ſiniſtra parte aduerſus iecur. Vñ omentata Iſicia Apicio: & nobis leſcuſcula omẽtata: & omẽtata To macula επιπλοον græcis: vnde Epiplocelæ.

Tomacula omentata

¶Orexis appetitio cibi & eſuritio. Iuuenali & aliis. Spartianus de Heliogabalo Amabat ſibi præcia rerum maiora dici earũ quæ men ſæ parabantur. Orexin conuiuio hanc eſſe aſſerens.

¶Offector qui infector tinctorq; græcis βάφαυσ vt dictum: lanas & panos coloribus fucat. Primi lydi infecturam inſtituerũt. Plinius auctor. vii. cui infectus ipſa eſt infectura.

¶Ophiaſis vt diximus areæ genus eſt in capite infantium cum alo petia fiat in qualibet ætate: vt ſcribit Cornelius Celſus: libro ſexto qui & id vero inquit quod a ſerpentis ſimilitudine ophiaſis appella tur incipit ab occipitio duorũ digitorũ latitudinem non excedens: ad aures duobus capitibus ſerpit: quibuſdã etiã ad frontem donec ſe duo capita in priorem partem cõmittãt: οφισ ſerpens ophiucus ſerpentarius inter aſtra: ophiomachus pugnator cõtra ſerpentes.

Ophiuc⁹

¶Oſcedo morbus notus. A. Gellius lib. v. noct. att. de aduocato qui coram Cenſoribus clare nimis & ſecure oſcitauerat: cũ ille inge deieraſſet inuitiſſimum ſeſe & repugnantem oſcitatione victũ: tene⸗ riq; eo uitio quod oſcedo appellatur: tum notæ iam deſtinatæ exem ptus eſt: Oſcitatio in enixu lœtalis inquit Plinius eſt: Sicut ſternuiſ⸗ ſe a coitu abortiuum.

¶Offocatio vuluæ inter mala fœminarum pernitioſa habetur/di⸗ citur & prefocatio quæ græcis πνιξ υστερασ: ſitq; cum uulua reſi⸗ liendo afficit vitalia hoc eſt cor cerebrũq; pniges offocationes. Hy⸗ ſtera uulua: Hyſteræ vero multitudinis numero ſecundæ græcis di⸗ cuntur quaſi poſteriora: Hyſterema poſteritas: ſed & choria & Deu teria ſecũdas appellant: Chorion tamen exteriorem dicuntur: nam geminæ ſunt: interiorẽ quæ moliſſima eſt & tenuiſſima Amniã Em⸗ pedocles uocauit: ſunt autẽ infantis cum in vtero eſt velamenta: ſe cundæ græcis inteſtina Plauto choriæ: Capadox leno in curculio⸗ ne Lien inquit necat renes dolent. pulmones diſtrahuntur cruciat iecur radices cordis pereunt choriæ omnes dolent.

Pniges

Hyſterema

Chorion

¶Orbiolæ ab orbe ſpherica forma dictæ noſtris Lactariis parmen. maſſulæ caſei cum primis ouili: in cibis gratiſſimæ.

¶Organa tractoria machinæ quædã quibus pertrahuntur oneta:

ſunt & pneumatica organa/aqs hauriēdis ſpiritu īteruenīete idonea ad exſiccādas in vliginoſis & aquoſis ſcrobes: fondamētaq́ ſubſtructionib⁊ parata: Latini Spiritalia vocāt: Plinius. xix. Hortos vilæ iungēdos nō eſt dubiū riguoſq́ maxime habēdos ſi contingat profluo amne: ſi minus e puteo ptica organiſue pneumaticis tollēdo: non hauſtu rigando. Eſt & in muſica rō pneumatica: Organū muſicum inſtrumentū ſciunt omnes: a quo Organarii & organiſtæ. Sed machinarum genus tractoriū græci βαναύσον uocant: Spiritale πνευματικον ex ſpiritus impulſione: tertiū ſcāſorium ακροβάτικον quo ad altitudinē tignis ſtatutis & tranſuerſariis ſcāditur ſine periculo vt tradit Vitruuius lib. x. Cui organa ſunt vnius opere pendenti tactu perficientia quod propoſitū eſt: ut Scorpiones Anyſocyclorum verſationes: machinæ vero pluribus operibus aut vi maiore: quæ cogūtur effectus habere: vt Baliſtæ Torculariūq́ prœla.

Spiritalia

Vanauſō

¶ Omoplatæ græcis dicunt̄ oſſa duo lata a ceruice vtrinq́ ad ſcapulas tendētia noſtri Scoptula operta uocant: Cor. Celſus. viii. meminit & ī tertio: platys græce lat⁊: Vn̄ platycerotes & platyopthalmos Plinio a cornib⁊ ab oculis. Et idē. xxxvi. agarico qdē & neru⁊ īqt qui platys appellatur atq́ humerorū dolor ſanatur: ωμοσ humerus.

Scoptula

Platycerotes

Omos

¶ Orthominium linū e paluſtri uelut calamo ſed dūtaxat eius īqt Pli. xix. panicula nullo nūc in præcio eſt Vrticinū noſtrates tanq̄ fieret ex vrticis uocāt: alii uulgo Orthichinū/Hermolaus in Plinio Ortholinon Orchemeniūue caſtigabat: Aſiatici e geniſtis dies decē maceratis lina fecere piſcantiū retibus idonea vt diu duraturis. In Italia pelignū ī vſibus fullonū cōmendabatur: nullū. n. cādidius lanæ quæ ſimilius: ſicut in culcitris p̄cipuā gloriā īqt idē Plinius eo ipſo libro cadurci obtinent e gallia: Laus prima in toto orbe lino qd̄ uiuū noſtri uocāt græci ex argumēto naturæ Aſueſtinū ἀσβεστοσ calx: ignibus nō abſummitur: mappæ lintea ueſtes ex eo flāmis purgantur non aliter quaſi alia aqs & cinere: Regū corpora funebrib⁊ ex eo tunicis inuoluta cremabantur: vt corporis cineres a reliquis ſepararent: hinc Virg. Oſſaq́ lecta cado ſecundum aliquos.

ortichinū

Aſueſtinū

Virgilii cus

¶ Oxymyrſine ſilueſtris myrtus foliis acutis ad ſcopas vtilis/in uſu ruſticorū maxime: Ruſcū caſtor vt inquit Pli. xxiii. uocauit: & medici herbarii Bruſcū appellant: μύρσινη και μυρτοσ græce Myrtus.

Silueſtris Myrtus

Bruſcus

¶ Olfactoriola quæ naribus admouentur odoris boni gratia quod ſolent mulieres: mulierarii: & quicquid eſt delicatiſſimorum: Sunt & olfactoria in medicinis ad olfactum Plinius. xx. in olfactorio collectam: vel odore tātum naribus adhibito: Idē. xxx. Sicut lethargū olfactoriis excitari: de q̄bus ītellexit Celſus. iiii. in uuluæ doloribus

Linamētū nidor qd ſaciat ¶ Admouere inquit naribus oportet extinctum ex lucerna linamē tum/vel aliud ex his quæ fœdioris eſſe odoris retuli/quod mulierē excitet. Sūt hæc minutiæ quidē multis tñ(vt reor)nō diſplicitura.

¶ Oxycedrus acuto & ſpinoſo folio: altera cedrus odore præſtat:

Cedrea lis maiorem Cedrealem uocant: materiæ cedrinæ æternitas fere eſt.

¶ Oporice medicamentum a pomis arborumq; fructibus ex græ co: αποτικσ οπωρασ: fit autem inquit Plinius.xxiiii. ad Dyſente ricos ſtomachiq; vitia in congio muſti albi lento uapore decoctis malis cotoneis quinq;/ cum ſuis ſeminibus punicis totidem/ſorbo

Syriace rum ſextario/& pari menſura eius quod Rhun Syriacem uocāt cro ci ſeniuntia: meminit & Celſus libro.iiii.

¶ Obryzum auꝝ ſincerum depuratū delicatumq; quaſi ἀβρυζον Plinius.xxxiii. quinimmo quo ſæpius arſit ꝓficit ad bonitatē auriq; experimēto ignis eſt vt ſimili colore rubeat ignis/atq; ipſum obryzū

Suetonii locus uocāt/Suetonius in nerone Exegit argētum puſtulatū aurum obry zum: Vbi in quibuſdam codicibus aurū ad obruſam ſcriptū offen dimus/de puſtulato argēto Alphenus.xix.ff. Cum argētum inquit puſtulatum fabro daretur vt uaſa fierent aut aurum vt anuli.

¶ Ochra inter colores recepta foſſilis eſt/etiam in Italia / ſed opti ma in Attica vt tradit Vitruuius.vii.habetur & factitia Pli.xxxv. Si cuti & ſandaraca: naſcit.n.& Ceruſſa ĩ fornace cocta mutat vi ignis

Sandix colorem fitq; Sandaraca: quæ ſi torreatur rubrica æqua parte admi xta in Scandicem trāſit: hac uero & Sinopide mixtis fit Scyricum/ quo minium ſublinitur: Scādycinum colorē a ſcādice herba uoluit Seruius: quæ in olere ſilueſtri a græcis ponitur vnde Ariſtophanes Euripidi poetæ ioculariter obiecit/ꝙ mater eius Clitone olus qui dem legitimum nō uēditaſſet ſed Scandicē: peculiaris laus eius in quit idē Plinius.xxii.eſt ꝙ fatigato uenere corpori ſuccurrit marce ſcenteſq; ſenio iam coitus excitat: Rubricę color nomē dedit: eſt & terra rei ruſt. ſcriptoribus Rubrica: Vnde Rubricoſum ſolum / vt a creta cretoſum/ab argilla argilloſum a ſabulo ſabuloſum & a cine re cineroſum quod ad frumenta ſicuti pullum commendatur: Si nopis ipſa rubra quoq; a ponti ubi primo inuenta eſt / vrbe Sinope

Oſtrum nominata: qua uſi ſunt ad ſplendorem/& penicillo & ſi lignum co lorare placuiſſet: Oſtrum quoq; factitiis adnumeratur ex conchilio marino: vt idem Vitruuius auctor eſt. Et ꝙ ex concharum marina

Oſtum rum teſtis eximitur ideo oſtrum eſt appellatū: Oſtum autem eſt id quod ex vno facto olei purum purgatumq; relinquitur.

¶ Ortygometra coturnicū dux appellat Plinius.x.de coturnicib⁹ Aquilone ergo maxime volāt Ortygometra duce: Solomonis ſa

pientiæ.xvi.nouū ſaporem eſcam parās eis ortygometram: & alibi deſcēdit illis de mari ortygometra vbi in genere coturnices ſignifi- cant: habentur & eidem Plinio.xi. Tettigometræ inter cicadas quę ſunt earum matrices: Tettigoniæ quoq; quæ Theodoro cicadaſtræ Tettigo- nam Achetæ dicuntur magis canoræ: τεττήγοσ cicada. metræ.

¶Oenanthe vitis labruſcæ vua inquit Plinius.xii. colligitur cū flo Achetæ re/cum optime olet: ſiccatur in vmbra ſunt ſubſtrato linteo/atq; in uaſa cōdit: qdam oībus præferunt Cypriam: nam africana ad medi cos tantum pertinet uocaturq; Maſariis preſtantior omnis ex alba Maſſatis labruſca q̄ ex nigra: fit ex ea omphaciū qd' ideo Oenāthinū uocat.

¶Occētator cōuiciator occētare priſcis cōuiciū facere cū id clare & cū quodā canore fieret vt procul exaudiret/quod turpe habet in quit Feſtus quia nō ſine cauſa fieri putat: Plautinus Dorpalus ī pſa Hac enim illi noctu occētabūt hoſtiū exurēt fores & ī Mercator nu tēt/nictēt/ſibilēt/uelicēt/uocēt moleſti ſunt occētēt noctu ad oſtiū.

¶Obſidianū uitrū a ſimilitudine lapidis quē nigerrimi coloris / ali qñ & trāſlucidi ī æthiopia īuenit obſidi⁹: Tīctura & pictura colorat ueluti nūc Muraniū Venetiis auro argēto quibuſcūq; coloribus im Muraniū mixtis: Vaſa ea argenteis eſſent præcioſiora: niſi abſtatet fragilitas quæ non nullis tū prætium facit: Fiunt e uitro quæcumq; fieri poſ- ſunt ita vt ſimilia non viderint maiores: Fit & tincturæ genere ingt Plinius.xxxvi. obſidianum ad eſcaria uaſa totum rubens uitrū atq; non tranſlucens Hæmatinon appellatum: fit & album / & murchi- Ad uaſa num/aut iacynthos Saphiroſq; imitatum: & omnibus aliis colori- colores bus: Hæc eſt alia non materia ſequacior atq; etiam picturæ accomo datior: maximus tamen honos in candido tranſlucente proxima Cryſtalli ſimilitudine hæc ille: Sed quod ſi Ambra lapis qui nūc di- Ambra citur non alius ſit ab obſidiano lapide: Niger in germania effodit obſidian⁹ Eſt & luteus aureiq; coloris tranſlucidus ſed adulterant æque om- nes: Fiunt ex eo ſectos tornantes ſculptis monilia: fiunt & coronæ quædam ad quotidianas preces quas decies ac decies repetentes deo vt reor fatigato fundunt/numerandas.

PErpendiculum inſtrumētum filo ima parte plū- bato æratoue per gnomonem diſcurrente: quo parietes anguloſq; in primis / & Antas an recte p rocedant attollanturq; examinant fabri mura- rii ac redemptores/id primo Dædalum excogi- Inuentum taſſe referunt. Dædali

¶Prothyra in ianuis domum ueſtibula vt ingt Vitruuius: Thyras hoſtia græci uocant: Labeo Thyræ

ait pthyrũ quod ædibus ſure ĩterdum ſolet/ ædiũ eſt ingt Pōponius libro L. digeſt. Pollux Thyridas multitudinis numero fores ipſas/ Thyrida ſingulari cauum illud hians & pateſcēs ĩ ualuis ſignificare tradit: quæ & Hypothyra & Hypothyridas uocat in prothyra Acurſius anilia refert.

Hypothyra

℄ Paraſtatæ & paraſtaſes columnis appoſiti lapides pillaꝝ fere modo ſunt: vt diximus/ Vitruuius libro quinto Columnæ altitudinibꝰ perpetuis cũ capitulis/ pedum quinquaginta craſſitudinibus quinũ/ habētes poſt ſe paraſtatas altas pedes uigiti / latas pedes duos ſemis craſſas pedē vnũ ſemis/ quæ ſuſtinent trabes in quibus inuehũtur porticum contignationes: Vnde paraſtata in iumētis apud Vegetium/ os cruris alterum quod & Parecmon dicitur Iulio Polluci: qui & meatus illos p quos genitura e teſtibus in vrinæ vias defertur Paraſtatas uocat: habentur & in prœlio inquit Paraſtatæ nomen officii quoniam adiuncti ſunt proſtatis qui cornibus preſunt. Sicut epiſtatæ qui tertium in regendis his locum tenent: Cæterum idem auctor lapides utrũq; latus oſtii munientes paraſtades nō paraſtatas appellat/ nos Antas: Sed eidem quoq; Vitruuio libro decimo: Tabulæ quædam certis inſtrumētis Paraſtatæ nuncupātur: pilæ ipſe vicem columnarum preſtant in ædificiis.

Parecmō

Epiſtatæ

Antæ

℄ Portus pro domo vt iam dictum eſt / Vnde Porticus nonnullis nominatæ/ & angiportus: Feſtus Pompeius Portum inquit frequēter maiores pro domo poſuerunt.

Angiportus

℄ Prætoria porta caſtrorũ qua exercitus educebat a prætore dicta quādo prætor magiſtratus oīs appellatus cui pareret exercitus: vel quia prætores initio erāt qui poſtea cōſules/ & ii bella adminiſtrabāt de quibus & Iuuenalis: & eoꝝ tabernaculum quoq; prætorium: vt tradit Feſtus / Sed pretoria etiam domos ſumptuoſas rure extructas nũcupamus/ Vlpianus libro. ff. l. Vrbana inquit predia non ſolum ædificia quæ in oppidis ſunt / Sed & ſi forte ſtabula / vel alia meritoria in uillis & in vicis: vel ſe p̄toria uoluptati tm̄ ſeruiētia.

℄ Phingites lapidis genus: Plinius .xxxvi. Nerone principe in cappadocia repertus eſt lapis duritia marmoris candidus atq; tranſlucens/ etiam qua parte fuluæ inciderant uenæ ex argumento phengites appellatur hoc conſtruxerat ædem fortunæ quam Seiani appellatione dicebat a Seruio rege ſacratam aurea domo complexus quare etiam foribus apertis interdiuꝰ claritas ibi diurna erat haut alio q̄ ſpecularium modo: tanq̄ incluſa luce non tranſmiſſa.

Phēgites

℄ Puluinus ſedem notat .M. Ciceroni / Iuuenali & aliis: puluinos puluiloſiue eaſdē & porcas uocāt ĩ qbus ueluti ſulcatim ſua cuiuſq;

Porcæ

generis ſemina & olera ſerũtur: Areas quoq; & Areolas vt iam dixi mus: Sed porcæ in aruis maxime Varroni Columellæ cæteris.

¶ Pala inſtrumentum ruſticanum a pangendo. M. Varroni ad foſ ſuram agri aptiſſimũ: plautus in pœnulo palas uendundas ſibi met Mergas datas vt hortum fodiat: atq; vt frumetum metat/plinius. xviii. Iuncoſus ager verti pala debet/at in ſaxoſo bidentibus. L. Collu mella / Tum mihi feraro uerſetur robore palæ: Pala quæ & Palaca auri maſſulla: Sed & pala anuli. M. Tullio dicta in officiis. Mergæ

¶ Præſentarium & præſentaneũ quod ociſſime auxiliat uel officit: A. Gellius. vi. de. M. Attilio regulo / Venenum ſibi carthagineſes dediſſe nõ pſentaneũ ſed eius modo quod mortẽ in diem pferret: Pli. xxx. Articulis luxatis pręſentaneum eſt & ſeuum pecudis cum ci nere & capillo mulierũ. xxxviii. Datur & lingua equi inueterata ex vi no præſentario medicamẽto. xxii. Cæteris ueneno: Plautus præſen tariũ argentũ uocat quod quis illico accepturus ſit & Apuleius vi ni pſentariam dicitur & præſentiſſimum conſilium Fabio & præſen tiſſima remedia ſunt ipſi Plinio/vt Cor. Celſo auxiliũ pſentiſſimũ. Pręſentarium

¶ Præcox inter prima matureſcit citiuſq; ſoleãt ſui generis alia Vn de præcocia & præcoqua perſica Plinio/Martiali: Cocia pruna quæ ordearia ab ei⁹ fruges maturitate nos a uilitate Aſiniola uocitamus præcoces ficus precox vua/& innumera: quibus contaria ſunt Sero tina: vnde & Serotina ſementis Plinio. xviii. Feſtinatam inquit ſe mentem ſæpe decipere ſerotinam ſemp: præcocẽ pugnam cum di xit Ennius/& fugam Lucilius præcocem ac Neuius præcocem puel læ libidinem immaturam & ante tẽpus acceperũt: Quartilla apud petronium. Arbitrum precocis merito libidinis dici poſſet: vt quæ nunq̃ meminerat ſe fuiſſe uirginem: Habetur & præcox ingenium præmaturæ vt ferunt mortis indicium. Pręcoqua Serotina

¶ Polyceronius multi temporis/longæuus/vt Macrobios quales dicuntur Cerui/Cornices/Phœnix vnica auis/& alia. Macrobii

¶ Pſychrolutres frigida corpus lauãs / Pli. xxix. Charmis e miſſilia rigida ẽt hibernis algoribus lauari pſuaſit/merſit ægro in lacus / vi debamus ſenes cõſulares uſq; i oſtẽtationẽ rigẽtes / q̃ de re extat ẽt Annei Senecę aſtipulatio: Is libro epiſtolaꝝ ad Luciliũ. vii. frigidę cultor inqt mitto me i mare quomõ pſychrolutrẽ decet gauſapea tus. Idem. xxii. Ille tãtus pſycrolutres q kalẽdis Ianuariis euripũ ſalu tabã: Et Carin⁹ priceps Balneis ita frigidis vſus eſt vt ſolẽt eẽ cellæ ſuppoſitorię frigidariis ſemp niualib⁹ vñ eẽt p hyemẽ aq̃ fõtis ptepi da vt ſolet. i. naturalẽ in piſcina uſus eẽt dixiſſe balneatorib⁹ fertur. Aquã mihi muliebrẽ pparaſtis. vt apd vopiſcũ legimus τοψυχρο

frigus: ψυχρὸσ frigidus & τολδουτρον lauacrum.

¶ Pancratiaſtæ a pancratio qui generibus quinq ludorũ certarunt & vicerũt: Pentathli qui certarũt de pancratio Vlpi.ix.ff. Si qs ĩ colluctatiõe vel in pãcratio vel pugiles dũ ĩter ſe exercẽtur/alius aliũ occiderit; At periodo uictores vt ait Feſtus qui ſacra græciæ certamina obierunt & vicerũt Nemea: Pythia/Iſthmia olympia.

Certamĩa græciæ iiii.

¶ Pycta ο πύκτησ græcis: pugil latinis a pugno. Ar. M. Varroni a pugnando: Vnde pyx: Agathon Homerus pollucem vocauit: & a Martiale dictũ eſt pyx agathos fuerat nũc erit hippodamys: πύξ cũ pugnis pugilice aduerbiũ græcis ἀγαθοσ bonus: quaſi pugilatu excellẽs: latini.n.pugilatũ dicũt certamen ipſum græci pyctalen.

¶ Petauriſtæ Noni⁹ inquit a veterib⁹ dicebanť qui vel ſaltibus vel ſcenis leuiorib⁹ mouerenť: πετάμαι uolo: hinc & petiaminarii corpore agiles volare quodã mõ videnť: Claudian⁹/vel q more auiũ ſeſe iaculantur in auras/Tradit Firmicus vltimo matheſeos ſub delphini natos ſidere futuros petaminarios & petauriſtarios.

petiamina rii.

¶ Preſtigiator & preſtigiatrix fallaciis pollens & preſtigiis quæ ſunt eluſiones & deceptiunculæ: nam qui norunt artem preſtigii ſub ace tabulis illis ſuis ſeu calculis cernunt quæ poſtmodum nõ appareant quo certant poſita aut non poſita dicere oporteat: manuum præſertim agiliſſima quadam agilitate oculos adſtantium perſtringẽtes ita vt cogant illos credere quod non eſt/vel re ipſa decipiant preſtigii inuentor Mercurius. Au. Gellius.xii. Hæc mera veritas. Tuſculani hominis egere ſe multis & nihil tamen cupere dicentes plus hercle promouet ad exhortandam parſimoniam: ſuſtinendamq inopiam q̃ græcæ iſtorum preſtigiæ: philoſophari ſeſe dicentium/umbraſq inanes verborum fingentium qui ſe nihil habere & niſi tamen egere ac niſi cupere dicunt: cum & habendo & egendo & cupiendo ardeant: Plautus in captiuis operta quæ fuere aperta ſunt patent preſtigiæ.

præſtigii inuentor mercurius

¶ Precarium vt ſcribit Vlp. iureconſul. eſt quicquid præcibus petenti utendum conceditur tam diu q̃ diu is qui cõcedit patitur: precario data quæ ſunt illico reddenda cum repetuntur.

¶ Pteroti calices alati pinnatiq dicuntur ab aliqua ſimilitudine: Plinius.xxxvi. Sed quid refert Neronis principis principatu reperta vitri arte/quæ modicos calices duos quos appellabant Pterotos ſexterciis ſex milibus venderet πτερὸν alam dicunt: Vnde ptera & pteromata tẽplorũ muri duo: vt ait Strabo.xvii. ad altitudinẽ eorũ utriq ſurgẽtes: ita dicti ꝙ alarũ ſpẽ q̃ſi pregãt. Hinc & monopteræ & Peripteræ ædes Vitruuio: Pſeudopteros quoq & Dipteros ĩ mẽ

Monopteræ peripteræ

tione ædium ſacrarum: Plinius. xxxvi. Aliæq; rurſus extra murũ La-
byrinthi ædificiorum moles: Pteron appellant. Pteron
¶ Purpuriſſum a purpura vt opinor/e factitiis coloribus græce An Andrice-
dricelon vocant: de quo Theophraſtus/Ariſtoteles Plinius & alii: lon
pictores eo vtuntur & fœminæ rubentes in primis genas reddunt:
hinc genæ & buccæ purpuriſſatæ.
¶ Pſilothrũ medicamen/ne pili ſurgãt/& ad prohibendũ eos e cor-
pore: Plini⁹. xx. de braſſica cũ laſere & aceto ĩ vicẽ pſilothri euulſus
illit⁹ pilis naſci alios phibet: Idẽ. xxx. de vipera pſilothri vice vtunt
euulſis prius pilis quos renaſci nolũt: Lãpridius de heliogabalo in
balneis ſemp cũ mulierib⁹ fuit ita vt eas ipſe pſilothro curaret ipſe
quoq; barbã pſilothro accurãs: Fel herinacei pſilothrũ ẽ vtiq; mixto
cerebro veſpetilionis & lacte caprino: Martialis pſilothro faciẽq; la-
uas & dropace caluam: Nunqd tonſorem Gargiliane times.
¶ Plagulas quadrata lintea dicere ſolemus: nõ plagæ vt Noni⁹ ſcri
bit grãdia ſunt lintea: & lecticariæ modo vocatæ Syndones: Dicun- Lecticarię
tur & quadrata proprie retia plagæ quæ græci Arcyas vocant. Syndones
¶ Periſcelis ornamẽtũ circa crura de quo Horatius: Scelos græcis Arcias
crus: Inde monoſceli Plinio vnico crure incedẽtes & eidẽ Sceletizõ
tæ a cruribus ſupplãtatores niſi mauelis legere Celerizontas hoc ẽ
celere certantes ĩ equeſtri certamine currẽtes: quos Celetas vocãt/
Vſi. xxxiiii. Equeſtres inqt ſtatuæ mõ romanã celebrationẽ habent:
orto ſine dubio a græcis exẽplo/ſed illi celetas tãtũ dicebãt in ſacris
victores: vnde & noſtri curtus nati in his qui triũphauiſſent.
¶ Panus in textrina ipſum videtur eſſe ſtamẽ inuolutũ quod & pa-
nula & panicula/vocat/Lucilius foris inquit ſubtegminis panus eſt/
a quo & tumor inguinis panus dicitur auctore Nonio/alii pro glo-
mere fili in radio texentiũ panũ accipiunt: quo in ſignificatu vtitur
M. Varro de lingua latina; panis inquit dictus q̃ primo figuras fa-
ciebant vt mulieres ĩ lanificio in quo panus: & ſic poſtea quaſi ei fi-
guras facere ĩſtituerũt alias. Fit & panus in aliis & in vertice cũ do-
lore & diſtenctione vehemẽti: in eoq; quiddã ſimile puſtulæ eſt: di-
citur & panicula ac græce phygethlon vt refert Celſus libro. v. Pli- Phygeth-
nius. xxiiii. de viſco: Panos mitigat omnis generis: Item de hammo lon
niaco/maturat panos/extrahit clauos: cum melle/Idem. xxx. panos
aperit ſeuum pecudum cum ſale: toſto; & mox: Cantharides mixta Canthari-
calce panos ſcalpelli vice auferunt. des
¶ Polymita a multiplici liciorũ varietate μοτῶν licium: Vnde he-
xamytan fex Plinius. viii. Plurimis liciis texere quæ polymita appel-
lant Alexãdria inſtituit: Vnde polymytarius textor veſtis polymy-

plumatile tarium opus quod noſtri Plumariũ vocant : & artifices plumarios:
a plumãdo vt volunt. Nonius Plumatile aut clauatũ: aut ex plumis
factũ ĩterpretaẽ apud illud plauti in epidico: Cumatile aut plumati
le aut cerinũ/gerræ maximæ: Vitruuius libro. vi. Ad ſeptentrionem
ſpectent & plumariorum inquit textrinæ pictorũq́ officinæ.
¶ Pãicularii vẽdẽtes paniculos xylinos aut Bãbacinos ĩ primis pur
puriſſo ĩfectos/qb⁹ vtunẽ fœminæ ad genas ſanguineo colore fucã
Bãbicelli das/& Bãbicellos vocãt: alii Andricellos/eſt aũt paniculus a pano
Andricel- hypocoriſticos: Iuuenalis/quas paniculus Bombicinus vrit.
los ¶ Pelliones pelliceas veſtes conſuunt pelliariam exercentes in pel
leſuina/quæ eſt pellionum officina : de pellionibus Lampridius in
Seuero Ceſ. & Plautus in menechmis.
Clymis ¶ Patagium aurea chlamys Nonio quæ precioſis veſtibus ĩmitti
ſolet Plautus in epidico indusiata: patagiata: Feſtus patagium in-
quit quod ad ſummam tunicam/ad ſui ſolet quæ & patagiata dici-
tur: vt patagiarii qui eiuſmodi faciunt: in quo ſignificatu Apuleius
ii. aſini aurei: Crines per colla diſpoſitos ſenſimq́ ſinuato patagio
reſidentes/& Tertulianus de pauone/qua colla florent omni pata-
gio inauratior.
¶ Puppæ & diminutiua voce puppulæ puppi quoq́ & puppuli
imagũculæ ſũt qbus cũ puellæ oblectanẽ & ludũt vt cotidie etiã vi-
deinus: perſius nẽpe quod Veneri donatæ a virgine puppæ: Sed &
puppas pueras & puppos puellos/appellarunt maiores: auctor No
puſi nius ex Varrone; Martialis puppam ſe dicit ſellia cum ſit anus Dicti
puſæ etiam puſi & puſæ: vnde puſiones.
Bibeſia ¶ Peredia edẽdi deſideriũ: perediã inqt Feſtus & bibeſiam Plaut⁹
cũ dixit in Curgulione intelligi voluit cupiditatẽ edendi & bibẽdi.
¶ Paludamẽtũ veſtimẽti genus ĩperatorii. Vnde. M. Ciceronis pa-
ludati vulturii/Nonius chlamyda dixit. M. Varro inſignia & ornã-
mẽta militaria vocat paludamenta: iõ ad bellũ cũ exit ĩperator palu
datus dr̃ proficiſci: dicta aũt q cõſpiciunẽ qui ea habẽt ac fiunt pa-
lam: Plinius Agrippinæ Auguſtæ Claudii Cæſaris paludamẽtũ dat
auro textili ſine vlla alia materie: Idẽ. xxii. Atq́ (vt ſileamus) Callatię
Africæ Luſitaniæ granis coccũ ĩpatoris dicatũ paludamẽtis/tranſal
Tyrium pina ſallia herbis Tyriũ atq́ conchyliũ tingit omniſq́ alios colores.
Conchiliũ ¶ Palliũ veſtis philoſophorũ & græcorũ cũ primis: a qua palliatus:
palliones inde palliolũ & eo amictus palliolatus eo ẽt cadauera contegeban-
tur: A pallio palliones palliorum factores apud Lampridium.
¶ Phrygia ueſtis acu picta/cuius artifices phrygiones vocãtur: Pli-
nius. viii. pictas veſtes iam apud Homerũ fuiſſe: Vnde Triumpha-

les natæ: Acu facere Idei phryges inuenerunt/ ideoq; Phrygiones appellati/ qui Acupictores/ Toga picta consulum & triumphantiũ erat geſtamen. Acupictores

¶ Pretexta veſtis puerorũ ĩgenuorũ: qua poſita/ togam virilẽ induebant: inde prætextatus ſermo & mos ꝑtextatus nihil habẽs obſcœni: Dicta q; illi purpura prætexitur: aliquãdo & magiſtratuũ: primus Tullus Hoſtili⁹ rex Ro. togã prætexta vſus eſt/ auctore Pli. & ꝑtexta pulla uti ſolitos tantũ legimus/ qui funus faciebant: prætextæ apud Aetruſcos originem inuenerunt inquit Plinius. viii. Sunt qui voluit mores prætextatos obſcœnos dici apud Iuuenal. prætextæ origo

¶ Poderis tunica ad pedes demiſſa: Diuus Hierony. tunicã Talarẽ interpratur lineã duplici Syndone quã Ioſephus Byſſinam vocat. Talaris tunica

¶ Peplũ ueſtis preſertim fœminea quam pallam nonnulli dicunt: ad veſtigia vſq; deductam: Maro. xi. æneid. procrinali auro pro longæ tegmine pallæ: Nonius pallam honeſtæ mulieris dixit veſtimentum hoc eſt tunicæ pallium. palla pallium

¶ Penula ueſtis quã ſup alias ueſtes accipimus: Itineraria habeẽt & ad pluuias vt ſcortea: cũ ſit ĩterdũ e corio: Spartianus in Hadriano: In quo magiſtratu ad ꝑpetuã tribunitiam poteſtatẽ omen ſibi factũ aſſerit: q; penulas amiſerit quibus uti Trib. pleb. tempore pluuiæ ſolebant: Imperatores autem nunq̃: inde penulatus. Scortea

¶ Pedules pedis calceamina: vt crurules crurũ e lana: antiqs faſciæ pedules: qb⁹ pro calciatu vſi ſunt: Vlpian⁹ iureconſult⁹ titulo de au. & arg. leg. li. xxxiiii. ff. Faſciæ ingt crinales peduleſq; & pilea: ueſtis loco ſunt quia partẽ corporis veſtiunt: quo loco crurules a crurib⁹ faſcias quis non temere legerit: vſitatiores tamen crinales faſciæ. Faſciæ

¶ Pantophilæ vulgo: ſiue plantophilæ ſolearum crepidarumue genus e corio infarto ſubere: hyemis tempore in vſu uiris æque ac fœminis: totæ amicæ pedibus illos a frigore: niue: & aqua defendentes: vnde nomen.

¶ Phecaſia phecaſii q; inter calceorum genera numerantur a qbus phecaſiati: erãt & patitii quaſi patẽtes: & ita parmenſibus noſtris hodie q; nominãtur quibus cum triũphaſſe. C. Mariũ referũt: ſed hos patricios alii vocant Fuete & Mulei regum primo albanorum mox & patriciorum a mulando ideſt ſuendo nuncupati. Vopiſcus in Aureliano Cæſare. Calceos inquit Muleos & cereos & albos & hederaceos viris omnibus ſuſtulit: mulieribus reliquit: habentur & Apuleio lutei calcei: & nobis: Preroti ab alis. patitii Milare

¶ Petaſus olle⁹ & galerus capitis opimen ad ſolẽ ad ĩbres maxĩe ac cẽdos: eo Mercuri⁹ inſignit: ĩde petaſat⁹ pileatus: galero redimitus. pileatus

Paſceolus ſacculus ex aluta numarius Plautus in rudente centum denaria philippea in paſcelo ſeorſum:numorum receptacula habẽtur ſacculi Sacelli Marſupia:loculi locelli:crumenæ:vidulus : ſacciperium:folles & alia.

Numorũ receptacula

¶Pharmaca bona & mala dicimus : meſon eſt indifferens & anceps vocabulum/vt noſtris quoq; venenum/hinc venenum cum dicis bonum adde vel malum/inquit.C.Iureconſul.de verb.ſig.lib.L.digeſt.Antipharmacum cõtra venena:pharmaceutice medicina de qua diximus/pharmaceutica medicinalia fere qualia ſcripſit Galenus:Alexipharmacum ab auxilatoria & depulſoria ui nomen accepit:Plinius.xxi.de podio herba : nec magis alia herba conuenit medicamento quod Alexipharmacum vocant celebrantur & Nicãdri Alexipharmaca:pharmacodes odor medicati medicamentiue: nam pharmacopolæ venditores notiſſimi:inter quos erunt qui ſerpentes circũferunt:oſtẽtant ptractant ſine noxa:ſeq; a marſis oriũdos alii pſyllisſue mentiuntur:alii ſe Diui Pauli gentiles prædicãt de quibus credendum eſt profecto:quod Celſus exiſtimauit:neq; Hercules inquit ſcientiam præcipuam habent hi qui pſylli nominantur ſed audaciam vſu ipſo confirmatam.

Venenũ

Antipharmacon

Alexipharmacon

Hos cermatorios vocant

¶Pyriaſes fomenta dicentur quæ calida apponuntur mẽbris male habentibus:nam Pyriateria balneatum loca ab ignis calore ſunt facte vt laconica quæ dicebantur & ſudatoria:Pyrolampides vero plinio lampyrides vt diximus & noſtris Cicidelæ : ignium modo noctu lucentes.

Pyrolápides

Cicidelæ

¶Paſtilli ut diximus græcis Trochiſci nominantur a pane per diminutionem vt inquit Feſtus:cui paſtillum genus eſt libi in ſacris rotũdi:Celſus lib.v.paſtilli ſunt ad recentia vulnera glutinãda ſanãdaq; apti:plinius de omphacio lib.xiii.Fit & alio mõ cum ĩmortariis vua ĩmatura teritur:Siccataq; in ſole poſtea digeritur in paſtillos.

Trochiſci

¶Peſſi medicamenta ſunt quæ fœminæ in molli Lana naturalibus indere ſolent:Cor.Celſus lib.v.quæ fœminis ſubiiciuntur peſſos græci vocant:compoſita medicamenta molli lana excipiũtur : eaq; lana naturalibus conditur.

¶Porrigo fit ĩ capillo:barba:& ſupciliis:cũ ĩter pilos q̃dã q̃ſi ſquãmulæ reſoluunt:a græcis Lepides:Pli.xx.de mẽtaſtro:cõtra porriginẽ ex aceto ĩfundit capiti ĩ ſole:&.xxxii.Teſtudinũ ſanguine & porrigo oĩaq; capitis vlcera curant:quod &Serenus docuit:Celſus lib.vi.porrigo vbi inter pilos ingt q̃dã quaſi ſquãmulæ ſurgunt:hæq; a cute reſoluunt & interdũ madent:multo ſæpius Siccæ ſunt : modo ſine vlcere:mõ exulcerato loco nõ ſine malo ĩterdum odore:fereq;

Lepides

in capillo rarius in barba:aliqñ etiã in ſupcilio cum humore eſt magis offendit:caput tũc ſępe radẽdum cũ ſicca cõmodi⁹ eſt ſubinde pectẽdo repurgare.Inde Porriginoſi Caio iurecõ.lib.xxi.dig.

¶ Porri in hoĩe medicis dicti/ſpiramẽta Pli.& aliis dicuntur.

¶ Phrenitis cerebri vitio naſcit̃ furioſa vt inqt Serenus:febricitantium ꝓprie iſania eſt:nã ex febrib⁹eam cõtingere tradit & Vlp.li.xxi ff.tit.de ædi.edict.inde phrenetici/qñ nõ phreneſis/ſicut Hephritis nõ nephreſis:pleuritis nõ pleureſis:Arthritis nõ arthreſis dr̃/niſi vulgarẽ ſequi voluerimus impitoꝶ cõſuetudinẽ: qua factũ eſt vt in codicibus fere oĩbus ſemp phreneſis & pleureſis inueniant̃:vbi de ipſis habetur mẽtio veluti in Cor.Celſi lib.iii. Cui acuta inſania & in febre phreneſis dicitur.Sed cum demẽtia ipſa cõtinue eſſe incipit: vel cum ęger vanas imagines accipit/& demum illis addictus eſt huic & ſomnus difficilis/& in primis neceſſarius eſt. Hephritis Error imperitorum Dementia

¶ Polypus in naribus morb⁹mali odoris:a polypo piſce:cui pedes & Cirri ſunt multi & grauis odor capitis/pſertim ozenæ(quã ozolin quoqꝫ Ariſto.)iter polypoꝶ genera/que ſunt multa vt ſcribit Pli.9. Cor.Cel.lib.vi.polypus eſt carũcula modo alba/modo ſubrubra: quæ narium oſſi inhæret:& modo ad labra pendẽs narem ĩplet:modo retro p foramen quoqꝫ ſpiritus a narib⁹ad fauces deſcẽdit:adeo increſcit vt poſt vuã ɔſpici poſſit:ſtrãgulatqꝫ hoĩem maxime auſtro & euro flantibus:fereqꝫ mollis eſt:raro dura/eoqꝫ magis ſpiritũ impedit/& nares dilatat:quæ fere carcinodes eſt:itaqꝫ attingi non debet.Naſcũtur interdum etiam in naribus carũculæ ſimiles muliebribus mãmis:atqꝫ imis partibus quæ carnoſiſſimæ ſunt inhærẽt: medicamẽtis adurẽtibus curãtur/interdum tamen inareſcunt. Ozolis Carcidones

¶ Parotides collectiones apoſtemataqꝫ ſub ipſis auribus ex inflammatione ibi orta:vel poſt longas febres illuc impetu morbi conuerſo dicuntur/in his glandulis quæ iuxta aurem vtrãqꝫ Adenes græce vocantur vt iam dictum eſt:παρωτά.Vñ otalgia morbus aurium. Significãt & parotides Cor.Celſo arterias duas dextra ſiniſtraqꝫ iuxta guttur quæ ſurſum procedũt:atqꝫ vltra aures ferũtur. Sed & eidem libro.vi.iuxta dentes in gingiuis tubercula quædam dolentia hoc noĩe ſignificantur:vbi parodontides legebat Hermolaus: aut queadmodum Paulus:noſqꝫ etiam & alii parulides. Ipſi quoqꝫ aurium cincinni parotides nominãtur apud pollucem:otus vero auis bubone minor noctuis maior aures habet plumeas eminẽtes vnde nomen:Aſionem latine ſunt qui appellent. Adenes Otagia parulides Otus

¶ Paronychia abſceſſus appellatur circa radices vnguium Galeno & aliis/nõ ſine dolore/quãdo nerui in digitis vngues gignũt:vt den

tes in gingiuis fiunt/qui iniuria affecti intenſum dolorem mouent.
¶Pterygium morbus inquit Celſus lib.vi.cum recedit caruncu-
la ab vngue haud paruo cum dolore/Plinius .xxviii. pterygia digi-
Fel Tauri- torum fel taurinum aridum aqua calida diſſolutum/nam & ptery-
num gia oculorum habentur cum membranula quædam neruoſa oritur
ab angulo narium/vel temporum parte: ad coronam uſq; interim
& pupulam operiens officit eodem Celſo auctore.
¶Pneumoniã ſiue peripneumoniã pulmonis inflãmationẽ vocãt
Synanche ex diſtillatione præſertim uehemẽti/vel ſynãcha/vel ſuſpirio vel ple
uritide/prouenientem/vt ſanguinis inde copioſi & pueris quoq; vt
Celſo placuit li.iiii.excreato fieri ſoleat/maiore piculo q̃ dolore.
¶Pleuritidem laterum compunctionem fere uocat Plinius aliquã
do & lateralem dolorem vt.xxi.de Thymo/Si lateralis dolor ſit aut
Acutus inter ſcapulas aut i thorace: Vnde Cornelius Celſus libro.iiii.Sto-
morbus machus inquit lateribus cingit quæ dolores uehementes ſentiunt
Pleuritis oriturq; his acutus morbus qui pleuritis a græcis nominatur cum
febre & tuſſi/per quam excreatur pituita ſi tolerabilis pituita ſi tole
rabilis dolor eſt/Si grauis ſanguis/interdum etiam ſicca tuſſis eſt:
Alex.Aphrodiſæus Iris & hyſopus lateris morbo quæ pleuritis dici
tur cõferunt/q̃uis enim calida ſint tamen humores incidunt qui pi
tuitatem intra eam mẽbranulam gignunt qua coſtæ ſubcingũtur.
¶Phymata tubercula dicuntur vt furũculi fere/niſi q; maiora ſunt
& rotundiora/planioraq; cum inflammatione & dolore nam Cor.
Celſo libro.v. furunculus oui dimidii magnitudinem raro explet/
Phyma nũq̃ excedit/Phyma etiã latius patere cõſueuit: in pueris facile na-
ſcitur & facilius tollitur: Idem .vi. Tubercula etiam quæ phymata
Phymata græci uocant circa glandem oriuntur/quæ vel medicamentis vel
ferro aduruntur/& cum cruſtæ exciderunt ſquamma æris inſpergi-
tur: ne quid ibi rurſus increſcat.
¶Podagra morbus peregrinus diu Italiæ incognitus: Vnde lati-
num nomen adhuc nõ habet/inter articulares morbos numeran-
dus: vexat enim dolore pedes/& articulos contrahit/hinc nodoſa/
inceſſum quandoq; adimens: Vñ Podagrici: Firmicus In uigeſima
octaua aquarii parte quiſquis habuerit horoſcopum erit podagri-
Chiragra cus: Chiragra vero manus afficit: de quibus medicorũ ſchola Apu
leius .v.aſini aurei plerũq; detortos & duratos in lapidẽ digitos ei⁹
perfricans fomentis olidis: eſt & Perſio lapidoſa chiragra / ſcribit
Articula- Suetonius Galbam Cæſarem adeo fuiſſe manibus pedibuſq; arti-
ris morb⁹ culari morbo diſtortiſſimis: vt neq; calceum perpeti neq; libellos
euoluere aut tenere omnino ualeret.

Periodicæ febres de q̄bus Celſus lib.ii.ſunt quæ certũ circuitum habẽt.Pli.xx.de Colocynthide ſilueſtri cucurbita femina eius ſi fue rint pari numero adalligata febrib⁹ ſanare dicunt̃ quas periodicas vocant.Periodon ambitũ etiam Rhetores: a quo periodicæ dictæ Galeno & aliis:q̄ certo ſtatoq̄ circuitu redeũt: vt meræ quartanæ/ & tertianæ.Et periodos victor qui per ambitum quatuor illa græ- ciæ ſacra vicit certamina(vt iam dictum eſt)tales hieronicæ ſacro- rum certaminum victores maximam adoream reportabant. Hieronicę

Phlegmones ab inflammatione dicti ſunt abſceſſus & colletio- nes & ipſe inflãmationes quas & impetus noſtri uocant:in his opor tet Taſin contingere hoc eſt tentionem loci in quem materia no- cens confluit:quorum genera cum alibi tum ad Glauconem Gale nus proſequitur:Celſus primo libro Si ſanguis in eas uenas quæ ſpi ritui accomodatæ ſunt tranſfunditur/& inflãmationem quam græ- ci Phlegmonem nominant excitat:Inflammationes mouent reten ta materia/os læſum:neruus cartilago / muſculus & alia ſerpit autẽ ulcus in locum puſtuloſum puſtulæ vt idẽ inquit lib.v.in eum qui pallet aut liuet/pallor & liuor in id quod inflãmatũ eſt / Inflãmatio in id quod integrum tranſit:inter hęc febris acuta/quibuſdam de- lirium afficit̃ ſtomachus plurimi ſub frigido ſudore moriuntur:Mu- ſculi uero pcuſſi mortẽ afferũt/pcíſi ſanitatẽ recipiunt: Et integrum corpus membrũq̄ ſine febre abſq̄ morbo minime leſum quod græ ci Ilicrines uocãt:de quo non ſemel idem auctor meminit. Taſis Phlegmõ Delirium Ilicrines

Puſtulas græci phlyctęnas dicunt/quarum tria habentur genera Exanthemata/pſydracion & epinyctis/de quibus iam diximus ſiũt & aliæ puſtullę minus vtiq̄ infeſtæ Plinius.xx.de lactuca Ambuſtis quoq̄ proſum recẽtibus priuſq̄ puſtulæ fiant cũ ſale illitæ/Idẽ.xxvi de Tithimallo: Eſt.n.tam feruẽtis naturę vt pro ſe extra corpori impoſitum puſtulas ignium modo faciat/& pro cauſtico in uſu ſit: &.xxix.Ambuſta aquis ſi ſtatim ouo occupentur puſtulas non ſen- tiunt:vtcũq̄ extuberatio eſt puſtula vnde in pane inter coquendũ adſurgit interdum & in digitis inter perſonandum cithara / & inter fodendum ligone atq̄ ex multo itinere per ęſtates in pedibus pro- ueniunt puſtulę vnde puſtuloſus. Phlyctena Exanthe- mata Pſydraciõ

Papulæ duo habẽtur genera vt ſcribit Cornelius Celſus.v.unũ cui per minimas puſtulas cutis exaſperatur rubet & leuiter rodetur tarde ſerpit/rotundum incipit: & in orbem procedit: Sæuius eſt quod Agrion ideſt ferum vocant:nam & cutis magis exaſperatur & exulceratur(ruborẽ inducũt utra quæ)nominaturq̄ id Boa Pli. xx.vt dictũ eſt Seruius apud illud Maronianum.iiii.Georg.Arden Agrion Boa

Carbűculi tes papulæ atq̧ ĩmundus olentia ſudor/Carbűculos ĩterpretatur.
Sunt & ſudoris papulæ quas Cor.Celſus.v.paſtulis adnumerat idẽ
Plinius.xxiiii.de lentiſcino oleo vtunť eo & contra nimios ſudores/
papulaſq̧ ſudoꝝ.Nigreſcűt & papulæ quædam. Vñ.xxviii.Papu-
lis inquit nigris caſeus caprinus ſiccus ex melle & aceto.
¶Phagedænam exulcerationẽ vocắt ad oſſa vſq̧ celeri cũ inflãma-
tione deſcẽdẽtem/odor ille fœdus/& ſanies:ſed & mortẽ affert. Pli
nius.xxviii.Ea vero quæ phagedænas vocant in vlceꝝ genere corii
bubuli cinis cũ melle:&.xxvi.phagedænis qđ nomẽ ſine modo eſu
Tithimal-lis rientium eſt:& alias vlceꝝ Tithymalli medẽtur cũ ſeſamis ſumpti:
ſunt & ipſi plinio.xxiiii.vulnera phagedænica in mẽtione gallç.Vñ
Celſus lib.vi.nõnunq̃ etiam id genus cancri qđ phagedænes a grę
cis noĩatur/in cole oriri ſolet:quædã etiam nigrities eſt quæ nõ ſen-
titur & ſerpit:ac niſi occuratur ad veſicam tendit/neq̧ ſuccurri po-
ſtea poteſt:fit & in ſumma glande circa fiſtulam vrinæ.
¶Pyricaura græci/ambuſta latini vocant:quæ Cor.Celſo & aduſta
& aduſtiones dicűtur.Plinius libro.xxiiii.de platano Cinis ingt pi-
Ambuſta lularum ſanat ambuſta igni vel frigore.
¶Pyroboli tela ignita:quæq̧ non ſine igne mittűtur:hoꝝ mentio
eſt apud plutarchum in Dione:vbi refert pyroboloꝝ incendio plu
pyrecbola res extinctos:habẽtur & pyrecbola quæ nos igniuoma.
¶Pſora græcis ſcabies vñ ψωραλεόσ ſcabioſus: plinio videť pſora
pſoraleos ĩterdum genus cẽ ſcabiei puſtuloſæ fere.& Sæuioris:vt ψαζα αγζιᾶ.
Is li.xx.de ſilueſtris cucumeris radice.Arida inquit cum reſina im-
petiginem & ſcabiem quam pſoram & lichenas vocant parotidas:
Lichenæ & panos ſanat.
¶Phthiſis tabis ſpecies cum a capite diſtillans catarrhus pituitaue
pulmoni exulceratiõẽ inducit Cor.Cel.iii.oriť fere a capite: inde
in pulmonẽ diſtillat:huic exulceratio accedit ex hac febricula leuis
phthoes fit/frequẽs tuſſis eſt:pus excreať:ĩterdum cruẽtum aliqd: phthoen
tamen dicűt:quicqd excreatum eſt igne impoſitũ mali eſt odoris.
phthiſis Inde phthiſici.Sed tabem græci generaliter phthiſin vocant:a Ta-
be tabiti nominati:de Atrophia & Cachexia iam diximus.
¶Phthiriaſis in cõmune corpus totũ afficit:dicitur & in ſpecie & in
palpebris quoties in eaꝝ pilis pediculi naſcűtur:quæ cũ ex malo vt
refert Cor.Celſus libro ſexto:corporis habitu fiat raro vltra proce-
dit.Sed fere tempore interpoſito pituitæ curſus acerrimus ſequitur
exulceratiſq̧ vehementer oculis aciem quoq̧ ipſam corrumpit φθειρ
pediculus ρόσ pediculus φθείρω corrumpo:hinc phthirophagi a ſordibus di-
cti tanq̃ pediculis victitantes in ſqualore & pedore: quos & phthi-

ſophagos recte dicemus ſicuti & pthiriaſin dempta prima aſpiratio ne: vt paſſim ſcribi uidemus. phthiro- phagi

¶ Phygethlon panum quãdoq; dictum legimus vel in Cor. Celſo libro quinto & panem quoq; a forma/tumore in eo nõ alto Sed pla no/in quo quiddam ſimile puſtulæ eſt: ad dolor diſtẽtioq; vehemẽs & maior præ magnitudine tumoris: ĩterdũq; febricula: id ipſum tar de matureſcit: nec magnopere in pus conuertitur: fit maxime in ver tice/alis: & inguinibus inter minutos abſceſſus numerandus.

¶ Perniones vlcera calcẽ occupãt vt diximus: fiunt frigoribus hi- bernis præſertim in pueris: rubor eſt mediocri cũ inflãmatiõe: oriũ tur puſtulæ: mox exulceratio dolor medicus: pruritus maior. Vlcera ad calcem

¶ Pariſthmia & Antiades quæ noſtris multi Tonſillas dicũt / vlce- roſo interdũ abſceſſu: Galeno ĩ faucibus nõ ſũt: ſed ĩ loco admodũ proximo ſeu cõtiguo: quẽ Iſthmon græci vocãt Is in libris Anatomi ces ſpatiũ quoddã cõmune gulæ ac gotturi ad quod vtrũq; orificiũ terminatur Iſthmon appellat: qm̃ anguſtũ & oblongũ eſt: Alii pro faucib⁹ ſiue oeſophago: nã oeſophagus græcis gula dr̃ Meri arabis & medicis nr̃is q̃ ad collũ pertinet: oeſophagus. n. ſiue Iſophagus nõnullis: inter collum & arteriam poſitus deiiciendi cibi potuſq; viã ſurgerit: vnde a delatione cibi inuentriculum nomen accepit. Tonſillas Iſthmon Oeſophagus

¶ Paſtinũ ferramentum bifurcum quo ſemina pangunt inquit Co lumella: præcipuum ad vineta: vnde paſtinare altius terram aperi- re: & inde repaſtinare a quo repaſtinatio rei ruſti. ſcriptoribus: nunc quicquid emoti ſoli vineis præparatur repaſtinatum dicunt. repaſtinatio

¶ Phalangæ quibus baiuli ad ferenda cõmodius oneta vtunt: Sce ryophoria Platoni dicuntur: vnde phalangarii quoq; nominantur: modo hexaphori modo tetraphori Vitruuius. x. onerum maxima pondera cum feruntur a phalangariis Hexaphoris & Tetraphoris examinantur per ipſa media centra phalangarum: vti indiuiſi one- ris ſolido pondere certa quadã diuiſionis ratione: æquas partes col lis ſinguli ferant operarii. Hiſdem pontes etiam ſternuntur: Plinius fuſtes nodo carentes Phalangas vocat: phalangæ quoq; menſuræ genus atq; ponderis. Idem Plinius. xii. de Ebeno Herodotus eam inqt æthiopiæ intelligere malluit tributi vice regibus perſidis e ma terie eius centenas phalangas tertio quoq; ãno pẽſitaſſe æthiopias cũ auro & ebore ꝑdendo: phalanges macedonici exercitus in pri- mis notiſſimæ Lãpridius de Alex. Cæſare Fecerat & phalãgem. xxx. millium hominum quos phalãgarios vocari iuſſerat Sed Iulius po- lux phalanges & phalangia vocat ligna quibus ſubiectis naues tra- hi ſolent Araneorum etiam habentur phalangia ipſi Plinio & aliis. Exaphori Tetraphori phalãgæ

¶Phalangium aranei genus corpore exiguo/vario/acuminato ad ſaltum ingredientium/noxio morſu: vt inquit Plinius.xi.qd.xxix.dicit ignotum Italiæ: eſſe tamen nũc in Italiæ parte Apulia & fuiſſe nõ

Tarantula nulli exiſtimant: & eandem Tarantulam opinantur de qua diximus

Alii ſtellio vtcũq̧ Solinus miraẽ in tam exiguaꝶ virium corpuſculo eam vim

nẽ dicunt fore vt ictum hominem veneno interficiat: Cretæq̧ id malum dedit. Percuſſis tremor interdum oritur. Idem Plinius.xxi. de Abrotono: Efficaciſſimum contra ea quorum veneno tremores & frigus accidunt vt ſcorpionum & phalangiorum: naſcitur & in eruo phalangius beſtiola aranei generis per hyemem aquoſam.

pyrinon ¶Pyror græci vocãt Triticum: vnde pyrinon triticeum: hinc Au

autopyrus topyrus panis ex ipſo plane totus tritico: quẽ & Syncomiſtum nũ

Syncomiſtum cupant. Ab Hippocrate pyrinos & Anerectos appellatur: de Autopyro Plinius quem fermẽtatum ad nõnulla tradit vtiliorem.

Antica ¶Pronaus in fronte locus quaſi Antica/ante tẽplum: Ναοσ ἱεϛοσ ædes ſacra. Colũnæ ſunt inquit Vitruuius medianę in pronao & poſtico ad perpendiculum medii cẽtri collocãdæ. Item libro.v. Ne impediãt aſpectus pronai ædis Auguſti: poſticum aũt ſpatium poſt tẽplum fuerat græci ni fallor Opiſtodomum appellauere.

¶Phyſeteres piſces ab effectu nominis græci vocãt quaſi flatores

Anheloſi piſces vnde Ruffus in Arato Anheloſos nuncupat.

¶Phylogyneia mulieroſitas amor erga mulieres Cice. tuſc. qſt.iiii.

Mulieratii q̃lis eſt in his quos mulieroſos vocãt & mulieratios vt Iuli9 Capi.

¶Plinthus later græcis dr: vñ Diplinthius & triplinthius: Vitruui9

diplinthi9 ſecũdo: parietes inquit lateritii niſi diplinthii aut triplinthii fuerint

Triplinthius ſeſqpedali craſſitudine nõ poſſunt pluſq̃ vnã ſuſtinere contignationẽ. Sunt eidem in ſpiris colũnaꝶ plinthii & plinthides: & in earundem capitulis plinthi quoq̧ nõ ſemel: Spiræ pars ima plinthus: capitulis vero cum datur in ſũmo fere deformabitur. Et libro.ix. de horologioꝶ ratione vſu & inuẽtione: ſcribit plinthium ſiue lacunar/qd etiã

Scopæ inuentum in circo flãminio eſt poſitũ: Scopam Siracuſium inueniſſe.

¶Phyſignomus qui mores naturaſq̧ hoĩum & hiſdem euentura ex oculis vultu totiuſq̧ corporis vt Gellius inquit filo atq̧ habitu ſe co

Zopyrus gnoſcere & prædicere profitetur: qualis olim Zopyrus celebratur:

Ancones ars ipſa phyſionomia.

¶Prothyrides ſiue Ancones ad ornatum oſtioꝶ exculptæ adduntur ſumma parte/dextra ac ſiniſtra ſupercilii ſub ipſo hyperthyro:

prothyra noſtri architectones vocant in fronte habeant craſſitudi

Thomas nem ex antipagmenti tribus partibus vnam. At prothyra veſtibula

ploatatius ſunt vt diximus. De hac dictione Thomas plouatatius piſaurienſis

deridet Acurſium & Hypothira lumen apertionem cauitatemq́ in oſtiis appellát quæ quo modo cõſtituenda ſint docet Vitruuius.

¶ Præfurnium in balneis diximus: Vitruuius.vii. Aedificaẗ locus inquit (vt laconicum) & expolitur marmore ſubtiliter & leuigaẗ: aſſ id fit fornacula habens in laconicum nares: & eius præfurnium magna diligentia cõprimitur ne flãma extra diſſipetur. In fornace reſina collocatur: hanc autem ignis poteſtas urendo cogit emittere p nares intra Laconicum fuliginẽ: quæ circa parietem & cameræ curuaturam adhæreſcit. Inde collecta partim componitur ex gummi ſubacto ad vſum atramenti librarii: reliqua tectores glutinum admiſcentes in parietibus vtuntur. Item lib.viii. Cœlum quod eſt in balneis ex præfurniis ab ignis vapore percalefactum corripit & pauimentis aquam: & aufert ſecum in cameratũ curuaturas: & eam ſuſtinet. Ideo q ſemper vapor calidus in altitudinem ſe trudit. Hæc aũt ex Vitruuio adſcripſimus: vt ſub vna præfurnii dictione poſita/multa alia ſcitu digna diſcerent lectores curioſi. præfurniũ Cœlum in balneis

¶ Puteolanus puluis maris opponiẗ fluctib⁹/merſuſq́ ptinus fit lapis inexpugnabilis vndis/vt ſaxum: & fortior qdẽ ſi cumano miſceatur cemẽto. In Cicizena quoq́ regione terra nõ puluis eſt eiuſdẽ naturæ/q̃ demerſa mari lapideſcit: de his Pli.35.& Vitru.lib.ii. Puteolanus inqt puluis cõmixtus cum calce & cemẽto non modo cæteris ædificiis præſtat firmitates: ſed ẽt moles quæ cõſtruunẗ in mari ſub aqua eo ſolideſcunt: porzulana a neotericis appellatur. Cicizena porzulana

¶ Pupula & pupilla acies in oculis p quã ſolã videndi ſpũs exit. Pli. xxviii. Auguriũ ex hoĩe ipõ eſt: nõ timẽdi mortẽ in ægritudine q̃ diu pupillæ imaginẽ reddãt. Duplex pupula faſcinatorem arguit.

¶ Paracenteſis plinio.xxv. de Anagallide herba punctio diciẗ hoc inquit iniunguntur ante quibus paracenteſis fit: hæc autem in Aſcite hydropis ſpecie: morbiſq́ aliis adhibetur. punctio Sema

¶ Philoſomatos corporis amator: σῶμα enim Macrobio corpus quaſi quoddam σῆμα: id eſt animæ ſepulchrum: & quandoq́ δέσμα/hoc eſt vinculum q in corpore anima vincta habeaẗ vt in ergaſtulo & carcere. Vnde. M. Cicero in republica pariter vtrũq́ ſignificãs/corpus eſſe vinculũ corpus eẽ ſepulcrũ quod carcer eſt ſepulcrorum ait. Immo hi viuũt qui e corporum vinculis tanq̃ e carcere euolauerunt: veſtra vero quæ dicitur vita mors eſt: philomytos fabularum ſtudioſus: qualis interdum philoſophus vt inquit Ariſtoteles: philotimus cupidus honoris: philacrimatos pecuniarum philozous vitæ: veluti bona pcul dubio pars mortaliũ philautos ſeipſum amãs philautia ſuiipſius amor: philandrus amãs viros/phileremus philomythos philotimus

philtra ſolitudinem: philtra amatoria: quæ ob amorem dantur pocula ani-
mis ſæpe nocentia: qnali ferũt Lucullum imperatorem clariſſimum
periiſſe & mille alia id genus: quoꝝ refertiſſima ſunt: dictionaria mi
nima etiã quæꝗ ꝓcul cata & vulgatiſſima nullo delectu cõtinentia.

¶ Pædagium in ædibus locum dicemus vbi ſerui commorantur:
Plinius Iunior epiſt. vii. Puer inqt in Pædagio mixtus pluribus dor
miebat: tanq̃ accipi poſſit pro cubiculo ſeruoꝝ puerorumꝗ: qui
pedera-ſtes græcis παιδεσ / qui a natibus etiam πυγιστησ uñ pederaſtes
pedico/&pederaſtia pedicatus ipſe atꝗ amor ille damnandus erga
Explicatus ſuetonii locus. puſiones: de quo Suetonium mentionem habere ſunt qui uelint in
Nerone Cum ſuper ingenuoꝝ inquit pædagogia & nuptarum cõ-
cubinatus ueſtali virgini Rubriæ uim intulit: vbi Hermolaus Proa-
gogia legebat: pro ſtupro proſtitutioneꝗ eam vocem accipiens
προαγω produco: nam pægagogia Vlp. Iurecõſul. lib. xxxiii. dig.
tit. de fun. inſt. mancipia uident appellata: Si inſtructũ fundũ legaſ
ſet ea inquit pedagogia quæ ibi habebat: vt cum ibi ueniſſet præſto
eſſent in Triclinio legato continentur: At aliis loca pædagogorum
vt grammatiſtaria: Pedagia in daciis habent & Iureconſulti/diſcri-
men inter illa tamen facientes.

¶ Podia: funis quo uela tenduntur/Vergil. latino uerbo peden ap
pellauit: At Podium in ſcena/in ædilibus dicitur: Pedum paſtoris
baculum Agolumue quo pecora aguntur nominau[illegible]re: pedes pedi
pedecoſus culos a quibus pedecoſus: vnde eſt: Pedecoſus ſqualidus ubi me
vidit caput ſcabit pedes legit: pedem ſtruere priſcis pro fugere di-
cebatur: & peda ueſtigium humanum.

¶ Proſophon perſonam dicunt qua faciem obtegimus: Atheni-
ſium (ut uolunt) inuẽtum cauatis corticibus: & ab Aeſchylo poeta
perſonata uulnera tragico ad actores fabulatum tranſlatam / perſonata inde uulnera
latitantia intelligimus: hinc Donatus in Terentianum illud Cada-
Donati locus uerofa facie id eſt ſubliuida inquit & perſonata liuore ac rubore.

¶ Pyxia e buxo tabellas dicunt/priſcis litteras in buxo ob firmita
tem ſculpentibus: Prudentius Buxa crepant cerata genis impacta
cruentis ad quod reſpiciens Diuus Hieronymus pueris erudiendis
pyxion litteras buxeas fieri ſuadet: polluci uero Pyxion eſt pictoris inſtru-
mentum/nam pyxides in quotidianos uſus notiſſimæ: & buxum ad
tibias nõ eſt qui neſciat/ primi Phryges excogitaſſe creduntur: Nũc
ſacrificæ Tuſcorum e buxo Tibiæ/ Ludricæ loto oſſibuſꝗ aſininis
& argento fiunt inquit Plinius. xvi.

¶ Parthenonem locum græci uocant in ædibus abditiorem uirgi-
nibus conuenientibus/vnde nomen παρθενοσ uirgo: hinc Par-

thenias a virginali uerecondia cognomen (vt uolunt) Maronis ex partheni-
co inſcia matre/cuſtodiſue in iuſſu egredi pedēq; efferre illis non li- as
cebat/ſine noxa: quā conſuetudinem vt optimam ſeruant e noſtris
etiam nunc complures: Simplici ætati facile imponitur: ac peiora
facile præcepta iuuenes audiunt: quos uel maxime titillat blanda
voluptas: fuerat & Athenis eo nomine templum Mineruæ quæ uir
go dicitur/ad Aeropolin cura periclis/conditum ab ictuno Archi- Ictinus Ar
tecto/vt apud ſtrabonem legimus/Plinius .xxxiiii. Fecit & phidias chirectus
& ex ebore æque Mineruam athenis quæ eſt in parthenone ſtans.

Pſeudoſphecen dicimus mentitam ueſpam: quæ ſingularis uoli-
tat vt Plinius .xxx. auctor eſt σφηξ/κοσ ueſpa.

Pauiculæ inſtrumēta a tundendo & culcando uidētur: qn̄ pauire
uerbum hoc ipſum fere ſignificat un̄ pauimēta/& pauitores: Plinius pauimēta
xviii. Frugē aratro quæſitam furtim nocte pauiſſe ac ſecuiſſe puberi pauitores
Duodecim tabulis capitale erat: poſt & a paſco dictum pauiſſe.

Prodromi præcurſores Pli. Cecilius prodromon epiſtolam dixit
precurſoriam alter Plinius .xviii. omnifariæ hiſt. prodromos Eteſia Eteſia/fla-
rum ſtatus nam prodromos ficus iam docuimus. tus

Picris lactucarum vna cui amaritas nomen impoſuit/ vt illi Syn
theſi quam Hieram piceam uocāt medici & officinæ Eſt & atra quæ Hiera pi-
Meconis appellatur: quaſi papaueracea a copia lactis ſaporiferi: qn̄ cea
omnes ſomnum parere inducereq; credantur hinc Tacitus impe-
rator cū lactucis plurimum uteretur/ſomnum ſe mercari illa ſum-
ptus effuſione dicebat: Glycipicros amarus græcis qualis omnino Amor q̄lis
Amor eſt melle & felle vt ille inquit fœcundiſſimus. plinii loc?

Pſoricū medicamētum Galeno & Dioſcoridi: Cor. Cel. li. vi. pſo
ricum oculis confert in collyriis: fit ex chalcitide cadmiaq; ex ace
to tritis & in uaſe fictili ficulneis foliis coopto ſub terra poſitis per
dies .xx. & rurſus tritis/ meminit & Plinius .xxxiiii.

Panchreſta medicamenta χρηστοσ commodus α χρηστοσ
incommodus: Plinius trigeſimo ſexto Sed cichorium Intubumue
ob præcipuam & commodam ſalubritatem Enchreſton appellaue
runt oculoꝶ medicamentis & his quæ panchreſta appellant: Eſt &
eidem .xxiii. pāchreſtos ſtomachice in ſuperioribus nominata Sed
uide ne per chriſta medicamenta intelligat & ita ſcriptum relique-
rit .xxxvi. de quibus Dioſcorides vt iam ſcripſimus.

Proreta qui improra ſtans quid expediat proſpicit uſi nomen-
Plautinus Trachalio in rudente Si tu proreta iſti naui es ego guber
nator ero: paulus .xxviiii. digeſt. Si a magiſtro inquit uel guberna-
tore uel conductore aut proreta nautaue aliquid factum ſit: poni-

ſculum eundem fere ego facile crediderim quãdo is proprie horta
portiſcu- tor remigum eandẽ vt ſcribit Nonius perticã tenet quæ portiſculus
lus dicitur ea excurſum & hortamenta inquit moderatur: ſi excuſſerit il
lam remiges non ceſſant ſi depoſuerit quieſcunt. Ennius annal. viii.
parerent obſeruarent portiſculus ſignũ cũ dare cœpiſſet: hinc Plau
tus in Aſinaria ad loquendũ atq; tacendũ tute habeas portiſculum
quieſcente aũt nauigatione locus in quo remi: & gubernacula repo-
Caſteria nuntur caſteria vocat̃ eius mentionẽ habet eo ipſo loco idẽ Plaut⁹.
paraſitum ¶ Paraſitum antiquiores miniſtrum ſacrorũ appellauerunt ſecuta
cœni petã ætas poſterior: cœniperam adſſorem: i quo ſignificatu primus (vt
qs primus ferunt) uſus eſt Epicarmus.
dixit ¶ Pauſarius pauſam faciens/ vt recraſtinator & procraſtinator: pau
ſa enim eſt ab opere deſiſtentia ceſſatioq;: & Nonio Marcello re-
quies alicuius rei.
¶ Pollinẽ triticæ farſæ mũdioris florẽ paſſim appellãt: tranſit & ad
alia Pli. xxiiii. de pice: ſubferuefacta inqt cũ polline ferraceo idẽ pol
linariũ icerniculũ cribrũue quo excernit: Plautin⁹ Agoraſtocles in
pœnulo. Ná iſte qdẽ gradus ſuccurretur cribro pollinario Idẽ Pli.
Hiſpani e lino excuſſoria & pollinaria: & pollinto Catoni ac polli-
timiopola tor pollinis excretor & farinæ: pollinctor vero q græcis qñq; Timio-
pola mortuoꝶ dicitur accurator & redemptor: Nonio. Fulgentio
& aliis a verbo pollincere vnde pollinctus & pollinctura: pollicto-
res Feſtus vocat & pollucttram Plautus.
¶ Plutei militares quorum in militia in bello vſus eſt ad oppugna
tiones Vege. iiii. ſcribit ex vimine contextos ciliciis vel coriis conte
gi: terniſq; rotulis quarum vna in medio ſit reliquæ in capitibus op-
ponantur/ in quamcũq; partem volueris admoueri poſſe/ more car
penti: quos applicant muris: atq; his protecti ſagittis vel miſſilibus
Vineæ oppugnant: Plau. in milite ad eum vineas pluteoſq; agam: nam &
ſub vineis bellicis etiam actis ad mœnia protecti milites ad ſubruẽ
da murorum fundamenta penetrant.
¶ Polimenta feſto teſticuli uertis & porculoꝶ cum caſtrant̃: Plau.
in menechmis aut ſinciput aut Polimenta porcina.
¶ Parapherna ſpõſæ pter dotẽ quæ accedũt quaſi doti addita nam
phrene pherne dos græce dr̃. Eadẽ anaclypteria q mũdus ſpõſæ at opinor
Anacli- tectus añ illã portabat: in cumera de qua Feſtus: & iã diximus: Ana-
ptiria clytiria vero de qbus mentionẽ habet Lampridius erunt cubicula
ferre & in quibus meridiamur & luce dormimus.
¶ Põpholix in erratis inuenit̃ vt Spodiũ: in aurariis etiã repertum
de quibus Pli. xxxiiii. Cõfert illa uitiis qbuſcũq; oculorũ vñ cullyrus

miſcetur Tuciam uulgo noſtri vocant: additur & ſpodium: oculoꝝ Tucia
medicamētis: cuius ſpēs quedā Catinia neotericis appellatꝭ q̄ Sapo
narii & vitretarii cū primis ad candorē vitro & ſaponi dandū vtunꝭ.

¶ Pſecadas græci vocant tenues molleſq pluuias ex humoris aerii
paucitate quaſi irrorationes: Vt nō abre nec temere pſecas ſit Iuue. pſecas
ancillæ ornatricis & coſmetæ nomen. Coſmetæ

¶ Poſca Plinio ex ordeo aqua decocta: ſunt ex melle qui velint: Vi poſca
num hodie quod aqua mixta Loram diximus: gentes plurimæ po-
ſcam vulgo appellant.

QVinquertiones græcis pentathli: dicuntur athle pentathli
tæ Liuio qui generibus quinq ludorum certabāt
a quinquertio quod græci πένταθλον: id autem
genus certaminis & exercitationis in his quinq
artibus conſtat vt inquit Feſtus: iactu diſci: cur-
ſu ſaltu: iaculatione: lucta.

¶ Quadrantalia latine eadem quæ Amphoræ: Amphoræ
vt iam dictum eſt congios octo capiunt: hoc eſt ſextarios quadra-
ginta octo: Sextarius ipſe vncias viginti vt ſcribit Feſtus: Pli. xiiii.
P. Lucinius Craſſus & L. Cæſar cenſores anno vrbis conditæ ſexcē-
teſimo ſexageſimo qnto edixerūt ne qs vinū græcū Amineūq octo
nis æris ſingula quadrantalia venderet: meminit & Plautus. Quadran

¶ Quinquepeda ſiue quinquepedal a numero pedum pertica geo talia
metræ agrimenſoriſue: Sicut decempeda a decempedibus in ea no
tatis: vtitur hoc verbo M. Tul. Cicero: Sed eidem quoq eſt Decē- Decēpe-
pedator: metator ab ipſa decempeda Suetonius ī Auguſto nōnūq̄ da
cum decempedis vel etiam ceſpitem portantes: Martialis in apo-
phoretis De quinquepeda puncta notis ilex & acuta cuſpide clauſa
Sæpe redemptoris prodere furta ſolet: noſtris autem eſt quam He-
xempedam dicemus: a ſex pedibus qua dimēſio proficitur. Ea nāq
utuntur ad metiendum ligna: fœnum: agros: parietes: cameras &
alia Fruges. n. & liquores demetimur aliis menſuris vti modio qui
Medimnus Sextario cuius dimidium Cotyla & hemina: Chœnice Menſuraꝝ
Congio qui & Chus: Cyathis ex dracmis fere decem Oxybaphis & ponderꝝ
xv. nam Artabæ ternæ denos capiunt modios: Culeius viginti am nomina
phoras: habentur & alia menſurarum nomina ſed notiora: hoc ſatis
cōſtat/non cōuenire ſuper menſuris & ponderibus inter auctores:
Lege Priſcianum de menſuris & ponderibus & Hieronymum.

¶ Quadratum corpus dicitur quod nec gracile eſt nec obeſum: Id
habiliſſimum eſt vt ſcribit Celſus. ii. nam longa ſtatura vt in Iuuen-
ta decora eſt: ſic matura ſenectute conficitur. gracile corpus īfirmū

obeſum hebes eſſe ſolet: Sed & Aphrodiſæo breui ſtatura homines proceris vt plurimum ſunt prudentiores. Vnde fons ingeniorum Homerus Vlyſſem breuem ac prudentem Aiacem vero procerum & ſtolidum deſcribit.

pluto infernus ¶ Quietalis Pluto infernus a priſcis dictus eſt: q mors det quietē erumnis erumnoſis mortaliuṁ/is autem mortuis dominantur.

Querq̄ra ¶ Quercera ſeu querquera/Febris Gellio vbi: Egrotationem inq̄t cum febri rapida & quercera: illa ſignificatur quæ frigida cum tremore hominem vexat/Lucilius Querquera cōſequitur capitiſq dolores: item iactans me vt febris querquera/a græco certum eſt dici inquit Feſtus vnde & Carcer.

roſa laurea rododendron Herba ſabina Nerion rhododaphnen Brathys ¶ Rhododaphne Apuleio Roſa laurea dicitur: eadem rhododendron Plinius.xvi. quāuis herba dicatur ſabina rhododendron vt nomine appa ret a græcis venit: alii Nerion: alii rhododaphnē ſempiternum fronde: roſæ ſimilitudine caulibus fruticoſum: iumentis capriſq & ouibus venenū eſt: idem homini contra ſerpentium venena remedio: de ſabina herba quæ ab hac omnino alia eſt diximus: greci Brathyn appellant: vt ſcribit Plinius.xxiiii. duorum generum: altera Tamaricæ ſimilis: folio altera cupreſſo: partus emortuos appoſita extrahit & ſuffitu. Item lib. xviii. ſabina inquit herba propagine ſeritur & auulſione: tradūt fece vini aut e parietibus latere tuſo mire ali: hiſdem modis roſmarinum ſerunt & ramo quoniam neutri ſemen: rhododendron propagine & ſemine.

Rin Ceras Guttus ¶ Rinoceros animal a cornu quod illi in naribus eſt nomen græce ſortitur ῥιν ῥινὸσ naris κέρασ cornu: quaſi Naricornis. E cornu ipſo vas ad oleum in balneis fiebat eodē quo animal ipſum nomine: Iuuenali & Martiali: guttus etiam balnearius nominatus: De rhinoceronte Plinius: Solinus alii: tranſit & in deriſionis nomen a naſo/

rhuncus Larchinus vt rhoncus qui fit naribus: larhinus magnas habens nares.

Iuuenalis locus Trechedepna ¶ Recidipna cœnatoria multi interpretantur: de q̄bus Satyrographus poeta: ruſticus ille tuus ſumit recidipna q̄rine δεῖπνον cœna vñ ἀδείπνασ ī cœnat⁹ & δειπνοτήριον locus ad cœnādū: Politiāus Trechedipna rectius legebat de q̄bus & plutarchus in ſympoſiacis mētionē habeat: apud quē Trechedipnos quoq hoīes haberi conſtat: quos etiā ἐπιθυμοδείπνουσ vocant conuiuiis deditos.

Teniæ ¶ Rhedimicula faſciolæ teniæq a mitris pendētes: Maro & habēt redimicula mitræ: Ponuntur & pro ornamento capitis muliebris &

effœminatorũ: Satyrographus poeta: Accipiẽt te paulatim qui longa domi redimicula ſumũt Frontibꝰ & toto poſuere monilia collo.

¶ Radios textricũ & rotarũ ſciunt Idiotæ: Radius virga qua lineas producunt geometræ: vtuntur & Aſtrologi: Radii oblongæ oliuæ: de alio eius ſignificatu diximus in granario: Plena ſunt hoc noĩe oĩa gloſſemata & exchartabula: Sed & radius os in brachiis Celſo dicit lib. viii. κερκίδιον per hypocoriſma: nam κερκίσ græcis eſt.

Vel radiꝰ aſtrolabiũ eſt.

¶ Reſegmina purgumẽta: preſegmina: excremẽta: quiſquiliæ cũ ſecantur unguium in pedibus manibuſq;: Pliniꝰ. xxviii. Omnia proſequuti vſq; ad reſegmina vnguiũ Lucanus Et ſiccæ pallida rodit. Excrementa manus: Plautus ĩ Aul. quin ipſi pridẽ tonſor ungues dempſerat: collegit oĩa abſtulit pſegmina: ſunt & Apuleio aurei aſini. ii. cadauerũ præſegmina ad artem magicam.

¶ Rhenones pelliceæ veſtes: In cõmentariis rerũ diui Cæſaris legimus Germanos parua hẽre in vſu Rhenonũ tegmenta & in Melpomone Herodoti apud Budinos & Gelonos in lacu quodã capi luteas & caſtores quoq; pelles ad rhenones faciendos conſuantur.

Caſtorum pelles

¶ Recinium Feſto omne veſtimentum quadratum: vnde reciniati mimi: Ricæ & riculæ vocant parua Recinia ut palliola linteolaue ad vſum capitis facta. M. Varro Recinio duplici vſos refert veteres: & dictum q dimidiam partem retrorſum reiicerent: a reiiciendo: & Ricam ad ritu dictam q Romano ritu ſacrificium fœminæ cum faciunt capita velant.

Ricæ

¶ Rheubarbarũ medici nobile pharmacum vocant quod alii Rha barbarum colore ruffo albis diſtincto lineis odoratum nam Rhaponticum aliud omnino eſt radix nigra nullo odore medicinæ ſeruiens: hæc autem a Rha fluuio non longe a ponto euxino nominata voluere plurimi de quo Ammianus. xxii.

Rharbaꝝ Rhaponticum

¶ Rheumata fluxus Rheumatiſmus fluctio quoq; ῥέω fluo græcis Pli. xxviii. Elephãti ſanguis pcipue naris fluctiones oẽs quas Rheumãtiſmos vocãt ſiſtit: Et. xxv. de plantagine nulla res æque ſiſtit fluctiones quas græci Rheumatiſmos vocant. Et Rhoicæ mulieres dicuntur quarum vuluæ Rheumatiſmo perſtillant: nã illi ſunt iuges fere non ſine mephiti: nec vni fluores: & alba quoq; ac rubra profluuia quæ Menſes vt diximus & menſtrua nuncupantur.

Rheumatiſmus Rhoicę Mẽſtrua

¶ Rhagades & Rhagadia ĩ ſede anoue ſciſſuras & rimulas fere vocant. Cornelius Celſus quinto Proprie autẽ ingt ad ani fiſſa vel ora venarũ fundentia ſanguinem vel cancrũ: fieri hæ quoq; in labris in pedibus & in fœminarum vulua ſolent: Plinius vigeſimo quarto de pice Rhagadas ſedis & pedum panoſq; & vngues ſcabros emẽdat.

rhagadia

Idem Celſus libro ſexto: At primum in ano inquit ſæpe & quidem locis pluribus cutis exciditur Rhagadia græci vocant.

pterigyũ

℄Rediuia Reduuiaue & Reluuium morbus is dicitur: cum orca vngues cutis ſe reſoluit vt ſcribit Feſtus quia reluere eſt reſoluere: Vnde mutatione litterę etiam reduuium idem quod ptyrigyũ multis: Plinius diuerſa exiſtimat nam.xxx. Reduuias inquit & quæ in digitis naſcuntur pterigya tollunt canini capitis cinis: aut vulua decocta in oleo ſuper illito butyro ouillo cum melle.

Herniæ / Sarcocela / Cirſocela / Enterocela / Epiplocela / hygrocela

℄Ramices & Hernias eaſdem volũt multi: alii diſtinguũt vt ramices ſint porocela cum ex abſceſſu aliquo circa tunicam teſtium materia aliquãtulum induruit: Porus lapis Tofus dicitur: Sarcocella cũ in ipſa tunica: concreuerit caro: Cirſocela quando vene intumuerunt tunicis ipſis teſtium ĩtegris: vel in ipſa tunica: vel bubonocela in inguine erumpẽte: de Herniis iam dictum eſt: ſuo loco quæ ſunt Enterocela Epiplocela Hygrocela.

Serra maior / runcinatores

℄Runcina fabri lignarii inſtrumentum hinc in Eſaia ſcriptum eſt: Artifex lignarius extendit normam formauit illud in runcina: fecit illud in angularibus: in circino tornauit illud & fecit imaginẽ: quo loco Nicolaus a lyra Dixit Runcina excauari ligna: alii lenigatoriũ inſtrumentũ ſerram maiorem nõnulli quibus ſuffragari libeat: quãdo Tertulianus inter inſtrumẽta ſæuitiæ Aſcias & rũcinas cõnumerat: & Plinius lib.xvi. de abiete Ramentorũ inquit crinibus pãpinato ſemper orbe ſe voluẽs/ad incitatos rũcinarum raptus: & Plauto eſt derũcinauit in milite/a uerbo Rũcino: quod eſt a rũcina. M. Varro de lingua latina Runcinare a rũcina cuius origo græca ſubiiciũt autem lignorum mollibus ſerra ſeccandis aſſeres binos quos cantérios dicimus: noſtri nunc runcinatores vocant Caballos.

Rallum

℄Rulla ſiue Rallum a radendo: ferrea cuſpis lata additur in ima parte ſtimulo: ad vomeres cultroſq; aratorios ipſumq; aratrum qua terram intrat repurgãdum: Plinius.xviii. Purget vomerem ſubinde ſtimulus cuſpidatus rulla.

rutellum

℄Rutrum quo q̃d eruitur hypocoriſticos rutellũ: Nonius rutrũ a radendo inde rutellũ radiũ in menſuris radẽdis & equãdis adhibitũ Lucilius: modiũ hic ſecum atq; rutellũ vna affert: Feſtus: rutũ dictũ ꝙ eo arena eruitur: &. M. Varro rutrum inquit a ruendo.

℄Runcones a runcando raſtrorum fere genus ſunt: quibus e ſegete gramẽ & herbas alias radicoſas eruunt: quãdo ſegetes frequentem exigũt ſaritionẽ & runcationem ut noxiis herbis liberentur: Plinius.xviii. Runcatio cum ſeges in articulo eſt euulſis inutilibus herbis frugũ radicem uindicat, ſegetẽq; diſcernit a ceſpite: Audio Rũ-

cinam deam coluiſſe veteres quæ runcationi præeſſet: alii runcones Runcina
dici volunt quibus ſentes: rubos: prunoſq & inutiles frutices circa dea
foſſas colliquias natos ſecant in aruis.

¶ Rubia radice & ſemine rubro herba in infectoribus expetita Ery- Erythro-
throdanus dicta eſt: aliis Ereuthodanus/ qua tinguntur lanæ & pel- danus
les. Plinio libro. xix. & .xviiii. proficiuntur/ morbum regium ſanat ex Ereutho-
aqua mulſa. Vitruuius. vii. Fiunt etiam purpurei colores infecta cre danus
ta Rubiæ radice & hiſgino.

¶ Rubigo ſegetũ maxima peſtis/ infeſtat & vineta. Pli. xviii. Cœle-
ſte frugum vinearũq malũ nullo minus noxium eſt Rubigo: frequẽ
tiſſima hęc in roſcido tractu cõuallibuſq/ ac pflatum nõ habẽtibus/
e diuerſo carẽt ea: Ventoſa & excelſa/ ac mox infra: Cœleſtis iniurię
genus vnum refert: quod fit nullo ſentiẽte niſi cũ factũ eſt: aliis ru- Vredo
biginẽ aliis vredinem/ aliis carbũculũ appellãtibus: oĩbus vero ſte- Carbun-
rilitatem: & ſtatim fere. Tria inquit tẽpora fructibus metuebãt pro- culum
pter quod inſtituerũt ferias dieſq feſtos Rubigalia/ Floralia/ Vina- rubigalia
lia/ Rubigalia/ Numa conſtituit anno regni ſui vndecimo: quę nũc Floralia
aguntur ad. vii. kalendis Maii: quoniam tunc fere ſegetes rubigo Vinalia
occupat. Feſtus põpeius: Robigalia dies feſtus. vii. Kal. Maias quo
Robigo deo ſuo quẽ putabãt rubiginẽ auertere/ ſacrificabantur. M.
Varro rei ruſt. primo Robigum & Floram qbus propitiis neq rubi robigus
go frumneta atq arbores corrumpit: neq non tempeſtiue florent. deus
Itaq Robigo ferię Robigalia: Flore ludi floralia ſunt ĩſtituti. Vlpi.
libro. xix. digeſt. Si vredo fructum oliuę corruperit dãnum dñi erit.
Tempeſtates autem cœleſtis iniuriæ veluti grãdines procellæ & ſi-
milia ab horridis ſyderibus exeunt arcturo hædis: Orione.

¶ Rechamus in machinis troclea dicitur Vitruuius. x. alligatur in
ſummo troclea: quã nõnulli rechamum dicũt: in eam induntur or-
biculi duo: per axiculos verſationes habentes: p cuius orbiculũ ſum
mum trahitur Ductarius funis: Orbiculi ipſi rotulæ ſunt in tro-
cleis quæ axiculis continentur & voluuntur: noſtri architectones &
machinarii Girulos & Girellos vocant: Ea vero machina quæ per Giruli
tres orbiculos circũuoluitur Triſpaſtos appellatur: at cũ in ima tro Girelli
clea duo orbiculi: in ſuperiore tres verſantur id pentaſpaſtos dicit: Triſpaſti
Eſt & genus machinæ quod polyſpaſton uocãt quia multis orbicu- pentaſpa-
lorum circuitionibus facilitatem præſtat & celeritatem. ſti

¶ Ricinus paruulũ aĩal canes infeſtãt: Plinius. xxii. de chameleone
herba/ Succo ſcabięm etiam quadrupedũ ſanant: & Ricinos canũ
necant: & .xxx. Idẽ euenire tradit ſanguine ricini euulſi cani. Eſt eidẽ
Plinio. xiii. & .xvi. Ricinus a ſimilitudine ſeminis: genus arboris quã

Crotones Crotonem etiam uocant ex cuius ſemine oleum fiat.
¶Recidiuus qui recidit in priſtinum langorem quod dicuntur re-
morbeſcere: Feſtus: At recidiuæ febres quæ renouantur: ut rediui-
na: ſed aliter: ex uetuſtis renouata: Vitruuius. vii. Rudus ſi nouum
erit ad tres partes vna calcis miſceatur: Si rediuinum fuerit: quinq;
ad duum haheant reſponſum: ſcribit Celſus libro. iiii. Antiquos me
dicos dies potiſſimum in pares obſeruaſſe/eoſq; tanq̃ de ægris iudi
Criſmi cantes Criſmos nominaſſe ita tamen vt ſumma potentia ſeptimo
deinde quartodecimo: dæmum vni & vigeſimo daretur: adeo vt
Hippocrates ſi alio die febris deſiiſſet recidiuam timere ſit ſolitus:
Aſclepiades ipſe non acquieſcit: quando diſcrimina periculorum:
maiore vi fieri in paribus compertum eſt: Dicuntur & critici noſtris
Criſis Iudiciarii Iudicialeſue: & Criſin iudicii tempus vocant: ſed Critici
Critici grãmatici quoq; dicti vt cenſores & iudices ſcriptorũ omnium: nũc
vero prima docentes litterarũ rudimenta nobile grãmaticorum no
men ſibi adſciuerunt: cum grammatiſtæ nominandi: nam gram-
matiſticen græci infantiam grammatices noſtri: vt Varro littera-
tionem vocant.
¶Retæ arbores quæ e ripis fluminum corruerunt: & in alueis eo-
Petãda flu rum extarent appellatæ: ꝙ uti retra naues prætercurrẽtes impedi-
mina rent retinerũtq;: auctor Gellius. x. hinc retãda flumina locari publi-
Retræ cæ ſolita: Rhetræ vero Lycurgi leges dictæ tanq̃ oraculi ſãctiones.
¶Retractator reuocator: & retractationes reuocationes eoꝝ quæ
minus docte: minus recte dicta ſcriptaue ſint quales ſunt Diui Au-
guſtini: Hippocratis & alioꝝ: nã retractare eſt ſcripta repetere & in-
ter repetendũ emendare: etiã cũ edita ſunt: Cecilius in epiſtolis Cũ
multis inquit & ſæpe retractãdũ eſt: quod placere & ſemp & oibus
cupias: Vnde prodiit ſanctiſſimũ illud Horatii præceptum: premẽ-
Metanœa da ad ãnum decimũ quæ ſcripſeris: quod ſi audiremus Metanœam
Momus non agnoſceremus: nec Momũ audiremus: Sed multos titillat glo-
philautia ria: & plurimos ſupplantat philautia quam ſi cæcam pinxeris / recte
& Iconice pinxeris: nugas pleriq; omnes edimus abortiuas: & libro
rum informatoribus ſcripta ephemera tradere ſubarrido uix attra-
mento feſtinamus: officit etiam nimia interdũ cura diligentiaq;: Vñ
Tiberium ſcribit Suetonius moroſitate ſtilum obſcurare ſolitũ: Et
Apelles princeps facile pictorum una in re ſe protogeuem ſupera-
Manũ e ta re dicebat: ꝙ ipſe manum de tabula ſciret tollere.
bula tolle ¶Rupinæ abrupta ardua montium precipitiaq;.
re ¶Rabulæ cauſidici forenſes a radendis: ideſt lædendis verboſita-
Rauis te auribus: q̃q̃ & a rabie: & a Raui hoc eſt raucitate dictos ſunt qui

uelint: Quintilianus quaſi rabulæ inquit qui ſibi diſerti non uidētur niſi omnia tumultu & uociferatione concuſſerint: hinc Marciano Capellæ in Geometria forenſis rabulatio: Vnde non inepte Rabulas Canes palatinos uocant: Rabula a radendo quoq; ſiue Radula Columellæ inſtrumentum eſt quo in pice ducenda utebantur.

Radula

℃ Rubætæ a rubis ideſt uepribus ranæ grādiſſimæ cunctarum: plinius .xxv. Sunt & ranis inquit uenena rubetis maxime: hinc exiit illud Satyricum: Viro miſcet ſitiente rubetam: græci Phrynos vocāt herbam uero phrynion quæ in vino pota earum uenenis aduerſetur: Eſt & rana inter harundines fruticeſq; degens: vnde græci calamiten appellant minimam omnium & uiridiſſimam plinio .xxxii.

phrynes
phrynion
Calamitis

℃ Ridica pedamentum vitis Plinio Varroni & aliis, ex harundine robore/caſtanea & integra & bifida ſtirpe utiliſſima: Sed & tigni appellatione/inquit Vlp. lib. xlvi. digeſt. tit. de tigno. inuincto omnia uineis neceſſaria continentur vt pertice & pedamenta quæ alii armamenta dixerunt: At Paulus de verb. ſig. lib. L. digeſt. Palt ait & perticæ innumeraq; materiæ ridigendi ſunt: & ideo lignorum appellatione non continentur.

pedamentum

℃ Reſimus idem qui ſimus/& Simo deſimus contrarius ſimo.

℃ Reliquum debitum quod quis debet ad integrum ſolutionem pomponio de ſtat. lib. ratioñe inquit reddere iuſſus reliquū quod apparet ſoluit: plaut⁹ in Aſin. Quid reliquum? aiebat reddere q̄ extemplo redditum ſibi eſſet: plinius Iunior epiſtolarum. iii. Dum reliqua colonorum minuit ad tempus/vires in poſterum exhauſit: vnde reliquatores & reliquatio ſceuolę & paulo Iuriſcōſultis occupatores iudices edicto prætoris extra ordinem dati æſtimādis iniuriis/q; per eos ius noſtrum recuperemus de q̄bus. M. Cicero in Verrem/in oratione pro Flacco/Et Suetonius in Nerone/Inde recuperatorium iudicium/de quo idem in Veſpaſiano & plinius Iunior in epiſtolis: In Eccleſiaſtico quoq; dicitur/Diuiti decepto multi recuperatores locutus eſt ſuperba/& iuſtificauerunt illum: humilis deceptus eſt. inſuper & arguitur: plautus in Bacchidibus poſtq̄ quidem prætor recuperatores dedit damnatus demū ſui coactus reddidit.

Recupatorium iudicium

℃ Rhus arbor Syriæ maſcula fert ſemen lenti ſimile cū vua rubeſcit q̄d uocatur Rhus medicinæ neceſſarium inquit Plinius. xiii.

℃ Reſtiones qui ſe pēſiles reſti faciunt & ſtrangulant: quiue digni ſunt ſuſpendio/& iāiam torque illa e funiculis nō belle nō multū nodata torquati futuri. Plautinus damniſta in moſtellaria/Illi bucedæ erunt multo potius q̄ ego ſim Reſtio. Ad reſtim prouerbio dicitur rem rediiſſe cum re deperdita de laqueo cogitandum eſt veluti in

prouerbiū ad Reſtim

ſumma deſperatione nec tantillo ſpeculæ relicto ſed reſtionem reſtiariumq́ꝫ reſtes facientem appellamus.

Sattrapia
Mauſolus
Rex Carię

SAttrapes præfecti prouincię principes/ Satrapia principatus præfectura. A. Gellius. viiii. Mauſolus autem fuit/ vt. M. Tullius ait rex terræ Cariæ/ vt quidam græcorum hiſtoriarum ſcriptores prouinciæ grącę præfectus quem Satrapen ideſt ducem ac præſidem græci uocant: Et Herodotus libro. iii. hiſto. ſcribit Darium uiginti prouincias quas perſæ Satrapias uocant cōſtituiſſe/ earumq́ꝫ ſingulis præſides præfeciſſe.

Silicata

℃Silex vt Var. Quod habeat ignem intra ſe ſilentem eſt autem lapis vulgaris paſſim inuenitur duritiei non modicæ coquitur ad calcem/ parietum ſtructuræ non inutilis/ vnde Silicei parietes dicti/ additurq́ꝫ ad ſtrata uiarum hinc ſilicata nūcupata: Vitruuius. ii. Lapicidinæ inquit aliæ molles vt albanæ: aliæ durę vt ſiliceæ: & inter has tēperatæ vt Tyburtinæ.

Longuriæ
Palancę
Pōs Cęſaris

℃Sublicæ pali lignei vt longuriæ fere & palancæ: Inde ſublicius pons Romæ/ e ſublicis nullo vt uolunt ferreo clauo compactus/ Cæſar in rerum ſuarum cōmentariis de ponte illo nobili ſupra Rhenum germaniæ/ Non Sublicæ inquit modo directæ ad perpendiculum/ ſed pronæ & faſtigiatæ.

Cryſtallū
glaciari

℃Specularis lapis in quālibet tenues facile cruſtas finditur patiēs ſolis & rigoris tranſlucidusq́ꝫ: Plinius. xxxvi. Humore hunc terræ quidam autumant quadam anima chryſtalli glaciarii/ & in lapidem concreſcere manifeſto apparet/ q̄ cum feræ decidere in puteos tales & medullæ ex oſſibus earum in eadem lapidis natura poſt unā hyemem figurantur: effoditur. n. e puteis in hiſpania: Dat & cappadocia qui cæteris præferuntur nam & Cypros/ & Sicilia/ & Africa ſpeculares habēt lapides: Sunt & ī Bononienſi Italiæ parte ſed breues maculoſi cōplexu ſilicis adligati: ī Arabia quoq́ꝫ eſſe lapidē uitri modo trāſlucidum/ quo utunť pro ſpecularibus Iuba auctor eſt.

Iuba auctor

℃Salutatorium locum a ſalutando diximus: quando apud ueteres patronis & diuitibus fiebāt per clientes & amicos matutinæ ſalutationes īdicia uenerationis/ vt cum mane deos ſalutamus ī templis publicis domeſticoue ī ſacello: quod ſalutatorium uocabimus hoc eſt adoratorium: ſalutare. n. Terentio in phormio. eſt adorare vt Donatus interpretatur/ Plautus in Curg. quis hic eſt qui capite operto Aeſculapium ſalutat! Plinius. xv. de Coroneis omnia iam & uitorum ſalutatoriis cubilibus incluſa/ Simulacris noctium conſciis i-

poſita/quo loco Hermolaus tñ credidit ſalutatoria cubicula deoꝝ Opinio
penatium ædiculas ſignificare/quas Lãpridius Lararia appellat a la Hermolai
ribus quos matutinis omnibus ſalutare eſſet religio/& nos pauca
quædam de hoc in ſacello.
¶ Strigæ ordines rerum inter ſe coniunctim collocatarum a ſtrin-
gẽdo appellatæ vt ſcribit Feſtus: Columella libro. ii. de fœno: Tũc
dæmum conuertemus & utrũq; ſiccatum coarctabimus in ſtrigam
atq; ita manipulos vinciemus: Striges uero aues ĩauſpicatæ græcis
Syrnia a quibus nomen inditũ maleficis vt iam dictum eſt mulie- Syrnia
ribus: quas uulgo dicunt puellos ſtrigoſos reddere: nam eſſe ĩ ma-
ledictis iam antiquis auem ſtrigem cõuenit vt Plinius. xi. auctor eſt:
has uolaticas etiam noĩabant vt idem tradit Feſtus: ſtrigoſum uero Strigoſus
equũ ſtrigoſum canẽ gracilem male habitũ macilẽtum uocant. equus
¶ Scaturigo aquæ e uenis terræ emergentis ſcatebra dicitur pliniꝰ
xxxi. in mentione aquarum in nigra enim inquit ſcaturigines nõ fe-
re ſunt perẽnes: Columella Niſi tamen ſcaturigo paluſtris obuia ſit:
Seruius ſcatebras ebullitiones vocat/quæ ſunt/cum aqua ĩ aliquas Ebullitio-
rimas defluxit: Vnde etiam uaſa inquit æſtuaria ſcaturire dicunt. nes
¶ Sterquilinia uocant vbi fimus letamenue coaceruatur congerit
marceſcitq;: fimeta eadem dicta Columellæ Plinio/Varroni/& aliis Fimeta
ſub dio concauo loco & qui humorem colligat habenda & ſtramen
to integenda/ne in ſole areſcant/Fimus autem ipſe Luna decreſcen
te & ſicca terræ miſcendus eſt: iuſtum eſt Vehes. xviii. Iugero dari: Vehes
Sed optima ſtercoratio fit retibus incluſa ſub dio pecoꝝ mãſione. Optima
¶ Symetria latinum nomen non habet inquit Plinius: In corpori- ſtercora-
bus humanis temperamentum illud habitudinis recte dicet quod tio
optimam ualetudinẽ præſtat: In ædificiis uero medium quoddam
reſpondens longitudini altitudini & latitudini: Vitruuius libro pri
mo: Symetria & ipſius operis membris cõueniens cõſenſus/ex par-
tibuſq; ſeparatis ad uniuerſæ figuræ ſpeciem ratę partis reſponſus
vt in hominis corpore/cubito/pede/palmo digito cæteriſq; partibꝰ
Symetros eſt: ſic eſt in operum perfectionibus: fit autem cum om- Symetros
nia ſuę ſymetrię reſpondeant: Eurythmia uenuſta ſpecies commo- Euryth-
duſq; ut ille inquit in compoſitionibus membrorum aſpectus: Sy- mia
metriam neoterici commenſurationem uocant: quę metiri non ua
lemus Aſymetra dicuntur.
¶ Subdialia pauimenta quę ſub dio hoc eſt aere durant: vnde &
gręcis Hypethra/qualia ipſi excogitauerũt locis maxime tepentibꝰ Hypethra
nam ſub dio & humi idonea magis ſunt pauimenta: ꝙ contignatio
nes humore creſcũt & ſiccitatibꝰ decreſcũt/ac pãdationibus ſidẽtes

mouẽdo ſe faciunt vitia pauimentis: Gelicidia quoq; & pruinę ſub-
dialia corrumpunt: niſi rudus optime temperatum ſubactum fuerit
Subdiales pinſum: fricatum & trulliſſatum: ſunt & ſubdiales ambulationes a
Ambula- Dio de quo in ſuperioribus.
tiones ¶ Samium acutũ/& ſamiare acuere dixit Nonius Marcellus quod
Samiata tractum uideri uult a ſamia teſta in ſamo aũt figlinatũ ars/ vnde ſa-
Ferramẽta mia uaſa & ſamia teſta Galli ſacerdotes Cybelei uirilia ſibi ipſis diſ-
ſecabant Plinius auctor.xxxv. Vnde ſamiata ferramẽta Aureliano
Cæſari in Epiſtola ad ſuũ Vicariũ cuius exẽplũ ponit Vopiſcus / &
nos hæc pauca hic reponere ex ea uoluimus vt noſtri tẽporis mili-
tes legere poſſent: Vnde fierent cõtinẽtiores ĩ hoſpitũ bonis abſu-
mẽdis: Militũ inqt nemo pullum alienũ rapiat: ouẽ nemo cõtigat
uuã nullus auferat ſegetem nõ deterat: oleum ſalẽ lignũ/nemo exi-
gat: annona ſua cõtentus ſit: de præda hoſtis nõ de lachrymis pro-
uincialiũ habeãt: arma terſa ſint ferramẽta ſamiata/calciamẽta for
tia: Nonius Marcellus fidelia inquit ſamiũ uas uſus plurimos: plau
tus in Aulularia mulſi congialem plenam faciam tibi fedeliam.
¶ Silens luna dicitur cum in coitu eſt cum ſole vt diximus: interlu-
Silens cœ nium uocaut/& græci fere νεαν μενην hoc eſt Neomeniam: Silẽs
lum cœlum ſerenum/& herba ſilens dicetur nundum germinans.
¶ Saliunca breuis herba & folioſa multæ ſuauitatis: interiecta ue-
ſtibus odorem gratiſſimum reddit plinius.xxi.
Scipionũ ¶ Scipio baculus plauto & aliis: vnde Corneliæ genti Scipionum
cognomẽ cognomen in re publica Ro. ex eo q Cor. baculi uicem patri lumi-
nibus capto præſtitit: Macobrius.
¶ Subula peracutiſſimi mucronis inſtrumentum e ferro notiſſimũ
quo utunt Calcearii ſutores: crepidarii ueteramẽtarii Sellarii quoq;
& Zonarii ad ſuendum: Seneca Indignum in pro diis hominibuſq;
in aciem ſuſcepta ſubula armatum deſcendere / Martialis epig .iii.
in ſutorem Cerdonem: Das gladiatores ſutorum Regulæ cerdo:
Quodq; tibi tribuit ſubula ſica rapit: Sica breuis gladius unde ſi-
cari: Subulo Tibicen Tuſce appellatur Feſtus auctor de ſubuloni-
bus ceruis dictum eſt in lepotatio.
¶ Sinciput aprugnũ ex apro/vt ſuillum e maiali: Verrinum quoq;
a uerre/quod placuiſſe maioribus teſtantur leges cibariæ/quæ vt in
Abdomi- quit plinins cœnis interdixerũt abdomina/glandia/teſticulos/uul
na uas/ſincipita/verrina in homine ſinciput etiam dicitur/vnde ſinci-
Glandia pitium capillum legimus: Satyricus poeta/comedam inquit flebile
Sincipita nati ſinciput elixi: plautus in menechmis / Non tibi ſanum adole-
ſcens ſinciput intelligo/ſed pro ipſo capite accipi ſunt qui tu ean-

tur/Plinius quidem & Celſus ſinciput in humani capitis partibus aut nominant:ſed occiput & frontem:ſinciput tamen caluæ partē a fronte ad uerticem ſurgētem appellabimus quam græci/ni fallor ideo ὑπερμέτωπον:vocant. Ypermetopon

℃Spoliarium locus in quo noxii necabantur pœnas dantes/ Lampridius in cōmodi Cæſaris vita/Qui ſenatū occidit in ſpoliario ponatur qui ſenatum occidit vnco trahatur:Plinius Cecilius in Panegyrico Traiani:Non ſpoliariū ciuium/cruuentarumq; prædarum ſæuum receptaculum:Seneca decimo quarto epiſtolarū ad Lucil. Vt iugulari in ſpoliario q̄ in arena mallit. ſpoliariū

℃Scalpturata pauimenta:ut vermiculata:quæ facta ſunt ex teſſellis diuerſi coloris poſt tertium punicum bellum initum:a ſcalptura dicta ſcalpturata:Plinius trigeſimoſexto Romæ ſcalpturatum in Iouis capitolini æde primum factum eſt. Vermiculata

℃Scholæ ludus litterarius in quo vocamus diſciplinis litterariis: Auſonius græco ſchola nomine dicta eſt:Iuſta laboriferis tribuantur vt ocia muſis:elegantius tamen numero / multitudinis vtimur σχολὴ ocium vacatio Inde ſcholaſticus Plinius Iunior epiſtolarum ſecundum annum ſexageſimum exceſſit:& adhuc ſcholaſticus eſt: ocioſum dicunt græci:ab ocio litterario : quod tamen negotioſum merito dixeris:Schola pars labri ſiue alu ei in balneis Vitruuio libro quinto:a præſtolando ociandoue dicta:ut occupato ab his qui priores ad balnea veniſſent labro/in ſchola cæteri circumſpectantes recte inquit ſtare poſſent.Eſt & ſchola in porticibus octauiæ & philippi Plinio vnde.xxxvi.Eiuſdem eſt cupido ait obiectus a Cicerone Verri/ille propter quem Theſpiæ viſebantur:nūc in Octauiæ ſcholis poſitus:ſcholas noſtri ſodalitates etiam : & conuentum hominū vocant:quales apud nos multæ habentur. ſcolaſtic⁹ ſcola pars libri. ſodalitates

℃Signa menſa Tricliniumq; effigians ſigma litteram græcam/quæ dimidii circuli & lunæ cornutæ notam habet:Martialis ſeptem ſigma capit:ſex ſumus:adde lupum.Item eo diſticho cui lemma eſt ſtibadium:Accipe lunata ſcriptū teſtudine ſigma/octo capit / veniat quiſquis amicus erit: Lampridius ſcribit Heliogabalum ſigma de croco ſtrauiſſe/cum uiros optimates uocaret ad prandium pro eorum dignitate ſe dicens fœnus exibere & cum capit inquit non poſſent vno eodēq; ſigmate:&iam dixerat primus deniq; iuenit ſigmā in terra ſternere non lectulis. Heliogabalus de croco ſtr uiſſe.

℃Sextiuus denarius ſexobolos continet:in quos vt ſcribit Vitruuius libro ſecūdo.Diuiditur drachma/quæ latine denarius.Plinius vigeſimo nono.Additis duabus ſextis denarii ſextiui. Drachma

Denarius ¶ Subſcudes appellantur tabulæ quibus tabulæ inter ſe configunt
coarctaturq;/qa quo imittũtur ſuccidit: vt Feſtus ſcribit: Pacuuius
Nec ulla ſubſcus prohibet compagem/ Vitruuius libro.iiii. Trabes
Chodaces ſint compactæ ſubſcudibus: Item.x.& ferreos chodaces vti ſubſcu
des in capitibus ſcaporum implumbauit.
¶ Synariſtuntes in eodem prandio conuictores diſcumbẽtes ἄρι
Ariſtophorum στον prandium vnde Ariſtophorum vaſis genus ſynariſtuſæ fœ
minæ ſimul prandentes/quo titulo Menãder comœdiam luſit.
Synariſtuſæ ¶ Sitanius panis/Plinio.xxii.ſitanius hoc eſt trimeſtirs incuſſa fa
cie/aut diſquammata inquit cum melle aptiſſime curat: & eodem
Nauticus panis loco paulo ſup. Nauticus panis tuſus atq; iterum coctus ſiſtit al
uum/& item de Autopyro/Ad omnia autem hæc fermẽtatus/quo
Autopyros catur Autopyros/vtilior: ſitanium audio quoſdam dicere panẽ ex
depurata farina/vt cũq;/frumẽtaceus panis eſt: σιτοσ frumentũ.
Sitos ¶ Situla & ſitella uas aquarium & ſortium / vt urna quoq; / Plautus
Sitella in caſina/& ſitulam hunc tecum afferto cum aqua/&ſortis: Itẽ conii
Vrna tiam ſortis in ſitellam/& ſortiar: Vergilius. Quæſitor Minos urnam
mouet: idem: ſtat ductis ſortibus vrna. Feſtus: Nanum græci uas
aquarium dicunt humile & concauum: quod uulgo ſitulum barba
tum uocant: nam & Vitruuio lib.x. in machina aquaria ſituli ærei
Nani congiales nominantur: Nani pumiliones dicti.
Pumiliones ¶ Scribilitæ ædulia/fere vt Placentæ non ſine caſeo ſimiles (vt ar
bitror) ofellis noſtris/caſeo/ouo croco/paſſulis/Cinamo/ſacharoq;
Placentæ conditis/meminit Plautus/& Martialis quidam ſorbilitas malunt.
Ofella ¶ Stibium uenuſtãdis preſertim oculis idoneum eſt: Hieronymus
iiii. Hieremiæ: Cum ueſtieris te coccino cum ornata fueris mundo
aureo/& pinxeris ſtibio oculos tuos fruſtra componeris: Eſt & illius
in medicina uſus Plinius.xxix. Lachrymoſis oculis plurimum con
fert ſtibi quod quid ſit dicemus in metallis Vnde lib.xxxiii. Naſcit
argentariis inquit metallis ſpumæ lapis candidæ nitentiſq; non ta
Stimmi men tranſlucentis. Stimmi appellãt alii ſtibian alii alabaſtrum aliq
Stibia Tubaſin ſed in larbaſon pro turbaſe Dioſcorides: vñ ſtibiatus Vis
Alabaſtrũ eius aſtrigere ac refrigerare: principalis aũt circa oculos: nãq; ideo
Turbaſis ẽt Platyophthalmon id appellauere: qm̃ dilatet oculos:& fluctio
Larbaſos nes inhibet oculoꝝ exulcerationeſq; & ſcabritias emendat.
Platyophthalmõ ¶ Smegmata q̃ extergũt: vñ ſmectica vis ἀπὸ τοῦ σμήχειν.i. ab
extergẽdo. Pli.31.qcũq; ſal acopis addit ad exalfactiones: itẽ ſmeg
Smetica matis ad extẽdendã cutem leuãdãq;:& li.xxx. oium cochleaꝝ cinis
ſpiſſat calefacit ſmectica vi:& ideo cauſticis miſcetur.
Electrũ ¶ Succinum quod electum quoq; ab arboribus pinei generis de

fluēte medulla gignitur in inſulis ſeptentrionalis oceani: Vt gum mi in ceraſis: reſina pineis erumpit humoris abundantia: denſatur rigore: tepore vel mari vt ſcribit Pli.xxxvii. habenſ& foſſile vt Phile mon tradit: ſuccū eſſe ueteres nſi credidere: q ob id ſuccinū appel lauerūt expetitū a matronis: in deliciiſq; habitū: a Caliſtrato Cryſo lectrū dictū eſt: Germani Gelſſum uocāt: Attritu digitoꝝ accepta ui caloris atrahit in ſe paleas & folia arrida: vt Magnes ferrum: Vn de in ſyria Harpaga nuncupant: vt diximus Domitius Nero capil los coniugis Poppeæ ſuccinos nominabat a ſuccini colore: qui in melle cognoſcitur: ſed lucidior: ab eo electrides inſulæ de quibus idem Plinius libro.iiii. Electridas uocauere in qbus proueniret ſuc cinum quod illi electrum appellāt uanitatis græcę certiſſimum do cumentum: Fit & electrum cura: auro argēto addito: natiuū quoq; eſt: ubicūq; quinta argenti portio eſt in auro: nāq; omni auro argen tum ineſt uario pondere vt refert idem Plinius.xxxiii. — Chryſolectrum / Gleſſum / Harpaga / Electrides inſulæ

¶Symbolum collatio: nota anulus: numi perexigui ſpecies qui buſdam ſcriptoribus: ſunt hæc nota adeo/adeo vilia vt non ſit for taſſe qui ea titulicio empſitare velit: vt aliqbus ꝑſint tamen poſita. — Collatio

¶Strophium faſcia quæ uirginalē errorem vt inqt Nonius cohi bet papillaꝝ: Turpilius epiſtola excidit mihi inter tunicā ac ſtrophi um collocata: Apuleius de illo intelligens rurſus ſe a faſciola præ nitente altiuſcule ſub ipſas papillas ſuccintula Martialis Faſcia cre ſcentes dominę compeſce papillas: Vt ſit q̄ capiat noſtra tegatq; manus: Idē fere Amictoriū de quo eſt diſticho: Mámoſas metuo te nerę me trade puellæ. Vt poſſint niueo pictore lina frui: nā māmil lare ipſum eſt ſtrophiū ſed e pellibus: Vñ eſt: Taurnio poteras pe ctus cōſtrigere tergo: Nā pellis māmas nō capit iſta tuas: ſtrophia coronæ Glyceræ mulieris inuentum vt uoluerant: & ſtrophiola vt diximus: Strophū inqt græce ſtrophiō dicit̃: ꝓ inſigni ponebatur ī capitib⁹ ſacerdotū alii id coronā eſſe dixerūt: Noſtri ſtroppū e virili bus vocāt ad ligandum: Strophum Vitruuius.x. Remi inquit cir ca ſcalmos ſtrophis religati: Stropha plena artis & mendacii excu ſatio στρεφω: uerto: Plinius Iunior in epiſtolis: aliquam ego ſtro pham inueniam: epigrammatarius poeta Iam ſtropha talis abiit. — Faſcia / Succitula / Strophia a quo / Stropha

¶Stalagmiū inaurium genus Feſto: Cecilius: ex aure eius ſtalag mium domi habeo Plautus in Menechmis. Inauris da mihi facien da pondo duū numū ſtalagmina: ēt ſi ſpathalia qdam legūt. Dictū vt arbitror ſtalagminū qa ut ſtilla dependet: ueluti chalcanthi ſpe ciem puriſſimam ſteriæ ſiue guttæ ſimilem ſtalagmium appellant. Plinius.xxxiiii. Quarum e lateribus diſtillantes hyberno gelu ſtirias — Si ſpatalia / Plauti locus

ſtalagmus ſtalagmiū vocāt/neq; eſt purius aliud ὁ σταλαγμὸς/ob ſtillicidium gutta: habeť & ſtalagmus ſerui nomē eidē Plauto in captiuis.

¶ Spinther armillæ genus quo mulieres vſæ ſunt brachio ſummo ſiniſtro vt ſcribit Feſtus: Plautus in menechmis. Et ſpinther: vt ad aurificem feres, & fieret nouū: Acrocherion diciť Priſciano/ſignificareq; aut fibulam/in humero aut armillam: Laertius vero ſpintheres vocat Cometas ſcintillāthes quæ iaculanť ab aere: σπινθῆρ/latine ſcintilla. Spintriæ Lampridio in vita Heliogabali: & Suetonio monſtruoſarum & nefandarū libidinum: nouiq; concubitus inuentores dicunť/quales Tiberius Cæſar vndiq; cōquiſciuit. Et Heliogabalum tradit Lampridius libidinū quædam genera īueniſſe vt ſpintrias veterum maloꝝ vinceret. At caligula vrbe ſummouit.

Acrocherion

¶ Spatalium a ſpatale nympha/cuius mētio apud Claudianum habeatur alii a ſpathe palmarum: ſiue a verbo græco σπαθαλάω delicior/laſciuio/dictum volunt vtcūq; muliebris genus eſt ornamenti. Plinius. xiii. ex auctoritate Iubæ ſcribit circa Troglodytarum inſulas fruticem in alto vocari iſidos: Plocamon/hoc eſt iſidis crines/corallo ſimilem ſine foliis/præciſum mutato colore in nigrum dureſcere/cum cadat frangi. Item alium qui vocetur Charitoblepharon/efficacem in amatoriis ſpathalia eo facere & monilia fœminas: ſpathæ vero & ſpatulæ palmarum rami. Idē Pli. xvi. Palma ſola vt dictum eſt/habet in ſpathulis fructum racemis propendentem: libro autem. xiii. iam dixerat Pomum eſt non inter folia vt inter cæteris: ſed ſuos inter ramos palmitibus racemoſum.

ſpathæ

¶ Semicinctium quo ſupra veſtes ſemicingebātur ut noīe apparet. Martialis diſtico cui lēma ſemicinctium: Det tunicā diues ego te ꝑcingere poſſum Eſſem ſi locuplex munus utrūq; darem. Sunt & puellarum ſemicinctiola & uētraliola: nam & uētralia cingentia uentrem dicemus: ueluti ab humeris humerale & ſuphumerale ī ſacris litteris: a pectore pectorale: a fœmore fœmorale/a brachio brachiale: & a digitis digitale: de uentralibus meminit Plinius.

Vētralia

Digitale

¶ Spondylos qui Homero Aſtragali inter cætera ſignificata græcis etiam nodos ſignificare legimus & ſpondylion internodium. In ceruice ſeptem hābentur ſpondyli vertebræue: ſpinam hominis ad coſtas vſq;. xii. conſtituunt: proximæ coſtis quinq;: nam ceruix & ſpina ex multis vertebratis orbiculatim oſſibus flexilis articulorum nodis iungitur: quibus homo rectus aſtat/& ad neceſſaria opera curuatur. Calculum quoq; æneum quo iudices athenis ſuffragabantur ſuf hoc nomine appellabant. Plinio libro. xxxii. modo piſcis genus eſt ſpondylus/modo callus carnoſus ad eſcam oſtreorum omnium in-

Calculus æneus quo iudices athenis ſuffragit

terior a verticilli quadam ſimilitudine. Eſt eidem Plinio.xxvii.ſer-pentis genus ſpondile. Et inter peregrinas arbores ſpondylion libro.xii. Martialis in ſanteam ſpondylos officula animalium quæ cibis adhibētur/vocat. Roſos tepenti ſpondylos ſinu condit: niſi de oſtreatum & concharum callo forſitan intellexerit.

¶ Stamen quod ſtat in tella/trama quæ imittitur: ſubtegmē quod ſubit ſtamini: de quibus. M. Varro in libris de lingua latina: Vitruuius lib.x. Tellarum organicis adminiſtratiōibus cōnexus ſtaminis ad ſubtegmen: quæ uero de tellis fila cadūt putrida Titiuilicii noīe ſignificantur: vt ſcribit Fulgentius Plautus in caſina: non ego iſtud verbū empſitem Titiuilico. M. Cornutus in ſatyra Titiuilicii ſal cedo tibi: vſi Feſtus pom. Titiuilicium nullius eſt ſignificationis. Notiſſima ſunt autem hæc ipſa & ideo expoſitionis multæ non indagat: vt pleraq; alia quæ adſcripſi tamen quia & paucis & omnibus dicta lege ſcribere me oportuit. Titiuilicus

¶ Sericarius textor & ſutor ſericæ veſtis quæ bōbicina diuerſa ſunt tamen qui velint: ſubſerica non in totum ſerico textilis: ſed adiecta alia materiæ cōtexta/oloſerica ſolida e puro ſerico veſtem oloſericā in veſtiario ſuo Aurelianus Cæſar nō habuit vt refert Vopiſcus ſericatus Caligula Cæſar ſerica ueſte indutus Suetonio appellaṫ.

¶ Sortilegi futura ſortibus eliciunt pnūciantq;: his fidem adhibēt: & ſecūdum ſortes eligūt quid facturi qd nō facturi ſint: vt olim Vergilianis verſuum ſortibus Hadrianus ſuper Traiano: & Albinus de ſeipſo. Marcus Cicero in ſecundo Diuinationis. Inuentas ſortes ſcribit (& veriſſime quidem) ad queſtum ad ſuperſtitionem/ad errorē. Sors autem dicitur res hominū in dubitatione/quæ diuinam indicat voluntatem Auguſtinus auctor: ſors caput in pecunia cui accedit vſura foenuſne quod impendium quoq; de quibus. M. Varro in libris linguæ latinæ: & nos ſupra. Vergili uerſib? fortes dabant tur.

¶ Sipariū veli genus ſcenici: Apuleius primo Aſini aurei: ſiparium ſcenicum complicato: & cedo verbis cōmunibus. Idem libro decimo auleo ſubdicto: & complicatis ſipariis ſcena diſponitur. Iuuenalis proſcena. Conſumptis opibus vocem Damaſippe locaſti ſipario clamoſum ageres cum Phaſma Catulli. Feſtus Pomp. Siparium genus veli mimicum: mimi vero ſcenici.

¶ Seſquipes: pes vnus cū dimidio: vnde ſeſquipedalis Horatio & Martiali: ſignificat enim ſeſqui non modo integrum id cui iungitur ſed integrum & ſemis: & maxime cum agitur de menſura modi numeri temporis. Inde Pli.xxvi. Seſquiobolus/ſeſquihora Cecilio: ſeſquimenſis Columellæ & Varroni: vt ſeſquimodius ſeſquiopera & ſeſquiobolus

ſeſquiculeare dolium capiens culeum & ſemis: Seſquiopus Plauto in captiuis: Seſquidigitale foramen Vitruuio.x.& ſeſquidigitus: ſeſquipl[illegible]iga Tacito: habetur & ſeſquuns ſeſquuntiaue/vncia cum di midia quæ capit digitos duos.

¶ Stacte e myrrha odorata arbore gutta dicitur ſpinte profluens/ priuſq̃ incidatur cortex: quæ inter vnguenta maxime probatur: vt ſcribit Plinius.xii. Dioſcorides & alii: Plautus in Curgulione/ Omnium odor vnguento præ tuo mihi nautea eſt: Tu ſtacte / tu Cinamum/tu roſa.

¶ Saraballa veſtimenta in vſu parthorum cũ primis fluxa & ſinuoſa/Hieronymus Danielis.iii. Capillus capitis eorum non eſſet aduſtus: & ſaraballa eorum nõ fuiſſent ĩmutata: quo loco Nicolaus nec ſcio an recte brachas æſtiuas & breues interpretatur.

¶ Sagum & hypocoriſticos ſagulum ueſtis militaris æqualiter (vt volunt) lata: vtcũq;: & lana & colore vilis erat veſtis: a qua ſagatus: ſago indutus vnde eſt Vis te purpureũ Marce ſagatus amẽ: Suetonius in Iulio Cæſare Duobus tricliniis/vno quo ſagati palliatiue altero quo togati cum illuſtrioribus prouinciarum diſcumberent/ſagatiam ſagorum vocant negociationem vt Linteariam linteorum.

ſagatus

¶ Syntheſis veſtimentum breue expeditum e uariis lanæ colorib⁹ de quo Martialis/ſyntheſibus dum gaudet eques Dominuſq; ſenatus: nam hoc genere veſtis toga poſita vſi ſunt Romani per ſaturnalia: Vnde ſuo diſticho: Dũ toga p̄quinas gaudet requeſcere luces Hos poteris cultus ſumere iure tuo: ſyntheſiatus olim Nero Cæſar & excalciatus prodiit in publicũ nõ ſine nota: de ſyntheſi ueſte mẽtio habetur & apud iurecõſultos: eſt & ſyntheſis fictilis genus uaſis eidem Martiali: At Plinius per Mithridaticam ſyntheſim compoſitionem intelligit antidoti. Et ſceuola.xxxiiii. libro digeſt. omnẽ poſſeſſionem prediorum ſyntheſin interpretatur.

Romani qua ueſte per ſaturnalia

Mithridatica ſintheſis

¶ Strigium veſtis hiſpanica: veluti ſaraballũ Parthica/Rhenones Germanorũ: Maſtrucæ ſardorũ: Amyſtis thracũ maxime q̄buſdã: vñ Horatio ſit Baſſum threiecia vincat amyſtide: habẽt enim nationes ſuas ueſtes & noĩa. Pro genere poculi accepiſſe: Horatius tñ amyſtiden cui dubium eſſe poteſt: quãdo amyſti aduerbialiter græcis dicitur vno fere hauſtu/ſine reſpiratione quod largiter potantes ſolent: poculum uero & uas eſt & potio ut diximus.

Rhenones

Maſtrucæ

Amyſtis

¶ Strigles ut diximus canaliculos in columnis Vitruuius uocat libro.iiii.&.vii. ſtrias extuberantias prominẽtes quas græci Exochas appellant: ſtrigiles uero a ſtringendo quod eſt exterẽdo dictæ ſunt: ſiue e ferro ad frictum iumentorum habeantur: ſiue e pano craſſo &

ruuido ad uſum hominum: in quem e ferro etiam receptæ: græci ſtlegidas dixerunt: unde noſtris forſitan ſtrigiles: ſunt & ſtrigiles ad uſum chirurgicorum: Cor. Celſus libro.vi. Cõmodiſſime medicamentum per ſtrigilem auribus inſtillatur. ſtligidæ ſtrigiles

¶Stola ueſtis matronalis: vnde ſtolatus pudor: In cui⁹ imo adſuebatur faſciola cui nomẽ Inſtita: Horatius ſubſuta talos tegit inſtita veſte: Limbus idem fere Vergilius de Didone: ſydoniam picto chlamydem circũdata limbo: Limbus veſtis quoq; genus eſt Nonio purpuram in imo habens adſutam vt iam ſcripſimus. Limbus

¶Supparum veſtimentum puellare lineum Feſto Pompe. At Nonio linteũ fœmorale ad talos pendens dictum ꝙ ſubtus appareat: ſuppara quoq; in nauibus nominata Plautinus Dœmones in Rudẽte: Si tu de illarum cœnaturus ſupparis/illas curandum cenſeo ſceppario: Si apud meſurus es mihi dari operam uolo: Lucanus imaq; pandens ſuppara velorum perituras accipit auras.

¶Socc⁹ & ſocculus muliebre calciamẽtũ/nã comœdos cũ ſoccis norũt elemẽtarii: Apulei⁹ ali⁹ ſoccis ob auratis ĩdut⁹ ſerica veſte: mũdoq; ꝑcioſo & adtextis capite crinib⁹/ĩceſſu ſupfluo fœminã mẽtiebatur: ſuetonius in Vitelio Cæſare ꝑ maximo munere a Meſſalina petiit vt ſibi pedes præberet excalciãdos detractũq; ſocculũ dextrũ inter togã tunicaſq; geſtauit aſſidue/nõ nũq̃ oſculabũdus: Idẽ i.C. Caligula/mõ in ſpeculari caliga: nõ nũq; in ſocco muliebri: ſeneca ĩ vſu viris etiã fuiſſe oſtendit: ſcribens Cæſarem dictatorem porrexiſſe oſculandum Pompeio pœno ſiniſtrum pedem: ut oſtenderet ſocculum auratum margaritiſq; diſtinctum quem geſtabat. ſocculus ſocci etiã uiris

¶Sarculum ad foſſuram terræ idoneum inſtrumentum a ſariendo hoc eſt aperiendo: eo.n.finditur terra: Horatius: Gaudentem patrios findere ſarculo agros: nam ſatire aperire dixerunt ueteres: Vnde ſeræ/& ſaritor qui & ſartor in re ruſtica. ſatire ſaritor ſartor

¶Struthos paſſer græcis: Vñ ſtruthopodes a paſſerinis pedib⁹ Plinio libro.vii.ſignificat & ſtruthionem cæteraſq; aues: quod & latini in paſſeris uoce receperũt dicitur & mimographis ꝑſertim pars obſcœna in uiris a ſalacitate eius auiculæ: atq; inde forſitan paſſer ille Catulian⁹: ſtruthion vero herba fullonũ nr̃is & radicula: q̃ candorẽ lanis affert ſucco purgandis adhibito: hinc Lanaria etiam dicitur & ſaponaria: Vnde αστρουθιστουσ Lanas vocant incuratas. Catulli locus Lana incurata

¶Sandaliũ & ſandalũ indumẽtũ pedis vocãt: ut ſoleã vnde ſandaliarius vicus.P.Victori in q̃rta urbis regione: Gellius.xvii.noct.at. In ſandaliario ĩqt forte apud librarios fuim⁹. Et ſandaliotis ſardinia inſula dicta a forma.Plinius.iii.ſardiniam ipſam Timæus ſandalio-

tin appellauit ab effigie ſoleæ:Myrſillus Ichnuſan a ſimilitudine ve

Ichnos ſtigii ἴχνος veſtigium:Vnde Ichnographia Vitruuio in aeris forma & veſtigiũ quodãmodo deſcriptioq́ operis futuri: Orthographia vero erecta frontis imago/Scenographia toti⁹ tecti/quod ſce-

ſcenophegia nam graeci ideſt tabernaculũ & tentoriũ nũcupant:Inde Scenophegia feſta tabernaculorũ de qbus in ſacris hæbreorũ monimentis a liberatione eorum de ſeruitute ægyptiaca primum inſtituta.

¶Scaphium vas ad horas de quo ex Martiano iam docuimus:Vitruui⁹ lib.ix.id ipſum Scaphen & hemiſphæriũ ab Ariſtarcho ſamio inuentũ inter horologia appellare videtur;ad quẽ vſum/cũ non ca uo ambitu ſed plano deſcriptũ eſt Area ea Diſcus vocatur quaſi len ticula Plutarchus in Numa ſcaphiis vaſis cauatis ſoli oppoſitis non ſine fomentis clici accendiq́ ſcribit ignem veſtæ ſacrum/ſi forte extinctus fuiſſet:Veluti Romæ tum Mithridatici tum ciuilis belli tẽporibus ſimul cũ ara periit:Sed ſcaphion caluariã e græcis ſunt qui vocant:de ſcaphio in alio ſignificatu Plautus & Iuuenalis / de quo

ſcaphidiõ cymba charontis ſcripſimus:Scaphidion Cymba charonis dicta Luciano:Scapha nauicula quæ additur magnis nauibus:Si nauem cũ inſtrumento emiſti preſtari inquit Labeo.xxxiii.ff.libro tibi debebit ſcapha nauis.

¶Specillum e ferro argentoue chirurgicum inſtrumentũ quo vtũtur ad explorandum vulnerum/carcinomatum/fiſtularũq́ progreſſus & altitudinem:Celſus libro.v.Demitti ſpecillum in fiſtulam cõuenit vt quo tendat aut q̃ alte perueniat ſcire poſſimus:erit & ſpecillum paruum ſpeculum.

¶Scalpellũ a ſcalpro:vſus eius eſt chirurgicis ad ſecanda quæ cõputruerunt induruerũtq́:ad venas aperiẽdas in phlebotomia/& ad alia Pli.xxviii.Nidor cremati ſenſum oẽm ſcalpelli adimit:Cor.Celſus libro.viii.Tum dæmũ ad manũ ſcalprũq́ veniendũ eſt:& lib.ii. de miſſione ſanguinis ita ſi neruum inquit ſcalpellus attigit ſequitur

ſcalpellũ uenæ Phlebotomiæ monſtrator. neruorũ diſtentio:Græci ſcalpellũ quo vena aperitur φλεβοτομον vocant:nam φλέβον venã dicunt vnde & phlebotomia/cuius mõſtratorẽ volunt Hippotamũ dum vena cruris percuſſa / profluente ſanguine ſeſe exonerat:Suetonius ſcalpro librario Cn.piſonem in carcere ſcribit Venas ſibi aperuiſſe. Et Columellæ mẽtio eſt ſcalpri ruſticani/ac Plinio in emplaſtratione libro.xvii.Horatio ſutorii ſcalpri/Si ſcalpra & formas non ſutor inquit in ſermonibus.

¶Septæ medicamenta quæcũq́ quibus uis eſt erodendi:quæ dicitur ſeptica/a σέπτιν erodẽdo putrefaciendoq́ Cor.Celſus.v.q̃dã emplaſtra ſunt exedentia q̃ ſepta græci vocãt/exedũt ea carnem &

ſeps excreſcentia carnis/Vnde & ſeps millepedæ ſpecies oblõga/piloſis

edib us/pecori præcipue infeſta / q̃m erodit quos momorderit : & locus tectus putreſcit: Pli.xxix.Multipedæ duo tradit genera : vnũ arcuatim repens tactuq; contrahens ſe/græcis oniſcon/alterũ ſepa & ſcolopendrã minorem q̃ pernitioſa non arguatur: At paulo ſup. dixerat lacerta quã ſepa:alii calcidicen vocant in vino pota morſus ſuos ſanat.Eſt ſerpẽs alia hoc noĩe tabifica Auſoni?.An libyæ ferale malũ ſit romula vox ſeps:Lucanus.ix.pharſaliæ oſſaq; diſſoluẽs cũ corpore tabificus ſeps:niſi forte intelligant de illa cuius meminit Plinius:Septa vero Vlp.libro.xliii.digeſt.ea ſunt quæ ad incile op ponunt aquæ deriuandæ compellendæue ex flumine cauſa:ſiue e la pide aliaq; materia ſint ad cõtinendã tranſmittendãq; aquam exco gitata:nã incile locus eſt depreſſus ad latus fluminũ ex eo ductus q; incidat lapis nãq; aut terra ĩcidit vñ primũ aq̃ ex flumine agi poſſit. Oniſcos Scolopendra Incile

¶Sycolin & ſicon vlcus ſedis:quod latini ficũ appellãt vnde ficoſus:in latitudinem ſe deſuper fundit cui & dolores & Bubones con trahunt vt ſcribit pollux:Dicit & Sycaſi ſycados Pauſaniæ grãmatico Cor.Celſus in partibus fieri tradit q̃ pilo ĩtegunt vt ĩ capillo bar baq; eius hæc verba ſunt ex libro.vi.Eſt etiã vlcus quod a fici ſimilitudine ſycoſis a græcis nominat caro excreſcit:eius duæ ſpẽs/alte rum vlcus durũ & rotũdum eſt alterũ humidũ & inæquale. Ex duro exiguũ quiddã & glutinoſum exit:ex humido plus & mali odoris fit vtrũq; in his partibus quæ pilis integuntur:ſed quod calloſum & ro tundũ maxĩe in barba:quod humidũ maxĩe in capillo. Fũgo quoq; ſimile vlcus ĩ eadẽ ſede naſci ſolet/qd medicamẽtis ĩterdũ vehemẽ tioribus:vel ferro adurẽdum eſt. fungus ipſe græce μυκήτισ. Sycos Ficus Fungus mechitis

¶Siriaſis infantium nunc diſtillatio : nunc aduſtio dicitur Plinius xxii.de Verrucaria herba Folia infantium diſtillationibus quod Siriaſin vocant illita medentur.Idem.xxx.Oſſibus in canino fimo inuentis aduſtio infantium quæ vocatur ſiriaſis adalligatis emendatur.Dictam volunt a ſirio aſtro/feruentiſſimo:ſiue a ſiris hoc eſt cauernis & ſcrobibus quoniam inflãmatio fit circa cerebrum & tunicas eius fiatq; oculorum cauitas : pallor & corporis ſiccitas Alexander in problematis Cauma vocat : quam euenire interdum & non pueris conſtat. Cauma

¶Scotoma & ſcotodiniam quoq; lenti & frigidi humores in cerebrum delati inducunt ita vt eo morbo affecti minima occaſione ſuc cidant:cum omnia verti omnia circũagi eis videantur nõ ſine tene bris quandoq; ob oculos: Vnde Vertigines noſtri vocant:fit & aurium ſonitus & dyſcoia:Heraclitus epheſius ab eorum quæ ſcripſerat obſcuritate Scotinos eſt appellatus. Scotinos

¶ Strabones & ſtrabiſmi hii dicũtur qbus oculorũ peruerſio in ſiniſtram eſt dextrãq̃ partẽ: nõ aũt ſurſum deorſumue: ex Aphrodiſæo: Pli. xi. de oculis uni aĩalium homini deprauant̃ vnde cognomina/ Strabonũ & petorũ: ab iiſdẽ qui altero lumine orbi naſcerent̃ Coclites vocati: pæti aũt qui huc illuc celeri motu verſant̃/ nõ æque uitiodantur vt Strabones: Oratius Strabonẽ appellat pætũ patet: porphirio dixit leuiter & parum inclinatus oculis.

Ad ſingultus tollendos

¶ Singultus ex repletione ſæpi⁹ peruenire ſolet: excitatur interdum ex immodico fletu Apuleius: Altius eiulãs ſeſe/ & aſſiduis ſingultibus ilia quatiẽs mihi etiã lachrymas excuſſit: Finiri ſingultus ſternutamẽto ceſſet Cor. Celſus lib. ii. & Hippocrates Aphoris. vi. ideo monet plato nares extimulãdas in ſingultu: ut fiat ſternutatio: pdeſt & ſingultiẽti ſpiritũ cohibere/ & aquã multã ad forũ faucibus immittere: ex inanitate prouenieũs in morbis ſingultus lœtalis eſt.

¶ Strophos inteſtinorũ quædam tormenta græci dixere Cor. Celſus. ii. Vbi circa vmbilicum inteſtina torquentur ſtrophon græci nominant: coxæq̃ dolores manent.

Durities Durum ſplenetis remediũ Lienici Lienoſi Aſplenon Myrobalanum

¶ Sclirosis a medicis durities ſplenis appellatur σκληρίασ duritias græci dicunt σκληρότησ durities: nam σκληρον durũ: Affect⁹ ꝑterea Lien intumeſcit/ & in ĩtẽta ambulatiõe curſuq̃ dolor & qdã difficultas eſt. Vnctiões frictiões/ ſudores/ neceſſarii: poſt cibũ dãda ſplenecticis aqua a ferrario fabro in quã eadẽs ferrũ ſubide extinctũ ſit: vt Celſus. iiii. ſcribit. Inde Lienici Pli. xxviii. qui & Lienoſi Vitruuius primo/ Aſplenõ cretenſes medicamentũ vocant quo curant inquit Lienoſos/ Confert & ex vnguento & palmulis quod Myrobalanum græci nuncupant vt idem Celſus auctor eſt.

Atonia

¶ Scintillatio ſtomachi feruor eructans ſpiritũ calentem ſcintillæ modo: nam ſtomachi morbi eſſe ſolent ingens calor/ inflatio/ exulceratio/ inflãmatio pituita/ bilis/ faſtidiũ & alia: in quibus reſolutio græcis Atonia peſſimum vt ille inquit vitium: cum cibi non tenax eſt/ deſinit ali corpus: ac ſic tabe conſumitur.

Priapiſm⁹ Satyrios Diaſatyrion

¶ Satyriaſis ægritudo eſt genitalibus intentionẽ cũ dolore inducẽs vrgente tẽtigine/ eadẽ (vt audio) Priapiſmus dicitur: ſed tẽtio iugis alius dicit̃ abſq̃ volũtate veneris cui frigida cõferũt: Satyrion græci ꝑtitũ & veneris ſtimulos appetẽtiãq̃ vocãt: Medici medicamen frigentes torpẽteſq̃ exercitãs in uenerẽ Diaſatyrion noiant alii ſatyriũ: Pli. xxvi. ſatyrion herba dr̃ quæ cõcitatricẽ uim habeat ita ut radix eius manu ſi teneat̃ venerẽ ſtimulet: & itẽ In totũ qdẽ græci inge cũ cõcitationẽ hãc volũt ſignificare ſatyrion appellãt: Sed nõ belle ꝑfecto cuidã noſtro cõtigit: qui dum appetit & cõcitat: cõcidit op⸗

petiit/Exſyncerastus factus veri⁹ qdē ac peius q̄ ſyncerastus ſeruus
ille Plautinus pertimeſcebat. Eſt & circa naturalia vitiū inquit Cel-
ſus.iiii.nimia ꝓfuſio ſeminis quod ſine venere/ſine nocturnis ima-
ginibus ſic fertur vt iterpoſito ſpatio tabe hominem conſumat Go Gonor-
norrheam diximus:γονὴ ſemen humanum. rhea
℄Stegnæ febres conſtrictæ dicuntur/ Plinius libro.xxiii.de ficub⁹
calorem refrigerant ob id non negandæ in febribus inquit conſtri-
ctis quas ſtegnas vocant.
℄Sciros & ſciromata græci duritias appellant: Sed duo genera ea- ſciromata
rum fecere/Inſanabiles alias & loco quem infeſtant ſenſum adimē-
tes/alias vero locū ipſum retuſionē reddere ſolitas: Pli.xxv. de Bu-
phthalmo herba: Hæc cū cæra ſciromata diſcutit: Hermolaus Stra-
tomata legebat: Naſcit̃ & ī vētre viris durities Molæ fœminaꝝ ſimi
lis ſciros a medicis appellata ſicut Oppio capitoni: Pli.lib.vii.
℄Synochus febris cōtinua cōtinēſue a medicis noſtris vocat̃ inter Febris cō-
putridas viciato ſanguine iteriora & exteriora hoīs accedens eſt tn̄ tinua
σύνεχοσ cōtinuus/σύνεχεια cōtinuitas/συνεχῶσ continue: Vn̄ re Medicoꝝ
ctius ſynechū medici dixiſſent: Nā ſynochus etiānū erit coniuncta incuria
febris/vt ſunt aliqua: σύνοχοσ coniunctus συνοχέω coniungo.
℄Spaſmus vulſio cōuulſioq; græcis dicitur/& ſpaſmata conuulſa &
quod idem eſt uulſa: cum non modo ruptum aliquid eſt / ſed nerui
quoq; illi quos Inas hoc eſt fibras vocant. At medici neoterici vil-
los/Laceſſiti & vulſi ſunt: per quos uis attractiua naturalis ſuū exer-
cet opus vt refert Galenus. Nam ſpaſtici & ſpomeni appellantur ſpaſtici
qui aliquo ſpaſmi genere tenentur: & Conuulſi recte dicuntur: Pli. ſpomeni
xxi.de pulegio ſilueſtri qui Blechos/Ante acceſionem horrorū Cō-
uulſis inquit & torminibus: Celſus lib.ii. Frigus modo neruorū di-
ſtentionem/modo rigorem infert illud ſpaſmos hoc Tetanos græ- Tetanos
ce nominatur. Et Hippocrates Aphoriſmorum ſeptimo in vulneri
bus fortibus ſpaſmus aut Tetanus inqt malum: Aphrodiſæus aquā
calidā circunfuſam rigorē ſoluere ſcribit qui Tetanus dicitur: quiq;
ex lentis frigidiſq; humoribus generatur: ſoluere autē non proprie
ſed ex accidenti per medium aliquod hoc eſt per inſidentem calidi
tatem: Rupta vero Rhegmata græci nominant: Vnde Rhegmo- Rhegmo
chaſmos rupta vena/ſanguinis reiectio de qua iam dictum eſt. chaſmos
℄Scabies ſcabere cogit corpus/& ſcabrum illud aſperūq; reddit/
vnde nomen/modo ſicca naſcitur eo maiorem pruritum inducēs/
& Agria id eſt fera merito dicenda: modo humida; & pinguior cum Agria
puſtulis ſaniem vel pus educentibus/Pſora græcis quo aſperior eſt Pſora
quoq; prurit magis eo difficilius tollitur.

¶ Sanies in vulneribus vlceribuſq; dilutus quodãmõ ſanguis: nam ſanguine q̃ inde manat ea tenuior eſt/varie craſſa glutinoſa & colorata: pus vero craſſiſſimũ albiſſimũ glutinoſius & ſanguine & ſanies Sanies quædã eſt quæ hydrops ab aqua dr̃ tenuis ſubalbida/ex malo vlcere exiens: alterã melicceriam nũcupat Celſus lib. v. craſſiorem glutinoſioreq; melli albo ſubſimilem/vñ ſit nomen: Puris vero genus illud eſt ſubalbidum quaſi vnctum colore & pinguedine oleo albo nõ diſſimile/Eleoden recte vocãt: pus ipſum a græco πύοσ: vñ

Empiema Empiema ſanguine corrupto vel pulmonis epatiſq; ulcere morbus dicitur. Et Empici ſanioſi quibus intus pus eſt: & præſertim in pulmone: ſed primum quoq; lac eo nomine appellauerunt.

¶ Steatoma tuberculi genus dictum ἀπὸ τοῦ στέατοσ: q̃ pingue quiddam in eo collectum ſit ſub cutem: naſcitur in lateribus alis cervice capite. Cor. Celſus libro. vii. Steatomati pingue quiddam idq; latiſſime patere conſueuit reſoluitq; totam cutem ſuppoſitam/ſic vt ea labet/cum cæteris ſit aſtrictior. Plinius. xxvi. De radice Cyclamini eadem inquit & contra ſteomata efficax.

ſcrophulę ¶ Strumæ vulgo ſcrophulæ: nam & Chœradas a ſcrophis greci vocant: adenes ſunt indurati cum tumore ſubter concretis quibuſdam ex pure & ſanguine ueluti glandulis quæ febres mouent: nec vnq̃ facile matureſcunt/ac plerunq; iuxta cicatrices ipſas iterum reſurgunt: naſcuntur circa maxillas/ceruicem alas/inguina & meſenterium quoq; vt pollux ſcribit: ac latera etiam & mamillas quãdoq; fœminarum/id quod ſe reperiſſe Chirurgicus Meges auctor eſt/vt

Rancũculus herba Celſus tradit lib. v. Pli. xxvi. de rancũculo herba: Noſtri herbam ſtrumeam vocant quoniam medetur ſtrumis. Idem. xxviii. ſtrumas diſcutit fel aprinum vel bubulum tepidum illitum nam coagulum leporis e vino in linteolo exulceratis dũtaxat imponitur. Et. xxx. Ad fœminarum ſtrumas veteres: cochleæ cum teſta ſuã tuſæ illinuntur maxime quæ frutetis adhærent: Receptum eſt etiam eũ quem ſtruma tenet ſi anguem edat liberari.

¶ Synthexes defectiones latinis/cum languet corpus defectis viribus Plini. xxii. de Alica potionis genere peculiaris tamẽ longo morbo/ad tabitudinem redactis ſubuenit: ternis eius cyathis i ſextariũ aquæ ſenſim decoctis donec oĩs aqua cõſumatur: poſtea ſextario lactis ouilli aut caprini addito p̃ cõtinuos dies/mox adiecto melle Tali ſorbitiõis genere emẽdant Syntexes q̃ ſunt ex iis ſũptæ: vt ſit ſete ſynctexis atrophia: Inde ſynctetici ipſi Plinio de laſere: Præcordiorũ vitiis: ſyntheticis/comitialibus cum vino in aqua mulſa: Eſt &

Tormina aliis vt audio ſynctexis ægritudo iteriora hoĩs infeſtans: ut Tormi-

na vnde Maternus ſcribat / moritur Dyſenterio & ſynctexi ſi cum ſole ſaturnus per quadratum fuerit inuentus.

¶ Siderati (ut ſole afflati homines) dicuntur areſcēte corpore / trāſlatum hoc ab arboribus ſidere adflatis vt quotidie in pomariis in arbuſtis uidemus / qui morbus ī ipſis proprie ſideratio uocatur: græce Aſtroboliſmus / quæ afflatu arboribus nocens tota e cœlo eſt vt inquit Plinius. xvii. Vt grando pruina / & carbunculatio: ſunt enim arboribus ſui morbi / & peſtes / in cōmune / Articulatio in germinib⁹ roratio / ſcabies / impetigo: officit & decacuminatio / decorticatio in orbem / & depaſtio morſu animalium / qua moriuntur quædam / alia deteriora fiunt / ut Amygdalæ ex dulcibus tranſeūt in amaras: at ex amaris dulces fiunt ſi circū foſſo ſtipite & ab ima parte circū forato defluens humor abſtergatur: Oleam / ſi lambat capra / ſterileſcere autor eſt. M. Varro. Infantes æſtate ſiderari quod uulgus æſtu labo rare eos dicit ſatis conſtat cū̄ refert Aphrodiſæus ī Problematis. Aſtroboliſmus

Præſideratio alia omnino erit: a uerbo præſiderare quod eſt cum tē peſtas hiberna præpropero frigore gelante improuiſos opprimit Prochemaſin græci & contrarium Epichemaſin uocant: Idem Plinius. xviii. Accedit confeſſa rerum obſcuritas nūc præcurrēte nec paucis diebus tempeſtatum ſignificatione / quod Prochemaſin græci uocant nunc poſtueniente quod Epichemaſin. Preſideratio Prochemaſis Epichemaſis

¶ Scabriteis ſcabritiaq; in unguibus & oculis prouenire ſolet: Plinius de Cadmia: ſordes oculorum purgare / ſcabritiē extenuare cū dixit a ſordibus ſcabritiem ſeiungit & aliubi extenuat etiam ſcabritias oculorum: Item mox digitis ſcabritiem exterunt / Cor. Celſus libro vi. Si uero ſcabri inquit ſunt oculi quod maxime in oculis eſſe conſueuit confert Collyrium baſilicon Euelpidis mel & uinum: ac panis ex vino ſubactus & impoſitus: aridæ etiam lippitudini. Eſt eidē Plinio. xiii. ſcabritia charta: quæ mox leuigetur dente conchaue. ſcabritia

¶ Solati ſole afflati Pli. 29. ſic & ſolatis id eſt ſole correptis ꝓſunt.

¶ Staphyloma in oculis vua quodāmodo dicetur / cum ī ipſis ſumma attollitur tunica: ſiue ruptis intus membranis aliquibus ſiue laxatis: vt figura ſimilis vuæ acino ſit vnde nomē vt ſcribit Cor. Celſus lib. vii. σταφυλη vua græcis: In oculis. n. tunicæ ſunt: ſuperior Ceratoides quaſi cornea ea qua parte alba eſt ſatis craſſa pupille loco extenuatur: huic inferior adiuncta eſt quæ Rhogoides ab acini ſimilitudine dicta eſt: deinde infra alia rurſus tenuiſſima quā Arachnoiden nominant ab Aranea quę græcis Arachne: media uero ſub ſidit vt idem refert cauoq; quod ſupra illam eſt continet quiddam quod a uitri imagine Hyaloides græce nuncupatur id neq; liquidū Ceratoides Rhogoides Arachnoides Arachne hyaloides

&

neqꝫ aridum eſt:ſed quaſi concretus humor ex cuius colore pupillæ
color vel niger eſt vel cæſius.
¶Sonticus morbus comitialis quãdo maxime nocet/vi ſubita cor-
pus proſternens & mẽtem obnubilans.Sontire grauius eſt nocere.
Gagates Plinius.xxxvi.de gagate lapide.Deprehẽdit ſonticum inquit mor-
lapis bum/& virginitatem ſuffitus.Apuleius in apologia magiæ.Cadu-
cum deiicere quid opus carmine fuit cum incenſus gagates lapis:
vt apud phyſicos lego pulchre & facile hunc morbum exploraret:
cuius odore etiam in venalitiis vulgo ſanitatem aut morbum vena
lium experiantur.Caſſius Venuleius & Modeſtinus iureconſulti di-
cunt morbum eſſe quemcũqꝫ rei agendæ:qui ſit impedimentum &
noceat qualis omnino eſt febris etiam ſi a febre omnino differt ſon
ticus morbus:vtcũqꝫ morbum nullum cõferentem nunq̃ inuẽtum
ſcimus:ſontici ſunt omnes non inſontici.
Derres ¶Segeſtria quæ inuolucri vſum præſtãt recte dicemus.Feſtus Der
diphtheræ res græci appellãt nauticas pelles:quas nos vocamus ſegeſtria:ſed
Veſtis ſcy græcis quoqꝫ Diphtheræ dicunt quo noĩe & membranæ ſignifican
thica tur:& inter veſtes pelliceas ſuam habent ſcythæ Diphtheram.
¶Scobina aſperoſum e ferro inſtrumẽtum fabrile/a ſcobe quæ e li
gnis ferro argẽto auro cæteriſqꝫ metallis ꝓducitur.M.Varro de lin
gua latina.Plautus in Neruolaria:ſcobinam ago:illã actutũ adraſi:
Lima ſcobinã a ſcobe inqt Lima enim materia fabrilis eſt dr̃ & ſcobilis.
¶Statera Trutinaue examinãtur quo pondere quæqꝫ res ſint:Pro-
Prouerbiũ uerbium vetus eſt ſtateram ne tranſilias:hoc eſt ne quid facias præ
ter ius & æquum.Vitruuius.x.Id & ex trutinis quæ ſtateræ dicuntur
licet conſiderare idem Trutinaꝝ libraꝝqꝫ ponderibus examinatio
repta vindicat ab iniqtate iuſtis moribus vitam:aliis pars ſtateræ eſt
trutina.Onerant etiam annonam ſtateræ adulterinæ inquit Vlpia.
tit.de extra.ord.cri.lib.xlvii.digeſt.de quibus Diuus Hadrianus
edictum ꝓpoſuit pœna leges corneliæ:& falſas mẽſuras habẽtem in
Numoꝝ inſula religauit.Sateres vero aureoꝝ numiſmatũ genus ſunt vt Phi-
nomina lippi philippeiue/Darici/Alexandriiqꝫ ab eoꝝ effigie impreſſa.Sta-
teram lancem græcis etiam dici manifeſtarium eſt.
¶Semiplotia venatorum ſoleas dimidiatas inquit Feſtus vocant:
Plotus quibus vtebantur/quo pedem planius ponerẽt:nam Ploti dicti pla
Plautus nis pedibus:vnde & Poeta Actius vmber ſarſinas a pedum plani-
unde tie initio Plotus poſtea Plautus eſt dictus.
¶Scrupi & ſcrupuli lapilli qui non ſine moleſtia calcant:vnde ſcru
Lege Cri- puloſæ viæ difficiles acceſſu laborioſæ moleſtæ.Et quæ græcis Enig
nitum mata ſcrupi a noſtris dicuntur:ac Griphiqꝫ quãdoqꝫ:ſunt & in tabu

la luſoria ſcrupi appellati. Terentius. Inieci ſcrupulum cum dicit ſollicitudinem animi metaphoricos intelligit.

¶ Sicilices haſtaꝗ ſpicula lata. Ennius Incedit Veles vulgo ſicilicibus Latis: ſpiculum etiam aculeum in qbuſdam inſectis dicimus: vt ſcorpione/in cauda veſpis: Crabronibus apib⁹: at in ore Aſillo ſiue Tabanum oeſtrũue dici placet: culicibus item & muſcis: ſed his magis ad ſuctũ q̃ punctum. Oeſtrum furorẽ cõcitantẽ vocãt qualis interdum poetis datur: ſepius diuinis: Sicilicus vero ſemũcia dr̃ Columellæ: Feſtus. ſiciliũ dictũ ꝙ ſecet vnciam: nã ſicilire veterib⁹ ſecare Pli. xix. Quoties ſecta ſint ſicilire oportet hoc eſt quæ fœniſceces ꝑteteũt ſecari: eſt enim in primis inutile enaſci herbas ſemẽtaturas: & M. Varro. Prata ſicilienda monuit. Silicia vero ſiliculaue fœnũ græcum eſt Dioſcoridi & aliis: Telis appellata & carphos ægrocetas quoqꝫ/ quando corniculis ſemen eius eſt ſimile. ſicilicus ſicilire

¶ Strategus præfectus dux in militia in exercitu vel maxime στρατοσ exercitus: αγω duco/ Plautus cum ſtico ſtrategum inquit te facio huic cõuiuio præfectum & ſympoſiarchen ĩtelligit: ſtrategiæ armenis præfecturæ in quas diuidunt/vt refert Plinius in. vi. At ſtratiotis miles ſtratioticus militaris eodem Plauto in pſeudolo: ſtratioticus inquit homo qui cluear & ſtratioticus nuncius a milite: eſt & ſtratinus Iouis cognomen in ponto circa heracleam ſtratiotis herba militaris dicta in colibus naſcẽs/aizoo ſimilis ni maiora haberet folia nuce refrigerans ſanguinem e renibus fluẽtem: pota cum thure maſculo mirifice ſanat. Plinius libro. xxiiii. ſtratiotis

¶ Stelæ columnæ Plinius. vi. ſtelæ lapideæ litteris incognitis a latinis Pilæ dicuntur: vnde pila Romę Horatia in foro cum ſpoliis quę trigemini victores reportauerant victis albanorum Horatiis. Pilæ

¶ Sanguiculi e ſanguine Suũ/& iunicum quandoqꝫ/ad cibum Iſitia dicuntur non ſine adipe/fœniculo/pipere/Caryophilo/& cinamomo. Plinius. xxviii. Et ſanguine inquit hedi in cibum formato quem ſanguiculum vocant.

¶ Schiſta oua dicta quãdo ab incubatu poſt triduũ exempta quaſi diuidunt/dum diſcedit vitellus ab albo: nam & ſchiſton genus aluminis. Pli. xxxv. in capillamẽta q̃dam caneſcẽtia dehiſcẽs. Celſus. v ſanguinem reprimũt alumen ſiſcile quod ſchiſton uocat. Eſt & eidem Plinio uigeſimo octauo: ſchiſton lac quod poſtq̃ cõferbuit refrigeratione diuiditur & diſcedit ſerũ a lacte. Et iter cepas ſchiſtam quam dicunt adnumerat idem. xix. ſchiſta autem & Aſcalonia condunt. ſchiſtam hyeme inquit cum coma ſua reliquũt/uere folia detrahunt: & alia ſubnaſcuntur hiſdem diuiſuris unde nomen. ſchiſton genus aluminis Aſcalonia

¶ Strigmenta ſordes gymnaſiorum quas græci ῥύπουσ uocant: & inteſtinorum quoque exulceratorum fere partes ueluti quædam quaſi ra-
menta quæ egeruntur in Dyſenteria appellari eodem nomine ſolēt
V. Maxim⁹: Gymnicorum ſeruo ſtrigmēta gymnaſiorum colligēti. Cor.
Tormina Celſus actia iqt tormina qdem piculoſa nō ſunt: Si ſanguis & ſtrig-
mēta deſcēdūt: dū febris cæteræque acceſſiones huius morbi abſint.
¶ Statuminatio ſtatumen & ſtatuminari de his recte dicuntur quę
munimento accedunt: etiam cum ſternūtur: Vitruuius .vii. in men-
tione ruderationis: Quęratur ſolum ſi ſit ppetuo ſolidum & ita ex-
æquetur & inducatur cum ſtatumine rudus: & ſtatim: Tunc inſper
ſtatuminetur ne minore ſaxo: q̄ quod poſſit manum īplere: ſtatumi
Vinearum nationibus inductis ruderetur: Columella pedamenta uinearum & pa
pedamēta los uidetur ſtatumina appellare.
Plinthus ¶ Spira columnis quæ ſubdit ut diximus: cuius pars ima quadrata
fere Plinthus uocatur: ſuperior torus: ſuntque inter hos modo Tro-
Torus chilus linea: quæ Scoria: modo Aſtragali: quadræ ſupercilium: & i-
terdum hæc ſimul omnia: eſt & Torus alter ſupra plinthū quādoque
vt vni ſpiræ duo ſint Tori: ſed ſummus ad ſeſſum Columnæ: ex Vi-
truuio: vt torques.
¶ Scalptorium quo in ſpeciem manus humanæ effigiato ſcapulas
preſertim ſcabie pediculis & id genus aliis: æſtuue & pulueroſo ſu-
dore prurientes ſcabere ſolemus: Martialis diſticho cui lemma eſt
ſcalptorium: Defendet manus hæc ſcapulas mordēte moleſto pu
lice vel ſi quid pulice ſordidius.
¶ Sacrificatio fit exterendo potius q̄ feriendo vt circumſcalptio:
& leuis apertio: Vnde ſacrificare radio paſtinacæ piſcis gingiuas in
dolore utiliſſimum eſt inquit Plinius trigeſimo ſecundo: Et dentiū
dolores ſedantur oſſibus Draconis marini ſcarificatis gingiuis vt
idem auctor eſt: Nam dentes leuare penna uel lentiſco poſt cibum
(vt ſolemus ocioſi) diuerſum ab hoc omnino eſt Adagio idē ſum-
Prouerbiū pto apud græcos in deſides & horiperdas: quos σχινοτρώγεσ
uocant: vt lentiſcum mandentes: e qua dentiſcalpia vel Martialis
in apophoretis cōmendat: Etiam ſi alli non a lentiſco ſed ſcilla di-
Schinos ctos uelint: quæ ſchinos quoque uocetur Ariſtophani: Et in re ruſtica
ſcarificatio dicitur cum ſumma tellure ſulco nō altiore arāt ſerūtque
idem Pli. xviii. Silicia hoc eſt fœnum græcū ſcarificatione ſeritur.
¶ Scoria e camino eiecta ſpurcitia omni metallo uocatur In auro
Catini coquitur iterum & tunditur: Catini fiunt ex Taſconio hoc eſt terra
alba ſimili argillæ: neque enim alia inqt Plinius .xxxiii. afflatum ignem &
ardentem materiam tolerat: Plumbi recrementum ſcoriā vt refert

Celſus Molybdi græci uocāt.In argēto aūt Helcyſma dicitur.

Molybdi
Helcyſma

❡Scapus q thyrſus.L.Columellæ in herbis Marubio/lupino/faba/papauere:& id gēnus aliis.Inuentus eſt iā ſcapus Pli.auctore:unus centū fabis onuſtus.In cādelabris quoq̄ eidē.xxxiiii°.Aegina inqt candelabroꝝ ſuperficiem dūtaxat elaborauit ſicut tarentum ſcapos: ſcapi colūnaꝝ Vitruuio trunci &ſcalaꝝ tigna ſup quæ gradus ponuntur.In foribus etiānum ſcapi cardinales eidem noīati a cardinibus.Sunt hęc quidem ut alia multa parui momenti:& doctis fortaſſe ingeniis faſtidita:ſed pleriſq̄ tamen neceſſaria.

Colūnarū trunci

❡Salnitrum uulgo factitium ad tormēta quæ ui & ſpiritu ignis torquent:eiaculāturq̄/molares pilas ferreas:& glandes plumbeas excogitatū:ad bonitatē plurimū cōfert Carbo tritus e Corylo.Apud ueteres nō uideo fuiſſe in uſu:Inuentū germaniæ ut fama eſt: celebraẜ qdem e priſcis nitrū ſalis genus de quo iam dictū eſt.

tormenta a quibus

❡Sarcophagus lapis in aſſo troadis:in quo condita cadauera ītra dies quadraginta abſumuntur:exceptis dentibus.Mutianus quoq̄ & ſtrigiles & ueſtes & calciamēta illata mortuis lapidea fieri auctor eſt.Cor.Cel.li.iiii.lapis ēt q carnem exedit:quē ſarcophagon greci uocāt.Eius gñis & in Lycia inqt Pli.36°.& in oriēte ſaxa ſunt/quę uiuentib⁹ quoq̄ adaligata erodūt corpora.Mitioris eſt naturæ ſeruandis corporibus/nec abſumēdis Chernites ebori ſimillimus: in quo Darium conditum ferunt a quibuſdam Chemites appellatur.

Saxa corpora erodentia
Darius in quo ſepulchro

❡Sphygmos pulſus Gellio decimo ſeptimo intentio eſt motus naturalis non arbitrarii/& remiſſio/in corde & in arteria.

❡Sternutamentum capitis expiratio eſt:ueluti Ructus uentriculi: crepitus flatuſq̄ alui.Pomponium conſularem illū & poetam nunq̄ ructaſſe legimus:Sternutatis autem maxime homo:quia multo & uario alimento vtitur ultra facietatem:quod non concoquitur:&ideo multum ſpiritum congregat:ob multā humiditatem:is ſpiritus ad cerebrum aſcendit & ſternutamentum efficit cum ſono:quia per narium anguſtias uehemens meat:ut per guttur uox:per inteſtina immurmuratio illam quā Botboryngon diximus appellari:ex Aphrodiſæo:Antiquum eſt ſternutamentis ſalutare; quod etiā Tiberium Cæſarem triſtiſſimum ut conſtat hominum in uehiculis inquit Plinius.xxviii.exegiſſe tradunt:& aliqui nomine quoq̄ conſalutare religioſius putant.

Botborigmos

❡Sicyonia calcei ſicyonii a ſicyone peloponeſi officinatum omniū metallorum prima teſte Plinio: parum hūi viriles ut delicatiſſimorum fuerant;hinc Socrates aptos habiles quia pedibus dicebat uetum Socrati non conuenire.

Pelopōneſi officina

❡Stadium curriculum locum curſus in certamine dicunt:inde ſta
diodromon:ſtadiodromici Materno curſores in ſtadio:ducentorũ
pedum fuiſſe græcis audio/Pli.xxxiiii.Eũdem & Herculeũ appella-
Stadiodromon tum vicit & Leõtius qui fecit ſtadiodromõ: Nobis ſtadiũ pars octa
ua miliaris a mille paſſibus quãdo centum vigintiquinq̧ noſtris ſta
Stadium quot pedibus dium conſtat paſſibus hoc eſt pedibus ſexcẽtis viginriquinq̧:Inde
ſtadiatæ porticus & miliariæ de quib⁹ diximus: nam ſtadium Pythi
cum olympicum Italicum diuerſa fuerunt de quibus Cẽſorinus.Lõ
Dolichos gioris autem curiculi ſpatium ad certamen Dolichos uocabat: Vn
de Polluci Dolichodromi Scœnus xxx.ſtadia continebat:plinio li-
bro.v.Eratoſtenis autem ratione patet ſtadia inquit.xl.hoc eſt paſ
ſus quinq̧ millia/aliqui.xvii.ſtadia ſingulis ſchenis dederunt.
❡Situs lanugo & illuuies humore cauſata locis tetris pflatu nullo
Situs uel modico odore aſpernabili/qui etiam ſitus quandoq̧ dicitur: vt
Plinio.xxi.cum ſcribit peſſimum fore crocum quod ſitum redolet.
ſcrimia vulgo ❡Sciomantiũ diuinationis locus ex umbræ in primis euocatione:
Sciomachia umbratilis pugna Gellio/Sciopodes umbripedes ua-
ſtioribus plantis corpus obumbrãtes:ſcioterícum horologium ab
umbra quale genus illud eſt vitruuio gnto. Viatoria pẽſilia quæ Cy
lindracea ſpecie uiatores frequentant:& eidem Sciateras gnomon
Sciuri indagator umbræ ut iã ſcripſimus:Sciuri paruula animalia quibus
uilloſior cauda pro tegumento eſt Vnde nomen iiſdem pedes prio
res ad miniſterium manuum habentur nam ſedentes ad os illis ci-
bos admouẽt:vt ſimiæ:ſciæ umbrę:quod nomen trãſit ad cõuiuas
non uocatos qui uocatis adheſerunt comites & diſcubuerũt inuo-
cati Horatius quas Mecenas adduxerat umbras/ Item locus eſt &
pluribus umbris/umbram autem corpus ubiq̧ comitari uidemus.
❡Synephœbi cõpuberes / quo titulo comœdiam luſit Statius de
qua.M.Cicero in Tuſcul.queſt.Exephœbus decem & ſeptem an-
norum adoleſcens Cenſorino.
Stilpones ❡Scopæi homuli paruuli/qui nõ nullis Stilpones/iidem Semiſſes
ſemiſſes dicti.P. Vatinio ad Ciceronem a ſemiſſe vt arbitror cubiti parte:
Pygmei quæ ita fere uulgo nominatur:nam pygmei a ſcriptoribus celebra-
ſpithamei ti Spithamei a ternis ſpithanis ideſt dõdrantili Pli.nũcupati:Agrui
bus infeſtari eos & Homerus prodidit:Caſas humiles inhabitãt ex
luto pennis & ouorũ putaminibus extructas: Ariſtoteles i cauernis
Cattuzi viuere tradit:vt repetiit idem Plinius.vii.Barbari Thraces Cattu-
ſpithama zos appellãt Spithamas autem hoc eſt maior palmus.xii.compræ-
Pes hendit digitos minor Pleſtes græcis dicitur cõſtat digitus quatuor
Cubitus pes uero ſexdecim/Cubitus.xxiiii.qui græce πηχυς: Ferũt tamẽ

pygmeos tam puſillum hoc genus in Herculem auſos: quos ille (vt dicitur) Leonis pelle correptos inuoluit omnes.

¶ Scienæ piſces Vmbriæ & innumera copia.

¶ Stomachice ex acerbo punico malo granato medicamentũ fit vtiliſſimũ oris uitiis / narium aurium oculorum caligini / pterygiis / genitalib⁹ / & his quæ nomas & q̃ ĩ ulceribus excreſcũt: Pli. xxiii. Sũt & quædam malagmata quæ græci Stomachica dicũt: quoniã vt inquit Cor. Celſus libro. v. aperiendi uim habẽt: Stomachici Galeno hi ſunt proprie qui cibos quauis ex cauſa non continent: Reſolutio morbus ipſe ſtomachi noſtris appellatur vt ex Celſo docuimus. ſtomachica

¶ Succollator qui ſubdita ceruice ſuſtollit ſubleuatq;: a ſuccollare uerbo / quo uſus eſt. Mar. Var. iii. rei ruſticæ: & ſuetonius ĩ othone.

¶ Syrinx fiſtula muſicum inſtrumentũ panos dei inuentum e calamo toto concauo: quem ſyringa uocãt fiſtulis vtiliſſimo: quoniam nihil eſt ei cartilaginis atq; carnis: nam Orcomenius cõtinuo foramie puius (auleticõ dicũt) Tibiis utilior eſt: Sed ab uſu calami ſunt Piſcatorii / Vinitorii ſcriptorii / ſagittarii / & aucupatorii. Fiſtulæ inuentor Venatorii poteſt legi

¶ Sabura nauium eſt qualicũq; ex materia qua onerãtur ſed ſabulo cum primis: Idem verbum ſaburrare / a quo Saburatrices aues: ac Pli. xviii. ſaburantes echini hinc Plautina Lena in Ciſtellaria Vbi ſaburratæ ſumus largiloquæ extẽplo ſumus / hoc eſt plenæ ſaturæq;. Aues ſabur.

¶ Stipes æreos numos a ſtipãdo: Vnde ſtipendium dixerũt a quo ſtipendiarii qui ſtipendium hoc eſt tributum pendebãt vt vectigales: Sed quoniam ſtipẽdia facere frequens eſt & latina locutio ideſt militare / ſtipendiarios uocare miltes paſſim eſt receptum: Trãquillus in Iulio Cæſare ſtipẽdia prima in aſia fecit: litteratorꝫ uero oĩum primus Romæ Quintilianus vt ferunt ſtipendium e fiſco mercedẽ accepit: cum publicum iuuẽtuti Gymnaſium aperuiſſet. ſtipẽdium

¶ Sublitionem primum quodammodo tectorium & inductionem uocabimus coloris eius qui ultima inducendus eſt manu: etiam in albariis: vnde Plinio. xxxv. ſublita ſandyce pingentes: ſunt enim e coloribus multi qui ſublitionem amant.

¶ Samara ulmorꝫ ſemen Columellæ quo ꝑueniũt earꝫ genera omnia excepto quod Attiniã excelſiſſimã uocãt Itali inquit Plinius. xvi e radicũ plantis ꝑueniẽtẽ: Vlmis cõſita loca ulmaria appelamus. Vlmaria

¶ Scrotum pellem corium græco dicimus: hinc teſtium tunicam quam illi Oſchreon hoc nomine ſignificamus: & ſcrotinæ ficus duricoriæ Pli. xv. Vbi ſerotinas legimus in libro de partibus edium.

¶ Scruta de quibus ex Lucilio Gellius: pertuſos calceos edentatas ſtrigiles clauos excuſpidatos; ueſtes uſu attritas enſiculos rubigino

ſos libros a tineis corroſos & cætera id genus uilia ueteramenta re-
cte dicemus/qualia ſcrutarii proponere uenalia/& vendere conſue-
uerunt per fora & mercatus: Horatius Vilia uendentem tunicato
Scitariam facere ſcruta popello/hinc apud Apuleium ſcrutariam facere. vt male fru-
gi repræhenduntur Latrones uilia & friuola furto e balneis & cellu-
lis anilibus exportantes.

ℭ Sil pigmenti genus quo ad politionem operum uſi ſunt ueteres
at primi eo pingere inſtituerunt Polygnotus & Mycon attico dũta-
xat: nam ad umbras uſi ſunt ſcyrico ab inſula Scyro de quo quẽad-
modum fieret diximus: Vitruuius .viii. Violam inqt aridam in uas
coniectam & cum aqua ferueſactũ ad ignem in linteum coniiciunt:
manibuſq; exprimentes aquam uiolis coloratam in mortarium re-
cipiunt: & Eretriam infundentes terenteſq; efficiunt Silis attici co-
Vſta a quo lorẽ: Sile autẽ marmoroſo cremato & reſtincto in aceto fit uſta olim
caſu reperta vt ſcribit/Plinius qua Nicias primo uſus dicitur/& fi-
ne qua umbræ non fiebant.

ℭ Smilax quam & Milacem uocant ſimilis hederæ/denſis genicula
Milax ta caulibus/ſpinoſa/fruticoſa ramis eſt/folio hederaceo paruo non
anguloſo/a pediculo mittente pampinos flore candido olente lili-
um & refert/Plinius .xvi. fiet racemos labruſcæ colore rubro: com-
plexa acinis maioribus nucleos binos & ternos vt prodidit Theo-
phraſtus minorib⁹ uero ſingulos nigros duroſq;: Eſt & Smilax ilicis
genus folio oleis fere ſimili Aquifoliæ nomen adeptum Smilacem
Taxus alio nomine Smilax quoq; dici a græcis Taxum arborem tradit ſextius.

ℭ Stolones inutiles circa arbores pulluli qui obeſſe ſolent quando
his ablatis omnia celerius adoleſcũt: Inde Stolonũ in rep. Ro. co-
gnomen a culturæ diligentia/vt a frõde frõdicii itá/rũ vt non hunc
Ro. Stolonũ domus frõdatorẽ optimũ fuiſſe exiſtimes: Pli. xviii. Auulſiq; arborib⁹ ſtolo-
nes vixere hoc modo plátanẽ punicæ/Coryli/meſpili/Sorbi/Ficiui-
Stolones tes/& aliæ: Surculus vero abſciſſis & ſepis faciũdæ cauſa & culturas
ſabuci coteneũ/rub⁹ populus/ſalices/Verũ lętius nihil eſt ꝑpagine
defixis ĩ terrá ſurculoꝝ capitib⁹ vitis fici/oleæ punicę/maloꝝ gene-
ribus omnibus/lauri pruni/myrti/nucis auellanæ/ſiue etiam tráſmiſ-
ſis per vaſa fictilia vel qualos ramis tenerioribus: terraq; circumpa-
ctis: atq; hoc blandimento impetratis radicibus: biennii ſpatio ab-
ſciſſa propagine: & cum qualis illis plantata.

ℭ Siſimbrium lętiſſimũ naſcitur circa fontes ſtagna & piſcinas: de-
generat in calamintham/ſimilitudine ac odore tenus mutaẽ in mẽ-
Thymbreum tam vt ſcribũt Plinus & Theophraſtus: ſilueſtre a qbuſdam Thym-
betum appellatur pedali nõ amplius altitudine: quod in riguis na-

ſcitur ſimile naſturcio: quod in ſicco odoratum eſt: inſeriturꝙ coro nis anguſtiore folio: Calamintha calamentuſue eadem fere quæ Nepeta: Immo eadem herbariis noſtris. Calamintha Nepeta

Seliquaſtrum a ſedendo inquit. M. Varro quaſi ſediquaſtrũ: ſellæ genus apud ueteres: cuius meminit Higinus de Caſſiopea & Feſtus/erat & Scimpodium inter ſellas/accubitaue Vnde Aul. Gelli⁹ ſcribit inueniſſe Frõtonẽ Cornelium ĩ ſcimpodio græcienſi cubãtẽ cum pedes grauiter ægrotaret: σκιμπους grabatus uel ſcamnũ ꝓprie: σκιμπόδιον dicitur & lectulus græcis in quo pedibus parum ualẽt quieſcũt: Sella quoꝙ ꝓ excremẽtis a neotericis poſita. Scimpodium

Serperaſtra infantibus pueruliis alligabantur cum ingredi docerentur ne uitium contraherent eorum cruſcula. M. Varro: ſi quis in conſuetudine ambulãdi iam factus ſit Vacia: aut cõpernis / Si cum corrigi non concedatur nõ ſequitur vt ſtultæ faciant qui pueris alligant in geniculis Serperaſtra vt eorum deprauata corrigant crura.

Sycomorus arbor moro ſimilis folio magnitudine aſpectu quã ficum ægyptiam uocãt: vt huius meminerit Plinius. xiii. Diuus Hieronymus inumeri: Vlp. Iureconſultus lib. digeſt. xlvii. titulo de extraordinariis criminibus ſi quis arborem inquit ſicomorum excideris non leui pœna punitur: ꝙ hæ arbores conligãt Comata hoc eſt aggeres niloticos per quos incrementa nili diſpenſantur / Et cohercentur/Et Cor. Celſus de eadem libro. iii. (ut opinor) ſycamini lachrymam fronti inducunt: hoc nomen apud medicos reperio: ſed cum græci morum ſycaminon appellent/ mori nulla lachryma eſt/ ſic uero ſignificatur lachryma arboris ĩ ægypto naſcentis quam ibi Moroſycon appellant: τὰ συκάμινα mora. Ficus ægyptia Sycamina

Sirpiculum e ſirpis caniſtellum e uincis uocant / ſiue e uiminibu compactum colligatumue: quando ſirpare priſcis ligare/& a ſirpis fortaſſe. L. Columella in horto/Cano iam uimine textum ſirpiculum ferugineis cumulate hiacynthis. Propertius ſirpiculis medio puluera fuere roſam/ Vnde & ſirpea Cratis. M. Catoni/& faſcinæ genus fere/Ouidio/ac ſirpiculæ falces paruulæ inter putandũ a putatoribus in uſu recepte/ de quibus. M. Varro in libris linguæ latinæ Plauto ſirpuli habẽtur piſcarii in captiuis quando viminum iuncorum ſirporum non vnus eſt uſus piſcatoribus. ſirpare

Sarcoides oſſe confracto fit quia os diffractum non ſoli deſcit eſt autẽ nec os nec caro/ſpeciẽ tñ carnis obtinet: Vnde nomẽ.

Scholia annotamenta quedam interciſſa pro certorum locorũ interpretatiõe adiecta qualia maximi celebrant inde Sciholiographi tanꝗ gloſſemata & ſemicõmẽtaria talia Diuus Ambroſius Mar-

Margina- ginalia appellaſſe videtur nam cõmentaria exactiorem & magis cõ
lia tinuatam declarationem continent.

Splenum ¶Splenta alienis forma nominata de quibus Pollux Dioſcorides & Martialis cui frons dicitur ſpleniata/Splenium herba Pli.xxix.Superimponi inquit oportet Spleniũ ex melle decoctũ lanãq; ſuccidã ex oleo & vino/Aliis faſciola oculis admota cum ex ægritudine ſecunda Luce nimia offenduntur ſplenium vocitatur.

¶Seris ſatiuum intubum noſtri(vt reor)Endiuiam quam in genere lactucarum poſuimus/nam lactucæ ſimilis eſt cibus ſalubris:terra hyeme operitur locis frigidis & candida inde velitur ad acetaria.

Criſpinus ¶Sonchus herba cuius duo genera ſunt Dioſcoridi: Agreſte vnũ & aculeatius:mitius alterum & mollius i cibis receptũ/noſtrates ni fallor Criſpinũ vocant alii Lactucellam & Cicerbitam: Plinius.xxii.
Heccale Eſtur & Sonchos vt quem Theſeo apud Callimachũ apponat Hethesei cale:Caulis decoctus lactis facit abundantiam nutricibus coloremq; meliorem infantium:ſuccus calidus in ſtranguria bibitur.

Sẽtin? de? ¶Sentinam nauis partem imã etiã ſciũt Abecedarii ſentinus vero
Vitũnus deus priſcis appellatus qui a naſcentia a geneſi/ab ortu ſenſum dat
deus hominibus/vt Vitũnus qui vitam/nã deo vni innumerabilia dede-
Nodinus runt nomina infirmitatis ſuæ memores/ut portionibus coleret q̃ſq;
deus quo maxime(vt ille ait) idigeret. Nodinus cultus eſt/nodis & geni
Volutina culis culmorũ in ſegete appetentibus: Volutinam deam vocauerũt
dea ſpica e uaginula exeunte:Hoſtilinã/cũ ſegete ariſtis iam æquata gra
Hoſtilina num ſubdurit:nam hoſtire erat illis æquare/vnde hoſtienẽtum/ho-
dea ſtorium:& redhoſtire gratiam referre.

Hoſtire ¶Stoechadas græcis dici oleas in ordinem digeſtas iam ſcripſi-
Hoſtimẽtũ mus ſed & alias arbores dicere poterimus:nã Plinius lib.iii. Et ſtoe
Hoſtoriũ chades inquit inſulæ a vicinis maſſilienſibus dictæ propter ordinẽ
redhoſtire quo ſitæ ſunt:στοῖχοσ ordo.

¶Staticulus ſaltationis genus Plautinus in Rudente Toxilus nequeo leno qn tibi ſaltẽ ſtaticulundẽ:Macrobius in Satur.iocos dicit uoces demutat ſtaticulos dat: Saltationẽ vero ipſam apd romanos certatim etiã ab honeſtis conſtat expetitam/ Inter duo bella punica ingenui imo filii ſenatorum in ludum ſaltatorium cõmeabãt/& crotala geſtantes ſaltare diſcebant/fuit & probis matronarum ſaltan-
Saltus ua- di cura/dũmodo non curioſa vſq; ad artes perfectionem nec mollis
rii apud nimium & eneruis/qualis olim Ionica:Saluſtius ſemproniam repræ
maiores hendit q; ſaltaret elegantius q̃ neceſſe eſſet probæ.Et Oratius carminum tertio Motus doceri gaudet ionicos Matura virgo & fingitur artibus Iam nũc & inceſtos amores/de tenero meditatur vngui

Primus Stephanio cum toga ſaltare inſtituit: cum armis curetes vt tradit Plinius. vii. Bellicrepam ſaltationem inquit Feſtus dicebant quando cum armis ſaltabant quod a Romulo inſtitutum eſt / ne ſimile pateretur quod fecerat ipſe cum a ludis virgines ſabinorum rapuit: Pyrrhicen ſaltationem pyrrhicus in creta ut oſtendit Strabo: Dionyſius Halicarnaſeus: & Solinus quæ quidem imitatur flexus corporum meditatio optima ad rem militarem: vt inquit Plato de legibus. vii. Spartianus in Hadriano Militares inquit pyrrhicas populo frequenter exhibuit: Apuleius Pyrrhicam græcanicam nuncupat: & Suetonius ſcribit Pyrrhicam ſaltaſſe aſiæ & bithiniæ principum liberos: Vnde pyrrhicarii ſaltatores: Funebrem ſaltationem Acaſtus monſtrauit: ſed & qui vulgo ludus pyrrhica dicitur Troia inquit Seruius vocatur de quo Virgi. v. Troiaq́ nunc pueri troianum dicitur agmen: Nunc dicitur Torniamen: quo ludo puerorū equeſtri pugnæ cient vt ille ait ſimulacra ſub armis: nam ſaltationis ſpecies illa oris colli crurum ac corporis obliquo hinc & īde motu ſcopiam quam dicunt a ſaracenis inſtituta: Dionyſius Victis indis ſaltationem induxit quæ apud græcos Cordax appellatur vt ſcribit Harrianus comam etiamnum producere & mytram gerere / vnguentiſq́ vti inſtituit.

Troia torniamē: uulgus bagurdum
Scopia ſaltatio nunc moreſca
Cordax Bacchi inuenta

Tollonē machinā aquariam diximus a tollendo / qua e puteis aquam haurire ſolent poſteriora ei? prægrauante pondere / Plautus in rudēte: Heus ſic Tolloni gratia cape hanc urnam tibi: Vegetius lib. iiii. rei militaris tollenonem vocat machinam bellicam non multum putearia machinæ diſſimilem / ut a tollendo itidem dicta videatur: Tollenon inquit dicitur quoties vna trabes in terra præalta defigitur cui in ſummo uertice alia tranuerſſa trabes longior dimenſa medietate nectitur eo libramento / ut ſi vnum caput depreſſeris: aliud erigatur: In vno ergo capite cratibus ſiue tabulatis cōtexitur machina in qua pauci collocantur armati: tunc per funes attracto depreſſoq́ alio capite / eleuati ponuntur in murum.

℄ Tympana nota ſunt / Crotala quæ Cymbala / Syſtra / crepitacula / mollibus & ſemiuiris dantur: Tympanotriba Plauto & tympaniſta ātiqua nō dicitur: ut crotaliſta Cymbaliſta: tympania in margaritis / & crotalia ex Elēcis diximus: Tympanū tubā cybeleiam Catullus: uas eſcariū Pli. xxxiii. In plauſtris tympana uocat Verg. idē Pli. xviii. in torculo Et in faſtigiis ædium tympana Vitruuio libro tertio nominantur.

Tympana ſunt ſimilia nſis

¶ Triobolus numus tris pendens obolos Plautus in poenulo neq; triobolum vllum amicæ das:& eam ductas gratis:hinc trioboli ho mo dicitur eidem vappa/nugo/nebulo/nullius præcii / & vnius (ut
Bigati noſtris dicitur) Bigatini:nam bigati a nota inter numos habentur. Eſt autem obolus latine ſcrupulus ſex pendens ſiliquas quæ græcis
Ceratia Ceratia hoc eſt quantũ lentis octo ſemina:Celſus vero lib.v. obo lon ad noſtra pondera relatum paulo plus dimidio ſcrupulo facere ſcribit.Sed emptos obolo cum dixit Terentius numigenus intelle
Obolus xit/a quo diobolares meretrices Feſto vbi Donatus obolo inquit q̃ eſt vltima numorum ſignificatio.

¶ Teſſera ſignũ agnoſcentiæ in bello Palamedis inuẽtum/ propter confuſionem & alia euitanda:ut Marii Lar deus Syllæ Apollo del phicus:Iulii Cæſaris venus genitrix Vergilius It bello teſſera ſignũ. Et Plauto in poenulo Hannonis teſſera hoſpitalis dicta qua cogno ſceret & cognoſceret:Et in Ciſtellaria Melenis Plautina Alceſi mar cho adoleſcenti Hic apud nos inquit iam Alceſimarche cõfregiſti
teſſella teſſeram/quaſi iura hoſpitii amiſiſti.Eſt & teſſera Cubus inde teſſel la/Vitruuius.v.Cubus autem corpus eſt ex ſex lateribus æquali lati tudine planitiarũ perquadratum/Is cum eſt iactus quam in partem incubuit dum eſt intactus ĩmotam habet ſtabilitatẽ:vti ſunt etiam
Cubus teſſeræ quas in alueolo ludentes iaciunt:In numeris quoq; Cubus dicitur cum omne latus eiuſdem numeri æqualiter in ſe ſe ſoluitur/ ſicut cum ter terna ducuntur:atq; idem ipſe numerus triplicatur.

¶ Topia reſtes pauſaniæ grammatico vocantur & funiculi qui in oleo terendo inſtrumentis oleariis circũligantur:Introchlea quoq; partium trium unam topia appellant ut ſcribit Pollux: Topia item a locis dicta:Spartianus in Hadriano triclinia de caſtris & porticus & cryptas ſed & topia diruerit:Vitruuius lib.vii.de ratione pingen di in ædificiis:Varietatibus inquit Topiorum ornarent ab certis lo corum proprietatibus imagines exprimentes Item:per topia cæte raq; quæ ſunt eorum ſimilibus rationibus ab rerum natura procrea ta:Et lib.v.Satyricæ ſcenæ ornantur arboribus: ſpeluncis: monti bus/reliquiſq; agreſtibus rebus in topiarii operis ſpeciem deforma
Pergula tis:Sed & uitium pergulas quidam topias etiam appellant vtcũq; a topiis topiario operi nomen inditum:Sunt & topiarii ſerui Vlpi.de
Atrienſes fonde inſtructo lib.xxxiii.digeſt. Atrienſes inquit Scopiarii ſed ẽt ſi uiridaria adſint topiarii.

¶ Thoes luporũ genus Plinio lib.viii.procerius longitudine breui tate crurũ diſſimile velox ſaltu/venatu uiuẽs:ĩnocuum homini: per hiemes hirti/æſtate nudi ſunt:quos cũ leone diſſidere ſcribit lib.x.

& cecos parere/veluti canes lupos & pantheras:adiicit Pollux ſimi
lem vulpi voce:Arrianus lib.viii.geſtorꝫ Alexandri magni:Tigrim
Indicam valentiorem elephanto ſcribit cuius caput inſiliēs ſtrenuo
ſaltu complexu ſtrangulat:& hæ inquit quæ a nobis videntur quas
tygridis vocabulo appellamus Thoes ſunt/alterius generis feræ va
riæ maiores tamen q̄ aliæ Thoes / Opianus poeta thoes panthera Thoes
& lupo naſci tradit Lupina capitis effigiæ/maculis pardorū Ariſto- Ceruarius
teles ſecūdo hiſt.animalium de thoe meminit : quem Theodorus lupus
Gaza Ceruarium lupum īterpretatus eſt.Et Plinius Chaum vocat: Chaus
Nam libro.viii.Pompei magni primum ludi oſtenderūt Chaū quē Raphius
galli Raphiū vocabant effigie lupi/pardorum maculis/& paulo in-
fra ſunt in eo inquit genere qui Ceruarii vocantur/qualem e gallia ī
pompei magni arena ſpectatum diximus:ex quibus omnibus faci-
le crediderim non vnius generis haberi Thoes:An autem decepti
ſint ī nomine aliqui:doctioribus æſtimandum relinquo.

¶ Trhyallis ellychnium funiculuſue qui in oleo lucernarū ſtans vri
tur:& flammam producit:ab herba nomen ſortitur : niſi potius illa
ab Ellychnio:quando in lucernis ellychnii vice vtamur:de qua Pli.
xxv. Tertia lignitis vocať:ab aliis āt thryallis foliis ternis aut cū plu
rimū quaternis craſſis pinguibuſq; ad lucernarū lumina aptis:eūdē
& phlomon græci vocāt φλοξ flāma latini verbaſcū:& medici her- Phlomon
barii cōplures taxū barbatū:alii Sthrellam e genere ſpicatarum. Taxus bar

¶ Tuceta condimenta lautiſſima & cibi regii Fulgentio:Callima- batus
chus.Ambroſio redolent tuceta ſapore. Perſius pigues patinæ tu-
cetaq; craſſa:Apuleiꝰ:naribꝰ iā mihi ariolabar tucetū pq̄ ſapidiſſimū

¶ Tomacula e carne minutim cōciſſa/vel iocinore ſuillo fruſtatim
diſſecto/fieri ſolent/additis caſeo paſſulis & Aromatibꝰ:Vſi ſunt &
veteres nec ſcio an alia conditura:legimꝰ.n.Diuiniq; tomacula porci.

¶ Tetanothra medicamēta ſunt erugandæ extendēdæq; cuti in fa-
cie aptiſſima:pſillothris nō diſſimilia/ſed horū ad pilos vellendos
vſus eſt:& poſtq̄ vulſi ſunt/ne vnq̄ vel ſero renaſcantur:vt diximus.

¶ Trabea ueſtis genus:Trabeis vſos inquit Plinius.viii.accipio re
ges:hinc Oui.ī Faſtis Trabeatus dicitur Quirinus & augurū quoq; Trabeata
ueſtis fuit trabea:Sed Trabeatam apertionem legimus Trabeatio- Trabeatio
nem a trabibus.

¶ Tiara capitis velamen in vſu frequenti olim perſis & phrygibus
de quo Diodorus Herrodotus Hieronymus & innumeri:Sidonius
Tiaratos reges dixit caput Tiara velatos quos græci Tiarophoros Tiarati re-
vocant:Cidaris omnino alius eſt a tiara apud Perſas regium capitis ges
īſigne hoc cerulea faſcia albo diſtincta circuibat vt ſcribit.Q.Cur- tiarophori

tius primo geſt.magni Alexandri.
¶Turunda Catoni cum dicit fiſtulam quæ turundam non recipit:
erit linamentum tentaq; ulceribus & uulneribus immitti ſolita: Nã
& turunda eſt panificii genus quod nutrices exhibere ſolent infan-
tibus/& ancillæ pullariiq; auibus cohortalibus ad ſaginam: Idẽ Ca-
to Dum poteris facere Turundas/& aqua/des eſcam temperatam
M.Varro Gallinas farciunt inquit turundis ordeaciis Nonius Tu-
runda vt libum ſacrum quoddam/& ex farre genus panifici.M.Ca-
Phomon to de liberis educandis/alia fert libum/ac Turũdam græce phomõ
dicitur quaſi Bucces boluſue/hodie e noſtris paganæ placentã fo-
caceam furnaceãq; turundam appellant: De linamento Cornelius
Celſus cum alibi non ſemel tum libro.v.Emplaſtro illita linamenta
diſponi per plagam/deinde emplaſtrum ſupra dari.Item: Si caro ſu
per creuit modice reprimit ſiccũ linamentum/vehemẽtius ſquãma
æris: Sed eidẽ lib.ii.ſtupa quæ cucurbitulæ cõiicitur ut flãmæ ſpiri-
tu corpori adhæreat linamentum nominatur: Sunt enim & medici-
nales cucurpitulæ eo artificio cõpoſitæ: ut abſq; ignis miniſterio im
preſſæ cutem apprehendant & inhæreant: per Linamẽtũ quoq; lib.
Lucernæ funiculus iiii.funiculũ lucernæ intelligit Admouere oportet naribus ait extin
ctum ex lucerna linamẽtum/vel aliud ex his quæ fœdioris eſſe odo-
ris ſupra retuli quod mulierem excitet: oris autẽ liniamẽta dici mani
feſtarium eſt/dicuntur & in coloribus: Plinius.xvi.ad liniamẽta mo
do cõchilii colore inſignis.
¶Tinnitus aurium morbus diu perſtans in aure/ut Sibilus ſonitus
& murmur/de quibus Auicenas cretus medicorum: Plinius.xx.de
cumino Auribus inſtillatur ad ſonitus atq; tinnitus cum ſceuo vitu
lino vel melle.Eſt & nomen / taneus tinnitus aurium Idem Plinius
Aurium p̄ſagium a quo xxviii.Quin & abſentes tinnitu aurium præſentire ſermones de ſe re
ceptum eſt Plautus in rudente/Adepol tinnimentũ eſt auribus pri-
mus præſagium ex aurium tinnitu litteris mandauit Poſſidonius.
¶Tracboma palpebrarum aſperitatẽ appellant: vt aſperas e cha-
mis conchas Tracheas/nam Chamæ leues Liæ dicuntur quas Ro-
mæ Tellinas vocant & Vicatim circunferunt venales.
¶Tenaſmus & græcis teneſmos frequens eſt ſed fruſtrariũ irritũq;
cacandi deſiderium/non ſine inflãmatione & tumore ſedis mucco-
ſa & ſanguinolẽta quædam interdum deiicientis.Celſus.iiii.In te-
naſmo frequẽs æquæ ac in torminibus deſidẽdi cupiditas eſt/æque
dolor ubi aliquid excernitur: deſcendunt autẽ pituita muccilq; ſimi
lia iterdum & leuiter cruenta: Plinius.xxxii.de oſtreis Eadem cocta
cum mulſo Tenaſmo qui ſine exulceratione ſit liberant.Idẽ.xxviii.

Tenaſmos ideſt crebra & inanis voluntas egerendi tollitur poto la
cte aſinino/vel bubulo: Plurimũ nãq; vt ille inquit.xxvi.negocii hu‑ Lac aſini‑
mano generi aluus exhibet/cuius cauſa maior pars mortalium inuit nõ pdeſt
alias enim cibos non tranſmittit: alias non cõtinet alias non capit/
alias non cõficit. Eoq; mores venere vt homo maxime cibo pereat
peſſimum corporum ,vas inſtat ut creditor & ſæpius die appellat/
quando ſat bis etiam non eſt: huius gratia præcipue auaritia expe‑
titur huic luxuria conditur: huic nauigatur ad phaſim/huic profun
da vada exquiruntur: & nemo vilitatem eius æſtimat conſumatio‑
nis fœditate.

¶ Telum morbi genus in inteſtinis cũ dolore/unde Serenus Eſt &
uis morbi quod Telum commemoratur cum ſubito dolor inſanus
furit incitus ictu Telum miſſile omnibus notiſſimum: In doloribus
autem & paucis aliis morbis confert infirmum iactare vel cõmoue‑
re: Aſclepiadem ferunt medicum illum celeberrimum lectos penſi Lectoꝝ pẽ
les primum excogitaſſe quorum motiunculas vel iactatione ſomnũ ſilũ inuẽta
ægroris induceret: ægritudines lauarentur.

¶ Thymũ verruculã cui magnitudo ſit ægyptiæ fabæ nominãt ad
cutem tenuis eſt: ſupra latior ſubdura & in ſummo peraſpera/idq;
ſũmum floris thymi repreſentat: Vnde ei nomen eſt: ſubrubet & in
terdum ſanguinem fundit Vt ſcribit Cor. Celſus lib.v. Extuberat ĩ
palmis inferioribuſq; pedum partibus/fœminibus ſede & genitali‑
bus ubi peſſima eſt: Thymus herba apibus expetita.

¶ Therioma vlcus per ſe naſcitur/& interdum ulceri ex alia cauſa
facto ſuperuenit in uiribus interim & ſede aliiſq; partibus colore liui
do vel nigro/odor præterea illi fœdus: multuſq; & muco ſimilis hu‑
mor ſerpit cum inflãmatione/dolore/& febre interdum/ naſci ex eo
nunq̃ ſolet ulcus Herpes Eſthiomenos græcis vt tradit Cor. Celſus Herpes
v. quoniam celeriter ſerpendo corpus oſſa ad vſq; deuorat inaqua‑ Eſthiome
le: & cœno ſimile: odore intolerabili: vtrumq; ſicut omnis cãcer fit nos
maxime in ſenibus vel his quorum corpora mali habitus ſunt.

¶ Trulla a trua uas Plinio/Iuuenali/Horatio/Martiali: &. M. Varro
ni in lingua latina qui & de trullo & Truæ originẽ refert: Vnde de‑
trullare Apicio de trulla in trullam mittere: Bacrionem inquit Fe‑ Bactio
ſtus dicebãt genus uaſis longioris manubrii: hoc alii trullã appellãt
erat & Baccar uas vinariũ ſimile bactioni: trullas paropſides peluis Baccar
inter uaſa ponit Pomponius tit. de Au. & arg. leg. lib. xxxiiii. digeſt.
Eſt & trulla cemẽtarii inſtrumentum quo calcem diſponunt in ope
te faciundo & tectoria complanant poliuntq;: hinc Trulliſſare Vi‑
truuio libro quinto / Primum teſta cum calce trulliſſetur deinde Truliſſare

opere albario ſiue tectorio poliatur: &.vii.Trulliſſatione inducta p̄ arenato teſta dirrigat: Diuus Hieronymus Hamos.vii.Ecce dominus ſtans ſuper murũ litũ/& in manu eius trulla cementarii.
℃Tudicula qua cõmouemus liquida & alia: Vnde Tudiculare cõmouere Nonio: Varro in marcipore: Hæccine nobis te ne tudiculaſſe: Celſus.iiii.Tum infundere cruda oua/tudiculaq; miſcere: Spathæ Plinio trigeſimo quarto in mentione eruginis laminæ fere ſunt & veluti tudiculæ ac verucula aduerſandum/Alii inquit delimatam æris ſcobẽ aceto ſpargũt verſãtq; ſpathis ſæpi⁹ die/donec abſumat:
Tuditan⁹ quare ℃Tudites a tondendo mallei appellati ut ſcribit Feſtus.Vñ cuidã cognomen Tuditano inditũ q̄ caput malleo ſimile haberet.
℃Trahæ & traheæ a trahendo ploſtella lignea abſq; rotis quibus p̄ hiemes niuium præſertim tẽpore vtuntur ruſtici buſſeq; ueluti uehẽ dicimus a vehendo plauſtri genus/Plinius trigeſimo ſexto: Amplitudinẽ cauis eã feciſſe proditur: vt uehem fœni large onuſtã tranſmitteret: Sũt eidẽ.xviii.uehes fimi.Vtitur hac uoce & Mar. Varro.
℃Tribula tribulumq; genus tractorii uehiculi ut Cylẽdrus fere niſi q̄ Strias habet: quo uinctis iumentis in area teruntur fruges maturæ: Vergilius Georgico.primo Tribulaq;: & traheæq; & iniquo põdere raſtri: Vnde tribularium Columellæ: ut cõtribulare Plinio: nã
Tribulus meſſis ipſa eſt ubi tribulis in area ubi equorum greſſibus exteratur: & ubi perticis ligula iunctis flagelletur: Tribulus uero herbæ genus eidem Vergilio frumentis nocens/Idem Plinius.xviii.Nam lolium & tribulum & carduũ/lappamq; non minus q̃ rubum inter frugum morbos potiuſq; iter ipſius terræ peſtes numerauerim/Ouidius q̄n to Metamorph.Lolium tribuliq; fatigant triticeas meſſes/Sed eidẽ
Tribulus Item xx.natural.hiſt.Tribuli vnum genus in hortis naſcitur: Tribulũ etiã noſtri uocant in ſtagnis & paludoſis naſcentem herbam folio intus candente fructu obducto nigro acutoq; cortice/qui eſui eſt: ut caſtanea: Thraces ad Strymona eius nucleo uiuunt panem facientes
Tribulus item prædulcem & qui contrahat ventrem: Et quoniã tricuſpidatus eſt/ telum ad eius ſimilitudinem tribulum uulgo appellant quod circũ mœnia vallumq; obſeſſi ſpargere ſolent: ut cunq; enim cadat cuſpi
Murices dem e tribus unam ſurſum intendit: Muricem dicunt Vnde Plinio ipſi.xx.Spinoſa carduo folia muricatis cacuminibus: Murices ſcribit Nonius ueteribus dictas ſaxorum aſperitudines/ac tela omnia.
Trenos ℃Trenetica tibia lamentabili uoce & querula/Trenos lamenta
Trenodiũ tio Trenodium cantus lugubris/Cares populi ut ferunt ea uſi in luctu ut aptiſſima: etiam ſi lugere defunctos ſupercaneum merito: quis dixerit.

¶ Talus græce σφυρον in pedibus quorũdam quadrupedum velu ti biſulcoꝝ/ouium/boum/capraꝝ/ceruoꝝ/damaꝝ:& id genus alioꝝ rum:nam digitos habẽtis tales carent:neq; prioribus pedibus oĩno vlli ſunt inqt Plinius.xi.Item hoĩem q exiſtimarũt talos habere faci le conuicti.Eſt aũt talus rectus in articulo pedis/ventre eminẽs cõ cauo/in vertebra ligatus.Ariſtoteles quoq; hoĩ talos eſſe nõ ſcribit. Plinius lib.xxvi.Talis vero cũ ait tumẽtib⁹ limus aquaticus cũ oleo ſubact⁹ mire ꝓdeſt/&.xxxi.de muſco/aquaꝝ/oleo mixto taloꝝ dolo ri tumoriq;:& Horat.ad Talos ſtolla demiſſa/ac alii etiãnũ talos in hoĩe noĩantes in ꝓprie & per quãdam ſimilitudinẽ loqui videntur. Sed & talaris ueſtis dicit̃ & Talipedare priſci dixerũt inqt Feſtus va cillare:& quaſi talis inſiſtere.Celſus quoq; libro vltimo de talo luxa to.Neis talus qui totum corpus ſuſtinet parum confirmatus neruis ferendo oneri cedat:rurſuſq; ꝓrumpat.Ad ludum vero Tali aſtra gali dicuntur in columnarum etiam Spiris Vitruuio nominati:& Pli nio vigeſimo ſexto in nomininibus herbarum. — Talipedare

¶ Tonſæ remi Feſto q; tondentur ferro Ennius de remigibus po ne petunt ex in referunt ad pectora tonſas meminit & Vergilius: Tonſus pro tonſura.Actius in Amphitrione.Mulier funeſta veſte: tonſu lugubri:vtitur & Plautus. — Tonſus

¶ Thymiaterium vaſculũ quo diis exhibebant̃ odores in ſacrificiis ĩter quos Thimiama:Talis fere Acerra nobis eſt arca thuraria vt i quit Feſtus.Thuribulũ a thure ĩter odores vno ſacerdotes nũc ap pellãt.Cor.Celſus.v.in malagmatis ſæpe miſcet thymiama:& in il lo maxime quod auxiliat̃ pedum doloribus.Thymiama inquit ace to liquatum:In conuiuiis quoq; odores & ſuffitus odoramentorum adhibuere veteres.Plautina Erotium ĩ menechmis:ſternite lectos: incendite odores:munditia illecebra eſt omnino amantium. Mar. Cicero tuſc.queſt.v.aderãt vnguẽta coronæ incẽdebãtur odores: menſę cõquiſitiſſimis epulis extruebãtur:fortunatus ſibi Damocles videbatur.Odorata ligna tm̃ in vſu Arabis:Sabæi Thuris ligno co quunt cibaria:alii myrrhæ:odore ſtiracis ſuffiunt tecta. — Acerra

¶ Torques virile colli ornamentum ex auro argentoq;.Inde Man lii cognomen torquatus:torque aurea gallo detracta ſingulari cer tamine.Plinius.xxxiii.Auxiliares quippe externos torquibus aureis donauere:at ciues non niſi argenteis.

¶ Temnici dentes primores quattuor qa ſecãt a græcis:uocãtur & Gelaſini q; in riſu exerunt̃:hos cingũt Canini a canibus dicti.Inde maxillares genuidi & molares aliquibus crediti.Dentes ipſos omni oſſe duriores ſtauabilis breui exedit:quæ p vniuerſum vitę tp̃s tuni — Dentium nomioa

cã quæ bilis veſica dicitur/non rodit:cum affectibus maxime ſit ex-
poſita:quod euenire creditur:qm̃ a natura ita eſt ſancitum/vt eam
tãtum ueſicam inhabitet:ideoq; ipſam minime lędit/Magnũ enim
Lege Ca- remedium inquit Aphrodiſæus cõtra dolorẽ naturæ nomen eſt.
balum de ℭ Theriotrophium a ferarum educatione nomẽ accipit θηρ fera.
theriaca Vnde Theriacæ medicamentum nobile de quo diximus & Theria
ce vitis cuius uinum & vua contra ſerpentium ictus medetur: Nicã
dri quoq; theriaci libri in quibus remedia ſcribit aduerſus uenena
Theria & feras uenenatas: Theriacos quoq; paſtillos inde dictos legimus:
niſi potius a uiperis quæ in eis miſcentur nominatos uelis/nam the
ria uiperas dicunt/& Echidnas e ferarum etiã genere: Plinius .xxix.
Fiunt & e vipera paſtilli qui theriaci vocãtur a græcis.
ℭ Teramnon coctibile græci dicunt & Ateramnon incoctabile,de
quibuſdam maxime leguminibus: theophraſtus licet gręce.viii.de
plantis/Sunt.n.loca per multa quæ ſuper coctibilia ferant / & alia
quæ incoctibilia: ſed omni quaſi ex parte loca tenuia coctibilia po-
tius reddunt : dicitq; in faba & lente hos effectus præcipue ſentiri/
vel quia maiorem in modum affici nata ſunt: vel ꝙ propter frequẽ
tiorem uſum magis appareant: Plinius .xvi. Scribit glandem fage-
am ſuem hilarem facere/carnemq; coctibilem & leuem / ac utilem
Coctiuus ſtomacho: Coctiuum nos coctibile diximus.
Coctibilis ℭ Triglyphi de quibus ſupra contra tignorum fere præciſiones in
fronte ſunt poſiti: Habent hi ſua capitella/regulam unam in latitu-
dinis medio deformatam/femur quod μεροσ græce dicit̃ mox ca
naliculos/altera duo femora ideſt prominentias/& in extremis par
tibus ſemicanaliculos qui interuertuntur: eo℞ interualla quæ ſunt
Metopæ intertignia Metopæ dicuntur: ωπασ.n.græci tignorum cubilia &
aſſerum appellãt uti noſtri ea caua columbaria ut inquit Vitruuius
libro.iiii. Vnde eidem ſunt in extremis angulis: Semimetopia.
ℭ Tomicem funiculũ reſtem dicimus. Vitruuius.vii. Aſſeribus diſ
poſitis tum tomice ex ſparto hiſpanico harundines græce tonſæ ad
eos vti forma poſtulat religentur. Eſt autem α πὸτυσ θωμίγγὸσ
Spartum quod ſpartum ſignificat: non tamen aſpiratur. Naſcitur ſpartum in
hiſpania citeriore ut tradit Plinius .xviiii. hinc ſtrata ruſticis eorum
hinc ignes faceſq;: hinc calceamina/& paſtorum ueſtis: Eſt & mira-
culum inquit æſtimare quanto ſit in uſu omnibus terris nauium ar
mamentis/machiniſq; ædificationum aliiſq; deſideriis vitæ : apud
nos conuoluũtur funes e canabe : Iunco græcos ad funes uſos nõ
cedere poſſumus/quo herbam eam appellant σκοινοσ iuncus fu
niſq;: eſt etiam vnguẽtum peſſimi generis inquit Feſtus a quo ſcor-

ta uilia ſardida putentia Schœniculæ appellatæ Plautus in pœnu-
lo Alliſiras ſchœno delibutas ſerui licolas ſordidas.

¶ Thyroreon locus inter duas Ianuas: Vitruuio libro.vi.

¶ Teletas expiationes dicũt & cõſecrationes theurgicas de q̃bus
Plato: Porphirius/Platonici omnes/& Diuus Auguſtinus in diuina
ciuitate: porro qui animarum expiationes pollicentur Theurgi & Theurgi
aliquibus Theurgici uocantur: ipſa purgatio Theurgia/de teleta/
Apuleius in aſino aureo: Ateleſtos non initiatus.

¶ Tragos Spongias e maribus duriores uocant inquit Plinius.31.
nam molliſſimum earum genus ſunt peniculi: Penicilliue naſcunt
autẽ in mari ſaxis adherentes ad uſus plurimos mortalium vt cal-
ceis menſis columnis pauimentis podiiſq; vt inquit Vlp.xxxiii.di-
geſt.extergendis Scribit Suetonius Veſpaſianum Cæſarẽ: p̃cura-
torũ rapaciſſimum quẽq; ad ampliora officia ſolitũ ex iduſtria p̃mo
uere: quo locupetiores mox cõdemnaret q̃bus vulgo quidẽ p̃ Spõ-
giis vti dicebat/q̃ quaſi ſiccos madefaceret/& exprimeret humen-
tes peſſimum earum genus Aplyſię quia elui nõ poſſunt vt illoterię
Spongiæ item dicuntur ex quibus aſparagi proueniunt/vt refert Pli- Spongiæ
nius.xix.qui & in menta ſpongias uocauit: Seritur menta inquit plã Spongioli
ta: uel ſi nundum germinat/Spongia: eſt enim quædam affinitas in
hoc: aſparagis & mentæ: In humore pratorum naſcũtur & ſpongię
fungis adnumerandæ: quos ſpongiolos apellauimus.

¶ Titillatio & titillatus græcis γαργαλισμὸσ motiuncula dul
cis quædam: & pruritulus ille qui maxime accidit tactis leniter aliis
plantis pedum: cauo uolæ in manibus lateribuſq; riſum mouẽs vt
ſcribit Aphrodiſæus: Vñ transfertur ad ſenſus aliaq;: Hinc Hora-
tio titillet gloria Ciceroni primo de finibus: Voluptas quaſi titilla-
ret ſenſus: eſt nãq; uoluptas egregia titillatrix.

¶ Trepteria merita nutricationis gręci dicũt quæ parẽtib⁹ & nutri-
cib⁹ ęque reddẽda ſunt: nutrix enĩ altera mr̃: ſunt aũt q̃ matri p̃ſtent
ut illa apud Vale.Maxi.Filia quæ dãnatam vltimo inedia ſupplicio
parẽtem vberibus admiſſa diu aluit in carcere. Sũt & qui nutricibus
Trepteria debita & Lac quoq; reddãt corolarium dulciſſimum.

¶ Typus forma exemplar. Inde protypa quæ prototypa: archety- Protypa
pa: & ectypa de quibus iam dictum eſt etiam ſi ectypa ſunt qui cre- Prototy-
dant illa quæ ab archetypo ita ad fabre producunt in puluiſculo il- pa
lo optime cõpoſito nõ ſine formis fabris qui ſunt fuſſores ut eadem Archety-
uideãtur: nam puluiſculus geometricus de quo Apuleius/Perſius/ pa
cæteri omnino alius eſt: vt illi etiam delicatiſſimorũ odoriferi pului- Ectypa
ſculi ad ſuaueolentiam: quæ matronas inuitet.

¶ Toros muſculos in lacertis cruribuſq; carnoſos non ſine neruis
vocant: vnde Toroſus.
Triens ¶ Trientalis materia Vitruuio.x.ad ſcapos quos triẽtes etiam vo/
cat/erit a mẽſura/q; eſſent aſſeres ſcapiue: machinæ quatuor vnciaꝝ
quæ p triẽtem ſignificaẽ ſicuti herbæ triẽtalis & quincũcialis appel/
lantur quaꝝ folia trientis & quincũcis fuerint amplitudine.
¶ Triẽtes uſuræ cũ e cẽteris/quaterni in ſingulos ãnos capiunẽ: ſi/
cuti quadrãtes cũ terni qncũces cum qnq; & cũ ſex ſemiſſes & Beſſa
Iurecõſul/ les cũ octo dicunẽ: de qbus multa Hermolaus cõtra opinionẽ iure/
torum & cõſultoꝝ. Scribit Capitolinus Antoninũ piũ Cæſ. fœnus Triẽtariũ
Hermolai hoc eſt minimis uſuris ut fœnuſculũ exercuiſſe: & Alex. Seuerus ĩpe
cõcertatio rator vſuras fœneratoꝝ cõtraxit ad triẽtes. Idẽ Cõſules ſenatores ſi
fœnerarenẽ uſuras accipe primo uetuit: niſi aliqd muneris gra poſt
ea tñ iuſſit ut ſemiſſes accipent & munus ſuſtulit: ut refert Lãpridius
Plinius noſter.xiiii. Ex his tamen uſura inquit multiplicata ſemiſſi/
bus: quæ ciuilis & modica eſt. Nam grauiſſimæ quæ aſſibus exerce/
bantur nautico in primis fœnore quæ Centeſimæ uocantur.
¶ Tenõtes a rigore nerui collũ & ceruicis ſeptẽ uertebras firmãt/&
Cor. Celſi cõtinent/quæ alias defluerẽt. Cor. Cel. viii. Vtrinq; recti inqt valen
locus teſq; nerui collũ cõtinẽt Tenontas græci uocãt: ubi tñ librarii Cero
tas ſcripſere. Eadem rõne neruũ a poplite in calcem pcumbentem
atq; inde in pedes ſparſum digeſtumq; tenonta appellant.
¶ Thericlea ab inuentore pocula nominata græcis celebertima.
Plinius.xvi. Celebratur & Thericles nomine calices ex Terebin/
tho ſolitus facere torno.
¶ Tilia arbor græcis Philyra: unde Tiliacræ faſciæ & tabulæ: ſed ex
interioribus quoq; corticibus ulmi tunicæ tiliæ uocanẽ Plinio.xxiiii.
Corticis utiq; interior tilia lepras ſedat: & mox. Idem præſtant & ti/
liæ corticis: ut ſit fere Tilia e libro arborum: idem auctor.xvi. de Ti/
lia inter corticem inquit & lignum tenues tunicas multiplici mem/
brana/e quibus vincula/Tiliæ uocantur. Tenuiſſimum corium Phi
Philyræ lyræ/coronarum lẽniſcis celebres antiquorũq; honore. Sunt & Phi
Philuræ luræ pagellæ eidem Plinio libro.xiii. in mentione papyri chartæ di
uiſæ acu in prætenues & ꝗlatiſſimas inquit Philuras.
¶ Toxica uenena quibus armãtur ſagittæ dici ſunt q credant/a ta/
xo arbore/cuius baccæ in Hiſpania præſentarii ſunt ueneni. Et uaſa
uinatoria ex eius materia facta vinum ĩficere veneno a gallis eſt re/
ceptum. Lœtalis & ſub ea arbore ſomnus in arcadia; Clauus æreus
Toxeu/ infixus trũco malitiam adimit Plinius auctor.xvi. alii uero q; toxeu/
mata mata miſſilia græce dicanẽ. Nunc mala omnia venena uulgo toxica

dicuntur. Deleteria lectifera quæ ſunt græci vocant. Delecteria

¶ Tragula haſta Nonio/Saluſtius hiſt. iii. Vt Metellus ictu tragulę ſauciaret. Feſto Pomp. genus eſt teli ꝙ ſcuto infixa trahatur: de illa & Gellius in telorum mẽtione libro. x. Haſtæ ipſæ (vt nunc quoqꝫ) apud veteres fraxineæ cõmendabãtur talem Achillis fuiſſe memorant. Plinius. xvi. obedientiſſima quocũqꝫ in opere fraxinus eadem corylo haſtis melior/cornu leuior/ſorbo lentior. Eſt & retis piſcatorii genus tractile. Pli. xvi. de ſubere: vſus eius inqt anchoralibus maxime nauium piſcantiũqꝫ tragulis & cadorꝫ obturamẽtis. Plautus in pſeudolo. At volui iniicere tragulam in noſtrũ ſenem. Rhetis genus

¶ Tetrapharmacũ medicamẽtum iter emplaſtra ad pus mouẽdũ. Celſo lib. v. a cõpoſitione nomẽ ſortit: habet enĩ cæræ/picis/reſinæ/ ſeui taurini aut vitulini pares portiones: ſicut eidẽ Eneapharmacũ a reb⁹ nouẽ qbus cõſtat a ſeptẽ & decẽ vt heptapharmacum: Hadriano Cæſari fuit Tetrapharmacũ quo in cibis vnice delectabat: Phaſiano ſumine perna cruſtulo. Et pentapharmacũ repiſſe Aelius verus cæſar dicit: hoc eſt ſumen/Phaſianũ/pauonẽ/cruſtulatã & apruñam vt ſcribit Spartianus. At olim vt inquit Feneſtella Tripatinũ appellabatur ſũma cœnarum lautitia: nomen a tribus patinis vna Murenarum/alia luporum: tertia myxonis piſcis. Pẽtapharmacum Tripatinũ

¶ Teredo capite ad portionem graui lignis infeſta eſt: vt tinea & culicibus ſimilis Trips: in mari teredinẽ ſentiri tãtum nec aliam putant inquit Plinius. xvi. Sunt & inter ligni vermiculos Coſſi: olim in cibis recepti & altiles facti a qbus rugoſi natura corporis homines priſcis Coſſi dicebantur. Sanant vlcera omnia ſicut vulnera recentia cõglutinant terreni adeo vt neruoſqꝫ abſciſſos illitis ſolidari infra ſeptimum diem Democritus perſuaſerit. Eſt & qui Ceraſtes vocat nomine ſerpentis cornutæ: naſcuntur vt plurimum putreſcente ſucco: vel ipſa materiæ A vehemẽti amaritate defenditur cupreſſus: ſicut a duritia buxi materies. Tinea Trips Coſſi Ceraſtes

¶ Tragopogon herba pratẽſis in acetariis recepta: caule paruo foliis exilibus croco ſimilimis: radice longa dulciqꝫ. Come etiam nominata de qua Dioſcorides & Plinius. xxi. & xxvii. Come

¶ Tutulum Placiades pallium ſcribit eſſe quo ſacerdotes tuẽdi gratia/caput operibant inter ſacra. Vnde tutulos ſacerdotes dixit. M. Varro in pontificalibus & in libris linguæ latinę. Tutulum refert vocare fœminas conuolutos ad verticem capitis crines: quos habent vti velatos: tutulatoſqꝫ dictas eos qui in ſacris habere ſolẽt vti metam (id tutulus appellatur) Et Feſt. Tutulũ inqt dicebãt flaminicarum capitis ornamẽtum vitta purpurea inexa crinibus: & in altitudi Tutulus Tutulati

Tituli ne extructum: Tituli uero priſcis milites vocati quaſi tutuli ꝙ patri
Tutuli am tutarentur: vnde Titi pronomen ortum eſt.
Titus ℭ Turbo inter repentinos & uehementes flatus proxima quæq;
proſternit / vt in libro de mundo ſcribit Apuleius idem ardentior
Preſter accenſuſq; dum fuerit Preſter uocatur amburēs contracta & prote-
rēs vt notant Plinius libro.ii. Preſter quoq; ſerpens ictu inflāmans
Lucano: Eſt & Typhon quem uibratum Ecnephian Seneca in na-
turalibus queſt. c. . . i auctor eſt: Idē Plinius Vorticem inquit faciūt
Typhon qui Typhon uocatur ideſt uibratus: Sed tamen ut Ecnephian non
eundem & Typhonem velit: de Ecnephia in ſuperioribus.
ℭ Thriſſæ piſces non improbati in cibis / in Pado laudatiſſimi opti
Laciæ mos mittit & Tibris Laciæ a Ro. dicuntur / nos Chepias uocamus
Chepiæ quæ ob oſtiis contra torrentem aſcendentes ſaxoſum nactæ alueū
emacreſcunt & improbantur.
ℭ Triſtega a tribus ſtegis vt diſtega a duabus / Stega nauis proſce
niū tabulatū ponitur & pro tecto cōtignationeue vnde hypoſtega
opertæ ueluti ſub tecto ambulationes: Plautus in bacchidib⁹ vt aſ
ſedi in ſtega dum circūſpecto atq; ego tum lembum conſpicor: & I
Sticho ſine aduocatis ibidem in cercuro in ſtega: Ezechielis. xlii.
Triſtega enim erant & non habebant colūnas.
ℭ Trochus ludi genus notiſſimum / cū pilam ligneam in circulum
ferreum terræ fixum / & ſeſe cum in latera feritur uertentem immit-
tere ſtudent luſores: vel ligneū turbinem ſcutica loroue agitātibus
rotantibuſq; pueris τροχοσ rota / Turbo etiam græcis: Martialis
diſticon eſt in apophoretis cuius lema eſt trochus me ducente rota
eſt das nobis utile munus Iſte trochus pueris at mihi canthus erit
Canthus Cantho autem extrema capitis rotaq; vinciri ſatis notum eſt / Vergi
lius æneid. vii. Ceu quōdam torto uolitans ſub uerbere turbo / Quē
pueri magno in gyro uacua atria circum Intenti ludo exercent ille
actus habena / Curuatis fertur ſpatiis: ſtupet inſcia turba Impubeſq;
manus mirata uolubile buxū / Tibullus Nāq; agor vt per plana ci-
tus ſola uerbere turbo / Quem celer aſſueta uerſat ab arte puer.
ℭ Teruncius numi genus parui precii vnde noſtrates etiam nunc
Teruncii facerē paſſim / pro nihili facere nihili pendere / parui ualere
Sterūcius dicunt / uulgo tamen addentes. s. litteram / & Sterūcium nominan
tes: Plautus in captiuis / Neq; ridiculos iam terunci faciunt. M. Var
ro in libris linguæ latinæ: Libella ꝙ librā pondo æris ualebat / & erat
ex argento parua / Simbella ꝙ ſit libellæ dimidium / quod Senus aſ-
ſis: Teruncius de tribus unciis quod libellæ quarta pars ſicut qua-
drans aſſis.

℄Techni ars/diſciplina/Vnde operis Galleni titulus eſt Techni: dicit & dolus hinc Terentio Techna Parmenionis / Sutella/aſtutia Plautus in captiuis Ego eruinatus de artuatus ſum miſer huius ſcele ſti technis qui vt libitum eſt ductauit dolis:Idem in caſina poſſis ne nec ne clam ſutellis tuis eripere caſinam uxorem: Technitis artifex technopægniõ artis ludus:Auſonio ubi potius legas Erotopęgniõ quod ẽ amoris ludus uſi & lælii poetæ Erotopægnia Gellio citata calotechnos bon⁹ cacotechnos mal⁹ artifex Et texitechnos:Pli.34. artis labefactator:ſiue vt aliis cacizotechnos artis ſuæ ĩprobator. Auſonii lo cus enucleat⁹

Erſura flexus a uertẽdo notiſſima:& uerſuti quo rum mentes ad malitiã vertuntur/& innata uer ſutia:Sed uerſura quoq; a uertendo dicitur credi toris mutatio:contracto debito mutuaticæ pe cuniæ/in ſolutione primi debiti: nam uertere eſt mutare:Maroniana uenus æneid.primo: Quæ te genitor ſententia vertit:Verſuram facere in quit Feſtus/mutuam pecuniam ſumere ex eo di ctum eſt q; initio qui mutuabantur ab aliis non ut domum ferent ſed vt alii ſoluerent: velut verterent credito rem ideſt mutarent:vnde vertere ſolum decoctores dicuntur cum ob ingens æs alienum mutant locum:quiq; vltroneum ſibi exilium indicunt. Eſt & verſura & verſus in re ruſtica.Plinius (omitto cæte ra) de arboribus arbuſtiſq; diſponendis.xvii. Aſpectu grata quo cunq; modo intueare in ordinem ſe porrigente verſu; nam uerſus in poetica notiſſimi:habet & ſuos uerſus oratio proſaica & quolibet ſcriptio uulgus lineas uocat. Verſura Vertere Vertere ſolum Verſus

℄Vligo naturalis terræ humor ab ea nunq̃ recedens. Inde uligi noſus ager qui ſemper humidus eſt. Verg.Geor.ii.Pinguis humus dulciq; uligine læta.Plinius.xvii.Arbuſtat agros Venetia ſalice pro pter uliginem ſoli:&.xxxvi.Et ſiccati conduntur q̃ minimum uligi noſo loco.M.Varro in re ruſtica.Non ſolum ea uligo lanam corrũ pit ouium:Sed etiam ungulas ſcabras fieri cogit. Lana cor rumpitur uligine

℄Viuerra e muſtellarum genere animal paruum q; Gale dicta qua in aucupio utuntur puelli:impoſita ſummis longuriis ſcutella / illã fu niculo adalligatam in foramina parietum vbi nidificantur aues im mittunt:quæ vbi introrepſit pullos paſſerinos columbinoſq;: nam magiſtra admorſos extrahit. Sunt & maiores/ictes appellatæ/ma gnitudine meliten ſis catelli albicante uentre/ſicut uiueris ac oſſeo quidem (ut fertur) genitali. Ictides

℄Volſellæ a uellendo inſtrumenta quæ forpiculæ forficulæ ue

e ferro argentoq; & orichalco in vſu mulieꝶ pſertim/ad vellēdos pi
los e ſūmo frontis & capillorū diſcrimine/Interſtitioq; ſuperciliorꝶ/
ac tota facie:& ceruice:Plautus in Curculione:Atq; ita me volſellæ
pecten/ſpeculū calamiſtrū meum bene amaſſent:nam & chirurgici
ſuas habent uolſellas e ferro quibus appræhēdunt oras vlcerum/li-
Cancri curatio namenta/paniculos: & alia: Celſus libro.vi. de cancri curatione
qui incole naſcitur:deinde inquit oræ volſella præhendendæ/tum
quicquid corruptum eſt excidendum:Idem ſeptimo:Horum extre-
ma lingua volſella præhendenda eſt: nec quicquam cōmodius eſt
quam volſella præhendere/ſub eaq; quod volumus excidere: Simi
les his ſunt aurificum volſellæ quibus utuntur in primis anularii ad
gemmas & bracteolas præhendendas.

¶ Vitreatii qui vitro operantur:huius originem tradit Pli.xxxvi.q
& ex maſſis inquit rurſus funditur in officinis tingiturq;:& aliud fla-
tu figuratur/aliud torno teritur/aliud argenti modo cælatur:Sido-
ne quondam his officinis nobili:Si quidem etiam ſpecula excogita
uerat:Maximus honos in candido tranſlucente q̄ proxima Cryſtal-
Catine li ſimilitudine:id præſtat incoctum alumen Catine vulgo quod di-
cunt:at ſulphuri concoctum ferruminatur in lapidem.

Nariū pili ¶ Vibriſſæ pili in naribꝰ hominū dicti/q; his euulſis caput vibrem?
Vibriſſator & vibriſſatrix dicentur qui in cantando vocē criſpant:
Nam vibriſſare veteres dicebant vocem in cantu criſpare deatticu
lareq;:Titinnius ſi erit tibi cantandum facito vſq; exuibriſſes.

¶ Vigiliæ inter mala habentur:Plinius de ſpodio Collyriis oculo-
rum nimium vigilis fatigatorum apta putatur idem vigeſimo ſexto
inter mala vniuerſi corporis vigiliæ ſunt pleriſq;/harum remedio
monſtratur panaces Clymenos:Ariſtolochia/& odore & peruncto
capite:Vigiliæ caſtrorum excubiæ notiſſimæ:& vigiliæ noctis quat-
Caſtrorū tuoꝶ horæ:Vigilias nr̄i chriſtianæ philoſophiæ religioniſue Sacer-
Noctis uigiliæ dotes vocāt dies aliquot pfeſtos ieiunio dicatos/olim puigiliis:nūc
pleriſq; noſtrum oībus:nā puigilare(vt illi) Sed uigilare graue eſt.

¶ Vermina dolores ventris ac uiſcerū quoq; cum quadam minuta
verminari punctione preſſuraq; quaſi a verminibus mordeatur.Vndę Vermi
vermīatio nari torqueri Nonio/vt inde dicta videri poſſit in iumentis vermi-
natio:niſi potius a vermibus quādo is morbus puſtulis vlceroſis ſer
pit/& exuiceratus locus ſimile quid vermibus oſtendit. Et pueros
quoq; verminantes legimus vt in ipſis etiam dici poſſit verminatio
Elmīthes Lumbricis & Tineis quas Elminthes dicunt infeſtātur:vel latis/vel
terretibus quæ plurimum pueros exercent: & modo inferioribus/
modo quod fœdius eſt ore redduntur:vermium figura Aſcaridas

vocant in recto vel maxime inteſtino/ſicut in graciliore teretes inuentas. Nam Celſo libro ſexto vermes in auribus naſcũtur qui protrahendi ſunt inquit oriculario Specillo/& ſi nimis intus medicamẽtis enecandi: ut poſtea tamen educantur: Martiali in apophoretis de auriſcalpio auris verminans prurigine moroſa dicitur: at Plinio decimo ſeptimo in arboribus earumq̃ pomis vermiculatio.

¶ Vomica a vomendo tumor ſanioſus purulentuſue: Vnde Satyrico poetæ: putres Vomicæ: & Serenus: ſunt inquit odio quos dira vomit natura tumores: Vomica qualis erit: hinc Tranquillus Auguſtum Cæſarẽ ſcribit Iulias & Agrippã nõ aliter appellaſſe q̃ tres vomicas/aut tria carcinomata ſua Plinio aũt libro trigeſimo tertio: Vomica dicitur lacuna receptaculũ. Eſt & lapis ait in his neuis cuius vomica liquoris æterni: Argentũ uiuũ appellatur: Hinc Plautinus Sagariſtio in perſa crumenã/vomicam dixit Vomicaſt: preſſare parce/ nam vbi quis mala tetigit manu dolores cooriuntur: & cũ Toxilus ſecari iubeas dixiſſet Tum ſagariſtio: metuo ne ĩmaturã ſecẽ/ne exibeat plus negocii nam vomicæ finis eſt vt rũpatur: Audio philoſophos naturales dicere nullum eſſe principiũ vnde vomica incipiat: ex quo difficilis eius ſit curatio: veluti in rotundis ulceribus: de quibus Aphrodiſæus in problematis: A Nonio vomicæ loca concaua uetuſtate obeſaq̃ nuncupantur. Argentũ uiuum

¶ Vnguis oculoꝝ uitium onyx græce dicitur: cum pars in eis quæ cornea vocatur Sugillato liuoriq̃ ſimilis efficitur & figura unguis/ omnino pterygiũ in oculis alius erit morbus de quo ſupra. Et ſi Celſus libro. vii. vnguem in oculis pterygium nominat. Onix Pterygiũ

¶ Veternum torporem & ignauiam dicũt ex ocioſo ocio: vnde veternoſum dicẽdi genus ignauum & ſomniculoſum vocat Sidonius in epiſtolis: Sed & Lethargum marcoremq̃ hoc ipſo nomine quidã intelligunt: hinc Feſto Pomp. Veternoſus grandi ſomno oppreſſus: At. M. Catoni hydropicus. Gen⁹ dicẽdi ueternoſum Lethargꝰ Hydropicus

¶ Vmbilici ad gẽmas compræhẽdendas quas perforare nolumus Pli. xxxvi. de Beryllis: Alios conuenit non oportere perforari quorũ ſit abſoluta bonitas: umbilicis ſtatim ex auro capita cõpræhendentibus: ideoq̃ Cylindros ex his facere malunt q̃ gẽmas: quoniam eſt ſumma cõmendatio in longitudine: nam eidem Plinio. xviii. de uentorum ratione paruus circulus eſt umbilicus. Vnde libro. xvi. in robore pilularum uocat umbilicos candicantes: umbilici quoq̃ in libris/in lupinis inter oſtrea habentur: in homine umbilicus inteſtina ligat & continet: procidere is prominereq̃ interdũ ſolet: vnde prominens prociduuſq̃ umbilicus: Idem Plinius. xx. de portulaca: In

fantium cerebro imponitur umbilicoq̄ prociduo:prominet autem
modo ex inteſtino:modo ex omento modo humore aliquando ſpi
ritu/Sed & caro interdum increſcit vt ſcribit Celſus libro ſeptimo:
Omphalō Omphalon græci vocant:inde exomphalon nō ſine tumore & Me-
ſomphalon vt medium umbilicum terræ Parnaſum dicunt veluti
Parnaſſus umbilicus:medium:cētrumue hominis eſt circino(ut patet)ab eo
medium ad extrema pedum manuūq̄ circūducto de quo Vitruuius.
terræ ¶ Viriculum græci Ceſtron uocant genus miſſilis teliue bello per-
ſico inuenti vt refert Suidas:Sed & ſtilum quoq̄ dicemus in uſu pi-
ctorum ad encauſticen:Plinius.xxxv. In Encauſtice pingendi duo
fuiſſe antiquitus genera conſtat cæra & ebore/ceſtro idest uiriculo:
Ceſtra nam & Sophocles Ceſtram pro ſtimulo ſiue ſtilo dixit/ut refert Pol-
Mugil pi- lux κέστρον Betonica:& κέστρευς mugil piſcis:illa a uarietate reme
ſcis diorum ut diximus:Hic quaſi ſtili modo quoſdam ut ille inquit mœ
Mœchorū chos intrat publica athenienſium pœna/ut raphanus : Noſtri ma-
pœna teriarii Terebras craſſiores Viriculos uulgo dictitant : At fœminæ
inter ornamēta & monilia fere ſuas habent uiriolas.Sceuola de au.
& argen.leg.lib.xxxiiii.ff.Ex ornamētis:lineas duas ex margaritis:
& uiriolas ex ſmaragdis & eodē libro:Vlpianus ornamēta muliebria
ſunt qb⁹ mulier ornat̄ ueluti in aures armillæ:uiriole anuli:p̄ter ſigna
torios:& oīa quæ ad aliam rē nullā parant̄ niſi corpis cenādi cauſa.
¶ Vri bouum feratum genus a montibus in quis diuerſantur pecu
liares germaniæ ut ſcribit.C.Cæſar in cōmentariis rerum ſuarum:
Error mul his uulgus imperitum bubalorum nomen imponit/cū omnino alii
torum ab uris ſint bubali:Vris inquit Solinus taurina cornua adeo proten
Bubali duntur ut inter regias menſas ob inſignem capacitatem poculorū
uicem præbeant:Plinius.xi.Vrorum cornibus barbari ſeptentrio-
nales potant:Vrnaſq̄ binas:capitis unius cornua implent.
¶ Verucula parua ueluti uerua:& laminæ:batilliue/e ferro quibus
fabrorum plurimi utūtur ad ea quæ in caminis & fornaculis uerſan-
da mouendaq̄ ſunt:Pli.xxxiii.de ſpuma argenti : Ex catino ſublata
ueruculis ferreis:atq̄ in ipſa flamma conuoluitur ueruculo ut fit mo
dici teporis:uerruculæ uero a uerrucis ſunt de quibus diximus/ſedē
quoq̄ infeſtant:Idem Plinius uigeſimo ſecundo.de Silphii radice/
uerrucæ ſedis crebriore eius ſuffitu cadunt.
¶ Veſticipes ueteribus dicebantur puberes/quorū genæ lanugine
Inueſtes & barba ueſtiebantur:ſicut inueſtes impuberes:quibus nūdū ueſtis
hoc eſt barba malas ueſtit Apuleius ī apologia magiæ:Inueſtē a no
bis accepiſti:ueſtipicem illico reddidiſti:Gelli⁹.v. Arrogari nō pōt
niſi iam ueſticeps:Feſtus/Veſticeps puer qui iam ueſtitus eſt puber

tate/e contra inueſticeps.
¶ Varices & Variculæ in cruribus preſertim uenæ plus ęquo tume
ſcentes & obtortæ/Vnde Varicoſus/Cirſas Hippocrates uocat/Ixi Cirſa
as Ariſtoteles: In temporibus quoq̧ in uētre teſtibus/inguine/tur- Ixia
geſcunt vt tradit Celſus Inde Cirſion cauliculus Plinio .xxvii. q̧ ua
ricum doloribus medeatur.
¶ Vrticæ herbæ notiſſimę foliis/ineſt aculeata mordacitas.& Silue
ſtris maxīe: cui & caulis mordax eſt: & folia fimbriata. Cū gignit in-
qt Pli.xxi.mordax nō eſt. ſolib⁹ lanugo vires accipit/mirſiq̧ pfecto
uideri poteſt tactu etiam leui pruritum puſtulaſq̧ confeſtim aduſto
ſimiles afferre: ferunt primo uere teneram adhuc/in cibis nō ingra-
tam/nō inutilem ad pellendos totius anni morbos : nam plurimis
ſcatet remediis vt idē oſtēdit uigeſimo ſecūdo .Eſt & piſcis marin⁹ Piſcis vr-
eo nomine cui vis pruritu vt illi mordax nā tactus uredinem mittit. tica
¶ Vſtrigo: uredo: urigo/ab a effectu vrendi.
¶ Vermiculatus apte & minutim īterſectis tabellis: punctuliſq̧ cō
cinatus ab effigie vt uolunt uermiculi: Vn̄ Emblemata uermiculata
Et Plinius .xxxv. Vermiculatiſq̧ ad effigies inquit regum & anima-
lium cruſtis: Cicero de oratore Pauimento atq̧ Emblemate uermi
culato Nonius Marcellus minutum interpretatur.
¶ Vepreta Senticeta: Spineta: Dumeta: At Mar. Ciceroni pro Sex
to Veprecula: Nam Vepres: Spinæ: Sentes dumiq̧.
¶ Viridatii vlpiano Iureconſulto ſerui curantes hortos : quæ viri- viridia
dia Ciceroni: Macrobio Cecilio: vitruuio dicuntur.
¶ Verſoria inſtrumentum dicetur nauticum quo naucleti facile ī-
telligebant/qua ab parte cœli adflarent venti: & an ſoluēdum eſſet
Plautinus Eutycus in mercatore: Hinc uentus nūc ſecundus eſt: ca
pe modo uorſoriam: Hic Fauonius Serenus eſt : hic Auſter imbri- vorſoria
cus/vt ſit uerſoria a uertendo ; quod in pyxide uidemus poteſtate
magnetis & ſtiluli ferrei qui guomon: monſtrantis latus cœli & ex
aſpectu chartæ illius nauticæ poligrammæ mare & clima in quibus
ſint: Amalphis urbs eſt maritima in pecentinis cuius Ciues Magne
tis uſum nauigantibus primi (vt fama eſt) monſtrauere: Quod cō-
monuit amicus noſter Alexander Gaboardus Parmeñ. ex Anto-
nii Panormithæ uerſu in vrbis eius laudē: Prima dedit nautis uſum
magnetis Amalphis: antiqui autem Vorſariam dixere. quam nunc
uerſoriam: poſtq̄ Scipio Africanus o/literam in e/pronunciaſſe pri- O in e
mus dicitur in uortice & uorſu: ac ſequuta ætas in aliis quoq̧.
¶ Virgata ueſtis a virgis purpureis in ea intextis quas græci Pary-

Pariphos phos uocent/Vnde Vergilio ſagula virgata: quo loco grammatici
purpurea interpretantur: ꝗ virgæ lingua gallica appellaretur pur-
pura: At Seneca Tigrides virgatas nuncupat quia maculoſæ ſunt.
¶ Vngulatas veſtes ab unguibus ſunt qui velint ex ſplendore & co
vngulus lore alii ab ungulis: hoc eſt anulis tanꝗ anulatas dixeris vngulum
anulus namꝗ oſci vt inquit Feſtus: ſiue priſci vt Plinius anulum uocarũt.
¶ Volutabrum vergilio & Diuo Hieronymo de ſuibus proprie cũ
in cœno uolutantur: namꝗ id eos delectat ueluti animalia veterina
a iugo a uectura & canes a curſu a uenatu uolutatio iuuat.
Inuoluu-lus ¶ Voluox animal prærodens pubeſcẽtes uuas: Inuoluulum Con-
uoluulumꝗ alii vocant in fronde cum racemulo ſeſe inuoluentem/
Conuol-uulus de quo Plinius .xvii. Et Mar. Cato Plautus in Ciſtellaria Inuoluulũ
quæ in Pampini folio intorta implicat ſe.
valgiolus ¶ Volgiolum quod ut alii valgiolum inſtrumentum dicimus ad
coæquandum & complanandum: Plinius de cupreſſi ſemine: ſeri-
tur inquit menſe Aprili terra æquata Cylindris aut Volgiolis den-
ſum terraꝗ cribris ſupercernitur pollicis craſſitudine.
Agrippæ ¶ Vopiſcus e geminis ſuperſtes altero mortuo appellatur: Agrip-
Ceſones pæ nati pedibus antedũctis vt iam dictũ eſt: Cæſones ceſo ſectoꝗ
matris utero falſum eſt eam pepeniſſe cui mortuæ filius exſectus eſt
tergemini inquit Paulus libro .L.ff.& eidem ter enixa etiam videtur quæ Ter-
Poſthumii geminos peperit: Poſtumi humato iam patre: Manii mane Lucii
Manii luce Crepuſci increpuſculo geniti. Duplicis ſexus hermaphrodi-
Lucii ti: ſed eius tamen habendi qui in eis præualet vt tradit Vlpianus
Crepuſci de ſtatu hominum: libro primo.ff. Sunt hæc quidem inter minuti-
as: Sed non omnibus tamen (etiam ſi philologis) diſplicitura.
¶ Vola ueſtigium medii pedis concauum Plinius vndecimo uola
homini tantum exceptis quibuſdam: namꝗ & hinc cognomina in
Roma-norum uenta Planci Plauti Sçauri Panſæ: ſicuti a cruribus vari vatie vatie-
ni: Sed & palmam manus uolam appellari non eſt qui neſciat.
cognomi-na ¶ Valgia Fulgentio placiadi ſunt labellorum obtortiones in ſuſpi-
ratiõe factæ: vnde Petronius inquit obtorto ualgitur labello: Plau-
tus in Milite Maiorem partem videas valgis ſuauiis: Neui⁹ valgus
veternoſus genibus magnus: talis turgidis: nam valgi in diuerſum
vari actis qui ſunt ſuris appellantur: vt vari icurua crura habentes autor
Feſtus ex Aurelio: Plinius vndecimo Sicuti a cruribus vari vatiæ va
vatiæ tieni vitia nam vatiæ crura habent in exteriorẽ partẽ detorta defle-
vatieni xaꝗ: unde uatieni æque uitioſi: vatiniiꝗ: ſiue pedes obtortos extror
ſum vt alii nam Mar. Varro in libris linguæ latinæ Si quis puerorum

per delicias in q̃ pedes male ponere atq; imitari Vatias ceperit hos corrigi oportere: quos noſtrates vulgo mutatione litteræ Vacinios dictitãt: Aptius tñ in cruribus ſunt hæc uitia Plinio quo diximus libro: penſitent Varronis verba doctiores. Vacinii Varronis locus

Ⅽ Veruina iaculi genus lõgioris aliis verutũ inquit placiades: Fulgentius/Galbius Baſſus in Satyris Veruina cõfodiẽde ne te nauci facio: Plaut⁹ ĩ Bachidib⁹ ſi tibi ẽ machera & nobis Veruina ẽ domi. Verutum

x Enodochia publica loca ĩ q̃bus peregrini: aduenæ pauperes cũ primis: vel ſani vel ĩfirmi hoſpitaliter recipiunt̃ vlla abſq; mercede: xenos hoſpes δοχεον receptaculũ q̃ curã loci habet & recipit xenodochus appellat̃: Alexãder Gaboardus parmenſis bonarum litterarum ſtudioſis. Olim admonuit xenodochia primum inſtituta fuiſſe ab Hyrcano hyeroſolymæ rege quibus aduentum ſuſciperet pauperum peregrinorum: Aegeſippo in primo referente. Xenos Xenodochus

Ⅽ Xenius hoſpitalis hoſpitii præfectus: Vñ xenius Iuppiter p̃eſt hoſpitib⁹ de quo Vergilius Iuppiter hoſpitib⁹ nã te dare iura loquũtur: meminit & Dion & Strabo: hoſpitib⁹ equidẽ eorũq; bonis & honoribus ſũma ratio & inuiolata fides habenda: hinc merito dixerim Aurelianũ Cæſarẽ nouũ ſupplicii genus cõmẽtũ in eũ q̃ cũ hoſpitis ſui vxore adulteriũ cõmiſerat/nã duarũ arborũ ſũmas partes inflecti illiſq; pedes militis deligari iuſſit ac ſtatĩ dimitti/ut ſciſſus ille fiedelis adulter utrimq; pẽderet: xenia munuſcula ſaturnalitia q̃ hoſpitibus & amicis donabantur: de quibus luſit Martialis a græcis conſuetudine accepta vt ĩnuit: Vitruuius lib. vi. & ſupra diximus: Apuleius aſini aurei ſecundo/mittit mihi Byrrhena inquit xeniola porcũ optimum/& quinq; gallinulas/uini cadum ætate præcioſi. Vergi. locus. Adulterii pęna aſperrima Martialis græcos imitatus Xenia

Ⅽ Xeria quæ ſunt arida emplaſtra dicuntur: q̃ vero liquida Hygrẽplaſtra nominãtur de quibus Galenus & alii medicoꝝ ξηζὸσ aridus ſiccus/Inde xerolibya Seruio a ſiccitate: ξηρὸν nouocula dicitur. Hygrẽplaſtra Xiros

Ⅽ Xerophthalmia ſicca & arida lippitudo cũ nec tumor vllus nec fluor oculis eſt ſed grauedo q̃dam: Plini. xxviii. Sicca lippitudo lumbulis ſuum toſtis atq; contritis & impoſitis tollitur: nam Ophthalmia lippitudo eſt: pollux cauitatem oculorum ex ægritudine vocat ophthalmiam: Lippos qui eo morbo afficiũtur appellamus: Sed & lippi vt lippientes quoq; oculi ipſi dicuntur: Plautinus Toxilus in pœnulo: quaſi lippo oculo me meus herus utit̃: Ophthalmos græcis oculus. Celſus libro. vi. Eſt etiam genus aridæ lippitudinis xero phthalmian græci appellant neq; tumeñt inquit neq; fluunt oculi Ophthalmia Lippi Lipientes Oculus græce

ſed rubent tantum & cum dolore quodã graueſcunt:ac noctu præ-
graui pituita inhæreſcunt:Lippitudini vero lachryma & tumor:craſ
ſaq;:& iterdũ ſicca pituita dolorq; accedũt:ac nõ nũq̃ exulceratio.

¶Xylon frutex ꝑducens lini genus in ægypto/e quo ueſtes ſacer-
dotales cãdore cæteras ſuperãtes:nũc coplures aliæ regiones id ge
nus lini mittũt.Pli.xix.ſupior ps ægypti in arabiã uergẽs gignit fru
Goſſipion ticem quem alii Goſſipion uocant plures xylon:& ideo lina inde fa
cta xylina:paruulus eſt/ſimilemq; barbatæ nucis defert fructum/cu
ius in interiore bombice lanugo netur: nec ulla ſunt eis in cando-
re moliciaue præferenda/ueſtes inde ægypti ſacerdoti gratiſſimæ:
hæc ille:poſuimus in horto noſtro e ſemine quod in uaſculis con-
tinet:& fructum fecit.

¶Xiphiæ cometæ in cœlo mucronatæ/ꝑcipuo iter cũctas pallore/
xiphion nullis radiis.Pli.lib.ii.ξίφος mucroenſis/Xiphion herba gladiolus.
Acõtiæ iaculi modo uibratæ ἀκόντιον haſtã iaculum uocãt.Pogonię
Barba ab īferiore parte iuba longe ꝓmiſſa/in ſpecie barbæ: πώγων barba &
Cometarũ mẽtum:Ceratias a cornu effigie:uiſa cũ ad ſalamina pugnatũ eum.
nomina Pithetes dolii figura in cõcauo fumidæ lucis πίθος dolium:vñ eidẽ
Pli.iii.uolumine.Pithecuſa a figlinis doliariorũ alii a ſimiarũ multi-
tudine quę Aenaria a ſtatione nauiũ Aeneę:& Homero inarime.

Z Onarii Zonarũ cingulorũ textores factoreſq;:Zonę etiam
plagæ & orbis partes quinq; poetis/& aſtrologis canta-
tiſſimæ:Faſceas Martianus vocat:Lyſizonã athenis Dia-
nam a ſolutione Zonæ appellauerunt:quam primiparæ
ſoluunt Dianæ Soluizonæ dicantes:Sed & virgini uxori:Zonam ſol
Cinguli uebat maritus vetere inſtituto:Cinguli vero dicti homines:in loco
ipſo ubi cinci ſolet ſatis tenues.

¶Zoſter ignis ſacri vlceroſi genus eſt:Plinius.xxvi.Ignis ſacri plu
ra ſunt genera:inter quæ medium hominem ambiens qui zoſter ap
pellatur:& enecat ſi cinxerit:medetur plantago cum creta Cymo-
zoſterus lia:zoſter zona græcis. Vnde zoſterum in attica locum nominatũ
Latonæ audio:quo Latona ſoluerit zonam ut paritura.

zona ¶Zythum potionem ægyptiis in vſu ex frugibus ordeaq; cum pri-
mis uocant hinc Columellæ peluſiaci pocula Zythi At Celiã & Ce-
ream in hiſpaniis vt refert Pli.xxii.Ceruiſiam quoq; & pluria gene-
ra in Gallia aliiſq; prouinciis:quibus uini penuria.

¶Zygia arbor Carpinus græcis dicitur ꝗ ex eius materia iuga quæ
Iuga apud illos ζυγὰ vocitantur/iumentis comparant: vt tradit Vitru-
uius libro.ii.Plinius.xvi.de acere. Tertium inquit genus Zygiam

rubentem fiſſili ligno cortice liuido & ſcabro. Hoc alii proprii ge-
neris eſſe malunt: & latine Carpinum appellāt. Iuga autem eadem Carpinus
quæ & tranſtra in nauibus. Vergilio Aeneid. vi. quæ per iuga longa
ſedebant. Vbi Seruius interpres græce inquit dixit. Zyga enim di- zyga
cunt quæ tranſtra nominamus.

Zopiſſa viuam picem ex nomine ſignificat: de qua Plinius. xvi.
Et iam prius dixerat. Non omittēdum apud eoſdem Zopiſſam vo- zopiſſa
cari deraſam nauibus maritimis picem cum cæra/nihil nō experien-
te uita/multoꝗ efficaciorem ad omnia quibus pices reſinæꝗ pro-
ſunt videlicet adiecto ſalis callo: pix autem liquida in europa e teda Pix
coquitur naualibus muniendis multoſꝗ alios ad uſus / lignum eius
conciſum furnis vndiꝗ igni extra circūdato terra: ut primus ſudor
aquæ modo fluat in canali. Hoc in Syria Cedrium vocatur: Cui tan Cedrium
ta uis eſt ut in ægypto corpora hominum defunctorum eo perfuſa
ſeruentur: Sequens liquor craſſior iam picem fundit / quæ rurſus in
cortinas æreas coniecta aceto ſpiſſatur: & coagulata Brutiæ accipit Brutia
nomen: doliis dūtaxat vaſiſꝗ cæteris utilis. Eſt & pix foſſilis qualis
olim in Apolloniatarum agro: ut refert Theopompus: Et Vitruui⁹
viii. ſcribit Zacyntho & circa Dirachium & apolloniam fontes fuiſ- Picē fons
ſe qui picis magnam multitudinem cum aqua vomerent. euoluens

Zamiæ nuces pineæ quæ ſe in arbore ipſa diuiſerūt: eſt autem ui-
dere aliam matureſcentem cum alia decerpitur ita vt nullo non mē
ſe matureſcant leduntꝗ cæteras niſi detrahantur: ζημίω. damnum zemio
infero ledo ζημία dānū/leſio: Hinc Plautinus Euclio/Ibi onerat ali
quam zamiam: Et earum quoꝗ genus tertium Apinum uocāt e pi-
cea ſatiua cute verius q̄ putamine ut refert Plinius. xv. Hermolaus
Sapineum caſtigabat: Vnde nucem ſapineam Columella uocaue-
rit: Vt Apinæ ab apina ciuitate Apulie quæ euerſa a Diomede ī pro prouerbiū
uerbium venerit appellatæ potius credi debeant. Eſt & quartum ge Hinc Mar
nus quod e pinaſtris Pithyida/alii Pithyina dixere: præcipui reme- tialis
dii aduerſus Tuſſim: In melle decoctos nucleos Taurini Aquicel- Sunt Api
los uocant. næ tricæꝗ

Zomidion græcis iuſculum: nam zomos ius dicitur: Vnde Oxy- Oxizomiū
zomum condimentum e iure non ſine aceto: barbaris in uſu maio-
re q̄ latinis.

Zoophyta mediæ quæ ſunt naturæ inter plantas & animalia græ
ci appellant.

FINIS.

Habes candidiſſime lector/quæ farraginoſa alieno ſtomacho volentes tamen digeſſimus: vt ſi non omnibus/quod difficilimum eſt: at paucis deſiderantibus parte vel una ſatiſfaceremus: quibus noſtra etiam ſubruuida/ut humani ſunt affectus/diſplicere non poſſunt. Et ne illa ipſa ueluti ſubcognita reddidiſſe nominetenus olim uideremur. Conferes hæc pauca ieiuna illis quæ multa & ſucci plena litteris ante nos alii mandauerunt: & dices: ſcio/quoniam mens præſaga eſſe ſolet: quo Grapaldus arbuſculas in magna & denſiſſima ſilua. Verum nec omnia/nec eadem omnia ubiq; ſunt: neq; uile (ut optime noſti) ſemp eſt quod uile eſt: quæq; uni uilia ſordent/non omnibus ſordent. Etiam ſi Ab aliis quædam in noſtrum uſum ſint accepta: quæ quidem omnia facillime uertere potuiſſem. Sed fidei ratio quãdoq; habenda fuerat: nolui enim quod aliquibus interdum euenit/ex una duplicem imprudens facere uerſuram. Facilius ad hæc ſua quiſq; (ut uoluimus) agnoſcet: quæ ſi reddenda fuerint/minore diſpendio/iniuria/damnoq; ut eadem reſtituentur. Sed quid ſi moueat cornicula riſum? Fœnerãtur profecto in re litteraria pleriq; omnes: & nullo quidem ſæpius impẽdio: at multa cum ingratitudine ſuppreſſo nomine eorum a quibus fœnerantur. Rimari autem non æque Lexeon etymologias appoſuimus/ quarum refertiſſima habentur uocabularia: q̃ Dictionibus poſitis addere ſententias: & alia ſcitu iucunda utiliaq; ad rem facientia in quotidianum uitæ uſum recepta in quotidianis ſermonibus/occurrentia/recipiendaq;. Aſſequi etiam maximo ſtudio adhibito non potuimus quin eadem aliquando bis dicerentur. Cõmunem errorem uitio mihi ne uortas: & ſcias/nunq̃ nimis dici: quod dictum haud obeſſe poteſt: Vtcunq; ne ſpreueris oro/poſtq̃ boni ſcripta ſunt: & memineris patrocinari ubicũq; patrocinio opus fuerit/die ſaltẽ a momulis mihi non dicta: nec enim ſpero ingenuos Sed nec opto ſubmuſſantes uitiligatores. Vale cum bonis.

Alexander Gaboardus Parmeñ. M. D. Thomæ Plouatatio Piſaurenſi Iureconſul. Integerrimo pro morte Grapaldi.

Romuleo ſermone potens, ſermone Pelaſgo
Vade iacet Marius. Quæ iam tibi parma ſuperſunt?
Quæ tibi uota manent miſeræ? Sic dira ſororum
Penſa trahunt? heu quænam ſæcula longa rependent
Hoc tātum Crudele nephas? modo fata triumphant.
Sæua Cothurnato patriam ſpoliaſſe poeta.
Quem celebrant uates, claræ uirtutis alumni/
Laurea pontificis cinxit cui tempora Iuli.
Grande aliquid ſpondebat, n, ni fata fuiſſent.
De Mario uanos ducunt tamen ipſa triumphos.
Namq; locos ſubit ille pios, carpitq; Quietem
Elyſiam: aut celſo uiuens modo culmine Diuum
Veſcitur ambroſia perdulci nectere felix
Aetherna hæc præſtans terris monumenta, uigebit.
Vatibus egregiis nequeunt fera fata nocere.
Sic erit & Marii fatorum ſola ſuperſtes
Gloria. Non cineres comitatur fama ſepultos
Clare Plouataci. Semper uiret inclyta uirtus:
Te quoq; quem nobis facundia, candor: & ardens
Iunxit amor/ facient deſcripta uolumina legum
Perpetuum, tollentq; tuum ſuper æthera nomen:
Conſilio uirtute potens, Indagine rerum.
Ore meletæo Iuris dum ſcribis utriſq;
Oſtendis patriam conſultis nomina, uitas/
Enumeras legum ſeruato pondere ritus
Maiorum conſulta canens/ pia iura regentum/
Dignus es Euboicæ uatis tranſendere in æuum/
Et phrygios æquare ſenes/ dignuſq; locari
Inter Ariſtides Rhadamantos, atq; lycurgos
Quom tibi, Fas, Leges, Ius, Rectum, Clare refulgēt.

¶ Eiuſdem Alex. Gaboardi Epit. in Grapal.

Dic hoſpes: Marium Parmæ vidiſſe iacentem:
Hunc ſuperis donans ſuſtulit Vrania.

Petri Perini Turcellani Epit. in Grapal.

Hic ſitus eſt Marius: pulchras conſtruxerat ædes
Ingenio: Cœlum nunc ſua tecta dedit.
Deſcripſit flores/Animalia/Balſama/fructus
At nunc cum ſuperis ueſcitur Ambroſia.

¶ Impreſſum Venetiis per Alexandrum de Bindonis.
Die vltimo Ianuarii. M.D.XVII.

¶ REGISTRVM.

4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	4	4	4
A	B	a	b	c	d	e	f	g	h	i	k	l	m	n	o	p	q
4	4	4	4	4	4	4	4	5									
r	s	t	u	x	y	z	&	ɔ									

qnt.10.char.4.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE